

Valaská škola mravův stodola

Hugolín Gavlovič

Valaská škola mravív stodola

Hugolín Gavlovič

Digitalizátor: Peter Kohaut

Copyright © 2007 Zlatý fond denníka SME

Tento súbor podlieha licencií 'Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 2.5 License'. Viac informácií na <http://zlatyfond.sme.sk/dokument/autorske-prava/>

Originálna publikácia	1
(Titulné strany)	2
PREDMLUVA	3
O dobrých mravoch.	3
Zmysly učitelův o dobrých mravoch.	3
Ego sum Pastor bonus.	7
Obetování k chvále Krista Pána.	7
Darování ku užitku tvému.	8
Pripomínání o trojnásobnej policii ku lepšímu pochopení dobrých mravův.	11
Polícia kresťanská[,] táto cílí k chvále boskej.	11
Polícia mestská, neb civilis. Tá cílí k pokoji, i k užitku bližního.	12
Polícia svetská. Táto cílí ku svej chvále.	12
Katoliko-politik má dobré svedomí i dobré mravy.	13
Stoiko-politik má svedomí dobré, ale zlú policiu.	14
Sofistiko-politik má zlé svedomí i zlú policiu.	14
Nóta prvni.	16
1. Pána Boha z celého srdce miluj.	17
2. Rodičův musíš ctíti, jak chceš požehnání míti.	17
3. Prítelův tvých šanuj.	18
4. Učitelův v dobrých vecích posluchaj.	18
5. Vrchnosti se obávaj.	19
6. Dar prítelský sobe varuj.	19
7. V reči i v odeve statečne se držeti máš pred lidmi.	19
8. Dobrých a cnostlivých tovarišův se pridržuj, a zlých se varuj.	20
9. Nevstupuj do rady násilne.	20
10. Drž se čistotne podle tvého stavu.	21
11. Každého mej v úctivosti, a ku pozdravování buď schopný.	21
12. Většimu a statečnejšimu vždycky ustupuj.	22
13. Nad malým zvíťežiti se neusiluj.	22
14. Na tvoje veci pozor daj.	23
15. Pekná barva stydlivosti, nebývá u všech v milosti.	23
16. Pilnosť mej v tem, čo pred seba bereš.	24
17. Čítaj knižky ne len k naučení, ale i k tvému polepšení.	24
18. Čo dobrého čítaš, to pamatuj.	25
19. Hospodár musí míti starosť na dům svůj.	25
20. Pozorlivosť v skutku i v reči každému svečí.	26
21. Hnevu neukazuj pro daremnú vec.	26
22. Vysmívati žádného nesluší.	26
23. Vysmívati mizerného, neni vec chválitebná.	27
24. Zakládaj potrebného z lásky.	27
25. Nejprv lásku mej ku sobe, potem k bližnímu.	28
26. Hra pro užitek neb pro vyhrání, neni bezpečná.	28
27. Opopáživost škodlivá.	29
28. Z pýchy nepotupuj i nejmenšího.	29
29. Nežádaj cudzích vecí nespravedlive.	30
30. Manžel má milovati manželku spravedlive.	30
31. Práva vedeti dobrá vec jest.	31
32. Pokrm zbytečný zdraví škodí.	31

33. Spaní zbytečné neúčinné i škodlivé bývá.	31
34. Sliby plnití potřebno.	32
35. Víno v skrovnosti slúži k čerstvosti a pité v zbytku není k úžitku.	32
36. Vlast' svoja každému milá.	33
37. Chýr mnohokrát falešný, nebuď ku verení spešný.	33
38. Dobrú radu datí velmi mnoho platí. Lépe jest nic neraditi, nežli s radú uškoditi.	34
39. Radu dávat' v čem a komu, a i kedy, uč se tomu.	34
40. Kdo že ženami obcuje, zlé meno si zasluhuje.	35
41. Nad literné umení, většího bohactva není.	35
42. Kdo ve lži polapen bývá i v pravde víry nemá.	36
43. Dobře čiň každému, a vzlášte dobrému.	36
44. Zlorečensví kdo miluje, ani sebe nešanuje.	37
45. Dobré domnení o sebe u lidí máš zdržovati.	37
46. V súdoch má byt' spravedlivý sudce. Má meť uši otevrené, a zavrené ruce.	38
47. Ve všem tvých rodičův šanuj.	38
48. Nevdečnost' za [do]brodení, od tej zlosti většej není.	39
49. Úrad nekdy mravy mení.	39
50. Nebude platné umení, jak při nem rozumu není.	40
51. Krása spravedlivej cnosti, lidí vede k spanilosti.	40
52. Hnev rozumem hamuj. A tvé zdraví šanuj.	41
53. Žákům provetrení a komócia je potřebná, i užitečná.	41
54. Dítky tvé uč pobožnosti, kumštům, cti, i poslušnosti.	42
55. Příkaz plniť, i vrchnosti není proti statečnosti.	42
56. Mlčanlivost' při hostine tvú osobu nech nemine.	43
57. Spravedlivost' slepá má byt', všech má bez ohledu súdit'.	43
58. Všeckých miluj spravedlive, a vždy se drž pozorlive.	44
59. Lidskej grácie nežádaj, ale boskú vyhledávaj.	44
Nóta druhá.	45
1. Pán Búh ti mnoho dal, i v prácách pomáhat' chce. Ty ho miluj a vychvaluj čo nejvíce.	46
2. Dluhé spaní škodí krem nadání.	47
3. Mlčanlivost' je statečná. V mnohých vecách užitečná.	47
4. Kdo chce vždy protivným býti, s takovým je těžko žiti.	48
5. Najprv svoje štráfaj zlosti. Potem cudzé haň krehkosti.	48
6. Nikdy nežádaj líbiti, čo ti může k škode býti.	49
7. Čo nemá stálosti, nemá v milosti.	49
8. Dobrá vec jest byt' v manželství, ale lepšá žít v panenství.	50
9. Můžeš nekdy byt' veselý[,] ale nikdy k zlému smelý.	50
10. Never žene hnedky, bys' nevšel do pletky.	51
11. Podle možnosti odvádžaj od zlosti.	51
12. Blázen když má jazyk rečný, nevaď se s ním, buď statečný.	52
13. Ščedrost' zbytečná zřídka statečná.	52
14. Snadno i čest' svú utrácá, kdo v novinkách se obracá.	53
15. Mnohomluvný sobe škodí, i jiným klopotu plodí.	53
16. Čo máš v nádeji dostati, nechtej jiste slibovati.	54
17. Proto málo víry, že rečí bez míry.	54
18. Jak chceš býti v dobrém stálý, neoblibuj lidskej chvály.	55

19. Jak chceš byť človek statečný, dobrodincúm vždy bud' vdečný.	55
20. Jak chceš zostať v úctivosti, nevychvaluj tvej štedrosti.	56
21. Býval si vesel v mladosti. Bud' trpezlivý v starosti.	56
22. Teho, kto je v zlém svedomí, raní šeptavé mluvení. Kto se cítí v nejakej zlej veci, bojí se, že o nem rozmlúvajú všeci.	57
23. Šťestí mnohých oklamalo, v potupe jich zanechalo. V nešťestí budeš šťastlivý, jestli budeš vždy cnostlivý.	57
24. Na cudzej smrti nechtej nádeje míti, nebo ty můžeš prv nežli on zemřít.	58
25. Dar maličky od přítele bez pohrdy ber vesele.	58
26. Chudoba na cti neškodí, nebo se v nej každý rodí.	59
27. Chudoba síc lidí mučí, ale pekné kumšty učí.	59
28. Človeče, smrt' ti je jistá. Nemáš tu večného místa.	60
29. Nelekaj se jistej smrti, ale se boj zlého žití.	60
30. Zlé za dobré přijímati, to pred Bohem mnoho platí. Tak se obyčejne stává, že svet zlé za dobré oddává.	61
31. Zbytek škodí, psotu plodí.	61
32. Čo hned komu můžeš dati, dvakrát nechtej slibovati.	62
33. Človek rozpustilý žádnému nemilý.	62
34. Jazyk podvodný potupy hodný.	63
35. Kdo miluje sladké řeči, kúpi zajaca ve vreci.	63
36. Pro jazyk lidský nezdravý nenechávaj dobré mravy.	64
37. Nepromeňuj řeči. Mluv vždy, jako svečí.	64
38. Jestli budeš svedek jaký, nebud' v řeči ledajaký. Svedek pravý, v mysli zdravý. Čo nemusíš mluviť pred tvoju vrchnost'ú, to můžeš zatajiť, s ctnú mlčanlivost'ú.....	65
39. Od lenivosti chráň se s pilností.	65
40. Odpočinek milý dáva k pracám sily.	66
41. Nehaň, čo se ti nelíbí. Nebo i ty máš tvé chyby.	66
42. Jak si bohatý, nebud' rohatý.	67
43. Čiň dobre, když můžeš. Duši si pomúžeš.	67
44. Kdo ti dobré radí, slyšet' nezavadí.	67
45. Nebudeš vždy v jednom kvete. Neb je promena ve svete.	68
46. Jak se chceš ženiti, hled' si rovnú vzítí.	68
47. Čot' se na jiných nelíbí, ty též nečiň jejich chyby.	69
48. Čo je vyše tvojej sily, to nechaj, človeče milý.	69
49. Jestli vidíš jaké zlosti, naprav jich podle možnosti.	70
50. Sudce spravdlive súdí, jestli od práva nebludí.	70
51. Znášaj bídy kříže. Prijdeš k Bohu blíže.	71
52. Knižky k pobožnosti čítavaj s pilností.	71
53. Krátke a múdre mluvení neprichádza k pohanení. Kto je mnohorečný mnohým je nevdečný.	72
54. Nedbá múdry muž statečný na hnevlivé ženské řeči.	72
55. Svoje veci šanuj. A cudzích se varuj.	73
56. Nadarmo se smrti bojíš. V jej si ruce, neobstojíš.	73
57. Strpet' ženské řeči na manžela svečí.	74
58. Rodičúv šanuj. Zlú spurnost' hamuj.	74
59. Nehledaj tajnosti cudzé. Bys' nevešel sám do nůdze.	75
Nóta tretí.	76
Facta est rixa inter pastores gregum Abram, et Loth. Gen. 13.	76

1. Kristus jest tvůj Vykupitel. Buď ty jeho verný ctitel.	77
2. Jak chceš kumšt literný vedet', musíš pri učení sedet'.	78
3. Kdo ze zlost'ů chodí, mnoho zlého plodí.	78
4. Skúpý u všech v pohanení, má bohactví ku trápení.	79
5. Skrovné chování od psoty brání.	79
6. Jak si škodíš bez rozumu, nevskládaj to na Fortunu.	80
7. Peníz za nic je sám v sebe[,] jestli neslúží v potrebe. Načo ti je peníz[?] Když ho rídít' nevíš.	80
8. Boháč skúpý: velmi hlúpý.	81
9. Jak žák dobrý býti nechce, nech se skrovně s průtem tresce. Prút užitečný dítkám nevdečný. Skrovné trestání od hríchu chrání.	81
10. Čo chceš a můžeš komu darovat', to mu nechtej dva razy slibovat.	82
11. Každú vec nečiň hned, na konec pilne hled'.	82
12. Varuj se ze všej možnosti od chlipnej příležitosti.	83
13. Podchlebník toho poraní, kdo se ho pilne nechrání. Podchlebník jest nejhorší zver. Když te chválí, nic mu never.	83
14. Nezakládaj na tvej síle. Bys' nepřišel do zlej chvíle. Kdo na síle nádej vskládá, to dostává[,] čo nežádá.	84
15. Užitek jest k bezpečnosti radu pýtat' v pochybnosti. Ten nemá vadu, kdo pýta radu.	84
16. Lépež zlu vůlu zabítí nežli obeti činiti.	85
17. Kdo je v cnost'ách malý[,] není přítel stálý. Chceš met' přítele stálého? Vyvol sobe cnostlivého.	85
18. Skúpost', rozptýlení nech pri tebe není.	86
19. Dobré meno šanuj. Od zlosti se hamuj.	86
20. Blázen jest, kdo starých lidí znevažovat' se nevstydí.	87
21. Peníze se minú, a kumšty nezhnú.	87
22. Kdo snadno uverí, snadno se uderí.	88
23. V jednom kumšte dobre se cvič, z mnohých naraz nechytaj nic.	88
24. Čas budící nemáš v ruce. Nech tak bude, jako Búh chce.	89
25. Kdo chce něco dobre vedet', musí pri učení sedet'. Zlá vec jest slovem učiti. A potem skutkem kaziti.	89
26. Zbytečnejší pití ukracuje žiti.	90
27. Kdo hned chválí, zas hned haní, statečnost svoju poraní.	90
28. Jak chceš vždycky pokoj míti, musíš s každým v lásce žiti.	91
29. Mnohé umení sobe dostaneš, jak s mrtvými mluvit' nepřestaneš, S mrtvými mluvení vede ku umení.	91
30. Človek v dobrém není stálý, nedávaj mu mnohej chvály. Človek ve všem když se mení, tehdy chvály hoden není.	92
31. Čo nevíš dobrého, uč se od jiného.	92
32. Bacchus i Venuša ku zlému pokúšá.	93
33. Z tichej vody mnoho škody.	93
34. Dobret' se nevede[,] snad si ty na škode[,]	94
35. Čo je vyše síly nechaj, synu milý.	94
36. Spravedlivých šanuj. Od krivdy se varuj.	95
37. Lepší chudoba, než bohactví. Bohatí, chudobní není sú podobní.	95
38. Dluhého živobytí sobe nepřislubuj.	96
39. Skrúšené tvé srdce Búh k obeti svej chce.	96

40. Jak upadneš k zlému kedy, hned si daj pokutu vtedy.	97
41. Nepripomínaj obrazení přítelské.	97
42. Dokud budeš živ, bohatým se neprotiv.	98
43. V úrade bud' pilný. V pravde neomylný.	98
44. Budeš vesel živý, jak si v škode trezlivý.	99
45. Zlého tovaristva se varuj.	99
46. K služebníkům bud' láskavý.	100
47. Příležitost' ku konání, nemá býti v odkládání.	100
48. Ne ze smrti, ale z nevinnosti vyhledávaj tvoje večné štěstí.	101
49. Zlú manželku znášaj trpezlive. I napravuj ticho, přívětive.	101
50. Z umení tvého nebud' pyšný. Reči druhému nepretrhuj.	102
51. Dítky tvé dobrému vyučuj.	102
52. Bohatý má mnoho pen[ez] a chudobný detí.	103
53. V prostrédku cnost' stojí.	103
54. Nedostaneš cnosti, jak nenecháš zlosti.	104
55. V čem koho štráfeš, to sám nečiň. Drahše zlato než olovo, Lepší příklad, nežli slovo.	104
56. Čo nemožné a neslušné, to nepýtaj nikdy od nikoho.	105
57. Jistú vec pro nejistú nezanechávaj.	105
58. Kdo ustúpi, neni hlúpý.	106
59. Každý čas mej v podezrení. Smrt' prichádza v okamžení.	106
Nóta čtvrtá.	107
Iurgium fuit pastorum Geraræ adversus pastores Izac. Gen. c. 26.	107
1. Duch Svatý se ukázal v spúsobe holubice nad Kristem.	108
2. Darče[k] vdečný bývá užitečný.	109
3. Chtej se vždycky chrániť, přítela poraniť.	109
4. Z hnevu nenávisť se plodí. Mnohokráte [i na] zdraví škodí.	110
5. Svornost' lásky matka. Nech ti bude sladká.	110
6. Nechtej v hneve služebníkům trestat'.	111
7. Trpezlivost' je statečná, v mnohých vecách užitečná.	111
8. Človek hnevlivý bývá zvadlivý.	112
9. Čo z práce nadobudeš, to šanuj.	112
10. Hostiny zbytečné neni sú statečné.	112
11. Když se štěstí zmení, i přítelům neni.	113
12. Nekdy lepšá známost' než peníze.	113
13. Lepšého přítele dostaneš za lásku, nežli za peníze.	114
14. Na cnosti, ne na umení vyhledávaj tvé spasení. Což osoží mnoho vedet', a bez cností v hríchoch sedet'.	114
15. Kdo se smrti obává, bláznivý titul dostáva. Bláznivost' jest, to se báti, čo se musí jednúc stati. <i>Seneca</i>	115
16. Hnev rozum zatmívá: nic dobré nemívá. Kdo pri hneve mlčí, k dobrému se učí.	115
17. Čo musíš dať, to nešanuj. Od skúposti ruku hamuj. Nákladek užitečný vždycky statečný.	116
18. Zbytek v reči nikomu nesvečí. Prostrédek v chování od potupy chrání.	116
19. Nechtej jiných zahanbiti, jak chceš u všech milý býti.	117
20. Tajný hrích neni smích. Potajemné zlosti vyndú ku známosti.	117
21. Čo se z hríchu stává? Všecko zlé člověk z neho dostává.	118

22. Nebuď opovážlivý, budeš vesel živý. Rozum silnejší než sila.	118
23. Múdré ustúpení je bez pohanení.	119
24. Vexy zbytečné nikomu vdečné.	119
25. Losování o budúcich vecách je daremné.	120
26. Trpezlivý buď, když znášaš krivý súd.	120
27. Závist' temu škodí, u koho se plodí.	121
28. Zvady a zlosti predešlé, a juž uhasené, nepripomínaj.	121
29. Chvála vlastní bláznivá.	122
30. Skrovnost' rozmnožuje statky. Hojnost' vede jich na zmatky.	122
31. Skrovná bláznivost' má svú úctivosť.	123
32. Chlipnost' špatné meno má těžké bremeno.	123
33. Skúpost' v strachu stojí. Žebrákúv se bojí.	124
34. Kdo mluví bez míry, nedávaj mu víry. Mnohorečnost' nestatečnost'.	124
35. Korhel tri pokuty zasluhuje, když z korhelstva něco prestupuje.	125
36. Tovaristvo verné v zármutku důverné.	125
37. Lekárství v nemoci bývá ku pomoci. Lekár mnohý, aneb nový podetne ti k smrti nohy.	126
38. Bezbožný je v svete dedič. Spravedlivý tu nemá nic.	126
39. Štěstí je nestálé, dnes je velké, zítra malé.	127
40. Případek predvedený zbytečně neraní.	127
41. Zúfanlivost' v súžení bývá ku obtížení. Bez súžení žáden neni.	128
42. Příležitost' lita, a pilný ju chytá.	128
43. Pozornost' v každej věci míti prislúchá.	129
44. Zbytek v jídle, v pití nechť nikdy míti.	129
45. Čo dobrého každý súdí, kdo odpírá, ten pobludí.	130
46. Šanuj zdraví tvého tela. By v nem duša dobré mela.	130
47. Nesvornost' u lidu činí mnohú bídu.	131
48. Snúm never.	131
49. Host' častý nemilý. Ver mi, synu milý.	132
50. Jak chceš bytí v lásce: nebuď na překážce.	132
51. Nemilá všetečnost' pokazí statečnost'.	133
52. Pri cudzém stole host' má míti statečnost'.	133
53. Človek sám sebe nejvíc škodí.	134
54. Tvé tajnosti drž v skrytosti.	134
55. Zlé věci zakryté neodkrývaj.	134
56. Múdrost' schválená hodna svého mena.	135
57. Na cudzé věci pozor daj, a na své nezapomínaj.	135
58. Jako máš s druhým mluvití, chť se tuto naučití.	136
59. Jazyk rozpustilý nikomu nemilý.	136
Nóta pátá.	138
Ráchel — gregem ipsa pascebat. Gen. cap. 29.	138
1. Pán Bůh všecko rídí. A i všecko vidí.	139
2. Život i smrt' sú v přítelství, od prirodzenosti, ale u lidí nemajú jednakej vzácnosti.	140
3. Múdrý radnej mnoho mlčí. A blázen má mnoho řečí.	140
4. Lhářstvo jest plášč pravdy.	141
5. Daremné rozprávky nemajú místa.	141
6. Čas ve svete mnoho platí, nemúdrý je kdo ho tratí.	142

7. Nezmlúvaj se o múdrosti s tým, ktorý je v bláznivosti.	142
8. Zrkadlo ku poznaniu tvému, nech jest svedomí tvé.	143
9. Neposúď nikoho, vymlúvaj každého.	143
10. Jiným radiť umíš, sebe nerozumíš.	144
11. Zdraví, svedomí, umení. Nad té veci drahších není.	144
12. Telu mravy, cnosti duši zhromáždzovať vždycky sluší.	145
13. Zisk falešný není zisk, ale škoda.	145
14. Ctij rodičov tvojich vždycky. By te ctíli tvoje dítky.	146
15. Všecko márnosť v svete: krem Bohu slúžiťi v cnostlivém živote.	146
16. Kdo chudým pomáhá, statky své rozmáhá.	147
17. Pre chudých je prikázání a slobodu majú páni.	147
18. Čo jide z hojnosti, čo z poníženosti? Bohactví a hojnosť potrebuje mírnosť.....	148
19. Vúlu tvú premáhaj. Panovať jej nedaj.	148
20. Lépej krivdu odpustiti, nežli se za krivdu mstítí.	149
21. Korhel zdraví, a i rozum tratí.	149
22. Verný přítel utešitel. Máš přítele šanovati, a i verne milovati.	150
23. Dobrých přítelův sobe činiti s dobrým spůsobem.	150
24. Koho štráfajú, toho nevysmívaj.	151
25. Fortuna nestálá.	151
26. Když máš dobré chování, nedbaj na omlůvání.	152
27. Pán dobrotivý.	152
28. Podobný podobnému se raduje.	152
29. Štestí mnohých klame. V skúselosti máme.	153
30. Lásku vzdaj každému, nezloreč žádnému.	153
31. Nechtej v obyčejí míti s pány zarovno choditi.	154
32. Nemluv o jiných zlé, jak chceš, aby o tebe jiní mluvili dobré.	154
33. Prchlivosť tvoju zlož, žádnému se nehroz.	155
34. Dobrý přítel i v súžení přítelstvo své nepromení.	155
35. Nic neplatí: mrtvých omlůvati.	156
36. Starých lidí šanuj.	156
37. Človek je svet malý, má v cnosti byť stálý.	157
38. Krása nestálá, mnoho škodí. Mnohých nepozorných ku zlému privodí.	157
39. Neosoží v pekných šatách býti a zlý život i svedomí míti.	158
40. V úzkosťách vždy dúfaj a nikdy nezúfaj.	158
41. Dobré svedomí v bídách k potešení.	159
42. Chráň se jako svečí zbytku v každé] veci.	159
43. Trpezlivý je šťastlivý.	160
44. Nepřítel domácí a tajný víc škodit' může, nežli cudzí a zjevný.	160
45. Jak si velký, bývaj malý. Budeš v lásce u všech stálý.	161
46. Varuj se tej chyby, která se ti na jiných nelíbí.	161
47. Když se ti čas stratí, víc se ti nevrátí.	162
48. Té tri veci chválá všeci.	162
49. Nebud' trucovitý, dobrou radu nasleduj a i ty.	163
50. Dnes je tvoje, a ne zítra. Smrt' jest k usmrcení chytrá.	163
51. Nehroz se žádnému.	164
52. V pravde bud' stálý, nemineš chvály. Stoj ve vernosti, chráň se falešnosti.	164
53. Zlé slibování bez vykonání.	165
54. Kdo nemožné veci pýtá, povetrí do hrsti chytá.	165

55. Buď v práci bedlivý, ne náhlý, lenivý.	166
56. Štedrosť mírná je úprimná. Štedrosť k marnosti nemá vzácnosti.	166
57. Duša má rozkazovati: a telo ju poslúchati.	167
58. Vexování znášaj bez hnevání.	167
59. Chvála vlastná smrdí, nemilá u lidí. Nikdy nemej to v zvyklosti, čo je proti statečnosti.	168
Nóta šestá.	169
Servivit ergo Iacob pro Rachel septem annis. Gen. 29.	169
1. Pán Búh je nemalý, hoden vŕskej chvály.	170
2. Jestli mluvíš to čo nevíš, bláznivosť tvoju vyjevíš. Hádaní daremné neni je príjemné.	171
3. Jako máš mluvíti ráč se naučiti.	171
4. Jazyk rozpustilý ku škode se chýlí.	172
5. Kdo tajnosti své zjevuje, nezamlčí ani tvoje.	172
6. Pán prívetivý, služebný milý. Lepš[í] tvár nežli dar.	173
7. Svet teho miluje, kdo mu ustupuje. Teho nenávidí, koho často vidí.	173
8. Milejšé veci veci neznámé, než které pred sebou máme.	174
9. Čo se dostáva bez práce, to netrvá, len nakrátce. A čo s prácú dostávame, na to lepší pozor dáme.	174
10. Opakované reči nenávidí všeci.	175
11. Ze statečnej spoločnosti naučíš se statečnosti.	175
12. Ku zlým rečám, k hríchu nepridávaj smíchu.	176
13. Dúvernosť zbytečná neni dluho vdečná.	176
14. Bez potreby nerozprávaj, múdrosti tvej nepredávaj.	177
15. Ani nechvál, ani nehaň do očí žádného.	177
16. Nedobrá rada velká závada.	178
17. Vinný musí trestán býti. Darma zaň budeš prositi.	178
18. Mlč daremné reči a mluv čo ti svečí.	179
19. Pohoršení k zatracení.	179
20. Jak nenecháš zlosti, nebudeš meť cnosti.	180
21. Nadobudeš pekné mravy, jestli budeš v cnostech zdravý.	180
22. Od statečných neutíkaj. Každému dobrý příklad daj.	181
23. Mluvení maznavé, neni v mravoch zdravé.	181
24. Bezbožný má trestán býti. By se mohel napravití.	182
25. Z hnevu netresci hned žádného. Snad se zlý promení v dobrého.	182
26. Když chceš koho potrestati, nechtej mu to v známost' dáti.	183
27. V slibování buď pozorný.	183
28. Když sú v jednom zmyslu mnozí, protivit' se neosoží.	184
29. Neprotiv se hned zlej reči, potem ju naprav jak svečí.	184
30. Ne hned odporuj, čo pýtá přítel tvój.	185
31. Proti smělému smele. Proti zlému nevesele.	185
32. Peníze vŕscko múžú.	186
33. Jako s přítelmi máš zacházati.	186
34. Múdrost' svetská v zlosti vŕecká.	187
35. Vŕscko se mení. Stálosti neni.	187
36. Kdo se od lidí vzdaluje, cnosti sobe zhromáždzuje.	188
37. Pomaly a stále v dobrém ujdeš dále.	188
38. To chceš jinému činiti, čo nechceš od neho míti.	189

39. Dobrodince mej v šanobe, neubližuj tvej osobe.	189
40. Kdo ráno ze sna povstáva, nech Bohu česť, chválu vzdáva.	190
41. Jak deň dobre máš tráviť môžeš se tu naučiť.	190
42. Tovaristvo činí podobného. Zlého neb dobrého. Továriš je jaký, i ty budeš taký.	191
43. V bohactví súžení. Nic v nem jiné neni.	191
44. Bez práce a násilnosti neprijdeš ku žiadnej cnosti.	192
45. Je nejvícej smelý človek neumelý.	192
46. Blázen když je sám bez chuti, všeckých ku úzkosti nútí. Nemúdreho štěstí jiným ku neštěstí.	193
47. Literné umení lidem k ozdobení.	193
48. Bůh súdí každého. Ty nesúd' žádného.	194
49. Pýchu nemej v srdci, neb si na nic súcí.	194
50. nic v svete stálého neni. Všecko jide k zničmení.	195
51. Kdo vezne pro sebe práce tvé po tebe.	195
52. Smrt' všeckých pojímá, život jim odnímá.	196
53. Blázen múdrost' nenávidí.	196
54. Nic neni v svete nového, tehdy nediv se z ničeho.	197
55. Víno škodí hlavě, v zbytku je nezdravé.	197
56. Srdce malé s celým svetem se nenasytí, jak Boha nebude míti.	198
57. Každý skúpy velmi hlúpy.	198
58. Mnoho zlých ve svete.	199
59. Krásy obraz milý ku marnosti cílí.	199
Nóta sedmá.	201
Ignis Dei cecidit e' caelo et tactas oves, puerósqve consumpsit. Iob. 1.	201
1. Ten mnoho rozumí, kdo Boha milovat' umí. Darma v školách se unuješ, jestli Boha nemiluješ.	202
2. Starého brada úctivosť žádá. Na fúzoch a brade nezáleží statečnosť.	203
3. Milosť panská sladká, ale velmi krátká. Na krivdy dluho pamatujeme. Na dobrodiní hned zapomínáme.	203
4. Voják dobrý.	204
5. Kdo nemocného šanuje, bolest' jemu ulevuje.	204
6. Ne o dítky, než o cnosti staraj se s pilností. Buďto telo zhnije, z cnosti dobré meno žije.	205
7. Dar milý osoží, přítelův rozmnoží.	205
8. Silné sú tri veci, to Písmo dosvečí. Král, víno a žena hodné svého mena. (3. Esdrae cap. 3. et 4.)	206
9. Pekne se drž v ceste v dedinách, i v meste. Mravný buď v chodení, v reči, i v hledení.	206
10. Zlého chvála velmi malá.	207
11. Přítel vdečný. I nepřítel užitečný.	207
12. Blázen čo ví, to vypoví.	207
13. Skúselosť nejlepší učitel.	208
14. Spůsob v činení škodlivý neni.	208
15. Kdo vůlu má k jakéj zlosti, poznáš ho z příležitosti.	209
16. Predkům cnosť vychvaluj, od nej se nevzdaluj. Chceš chválu met', z cnosti ju dostati hled'.	209
17. Lepšá smrt', než život temu, kdo srdce obracá k zlému.	210

18. Chudoba kumšty učí. Ne každý je ku nej súcí.	210
19. Když brater bratra sužuje, rodičův svých zarmucuje. Zrídka se milují bratrové, hned se zvaďá pohotove.	211
20. Drahá barva vstydlivosti, znamení jest nevinnosti.	211
21. Nech te to chybí, čo se ti na jiném nelíbí.	212
22. Silnější dar, nežli sila.	212
23. Pomáhaj i zlému v nůdzi potřebnému.	213
24. Mnoho rečí rozsýpat' nesvečí.	213
25. Starost' chorost', potrebuje trpezlivost'.	214
26. Čo bez práce to nakrátce. A čo s pracú dostáváme, to v šanobe lepšej máme.....	214
27. Dítčám v cvičení prút, naučení. K čemu zvykne kdo v mladosti, to nenechá i v starosti.	215
28. Cnost' za práci, ne za plácu. Cnost' se kúpiť nedá, než se s pracú hledá.	215
29. Čím kdo víc bohatý, víc je zaujatý.	216
30. V svete zlosti do sytosti.	216
31. Starého mej v úctivosti. Nerozmlúvaj jeho zlosti.	216
32. Zlosti samé prichádzajú, a zlí lidé jich hledajú. Zlosti nehledaj, na seba pozor daj.	217
33. Trech lekárův máš k pomoci, bys' nezúfal v tvej nemoci.	217
34. Trech vecí se varuj. Tvoje zdraví šanuj.	218
35. Ščestí s darmi zaslepuje, potem náhle ustupuje.	218
36. Chudobný štestím oplývá, o škode se mu nesnívá. A bohatý je v starosti, nemú- že spať v bezpečnosti.	219
37. Znášaj súžení k tvému spasení.	219
38. Komócia užitečná, jak neni zbytečná.	220
39. Neni šťastlivý, kdo v sláve živý. Než ten: kdo v boskej milosti jide do večnosti.	220
40. V starých rozum, v mladých vlada. U starých je dobrá rada.	221
41. Trpezlivý bud' v súžení, tvoja bída težká neni. Mnozí vetšé bídy mají a v ti- chosti jich znášajú.	221
42. Hrozit' se ku mstení: užitečné neni.	222
43. Kdo má nádej dary brati, bude v přítelství trvati. A jak nádej stratí, jinde se ob- rátí.	222
44. Nechval se z toho, co je neni tvého.	223
45. Zármutek v súžení ku užitku neni.	223
46. Nesúd' žádného, čas zjeví každého.	224
47. Človek rozpustilý: neni dluho milý.	224
48. Zdraví v tele ochraňuj cele.	225
49. Vrehních ctíti máš povinnost' míti.	225
50. Mnoho si uškodí, kdo se s hnevlivým neb s opilým vodí.	225
51. Dokud žijú lidé, zostávají v bíde.	226
52. Netup žádného [ze] zlosti. I ty máš tvoje krehkosti.	226
53. Náchylnosti hamuj. Zdraví tvoje šanuj.	227
54. Jednako se všeci roďá. Ne jednako k smrti choďá.	227
55. Zlého člověka máš se varovati. Že je zlý, z tých vecí můžeš ho poznati.	228
56. Prijmi dar hned, když se dává.	228
57. Jako máš přítela z nepřítela učiniti, aby ti nemyslel nazatým škoditi.	229
58. Hlad jaký je v sobe tu oznámím tobe.	229

59. O prítomných nerozmlúvaj, a neprítomným pokoj daj. Kdo v mlčaní stojí, ten býva v pokoji.	230
Nóta osmá.	231
Ioseph — pascebat gregem cum fratribus suis adhuc puer. Gen. 37.	231
1. Búh ve všem nemalý hoden všeckej chvály.	232
2. Čas se v svete mení. I zármutek večný není.	233
3. Od každej ženy bývaj vzdálený.	233
4. Když te nepřítel sužuje, ku lásce te napravuje.	234
5. Podchlebník jaký, nikdy nebuď taký.	234
6. Na obrazení nedbaj nic[,] jináč si bolesti přidáš víc.	235
7. Neštráfej nikoho ku zahanbení. Než vymlúvaj, jak můžeš, previnení.	235
8. Tri stavy sú potrebné v krajine. Knezský, vojanský, sedlácký.	236
9. Bys' nevešel do súžení: to je na tvej vůli není.	236
10. Dušu tvoju drahú varuj. A od hríchu ju obhajuj.	237
11. Všeckým posluhují mnozí. I tebe pracovať osoží. Pápež, král, smrt', voják, [a] i sedláci, všeci všeckým slúžá v svojej práci.	237
12. Bláznivá vec to dostávať, čo nemúže dluho trvať.	238
13. Tovaristvo zbytečné nebývá užitečné.	238
14. Tak te každý súdí, jakého te vidí.	239
15. Velice pochybíš, jak to zjevíš, čo nelíbíš.	239
16. Nermút' se preto, že nedostávaš to, čo žádáš.	240
17. Musí mnoho prohlídati, kdo chce dluho panovati.	240
18. Potomek nehodný v cnosti nepodobný.	241
19. Cnosti na duši prebývat' sluší.	241
20. Pyšný a bláznivý zlé páchajú divy.	241
21. Závist' a politování, jednaké sú není.	242
22. Ze závisti mnohé zlosti.	242
23. Ostrost' užitečná, jak není zbytečná.	243
24. Žáden v svete zbytek není na užitek.	243
25. Pán nedbá na chudobného. Buďto přijme čo od neho.	244
26. Přítel stálý statek nemalý.	244
27. Jaký pán žijící, tací služebníci.	245
28. Múdré deti hned v mladosti, neprichádzajú k [st]arosti.	245
29. Všetečný nebuď, v komplementoch neblúď.	246
30. Chudobu žáden nikomu nezávidí.	246
31. Bláznovi štěstí velké neštěstí.	246
32. Tichost' v štráfání zlosti zahání.	247
33. Bez reptání čiň trestání.	247
34. Víno pité s vodú nečiní škodu. Víno bez vody vede do škody.	248
35. Deň odporný te vyučí, abys' byl k dobrému súcí.	248
36. Slepý si sám v sobe, never tvej osebe.	249
37. Nebuď podchlebníkem, než pravým mluvnickem.	249
38. Plač bídy nezhojí.	250
39. O mrtvých dobře, aneb nic.	250
40. Tri věci sú potrebné ku skutku dobrému.	251
41. Žádáš čest' svoju dostati, máš ju též jiným vzdávati.	251
42. Chceš úctivost' míti, chtej ju též jiným činiti. Kdo úctivost' jiným dává, též ju naspátek dostává.	252

43. Kdo v zármutku chodí, na zdraví si škodí.	252
44. Pracovní zlosť odhání.	253
45. Lhářství, zlodejstvo mají přátelstvo.	253
46. Při pravdě stoj, lhářstva se boj.	253
47. Vyznaj chybu tvů důverne, mineš ve[xy] nepřijemné.	254
48. Nežaluj se z nedostatku.	254
49. K dobrému činení patnáct naučení.	255
50. Z cnosti do hodnosti.	255
51. Ne každému všecko svečí. Pamatuj na této řeči.	256
52. Ten pán mnohým pánom slůží, který po marnost'ách túží.	256
53. I malej chyby žáden nelíbí.	257
54. Můdré chování statečnost' brání.	257
55. Velmi mnoho platí česť každému dati.	258
56. Nekteré věci před jinými činit' nesvečí.	258
57. Služebníci pyšní pánom neposlušní. Tri věci nehodné v svete nespůsobné.	259
58. Kterí páni sú v marnosti, oblibujú bláznivosti.	259
59. Posmech velký zasluhuje, když žebrák žebráka sužuje.	260
Nóta devátá.	261
Fratres tui pascunt greges in Sichimis. Gen. cap. 37.	261
1. Afekt k Bohu.	262
2. Neústupnému jazyku neprotiv.	263
3. Sůženého zastávaj. A jak můžeš, pomáhaj.	263
4. Jazyk mnohorečný bývá nestatečný.	264
5. Jednej věci se drž: mnohých se naraz nechytaj.	264
6. V rade máš můdry býti.	265
7. Krivda v dobrém mene nezasluhuje trpezlivosti.	265
8. Zlá náchylnost' vede ku zlosti.	265
9. Trestání náhlé není dobré.	266
10. Cnosť má býť dobrovolná, ne násilná. Horlivost' zbytečná.	266
11. Pozornost' v činení.	267
12. Nespokojní salamandre podobní.	267
13. Můdré prohlídání od zlosti chrání.	268
14. Nenasleduj v zlosti mnohých.	268
15. Neusiluj se lidem zalíbiti, nebo se oklameš.	269
16. Almužnu vdečne daj: cudzích věcí nežádaj.	269
17. Marné hodnosti nemej v žádosti.	270
18. Neprotiv se mnohým. Kriky s tichost'ú se uhasují.	270
19. Vyslyš, i poteš zarmúceného, když se ti žaluje.	271
20. Vlastný zisk mnohým ku škode.	271
21. Kumšt statečný je užitečný.	271
22. Práca potřebná i užitečná.	272
23. Voják dvěm bohům na obet' se krmí.	272
24. Muž v mladosti v nestálosti.	273
25. Nezávid' nikomu bohactva.	273
26. Od súdu a od práva se neukrývaj, jak si tam potřebný.	274
27. Kde není chleba, chvály nepotreba. Lenivý psotne živý.	274
28. Trestání výstupkův jako má býti.	275
29. Vymlůvání nepotřebné nemá víry.	275

30. Omlúvač i poslucháč sú jednací.	275
31. Bedlivosť v učení: Zostruje vtip zatupený.	276
32. Krivda s krivdú se nenapravuje.	276
33. Opovázlivosť nemilá: vetšia myseľ nežli sila.	277
34. Hospodár jako lev, v ktorom panuje hnev.	277
35. Hospodár tichý nerobí hríchy.	278
36. Ze žartu zlostí až v zbytečnosti.	278
37. Policia svetská v bezbožnosti všecká.	279
38. Pracovaniu stále dáva užitky nemalé.	279
39. Krása mnohým škodí.	280
40. Múdry spôsob mení v rozličnom činení.	280
41. Zlé svedomie nikdy pokoje nemá.	280
42. Nekdy i trestání rozmáhá zlosti.	281
43. Jazyk mnohorečný: je neužitečný.	281
44. Dobrý človek jaký, a i ty buď taký.	282
45. Človeka pobožného svet drží za bláznivého.	282
46. Prečo páni sú denglaví, a sedláci pevní?	283
47. Dary zlých sudcúv zaslepujú.	283
48. Krátka reč má svú česť.	284
49. Tvoje tajnosti zdržuj v skrytosti. Alterius non sit, qvi suus esse potest.	284
50. Na tvojich omlúvačúv nestežuj se pred jinými.	285
51. Múdre rozkazování služebníka núti k pracovaniu.	285
52. Bezbožný ze dvúch vecí se raduje.	286
53. Ustavičnost v pracovaniu slúží k statku rozmnožení.	286
54. V súdoch nebývaj náhlivý, ale múdre pozorlivý.	287
55. Reči lahodné mnohokrát podvodné.	287
56. Smelosť opovázlivá ne vždycky štestí mívá.	288
57. Svedomie tvé ti poradí, čo k dobrému nezavadí.	288
58. Kdo je v jakéj trúchlivosti, nenúť ho k trpezlivosti.	289
59. Múdrost' ticho chodí. S behem si neškodí.	289
Nóta desátá.	290
Hiras opilio gregis Odollamit[e]s. Gen. cap. 38.	290
1. Boha stratit' jest pokuta škody.	291
2. V ničem človek neni dokonalý.	292
3. Zvyklost' druhá prirodzenost'.	292
4. Dary v sladkosti.	292
5. Ústupnost' proti protivenství dobrá.	293
6. Velmi je hlúpý kdo vlast' svú tupí.	293
7. Fortuna nestálá zas bere[,] čo dala.	294
8. Sladký konec z dobrej práce.	294
9. Nic neprichádzá bez práce.	295
10. Hnevlivý nemá mnohých přátelúv.	295
11. Dobrodiní nečin jednemu s ublížením druhého.	295
12. Neprítel skrytý víc raní: teho, kdo se ho nechraní.	296
13. Mnohé reči mluvit' nesvečí.	296
14. Žart zbytečný neni statečný.	297
15. Žart ku obražení ku smíchu neni.	297
16. Na přátelské obrazení nedaj na sebe znamení.	298

17. Zahálka zlosti plodí, i mnohým mnoho škodí.	298
18. Lepej pracovati, nežli zahálati.	299
19. M[us]í meť úzkosti človek, nech je v svete jakýkolvek.	299
20. Starých šanovati sluší.	299
21. Nádej ponúka všetch ku pracování.	300
22. Prítelství cnostlivé: bývá dlhšej živé.	300
23. Omlúvačúv neposlúchaj, o jiných zle mluviť nedaj.	301
24. Prítomných, i neprítomných ani nechvál, ani nepotupuj.	301
25. Nepotup nikoho: že nespľnil, čos' žádal od neho.	302
26. Žádaš jiných dobrých míti a sám nechceš dobrým býti.	302
27. Z dobrého cviku prindeš k dobrému zvyku.	303
28. Prvňá robota nebývá bez chyby.	303
29. Kdo je ve velikých vecách silný, obyčejne v malých je omylný.	304
30. Nerozkazuj nemožnosti, bys' nestratil úctivosti.	304
31. Nezačínaj to konati, čo nemúžeš vykonati.	305
32. Spúsob ku dobrému žití ráč se tuto naučiti.	305
33. Lenivá starosť na dítky, dobré jim plodí užitky.	306
34. Zbytečná konfidencia potupení plodí.	306
35. K statečnosti prináleží týchto peť vecí.	307
36. Smrť dvojaká, ne jednaká.	307
37. Dve cesty sú do večnosti šťastlivej, nevinnosť a pokání.	308
38. Hospodárske dva peršpektivy.	308
39. Čo máš činiť, to najprv považuj.	308
40. Tovaristvo s mnohými nemívaj.	309
41. Dokud žiješ, úzkosti nemineš.	309
42. Dve práce naraz nezačínaj.	310
43. Od malých hríchúv se varuj, jak nechceš do veľkých upadnúti.	310
44. Dve kapsy vezmi na hody, abys' nemel v ničem škody.	311
45. Reči nepodchytuj, rečník[ú]m ustupuj.	311
46. Kdo vždycky žartuje, temu i pravda se neverí. Kdo vždy žartuje, bláznem se menuje.	312
47. Víra ku spasení čtyri má znamení.	312
48. Smelosť pri múdrosti premáhá težkosti.	313
49. Núdzným pomoc dávaj, a zlých nezastávaj.	313
50. Pýtať svečí potrebné veci.	314
51. Ku verení rečám tvojim nenúť žádného.	314
52. Chudobnému pravotení proti bohatému užitečné není. Prokurátor není stálý, jak má kliens mešček malý.	315
53. Máš přítele nemilého, pomaly se lúč od neho.	315
54. Povedz pravdu temu, kdo te zvádzá k zlému.	316
55. Všetch přítelův ctij jednako: jináč vyndeš ledajako.	316
56. Opatrnosti nezbyvá. Múdrý, kdo ju nadobývá.	317
57. Jeden přítel síc osoží, ale víc pomóžú mnozí.	317
58. Pri Fortune pyšný nebud'. Než přítelův si nadobud'.	318
59. Neprítela se varuj, protivníka miluj.	318
Nóta jedenáctá.	319
Septem filiae (Ietro) adaqvare cupiebant greges patris sui. Exod. 2.	319
1. Jak chceš dostať nebe, Boha pripoj k sebe.	320

2. Pri dobrém pokoji lenivosť nestojí.	321
3. Neboj se posmechu, když chybiš v prospechu.	321
4. Nemravnosť není cnosť.	322
5. Mravy i cnosti chcú byť v spoločnosti.	322
6. Vúla nech nasleduje rozum, ne zlé náchylnosti. Vúla človekovi škodí, jestli s rozumem nechodí.	323
7. Jazyk, oko, i chování tvoju tajnosť nezachráni.	323
8. Jak si pozorlivý, budeš vesel živý.	324
9. Jako žalúdek nezdravý tak kdo nemá dobré mravy.	324
10. Čas příležitý silný temu, kdo v práci pilný.	325
11. Čas mnoho napraví.	325
12. Ne všecko svečí každému, než podobná vec podobnému.	326
13. Dary zbytečné neužitečné.	326
14. S darmi služebník se kazí.	326
15. Malý dar milejší, když je častejší.	327
16. Nenávist s dobrotú se hojí.	327
17. Pekné slovo: má sily mnoho. Čiň všecko v tichosti, a nic v prechlivosti.	328
18. Drž se ščedrosti, chráň se skúposti.	328
19. Rozptýlení cnosť je není. Z každého zbytku škoda příbytku.	329
20. Nedobré statky jidú na zmatky.	329
21. Skrze ponížení mena rozmnožení. Kdo se ponižuje, hodnosť upevňuje.	330
22. Prítel dvojačí v cnosti nejednací.	330
23. Když od ruky pomoc není, bývá slovo k pomóžení.	331
24. Prikázání od zlosti chrání. Dar za cnosti, pokuta za zlosti.	331
25. Pracovitý buď a i ty. Caepisse est dimidium facti.	332
26. Nedbaj na zlé řeči, budeš zdrav jak svečí.	332
27. Zlé slovo te neporání, jak te svedomí od zlého chrání.	333
28. Ten zlosti rád vidí, kdo se za zlosti nevstydí.	333
29. Babk[a] k babce, budú kapce. Adde parum parvo magnum cumulabis acervum.	334
30. S mlčanlivostí se ukrocují řeči lidské.	334
31. Nežádaj titule vysoké.	335
32. Dobrý obyčej obce i ty zachovávaj.	335
33. Hnevliového ukrotíš s tichým ustúpením.	336
34. Závisť za cností chodí, ale jej nic neuškodí.	336
35. Po Bohu najprv rodičův šanuj.	337
36. Dobrý otec, dobrý syn.	337
37. Zlé slovo škodí mnoho.	337
38. Na vrchnosť svečí nemeť mnoho řečí.	338
39. Srdce myslení poznává se z mluvení.	338
40. Taká bota, jaký švec, jaký člověk, taká řeč.	339
41. Pekné řeči ze skutkami mají spojené býti.	339
42. Jazyk zubatý není bohatý.	340
43. Každého česť chráň, žádného s jazykem neraň. Jazyk pichlavý horší od žihlavy.	340
44. Težko k cnosti, snadno k zlosti.	341
45. Chudobnejší k pracám schopnejší.	341
46. Jazyk omlůvačný nebýva statečný.	342

47. Pán skrovne žartovný múdrému podobný.	342
48. Prívetivosť v dome, jako kvet na strome.	343
49. Nevymlúvaj viny, když nemáš príčiny.	343
50. Po obrazení čiň hned zmerení.	344
51. Žarty rozpustilé ne každému milé.	344
52. Čo jest prítelstvo? Rovných tovaristvo.	344
53. Rovný rovnému se raduje, od nerovného uskakuje.	345
54. Chudoba je bez smelosti. Rada bývá v samotnosti.	345
55. Nekdy v malej veci velká sila se nachádzá.	346
56. Kdo na zisk hledí, v prítelství nesedí.	346
57. Kdo je od cností vzdálený, nebude přítel schválený.	347
58. Nezjevuj všem tvé tajnosti. Mnoho v svete podvodnosti.	347
59. V svetskej marnosti mnoho trpkosti.	348
Nóta dvanáctá.	349
Moyses autem pascebat oves Ietro Soceri Sui. Exod. cap. 3.	349
1. Pán Bůh všecko vidí. A i všecko rídí.	350
2. Náhlé sľibování bez pozorování.	351
3. Múdrost' dobrá bývá, když se časem skrývá.	351
4. Svetské hodnoti stoja v krátkosti.	352
5. Malý kríž vdečne drž.	352
6. Peníz je milý, dodává sily.	352
7. Zemanstvo z cnosti má nejvíc hodnoti.	353
8. Literné umení chvály svej nezmení.	353
9. Na bohactví starost' činí mnohú žalost'.	354
10. Lepšá zlá matka, nežli dobrá macocha.	354
11. Víno podobné človeku, to se skusuje od vekú.	355
12. Mľčanlivost' spúsobná. Cnost'ám bývá podobná.	355
13. Žarty spúsobné soli podobné.	356
14. Prisahání časté málo pravdy mívá.	356
15. Služebníkem je ten, který náchylnost'ám slúží.	357
16. Lehké statky jidú na zmatky.	357
17. Z mľčanlivosti prindeš k múdrosti.	357
18. Blázen jako mechúr s vetrem naplnený.	358
19. Chybu na jiném vysmíváš, snad ju i sám na sobe máš.	358
20. Nejtezšá vec poznati samého seba.	359
21. Svedomí čisté potešení jisté.	359
22. Kdo se seba vstydí, ctný býva u lidí.	360
23. Človek hnevľivý je psotne živý.	360
24. Žádost' chudobu rozmáhá, ku bohactvu nepomáhá.	361
25. Víno pité v zbytočnosti múdrých vede k bláznivosti.	361
26. V jídle a i v pití nechtej zbytek míti.	362
27. Nečistých rečí mluvení nečistého srdc[a] jest znamení.	362
28. Prirozenost' bývá skrovná. A marnost' jej neni rovná.	363
29. Hnev neni v reguli, nečiň mu po vůli.	363
30. Lhárstvo je plášč zlosti ku její skrytosti.	364
31. Marnosti znamení to žádat', čo potrebné neni.	364
32. Pán je núdzným služebníkem, když je stríbru komorníkem.	365
33. Lhárstvo toto troje nech je neni žádné tvoje.	365

34. Žalúdek mnoho stroví, jak si mu slúžiť hotový.	366
35. Kdo zakrývá s lhárstvím zlosti, prichádza k neúctivosti.	366
36. Nečisté mluvení ku užitku neni.	367
37. Proti smrti a starosti nenájdeš lekárstvo v chrasti.	367
38. Chudobný bez prítelúv musí býti.	367
39. Zdraví tela si žádáme. A v šanobe ho nemáme.	368
40. Hrích spáchaný pri tajnosti nezmenšuje svojej zlosti.	368
41. Múdry strpí bláznivého a ne blázen podobného.	369
42. Víno je zrkadlo náchylností. Vyjevuje i tajné skrytosti.	369
43. Víno skrovné k zdraví rovné. Víno zbytečné neužitečné.	370
44. Kdo v hodnosti, ten v starosti. A ktorý nemá nic, ten má pokoje víc.	370
45. Príležitosť k zlému neškodí každému.	371
46. Sluší pracovati, a i na smrť dbati.	371
47. Je šťastlivé žití s malým spokojený býti.	372
48. Tvojej vrchnosti buď v poslušnosti.	372
49. Odpornosti nedrž v zvyklosti.	373
50. Chudoba kumšty učí.	373
51. Čo se komu zlého stalo, na nem samém neprestalo.	373
52. Kdo s rozumem chodí, krásu sobe splodí.	374
53. Chléb na práci stojí, vody dost k nápoji.	374
54. Kdo hnevivý, ten bláznivý.	375
55. Mravnosť u cudzého stolu máš držeti.	375
56. Nemravnosť lidem nemilá, zlá, jako drevená píla.	376
57. Chválitebná práca cti svej neutrácá.	376
58. Ach, z chlipnosti mnohé zlosti.	377
59. Kdo slúží, je v núdzi.	377
Nóta trináctá.	378
Adhuc reliqvus est parvulus (David) et pascit oves. 1. Reg. 16.	378
1. Ten jiste kraluje, kdo Boha miluje.	379
2. Ze sprostej hlavy jazyk nemá slávy.	380
3. Případek neznámý zřídka se oznámi. Kdo s rozumem chodí, štěstí sobe plodí.....	380
4. V mnohorečnosti neni múdrosti.	381
5. Prečo jazyk mnoho repce? Že múdrosti míti nechce. Že rozumu slyšet nechce..	381
6. Radu brati mnoho platí.	382
7. Chudobný šťastlivý v pokoji je živý. Když nemá žádného statku, nic nestratí v zlém prípadku.	382
8. Múdry dobre hledí, kde jaká vec sedí.	383
9. Kdo se práce bojí, neprinde k pokoji.	383
10. Trpezlivosť v kríži k radosti se zblíží.	384
11. Boháč dobre stojí, každý se ho bojí.	384
12. Múdrosti chvála ve všem nemalá.	385
13. Nad literné umení bohactvo je nic neni.	385
14. Večerné spytování svedomí od hírchu brání.	386
15. Kdo nemůže radit sobe, neporadí ani tobe.	386
16. Když to čo máš nezunuješ, když ho stratíš, obanuješ. Dobrotu neznáme, když ju v hrsti máme.	387
17. Svetské trestání od zlosti brání.	387
18. Bohatý, chudobný v ceste nepodobný.	388

19. Lenivého k práci ruka s násilnosťú se ponúka.	388
20. Kdo nerozumí čemu, nech se neoddáva k temu.	389
21. Ze závisti mnohé zlosti.	389
22. Od človeka neni psotnejšie stvorení.	390
23. Boháč skúpý veľmi hlúpý.	390
24. Jak chceš dobre žíti[,] máš rodičúv ctíti.	391
25. Chudoba bedlivá Z kumštúv chce byť živá.	391
26. Lepší je hlad, nežli sytosť, v jídle, v pití vždy drž skrovnosť.	392
27. Podchlebníci, utrhači sú zverové ledajací.	392
28. Ty si nepřítel tvůj, sám seba se varuj.	393
29. Stálosť v dobrém začínání privede te k dokonání.	393
30. Cnosť osoží duši, milovat' ju sluší.	394
31. Čas trojnásobný. Nebud' v nem nehodný.	394
32. Zlej příležitosti varuj se s pilností. Zlá příležitost' škodí, nedobrá povest' plodí.	395
33. Nevinnosť veselá i k smrti je smelá.	395
34. Nehaň cudzé dílo, byť by jaké bylo.	396
35. Dvojaká cesta vrchnosti bývá mestu ku neštestí.	396
36. Vrchní jak je otec, dobre rídí obec.	397
37. Rozumný učitel lepší než sploditel.	397
38. Lepší příklad nežli slovo. Jako zlato a olovo.	398
39. Chvála ze zlosti je v bezbožnosti.	398
40. Pravda mnohých rečí nelíbí, mnohorečník od pravdy pochybí.	399
41. Ku slíbenej zlosti neni povinnosti.	399
42. Varuj se toho, kdo omlúvá koho.	399
43. Človek místo posvecuje, ne človeka místo.	400
44. Lekárstvo zbytečné neni užitečné.	400
45. Kdo nejide v cnosti, obrátí se k zlosti.	401
46. Od zlej zvyklosti chráň se s pilností.	401
47. Slovo falešné neni prospěšné.	402
48. Vlk v ovčej koži psotu namnoží.	402
49. Tak miluj bližního jak seba samého.	403
50. Ustupovat' hnevlivému uč se ku užitku tvému.	403
51. Mnozí podvodní, líšce podobní.	404
52. Rozkoš toho sveta ze smrt'ú se stretá.	404
53. V častej společnosti málo úctivosti.	405
54. Fortuna klame, v nej dúfat' nemáme.	405
55. Teho v svete nenávid'á, koho v pravde chodit' vid'á.	406
56. Neprítel největší ty si sám sebe.	406
57. Od zlého človeka varuj se zdaleka.	406
58. Telesné nemoci duši na pomoci.	407
59. Povolaj si v tvej nemoci trpezlivost' ku pomoci.	407
Nóta čtrnáctá.	409
Saul — venit ad caulas ovium, qvae se offerebant vianti. 1. Reg. 24.	409
1. Boha šanuj, hríchu se varuj. Lépej v pekle býti, nežli v hríchu žíti.	410
2. Múdrost' boská a múdrost' svetská.	411
3. Bázeň boží k spasení osoží.	411
4. V službe boskej živý má být trpezlivý.	412

5. Trpezlivosť svatá drahšia je od zlata.	412
6. Zlým v svete šťastí, dobrým úzkosti.	413
7. Véra, nádej, láska.	413
8. V úzkosti nezuľaj, ale v Boha duľaj.	413
9. Beda temu, beda, který zlosti hledá.	414
10. Rodičuľ ctíti potrebné a užitečné jest.	414
11. Kdo Boha šanuje, hríchu se varuje.	415
12. Otcovské potupení nech ti k smíchu není.	415
13. Rodičuľ máš ctíti, jak chceš požehnání míti.	416
14. Rodičuľ v starosti šanuj z povinnosti.	416
15. Práca při tichosti, bývá v úctivosti.	417
16. Ponížený Bohu milý.	417
17. Prikázání boží, to plniť osoží. Čo je vyše tebe, to je nic do tebe.	418
18. Srdce jaké, skutky také.	418
19. Almužna mzdy svej netratí.	418
20. Milosrdenství ku bližnímu.	419
21. Súženého nesužuj i na seba pamatuj.	419
22. Kdo chudobným krivdu činí, Boha milovat' nemíní.	420
23. Láska núdznym učinena hodna úctivého mena.	420
24. Čas tvůj máš trávit v dobrém živobyťi.	421
25. Zahanbení je dvojaké, jedno dobré, druhé ledajaké.	421
26. Nezakládaj na žádnéj veci.	422
27. Nezakládaj na samém milosrdenství boském. Hrích bez pokání nemine trestání.	422
28. Slovo boží slyšet, i plniť.	423
29. Omlúvání lásku raní.	423
30. Prítelé mnozí ve vlčej koži.	423
31. Za přítele svého nikomu nechtej býti nepřitelem.	424
32. Srdce jaké, užitky také.	424
33. Povinnost' otce a matky ku dítěťu.	425
34. Jazyk srdc[e] oznamuje. Jaký člověk, ukazuje.	425
35. Naučení ku cvičení, ku činení.	426
36. S mocným pravotení ku užitku není.	426
37. Každá zvada škodí rada.	427
38. Nad kajícím z hríchu nevyvádzej smíchu.	427
39. Nad smrt'ú nepřitele nepodskakuj vesele.	428
40. Bláznúv se varuj, a múdrých šanuj.	428
41. Sedlák skrze své roboty pomáhá svetu ze psoty.	429
42. Nechod' do cudzého domu, jak nemáš příčiny tomu.	429
43. K trestání nebuď náhlivý, ale ve všem povážlivý.	430
44. Rozkoš vrchnosti obci je k zlosti.	430
45. Skrovnost' v chování od psoty brání.	431
46. Uč se od mladosti, jak máš žít' v starosti.	431
47. Pro titul nejaký nebuď ledajaký.	432
48. Zmužilost' pekná cnost'. Pro dobré činení nechtej byť chválený.	432
49. Slovo učí, příklad táhne. Skorej příklad k práci nahne.	433
50. Král je k pracování, ne ku zahálání.	433
51. Chromý v pevnosti má síly dosti.	434

52. Kdo se smrti bojí, v bitce neobstojí.	434
53. V svete úzkosti až do sytosti.	434
54. Zachovávať prikázání, to te od zlého zachráni.	435
55. Kde zlosť má své panství, tam cnosť na vyhnanství.	435
56. Chýr dobrý chceš míti. Musíš dobre žiti.	436
57. Týchto peť vecí vrchnímu meť svečí.	436
58. Tam ne dlhé panování, kde poddaných sužování.	437
59. Panské zbytky zúbožá príbytky. Páni když po vůli čiňá, mnohých zúbožiti míňá.	437
Nóta patnáctá.	439
Audivi, qvód tonderent pastores tui greges tuos. 1. Reg. 25.	439
1. Kdo Boha líbí, nic mu nechybí.	440
2. Privykaj k cnosti hned od mladosti.	441
3. Láska rodičův veliká nech srdcá dítek proniká.	441
4. Dítěk cvičení malý kumšt neni.	442
5. Kdo trpí nevinne, radost ho nemine.	442
6. Pri cnosti sedaj, chvály nehledaj.	442
7. K peknému mluvení pridaj i činení.	443
8. Peknejšá panna, když je neznámá. Panna v skrytosti má víc milosti.	443
9. Ten v blahoslavenství sedí, kdo na Boha v nebi hledí.	444
10. Nesvečí se bohatému pravotiť proti chudobnému.	444
11. Lekár k svej pomoci víc množí nemoci.	445
12. Kázeň slyšíš proti zlému, sobe pripíš, ne jinému.	445
13. Starých lidí ctíti máš povinnost míti.	446
14. Ne z bohactva, ale z cnosti, nadobudeš úctivosti.	446
15. Služebník jak krade, nemilý je všade. Vernost služebnému prislúchá každému.	447
16. Ponížení hore jidú. Pyšní spadajú na bídu.	447
17. Nádej dobrá u dobrého, tá nemá místa u zlého.	448
18. Co sám sobe můžeš spraviti, nechtej v tem jiného baviti.	448
19. Láska matky jak zbytečná: dítkám je neužitečná.	449
20. Panna pri cnosti bohatá je dosti.	449
21. Dobrodiní tvoje nevyhlašuj.	449
22. Tri veci v súžení zadrž k potešení.	450
23. Jistej smrti jarmo, nemineš, jest darmo.	450
24. Prostrédek v chování statečnost zachráni.	451
25. Opatrne stojí, kdo se seba bojí.	451
26. Chytrá rada chybí rada. V prostrednosti sú všecké cnosti.	452
27. Z hojnosti do úzkosti.	452
28. Richtár ten má býti, který ví súditi.	453
29. Zlý dobrého nenávidí. Dobrý se za to nevstydí.	453
30. Rozkoš psotu plodí, jako Sirén škodí.	454
31. Dva spúsoby, lepších neni k nepřitele sužování.	454
32. Ten se smrti bojí, kdo v rozkoši stojí.	455
33. Zahálčivý darmo živý.	455
34. Všetečné umení užitečné neni. Čo vyše nás, to nic do nás.	456
35. Nátura v skrovnosti nežádá hojnosti.	456
36. Tu pokoje neni v zemském obydlí.	457

37. V jakém si stave, žij v nem láskave. Úzkosť v samotnosti, v manželstve starosti.	457
38. Z všetečnosti neprindeš k múdrosti.	458
39. Ne z oleje, ale z cnosti, nadobývajú spanilosť.	458
40. Jak chceš zvedeť, kto je jaký, nemusíš byť ledajaký.	459
41. Promena v odevu zbytočná, očiam ľudským je nevdečná.	459
42. Rozkoš za bídú za sebu jidú. Skusuje stav ľudský: nebude tak vždycky.	460
43. Štráfať koho v cudzej prítomnosti nedrž v tvej zvyklosti.	460
44. Zlé svedomie ku trápeniu: horšej veci v svete není.	461
45. Konec spania sny zaháňajú.	461
46. Múdry sa priznáva: [neviť nič] má hlava. Pyšný hovorí mnoho. A nič neviť z toho.	462
47. Pravdu mlčať nekdy svečí, by nevyšla z nej zlosť väčšia.	462
48. Ne rod, ale cnosti zdržujú v úctivosti.	463
49. V samotnosti pekné cnosti.	463
50. Čo sa dobré vidí, to čiň i u ľudí.	463
51. Mnohí hovoria mnoho. A nič není z toho. Čo sa o uši uderí, nech to srdce tvé neverí.	464
52. Nekdy omlúvanie, nekdy zlé chovanie, dobré meno raní.	464
53. Varuj sa od ženy, jak nechceš promeny.	465
54. Ženská kráska škodu prináša.	465
55. Starého priateľa šanuj. A od nového sa varuj.	466
56. Činí jazyčný krik ustavičný.	466
57. Kto poslušnosť ľúbí, nikdy nepochybí.	467
58. Rozkoš dvojaká a nejednaká.	467
59. Jazyk mnohorečný nebýva statečný.	468
Nóta šesnásť.	469
Factum est — ut tonderentur oves Absolon in Balazor. 2. Reg. cap. 13.	469
1. Kto Boha ctí v šťastí, temu pomáha Bůh z nešťastí.	470
2. Majú býti cnosti na každej vrchnosti.	471
3. V podezrení jistoty není.	471
4. Kdýž sú dva ve zvade, nebuď ty tretí.	472
5. Ne všeco jednemu dáno.	472
6. Smelosť opovážlivá býva ve všem bláznivá.	473
7. Sudcové nájemní v obci daremní.	473
8. Odpýtaj za vinu, nechť činiť jinú.	473
9. Ukrutnosť v hodnosti nemá svej stálosti.	474
10. Kdo k zlosti privykne, těžko z nej odvykne.	474
11. Vstyd' se sám seba samého. Budeš se vstydít' jiného.	475
12. Vysoké úrady mravy proměňujú rady. Nevdečnost' velká zlost'.	475
13. Čo sa komu zlého stalo: na nem samém neprestalo.	476
14. Mnohé prikázání poslušnosť odhání.	476
15. Cudzá rada posluh žádá. Lépe se raditi, nežli pochybiti.	477
16. Starý ze starosti neprinde k mladosti. Odkládá starý bídy své na máry.	477
17. Netrzeplivý je psotne živý.	478
18. Dajte a bude vám dáno.	478
19. Bez štěstí práce čas svůj utrácá.	479
20. Tri starosti ku úzkosti.	479

21. Nechtej nikomu raditi jako se má oženiti.	480
22. Lépej nečo nepýtati, než, čo pýtaš, nedostatí.	480
23. Cnostlivý host', čo se mu dá, má na tem dost.	481
24. Lepšá je smrt' nevinnému, nežli život bezbožnému.	481
25. Múdry jazyk, hlúpá hlava v zlém mluvení neustává.	482
26. Pýcha je zlá bohatému. Ješte horšá chudobnému.	482
27. Jiných cnostlivé činení ber ku tvému naučení.	483
28. Štěstí stálé není, mej ho v podezrení.	483
29. Ve svete súžení k tvému naučení.	484
30. Z cnosti chvála jide nemalá.	484
31. Čistota i cnosti sú v boskej milosti.	484
32. Literné umení lidem k ozdobení.	485
33. Promena je nebezpečná, mnohým zostala nevdečná.	485
34. Pyšnému chvála škoda nemalá.	486
35. Čo ti Búh chce dati, to te nezatrátí.	486
36. Násilné jedení, pití nemúže ku zdraví býti.	487
37. Dom bez porádku kazí čeládku.	487
38. Kdo hnev svůj premáhá, k zdraví si pomáhá.	488
39. Chceš úctivosť míti, musíš starších ctíti.	488
40. Každé hrození užitečné není.	489
41. Pri nepřítelském súžení přítel má byť k potešení.	489
42. Mladá starost' v cnosti, stará mladost' v lenivosti.	490
43. Tvoje tajnosti zdržuj v skrytosti.	490
44. Na odporné reči odpovídat' nesvečí.	491
45. Lépej škodu míti, nežli ju činiti.	491
46. Na tvůj pohreb se nestaraj, ale na cnosti pozor daj.	492
47. V svete bez krivdy nebudeš nikdy.	492
48. Hle, člověk opilý žádnému nemilý.	492
49. Cvik dítkám osoží, cnosti v nich rozmnoží.	493
50. Čo slyšíš v hostine, mlč o tem v dedine.	493
51. Jak pálené žena pije, tam muž pred ňú nic neskryje.	494
52. Štěstí se mení, stálé je není.	494
53. Múdry mlčí, blázen kričí.	495
54. To nech nic není do tebe, čo kdo zlé mluví o tebe.	495
55. Manželka v slobode beží k svojej škode.	496
56. Příležitost' učí, ku čemu kdo súcí. Vykonáváj vtedy, čo potreba kedy.	496
57. Cifrování k posmívání.	497
58. Ne roky než cnosti vedú k úctivosti.	497
59. Jide svet k skazení, neb v nem lásky není.	498
Nóta sedemnátá.	499
Super oves qvoqve (David) Iazim Agareus. 1. Paralip. 27.	499
1. Pán Búh jest cíl člověka.	500
2. Neučiní habit mnícha, jak ku cnosti nepospíchá.	501
3. Slyš trpezlive reči bláznivé.	501
4. Rada má byť možná, i spolu osožná,	502
5. Skrovné chování statečnost' neraní.	502
6. Dve veci ku štěstí chcú obec privésti.	503
7. Pekné chování žáden nehaní.	503

8. Vlastní chvála smrdí, nemilá u [i]dí.	503
9. Bohactvo škodí, kdo za ním chodí.	504
10. Kdo poslušnost má, rozkazovat zná.	504
11. Nálezky panské sužují ruky sedlácké.	505
12. Meščanův svornost je silná pevnost.	505
13. Cnost mnoho platí, máš o ňu dbati.	506
14. Při stole statečnost nežádá zbytečnost.	506
15. Zbytečného křiku nemej v tvém zvyku.	507
16. Kdo se povyšuje, Bůh ho ponižuje.	507
17. Jak máš jakú škodu, vzhledni na příhodu.	508
18. Pretrhovat řeči žádnému nesvečí.	508
19. Starších posluchaj, tvé řeči nebúchaj.	509
20. Kde sú jaké pletky, uteč odtud hnedky.	509
21. Jak hasíš, čo te nepálí, žádný te za to neschválí.	510
22. To poznáš v súžení, kdo tvůj přítel není.	510
23. Varuj se od ženy, jak nechceš promeny.	511
24. Neosoží chudobnému připojit se bohatému.	511
25. Pánovi chudobný nech není podobný. Mlčet před pánem, sluší jak amen.	512
26. Páni a žebráci není sú jednáci.	512
27. Na panské řeči prisvečajú všeci. A chudobného umění na svete je za nic není.	513
28. Člověk skúpy velmi hlúpý.	513
29. Ku poníženosti máš příčiny dosti.	514
30. Z dlouhého jazyka škodlivá muzika.	514
31. Pomysli sebe, čo bude z tebe.	514
32. Sedlák dlužník velký núdzník.	515
33. Nesúd žádného z pohledu samého.	515
34. Dobré štráfání múdrý nezhaní.	516
35. Peníz okružlý jide do truhly. A jak tam leží, nic neosoží.	516
36. Tvár učiní známé to, čo v srdci máme.	517
37. Blahoslavené je srdce: které v dobrém zetrvat chce.	517
38. Skúpému i to schádzá, čo mu do ruky přichádzá.	518
39. Vůla člověka v slobode, nech se neobracá k škode.	518
40. Neodpovídaj za přítomného.	519
41. Dve pokuty zasluhuje, kdo korhelstvo oblibuje.	519
42. Almužna daná duši obrana.	519
43. Milosrdenství telesné sedem.	520
44. Milosrdenství duchovné sedem.	520
45. Kdo v chlipnosti chodí, mnoho sobe škodí.	521
46. Nejprv čo máš činit, pováž.	521
47. Osmero naučení.	522
48. Tvoje tajné zlosti nezjevuj k známosti.	522
49. Čo slyšíš na koho, nic nezjevuj z toho.	523
50. Boha milovati. Příkaz zachovati.	523
51. Lidé všelijací v skutku nejednáci.	523
52. Z třech věcí člověka poznáš hned zd'aleka.	524
53. V mnohorečnosti není statečnosti.	524
54. Mnohorečný blázen všetečnosti vazeň.	525

55. Jak s bláznem chodíš, sebe uškodíš.	525
56. Bláznům naučení užitečné není.	526
57. Člověk lenivý je psotně živý.	526
58. Kdo dar připomíná[,] daru čest' ujímá.	527
59. Hřích je jedovitý. Varuj se ho i ty.	527
Nóta osemnáctá.	528
(Habuit Salomon) magnos ovium greges. Ecclesiastes. 2.	528
1. Meno boží ctít' osoží. Časté přísahání Meno boské raní.	529
2. Prítela v súžení zanechat' cnost' není.	530
3. Hnevlivý se ukracuje skrze slovo dobrotivé. Je pekné mluvení hnevu ukrocení.	530
4. Život lidský beží, večnosť' vždycky leží. Krátký život lidský. Večnost' trvá vždycky.	531
5. V potrebnosti dar v milosti.	531
6. Oddávájú svoje deti Saturnusovi k obeti. Zbytečná láska dítkám prekážka.	532
7. Cudzé tajnosti zdržuj v skrytosti.	532
8. Tri veci v milosti a tri v ošklivosti.	533
9. Šťastliví by byli všeci, kdyby meli deset' vecí.	533
10. Z hnevlivej manželky kríž mužovi velký.	534
11. Má muž žalost' velkú, jak má zlú manželku.	534
12. Zlé v manželství podezrení je svornosti obrazení.	535
13. Cnostlivá žena, hodna svého mena.	535
14. Dobrej ženy chvála v Písme je nemalá.	536
15. Pokušení k škode není.	536
16. Kdo komu zlé žádá, sám doňho upadá.	537
17. Za tvoje krivdy nemsti se nikdy	537
18. Hnev ku zlému nütí. I pokoj pomütí.	538
19. Jazyk tretí k škode letí.	538
20. Utrhačný jazyk nemá dobrý svůj zvyk.	539
21. Veselost' k zdraví telo pripraví.	539
22. Z cvičení dítek dobrý užitek.	539
23. Syn zlý vyroste, jak maznavo roste.	540
24. Zdraví v tele, svatost' v duši. Mravný život držet' sluší.	540
25. Skrz všetečné oči smrt' na dušu v skočí.	541
26. Jak oči chráníš, dušu obráníš.	541
27. Cyrus král příklad dal. Oči hamovat', svůj stav šanovat'.	542
28. Každá přísaha svedkem činí Boha.	542
29. Pri stole jako se máš držeti.	543
30. Víno pité v zbytku, není ku užitku.	543
31. Vrchnost' cnostlivá čest' nadobývá.	544
32. Jak se komu dáš do vlády, snad potem musíš mret' hlady.	544
33. Čos' od Boha dostal, s tým buď spokojený.	545
34. Služebníci trojnásobní není sú sobe podobní.	545
35. Never snovi, babe a koňovi.	546
36. Teho kdo má zlosti, varuj se s pilností.	546
37. Lepší žebrák púhý, než ten kdo má dluhy.	547
38. Hospodára ponúkat' ku jedení host'ovi neprislúchá.	547
39. Na zlostné obeti nechce Búh hledeti. Falešné statky jidú na zmatky.	548

40. Co bývá z náhlosti, nemívá stálosti.	548
41. Chrán se čo nejvíce, co se te netýče.	549
42. V učení noc žákům na pomoc.	549
43. Nádej svetská marná všecká.	549
44. Pri cudzím stole nechtej se vaditi s tovarišem tvým.	550
45. V ceste postavený nevchádzaj s tovarišem do vadení.	550
46. Lepšie veci dané, nežli sľibované.	551
47. Kdo se opije, náchylnosť neskryje.	551
48. Rúhání česť boskú raní.	552
49. V mnohém mluvení statečnost' není.	552
50. V nevinnosti není zlosti.	553
51. Z potrebnosti mluv v krátkosti.	553
52. Slepé srdce marnosti chce.	553
53. Dobré je manželstvo, než lepší panenstvo.	554
54. Brada má byť v cnosti. Mej ju v povážnosti.	554
55. Zlato se bojí, že každý oň stojí.	555
56. Žáden není sám sebe dostatečný.	555
57. Mnozí po pokání jidú ku rihání.	556
58. Kdo pozorne chodí, každý mu neškodí. Qvi pavet, cavet.	556
59. Nepotrebné záušnice, sú marnosti služebnice.	557
Nóta devatnáctá.	558
Amos, qvi fuit in pastoribus Thecuae. Amos. cap. 1.	558
1. Kristus všeckých žádá spasiť. A diabel chce všech zatradiť.	559
2. Opovážlivosť bez sily ku potupe svej se chýlí.	560
3. Skúpy je v chudobe jako mrtvý v hrobe.	560
4. Dobrý úmysel i pozornosť majú v dobrém skutku svornosť.	561
5. Chvála schytrelosti, jak se má ku cnosti.	561
6. Nedostane, čo kdo hledá, jak mu Pán Bůh štěstí nedá.	562
7. Sladké napomenutí je příjemné k dobrej chuti.	562
8. Čo milé komu, daj pokoj tomu.	563
9. Lépe, že po tebe něco zostane: nežli se tobe nedostane.	563
10. Potupení milé není.	563
11. Od zvyklosti není násilnosti.	564
12. Spev pobožný je osožný.	564
13. Kdo pro pravdu hyne, nebe ho nemine.	565
14. Poznáš z řeči, z očí, čo se v srdci točí.	565
15. Vdova v samotnosti hodna úctivosti.	566
16. Dobré meno, i svedomí držet' vždy buď povedomý.	566
17. Sám seba poznati velmi mnoho platí.	567
18. Tovaristvo rovných činí.	567
19. Zlých i dobrých šanuj, od zlosti se varuj.	568
20. Medzi zlými dobre žíti, každý m[u]sí pochváliti.	568
21. I dobré činení na zlé se promení, jak spůsobu v nem dobrého není.	569
22. Pripojíš se jakým[,] též zostaneš takým[.]	569
23. Zlý dobrého skazí a k zlému narazí.	570
24. Zlý miluje chyby, dobrého nelíbí. Jak te zlý haní, tvú statečnost' brání.	570
25. Ne každý zlý jako se zdá, než ten, kdo v zlosti žit' žádá.	571
26. Žádnému štráfání dobrý se nebrání.	571

27. Srdce duši škodí, jak v marnosti chodí.	572
28. Víceji slúžit' duši nežli telu sluší.	572
29. Richtár když zlych tresce, zlosti trpeť nechce.	573
30. Všetečnost' jide ku svojej bíde.	573
31. Škoda nevdečná než užitečná.	573
32. Ne telu, než duši posluhovat' sluší.	574
33. Sédním pánom sme dlužníci v tomto svete putující.	574
34. Drž tri veci v každéj práci.	575
35. Zlý zlého haní a sám se od zlého nechrání.	575
36. Šanoba lásku drží v závazku.	576
37. Chýr lítající roste, jide k všem posproste.	576
38. Bránit' se v potrebe sluší a i tebe.	577
39. Spravedlivost' silná pomoc neomylná.	577
40. Prvné pokušení premóž bez prodlení.	578
41. Lepší krása v cnosti než tvár v spanilosti.	578
42. Aby byli dobré deti, nemá se jim nic hoveti.	579
43. Drž dítky v ostroiti, a ne v ukrutnosti.	579
44. Jaký omlúvač, taký poslucháč.	580
45. Omlúvač trém škodí, poslucháč to plodí.	580
46. Služebníci žalovníci.	580
47. Slyšíš žalování. Slyš též vymlúvání.	581
48. Sudce slyšet' musí žaloby jak sluší.	581
49. To se nejvíc rodí, čo nejvíceji škodí. Mnoho zlostí, málo cností.	582
50. Lepší pozornost' nežli důvernost'.	582
51. Bezpečnejšej stojí, kdo se všeckých bojí.	583
52. Pilnost' zbytečná neni užitečná.	583
53. Dostaneš umení skrz pilné učení.	584
54. Kdo se k zlému učí, nadarmo se mučí.	584
55. Jaký cvik, taký zvyk.	585
56. Nespokojné žiti s každým sa vaditi.	585
57. Sedem týchto zlostí Bohu v nemilosti.	586
58. Nemej v tvojem zvyku daremného křiku.	586
59. Kde gazdiná korhelkyňa, tam je i prázná kuchyňa.	587
Nóta dvacátá.	588
(Ezechias) habetat qvippe greges ovium — innumerabiles. 2. Par. 32.	588
1. Bůh jeden v Trojici naveky žijící.	589
2. Težko odvykneš k čemu privykneš. Neber zlosti ku zvyklosti.	590
3. Zlej příležitosti varuj se s pilností.	590
4. Na neobyčejné veci dívají se lidé všeci.	591
5. S plačem se rodíme.	591
6. Kam korhelstvo jide? K všelijakej bíde.	592
7. Církev stojí stále, nebo je na skale.	592
8. Díte v mladosti pohybuj k cnosti.	592
9. Čo chceš chudým dati, toť Kristus odplatí.	593
10. Sedlák musí víceji jesti, by mel v pracování štěstí. A pánom zbytek neni na užitek.	593
11. Dobrá dieta prodlužuje letá.	594
12. Užitek z chyby, kdo ju nelíbí.	594

13. Dlhá v zlých vecách památka. Ale v dobrých veľmi krátká.	595
14. Kedyž se slovo vypoví raz, do úst se nenavráti zas.	595
15. Kdo se v čem jednúc popálí, nech se od toho oddálí.	596
16. Z netrzeplivosti pridáš si bolesti.	596
17. Vúla má slobodu, sama čini škodu.	597
18. Kdo s cudzím menem šafuje, ten své meno utracuje.	597
19. Tu napsáno leží, v čem štestí záleží.	598
20. Sveta velké ščestí predchádzá neščestí.	598
21. Ukrutný zle stojí, vždycky je v rozbroji.	599
22. Vždy Bohu slúž síce. Ve svátek nejvíce.	599
23. Velmi mnoho platí núdzným pomáhati.	600
24. Požičané veci celé vrátit' svečí.	600
25. Krása zbojník, k zlosti chodník.	600
26. Marnost' v spanilosti míhá se v náhlosti.	601
27. Z chlipnosti mnoho neštestí.	601
28. Cnosti sila Bohu milá.	602
29. Fortuna se mení, stálosti v nej neni.	602
30. Braterská láska užitečná.	603
31. V podvodnosti mnoho zlosti.	603
32. Zlodej kradne čo popadne.	604
33. Zlostí bremeno kazí dobré meno.	604
34. Kdo krivdu čini, zlodejem byt' míní.	604
35. Páni ledajací zbojnící domácí.	605
36. Ženy sú bez brady, že rapocú rady.	605
37. Mlčanlivost' je statečná. Mnohorečnost' je nevdečná.	606
38. Radost' z marnosti vede k žalosti.	606
39. Čo ti k chuti, to te zrutí.	607
40. Učitel za prácu dostává svú plácu.	607
41. Z cnosti sláva se dostává.	607
42. Vdečnost' je statečná. A i užitečná.	608
43. Dobrý bud' jinému, ne sebe samému.	608
44. Příčina ku zlosti neni v statečnosti. Příčina ku zvade má potupu všade.	609
45. Jazyk múdry, hlúpá hlava potupení si dostává.	609
46. Pokrm zbytečný neužitečný.	610
47. Kuchár panskú vúlu drží za regulu.	610
48. Vždycky pocestného pust' do domu tvého.	611
49. Láska k pocestnému učinená odplatu dostává.	611
50. Pred host'ami se neskrývá. Ale jich často nemívaj.	612
51. V cudzém dome drž se pekne.	612
52. Ponížený človek vzácnejší kdekolvek.	613
53. Ve vetšej hodnosti menej bezpečnosti.	613
54. Pokryctví klamlivé sobe je škodlivé. Pokrytec se zdá byt' svatý, a medzitým je proklatý.	614
55. Čistotnosti váha i k zdraví pomáhá.	614
56. Človek bezbožný sobe neosožný. Bezbožnost' uškodí temu, kdo s ňu chodí.	615
57. Marní lidé jidú k bíde.	615
58. Hřích za boha drží, koho Pán Búh mrzí.	616
59. Búh hoden chvály v daroch nemalý.	616

Nóta jedna a dvacátá.	617
Et pastores erant in regione eadem vigilantes — super gregem. Lucae 2.	617
1. Syn Boží i jakžto člověk sedí na pravici Otce.	618
2. Nátura krvavá v dobrém zetrvává.	619
3. Cholerická prirodzenosť má v sobe zlého dost.	619
4. Melancholické prirodzení býva lidem k obtížení.	620
5. Flegmatikus je lenivý, mnoho sprostý, ospanlivý.	620
6. Drž se rozumnosti, a ne náchylností.	621
7. Ten Boha miluje, kdo příkaz šanuje.	621
8. Pri cudzém stole jako se máš držeti.	622
9. Chválu dobrých lidí zlý do konce nenávidí.	622
10. Ne každému všecko svečí.	623
11. Každého za lepšího od tebe uznáváj.	623
12. Slepá žena, a hluchý muž. To manželstvo dobré je juž.	624
13. Tvárka neni lhárka.	624
14. Bolest' rany mine, ale šrám nezhyne.	625
15. Z tváři známe bývá, čo jazyk zakrývá.	625
16. Nekteré rany britvu potrebujú.	626
17. Nenarodil se ten, žeby se líbil všem.	626
18. Zvyklost' ku zlému.	626
19. Zisk i škoda spolu chodí.	627
20. Zlí ve svete sú milejší. Dobří opovrženéjší.	627
21. Zisk je velmi milý, každý k nemu cílí.	628
22. Úžerník je zbojník.	628
23. Časté veci unujú všeci. Čo se často bere, skoro se podere.	629
24. V mravoch chyba malá škodí znenadála.	629
25. Žarty zbytečné neužitečné.	630
26. Pri cnostech chvála škoda nemalá.	630
27. Kdo ku zlosti se zblízuje, stavu svému ubližuje.	631
28. Bláznivé sliby Pán Bůh nelíbí.	631
29. Panna spravdivá krásu nadobývá.	632
30. Každý vícej sebe preje, nežli tebe.	632
31. Vícej rozkoš nežli práca zdraví u lidí utrácá.	633
32. Trpezlivost' v krivde nepochybí nikde.	633
33. Cnosť kvítek vonný, žádnen mu podobný.	634
34. Chut' je dobrá v cnosti k všeckej líbežnosti.	634
35. Dobrému milá cnosť. Zlému líbežná zlost'.	635
36. Dobrý dobre žije, od zlého se kryje.	635
37. Práca snadnejšá, když vůla schopnejšá.	636
38. Vdovy utískání, neni bez trestání.	636
39. Všecko se mení, stálosti neni. Čo v svete leží, ku koncu beží.	637
40. Teho který plače, polituj nakrátce.	637
41. Kolik lidí, tolik chutí, čo ten spraví, to ten zrutí.	638
42. Bázeň boží všem osoží.	638
43. Větší krik než sila nóta je nemilá.	638
44. Svedek nájemný bývá daremný.	639
45. Ne každému svedkovi richtár verit' hotový.	639
46. Zármutek v kríži snadno ublíží.	640

47. Od zármutku oddálený má života prodlužení.	640
48. Chrám boží ctiť osoží.	641
49. Tiché modlení na prekázce neni.	641
50. Mnoho slyšet, málo mluviť.	642
51. Rada opozdilá v súžení nemilá.	642
52. Kdo v peci sedá, tam jiného hledá.	642
53. Zvada o nejistej veci, cigán v roztrhaném vreci	643
54. Vtedy panuješ, když se od zlostí hamuješ.	643
55. Zdržanlivosť je hlavná cnosť.	644
56. Pýcha psotu množí. V dobrém neosoží.	644
57. Zlému neni k chuti ctné napomenutí.	645
58. Z cudzích vecí chvála potupa nemalá.	645
59. Nech je Bohu chvála až naveky stálá.	646
Prídavek.	647
1. Povinnosť pastýre.	647
2. Absolón hyne, že otce nešanje.	647
3. Nezarmucuj srdce, když nedostáváš to, čo ono chce.	647
4. Kdo žije v zlosti, prinde k úzkosti.	648
5. Čtyri z Plutarchusa veci nech držia králové všeci.	648
6. Never žene, hodine a vode. Tak zostaneš pri slobode.	648
7. Dvanáct vecí pri stole činiti nesvečí.	649
8. Bázeň boží držet' osoží. Kdo nemá bázne snadno uvážgne.	649
9. Dlužník tvár mení, veselý neni. Zle služebníkúm, horjej dlužníkúm.	650
10. Nesloboda zlé činiti, aby dobre bylo.	650
11. Šemráni statečnost' rani.	651
12. Dobrý syn otce potešuje a zlý zarmucuje.	651
13. Policia svetská v marnosti je všecká.	652
14. Nikde neni bezpečnosti, drž se vždycky v pozornosti.	652
15. Tvrdomluvnosť je nemravnosť.	653
16. Reči milé a nohy opilé. Malá vec uškodí, jak dobre nechodí.	653
17. Kdo má trpké mravy, neni v mravoch zdravý,	654
18. V svete veci neni k srdca nasycení. Každé slovo krále má byť svaté, a i stálé... 654	
19. Žena mlčanlivá lásku nadobývá. Která často repce, v pokoji byť nechce.	655
20. Strach sily dodává. K fortílúm pomáhá. Fortíl neškodí jak v zlém nechodí.	655
21. Kdo svet oblibuje, v dobrém pochybuje.	656
22. Dary podvodné bývajú, neb se darmo nedávajú.	656
23. Žena je klamlivá, dokudkoliv živá.	657
24. Nenájdeš tak v svete zlého, žeby nemel čo dobrého.	657
25. Promena nebezpečná, mnohým neužitečná.	658
26. Málo Fokionúv na svete.	658
27. Vezmi príklad z niti, pozorlivosť míti.	659
28. V tem jazyk tvůj hamuj, cudzí stúl nezhaňuj.	659
29. Cudzú vec haníme a svoju chválíme.	660
30. Láska rodičúv zbytečná dítkám neni užitečná.	660
31. Láska otce zaslepuje. Mnoho dítkám povoluje.	661
32. Hospodár jako se má chovati.	661
33. Muž ze ženú skrz prácu psotu odženú.	662
34. Jedna lenivosť je svatá. A druhá preklatá.	662

35. Slovo prívětivé u všech úctivé.	663
36. Lépe jest krivdu cítiti, nežli ju jiným činiti.	663
37. Zbytečné štráfání škodí krem nadání.	664
38. Žihadlo sršňové.	664
39. Mlaskotání při jedení nech u tebe zvyku není.	665
40. Mnohých věcí naraz se nechytaj.	665
41. Ze zahálčivosti prindeš ku chlipnosti.	666
42. Chvála z hríchu hodná smíchu.	666
43. Zázrak z pletky, nerob hnedky.	666
44. Ctij rodičův z povinnosti, bude k tvojej úctivosti.	667
45. Ne všechno každému sluší.	667
46. Skrze přidávání statku rozmnožení.	668
47. Čím čo vícej kdo miluje, jak ho stratí, víc banuje.	668
48. Zisk že škody.	669
49. Při stole tvé řeči nech budú jak svečí.	669
50. Dívka žádostivá muže hledá, kdo jej v tem pomúže.	670
51. V slove chybném nepodchytuj nikoho.	670
52. Při stole se drž pekne. Nech se te kdo neulekne.	671
53. Statečnost' svú hubí, kdo při stole vymývá své zuby.	671
54. Víno je ku veselosti, ne ku opilstvu.	672
55. Zbytečné štěstí mej v podezření. Nebo v ničem stálosti není, všechno se mení... 672	672
56. Peť báb na svete.	673
57. Ku cudzému stolu nevolaj nikoho.	673
58. Po radosti ku žalosti.	673
59. Mravy všelijaké, v lidech nejednaké.	674
O smrti.	674
O Súde posledném, který jest konec věku.	677

Originálna publikácia

Hugolín Gavlovič. *Valaská škola mravív stodola*. Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied. Bratislava . Bratislava. 1989. Gizela. Gáfriková. Pripravila na vydanie a napísala komentár. .

(Titulné strany)

Valaská škola mravúv stodola
Roku Páne 1755.
dne 12. mesíce brezňa.

Omne tulit punctum, qvi miscuit utile dulci.

Táto

Valaská škola mravúv stodola

je zložená, i napsaná

na salaši

osvíceného pána grófa

Xaveriusa Königsegg

v krajine Uherskej, v slávnej stolici Trenčanskej,

v panství Pruščanském, pod zámkom Vršatským,

i na Chrástkovej.

Skrz jedného nemocného kneza z Prvního rádu Svatého

Otce Frančiška Serafinského, z chudobného kláštiera

pruščanského Bratrúv Menších Strict. Obs.

Provinciae in Hungaria SSmi Salvatoris.

Když s dovolením svej vrchnosti na predmenovaných salašoch

k zdraví svému žinčicu užíval

kterúžto školu

nyní

všem ctným a svého titulu hodným bratrům a sestrám

Tretího rádu téhož velikého Patriarchy Svatého

Otce Františka Serafinského

k veselému i k užitečnému čítávání srdečne obetuje

a vdečne vydává

Roku Páne 1755.

dne 12. mesíce brezňa.

Valaská škola
mravúv stodola.

Má v sobe zlosti,

mravy i cnosti

k nasledování

i k utíkání

ku statečnosti

i k veselosti.

Pri ovcách psaná

v Pruském vydaná

Roku Páne 1755. dne [1]2 Martij.

PREDMLUVA.

O dobrých mravoch.

Dobrý mrav jest ustavičná žádost' dobre žítí
a tá se má s obyčejem dobrým upevniti.

Zvyk ju vícej upevňuje, aby lépe stála,
a člověkoví celému ozdobení dala.

Dobré mravy vždy s cnost'ami susedstvo mívajú,
jak sú od cností vzdálené, stálé nebývajú.

Sú všem cnostem na pomoci; i ony od cností
Žádajú dostati pomoc v svej příležitosti.

První múr sú dobré mravy, druhý múr sú cnosti,
příkaz boží medzi nimi stojí jak v pevnosti.

Jestli spadnú dobré mravy, a i cnosti spolu,
potem pomaly i příkaz boží jide dolu.

Mesto a i od predmestí svoju krásu mívá,

Z dobrých mravův a i cnost'ám též sily pribývá.

A cnosti zas upevňujú v sile příkaz boží,
dobrý mrav též k zachování příkazu osoží.

Příkaz boží, a i cnosti v celosti obrání,

kdokoliv si opatrne dobré mravy chrání.

Cnosti múžú skryté býti, ale mravy zjevné,
nebo sú ku obcování lidskému potřebné.

Krásu jide z dobrých mravův, vúňa jide z cností,
obe cílá k chvále boskej, a i k statečnosti.

A statečnost' chvále boskej dokonce neškodí,
nebo z cností, z dobrých mravův na svetlo vychodí.

Nechcem já tu sám o dobrých mravoch rozprávati,
čo o nich učení píší, chtej se podívati.

Zmysly učitelův o dobrých mravoch.

Dobré mravy v člověkoví není sú bez sily,
neb v nem číhá pekné meno, a i život milý.

Sen. in Agam.

K dobrým mravom v každém veku múžeme přijíti,
když kdo zviní, jak lituje, múže dobrý býti.

Seneca ibi.

Dost je těžko vyživení hledat' v pracování,
těžšej k dobrému porádku přivest' své chování.

Ovidius.

Nic ve svete špatnejšího nad nedobré mravy,
ten je pekný, kdo je v cnosti, a i v mravoch zdravý.

Plautus.

Dobré mravy zasluhujú v svete lásku väčšiu,
když nečinná čo sloboda, ale to čo svečí.

Plautus.

Zlé mravy svet ponúkajú k nespravodlivosti,
dobré mravy privádzajú všetkých k porádnosti.

Plautus.

Každý človek dobré mravy na jiných miluje,
dobre činí, jak se jich tiež dostať usiluje.

Ovidius.

Vícej múžů pekné mravy, nežli v rukách sila,
nebo mravnosť chválitebná každému je milá.

Qvint. dec. 3.

Pekná vec jest živobyť s mluvením spojovať,
dobrý život každé slovo umí upevňovať.

Cicero.

Ani ľahký, ani ťeský v mravoch byť nesvečí,
jak mravy držia prostredok, majú vzácnosť väčšiu.

Pludar. de Offi.

Velký poklad v ľudskom tele mravy spravodlivé, nekdy v obci jako príkaz stoja trvanlive.

Socrates.

Na spôsob nedobrej trávy zlé mravy zrostajú,
čím jich je víc, tým vždy väčšie potupení majú.

Senec. in Agam.

Chyba, nemožnosť, ukrutnosť dobrým mravom škodí,
té tri veci v dobrých mravoch nech každý obchodí.

Aristoteles.

Skrovná, a múdra veselosť milá býti múže,
k nej zbytečnosť, ani skúposť nikdy nepomúže.

Idem. l. 4. Etic.

Nekteri síc z náchylnosti k dobrému se majú,
ale všeci dobré mravy s prácou dostávajú.

Idem ibidem.

Rozličné mravy rozličnosť v obci spôsobujú,
nekdy s hodnosťú neb s vekem v mnohých se zmeňujú.

Cicero pro Caelio.

Z obyčeje, ne z náture dobré mravy jidú,
proto v rozličných krajinách rozličné sú v lidu.

Cic. orat. 17. contra Rul.

Vždycky dobré mravy v lepšej sloboda zmeniti,
vzlášte když hodnosť zmenená tak káže činiti.

Dion. lib. 14.

Zem, vlast, místo, i krajinu promeniť je snadno.
rod nezmeníš, i zlú zvyklosť promeniť nesnadno.

Livius Decade 4. l. 7.

Cnosť v srdci zakorenená neskusuje bídu,
dobré mravy mnohokráte za Fortunú jidú.

Plutarchus in Sertor.

Ne nátura, ale mravy zrovnávajú ľudí,
jaké kdo má mravy v sobe, takého rád vidí.

Prokopius. in bello Vand.

Ne z náturey jidú cnosti, ale od zvyklosti,
tak jak k dobrým mravom zvykneš, budú ti v milosti.

Arist. Etic. lib. 2.

Ku jakým mravom se vrchnosť zevnitřne chýlí,
k takým mravom cel[á] obec obyčejne cílí.

Livius. Decad. lib. 1.

K jakým mravom každý člověk z malička privyká,
potem se i v svej starosti takých mravúv týká.

Plutarchus in Licurgo.

Neosoží komukoliv v poli byť udatný,
a v dome bez dobrých mravúv život vésti špatný.

Valer. Max. lib. 2.

Jestli se vždycky necvičíš v dobrých mravoch pilne,
za půl roka jich neb skorej stratíš neomylně.

Plinius Panegir.

Juž se včul svet, lidé v svete, i obyčej mení,
to za dobré mravy máme, v čem nic dobré není.

Diogen. Halic. lib. 9.

Kterýkoliv nepeknú řeč poslúchati líbí,
můžeš vedet, že i v mravoch má všeliké chyby.

Senec. Epist. 114.

Že se z nepekných rozprávek kazá dobré mravy,
tak svatý Pavel Apoštol ku Korintským praví.

1. Cor. 15. v. 33.

Kdo v tajnosti v samotnosti pri zlých mravoch žije,
ani když přijde před jiných, zlé mravy neskryje.

Senec. Epist. 95.

Diogenes muzikantúv povolává k súdu,
že víc struny nežli mravy spravujú, když hudú.

Laërtius lib. 6.

K čemu srdce zvyklo, poznať v mnohém nezáleží,
z nejmenšej veci se pozná, čo v srdci tvém leží.

Seneca Epist. 52.

Jaký je sám v sobe člověk z mravúv súden bývá,
jaký je kdo v mravoch svojich, také srdce mívá.

Panor. lib. 1. de gest.

Mnohé jídla substancií a i zdraví škodá,
ale ze samopašnosti zlé mravy pochodá.

Laërtius l. 2. c. 8.

Agis chlapec marne síce, v rozkoši se choval,
když muž zostal, celú obec od zbytku hamoval.

Plutarchus in Lact.

Težko zlé mravy opustiť, není však nemožne,
dobré mravy snadno stratit, a žítí bezbožne.

Plutarchus in Them.

Kdo čistú vodu do blata leje, kalí vodu,
tak kdo dobré ze zlým míšá, mravom činí škodu.

Pythagoras.

Když včela sladkosti zbírá, po kvítečkoch lítá,
tak dobrý z príkladných lidí mravy sobe chytá.

Plutar. in Moralibus.

Kdo žije bez dobrých mravův, ne žije, než dýchá,
neb neví jak bez rozumu v čem a kam pospíchá.

Seneca apud Eras.

Bud' to v nás zlosti nezhnú, však proti nim stojme,
aby nás neprevýšili, to se nejvíc bojme.

Seneca lib. I de Ira.

Tiché more k vlnobití skrz vetry se zbúrí,
tichý človek skrz tvúj nemrav k hnevu se nadurí.

Dio. Nicari Orat. 74.

Ku magnesovi železo, na [k]lej lipne zlato,
tak podobný k podobnému jak na nohy blato.

Erasmus Roterodamus.

Čokoliv na klin zavesíš, to se na nem drží,
tak nekterých zlé i dobré dokonce nemrzí.

Plutarch. de Bion.

Když tigris bubnovat' slyší, od hnevu se puká,
co dobrých kojí, to zas zlých ku hnevu ponúká.

Plutarch. in Moral.

Jest zelina oslům pokrm, zvířatům otrava,
tak čo dobrých obrazuje, zlým se k chuti stává.

Plinius. herba Ferula.

Nekterí sú v svojich vecách do konce leniví,
a v cudzích chtějú všetečne byť zbytkem bedliví.

Erasmus in Apoph.

Ne jednaké sú zrkadlá, ne jednací lidé,
co je v tem dobré, to v tem zlé, aneb k zlému jide.

Idem.

Mnoho tisíc v svete lidu, nejsú rovní sobe,
tvár, hlas, vtip, mrav všade jiný pri každej osobe.

Idem.

Ego sum Pastor bonus.

Ioan. 10.

Ej hle[:] Já sem Pastýr dobrý; mé Ovce poznávám,
za ne krev mú, dušu, telo, a i život dávám.

Opatrujem jich ochotne z púhej mej milosti,
sám se jim za pokrm dávám v Velebnej Svátosti.

Obetování k chvále Krista Pána.

Tobe, Kriste Spasiteli, já člověk úbohý
túto knižečku pastýrskou oddávám pod nohy.

Nech bude ku většej chvále Človečenství tvému,
nebo si zostal člověkem k[u] užitku mému.

Zanechal si trůn nebeský, člověkem si zostal,
aby si mne straceného ku spasení dostal.

Ty si jiste dobrý Pastýr, nebs' zemrel za Ovce,
privédels' jich skrz zásluhy do lásky u Otce.

Dostals' podle človečenství JEŽIa velké meno,
temu se povinno klanet' všeliké koleno.

Celé Nebe, Zem, i Peklo Pánem te uznává,
i mé srdce s úctivostí Bohem te vyznává.

Tys' mne hledal, když sem zhynul pro výstupky moje,
našel si mne, a položils' na ramená tvoje.

Ach, což ti dám za tú lásku, Spasiteli mému,
nemám s čím bych se odplatil dobrodiní tvému.

Tobiáš polovic statku chtel dať Anjelovi,
a já všechno, čo mám, oddám tobe Pastýrovi.

Zlož mne z ramen ku tvým nohám, nech já budem dolu,
abych líbal nohy tvoje s Magdalénú spolu.

Dušu, telo, srdce, život oddám ku tvej chvále,
chcem te v živote, i v smrti vždy milovat' stále.

Drž mne pod tvými nohami, a tlač milostive,
tu mne sužuj, ale potem odpusť dobrotive.

Nepropúšťaj mne od sebe, abych se nestratil,
kdybych zhynul, což bych tobe za lásku odplatil?

Ty si, Kriste, má odplata: však moje spasení
srdci tvému láskavému velké potešení.

Túto knižku dobrých mravúv ze všej sily mojej
uhadzujem pod tvé nohy k úctivosti tvojej.

Jak by nečo srdci tvému v nej se nelíbilo,
to chcem zmazať, by na svete naveky nebylo.

Čokoliv je v nej dobrého, nech bude k tvej chvále,
a bližnímu ku užitku, žádám ne namále.

Kdokoliv ju bude čítať, osvíť mysel jeho,
aby vždycky dobré činil, chránil se od zlého.

Darování ku užitku tvému.

Když to všechno písmo moje k chvále boskej cílí,
může též byt' ku užitku tobe, synu milý.

Čokoliv je tu zložené z mej těžkej roboty,
to je všechno rozdelené na pastýrské nóty.

Poslyš tehdy, milý synu, tú pastýrskou nótu,
která dobre dopomáhá k dobrému životu.

Když já ku tvému užitku naučení dávám,
skrz mú prácu tvoje štěstí jisté vyhledávám.

Zmysel týchto sprostých veršův jestli chceš poznati,
dost jest jich dobrým úmyslem jednúc přečítati.

Můžeš se z nich naučiti: jak život šťastlivý
vésti můžeš neomylně, dokud budeš živý.

Dost málo já tuto píšem podle mdlej možnosti,
ty čítajíc víc pochopíš podle tvej vtípnosti.

Mnohé veci já tu perem vynótit' nemůžem,
dost mej na tem, že namále v nečem ti pomůžem.

V týchto veršoch naučení zanechávám tobe,
ráč jich přijat' dobrotive, a zachovat' sobe.

Však ale te napomínám, přečítaj jich pilne,
něčo v nich k tvému užitku najdeš neomylně.

Této verše k dobrým mravom skrátka vyučujú,
navyklé k samopašnosti srdc[á] ukrocujú.

I ty můžeš sobe velký užitek z nich vzítí,
jestli od zlého k dobrému dáš se naklonítí.

Jestli ale něčo najdeš, čo se te netýče,
můžeš z lásky s tým druhému pomáhat' velice.

Žáden te nikdy nezhaní pro takú příčinu,
když zlú i v cudzej zahrade vytrháš bylinu.

Nediv se, dobrý [čtenáru], na to sprosté psaní,
než vymlůvaj týchto veršův dost podle skládání.

Nemocný jich popisoval v lete na salaši,
tak tancoval, jako sprostí pískali valasi.

Na salaši k svému zdraví žinčicu užíval,
této koncepty valaské pri košároch spíval.

Když popísal své koncepty do hromady spolu,
žádá, abys' [je] uznával za Valaskú školu.

Jeden a dvacet pastýrův vzal z Písma Svatého,
každému dal nótu svoju podle zmyslu svého.

V každej nóte je konceptův padesát i devět,
jestli o tem pochybuješ, opáč, jak chceš zvedet'.

V každém koncepte napsaných dvanáct rádkův stojí
pro teho, který dlouhého čítání se bojí.

Každý rádek čtrnáct syllab obsahuje v sobe,
to všecko namísto syra obetuje tobe.
Jestli najdeš který veršík proti tvoje chuti,
ž[e] bys' ho musel užívat', žádný te nenutí.
Jestli ale čítající najdeš jaké chyby,
můžeš zmazat', a napravit', jako se ti líbí.
A jestli o jedné věci nalezneš dva razy,
bude lépe, čím se hl[ú]bej do paměti vrazí.
Buďto by bylo i trikrát něco užitečné,
bude milé srdci tomu, které je statečné.
Dobré mravy pomáhají k peknej statečnosti,
ku pokoji křesťanskému, a i k pobožnosti.
S Bohem, s bližním, i ze sebu musíš pokoj míti,
jak chceš Bohu, a i lidem utešený býti.
Toto všecko tobe dávám, kdo si v Třetím ráde,
abys' vůnu dobrých mravův rozširoval všade.
Když víš podle tvej regule před Bohem dobře žít',
abys' z částky se naučil též s bližním dobře byt'.
Kdyby moja možnost' byla, víc bych dal než dávám,
něměj za zlé, sem chudobný, nemám víc, uznávám.
Pro lásku tvú stříbro, zlato rád bych vynaložil,
kdybich ho měl, pro to samé, abys' ty dobře žil.
V přísloví je: malá ryba jide z malej vody,
pre moju mdlost' vícej písať nemel sem slobody.
Tak mluvíme, že je lepší od ničeho mucha,
čo dať může, to ti dává má psotná pazucha.
Toto schválne z učitelův mnohých je vybrané,
a tuto jako do snopkův veršami zvázané.
Prijmi vd'áčne dar maličký, který dávám z lásky,
jak přečítat' nechceš všecko, aspoň poslyš z částky.
Víc sem v tem podstúpil práce, nežli platí dílo,
však bych rád byl, aby tobe ku užitku bylo.
Vysmívaj mn[e], že sem všecko veršami zvažoval,
a i myslí, že sem všecko pro tebe pracoval.
Dost síce pobožných knížek je v svete pro tebe,
však o dobrých mravoch žádnú snad nemáš pri sobe.
Túto tobe z púhej lásky do ruky oddávám,
všecko ku tvému užitku v nej býti vyznávám.
Jeden veršík od druhého bohatší je není,
ve všech rádkoch podle syllab jednaké je znení.
Zvázal sem to, by ti bylo ne len ku čítání,
ale též i v príhodlý čas slúžilo k spívání.
V jednom dúšku osem syllab musíš vypovedeť,
potem ti šest' pozústane, o tom budeš vedeť.
Na jakú nótu dva rádky dajú se spívati,
na tú nótu všecké jiné můžeš probovati.
Všecké verše jednu nótu, ne jednu cnosť majú,
pilnému považování zrozumeť se dajú.

Nedaj pozor jak se spívá, ale čo se spívá,
ne nóta, ale [text] v pesni naučení mívá.
Nótu si sprav jakú sám chceš, však na [text] pozoruj,
nekdy ze sprostého verša osvítiš zmysel tvúj.
Jestli najdeš nečo k smíchu, ty se nesmej z toho,
ale čo je k naučení, vybíraj si z neho.
Nekdy čo je k veselosti i k užitku bývá,
jestli se slušná veselost' s rozumem užívá.
Čo ti užitek prinášá s pravú veselost'ú,
to si šanuj, a opatruj s velikú pilnost'ú.
Veselost' bez obrazení s užitkem spojená
od všech dobrých učitelúv velmi je schválená.
Po tvých prácach dokonaných, aneb po modlení
k naučení toto čítaj, i k obveselení.
Jak ti čo prijde pred oči, čo ti známé zdávna,
nech to hned nepotupuje tvá osoba mravná.
Neni je zlé, čo dobrú vec prinášá k pameti,
však zdaliž to vykonávaš, na to máš hledeti.
Tu noviny nenalezneš, ale starších reči,
od čeho se máš zdržovať, a čo činiť svečí.
V každém koncepte nalezneš matériu jinú,
abys' v čítaní težkosti nemel, milý synu.
Rozličnosť mnozí milujú nekdy z všetečnosti,
a ty tú rozličnosť miluj k tvojej statečnosti.
Neni všeccko k užívání, čo se na stúl dáva,
a i v knížkách všelijakých podobne se stává.
Ne všeccko čo najdeš v knizce, súcé je k jedení,
mnohokráte zlost' se klade k samému videní.
Čo je dobré, to si vezmi ku nasledování,
a to nechaj, čo ti dušu, neb statečnost' raní.
Když ti já túto knižečku podávám srdečne,
k veselému čítávání ráč ju prijať vdečne.
Nic nechcem od teba za ňu. To odplata moja,
když se bude mravne držet' ctná osoba tvoja.
Jak jeden Otče náš za mne chceš se pomodliti,
budem vd'ačen, však i k temu nechcem te siliti.
Abych te v tejto Predmluve nezdržoval dále,
viňšujem ti všeccko dobré. Mej se dobre. Vale.
Když ti toto dávám
služebník zostávám.
N. N.

Roku Pane 1755. dne 12. mesíce brezňa. V Pruském.

Pripomínání o trojnásobnej policii ku lepšímu pochopení dobrých mravův.

Prv než přijdeš k dobrým mravom na pastýrské nóty,
prečítaj o policii, jak nemáš roboty.

Neni jedno policia, a i dobré mravy,
mnohý pekný politikus v mravoch je nezdravý.

Trojaká se policia ve svete nachádzá
a zas z tých trech trojnásobná na svetlo vychádzá.

Dobrá vec jest dobré veci vedieť i mluvíti,
ale lepší, když i skutkem můžeš jich plniti.

Cnostlive žít, a i mravne na kresťana svečí,
aby dostal z cností svatosť, z mravův pokoj větší.

Má síc svetská policia mnoho rozumnosti,
a těžko se poznávají její podvodnosti.

Ale sama s kumšty svými tak se zamotává,
že od šťastlivých začátkův zlý konec dostává.

Nic neplatí policia bez mravův a cností,
to sám můžeš pochopiti podle rozumnosti.

Pekné cnosti, dobré mravy vždycky zvítezujú,
a od Boha, i od lidí milosť zasluhujú.

Policia kresťanská[,] táto cílí k chvále boskej.

Hleď kresťanskú policíu, na čem ona stojí,
vždy ku chvále boskej cílí, sveta se nebojí.

Má vždy Boha pred očima, a k jeho milosti
to chce činiť, čo uznáva byť k jeho líbosti.

S cnosťami se ozdobuje, dobré skutky činí,
Boha, nebe, dobrú večnosť sobe dostať míní.

Víru, nádej, a i lásku v sobe obnovuje,
teho se pilne vystríhá, čo Bůh zakazuje.

Modlitbu, púst, i almužnu vynechávat nechce,
bližního v ničem nesúdí, ze zlého se tresce.

Žije múdre, spravedlive, zdržanlive, silne,
a od hříchu, jak od hada, vystríhá se pilne.

Poníženosť jest jej milá, ščedrosť, i čistota,
strídmosť, a i trepezlivosť, pobožnosť, dobrota.

Jedine samému Bohu žádá živá býti
a bližnímu v dobrých vecách ku príkladu býti.

Bližnímu pro Boha z lásky v potrebnosti slúží,
ve všem větší chválu boskú rozmnožovat túží.

Múdrost, rozum, radu, silu, pobožnosť, umení,
bázeň boží, sedem darův žádá k ozdobení.

Pekné cnosti, dobré skutky, prikázání boží,
to pokládá za statečnost, i za všecko zboží.

Vždycky v dobrém zetrává, nedbá na zlé řeči,
neb pro respekt lidský Boha zanechat nesvečí.

Láska, radost, milý pokoj, ve všem trpezlivost,
dluhočekání, dobrota, tichost, dobrotivost.

Potem pokora, čistota, zdržanlivost, víra,
v tej kresťanskej policii scela se zavírá.

Policia mestská, neb civilis. Tá cílí k pokoji, i k užitku bližního.

Táto mestská policia v dobrých mravoch sedí,
by bližního neranila, na to nejvíc hledí.

Nebo kdo chce pri pokoji s jinými obcovat,
ten se má pri dobrých mravoch všemožne zdržovat.

Kdo bližního skrz nemravy nedbá obraziti,
snad nemíní i v kresťanskej policii žíti.

Snadno tratí pokoj, svornost a i jiné cnosti,
kdo bližního skrz nemravy nemá v úctivosti.

Svatý Pavel ne len k Bohu, než i k lidem súcí,
cnosti k Bohu, mravy k lidem zachovávat učí.

Žáden dobrý pekné mravy k chvále svej nečiní,
ale k užitku bližního jich obracat míní.

Ne tak žije, jak sloboda, ale jako svečí,
aby bližního neranil v skutku aneb v řeči.

Čokoliv bližního mrzí, to nechce činiti,
chce vstyd v očoch, i statečnost v svém chování míti.

Nekdy i to, čo sloboda, mravom velmi škodí,
a druhého k pohoršení, neb k hnevu privodí.

Aby nebyl na překázce druhému i sobe,
pekné mravy ukazuje kdejakéj osobe.

Za statečnost svú pokládá druhého šanovat,
odtud ve všem řeči, skutky učí se hamovat.

Všemu, kdo s jinými žije, má byt pokoj milý,
m[oj]sí dobré mravy držet podle všeckéj síly.

V řeči, v skutku, v kratochvílách, ve všem obcování,
aby jiných neohrozil, má meť ctné chování.

Mnoho trpet, mnoho mlčet, mnoho prohlídati,
nekdy a i krivdu znášet, všem úctivost dati.

Policia svetská. Táto cílí ku svej chvále.

Marná svetská policia sedává na koni,
kdo ju má, i s ublížením marnú chválu honí.

Pod spôsobom statečnosti komplementy činí,
s tým spôsobom si u jiných chválu získať mieni.
Hluboko se ponizuje, a i líbá paty,
proto jedine, aby byl do grácie vzatý.
Ne každému, ale temu chce paty lízati,
od koho zisk, aneb chválu chce sobe dostati.
Pod spôsobom dobrých mravúv skrývá falešnosti,
v sladkých rečách lži vylívá; v skutkoch podvodnosti.
V paráde se ukazuje, když je podchlebníkem,
nekdy i pravdivej cnosti bývá žalovníkem.
Ne každému dá úctivosť, než tomu jedine,
od koho chce nečo dostať, i to v svej hodine.
Chce se líbit' očám lidským, oblíká maníru,
v sladkých rečách, v komplementoch chodívá nad míru.
Aby diabla neobrazil, skrovne Bohu slúží,
nechce znášet' obrazení, po svej chvále túží.
Na Boha nepamatuje, na bližního málo,
na svůj rešpekt nejvíc hledí, by se zlé nestalo.
Čo může k svej chvále mluvit', nezmlčí úbohý,
činiti reverencie nestačá mu nohy.
Za cnosti, za dobré mravy komplementy klade,
kdo se tkne jeho rešpektu, bude s ním ve zvade.
Mluví Pavel; že by nebyl Krista služebníkem,
kdyby chtel pro milost' lidskú zústať politikem.
Na vysokém, chudém koni politikus sedí,
padá z neho, když na marnost' míňajícú hledí.
Ne politik, než lomitik meno jemu svečí,
čím víc láme komplementúv, tým je blázen vetší.

Katoliko-politik má dobré svedomí i dobré mravy.

Katolícká policia z toho se poznává,
že se k zlému samopašne nikdy neoddáva.
Čokoliv může páchnúti jakúkoliv zlost'ú,
vždy se od toho varuje s velikú pilnosťú.
Rídí se podle regule svedomí dobrého,
majíc Boha v srdci svojem [n]ic nečiní zlého.
Bud'to v kumšte, aneb v stave svojem se obírá,
vždycky na dobré svedomí pilne se obzírá.
Jak z případku neb z potreby s jinými obcuje,
nikdy z dobrého svedomí ven nevykročuje.
Čo může byť užitečné bližnímu neb sobe,
to se činit' usiluje pri dobrém spúsobe.
Co bezpečné, chválitebné, slobodné k činení,
k tomu má chuť; chuti k zlému v srdci jeho neni.

Čo súdi podľa svedomí dobrého, to činí,
a bližního v žiadnej veci obraziť nemíní.
Vždycky verne, spravodlive mysel svú otvára,
v rečách svojich najmenšího fal[š]u nezavára.
Buďto amfibolo[g]ická reč ho veľmi mrzí,
ale predce ve všem múdrosť i pozornosť drží.
Podvodnosti ani v skutkoch nikdy nechce míti,
jaký v srdci, taký v slovech, i v skutkoch chce býti.
Lomitici takového nechcú milovati,
který neumí své srdce falšem zakrývati.
Obyčejne u podvodných za sprostého bývá,
ten, kdo svůj koncept fortilným slovem neodkrývá.
Za sprostého a hlupého lomitik pokládá,
teho, kdo v reči i v skutku svate chodiť žádá.
Ačkoliv zlých lomitikův dobrý člověk mrzí,
predce mu Bůh opatrně jeho stránku drží.
Upadajú lomitici ze svú podvodnosťú,
a katolik pevne stojí ze svatú sprostost'ú.

Stoiko-politik má svedomí dobré, ale zlú políciu.

Hle, stoiko-politikus svedomí síc chrání,
a regulu statečnosti až zbytečne brání.
Všecko honí do regule milej statečnosti,
proto nemá chvály žiadnej, že je v zbytečnosti.
Času i příležitosti ku mravům nehledí,
ale vždy při dobrých mravoch jako sléпка sedí.
Nehledí na čas, případek, příležitost' slušnú,
nemůže byť dobre mravný, neb má mravnost' hnusnú.
Pri rozume policia mravná býti m[o]sí,
když se tiskne jak klin z vreca, i dobrým se zhnusí.
Násilná mravnost' nemravnost' u všech meno vzala,
nebo mnohým nevedome obrazení dala.
Víc špatnosti nežli krásy policia dává,
když násilne, nepotrebne, neb zbytkem povstává.
I ona je v nenávisti, i ten, kdo ju činí,
dobře, že si za ňu chvály získati nemíní.

Sofistiko-politik má zlé svedomí i zlú políciu.

Sofistiko-politikus má trpkost' velikú,
neb míšá do obcovaní falešnost' všelikú.
Snadno jiných obrazuje; po[te]m ze žartami
chce napraviť, čo pokazil, aneb s fatinkami.

Žarty i líbezné slová ze seba vyrážá,
mnohokráte seba, jiných do potupy vrážá.
Larvu cnosti neb príateľství na seba oblíká,
a tým více, když se komu škoditi primyká.
Víc se o svůj zisk maličký než o obec bojí,
všecko na svůj zmysel táhne; v slovách svých nestojí.
Dobré za zlé, zlé za dobré, všecko v opak mütí,
vtedy má byť v podezrení, kedy je bez chuti.

Nóta první.

Fuit autem Abel pastor ovium. Gen. c. 4.

První nůtu spívá Ábel, první pastýr ovec,
jemu byla matka Eva, a Adam byl otec.

Ábel byl mladší, staršího mel bratra Kaina,
v kterém se najprv mordárství vynalezla vina.

Kain na zboží pracoval, Ábel ovce pásel,

Ábel větší nežli Kain boskú milost' našel.

Když Kain podlejšé snopky k chvále boskej pálil,
tehdy od daru podlého Bůh tvár svú oddálil.

To chtel Bohu obetovať, čo podlejšé bylo,

Bohu se obetování podlé nelíbilo.

Snad si takto myslel Kain: to odevzdám Bohu,

čo podlejšé, a cepami vymlátiť nemo[h]u.

Ábel pak čo lepší bylo, vybíral ze stáda,

porozumel, že nejlepší Bůh k obeti žádá.

Ze sadlami, prvotiny tlusté Bohu pálil,

s nejlepšími obet'ami Stvoritela chválil.

Když Ábel nejlepší ovce pri obeti pálí,

Bůh přijíma vdečne obet', a Ábela chválí.

Čo mu Bůh dal, zas on Bohu oddává z vdečnosti,
a tak do větší u Boha prichádzá milosti.

Kain vidíc, že Bůh vícej Ábela miluje,

tehdy s hnevem, ze závist'ú srdce své sužuje.

Zatiskla mu závist' srdce; tvár od hnevu zbledla,

potem ho ukrutná žádost' k mordárstvu privédla.

Rékel Kain k Ábelovi: pod'me ven na pole,

jakého sem zboží nasál, uvidíš mé role.

A když byli v samotnosti dva bratrové spolu,

pvostal Kain na Ábela, a zrazil ho dolu.

Bratr bratra zamordoval, vinný nevinného,

vycedil krev zlostný sedlák z valacha prvního.

Ábel první mučedlník, neb z boskej příčiny

vylél svú krev nemajíce žádnéj jinej viny.

Dokonal život nevinne s krvú pokropený,

podal stavu valaskému pekné ozdobení.

Ábel na slovenský jazyk: plač, márnost', neb para,

víc na Boha než na marnost' pri ovcách se stará.

Nic neškodí svatej smrti jakékoli[v] meno,

když se nenachádzá zlého svedomí bremeno.

Kdyby hřích prvorodzený nepreškodil vtedy,

tehdy Ábel, první valach, najprv by byl v nebi.

Když mu hřích prvorodzený nebe zakazoval,

predce však hlas krvi jeho do neba vstupoval.

Hle, mordárství dobrovolné až do nebe volá,
žádá pomstvu na mordáře, neodpúšťá zhola.
Ábel umírá na poli, žádný ho nebrání,
Kain brat[r] z nenávisti až k smrti ho raní.
Ábel prišiel najprvnejší do Limbu tmavého,
nejprv zomrel, najvíc čecal vykúpení svého.
Tisíc sedemsto dvacet dve let juž Ábel v nebi,
vidí tvár boskú, a Boha naveky velebí.
Nech bude smrť jakákoliv, nic mu neuškodí,
který podle vůle boskej v svém živote chodí.
Drahá je smrť spravdivých, buďto nejšpatnejšá,
o telo nic, když je duša Bohu najmilejšá.
I tak telo musí zhynúť, duša večne žije,
mordár duši neuškodí, když telo zabije.

1. Pána Boha z celého srdce miluj.

Synu milý, v živobytí abys' byl šťastlivý,
m[o]siš na Boha pobožne vždy byť pamatlivý.
Búh te stvoril milostive k podobenství svému,
nemáš srdce tvé obracať k stvorení jinému.
Miluj Boha spravdive, nos ho v srdci tvojem,
jak od toho cíle zblúdiš, nebudeš s pokojem.
Dal ti život, i to čo máš, i nebe chce dati,
jestliže ho spravdive budeš milovati.
Vychvaluj ho jako můžeš, hoden je všej chvály,
pros od neho, čo ti treba, v daroch je nemalý.
Všečko čo máš, mu obetuj, áno i sám sebe,
budeš ho meť pomocníkem v každej tvej potrebe.

2. Rodičúv musíš ctíti, jak chceš požehnaní míti.

Po Bohu najprv rodičúv máš milosť vzdávati,
na to, čo si od nich prijal, vždy pamatovati.
Velkú lásku k tobe meli od tvého detinství,
starostlive chteli privést te [ku] človečenství.
Láska lásku odplacuje, nebuď ty nevdečný,
mej vždy lásku k tvým rodičúv, a budeš statečný.
Nenechávaj jich v zármutku, posluhuj v nemoci,
a v potrebe jakejkoliv buď jim na pomoci.

Jestli budeš dobrým synem, dobre si poslúžiš,
i rodičúm i sám sebe života prodlúžiš.

Budeš míti česť u lidí, dobrý chýr o sebe,
a i hojné požehnaní dá ti Pán Búh z nebe.

3. Prítelúv tvých šanuj.

Tvých prítelúv[,] jako sluší, mej též v povážnosti,
k nim úctive mluviti máš a s ponížeností.

Nebo oni též od tebe úctivosť žádajú,
Z tvého pekného chování potešení majú.

Varuj se[,] abys' prítelúv k hnevu nepodzbudil,
aneb medzi príbuznými rozbroje nevzbudil.

Nectilo by te to, kdyby pro nemravy tvoje,
meli míti prítelové hnevy, zvady, boje.

Mej za jisté, že má býti velká povinnosť tvá,
rečú, skutkem šanovati každého z prítelstva.

Jestli nebudeš šanovať tvojej pokrevnosti,
nebudeš meť i od lidí slušnej úctivosti.

4. Učitelúv v dobrých vecách poslúchaj.

[A i] tvého učitele máš meť v úctivosti,
jeho dobré naučení poslúchať s pilností.

Obávaj se ho, ponevác má nad tebu vládu,
a i miluj, když s učením dobrú dáva radu.

On jest tvojím služebníkem, když te vyučuje,
jako lekár nemocnému, když mu rozkazuje.

Jak ho poslúchať nebudeš, nic ti neosoží,
byť bys' mu dal za učení vše[c]ko tvoje zboží.

Usiluj se ku dobrému podle vtípu tvého,
zapamatuj, když učitel mluví čo dobrého.

Tak užitek z neho vezmeš, a on potešení,
a zústaneš svojím časem mládenec vznešený.

5. Vrchnosti se obávaj.

Bůh urídil všeckú vrchnosť tu na míste svojem,
aby lidé živí byli ve svete s pokojem.

Opatrne podle vůle podal meč vrchnosti,
by trestala spravdlive lidské nepravosti.

Vrchnosť je strašlivá zlému, dobrý ju rád vidí,
neb ví, že mečem netresce spravdlivých lidí.

Jestli nečo zlé učiníš, boj se tvej vrchnosti,
radím tobe, skrz nepravosť neprobuj tvé štěstí.

Vrchnosť je k pochvale temu, kdo s pokojem sedí,
ale temu ku pokute, kdo ku zlému hledí.

Zachovávaj prikázání, nechtej zlé činiti,
a tak i od tvej vrchnosti budeš chválu míti.

6. Dar přátelský sobe varuj.

Jestli ti dá čo tvůj přítel na znamení lásky,
neutracuj z teho snadno i nejmenšej částky.

Jestli můžeš, čo najdluhšej zdržuj to pri sobe,
by nepřišla přítelovi zlá mysel o tobe.

Aby zvedel mysel tvoju, s darmi te probuje,
jak malý dar chovat' budeš, víc ti obetuje.

Jestli nechce z vůle tvoje dar u tebe býti,
súdiť bude, že nežádáš lásku k nemu míti.

Dokudkoliv budeš živý, drž to za regulu,
v dobrých vecách neukazuj nikomu zlu vůlu.

Jak ti čo dá, to zachovaj pri sobe vesele,
abys' srdca nezarmútil šedrého přítele.

7. V reči i v odeve statečne se držeti máš pred lidmi.

Když vycházíš mezi lidí, mej se na pozore,
abys' nebyl ku posmechu v rínku, neb ve dvore.

Máš statečně podle stavu mezi lidí jíti,
jestli chceš zas s úctivostí do domu přijíti.

V odevě i v řeči doma se pripraviti máš,
abys' potem tam v daremných řečách netrával čas.

Vzlášte když se chceš před lidmi mnohými,
bys' nekoho nepohoršil nemravými tvojími.

Jestli se ti ale trefí k velikému jíti,
a ze svoju přítomnost' jemu čest' činiti,

doma slušně se prichystaj v odevě i v řeči,
abys' potem tam nez[ú]stal na potupu větší.

8. Dobrých a cnostlivých tovarišův se pridrží, a zlých se varuj.

Ponevác táhne člověka prirodzenost' k zlému,
m[o]jsí násilně obracat' vůlu tvú k dobrému.

Velmi dobře byt' pomohlo k dobrému přijíti,
kdybys' vždycky chtel cnostlivých tovarišův míti.

Pravda je, že žádný člověk není je nevinný,
nebo podle Písma: dobrý jest sám Bůh jediný.

Ale mnozí bohabojní zlého se varují
a podle svoje možnosti v cnostech pokračují.

Kdo je dobrý, ten žádnému nechce zlé činiti,
než každému slovem, skutkem k naučení býti.

S takovými, milý synu, rád mej oblíbení,
dobrému se vynaučíš, mineš pohanení.

9. Nevstupuj do rady násilně.

Jak te do rady volají, když trůfáš, jít' můžeš,
za dobré mej, když s tvú radú nekomu pomůžeš.

Ale rozváž, čo máš mluvit', nebud' rychlý v rade,
abys' ne[byl] s tvojú radú dobrému k závade.

Jestli te tam nevolajú, nežádaj tam jíti,
lehkomyšlně žádnému nechtej nic raditi.
 Nebo jestli nevolaný do rady se vrazíš,
 jiste jiných[,] a i tvoju statečnost obrazíš.
Čož za osov i nejlepšú radu dávat' komu,
v čem te žádn slyšet' nechce, nesil ho ku tomu.
 Snad by mohla rada tvoja potupená býti,
 m[u]sel bys' jak Achito[pe]l s hanbú přeč odjíti.

10. Drž se čistotne podle tvého stavu.

K statečnosti dopomáhá milovat' čistotu,
neb rád slyší každý člověk čistotnosti nótu.
 Obyčejně o statečnost' ten svoju nestojí,
 kdo nečistý před statečných přijít' se nebojí.
Před Bohem mej čistě srdce, a před lidmi rúcho,
by nebylo pro lenivost' štráfané tvé ucho.
 Umývaj tvár a i ruky, nic nešanj vody,
 též když pahnosty obřežeš, nebudeš meť škody.
Nenos blata na odeve, a na nohách smradu,
bys' nečinil cudzím nosom nevdečnú závalu.
 Učeš hlavu jako svečí, nechod' jak Medúza,
 nečistotnost' lidské oči k hnusnosti podzbúdzá.

11. Každého mej v úctivosti, a ku pozdravování bud' schopný.

Slušná vec jest svým způsobem bližních pozdravovat',
na přítelův nepřítomných [také] pamatovat'.
 Neb přátelstvo, a i známost' starú obnovuje,
 kdo skrz listy, aneb poslův známých pozdravuje.
V pozdravení to mej v srdci, čo máš na jazyku,
nikdy žádnéj falešnosti nepřijímaj k zvyku.
 Neb falešnost' potajemná jak se raz ukáže,
 tvú statečnost' političnú velice zamaže.
Koho stretneš na ulici, i z malého stavu,

pozdraviť ho nezanedbaj s poníženú hlavú.

V prísloví jest, že u teho statečnosť zústáva,
který každému úctivosť, jako svečí[,] dáva.

12. Vetšimu a statečnejšimu vždycky ustupuj.

Kdokoliv od tebe vetší ve veku neb v stave,
temu dávaj svú úctivosť, a ustupuj prave.

Svečí vždycky na malého vetšému ustúpiť,
a že svojim protivenstvím staršého netupiť.

Samopašný se menuje, a bývá bez chvály,
kdo se starším sprotivuje, byvše v letech malý.

Nemúže býti múdrejší vajco od slepice,
jestli čo víš, poslyš starších, naučíš se více.

Nechtej voditi žádného za nos, neb za š[č]jicu,
by te nekdo neprežehnal po hlave s palicú.

Vítr trstiny nezláme, neb se uhybuje,
v statečnosti stály je, kdo starším ustupuje.

13. Nad malým zvíťežiti se neusiluj.

Jestli míniš zotrvať u jiných v šanobe,
nedávaj se do drážení s mladšími od tobe.

Jestli by te obrazili, odpustiť jim svečí,
m[o]síš míti víc rozumu, neb si od nich vetší.

Ty se nikdy neusiluj nad mladšími mstíti,
neb žádnému také mstení nemúž' osožiti.

Toto bláznivé zvíťeství k posmechu prichádzá,
když kdo velké nad mdlú silú zvíťeství vyvádzá.

Jestli malého premóžeš, nedostaneš chvály,
nebo ten, proti kterému bojuješ, je malý.

A jak se trefí malému teba prevýšiti,
jiste to nemúže tobe bez posmechu býti.

14. Na tvoje věci pozor daj.

Jak se nechceš pomácati, nevchádzaj do vody,
pozor daj na tvoje věci, jak chceš byť bez škody.

V ochraňování svých věcí kdo není bedlivý,
bývá podle všech domnění sám sebe škodlivý.

Slušná věc jest na své věci dobrý pozor dati,
nebo zloděj, čo ukradne, těžko to navrátí.

Jestli se ti něco stratí z neopatrnosti,
máš meť škodu, a i posmech, a i dost starostí.
Snadnější věc jest ochránit, čo máš pod tvú mocú,
nežli hledat, čo utratíš, s vrchnosti pomocú.

Jestli nevíš v tvojich věcích držet bedlivosti,
naučíš se, však neskoro, ze svého neštěstí.

15. Pěkná barva stydlivosti, nebývá u všech v milosti.

Jak se žádáš ozdobiti s milú vstydlivostú,
m[o]síš míti nepřítelstvo s každú nepravostú.

Vstydlivost jest velký poklad, a v srdci prebývá,
jak čo slyší, tehdy hned krev do tváři vylívá.

Podle starej skúselosti dobré jest znamení,
jestli se tvár sčerveňuje po zlém učinení.

A jak kdo má v zlém účinku vždycky tvár jednakú,
ukazuje k polepšení starost' ledajakú.

Nejpěknější v svete barva vzácnej vstydlivosti,
obyčejne místo mívá v dome nevinnosti.

Obličej tvojej tvárnosti též chce ozdobiti,
ale m[o]síš všecké zlosti v nenávisti míti.

16. Pilnosť mej v tem, čo pred seba bereš.

Chceš-li koniec chválitebný v tvojich prácach míti,
m[o]síš vždycky tvoje práce s pilnosťú činiti.

Dobre, skoro, chválitebne čo robíš, vykonáš,
jestli v tvojem pracovaní potrebnú pilnosť máš.

Hnusné je to pracovaní, kde neni pilnosti,
radnej nechaj, jak bys' nemel učiniť zadosti.

Skorej skrz svůj těžký púrod slon porodí slona,
nežli zostane paripa z lenivého koňa.

D[l]juho pracuje lenivý, a i to s chybami,
poneváč mu schádzá pilnosť ku pozorovaní.

Pilný buď v tem, milý synu, čo vezneš pred sebe,
by jiný nepopravoval dílo tvé po tebe.

17. Čítaj knižky ne len k naučení, ale i k tvému polepšení.

Všelijaké v svete knihy; jiné o múdrosti,
jiné k dobrým mravom táhnú, jiné ku svatosti.

Které súdiš dobré býti, té často čítávej,
a čo čítáš, pilne čítaj, a dobre rozumej.

Mnozí z knižek vytahujú užitek sladkosti,
a mnozí z nich, jak pavúci, berú jed trpkosti.

Ale neni, domnívám se, knižečky tak sprostěj,
žeby pobožný nenašel něco dobrého v nej.

V knihách veliké poklady múžeš naleznúti,
čo z nich vezneš, to je stálé, nemúže zhynúti.

Však na samém nezakládaj knižek čítávání,
ale v dobrém, jako čítáš, spravuj tvé chovaní.

18. Čo dobrého čítaš, to pamatuj.

Čo dobrého v knihách čítaš, zadrž to v pameti,
nebo darmo čítá, ktorý nic nechce vedeti.
Čož za osoh knihy čítať ve dne a i v noci,
jak v hlave nic nezachováš, darmo kazíš oči.
Byť bys' vedel všecké knihy, jako se menujú,
nic neplatí, jak nevíš, čo v sobe obsahujú.
Jestli zhyne tvoja kniha, zhynet' i umení,
když z nej nemáš nic v tvej hlave z podlého učení.
Málo naraz, ale často, i pilne čítat' máš,
[pak]li mnoho čítat' budeš, všeccko zabudeš zas.
Kdo málo jí, ale chutno, temu pokrm slúží,
skorej kratičké čítání v hlave se zadrží.

19. Hospodár musí míti starost' na dúm svúj.

Jak budeš kdy hospodárem, máš pečlivost' míti,
svojich dítek, i čeládky o statečné žití.
Dobrý příklad, naučení, odev a i živnost',
tvým domácím zaopatrit' bude tvá povinnost'.
Hospodár je bez svedomí, nemá statečnosti,
když na dúm svúj, jako svečí, nechce meť starosti.
Víru zaprel, a zústává horší od pohana,
když pečlivost' o domácích od sebe odháňá.
Jak čeládku, a i dítky svoje hladem morí,
jiste v svojem hospodárství chleba neprisorí.
Dobrý hospodár čeládku od zlého stahuje,
a čo komu je potrebné, pilne opatruje.

20. Pozorlivost' v skutku i v reči kaž- dému svečí.

Pozorlivost' v každej veci míti nezaškodí,
nebo mnohých nepozornost' ku potupe vodi.
V tvém mluvení, a v činení budiž pozorlivý,
aby konec tvého skutku nezústal škodlivý.
Kdo pod nohy nepohlídá, do jamy upadá,
a tak pro svú nepozornost' pomoc jiných žádá.
Pozoruj, jako máš mluvit', a čo kdy činiti,
bys' nerékel: nevedel sem, že to má zlé býti.
Každé slovo, které jednúc chceš meť na jazyku,
musíš ho dobre vybrúsiť dvakrát na pilníku.
Cokoliv by z tebe mohlo jiných obraziti,
to proti tvej statečnosti domnívaj se býti.

21. Hnevu neukazuj pro daremnú vec.

Nehnevaj se, můj synáčku; vždy buď dobrotivý,
nemůže byt' vdečný lidem, který je prchlivý.
Vzlášte když neni příčiny tuze se hnevati,
takového každý může bláznem nazývati.
Neni súcí medzi lidí rychlý ku hnevání,
neb vzbudzuje velký oheň krem všeho nadání.
Tak skrze svúj hnev daremný přítomných obrazí,
áno i nejlepší jejich veselost' pokazí.
Žáden nechce s hnevlivými tovaristvo míti,
tehdy, synu, nechtej pro hnev v ošklivosti býti.
Ačkoliv bys' mel protiveň, hnevu neukazuj,
tvú statečnost', i přítomných obličej považuj.

22. Vysmívati žádného nesluší.

Nikdy druhých vysmívati nemej v obyčejí,
bys' se nekdy nezahanbil v tvojem obličejí.
Bláznivost' svú skrze smíchy blázen ukazuje,
když bez míry jako osel zuby vyškeruje.
Smích pochází od sleziny v rozumném stvorení,
sm[í]ť se můžeš, jestli žádný proti tomu není.
Jestli ale smích tvůj jide k potupe jinému,
málo chybí, jak nebude k zahanbení tvému.
Žádný není dokonalý, i ty tvé chyby máš,
a snad i to je při tobe, čo v jiných vysmíváš.
A jak ústa bez příčiny ku sm[í]chu rozvážeš,
tak ku tvému pohanení bláznivost' ukážeš.

23. Vysmívati mizerného, není vec chválitebná.

Nechtej žádného vysmívati, vzlášte mizerného,
by se více nezarmútil z vysmívání tvého.
Kdo je v nůdži postavený, žádá zlitování,
jak mu jináč pomóct' nechceš, nechaj posm[é]vaní.
Nemá lásky, kdokoliv se z cudzej psoty smeje,
ukazuje, že rád vidí, když se s kým zle deje.
V svojej psote posmech míti nežádajú lidé,
ani ty posmechu nechceš, když si v jakej bíde.
Když te úpadek nůdžného ponúka ku sm[í]chu,
merkuj, bys' ho neprivedel s sm[í]chem tvým do hríchu.
Láska v úzkosti srdečne bližního lituje,
a jak může, bez posmechu skutečne fedruje.

24. Zakládaj potrebného z lásky.

Nejsú v svete všeci lidé štěstí jednakého,
neb vidíme chudých lidí, a i bohatého.
Dal Bůh boháč[ú]m peníze, a chudobným nebe,
by se meli s čím zakládat' boháč[ú]m v potrebe.

Jestli, synu, budeš míti peníšček nejaký,
založ chudý[ch, a] vyzískáš užitek trojaký.

Vezmeš od lidí úctivosť, a od Boha nebe,
bude i chudý dekovat' dobrorečíc tebe.

Jak čo chudému požičáš, neber interesu,
a [pakli] mu čo daruješ, nezrušíš móresu.

Čo chudému proukážeš z lásky povinnosti,
toť Búh šcedre vynahradí, tu i na večnosti.

25. Nejprv lásku mej ku sobe, potom k bližnímu.

Slušná vec jest, abys' bližních zakládal v potrebe,
ale lásku ku bližnímu začínaj od tebe.

Neb to dávat', bez čeho ty sám nemůžeš býti,
mej za jisté, že já nechcem te k tému siliti.

Jestli můžeš, radnej daruj, nežli požičávaj,
bys' peníze, i přítela nestratil, pozor daj.

Neb nekterí svoje dluhy těžko navracajú,
a tak i dobré přátelstvo k zlosti obracajú.

Peníze tvé nepožičaj nikdy takovému,
který by chtel zlé činiti, neb škoditi komu.

Nesloboda k bezbožnosti žádnému pomáhat',
na vše okolky pozor daj, jak chceš čo komu dat'.

26. Hra pro užitek neb pro vyhrání, neni bezpečná.

Hrávati se v karty, v kostky kdo má ve zvyklosti,
snadno prehrá, když chce vyhrat', a přijde ku zlosti.

Čím víc v kostkách času tráví, víc vůle k hře mívá,
a jak prehrá, nerád vidí, když se kdo vysmívá.

O peníze statečnému hrávat' se nesvečí,
kdo zbehlejší v kartách bývá, je daremník větší.

Aneb vyhrá, aneb prehrá, aneb hrá nadarmo,

jak přivykne, zvyklost' ku hrám jest veliké jarmo.
V kartách žádost' ku vyhrání kriky, zvady plodí,
k zlorečení podzbudzuje, i k bitce privodí.
Často bývá, když kdo míní peníze vyhrati,
i svůj mešček, i statečnost', i život utratí.

27. Opovážlivost' škodlivá.

Nikdy nechtej nic činiti z opovážlivosti,
nezakládaj na tvej síle v žádnéj případnosti.
Opovážlivému časem štěstí se ukáže,
ale čím ho víc vyvýší, víc ho dolu hádže.
Byť bys' mel nejvíce síly, a i rozumnosti,
zle vykonáš, jak čo začneš z opovážlivosti.
Nekdy kůň silný z rychlosti (to je pravda jistá)
tak uvážne, že nemůže ani pohnúť z místa.
Nechtej sílu ve velikej věci probovati,
když nevíš, zdaliž ju můžeš dobře dokonati.
Opovážlivost' zhanená s bláznivostí bývá,
kdo s ní čo začíná činiti', zřídka chválu mívá.

28. Z pýchy nepotupuj i nejmenšího.

Od pýchy má svůj začátek každé potupení,
nechtej z pýchy meť u sebe žádného znamení.
Nepotupuj v srdci tvojem ani nejhoršího,
mej obyčej šanovati od tebe menšího.
Menšímu máš ukazovat' nejvíc úctivosti,
by te vedel šanovati, když budeš v starosti.
Jestli dobrého příkladu neuzří od tobe,
tehdy potom bude v malej te míti šanobe.
Nepotupuj maličkého, dívaj se zdaleka,
snad od tebe bude lepší, když bude meť letá.
Malých lidí s potupením nezahadzuj mimo,
obyčejne v malých súdkoch dobré bývá víno.

29. Nežádaj cudzích vecí nespravedlive.

Ach, můj synu, nežádaj si bohatnúť z cudzého,
než usiluj se živiti z pracování tvého.

Kdo chce dostať cudzé veci, sám svoje utratí,
svú statečnosť, i svedomí, i dušu zatratí.

Kdo na cudzé veci myslí, své neopatrjuje,
neb svú mysel ku rozličným vecám rozširuje.

Cudzé veci zdržovati u seba nesluší,
neb volajú k pánu svému, navrátiť jich m[o]sí.

Nespravedlivý peníšček sto jiných zežírá,
a nespravedlivý človek od strachu zemírá.

Buď ty s tvojím spokojený, nežádaj meť více,
abys' pro cudzé peníze nevzal šibenice.

30. Manžel má milovati manželku spravedlive.

Abys' vstúpil do manželstva, žáden te nesilí,
a jak vstúpiš, proto múžeš Bohu býti milý.

Ale m[o]síš k tvej manželce vždycky lásku míti,
v jakémkoliv protivenství trpezlivým býti.

Nejtežší je stav manželský, ten ví, kdo probuje,
ale těžkost' jakúkoliv láska ulevuje.

Jestli ale spravedlivej lásky v srdci neni,
tam i sladkost' jakákoliv v trpkost' sa promení.

Když manželku sobe pojmeš, miluj ju srdečne,
mysli[j], že závazek lásky má trvati večne.

Jestli budeš v lásce trvat' podle slibování,
od lidí česť, a od Boha vezmeš požehnaní.

31. Práva vedeti dobrá vec jest.

Právám, súdom buď prítomný, jestli máš slobodu,
zvíš, jak sudci rozsudzujú kdejakú žalobu.

Čo se v právách ustanoví, dobre jest vedeti,
abys' potem v tvojich činech vedel se držeti.

Dobrá vec jest od mladosti v právách zbehlým býti,
kdo ví nečo, může sobe, i jiným slúžiti.

Můžeš nekdy obdržeti vrchnosti stolicu,
včul se nauč, komu máš dať chválu, neb palicu.

Jak ti vrchnosti stolice štěstí nepopreje,
jak víš práva, nezústaneš bez všeckej nádeje.

Dobrá vec jest podle práva své veci hájiti,
kdo je sprostý, snadno může, čo má, utratiti.

32. Pokrm zbytečný zdraví škodí.

Kedy bývá tenký obed, večera šmakuje,
neb žalúdek hladovitý jídla napravuje.

Malé j[í]dlo pri obede večeru pripraví,
aby chutne užívaná slúžila ku zdraví.

Jestli ale často budeš mívať hodování,
zdraví skazíš, a žalúdek pohneš ku rihání.

Bude i nejlepší pokrm v ošklivosti míti,
nebo j[í]dla všelijaké nemůže strávití.

Skrovnost' miluj, zřídka hoduj, budeš v zdraví stálý,
skusíš i v tvém hospodárství užitek nemalý.

Marný je ten, který často privykel hodovat',
na stúl jeho i poddaní nestačá pracovat'.

33. Spaní zbytečné neužitečné i škodlivé bývá.

Sen jest nejlepší lékařstvo proti zunování,
neb zas telu dává silu skrz odpočívání.
Ale kdo v zbytečném spaní oblíbení mívá,
zemdlí, jako kdo zbytečné lékařstvo užívá.
Můžeš peť, šest', sedem hodin bezpečně spávati,
Zrídka chtej k sedmej hodine osmú pridávati.
Sedem hodin k odpočinku, devet' k lenivosti,
jak nekdy spíš osem hodin, dost je až k sytosti.
Neprinese do kuchyne nic dlouhé spávání,
neb v přísloví se menuje žebrácké kochání.
Vím, že nechceš, milý synu, zůstatí žebrákem,
tehdy nebud' krem potreby daremným ležákem.

34. Sliby plniti potrebno.

Zrídka slibuj, a čo slíbíš, vyplnit' usiluj,
v jakémkoliv slibování tvú statečnost' miluj.
Nebo hovadá provázek, slovo lidí váže,
jestli zrušíš tvoje slovo, nebudeš v pováze.
Slovo držet' v dobrých vecách vždycky bud' hotový,
vyplň, jak si nečo slíbil i nepřítelovi.
Vzlášte jestli si se k čemu s přísahú zavázal,
bys' statečnost', i svedomí tvoje nezamazal.
Jestli strom ovotce nemá, což po jeho kvítí,
i ty nechtej sladké slová bez účinku mítí.
Byť bys' v řeči i s největším merával pohárem,
jak čo slíbíš, a nesplníš, jen zůstaneš lhárem.

35. Víno v skrovnosti slúží k čerstvos- ti a pité v zbytku neni k úžitku.

Užitečná vec jest víno, když se skrovne pije,
srdcu veselost' dodává, údy posilňuje.
Ale bez způsobu pité víno v zbytečnosti,
nakloňuje ku nemocám, i ku bezbožnosti.

Chladí zvenku priložené, vypité zehřívá,
obyčejne k neužitku mladým lidem bývá.

Jeden pohár je ku zdraví, druhý k veselosti,
třetí k opilstvu pomáhá, čtvrtý k bláznivosti.

Když si mladý, radím tobe, zdržuj se od vína,
neb i starým z neho přišla ku zlému příčina.

Když skrz vůňu, aneb barvu te ponúká k chuti,
merkuj, abys' jed nevypil k zlému upadnutí.

36. Vlast' svoja každému milá.

Nejmilejšá člověkovu bývá tá krajina,
kde se zrodil, a vychoval; známá jest novina.

I červíček v tem koreňu, v kterém se vyláhne,
mívá sladké potešení, a k nemu se táhne.

Nevděčný je, kdo na svú vlast' lehko zapomíná,
aneb k potupe svej vlasti nečo zlé spomíná.

Sluší za Boha, za ví[ru], za krajinu státi,
chválitebná vec jest za ňu krev i život dati.

Rečú, mečem, a s čím můžeš, obhajuj ju tuze,
neboj se pro jej ochranu upadnúť do nůdze.

Kdo umírá za slobodu, za pokoj krajiny,
večné meno sobe získá, za to dobrodiní.

37. Chýr mnohokráte falešný, nebud' ku verení spešný.

Kdo je rychlý ku verení, snadno sklamán bývá,
kdo se lehko dá klamati, posmívání mívá.

Nevíš[,] odkud v[i]t[r] veje, kde má odpočinúť,
never každému vetrovi, jak chceš posmech minúť.

Chýr čím dále v svete jide, tým ho víc přibývá,
a nekdy též z úst falešných svúj začátek mívá.

Neni sú vždy spravedlivé ve svete noviny,
nekdy lidé vrchy číňá že samej rovniny.

Nespravuj se podle chýru, jak nemáš jistoty,

38. Dobrú radu dati veľmi mnoho
 platí. Lépej jest nic neraditi, nežli s
 bys' nepišel do posmechu, aneb i do psoty.

Jestlis' schopný ku verení, nestačíš veriti,
 nebo budú mnozí jináč o jednom mluvíti.

38. Dobrú radu dati veľmi mnoho pla- tí. Lépej jest nic neraditi, nežli s radú uškoditi.

Každý žádá z prirodzení druhému raditi,
 by skrz radu proukázal se rozumným býti.
 Zrídka nalezneš človeka tak veľmi sprostého,
 žeby nevedel nic radiť, neb štráfať jiného.
 Snadná vec jest radu dávať, o tom i ty sám víš,
 ale kumšt jest dobre radiť; múdre rad', čo radiš.
 Jestli škoda z tvojej rady bude nasledovať,
 tehdy tobe všecká škoda má se pripisovať.
 Jestli komu dobrovolne zle budeš raditi,
 všeckú škodu, která přijde, m[o]síš nahraditi.
 Pomyslij si, čo máš radiť; a jak si netrúfáš,
 ku múdrejším potrebného pro radu poslať máš.

39. Radu dávať v čem a komu, a i ke- dy, uč se tomu.

Ví druhému každý radiť, ale žádný sobe,
 toto z lásky naučení [nyní] dávam tobe.
 Naproti královi nikdy nechť dávať rady,
 abys' nezústal účasný nešlechťnej zrady.
 Ačkoliv si nejmúdrejší, bláznovi nic nerad',
 neb na sáhy to vypredá, čo má loktem merat'.
 Potem poví, že učinil podle tvojej rady,
 Zahanbení ti zanechá, a nekdy i zvady.
 I nejlepšá nekdy rada může uškoditi,
 když potrebný ju neumí múdre vyplniti.

Blázen z vrchu vúz popustí, kde ho mel hamovať,
bude proti tvojej rade i s bubnem polovať.

40. Kdo že ženami obcuje, zlé meno si zasluhuje.

Obyčejne ten v chlipnosti podezrelý bývá,
kdo s obecnú ženú svoje spoločnosti mívá.
Oddál, synu, oči tvoje od obecnej ženy,
nemej v chlipnej spoločnosti žiadné zalíbení.
Uteč od nej, a líbežných neposlúchaj rečí,
by te k zlému neprivedla, čo [na] te nesvečí.
Boha nemá, smrť miluje, do pekla pospíhá,
žadá te meť společníkem, kedyž podvodne vzdychá.
Má peknú tvár, čisté rúcho, reč jako plášť strdi,
ale česť jej, i svedomí jak mršina smrdí.
By te zvédla, [také] ne[kdy] vychádzá na rínek,
jak čo kúpiš, místo medu okusiš polynek.

41. Nad literné umení, vetšího bohactva neni.

Nejvetší poklad nalezneš v literném umení,
ačkoliv je pracovité, mej v nem oblíbení.
Čo je zlého, čo dobrého, z knihy poznať múžeš,
v dobrých vec[á]ch i druhému i sobe pomúžeš.
Diogenes podobňuje takého mrtvému,
kdo umení nerozumí v svete liternému.
Čož za osoh ku životu z matky se zroditi,
a bez vseckého umení jak hovádko žiti.
Čo kdy bývalo na svete, to z litery poznáš,
a lépej se vynaučíš, jako se chovať máš.
Umení pomáhá k všemu, nejvíc k statečnosti,
bez umení ani boháč nemá počesnosti.

42. Kdo ve lži polapen bývá i v pravde víry nemívá.

Lhářstvo jest odev ošklivý[;] kdo se s ním odívá,
ten dluho svej statečnosti u lidí nemívá.

Každý člověk z prirodzení chce pravdu slyšeti,
jak bys' nemel pravdu mluvit', radnej chtej mlčeti.

Lhářstvo jako rak naspátek, pravda rovno jide,
kdo má lhářstvo v obyčeji, k zahanbení přijde.

Pravda má trvat' naveky, s nů mej obydlení,
nemej lhářstva na jazyku v žádném tvém mluvení.

Kdo skrz lhářstvo svoje meno a víru utratí,
nenajde ho, ačkoliv se ku pravde navrátí.

Kdo te pozná lež za pravdu po jednúc mluviti,
ten potem ani tvej pravde nebude veriti.

43. Dobře čiň každému, a vzlášte dob- rému.

Jako v poli sú zeliny, zboží, i bodláky,
tak ve svete každý člověk neni je jednaký.

Jako z pytla víc otrubův, než múky vychádzá,
tak zlých lidí víc než dobrých v svete se nachádzá.

Jestli ti je který dobrý, máš ho šanovati,
jak dobrému zlé učiníš, budeš banovati.

Sám v dobrote zetrávaj, a ustupuj zlému,
a varuj se pozorlive ublížit' dobrému.

Učiň dobre tak[ovému], kdo ti dobre čini,
neb každý za dobré, dobrou odplatu vzít' míní.

Zlým za dobré se odplácat' jest proti svedomí,
ty každému dobre učiň, vzlášte přítelovi.

44. Zlorečnenství kdo miluje, ani sebe nešauje.

Nebud', synu, zlorečnený, stahuj náchylnosti,
nedaj jazyku po vůli, zdržuj ho od zlosti.

Kdo má zvyklost' v malej veci k zlorečnení zlému,
ten sám sobe neni dobrý, zlý je i druhému.

Čím víc budeš skrz zlé slová žluči vylívati,
týmť' víc zdraví, i přítelův bude ubývati.

Nerád žádnen zlorečnenství poslúchá muziku,
nedaj času ku mluvení zlostnému jazyku.

Obyčejne v srdci svojem nemá nic dobrého,
kdo jazykem zlorečneným preklíná jiného.

Kdo ku hnevu, k zlorečnení velmi schopný bývá,
ten statečnost', i svedomí velmi podlé mívá.

45. Dobré domnení o sebe u lidí máš zdržovati.

Zadržuj o sobe dobré u lidí domnení,
od dobrého mena v svete nic lepšího neni.

Kdo vždy zůstává u lidí v celej počestnosti,
nadobývá chuť k dobrému ve všej veselosti.

Ale když čo dobre činiš, nechtej lidskú chválu,
neb taková žádost' škodu prinášá nemalú.

Boží chválu vyhledávaj, sobe potupení,
nic zlé nečiň, a tak v dobrém zůstaneš domnení.

Pred Bohem dobré svedomí, a pred lidmi mravy,
má meť, kdo chce v statečnosti, i v duši byť zdravý.

Víc příkladem nežli slovem naučíš druhého,
tak bude meť potešení on z tebe, ty z neho.

46. V súdoch má byť spravdivý
sudce. Má meť uši otevrené, a zavre-
n ruce.

46. V súdoch má byť spravdivý sud- ce. Má meť uši otevrené, a zavrené ruce.

Spravdive súditi máš, čo k tobe prislúchá,
k lhárským rečám nenakloňuj nikdy tvého ucha.

Ani v súde od žiadného neprijímaj darúv,
nebo dary zaslepujú i dobrých richtárúv.

Čo prijímaš k rozsúdení, súd' v povážlivosti,
abys' pravde neublížil náhle z bláznivosti.

Vždycky na dobré obracaj, jak čo slyšíš zlého,
bys' k pokute neodsúdil znáhla nevinného.

Nekdy lidé nevinného pred súd ustavujú,
v tem, čo nikdy neučinil, silne ho žalujú.

Za zlého ho nepokládaj, ačkoliv je vinný,
dokud se zlým neukáže skrz rozsudek pilný.

47. Ve všem tvých rodičúv šanuj.

Cti rodičúv spravdive, jak chceš dluho žíti,
a od Boha požehnání v tvém živote míti.

Dlhý život nemáavajú bezbožní synové,
a i zlostní též bývajú jejich potomkové.

Matky nikdy nevysmívaj, ani otce tvého,
ani nechtej k nim mluvíti slova odporného.

Ačkoliv by te štráfali i nespravdive,
když si synem, m[o]síš všecko znášať trpezlive.

S trpezlivost'ú nakloníš otce ku milosti,
a i matka potešení vezme z tvej tichosti.

S trpezlivost'ú štráfání otcovské přemáhaj,
a ku hnevu příležitost' nikdy nepodávaj.

48. Nevdečnost' za [do]brodení, od tej zlosti vetšej neni.

Nevdečnost' je veliká zlost', sedí zaslepená,
nechce videt' dobrodinca, ani slyšet' mena.

Krátka pamet' v dobrých vecách, a v zlých dlhá bývá,
víc na krivdu nežli na dar pameti pribývá.

Každý síce z prirodzení rád dobré prijímá,
ale jak se má odslúžit', ne každý rozjímá.

Ty když prijmeš od nekocho jaké dobrodiní,
dobrým se chtej odsluhovat' hned od tej hodiny.

Jak se odslúžit' nemúžeš, máš aspoň dekovat',
srdečne svých dobrodincův v každý čas šanovat'.

Nevdečný jest, kdo za dobré zlým se odplacuje,
dobrodince, i dobrotu z mysli vyhadzuje.

49. Úrad nekdy mravy promeňuje.

Človeka úradu
promeňujú rady.

Pri richtárském dome bývat', neb pred ním stávatí,
jestli nemáš sám úradu, velmi málo platí.

Jestli, synu, svojim časem chceš v úrade býti.
včul spúsobným skrz učení máš se učiniti.

Úrad človeka neklame, prinášá užitek,
i úctivosť rozmnožuje, i krásí príbytek.

Do úradu se netiskni proti jiných vůli,
nebo každý úrad stojí na okružlej [k]uli.

Úrad nekdy v človekovi mravy promeňuje,
obyčajne horší bývá, kdo v úrad vstupuje.

Jak dostaneš úrad jaký, bud' v nem ponížený,
zachovávaj spravedlivost', zůstaneš vznešený.

50. Nebude platné umení, jak pri nem rozumu není.

Byť bys' mel nejvíc umení, jak nemáš rozumu,
ve všech prácách budeš míti odpornú Fortunu.
Nebo štěstí ne s umením než s rozumem chodí,
umení pak bez rozumu k neštěstí privodí.
Čím lepší kone zapráhneš do voza jedného,
víc utratíš, jestli nemáš vozára dobrého.
Jak umení chválitebné máš namísto biča,
tehdy rozum ustavične drž za pohoniča.
Buď rozumný, opatrný ve všem tvém činení,
nikdy nechtej zakládati na samém umení.
A i radu též od jiných nevstyd' se pýtati,
většá múdrost' radu pýtať, než radu dávati.

51. Krása spravedlivej cnosti, lidí vede k spanilosti.

Cnost' člověka ozdobuje jak zahradu kvítek,
z cnosti člověk nadobývá největší užitek.
Lidí, Boha, i anjelův k sobe přitahuje,
kdo ochotne ze dňa na deň v cnostech pokračuje.
Prehlédni se do zrkadla, a jak si spanilý,
v cnostech se cvič ustavične, a budeš víc milý.
Peknejšá cnost' obyčejne vychází z pekného,
cenu stratiš krásy tvoje, jak spácháš čo zlého.
A jak nemáš v tváři tvoje, jakú chceš, podobu,
usiluj tvú ozdobovat' cnost'ami osobu.
Čo ti schází spanilosti v tvém popelném tele,
to ti cnost' na večnej duši vynahradí cele.

52. Hnev rozumem hamuj. A tvé zdra- ví šanuj.

Človek je schopný ku hnevu hned od prirodzení,
nebo je ze žlčú na svet z matky narodzený.

Žluč je žlutá, dobre víme, nemá dobrej chuti,
když se pohne z místa svého, silne k hnevu nůtí.

Proto človek častokráte ku hnevu povstává,
jestli se mu vec nekterá proti vůli stává.

Však nicmenej skrze rozum má hnev ukrotiti,
jestli nechce v skutcích svojich velmi poblúdití.

Koňa zdržuješ na uzde, aby te nezhodil,

zdržuj i hnev tvým rozumem, aby ti neškodil.

Čokoliv z hnevu učiníš, neb budeš mluviti,
to jinému, aneb tobe může uškoditi.

53. Žákům provetření a komócia je potrebná, i užitečná.

Nemej za zlé, když se hrajú raz v týdni žáčkové,
neb jim k tomu dovolujú dobrí mag[i]strové.

Neni pila, neb čampřla ku samopašnosti,
ale spůsob ku dostání v učení pilnosti.

Potrebné je provetření mnoho čítajícím,
komócia užitečná dluho sedajícím.

Krev pohnutá bývá k zdraví, vtip se vyjasňuje,
vůle zemdlená v učení zas se napravuje.

Můžeš i ty svojím časem pro tvé vyrazení
hrávati se krem všeckého jiných obrazení.

Ale nehleď ve hře na zisk, byť' byl nejmilejší,
mnoho vyhraš, když zůstaneš k prácám tvým schopnejší.

54. Dítky tvé uč pobožnosti, kumštúm, cti, i poslušnosti.

Jestli ti dá Pán Búh dítky z lože manželského,
uč jich najprv poznávati Stvoritele svého.

Dobre činiť ustavične, zlého se varovať,
rodičúv svých poslúchati, a starších šanovať.

Predchádzaj jich sám s príkladem ku všemu dobrému,
aby mohli nekdy zústať k potešení tvému.

Privádzaj jich k bázni boskej, k kresťanskej múdrosti
a vyučuj dobrým kumštúm, a i statečností.

Z malička jich k čemukoliv múžeš nakloniti,
jak zanedbáš, potem m[o]síš se za ne vstydiť.

Drevo, v hore když vyroste, těžko ohybovať,
tak též těžko jest vyrostlé dítky vyučovať.

55. Príkaz plniť, i vrchnosti neni proti statečností.

Jestli vydáš príkaz jaký, neb ustanovení,
zachovaj ho, jak hodnosti tvej odporné neni.

Nebo jak sám budeš rušit' tvoje prikázání,
tehdy každý, jak tvůj príkaz, tak i teba zhaní.

Neni dobre mnohých punktúv množiti bremená,
a je na chudobných lidí vešali ramená.

Neosoží s prikázáním jiných zvažovati,
jak ty nechceš ani prstem sám se jich týkati.

Ustanovení tak[ové] nemá svej stálosti,
jestli místa v zachování nemá u vrchnosti.

Ale radnej u poddaných šemrání vzbudzuje,
odpornost', kriky, nepokoj v obci spúsobuje.

56. Mlčanlivosť pri hostine tvú osobu nech nemine.

Jestli kedy povolaný chceš na hody jíti,
nezapomínaj ze sebú mlčanlivosť vzíti.

Podle starej skúselosti rečník nejmúdrejší,
čím víc mluví pri hostine, tým je bláznivejší.

Všelijaké pri hostinách jídla pripravujú,
i jazyk v sladkej polévce na stúl predstavujú.

Tvého kyslého jazyka nežádajú míti,
tehdy vždycky pri hostinách málo chtej mluvíti.

Když se telo najedené vínem rozehreje,
múdré koncepty dodává krem svojej nádeje.

Jazykem jich chce ukázat' všemu zhromáždení,
a tak za svú rečnú múdrosť získá pohanení.

57. Spravedlivost' slepá má byť, všetch má bez ohledu súdiť.

Spravedlivost' se raduje ze všeho dobrého,
nemá úmyslu podvodne sklamaťi žádného.

Tak se chová jako sluší, vždy pri pravde sedí,
v súdoch oči má zväzané, osoby nehledí.

Nechce vinného vymlúvať, byť by byl ze stavu,
ani nevinného lstive usta[vovať] k právu.

Vždy na jedných vázkach váží pána i sedláka,
chce vždycky byť bez promeny každému jednaká.

Usiluj se, milý synu, podle vsej možnosti,
dokud žiješ, v každej veci stát' v spravedlivosti.

Neb podvodnosť jakákoliv pokoj srdce kazí,
s falešnosťú i bližního, i Boha obrazí.

58. Všeckých miluj spravedlive, a vždy se drž pozorlive.

Jestli ti kdo velmi schvostnú lásku ukazuje,
nevím, zdaliž v srdci svojem te příliš miluje.
 Snad to činí z policie, neb z politování,
 aneb snad chce neco dostat' krem tvého nadání.
Jestli te pak zamiloval: toť' mluvím z krátkosti,
nechtej mnoho zakládati na jeho milosti.
 Nenalezneš z vazku lásky v svete tak silného,
 který by se neroztrhel času odporného.
Milost' síc za milost' vzdávat' sluší na každého;
i ty miluj čistú láskú milovníka tvého.
 Prílišnej s ním nechtej míti nikdy důvernosti,
 abys' milost' neobránil k velkej ošklivosti.

59. Lidskej grácie nežádaj, ale boskú vyhledávaj.

Nehledaj panskej grácie, pacholče chudobný,
než to pilne vykonávaj, k čemu si spúsobný.
 Mnozí dobrého života zučili se lháti,
 kterí chteli za malý čas v grácii trvati.
Čož za osoh, že grácia zlaté stáva rohy,
má vysoké, ale slabé komárové nohy.
 Panská vůle jich poláme bez všeckej příčiny,
 a ty zostaneš pod vozem, ačkol[iv] nevinný.
Hledaj u Boha gráciu skrz život cnostlivý,
ku marnost'ám ošemetným vždycky buď' lenivý.
 Tak v grácii dokonalej budeš stálost' míti,
 jestli se ti trefí v boskej milosti umříti.

Nóta druhá.

Label — qvi fuit pater habitantium in tentorijs, atqve Pastorum. Gen. 4.

Když vospíval prvňú nótu první pastýr Ábel,
druhú nótu učí spívat synův svojich Jábel.

Jábel v sedmém pokolení z Kaina pochádzá,
synův svojich pod šátory, i k pastve privádzá.

Jábel mel Lámecha otce, a Adu mel matku,
první kniha Mojžišova má o nem památku.
Ada zrodila Jábela, Jábel je tých otec,
kterí v šátoroch bývali, a hledeli ovec.

Z Jábela se rozmnožili na svete pastýři,
kterí varili žinticu, a robili syry.

Pásli všeliké dobytky, kozy, [a i] ovce,
po horách, vřškoch, dolinách, vzdálení od obce.

Líbil se jim stav valaský, snad byla potřeba,
živili se že žinticú, když nemeli chleba.

Nevedeli zeme orať, kosiť, žať, a mlátiť,
m[u]seli se z potrebnosti ku ovcám obrátiť.

Ovce pásat' po pažitách, a po húšťoch kozy,
z nedostatku k tejto psote zučili se mnozí.

Tento život jest valaský, jak chceš o nem vedet',
já ti o nem v týchto veršoch chcem skrátka povedet'.

Hned ráno musejú vstávať k dobytku valasi,
by zavčasu podojili, čo majú v salaši.

Podojené ovce ženú z košára na paše,
na poledne priháňajú do košárův zase.

A když málo odpočinú, podoja, zas ženú,
a zas večer napasené k dojení priženú.

Studenú ži[č]icu ráno, i v poledne pijú,
ale na večer horúcú; s tým nápojem žijú.

Neni chleba na salaši, krem žinčica samá,
tá je valachom za pokrm i za nápoj daná.

Prez celý deň valach chodí, a málo spí v noci,
by mohel byť proti vlkům ovcám na pomoci.

Ve dne chodíc za ovcami sedá na obušku,
v noci líhá pri košári, z pasti má podušku.

Mnoho chodí, mnoho bedlí, málo spí, málo je,
jalové ovce a prška nejvíc ho sužuje.

Když nekdy zmokne na poli, šel by do koliby,
nedá se mu byť v kolibe vtedy, kdy se líbí.

Rád by se vspal v kolibe pri ohni v popele,
ale nikdy nemúže jíst' od dobytku smele.

Velmi mnoho má starostí, a málo užitku,
musí býti opatrný pri cudzém dobytku.

I. Pán Bůh ti mnoho dal, i v pracách
pomáhat' chce. Ty ho miluj a vychva-
luj čo nejvíce.

ledvy čeká do večera, když ho hlad dohání.

Ani se mu pískat' nechce, když hladem omdlívá,
takú rozkoš na salaši v lete valach mívá.

Dost podstúpí psoty v lete, ale v zime více,
vypil by v zime srvátku namísto žintice.

Bud'to i v lete má psotu, predce lépejí žije,
veselší je, když se trochu žintice napije.

Když má čo jest' valach v lete, nedbá na zimu nic,
jak deputát nešanje, má hladu v zime víc.

V lete smrdí valachovi demikátem kapsa,
v zime hladem zamorený nestojí i za psa.

V lete valach jako koník po pažit'ách skáče,
v zime pak pri prázném kotle za žinticú plače.

Jak deputát stroví v lete, v zime je pri hlade,
když nemá čo jest' ani piť, nebývá pri vláde.

Dlhá zima hladovitým, težko čekat' jari,
lepší pátek na salaši, když ovce v košári.

V zime ovce opatruje, žintice nepije,
jak má kapusnú polévku, s tým nejlépejí žije.

1. Pán Bůh ti mnoho dal, i v pracách pomáhat' chce. Ty ho miluj a vychva- luj čo nejvíce.

Bůh jest počátek i konec všeckého stvorení,
dobrotivý byl, jest, bude bez všeckej promeny.

V nem si, žiješ, a i všecko jest v nem tvoje hnutí,
On v ruce svej drží klíče Života i Smrti.

Miloval te s velkú láskú, prv nežli te stvoril,
Z mnoho tisíc te jedného k službe svej vyvolil.

Máš mu slúžit' spravedlive z srdce skrúšeného,
rečmi, skutky, i myslením chválit' Boha tvého.

Čisté srdce oblibuje, v nem chce místo míti,
nechtej, krem Boha, jiného do srdca pustiti.

Ve všem tvojem pracování máš vždy pomoc z neho,
čokoliv kedy začínáš, čiň ku chvále jeho.

2. Dlouhé spaní škodí křem nadání.

Jak víc v spaní se zdržuješ, nežli v bedlivosti,
tehdy podáváš slobodu telu k lenivosti.
Telo zvykne ku bujnosti skrz dlouhé spávání,
potem schopnější zůstane ku zlému páchání.
Všelijaké pokušení tělesné podstoupíš,
jestli ráno probuzený z lůžka neustoupíš.
Dlouhé spaní bezbožnostám obroku dodává,
u toho jich osadzuje, kdo neskoro vstává.
Nedaj oslovi po vůli, to jest telu tvému,
aby te pro tvú lenivost' neprivedlo k zlému.
Vždycky více bedlivosti, než snu buď oddaný,
jestli nechceš bezbožnostám jiste byt' poddaný.

3. Mlčanlivost' je statečná. V mnohých vecích užitečná.

Neosoží umývati ruky s otrubami,
jestli nevíš dobře držat' jazyk za zubami.
To sobe máš pokládati za největší krásu,
jestli jazyk víš hamovat' od spurného hlasu.
Kdo se mlčat' nenaučil, neví dobře mluvit',
osožnejšej by mu bylo, kdyby vedel trúbit'.
Kdo jazykem neprehreší, bývá dokonalý,
Bohu milý, vzácný lidem, v statečnosti stálý.
Který mlčí, ku mluvení příčinu majíce,
více činí, nežli zvířaz zámky válajíce.
Trpezlive mlčanlivý Bohu je nejbližší,
jak nemluví, když protiveň proti sebe slyší.

4. Kdo chce vždy protivným býti, s takovým je těžko žíti.

Kdo je sám sobe protivný, s jiným se neznese,
svečilo by mu bývati samotnému v lese.

Kdo chce bydleti s jinými, má držet' jednotu,
k nej neprijde, jestli nemá sám v sebe dobrotu.

Kdo prosté na krivo, bílé na černo obracá,
s takovým meť tovaristvo jest veliká práca.

Bezbožný zlosti roztrásá, neb jich nekupuje,
každý múdry od takého kupca odstupuje.

Jestli chceš byt' ustavične zadobre s jinými,
nechtej se jim protiviti slovy odpornými.

Rád vidíš, jestli kdo vůli tvej se neprotiví,
neprotiv též, když netreba, vždy buď dobrotivý.

5. Najprv svoje štráfaj zlosti. Potem cudzé haň krehkosti.

Velmi smiešny je obyčej ve svete u lidí,
když bezbožný bezbožného štráfat' se nevstydí.

Žáden není podle Písma vzdálený od hříchu,
predce každý predstavuje nevinnosti víchu.

Tak chce jiným proukázat', že v nem zlosti není,
když omlúvá, aneb štráfe cudzé provinění.

Žáden bez viny nežije, upadá z krehkosti,
i tys' člověk jako jiný, též máš tvoje zlosti.

Kdo jazykem zametává svých bližních pitvory,
zanedbává pohlédnutí do svojej komory.

Vyhoď brvno z oka tvého, potom mrvu z mého,
nechtej nikdy pro výstupek haniti žádného.

6. Nikdy nežádaj líbiti, čo ti může k škodě býti.

Jestli si čo zamiloval, to ti chcem raditi,
zanechaj to, jak byť mohlo svým časem škoditi.

Čož za osoh oblibovať to, čo škodit' může,
nedávaj se pro marnú vec samochtíc do núdze.

Slepá láska nepohlídá na šťastlivý konec,
než znející milej veci nasleduje zvonec.

Jak ju nemá, chce ju k sobe čím skorej privésti,
a tak lásku zaslepený vpadá do nešťestí.

Podívaj se, čo máš v srdci, neb čo žádáš míti,
neobľubuj, čo by mohlo ku tvej škodě býti.

Ten je svojím neprítelem, sám se nemiluje,
kdo škodnú vec žádá, aneb u seba zdržuje.

7. Čo nemá stálosti, nemívaj v milosti.

Težko človek to opúšća, čo raz zamiluje,
a jestli to nejak stratí, velice banuje.

Nekdy a i škodné veci držíme v milosti,
tam hledáme potešení, kde neni radosti.

K časným vecám drahé srdce oddávať nesluší,
neb čokoliv je na svete, pominút' se musí.

Když čo začínáš zbytečne milovať krem Boha,
vtedy jiste do zármutku vstupuje tvá noha.

Jestli nechceš svojím časem vpadnúť do žalosti,
nechtej k srdcu privazovať, čo nemá stálosti.

Čím silnejšej čo privážeš, tým vícej te zraní,
když se od tebe odtrhne krem tvého nadání.

8. Dobrá vec jest byť v manželství, ale lepšá žít v panenství.

Krátka rozkoš, krátka rozkoš, ale dlouhá psota,
táto pri každém veselí má se spívat' nóta.

Kdo se žení, bere jarmo v spúsobe sladkosti,
po veselí v nem okusí všeliké trpkosti.

Potrebná temu muzika, kdokoliv se žení,
nebo svú zlatú slobodu s služebnosťú mení.

A jak ženu si přivede medzi prázné kúty,
deprva zví, že má v dome z jednej dve pokuty.

Nemluvím já, že je zlá vec ženu sobe vzítí,
nebo bez množení lidu nemúže svet býti.

Ale lépe jest jeden kríž, nežli dva nositi,
vím, že v tej veci mi m[o]síš i ty svedkem býti.

9. Múžeš nekdy byť veselý[,] ale nikdy k zlému smelý.

Vždy trúchlivým, neb veselým neosoží býti,
m[u]síš nekdy v mravoch tvojih též promenu míti.

Všecké veci čas svúj mají, čas jest k žartování,
když se zmeníš chválitebne, žádnen te nezhaní.

Nekdy tichý, nekdy přísný, nekdy buď lahodný,
k všemu, čo č[as] ukazuje, chtej býti spúsobný.

A i múdry mravy svoje časem promeňuje,
od zlého však ustavične pilne se varuje.

Když příčina k smíchu vede, múžeš se zasmíti,
ale v přísných vecách m[o]síš povážlivým býti.

V dobrých mravoch múžeš kráčať z jednoho k druhému,
ale nechtej prestupovať z dobrého ku zlému.

10. Never žene hnedky, bys' nevšel do pletky.

Jestliť žena obžaluje služebníka tvého,
nechtej ho hned v srdci tvojem uznávať za zlého.

Žena z hnevu malé veci veľmi rozširuje,
temu, koho nenávidí, trestání vinšuje.

Obyčejne krivým okem na teho se dívá,
koho manžel zevnitřne v svej milosti mívá.

Nebo sama u manžela chce v milosti býti,
nechce v milosti žádného společníka míti.

V žalobe na služebníka never hnedky žene,
ublížil bys' mu na zdraví, snad i v dobrém mene.

Ty ho m[o]síš pozorlive sám v zlosti skusiti,
prv ho nechtej, jak Putifar, za zlostného míti.

11. Podle možnosti odvádzaj od zlosti.

Zle činících napomínat' na kresťana sluší,
nejvíc teho, který zjevne prikázání ruší.

A jak nechce tvojej řeči naraz poslechnúti,
chtej láskave opakovat' tvé napomenutí.

Vzlášte když je tobe milý, a jide do zlého,
nezanedbaj ho prosbami odvádzat' od teho.

Znamenite dost láskavú milost' jemu činíš,
když od zlého skrze prosby odvésti ho míníš.

Jestli ale ho k tvej vůli nemůžeš skloniti,
nechtej mu pro neposlušnost' nepřitelem býti.

Zanechaj ho v jeho vůli; jak škodu okusí,
potem bez napomínání polepšit' se musí.

12. Blázen když má jazyk rečný, ne- vad' se s ním, bud' statečný.

Kdokoliv má schopný jazyk k hojnému mluvení,
neopovažuj se dávat' s takým do vadení.

Ze zvadů ho neprevýšíš, buďto si múdrejší,
neb on s jazykem obracet' je mnoho schopnější.

Má jazyk namísto meča bez všeho kázání,
nevloží ho do svej pošvy, dokud te nezraní.

Daremnému řečníkovi m[o]síš ustúpiti,
jestli nechceš [i] ty bláznem, jako i on býti.

Každý síc může rozpustit' jazyk ku mluvení,
než rozumu jednakého v každé řeči není.

Rečami se neobraňuj proti řečníkovi,
radnej ty mlč, když on mluví, daj pokoj bláznovi.

13. Ščedrost' zbytečná zřídka stateč- ná.

Jestli ti je nekdo milý, tak ho mej v milosti,
abys' pro tvoju dobrotu nevšel do úzkosti.

Jiných miluj, ale sobe vždy buď' najmilejší,
nečiň v daroch žádnú schvostnosť, hled' na čas dalejší.

Skúselosť nás vyučila, že pro svú dobrotu
mnozí lidé časem prišli na velikú psotu.

Když si v štěstí postavený, máš přítelův mnoho,
jak upadneš do úzkosti, neuzříš nikoho.

Dobrým ukazuj dobrotu pri mírnej skrovnosti,
byť' chudoba nevyrostla z zbytečnej ščedrosti.

Jak se vypitváš ze všeho, nic nebudeš mítí,
žáden po tvojej milosti nebude túžiti.

14. Snadno i čest' svú utrácá, kdo v novinkách se obracá.

Chýry, rozličné noviny baby roznášajú,
nebo dlhé vlasy, ale krátký rozum majú.

Ze starého nové čiňá, a z mesta dedinu,
nekdy ze síta ríčicu, ze čtvrti hodinu.

O všeličem rozprávajú ze svej ščebotnosti,
ty jich nechtej nasledovať v takej zvyklosti.

Vždycky zdržuj od novinek jazyk za zubami,
nechtej míti podobenství v novinách s babami.

Noviny síc spravedlivé milé sú u lidí,
rečného pak novinára zřídka kdo rád vidí.

Obyčejne, kdo daremným bývá novinárem,
má odplatu, když ho potem nazývajú lhárem.

15. Mnohomluvný sobe škodí, i jiným klopotu plodí.

Obyčejne taký člověk prázný je od cností,
který v ničem nechce držat' ctnej mlčanlivosti.

Ten i nejtajnější věci na světlo vynášá,
který mluví, čo mu slina na jazyk prinášá.

Nepozorne svým jazykem pálí c[i]dzé ploty,
spůsobuje jiným bídu, i sobe klopoty.

Přitrefí se, že ho nekdo za jazyk pochyťí,
potem ze svého jazyka musí škodu míti.

Nech kdo činí, jak se líbí, nech jako chce stojí,
ty čo vidíš, nebo slyšíš, mlč, budeš v pokoji.

Mnohým lidem a i pravdu mluvíti škodilo,
mlčeti pak komukoliv často osožilo.

16. Čo máš v nádeji dostati, nechtej jiste sľibovati.

Jak ti nekdo z dobrej vôle prisľobil čo dati,
to ty žiadnému dojista nechtej sľibovati.

Sľíbenú vec od druhého nevíš, či dostaneš,
a ty jak čo jiste sľíbíš, v záväzku zústaneš.

Když ti kdo čo prisľubuje na tvoje pýtání,
nechtej si to privlastňovať z jeho sľibování.

Nebo jestli hned, čo pýtáš, když může nedává,
že máš míti dost na sľibe, znamení vydává.

Protož kdykoliv ti nekdo sľibuje čo dati,
mej obyčej za sľíbené veci dekovati.

Ty však druhému nesľibuj to dati, čo nemáš,
abys' slovo neutratil, když sľíbíš, a nedáš.

17. Proto málo víry, že rečí bez míry.

Kolik lidí, tolik zmyslův, rozličné jazyky,
sú o jednej veci v svete všelijaké kriky.

Čo ten bílé, to zas černé druhý vyhlašuje,
tak se víra v mnohých vecách k verení zmenšuje.

Áno i o jednej veci když jeden rozmlúvá,
to čo [nyní] vychvaluje, potom zas pomlúvá.

Obyčejne málo víry, kde je mnoho rečí,
neb i to čo kdo nevidel, za jisté prisvečí.

Mnohokráte jazykami i mrtvých vzkrísujú,
a živých zas naprotiva do hrobův vhadzujú.

Proto a i pravdomluvný nemá v svete víry,
neb o jednej veci čiňá mnozí mnohé chýry.

18. Jak chceš býti v dobrém stálý, neoblíbuj lidskej chvály.

Jestli te kdo vychvaluje, neoblíbuj chvály,
nebo kdo chválu miluje, tratí se pomaly.
Zavazuje chvála oči, a činí slepého,
privádzá ku nádhernosti milovníka svého.
Lépeji vidíš, čo je v tebe, žádnen tak nevidí,
kdyby videl, snad bys' nemel tej chvály od lidí.
Když máš chválu, nezanedbaj sám seba súditi,
více chteji sebe, nežli jiným o sobe veriti.
Nekdy lidé chválu dajú i zlému činění,
jak ju prijmeš, budeš víceji k zlosti naklonený.
A jak za dobré činění chceš byt' v úctivosti,
tak podvodne zaslepený vejdeš do márnosti.

19. Jak chceš byt' člověk statečný, dobrodincům vždy bud' vdečný.

Jak nějaké dobrodiní dostal si od koho,
pamatuj ho vychvalovat' pred jinými z toho.
Ačkoliv on žádnéji chvály žádostivý není,
ty s tvú chválu tveji vdečnosti učiníš znamení.
Sluší lásku dobrodince známú učiniti,
aby mohel i u jiných v počestnosti býti.
Čo je dobrého, pred Bohem chválu zasluhuje,
neb i jiných, když je zjevné, k dobrému vzbudzuje.
Nekdy chýřit' dobrodiní nesluší nikomu,
vzlášte když by dobrodinec chtel byt' proti tomu.
Lásku tajne učiněnou odsluhuj v tajnosti,
a o zjevnej všem rozmlúvaj podle tveji možnosti.

20. Jak chceš zůstat v úctivosti, ne- vychvaluj tveji štedrosti.

Člověk sobe někdy chválu získat usiluje,
když sám svoju před jinými štedrost' vyhlašuje.
Ale namísto pochvaly potupu dostává,
když nedrží to v tajnosti, jak komu čo dává.
Jak komu čo dobře činíš, mlčeti to sluší,
jak se budeš vychvalovat', obrazíš všech uší.
Velmi zahanbíš i teho, kdo vzal dar od tebe,
dobrovolne te potupí, když budeš v potrebe.
Nech to neví leva ruka, čo učiní pravá,
by zustala v tvójich skutečích intencí zdravá.
Prisporíš si chvály vícej hned od tej hodiny,
v kterou zadržíš v tajnosti tvoje dobrodiní.

21. Býval si vesel v mladosti. Bud' tr- pezlivý v starosti.

Jestli tobe Pán Bůh popřil dočekať starosti,
mnohé věci máš okúsiť proti tveji žádosti.
Sladkosť v trpkosť, a i zdraví v nemoc se obrátí,
čerstvá mladost' nikdy vícej k tobe se nevrátí.
Jak uslyšíš trpké slova proti tveji líbosti,
máš se pilne zdržovati pri trpezlivosti.
Jak uvidíš jiných robíť, čo se ti nelíbí,
pamatuj, že kdyžs' byl mladý, mels' též tvoje chyby.
Mladším, z čerstvosti veselým, nedávaj hned vady,
neb víš, čo si sám činíval, když si býval mladý.
Od zlého síc všech odtahuj pri dobrém spúsobe,
ale čerstvosti nezhaňuj na žádnej osobe.

22. Teho, kdo je v zlém svedomí, raní šeptavé mluvení. Kdo se cítí v nejakej zlej veci, bojí se, že o nem rozmlúvajú všeci.

Nedbaj na to, když nekterí mluvá šeptajíce,
když necítíš na svedomí nic zlého velice.

Kdo nic nemá na svedomí, může se nebáti,
byť by videl i celý svet proti sebe státi.

Jistá vec jest, že kdokoliv zlé na sebe cítí,
ten nemůže i v pokoji odpočinek míti.

Domnívá se, že ten jeho oznamuje zlosti,
který druhému o nečem rozmlúvá v tichosti.

Na šeptavé rozmlúvání ty nechtej nic dbati,
čo šeptavo rozmlúvajú, nechtej se pýtati.

Jak kdo tajne čo rozmlúvá, nic nemej do teho,
buď bezpečný, když nic nemáš na svedomí zlého.

23. Štestí mnohých oklamalo, v potu- pe jich zanechalo. V neštestí budeš šťaslivý, jestli budeš vždy cnostlivý.

Když si v štestí postavený, chráň se vždy od teho,
čo by mohlo štestí tvému býti odporného.

Drž pri sebe poníženost', srdca nevyžívaj,
pri skrovnosti v bázni boskej štestí tvé užívaj.

Mnozí štestí utratili nezbedne žijíce,
prišli z rínku širokého do tesnej ulice.

Neumí štestí okrúhlé v jedném míste st[áti],
kdo ho sobe nešajúje, lehko ho utratí.

Jestli kedy prijde štestí do tvého pokoje,
myslij sobe, že v krátký čas zas nebude tvoje.

Vždycky zdržuj tvé chování pri peknej mírnosti,

24. Na cudzej smrti nechtej náde-
je míti, nebo ty můžeš prv nežli on
zemřít, tak snad dluhšej zadržíš v tvojem dome štěstí.

24. Na cudzej smrti nechtej nádeje mí- ti, nebo ty můžeš prv nežli on zemřít.

Kdokoliv na cudzej smrti svoju nádej vskládá,
nevím, prijde-li ku temu, čo dostati žádá.
Neni o hodine smrti na zemi jistoty,
nemyslij sobe, že skorej zemre kdo, jako ty.
Smrť jest jistá, nebo život jako voda beží,
ale poslední hodina pod pečet'ú leží.
Snad dokonáš zítra život krem tvého nadání,
nedostaneš, čos' chtel podle marného dúfání.
Nezakládaj štěstí tvoje na cudzém pohrebe,
ale sám s boží pomocú mej starost' na sebe.
Nech nekdo má krátký život, aneb dluhé žití,
nehled' na to, ty sám starost' máš na sebe míti.

25. Dar maličký od přítele bez pohrdy ber vesele.

Když tvůj přítel dar z vdečnosti tobe obetuje,
jiste lásku s takým darem tobe oznamuje.
Ačkoliv jest dar maličký, prijmi ho vesele,
abys' srdce nezarmútil chudého přítele.
Nehled' na dar, než hled' z jakej pochádzá vdečnosti,
dal by vícej, kdyby bylo víc v jeho možnosti.
Mnoho dává, obetujíc to, čo může dati,
ty pamatuj i máličko od neho prijati.
Dost odplatíš za dar jeho, jak prijmeš vesele
a malý dar chudobného když pochválíš cele.
A jak můžeš, i hojnejšej chtej dar nahraditi,
nikdy nechtej, dokud žiješ, s nikým pohrditi.

26. Chudoba na cti neškodí, nebo se v nej každý rodí.

Nazí na svet prichádzáme ze života matky,
neprinášame ze sebú peníze a statky.

Chudobu nám prirodzenosť dala pri začátku,
aby sme na poníženosť vždy meli památku.

Když si ještě byl dítětem, nic si nemel v moci,
dožilš' predce dnešního dne s Kristovou pomocí.

A jak ti dá Bůh i dálej pri chudobe býti,
znes chudobu trpezlive, nechtej se rmútiti.

Nic si na svet neprinéšel, nic nevezneš z neho,
taký konec jak začátek jest života tvého.

Víc chudoba než bohactvo panuje u lidí,
blázen, kdo se za chudobu pred jinými vstydí.

27. Chudoba síc lidí mučí, ale pekné kumšty učí.

Chudoba síc jest veliké ve svete bremeno,
ale mnohých dobrých vecí vydává semeno.

Pri strídmosti, v bázni boskej človeka zdržuje,
k pracování potřebnému vůlu popudzuje.

Vynachádzá všelijaké kumšty a umení,
aby mohla umenšiti telesné súžení.

Pri tichosti se zdržuje, a cti svej netratí,
vyživení s pracováním dvojnásobne platí.

Ku nebi mysel obracá skrúšene vzdychajíc,
jistý v nebi odpočinek po prácách čekajíc.

Každý člověk aspoň duchem má chudobný býti,
jak po časném putování žádá nebe vzíti.

28. Človeče, smrť ti je jistá. Nemáš tu večného miesta.

Kdo se ze ženy narodil, raz m[o]sí umríti,
a skrze smrť jakúkoliv do večnosti jíti.

Všecké veci koniec majú, ktoré sú na svete,
žáden človek není večný pri časnom živote.

Prijde posledná hodina časného života,
by se úzkosť dokonala i telesná psota.

Prach a popel svojim časem v popel se obrátí,
nebo nic pod sluncem večne nemúže trvati.

Človek ku smrti pospíhá hned od narodení,
ze dňa na deň živobyť ustavične mení.

V žiadnej veci nemúže meť bezpečnej stálosti,
dokud nevkročí skrze smrť časnú do večnosti.

29. Nelekaj se jistej smrti, ale se boj zlého žití.

Ó, človeče, jistej smrti báti se nesluší,
neb blázen jest, kdo se bojí, čo podstúpiť m[u]sí.

Kdo marnosti obľubuje, bojí se umríti,
nebo čo si zamiloval, nechce opustiti.

Težké temu živobyť, koho strach sužuje,
neb horší jest strach nežli smrť, každý dosvečuje.

Lépej by bylo zajiste v hrobe místo míti,
nežli v strachu nepríjemnom ustavične žíti.

Dost malý čas, který žiješ, nadarmo utratíš,
jak zbytečný strach o smrti ku srdcu obratíš.

Žij pobožne, vždy dobre čiň, buď ve veselosti,
slušne na smrť pamatujíc, vzdaluj se od zlosti.

30. Zlé za dobré přijímati, to před
Bohem mnoho platí. Tak se obyčejně
stává, že svět zlé za dobré oddává.

30. Zlé za dobré přijímati, to před Bohem mnoho platí. Tak se obyčejně stává, že svět zlé za dobré oddává.

Jak kdo za tvé dobrodiní zlým se odslužuje,
vím já, že te ku žalosti velké privodzuje.
Odhoď žalost, myslíš sobě, že to tak má býti,
jak chceš v nebi na věčnosti svú odplatu vzíti.
Jistá vec jest: již takové časy nastávají,
že lidé za dobrodiní zlosti oddávají.
Snadná vec jest nevdečnému zlé za dobré dati,
ale těžká zlé za dobré komukoliv brati.
Jak se ti kdo zlým za dobré někdy odplacuje,
nechtej reptat' proti Bohu, že on tak zřídzuje.
Povedz vesele, že se tak obyčejně stává,
kdo komu dobré učiní, nech zlé očekává.

31. Zbytek škodí, psotu plodí.

Obhl[i]daj se pozorlive na zadné kolesá,
bys' nechodil pro chudobu na huby do lesa.
Pri skrovnosti to užívaj, čos' s pracú nádobyl,
by ti nejak svojím časem zbytek neuškodil.
Snadnejšia vec jest, to čo máš sobe ochrániti,
nežli to, čo ešte nemáš, s pracú nadobýti.
Čo utratíš, aneb marne daruješ nekomu,
ne tak skoro to naspátek dostaneš do domu.
Abys' vedel tvoje veci chrániti v každý čas,
domnívej se, že tvé neni, čokoliv v dome máš.
Čo máš stroviť dnešního dne, na zítro si skovaj,
a čo zítro chceš pracovať, to dneska vykonaj.

32. Čo hned komu múžeš dati, dva- krát nechtej sľibovati.

Nikdy jednu vec dva razy nesľibuj žiadnému,
ale čo hned múžeš dati, daruj potrebnému.

Nebo sľibem zavázaný dlužníkem zústaneš,
a jak zanedbáš oddati, pomluvu dostaneš.

Na vúli tvej jest darovať, čokoliv jest tvého,
když sľibuješ, vúlu vskladáš do rukú jiného.

V tvojej veci se dlužníkem činíš sľubujícíe,
potem m[o]síš dat' čos' sľíbil, chtíc nebo nechťíce.

Když kdo dva razy sľibuje, čo hned múže dati,
snad on za to dvojnásobnú odplatu chce brati.

Je takové sľibování znamení skúposti,
dokud žiješ, vždy se varuj takovej povesti.

33. Človek rozpustilý žiadnému nemi- lý.

Jestli žádáš vždy u jiných býti v úctivosti,
máš se držet' pozorlive vždy pri statečnosti.

V reči, v skutkoch nikdy nechtej rozpustilým býti,
nemúže se rozpustilosť žiadnému líbiti.

Kade vít[r], tade i pláš[t']; tak se mluví o tem,
který bývá pošetilý v reči neb v skutku svém.

Z pošetilého človeka každý se vysmívá,
jako blázen velmi málo úctivosti mívá.

Jako vítr neprikrytú rozfukuje múku,
tak bláznivý do všeckého vstrkuje svú ruku.

Nekdy a i z dobrej veci potupu dostává,
když nemúdre z všetečnosti do nej se oddává.

34. Jazyk podvodný potupy hodný.

Kdo slovy lahodnými podvodnosť zakrýva,
jest falešný, a přítelem pravdivým nebývá.
Jed má v srdci, a ku škodě bližního se chýlí,
kdo uverí řečám jeho, velmi se omýlí.
Známo jest: že jaký hudec, taká i muzika,
jaký je kdo v srdci svojem, poznáš ho z jazyka.
A jak jazyk neukáže srdce podvodnosti,
tehdy skutek proukáže jeho falešnosti.
Jestli poznáš nějaký fal[z] v sladkéj řeči jeho,
též mu sladké slova oddaj, nic nemyslíš zlého.
Sloboda jest nepřítelské sídla pokaziti,
takým kumštem, jakým on chtel tobe uškoditi.

35. Kdo miluje sladké řeči, kúpi zajaca ve vreci.

Vábec nótu na pís[č]elce líbežnú pískává,
když do sídel, aneb na lep ptáčka povolává.
Krokodillus žalostivým hlasem nekdy spívá,
kdo se k nemu přibližuje, pokrm jeho bývá.
Spívá Sirén, spev líbežný ponúkává ku spaní,
poslouchajících morduje krem všeho nadání.
A i rybár též červíčkem zakrývá udicu,
aby skorej chytil rybu ve vode chodící.
Tak nekterí klamú jiných v spúsobe sladkosti,
ošemetne nepozorných vedú do úzkosti.
Protož pamatuj se takých vždycky varovati,
jestli nechceš tovaristva jejich oplakati.

36. Pro jazyk lidský nezdravý nene- chávej dobré mravy.

Jestli ty porádne žiješ, nedbaj na zlé reči,
rád buď, když zlé vec o tebe žáden nedosvečí.
A ponevác lidský jazyk neni v tvojej ruce,
m[o]síš ho nechať, slobodne nech mluví jako chce.
Jestli Bohu mile žijíc znášáš omlúvaní,
pro zlé reči nezanechaj cnostlivé chovaní.
Nemúdrý je, kdo prechádzá ze žita do viky,
a z chodníka do kaluže pre lidské jazyky.
Pes ščekáním nezastaví na nebi mesíce,
i ty cnosti nenechávej zlé reči slyšice.
V behu cnostlivém pokračuj, dokud budeš žíti,
neusiluj se zlým lidem v zlosti zalíbiti.

37. Nepromeňuj reči. Mluv vždy, jako svečí.

Nikdy nemluv šeleptavo, když můžeš porádne,
neb statečnost v takých rečách pomaly uvadne.
Kdo mluvení obyčejné k smíchu promeňuje,
ten bláznivost srdce svého jiným vyjevuje.
Utíkej též od mluvení příliš lahodného,
vždy mluv, jako na člověka svečí statečného.
Nepromeňuj nikdy hlasu k sladkému mluvení,
nebo hlas neobyčejný bývá v podezření.
Sprostú reč pravda miluje, nechce lahodnosti,
neb lahodnost obyčejne bydlí v podvodnosti.
Podvodnost u všeckých lidí bývá v nenávisti,
merkuj, abys' pro lahodnost nebyl v ošklivosti.

38. Jestli budeš svedek jaký, nebud'

v reči ledajaký. Svedek pravý, v mysli zdravý. Čo nemusíš mluvit' pred tvoju vrchnosťú, to múžes zatajit', s ctnú mlčanlivosťú.

Jestli budeš povolaný na svedectví jaké,
v slušném práve mluviti máš vždy reči jednaké.

Nebo když bude vždy jináč a jináč mluveno,
rečám tvojim, jako bys' chtel, nebude vereno.

Nejvíc se máš varovati svedectví krivého,
abys' Boha neobrátil, i bližního tvého.

A jestli by nekdo zvedel o tvej falešnosti,
m[o]sel bys' potem zústávat' vždy v neúčivosti.

Múžeš bližního výstupek v súde zatajiti,
když žádnému to tajení nemúže škoditi.

Neb kdekoliv dobré meno každého přítele
slušná vec svojím spúsobem zadržati vcele.

39. Od lenivosti chráň se s pilností.

Lenivosť čas darmo trávi, nenese užitku,
škodu činí, v hanbe bývá, vyžeň ju z príbytku.

Meké ruky rada vidí, hladem zuby brúsí,
kdo ju u sebe zdržuje, v úzkosti byť musí.

Lenivosť má tvrdú vůňu, srdce z nej omdlívá,
ukracuje živobyťi, nemoci prilívá.

Tak ona te, jako hrdza železo zežere,
jestli jej k sobe slobodne sám otevřeš dvere.

Lenivého nedostatek velký obkličuje,
vyživení i statečnost', i česť utracuje.

Pracuj čo múžeš dobrého podle tvej možnosti,
zadržíš se v dobrém zdraví, a i v statečnosti.

40. Odpočinek milý dává k pracám síly.

Medzi твоjím pracováním obveseluj mysel,
abys' v tvojem pracování dobře k konci přišel.
Jestli budeš pracovati bez obveselení,
v tvých pracách velmi ustaneš pro ducha zemdlení.
Kazí ducha, sílu, zdraví dlouhé pracování,
když se jedným důškem koná bez odpočívání.
Posilňuj ty telo chlebem, ducha veselostí,
tak vykonáš těžké práce s mdlou tvoju možností.
Duch člověka k pracování tím schopnější bývá,
když časem skrovnou veselost' za pokrm užívá.
Jestli budeš pracám tvojim míšat' veselosti,
schopný budeš velké práce ku koncu přivéstí.

41. Nehaň, čo se ti nelíbí. Nebo i ty máš tvé chyby.

Ani slovo, ani skutek cudzí nevysmívaj,
byť by se ti zdal nejhorší, za dobrý pokládaj.
Mlčeti máš, když set' v řeči bližní tvůj nezlíbí,
aby i on nevysmíval z hnevu tvoje chyby.
Na člověka statečného nikdy to nesvečí,
aby posmešne jiného podchytoval v řeči.
S tvým posmechem budeš jemu ku zlému příkladu,
a pro slovo bez užitku vejdeš s ním ve zvađu.
V tvojih slověch a i v skut[ku] nechceš hanen býti,
nechtej i ty ze žádného posmechy činiti.
Trafuje kosa na kameň, když podtíná trávu,
pamatuj, byť' pro posmechy nesklonil kdo hlavu.

42. Jak si bohatý, nebud' rohatý.

Jestli se ti podarilo, že máš statku mnoho,
neprikládaj srdca k nemu, než Boha chvál z toho.
Rád daj z neho chudobnému, sám skrovne užívaj,
a na tvoje dni posledné pozorne se dívaj.
Čokoliv máš, varuj sobe, a prirábaj k tomu,
na marnosti dobrovolne nic nedávaj z domu.
Jak nebudeš prirábati, všechno se ti mine,
zústaneš všem k potupení, a i tvej rodine.
Čo máš, to v svém živobyті uved' do porádku,
abys' dobrú skrz testament zanechal památku.
Jestli zemreš bez porádku, čo máš, to bez míry
vezme jiný, a o tobe zlú povest' rozchýrí.

43. Čiň dobre, když můžeš. Duši si pomúžeš.

Jestli máš mnoho bohactva v dospelej starosti,
učiň dobre, komu můžeš podle všej ščedrosti.
Prítelúm tvým též veselo dávaj hojné dary,
plakať budú, když po smrti polehneš na máry.
Dobrá vec jest skrz testament porádek učiniť,
ale lepšá v živobyті chudobných nakrmit'.

Nech od tebe nik nenese prázného podolka,
vzlášte když po sobe nemáš žádného potomka.
Učiň dobre v živobyті, když můžeš, každému,
budú tobe modlitbami pomáhať mrtvému.
Ze ščedrost'ú Bohu milú starost' tvú ozdobj,
dobrú o sobe památku když žiješ, spúsobuj.

44. Kdo ti dobré radí, slyšet' nezavadí.

Když ti dáva užitečnú tvůj služebník radu,
ačkoliv si pán rozumný, nedávaj mu vadu.
Nedívaj se na osobu, která radí tobe,
ale radu užitečnú rád přijímaj k sobe.
Sprostým pláščem se zakrývá nekdy cnost' veliká,
nekdy vynde dobrá rada z tvého služebníka.
Nasledovat' dobrú radu jest vec vždy statečná,
nehaň radu i detinskú, jak je užitečná.
Kdo chce vždycky pokračovat' podle zmyslu svého,
v pyšném srdci zotrývá; upadne do zlého.
Kdokoliv ti dobré radí, buďto je v sprostosti,
nikdy netup, než nasleduj v svej příležitosti.

45. Nebudeš vždy v jednom kvete. Neb je promena ve svete.

Když ti není, jak bývalo, nic se nediv tomu,
neni na zemi pod sluncem večitého domu.
Časem se všecko zmenjuje, hodnosti i lidé,
štěstí, rozkoše, bohactvo k ničemnosti jide.
Rychle beží čas za časem, beží rok za rokem,
mnohé promeny bývají ve svete širokém.
Čas zežírání velké panství, a i vzácných lidí,
mnohých rozličně zhadzuje z rozkoše do bídy.
Jestli nemáš, jakos' míval statku neb hodností,
buď spokojen s tým čo včul máš, stůj v trpezlivosti.
Myslij sobe, že nastali včul takové časy,
drž za štěstí, že obstáli na hlavě tvej vlasy.

46. Jak se chceš ženiti, hled' si rovnú vzítí.

Jestli se chceš oženiti, nehled' na jej krásu,
nebo krása není věčná, jedine do času.

A jestli si vezmeš ženu pro veliké veno,
budeš mužem, ale malé zůstane ti meno.
Neber ženu pro peníze: jestli vezmeš paň[ú,]
máš jej slúžit', a nestačíš pracovati na ňu.
Ona bude rozkazovať, kričať až do nebe,
budeš meť križ, který žáden nevezme od tebe.
Neber paňú, ani krásnú, než podobnú sobe,
aby srdce v bázni boskej vždy mela ku tobe.
Manželstvo nerozlučuje krem rýl a motyka,
merkuj, by pekná ružička nebyla netyka.

47. Čot' se na jiných nelíbí, ty též ne- čiň jejich chyby.

Jestli žádáš v dobrých mravoch dokonalým býti,
to z príkladúv jiných lidí máš se naučiti.
Cudzí život, jak je dobrý, vezmi za regulu,
tvé náchylnosti a zvyklost' vždy drž pod ferulú.
Čokoliv v skutku bližního tobe se nelíbí,
to sám nečiň, a zůstaneš bez všelikej chyby.
Ani nebud' v reči tvojej náhlý k omlúvání,
k hanbe mnozí omlúvači prišli bez nadání.
Čo kedy činit' prislúchá, aneb mluvit' sluší,
to na cudzém rozmlúvání nech súďá tvé uši.
aťaslivý je, kdo se karhá z cudzého neštestí,
pro své pekné mravy v dobrej zůstane povesti.

48. Čo je vyše tvojej sily, to nechaj, človeče milý.

Jestli nekdy míniš nečo velkého činiti,
nezačínaj, jak vidíš, že nemúžeš splniti.
Velké veci brať na seba proti svej možnosti,
jest znamení neomylné velkej bláznivosti.
K prácám síce si stvorený, jako pták k lítání,

začni, čo můžeš vykonať, to bez odkládání.

Ochotne se k pracování dobrému oddávaj,
ale nikdy k nemožnosti ruky nepodávaj.

Neb kdo proti nemožnosti pracovat' začíná,
daremného unování sám bývá příčina.

Prácu začatú nemožnosť m[o]sí tak nechati,
a tak začátek bez konce ničeho neplatí.

49. Jestli vidíš jaké zlosti, naprav jich podle možnosti.

Jak máš vládu, chtej láskave hřešících trestati,
a jak nemáš, buď' hotový takových štráfati.

Vzlášte když kdo svůj výstupek činí před jinými,
nechtej mlčet', jestli nechceš byť' medzi vinnými.

Privoluje ten, kdo mlčí, když může mluvití,
a svým slovem takej zlosti konec učiniti.

Upevňuje druhých v zlosti svú mlčanlivost'ú,
jako by se sám obíral s takú nepravost'ú.

Jestliť' ale nesloboda štráfati nekocho,
ukáž mu zármutek srdce z obličejje tvého.

Vítr púlnoční rozháňá oblaky dežd'ové,
roztrhuje zarmúcená tvár zlosti takové.

50. Sudce spravedlive súdí, jestli od práva neblúdí.

Majú práva svoje právo, známo jest u lidí,
spravedlivý sudce svojich podle práva rídí.

Jak chce vinného zastávat', jide proti právu,
a tak od spravedlivosti odvracá svú hlavu.

Může být' milosrdným naproti vinnému,
jestli krivdy neučiní s tým spravedlivému.

I pokutu proti právu může umenšiti,
neb i právo skrze sudca má rídzeno být'.

Když te k súdu ustavujú, jestli si nevinný,
ukáž nevinnosť sudcovi skrz tvoje príčiny.
Vtedy môžeš poprositi sudce za patróna,
proti tvojím protivníkúm z učení Katona.

51. Znášaj bídy kríže. Prijdeš k Bohu blíže.

Jestli znášáš čo protivné, vstúp do srdce tvého,
zdaliž nejsi sám príčina ty súžení teho.
Jak si sobe kríž učinil, nos ho trpezlive,
mysli, že úzkosť z tvej vôle prišla spravdliive.
Jestlis' ale sám svú rukú neurobil kríže,
od Boha je, s ním te žádá táhnúť k sobe blíže.
Chce te časne sužovati ze svojej milosti,
abys' potom v pekle nebyl pro tvé nepravosti.
Jestlis' ale nic nezhrešil, a kríž te sužuje,
iste máš milosť u Boha, s krížem te probuje.
Jestli budeš trpezlivý, stálý v nevinnosti,
daruje ti vetšú slávu v nebi na večnosti.

52. Knižky k pobožnosti čítavaj s pil- nosť.

Když víš čítat', často čítaj knižečky s pilnosť,
v nich nalezneš naučení k tvojej potrebnosti.
Čím víc budeš čítavati, tým víc poznáš sebe,
nebo i neznámé knihy též píšu o tebe.
Ale nikdy nečítavaj knihy o marnosti,
by te marnosť nesklamala v spúsobe sladkosti.
Čítaj knihy, z kterých můžeš pobožnejší býti,
nic neplatí mnoho vedet' bez dobrého žití.
Jestli trefíš na poetúv, nedávaj jim víry,
nebo mnohé veci píšu, a velké bez míry.
Hledaj v knihách spravdliivosť, zanechaj fabule,

53. Krátke a múdre mluvení neprichádza k pohanení. Kdo je mnohorečný mnohým je nevďečný.

53. Krátke a múdre mluvení neprichádza k pohanení. Kdo je mnohorečný mnohým je nevďečný.

Když si hostem, pri hostine buď v reči pozorný,
a pamatuj, že máš sedet pri stole pokorný.

Jestli budeš mnoho mluviť, nazvú te rečníkem,
a pridajú, že bys' mel byť dobrým bubeníkem.

Jestli chceš býti úctivý, nerozsypaj reči,
pri hostinách vícej mlčet', nežli mluviť svečí.

Daj čas jiným ku mluvení, ty radnej poslúchaj,
jak se te kdo nečo spýta, krátkú odpoveď daj.

Nemluvím já, že nic nemáš do konce mluvíti,
neb též nesluší pri stole jako nemým býti.

Múžeš mluviť nečo málo v svej príležitosti,
však pozoruj, by nebylo proti statečnosti.

54. Nedbá múdry muž statečný na hnevlivé ženské reči.

Rozhnevanej ženy reči nechtej se nic báti,
když svůj hnev v rečách vyleje, bude zas mlčati.

Jestli rečmi chceš bojovať proti jej mluvení,
nebudeš míti pokoje, vejdeš k zahanbení.

Žena mužovi úklady s plačem spôsobuje,
jeho mysel všelijakým spôsobem probuje.

Ale ty nic nedbaj na to, pozoruj zdaleka,
abys' v ničem neobrazil žádného človeka.

Nedaj nikdy príležitosť k zármutku manželce,
jestli ona dobre činí, nech mluví, k[e]lko chce.

Ty když si múdrym manželem, všeccko čiň v tichosti,
s tvým príkladem ju pritahuj ku mlčanlivosti.

55. Svoje věci šanuj. A cudzích se va- ruj.

Usiluj se z práce žítí; a čo vypracuješ,
to chtěj skrovne užívatí; dost bohatý budeš.
Skrovnost' je velký dúchodek, statky rozmnožuje,
jistě dobrý je hospodár, kdo skrovnost' miluje.
Kdo chce často hodovati z malej svoje práce,
nebude meť vždy, jak by chtel, na stole koláče.
Zmrhá naraz, čo by mohlo nadále trvati,
potem se snad opováží cudzého týkati.
Z cudzého statku bohatnúť nikdy nesloboda,
k hanbe přijde, od ktorej ho neobmyje voda.
Chudoba cti neutratí; bys' byl v statečnosti,
pracuj, cudzého se varuj, a bud' pri skrovnosti.

56. Nadarmo se smrti bojíš. V jej si ru- ce, neobstojíš.

Nechtej se, milý člověče, jistě smrti báti,
z popela si, a ona te zas v popel obrátí.
Bláznivost' jest se obávat', čo minút' nemůžeš,
s tvojím strachem proti smrti nic si nepomůžeš.
Ačkoliv je smrt' strašlivá podle svej povesti,
ale milý konec činí všech časných bolestí.
Nebylo by člověkovi dobré večne žítí,
kdyby mel v rozličných bídách ustavične býti.
M[o]síš jednúc z místa tvého ustúpiť druhému,
jednúc zemreš, nebs' poddaný platu obecnému.
Nebude ti smrt' strašlivá, nemáš se jej báti,
když ju často mysl[ú] tvoj[ú] budeš rozjímati.

57. Strpet' ženské řeči na manžela svečí.

Jazyk tvej ščebotnej ženy jak je užitečný,
znášaj mile, i nasleduj, zústaneš statečný.

Jak te k hnevu podzbudzuje jej hojné mluvení,
radnej ustúp, buď múdejší, nevchoď do vadení.

Veliká zlost' na mužovi, když nic strpet' nechce,
a pro slovo, z prchlivosti svú manželku tresce.

Nekdy žena dobre mluví, ale muž bláznivý,
bývá schopný k prchlivosti, a k prácám lenivý.

Blázen budeš, když nemúžeš znést' jazyka ženy,
nebo ona prirodzenost' svoju nepromení.

Aby dobre v dome bylo, chtej mnoho trpeti,
jak chceš byt' múdrým manželem, nauč se mlčeti

58. Rodičův šanuj. Zlú spurnost' ha- muj.

Rodičův tvých spravedlive m[u]síš milovati,
dokud žijú, ctít', šanovat', a jich poslúchati.

Sama k tomu prirodzenost' cestu ukazuje,
zlorečený, kdo rodičův svojich nešanuje.

Abys' byl milý otcovi, nerozhnevaj matku,
usiluj se spravovati podle jej porádku.

Jestli něco zlé proti jej rozkazu učiníš,
tehdy proti vůli otce jistotne proviníš.

Nikdy nečiň, čo by mohlo jim k zármutku býti,
nebo oni z tebe chtejú potešení míti.

Jak samochtíc čo učiníš k jejich zahanbení,
mej za jisté, že to bude k tvému zatracení.

59. Nehledaj tajnosti cudzé. Bys' ne- vešel sám do núdze.

Nechtej jiných lahodnými slovmi probovati,
Z jejich srdca tajné veci lžú vytahovati.

Cokoliv je v podvodnosti, ačkoliv se svítí,
nemůže dluho u lidí stálej chvály míti.

Jak čo podvodne ze srdca vytáhneš tajného,
nevím, dostaneš-li jaký sám úžitek z teho.

Budeš povinen to držet' pri sebe v tajnosti,
a jak vyjevíš nekomu, budeš v zlej povesti.
Komu povíš, snad mu bude milá tvoja zrada,
a skrz tebe medzi dvoma učiní se zvada.

Zrada milá, ale zradca bývá v nenávisti,
tak u ob[ú]ch, i u jiných budeš v ošklivosti.

Nóta tretí.

Facta est rixa inter pastores gregum Abram, et Loth. Gen. 13.

V bitce se začíná spívať táto tretí nóta,
kterú spívajú pastýri Abrama a Lóta.

Abram ze ženú a s Lótem kďyž z Egypta vyšel,
medzi mestá Hai a Bethel ze svým statkem prišel.

Byl bohatý, neb mel zlata, a i stribra dosti,
šátorúv, sluhúv, dobytkúv, ovec, kóz v hojnosti.

A i Lót rovným spôsobem mnoho dobytku mel,
a tak Abram spolu s Lótem bývati nemohel.

Mnoho ovec, i koziny, málo paše bylo,
kďyž se ovce nenapásli, i mléka chybilo.

Kďyž nemeli do sýtosti valasi žinčice,
usilovali se ovce napásat' tým více.

Blízko meli své košáry, a křdelúv mnoho,
úzke paše, tak jim malý prichádzal zisk z toho.

Valach valacha pretekal s ovcami na paše,
každý mluvil: sú pasénky i pre ovce naše.

Který prv prihnal na lúky, napásel čo nejvíc,
druhý prihnal, našel trávy málo, anebo nic.

Jeden z nich musel meť škodu v syroch i v žintici,
tak jeden druhému dobre nebyli prející.

Kďyž se zešli dva pastýri s ovcami na tráve,
odháňal jeden druhého mluvíc neláskave.

Silnejší pašu obdržel, mdlý musel ustúpiť,
a kďyž ovce nenapásel, m[o]sel vodičku piť.

A tak do zvady vstúpili slobodní valasi,
najprv se dali do kyjúv, a potom za vlasy.

Aby se snad do obuškúv svým časem nedali,
pro jistotu Abram s Lótem takto se zjednali:

Lót odešel do Sodomy, býval pri Jordáne,
Abram do doliny Mambre, zústával v Hebrone.

By mel Abram s Lótem pokoj, i jejich valasi,
rozešli se, aby lásku meli po vše časy.

Obyčejne u přítelúv víc lásky pribývá,
čím menej přítel s přítelem společnosti mívá.

Kďyž sú přítelé ze sebú, prichádzá hodina,
že vzbudzuje velké hnevy vespolek rodina.

Abram byl strýček Lótovi, však nechtel s ním býti,
aby se s ním pro pastýrúv nem[u]sel vaditi.

Valach je sprosté stvorení, ni[c] mlčeti neví,
by lásku od pána získal všecko mu vyjeví.
Nekdy a i čo nepravda z úst svojich vyrazí,
a tak pána i přítelův k nesvornosti zrazí.
Domnívá se, že ve svete múdrejšího neni,
jedine on, když má ovce dobré ku dojení.
Když vyváží syr pánovi, a má dost žintice,
jak má chleba ku žintici, nežádá nic více.
Jak mu nekdo na pasénku chce vypásat' trávu,
hotový je i s obuškem zaťat' mu na hlavu.
Snadná bitka u pastýrův, pokoj je nestálý,
ten je lepší, kdo silnější, mívá více chvály.
Hnedky valach valachovi velice závidí,
když u neho více syra a žintice vidí.
Jak se zvaďá, hned i v sobe s obuškami budú,
sami sobe právo číňá, nehledajú súdu.
Mnohokrát jeden druhému s čarami poslúží,
potem ho lituje slovmi, když se tento túží.
Tajná škola bobonárská, ale sú v nej mnozí,
s tým skazí jeden druhému zdraví, ovce, kozy.
Takých kumštův bobonárských mnozí se chytajú,
když se chtějú nad kým zemstit', a sily nemajú.
By ukázal valach v krčme, že je chlápek silný,
když mu kdo čo málo poví, ku bitce je pilný.
Když pri vode bitku meli, čož bude pri pive,
chvála jejich, když nekoho nenechajú v žive.
Jak s kým múže valach vládat', vždy na nem prevodí,
jak mu vrchnost' v tem zvoluje, velmi mu uškodí.

1. Kristus jest tvůj Vykupitel. Bud' ty jeho verný ctitel.

Kristus zanechal anjelův, trún boský, i nebe,
vzal na seba človečenství jedine pro tebe.
Narodil se z chudej matky v betlehenském chléve,
trpel muky, a i umrel na potupném dreve.
Vylél svú krev, dal i život, i dušu položil,
abys' ty v smrti ležící k lásce boskej ožil.
Vykúpil te, straceného, podle svej milosti,
a ukázal pravú cestu k šťastlivej vernosti.
Všecko čo máš povinen si mu dat' za stvorení,
čož mu tehdy juž odevzdáš za to vykúpení[.]

Daj mu srdce, telo, dušu, nebo on sám tak chce,
žij pobožne v jeho víre stále až do konce.

2. Jak chceš kumšt literný vedet', mu- síš pri učení sedet'.

Uč se, synu, dobrým mravom, a i pobožnosti,
budeš míti potešení nekdy v tvej starosti.

Jestli se nic nenaučíš, budeš banovati,
nebo čas tvojej mladosti víc se nenavráti.

Umení má trpký koreň, než sladké ovotce
prinášá temu v hojnosti, kdo se učiti chce.

Nedbaj, synu, na trpkosti, které máš v učení,
táto trpkost' svojím časem v sladkost' se promení.

Nic neplatí stříbro, zlato, i drahé kamení,
jak za mladí nezhromáždíš pekného umení.

Neb umení za peníze kupovat' nesluší,
kdo ho chce meť, skrz svú prácu dostávat' ho musí.

3. Kdo ze zlost'ú chodí, mnoho zlého plodí.

Jestli míníš v živobyti vždy bezpečný býti,
nechtej k zlému srdca tvého nikdy nakloniti.

Nebo podle skúselosti nebezpečný bývá,
kdo svoje v zlej bezbožnosti potešení mívá.

Zlá bezbožnost' i pred lidmi neuctive chodí,
dobrým mravom, i svatosti příliš velmi škodí.

Ona člověka privádzá ku samopašnosti,
a násilne odtahuje od všej statečnosti.

Zrídka dobrý konec mívá, kdo zlost' oblibuje,
nebo proti bezbožnému celý svet bojuje.

Bezbožný nemá v srdci svém pravej veselosti,
ani jak sluší od lidí nemá úctivosti.

4. Skúpy u všech v pohanení, má bo- hactví ku trápení.

Mizerný je skúpy boháč, vždy bohactvu slúží,
b[ɣtʃ] mel pen[e]z na tisíce, však vždy stojí v nůdži.

Jak potupíš vše bohactví, si blahoslavený,
chudobný se jakejkoliv nezlekáš promeny.

Kdo ku marnému bohactvu srdce své přidává,
ten k starosti ustavičnej mysel svú oddává.

Bohactví je jako trní, bode majícího,
i v noci sny rozličnými straší spejícího.

Kdo bohactvu srdce dává, vždycky víc chce míti,
byť mel zlato všech králův, s ním se nenasytí.

Čím víc žádá, tím víc jemu přibývá starostí,
a s tím více oddaluje se od statečnosti.

5. Skrovné chování od psoty brání.

Čo tvůj stav tobe prinášá, s tým buď spokojený,
vždy budeš meť, čoť potreba podle prirodzení.

aťaslivý je, kdo nežádá, čo nemúže míti,
varuje se to, čím vládne, lehko utratiti.

Byl by tento svet bohatý, kdyby v potrebnosti,
užíval vecí stvorených každý pri skrovnosti.

Ale schvostnosť se miluje v j[i]dle a i v pití,
proto často v svete lidé m[u]sá psotní býti.

Nežádaj ty nikdy toho, čo ti nepotreba,
dost mej na tem, když máš k tvému vyživení chleba.

Bůh se stará na každého z svej opatrnosti,
ty slůž Bohu, Bůh poslůží tvojej potrebnosti.

6. Jak si škodíš bez rozumu, nevskládaj to na Fortunu.

Nekdy tobe velká škoda přichází z neštěstí,
ale více z nerozumu, z neopatrnosti.

Mnohé věci nepozorně činíš bez rozumu,
darmo potom v tvém neštěstí šemřeš na Fortunu.

Slepá vůle člověku jestli rozkazuje,
k neštěstí ho všelikému jisté privodzuje.

Ona žádného nemůže bez úpadku vésti,
když je slepá, nemůže [jít] podle rovnej cesty.

Nedrž se ty slepej vůle, než rozumu tvého,
a jak si pomůct' nemůžeš, porad' se jiného.

Opatrnosti nezbyvá nikdy člověku,
rozumu se přidržovat' vždycky buď hotový.

7. Peníz za nic je sám v sebe[,] jestli neslúží v potrebe. Načo ti je peníz[?] Když ho řídit' nevíš.

Varuj pen[í]z, nebo v svete člověk za nic není,
který s sebou nosí meš[ček] z pe[nez] vypráznený.

Však ale ku tvým pen[ízům] srdce nepridávaj,
srdce obrát' ku svatosti, a v ruce ščedrost maj.

Miluj pen[í]z z tej příčiny, že se udat' může,
a v každý čas je spúsobný pomáhati z nůdze.

Jestli ale v čas potrebný nechceš ho udati,
nadarmo ho bez užitku budeš milovati.

Pen[í]z v truhlici schovaný nenese užitku,
jak ho nedáš za čo jiné ven z tvého příbytku.

Jak ho nechceš užívati když pomáhat' může,
daj ho jiným, a jak nechceš[,] vhod' ho do kaluže.

8. Boháč skúpy: velmi hlúpý.

Chudobný je skúpy boháč, nechce žádnú chválu,
rád by dostal do kapusty z barančeka hlavu.

Jestli budeš kdy bohatý, neslůž tvej truhlici,
pomůž sobe, a i jiným budiž na pomoci.

Skúpy boháč má na sebe této tri pokuty;
starost' velkú, i těžký hlad, a i prázné kúty.

Má prácu v nadobývání, a starost' v s[ch]ování,
jestli se mu něco stratí, jide ku zůfání.

Netráp se hladem daremným, když máš své peníze,
jak jich budeš schovávati, hrdza jich pohryze.

Načo se máš ovsem pásti, když máš žitnú múku,
šanj seba, a oddaluj od skúposti ruku.

9. Jak žák dobrý býti nechce, nech se skrovne s prútem tresce. Prút užitečný dítkám nevdečný. Skrovné trestání od hríchu chrání.

Nehnevaj [se] na magistra, když te prútem bije,
k Bohu tobe dopomáhá, který večne žije.

Prútem teba vyučuje, jako máš poslúchať,
na jedném slove dost míti, ne kyj očekávat'.

Pánu Bohu, i rodičům, i učitelovi
žáden slušne nenahradí; tak mluví přísloví.

Když te ze zlého stahují, nemáš se hnevati,
ale milost', čest', poslušnost' vždy jim máš vzdávati.

Prút jest velmi užitečný, a skrovné trestání,
neb dary Ducha Svatého dává krem nadání.

Prút privádzá milé dítky ku všej statečnosti,
pravú cestu ukazuje k šťastlivej večnosti.

10. Čo chceš a môžeš komu darovať, to mu nechtej dva razy sľubovať.

Jestli môžeš čo darovať, dva razy nesľubuj,
s odkladaním ze dňa na deň človeka neunuj.

Veci dvakrát sľubované bývajú nemilé,
když z nechuti pochádzajú, jidú mimo cíle.

Můžeš nečo prítelovi rychle požičati,
ačkoliv čo mu požičáš, nikdy se nevrátí.

Prítelovi vec oddaná v zisku se pokládá,
když on také to, čo ti dá, naspátek nežádá.

Čo môžeš dať, požičaj mu, když pýtá od tebe,
mnoho získáš, když prítele založíš v potrebe.

Slušná vec jest dobre činiť, jak můžeš každému,
milý budeš všeckým lidem i Bohu samému.

11. Každú vec nečiň hned, na koniec pilne hľad'.

Jestli tú vec, ktorú činiš, máš v podezrelosti,
usiluj se ju poznati ze vsej ochotnosti.

Nebo môžu veľmi škodiť veci nepoznané,
ne jináče, jako rany zdávna zanedbané.

Víme, že barva spanilá časem se zmeňuje,
a i z gruntu nedobrého lehko odpaduje.

Tým spôsobem zdá se nekdy začátek šťastlivý,
a nevíme, že pri konci má býti škodlivý.

Čokoliv činiš, múdre čiň, na koniec pamatuj,
nebo z konce šťastlivého visí užitek tvůj.

Predsevzetí, skutek, konec, když dobrý bývajú,
tí za prácu člověkovu korunu dávajú.

12. Varuj se ze vsej možnosti od chlipnej příležitosti.

Kohokoliv prirodzenost' táhne ku chlipnosti,
takový se má hamovat' vždycky od sytosti.
Chlipnost' vtedy je silnejšá, a tým vícej brojí,
když s obžerstvím, a s sytost'ú v jednom dome stojí.
Jestli nechceš byt' ranený od marnej chlipnosti,
vystríhaj se od obžerstva, zlej příležitosti.
Oči, ruky rozpustilé, sladké rozmlouvání,
sú chlipnosti služebníci, táhnú k dotýkání.
Aby te nemohla marná chlipnost' poraniti,
usiluj se ty sám sebe násilnost' činiti.
Obchádzej zlú příležitost', když chceš v zdraví státi,
nebo neskoro po smrti lekárstvo hledati.

13. Podchlebník teho poraní, kdo se ho pilne nechrání. Podchlebník jest nejhorší zver. Když te chválí, nic mu never.

Víc člověka nežli zvera obávaj se vždycky,
lepší sú zuby vlkové, nežli jazyk lidský.
Vlk nemůže pokúsati, [j]en toliko telo,
člověk kúše svým jazykem a i dobré meno.
Nejhorší zver jest podchlebník, zlú obyčej mívá,
nejvíc může uškoditi, když se ti usmívá.
Privoluje řečám tvojim, skutky tvoje chválí,
a tak přítelským způsobem zhryze te pomaly.
Lepší havran než podchlebník, sveč[í] starí lidé,
neb podchlebník privodzuje mnohých k velké bídě.
Havran žere mrtvé telá, živých žráti nechce,
podchlebník pak a i živých zežirá do konce.

14. Nezakládaj na tvej sile. Bys' neprišiel do zlej chvíle. Kdo na sile nádej vskláda, to dostáva[,] čo nežádá.

14. Nezakládaj na tvej sile. Bys' neprišiel do zlej chvíle. Kdo na sile nádej vskláda, to dostáva[,] čo nežádá.

Jestli trúfaš, že máš jakú silu v tvojom tele,
radím tobe, nedávaj se do každého smele.
Smelosť sile dopomáhá, ale keď ju sklame,
mdlý silnému i palicu na chrbte poláme.
Poláme se kúl železný, i rýl, i motyka,
jestli začasto kameňúv v zemi se dotýká.
Ačkoliv bys' byl Herkules, ustupuj každému,
dost si silný, jestli nechceš ublížiť žádnému.
Lepší muž múdry, než silný: Písmo svaté svečí,
jak si silný, drž se múdre v jakejkoliv veci.
Jáhel zabila Sisaru, Samsona Dalila,
vidíš, jako velkú silu múdrost' prevýšila.

15. Užitek jest k bezpečnosti radu pýtat' v pochybnosti. Ten nemá vadu, kdo pýtá radu.

Bez rady nic nikdy nečiň, a neobanuješ,
ve vecách tvých radu pýtaj, v kterých pochybuješ.
Človek sám sebe slepý jest, aneb málo vidí,
lehko spadne, jestli dobrých neradí se lidí.
Kteréhoš' přítele skúsil tobe dost verného,
od toho máš radu pýtat', a ne od jiného.
Verný přítel jest nejlepším lékařem v úzkosti,
on poteší srdce tvoje v tvojej potrebnosti.
Potrebuješ dobrou radu, pýtaj od jiného,
sám si never, že vymyslet' můžeš čo dobrého.
Neni na svete širokém žádnen tak statečný,
žeby sobe sám pomáhat' vždy byl dostatečný.

16. Lépež zlu vlu zabíti nežli obeti činiti.

Když si vinný, proč zabíjáš beránka k obeti,
jak by mohla smrt beránka vinu tvú zetreťi.

Umrel Kristus i za tebe, nic ti to neplatí,
jestli nechceš, čo prikázal, dúkladne konati.

Kato muža takového za blázna pokládá,
který ku svému spasení zabíjajú hovadá.

Velmi dobre ty učiníš, když vlu zabiješ,
ona zemre, a ty jiste k spasení ožiješ.

Bláznivost' jest v cudzej smrti hledati spasení,
když v tvém srdci a v svedomí nic dobrého není.

Zažeň přeč zlé náchynosti, i zlosti od sebe,
nebo nic poškrvněného nevejde do nebe.

17. Kdo je v cnost'ách malý[,] není přítel stálý. Chceš met' přítele stálého? Vyvol sobe cnostlivého.

Jestli koho za přítele sobe pojat' cílíš,
nehleď na jeho podobu, jináč se omýlíš.

Který má život cnostlivý a i pekné mravy,
teho vyvol, on má býti ve vernosti pravý.

Jestli ti je samotnému velmi těžko býti,
hledaj sobe takového, s kterým můžeš žíti.

Ale nehleď na peníze, než na jeho cnosti,
abyť' verným byl přítelem i v tvojej úzkosti.

Čož za osoh met' přítele do času malého,
a v čas potřebný ho videt' býti nestálého.

Mej za jisté, že to nejvíc srdce tvé poraní,
když te nechá ten v neštěstí, v kterém[s'] mel dúfání.

18. Skúpost', rozptýlení nech pri tebe neni.

Čos' nádobyl z tvojej práce, to skrovne užívaj,
ale od špatnej skúposti pilne se vystríhaj.

Jaký osoh meť peníze, a býti v chudobe,
za nic je temu bohactví, který leží v hrobe.

Vystríhaj se velmi pilne od mena skúpého,
sám užívaj, i jinému udel z chleba tvého.

Komuž' může býti dobrý, kdo je zlý sám sobe,
žáden nenese ústa své ku práznej nádobe.

ačedroš' též m[u]sí byť skrovná, a ne rozptýlení,
ne tak, abys' nic nenechal k tvému vyživení.

Máš s jednu nohú v cinteri vždy státi na hrobe,
ale s druhú pamatlive starať se o sobe.

19. Dobré meno šanuj. Od zlosti se hamuj.

Jestli žádáš dobré meno vždy sobe hájiti,
máš se od zlého varovať, a cnostlive žiti.

Ku rozkoši neoddávaj nikdy srdca tvého,
zadržíš sobe úctivosť tak mena dobrého.

Dobré meno cnostlivého tým víc ozdobuje,
a k činení statečnosti více podzbudzuje.

Nad všecké poklady více dobré meno platí,
ale skrze samopašnosť snadno se utratí.

Vyschnú skorej všecké vody do mora tekúcé,
nežli meno utracené přijde zas ku ruce.

Jestli si ho budeš chrániť, má večne trvati,
ale jednúc utracené více se nevrátí.

20. Blázen jest, kdo starých lidí zne- važovat' se nevstydí.

Bud' rozumný, nevysmívaj človeka starého,
nemluv posmešne, že nemá rozumu dobrého.

Starý človek v dlhém veku k detinstvu prichádza,
ten je blázen, ktorý na nem posmechy vyvádza.

Starosť veku dospelého v dare Pán Búh dáva,
ale dar ten žiadostivý ne každý dostáva.

Když je starosť samá chorosť z daru, ne ze zlosti,
beda temu, kdo pridáva bolesť ku bolesti.

aanuj starých jako otcův z příkazu boského,
jak jich znevážíš, si vinen výstupku těžkého.

Chceš-li dlhé živobyti, i úctivost míti,
musíš vždycky starým lidem počestnosť činiti.

21. Peníze se minú, a kumšty nezhy- nú.

Kdo v bohactví zakládajíc kumštům se neučí,
obyčejne je k neštěstí, i k posmechu súcí.

Uč se kumštům, nebo kumšty naveky panujú,
štěstí pak, a i peníze časem odstupujú.

Kumšt je stříbrná motyka, kdo ju vždy podnášá,
temu v lete[,] a i v zime užitek prinášá.

To máš, co víš, jiné všecko jest skaze poddané,
může uhynúť bohactví, a kumšt ti zostane.

Kumšt s velikú fundáciú je zaopatrený,
on má ve všeckých krajinách svoje vyživení.

Žádáš i ty vyživením zaopatren býti,
nezanedbaj dobrým kumštům pilne se učiti.

22. Kdo snadno uverí, snadno se uderí.

Vždycky skúpy bud' v rozprávkách, a zrídkka rozprávaj,
na druhého rozmlúvaní nejlepší pozor daj.

Podvodný je včulejší svet, a falešní lidé,
když kdo o kem pravo mluví, snad na levo jide.

Počne kdo mluviť o nekom, začne ho chváliti,
never hnedky, snad i teba chce v nečem skusiti.

Rečník chválu ku potupe obrátiti může,
merkuj, by te neprevédel z blata do kaluže.

S jednu rečú může chváliti i [také] haniti,
i tebe s ním mluvíciho lahko podvrátiti.

Čo kedy slyšíš od koho, sám v sobe považuj,
a hnedky tvého jazyka k reči nerozvazuj.

23. V jednom kumšte dobre se cvič, z mnohých naraz nechytaj nic.

Víš kumšt dobrý, tehdy pracuj podle neho z chuti,
byť' ho lenosť neprivedla ku zapomenutí.

Nebo kumšt peknejší bývá, a vtip se zostruje,
jestli ruka v dobrém kumšte častejšej pracuje.

Jaký kumšt se kdo naučil, taký nech varuje,
vyživení podle neho nech zaopatruje.

Dobrá vec jest s pekným kumštem tovaristvo míti,
nebo kumšt i těžké práce umí polehčiti.

Mnohých kumštúv se nechytaj, pri jednom zústávaj,
na to, čo bereš pred seba, bedlivý pozor daj.

Jestliže na mnohé kumšty mysel tvú rozšíříš,
ani jedno, ani druhé porádne nesplníš.

24. Čas budící nemáš v ruce. Nech tak bude, jako Bůh chce.

Neobávaj se trpkosti, která má přijít,
než se staraj, abys' mohel v dobrých skutkoch žítí.

Neni tvůj čas pominulý, ani též budící,
včul dobre čiň, nebo je čas nynejší v tvej moci.

Nasledujících zlých časův nic se neobává,
kdo vůlu svú s vůlú boskú docela zrovnává.

Kdo ví život potupiti, smrti se nebojí,
v jakémkoliv nedostatku vždy vesele stojí.

Nechtej se bát' nikdy teho, čo podstúpiť musíš,
potem lépe poznáš sladkosť, když trpkosť okusíš.

Musí se stat', čo umínil Pán Bůh od večnosti,
ty se neboj, ale stále stoj v trpezlivosti.

25. Kdo chce něčo dobre vedet', mu- sí při učených sedet'. Zlá vec jest slo- vem učiti. A potem skutkem kaziti.

Jestli se chceš čo naučit', uč se od takého,
který slušne rozeznati ví zlé od dobrého.

Učeného se pridržuj, který s umelosťú
má i jiné pekné cnosti, chodí s úctivosťú.

Čokoliv dobrého můžeš, uč se od učených,
a ty čo umíš dobrého, vyuč neumelých.

Slušná vec jest neumelých dobre naučiti,
by se mohli dobré veci v svete rozšíriti.

Kohos' slovem vynaučil, zlým příkladem nekaz,
ináč všecko čos' zbudoval, vniveč obrátíš zas.

Čos' dobrého se naučil, hled' skutkem plniti,
bys' mohel pekné umení v sobe upevniti.

26. Zbytečnejšie pití ukracuje žití.

Tolko pijaj, kolko treba, ne tolko, čo múžeš,
k prodlúžení zdraví tvého veľmi si pomúžeš.

Mokrý Bacchus, falešný bůh, nebývá s pokojem,
utrhuje zdraví lidské zbytečným nápojem.

Velká zbytečnost' nápoje má trpké ovotce,
spůsobuje v člověkoví rozličné nemoce.

Potřebná vec jest každému v strízlivosti žití,
jen tolko pij, abys' mohel žízeň zahasiti.

Každá zbytečnost' bojuje proti statečnosti,
žáden nechce meť zbytečných pri svém stole hostí.

Vždy žalúdek drž na uzde, vzlášte pri hostine,
abys' prasátkem nezústal hodným medzi svine.

27. Kdo hned chválí, zas hned haní, statečnost svoju poraní.

Nechtej to nikdy zhaňovat', čo má chválu míti,
nebo nikdy dobré bývá, čo se zdá zlé býti.

Ani nikdy nebud' schopný hnedky ku chválení,
abys' z tvojej nemúdrosti sám nebyl zhanený.

Čo dobrého raz pochválíš, to nemáš tupiť zas,
a z úst svojich nevypúščať horúčost'[.] a i mráz.

Když čo zlé jednúc potupíš, vždy potupuj stále,
a dobrú vec raz schválenú zadržuj pri chvále.

Neb jest znamení velikej lehkomyšlnosti,
jak zas haníš, čo si chválil, bez povážlivosti.

Lehkomyšlnost' ti bude na velkej závade,
žes' nestálý v tvojich rečách, jak krava na lade.

28. Jak chceš vždycky pokoj míti, musíš s každým v lásce žíti.

Od pokoje nic lepšího na tem svete není,
proto pokoj vyhledává kdejaké stvorení.
Chutnější je kúsek chleba suchého v pokoji,
nežli tela upečené v nemilém rozbroji.
Bez pokoje všecko za nic, i život nemilý,
nesvornost' veci nejlepší ku skazení chýlí.
Ale nerozumní lidé pokoj nešanjú,
pro malú vec ho od sebe z domúv vypudzujú.
Nemluv, nečiň, čokoliv se pokoji protiví,
drž jednotu, svornost', lásku s kterým chceš byť živý.
Když sú časy spokojené, protiveň nevzbudzuj,
a když přijde čas odporný, v silnej nádeji stúj.

29. Mnohé umení sobe dostaneš, jak s mrtvými mluvit' nepřestaneš, S mrtvými mluvení vede ku umení.

Neprestávaj se učiti, nabudeš múdrosti,
a s umením nadobudeš všeckého v hojnosti.
Vzácné umení se tratí, a časem zemirá,
jak se s pilným čítáváním často nepodpírá.
Bud' vždy v pilném čítávání; myslíj, že nic nevíš,
škoda času, když ho darmo bez učení strávíš.
Bud'to bys' byl aalamúnem, čítat' nepřestávaj,
a čo dobrého nalezneš, to sobe zachovaj.
Dopomáhá ku dobrému s mrtvými rozmlúvat',
jejich pekné naučení pozorně poslúchat'.
Jestli knihy starodávných budeš čítávati,
tak s mrtvými užitečne budeš rozmlúvati.

30. Človek v dobrém není stálý, ne- dávaj mu mnohej chvály. Človek ve všem když se mení, tehdy chvály ho- den není.

Kohokoliv znáš dobrého, nechť ho chválí,
byť by on byl i nejlepší, může se změnit.

Jestli ale dobrý zemře, chvál ho již bezpečně,
nebo on již po své smrti dobrý bude věčně.

Nechvál často nižádného, ani nejlepšího,
když ho soudíš dobrým býti ze skutku dnešního.

Nebo člověk nezůstává nikdy v své stálosti,
zahanbíš se, když po zítře upadne do zlosti.

Není je hned každý dobrý, který dobré činí,
nebo i zlost' dobrým pláštěm zakrývat' se míní.

Přijde jeden deň pravdivý, a všecko odkryje,
kohos' velmi vychvaloval, ukážeť', jaký je.

31. Čo nevíš dobrého, uč se od jiného.

Čo sám nevíš, to od jiných nevstyd' se učiti,
čijekoliv naučení nechť potupiti.

Vec jest velmi chválitebná učiti' se dobrému,
bys' mohl dat' naučení svým časem druhému.

Kdo se nechce nic naučit', hoden jest potupy,
kdo v sprostosti zetrává, menuje se hlupý.

Vyvrž z hlavy tvoju hlúpost' skrz pilné učení,
tak pro múdrosť svojím časem budeš pochválený.

Čokoliv dobrého můžeš, nauč se vesele,
a na cestu umelosti vyp[távej] se smele.

Nečo vedet' jest pochvala, hanba nic neznati,
čo se jednúc vynaučíš, to se ti nestratí.

32. Bacchus i Venuša ku zlému pokúšá.

Marná Venus je s Bacchusem v ustavičnej zvade,
však s ním drží tovaristvo pri rozkoši všade.

Venus bohyňa chlipnosti, Bacchus občerství bůh,
velmi škodí človekovi; chráň se od obůch dvůch.

Venus a Bacchus susedi: chceš jich sused býti?

Musíš za krátké rozkoše dluhú psotu vzíti.

Často chlipnosť a obžerství ze zvadami chodí,
skrze krátké potešení k súžení privodí.

Můžeš nekdy Bacchusovi povolit', jak sluší,

a jestli též máš slobodu, povol i Venuši.

Však rozumu se pridržuj v každém oblíbení,
zbytečnosti se vystríhaj: chráň se od vadení.

33. Z tichej vody mnoho škody.

Tichých lidí neveselých pozorne se varuj,
zdržuj jazyk tvůj na uzde, na seba pamatuj.

Tichá voda nekdy brehy hluboko podmývá,
utopí se[,] kdo s takými spoločnosti mívá.

Nekdy voda svú hlubokost' zakrývá s tichost'ú,
mlčí i ten, který přijde k tobe s podvodnost'ú.

Chce te s svojú podvodnost'ú privést' k zatopení,
jestli jazyk k zbytečnému rozpustíš mluvení.

Nemluvím, že každý tichý stojí v falešnosti,
nebo mnozí tichí srdcem bývajú v svatosti.

Protož ty nesúd' žádného, na s[e]ba pozor dej,
když kdo mlčí, mlč a i ty; sám seba v hrsti mej.

34. Dobret' se nevede[,] snad si ty na škode[.]

Jestli se ti nekdy v roce po vůli nestává,
pamatuj, že Pán Bůh vždycky, čo komu chce, dává.

Nekedy lidí neštěstím láskave probuje,
ale zase i neštěstí k štěstí proměňuje.

Že se tobe tak nevede jako i druhému,
asnad si i ty na škode sám sobe samému.

Divno ti je, že tak nemáš jako jiní lidé,
vstúp do sebe, snads' příčina ty sám svojej bíde.

Vidíš, že druhý oplývá, a tys' v nedostatku,
ačkoliv Pán Bůh jednakú má na všech památku.

Jiní Bohu vrúcne slúžá, i také pracujú,
a ruce tvé snad od práce preč se oddalujú.

35. Čo je vyše sily nechaj, synu milý.

To probuj, čo zdolet' múžeš, nechaj nemožnosti,
bys' nevešel do posmechu a neúčtivosti.

Snadnejšá vec jest nohami po brehu choditi,
nežli po mori na šífe veslem se plaviti.

Čož za osoh veľké veci na seba zdvíhati,
a j[e] z chrbta pre nemožnosť zase zhadzovati.

Každý človek múže prave vysmívať takého,
který se dáva do díla sobe nemožného.

Jestli míníš nečo konať, pozoruj tej chvíle,
zdaliž-li se neprotiví tá vec tvojej sile.

Jestli začneš, a neskonáš, hoden si posmechu,
jako kaštíl cifrovaný s nepokrytú strechu.

36. Spravedlivých šanuj. Od krivdy se varuj.

Nežádaj spravdivému krivdu učiniti,
jestli s nespravdivými nechceš spočten býti.
 Búh obcuje ustavične ze spravdivými,
 nespravdivých pak tresce spúsoby mnohými.
Jestli nečo zlostne činíš proti nevinnému,
proti sebe Boha voláš k zničemnení tvému.
 Nebo sám Búh žádá trestat' jakékoliv krivdy,
 svojich ale spravdivých neopustí nikdy.
Spravdivosti příčinu Búh vždycky zastává,
a pomáhat' spravdivým nikdy nepřestává.
 Pán Búh za svých spravdivých vždy silne bojuje,
 zhyne, kdo proti dobrému ruku pozdvihuje.

37. Lepšá chudoba, než bohactví. Bohatí, chudobní neni sú podobní.

Za bohactvím utraceným nechtej banovati,
jistejšej jest byt' v chudobe, než v statku trvati.
 Chudobný je vždy bezpečný v lese i na rínku,
 a bohatý nikde nemá svého odpočinku.
Nedobre spí v noci boháč, myslí na peníze,
hned se bojí, když jen slyší, že myš kostku hryze.
 Domnívá se, že juž jidú na neho zbojníci,
 a poberú všecko naraz, čo má v svej truhlici.
Jestlis' stratil tvé peníze podle případnosti,
rád buď, že si pozbavený velikej starosti.
 Nedbaj mnoho, jestliže máš pokrm k vyživení,
 a jak svečí skrovný odev ku zaodívání.

38. Dlhého živobytí sobe neprislubuj.

Nechtej dlhý čas sľubovať tvému živobytí,
nebo môžeš i ešte dnes nanáhle zemrieť.

Když ani dne zítřejšího nemáš slíbeného,
protož nechtej si sľubovať života dlhého.

S tvojím milým živobytím smrť zarovno chodí,
že na smrť nepamatuješ, to ti mnoho škodí.

Domnívaš se, že snad večne na zemi živ byť máš,
velmi rychle, kedy nevíš, život tvůj dokonáš.

Kamkoliv se ty obrátíš, smrť za tebu jide,
nedbá na to, žes' v rozkoši, aneb v jakej bíde.

Smrť je s tebu ustavične, jako stín pri tele,
pamatuj, že dnes, neb zítra popadne te smele.

39. Skrúšené tvé srdce Búh k obeti svej chce.

Nekdy pohané svých bohův drželi v pameti,
zabíjali voly, telce k zápalnej obeti.

Domnívali se zajiste, že jejich bohové,
majú večne ctení býti skrz maso volové.

A též i v Starém zákone Bohu Stvoriteli
Židi z příkazu, obeti zápalné činili.

Nyní když Bohu odevzdáš skrúšené tvé srdce,
velmi vdečne ho prijímá, a nežádá více.

Chovaj býka, aby mohel svým časem orati,
za nic včul obeť krvavá pred Bohém neplatí.

Podaj mu vůnu kadidla srdce skrúšeného,
budeš milý, a ukrotíš tak prechlivost' jeho.

40. Jak upadneš k zlému kedy, hned si daj pokutu vtedy.

Jestli upadneš do hríchu nekdy z tvej krehkosti,
nezanedbaj se sám z neho trestat' s ochotností.

Jestli se trestat' zanedbáš, privykneš ku zlému,
v zlej zvyklosti postavený zlý budeš každému.
Schopný člověk jest ku zlému hned od narození,
rozumem pak proti zlému má byt' ozbrojený.

Jestli zhřešíš, a zanedbáš sám seba štráfati,
znamení jest, že nadálej chceš v hríchu trvati.
Bolest' pri hojení rany jest flajster bolesti,
těžko potem jest bojovat' proti zlej zvyklosti.

Jak nad sebú včul zvíte[ž]íš, pomineš potupu,
jak z krehkosti kdy prehřešíš, ulož si pokutu.

41. Nepripomínaj obrazení přítelské.

Trafuje se častokráte, že přítel přítele
obrazuje rečú, skutkem před jinými smeje.

Nedbaj na to, když te raní v čas tejto hodiny,
než pamatuj na predešlé jeho dobrodiní.
Jestli v zlého se zmeňuje tvůj dobre prející,
nevyjevuj zlosti jeho lidem na ulici.

Ani jemu nespomínaj, s čím te byl obrazil,
bys' ho s tvojím domlúváním více nepokazil.
Tvého přítele šanovat' nejvíc máš vedeti,
a po čase nepřivádzet' zlost' jeho k pameti.

Promení se v dlouhém čase i s mravmi svojimi,
zas s ním vejdeš do přítelstva slovmi lahodnými.

42. Dokud budeš živ, bohatým se neprotiv.

Ačkoliv i krivdu trpíš, ustupuj každému,
a nechtej se protiviti, vzlášte bohatému.
Težko ovci bojovati naproti vlkovi,
když i kožu z nej zedříti vždycky je hotový.
Bohatému proti tebe svet pomáhať bude,
neobdržíš spravodlivosť proti nemu v súde.
Jestli se mu protiviti budeš z prehlivosti,
mej za jisté, že vytrase i z tvej kože kosti.
Vždycky ustupuj na stranu v bohactví mocnému,
ačkoliv ti krivdu činí, neprotiv se jemu.
Snadnej tvoja trepezlivosť k tobe ho obrátí,
a čoť' odňal neporádne, snad ti to navrátí.

43. V úrade bud' pilný. V pravde neomylný.

Vykonávaj dobre úrad, jestli máš nejaký,
jak zanedbáš tvú povinnosť, budeš ledajaký.
Abys' dostal v tvém úrade od lidí úctivosť,
m[u]síš vždycky vykonávať dobre tvú povinnosť.
Čož za osoh míti meno v úctivém úrade,
a zústávať planým stromem v rozmilej zahrade.
Ani slunéčko na nebi sluncem by nebylo,
kdyby podle povinnosti lidem nesvítilo.
Za nic meno bez účinku: mluví se v přísloví,
posmech jest klást' zlatú uzdu na hlavu volovi.
Daremné sú pusté mlyny pod suchým rybníkem,
vykonávaj tvú povinnosť, nebud' daremníkem.

44. Budeš vesel živý, jak si v škode trpezlivý.

Stává se, že s velkú práci nadobyté statky,
časem hynú skrz rozličné nešťasné případy.
Nepripúšťaj k srdcu tvému zármutek v nešťastí,
jestli žádáš v dobrém zdraví dluhší život vésti.
Když se oddáš do zármutku pro veci stracené,
ony však pro tvúj zármutek nebudú vrácené.
Budiž z toho trpezlivý, žes' statek utratil,
bys' pro žalost a kvílení život neu[k]rátil.
Vždycky buď zmužilým srdcem, ze svatým Jóbem stúj,
který prišiel v krátkém čase o všecek statek svúj.
Mluv s ním: Búh dal, i zase vzal, neb prišiel taký čas,
jestli bude jeho vůle, všecko navrátí zas.

45. Zlého tovaristva se varuj.

Zlé meno,
těžké bremeno.

Chrání se zlého tovaristva, zlej příležitosti,
bys' nepřišel pred jinými do podezrelosti.
Kdo veliké tovaristvo s podezrelým mívá,
ačkoliv by byl nevinný, nebezpečný bývá.
Těžká vec jest, by dobrý byl, kdo ze zlým obcuje,
a jak nekdo zlé učiní, strach ho obkličuje.
Vícej platí dobré meno, nežli živobyťi,
když utratíš dobré meno, lépej jest zemřítí.
Což za osoh žít' na svete bez všej úctivosti,
i bohactvo nic neplatí bez dobrej povesti.
Varuj se vždy tovaristva kyselého kvasu,
budeš bezpečně užívat' vždy sladkého času.

46. K služebníkům buď láskavý.

Jak máš tvého služebníka, aneb poddaného,
nikdy srdca láskavého nevzdaluj od neho.

Jest on člověk jako i ty od Boha stvorený,
též je sůcí ku dostání večného spasení.

Že ho k tvojej služebnosti přivedla chudoba,
nech ho pro to nesužuje tvá panská osoba.

Že on tobe včulejší čas povinen slúžiti,
nemáš darmo vždy naň hrozný a zúrivy býti.

Máš s ním jednu prirodzenost', ne jednaké štěstí,
ale te může případek k chudobe přivéstí.

Pamatuj, že štěstí tvoje může se zmeniti,
můžeš i ty svým časem služebníkem býti.

47. Příležitost' ku konání, nemá býti v odkládání.

Cokoliv kdo žádá činit' podle rozumnosti,
m[o]sí hledet' v každéj věci svéj příležitosti.

Nebo dobrá příležitost' prácu umenšuje,
a prácu ku konci svému snadno privodzuje.

Když budeš meť příležitost' k práce vykonání,
nechtej ju lehko zanedbat' skrze odkládání.

Pominulú příležitost' těžko doháňati,
když ju pustíš bez úžitku, budeš banovati.

Jestli bez příležitosti začneš čo činiti,
mnohé práce bez užitku musíš podstúpiti.

Nebo každá věc svůj čas má k slušnému konání,
když ho stratíš, budeš hledat' ne bez unování.

48. Ne ze smrti, ale z nevinnosti vy- hledávaj tvoje večné štěstí.

Že nanáhle zlý zemírá, neraduj se z teho,
jakžto by na náhlej smrti stálo štěstí jeho.
 ačaslivý je z tej příčiny, že dluho neleží,
 ale však na náhlej smrti štěstí nezáleží.
Než šťaslivý je nevinný, když v svej nevinnosti,
buďto skrz smrt' jakúkoliv jide do večnosti.
 Nech se člověk dluho trápi, neb náhle umírá,
 ne smrt', než sama nevinnost' mu nebe otvírá.
Jiste náhlá smrt' hříšnému odnímá spasení,
v hneve boském stojícího hádže k zatracení.
 Žádám učinit' pokání v jakejkoliv rane,
 jedine od náhlej smrti vyslobod' mne, Pane.

49. Zlú manželku znášaj trpezlive. I napravuj ticho, prívétive.

Jestliže máš zlú manželku nedobrej povesti,
která nechce vec domácú ku porádku vésti,
 buď manželem trpezlivým, čo můžeš prohl[i]daj
 a jej chyby, jako múdry, láskave zakrývaj.
Dobrý příklad jest potrebný[,] a i naučení,
a nic nečiň pred jinými ku jej zahanbení.
 Zlé ze zlým se nenapraví, víš z prirodzenosti,
 sám hledáš chládku milého proti horúčosti.
Jestli s krikem a s zvadami chceš zlé napraviti,
posmech získáš, neb chceš sito vínem naplniti.
 Jej přítelův skrz nesvornost' obrazit' se varuj,
 když chce zlá byt', ty buď dobrý, a sám seba šanuj.

50. Z umení tvého nebud' pyšný. Reči druhému nepretrhuj.

Jestli z pilného učení naučíš se mnoho,
všecko si za nic pokládaj, nepyšnij se z toho.
Byť bys' vedel i čo nejvíc, víc ti pozůstává,
nikdy všecko nebude znať múdrá tvoja hlava.
Čo jich je ve svete kumštúv, žáden všeckých neví,
tvé umení proti jiným pokládaj za plevy.
Ačkoliv budeš v nejlepšém učení bedliti,
však nicmenej vždy od jiných žádať učeň býti.
Když kdo mluví nečo nové, nepretrhuj reči,
neoznamuj, že ty lépeť víš takové veci.
Nezhaňuj ho, že má mnoho kúkolu v pšenici,
když sám nemáš zlatej rudy v tvojej kapusnici.

51. Dítky tvé dobrému vyučuj.

Jestli ti dal Pán Búh dítky, máš meť starosť na ne,
tak chce Kristus, a i Mojžiš[,] i starí pohané.
Nepekna vec dítky splodiť k temu živobyťi,
a na ne pre nedbanlivosť žádnú starosť míti.
Jak nemúžeš pre chudobu jich zaopatrovat',
máš jich kumštúv hned od mladí pilne vyučovat'.
Aby s kumštem mohli hledat' vyživení svého,
když nemúžeš jim zanechať statku otcovského.
A jak ani kumštu nevíš k jich vyučování,
musíš jich dat' jiným lidem ku posluhování.
Težká vec jest bez penezí i bez kumštu žíti,
lépeť by bylo zajiste se nenaroditi.

52. Bohatý má mnoho pen[ez] a chudobný dětí.

Jestli si chudobný rodič, a máš dítek mnoho,
ani srdce, ani myslí nezarmucuj z toho.

Pritahuj jich ku dobrému; dá jim Pán Bůh chleba,
neb každému žijícímu dává, čo potreba.

Bohatý mívá peníze, a chudobný dítky,
chudobný s svým pokolením naplní příbytky.

Z penízův nic nevyroste, z dítek budú lidé,
a skrze své pracování nedajú se bíde.

Když má boháč mnoho penez, netreba mu dětí,
nebo by se naučili rozkoše hledeti.

I tak podle skúselosti: Pánův rozmnožení
větší v svete způsobuje bídy a sůžení.

53. V prostrédku cnost' stojí.

Skúpost', i mrhání
každý člověk zhaní.

Kdo své veci marne tratí, mrhač se menuje,
a ten skúpý, kdo dychtíve statky zhromáždíuje.

Jestli nechceš ani mrhač, ani skúpák býti,
musíš prostrédek v tých vecích pozorne držeti.

Čo podlé jest a ničemné, za mnoho pokládaj,
a čo drahé a veliké, za podlé uznávaj.

Takým způsobem u lidí vzbudíš to domnení,
že u tebe není skúpost', ani rozptýlení.

Cnost' prostrédek oblibuje, v nem chce prebývati,
kdo se prostrédku nedrží, cnost', i čest' utratí.

Nebud' skúpý, ani nemej zbytečnej ščedrosti,
mineš všeho pomlůvání stojíc v prostrednosti.

54. Nedostaneš cnosti, jak nenecháš zlosti.

Jak chceš zůstat v chválitebných mravoch dokonalý,
musíš najprv náchylnosti skracovat pomaly.

Potom takých nasledovat, kteří dobre číná,
a od takých utíkati, kteří k zlému cílá.

Pravda, že víc zlých, než dobrých jest v čas ten nynejší,
zlého v zlosti nenasleduj, byt' byl nejmilejší.

Podle Písma dosvečení neprijdeš k dobrému,
jestliže ponajprv Vale neučiníš zlému.

Vykoreň prv zlú náchylnost', a odstúp od zlostí,
potem zaščeput do srdce Bohu milé cnosti.

Čot' se na druhém nelíbí, to nechtej činiti,
a tak můžeš v dobrých mravoch dokonalý býti.

55. V čem koho štráfeš, to sám nečiň. Dražší zlato než olovo, Lepší příklad, nežli slovo.

To, z čeho jiných stahuješ, sám nechtej činiti,
ináč od všech spravedlive budeš posmech míti.

Ošklivá vec, a i hanba jest učitelovi,
když to, z čeho jiných štráfe, činit' je hotový.

Od čeho jiných odvádzáš, jak to sám učiniš,
proti tvoje statečnosti velice proviniš.

Vícej příklad nežli slova lidé nasledují,
a takových učitelův zjevne potupují.

Kdokoliv to skutkem plní, čo slovy tupí,
zajiste je neb bezbožný, anebo že hlupý.

S kolomazú oblepený vchádzá do páperí,
chce byt' ptákem, ale súcím medzi netopiery.

56. Čo nemožné a neslušné, to nepýtaj nikdy od nikoho.

Jak čo chceš pýtať od koho, prv považuj sebe,
zdaliž i on jako i ty neni v tej potrebe.
Neb to, čo sám potrebuje, nebude chceť dati,
takú vec od neho budeš nadarmo pýtati.
Čo ti môže kdo učiniť v míre statečnosti,
to od neho môžeš pýtať v svej príležitosti.
Ale čo neni slušného, to nepýtaj nikdy,
abys' nejak tvému menu neučinil krivdy.
Bláznivosť jest takovú vec od koho pýtati,
kterú môže spravedlive k prosbe tvej nedati.
Čo, jako, kedy, od koho dúverne pýtať máš,
pováž, abys' s hanbú nešel prázný naspátek zas.

57. Jistú vec pro nejistú nezanechávaj.

Jistých vecí nenechávaj pro veci nejisté,
ačkoliv bys' jich chtel hledať na jistotném míste.
Nebo lepší v hrsti vrabec, nežli zajac v húšti,
těžko přijde ku mnohému, kdo málo opustí.
Nádej mnoho prislibuje, ale časem klame,
kdo pre žito rež opúšča, málo mívá v jame.
Čo ti štěstí podhodilo, chtej meť na tem dosti,
čo máš, to si zaopatruj podle všej možnosti.
Bláznivosť jest vyhledávať zlato na ulici,
a pro nádej stříbro rozdať, které máš v truhlici.
Jisté stratíš, a nejisté snad k tobe neprijde,
a tak potem ty sám svojej zasmješ se bíde.

58. Kdo ustúpí, není hloupý.

Ustúp nekdy přítelovi v síle a i v řeči,
ustúpením lásku držať na každého svečí.
 Nebo kdo se v žádnéj věci nedá převýšiti,
 ten nemůže i přítelům dluho milý býti.
Ustavične protivného žáden nemiluje,
takému podle možnosti každý ustupuje.
 Ty když žádáš z prirodzení v tovaristve žiti,
 v tem, čo není ku tvej škode, daj se převýšiti.
Který tobe neprotiví, rád vidíš takého,
neprotiv se, získáš milost' u přítele tvého.
 Ten dálejšej, i stálejšej v milosti zůstává,
 který, když může převýšit', prece se poddáva.

59. Každý čas mej v podezrení. Smrt' prichádza v okamžení.

Ach, jak jest mizerný život na svete člověka,
který sotvy se narodí, a již ho smrt' čeká.
 V každém míste i v každý čas činí mu úklady,
 nech je v jakémkoliv stave, starý, aneb mladý.
Rozličnými případkami lidí obkličuje,
mnohých bez všeho nadání znáhla usmrcuje.
 Tisíc rokúv nižádnému nedopúšča žiti,
 neoznámí kde, jak, kedy, a koho má vzíti.
Když si v sídlách postavený, dne jistého nemáš,
za zisk sobe to pokládaj, když noci dočekáš.
 Čo nejlépejšej deň strávití nech každý rozjímá,
 neščasný, koho smrt' v hríchu do hrobu pojímá.

Nóta čtvrtá.

Iurgium fuit pastorum Gerarae adversus pastores Izac. Gen. c. 26.

Čtvrtú nótu pastýrové Izáka spívajú,
když ze zvadú i s bitkami studnice kopajú.

Paleštinš[tí] Izákove šťastí nenávid'á,
a pro závišť statku jeho i vody závid'á.

Přišel Izák do Gerary, neb byl v Hebrone hlad,
Abimelech pro Rebeku přijal ho k sobe rád.

A když Izák v zboží, v statku požehnán byl z nebe,
tehdy ho král Abimelech odehnal od sebe.

Išel odtud, aby býval nad Gerary rekú,
vzal ze sebú všecko čo mel, a i svú Rebeku.

Když tam vody pastýrové pro ovce nemeli,
tehdy studne v pustatinách kopati m[o]seli.

Když kopajíc, vodu živú v studnici dostali,
hned pastýři paleštinš[tí] proti nim povstali.

S krikem, a ze zvadú mluvíc: naša je to voda,
z nej napájat' statky vaše nebude sloboda.

Protož Izák tú studnicu nazval Potupení,
že pro ňu meli ze sebú pastýři vadení.

Vykopali druhú studňu pastýři k potrebe,
podzbudili víc gerarských pastýrův na sebe,

Gerarš[tí] kopat' nedali, a títo kopali,
slovo k slovu, a ze zvady do seba se dali.

Strhla se bitka valaská ze závistnej vůle,
zlá bývá vojna valaská, neb je bez regule.

Jeden laje, druhý kričí; čo ty chceš, a čo ty?

Jeden druhého s obuškem privádza do psoty.

Túto studňu tichý Izák Neprítelstvím nazval,
že má byť bitka pre vodu, kdo by se byl nazdal.

Když Izáka bohatého Paleštinš[tí] vid'á,
ne len statku, než i vody v studňách mu závid'á.

Tak šťastí od nenávisti pokoje nemívá,
bude míti nepřítelův, kdo při šťastí bývá.

Tak je, ó, milý človeče[,] kdo chce v cudzém býti,
nemůže se smele vody, kedy chce, napíti.

Kdo může byť v svém místečku, mnohých psot se sprostí,
když může být při pokoji, má bohactva dosti.

Který v cudzém dome bývá, každý se naň potkne,
i to čo zj[í], závid'á mu, čo dostal robotne.

Snadno naleznú kyj na psa, ktorého chcú bítí,
i na teba, kedyž te nechcú medzi sebú míti.
Sprostý pastýr, nerobí nic, v síle múdrosť vskláda,
kedyž nekoho múže dobiť, z teho chválu žáda.
Jak koho pán nenávidí, proti nemu stojí,
aby ho k bitce privédel, proti nemu brojí.
Kráľ Abimelech Izáka vyháňa z krajiny,
i pastýri proti nemu hľadajú príčiny.
Začínajú ukazovať nenávisť pri vode,
radi by ho v jeho statku privédli ku škode.
Obyčejne jaký je pán, i služebník taký,
ustúp takým, jak nechceš meť koniec ledajaký.
Prísloví je každodenné: jaký kráľ, taký krám,
jak te druzí nechcú trpeť, radnej zústávaj sám.
Čím ďalej od nich odstúpiš, budeš bezpečnejší,
a svým časem snad a i jim zústaneš milejší.
Najprv závisť na Izáka od pastýrúv vyšla,
potem k Abimelechovi kráľovi se vtiskla.
Však do konce na pastýroch závisť se skonáva,
dokudkoliv tichý Izák blízko nich postáva.
Kedyž odšiel do Berzabee i s svými pastýri,
neslyšel tam oddálený zlé pastýrské chýry.
Dal tam studňu vykopať, kde se mu líbilo
a tam vícej žádnej zvady o studňu nebylo.
Nejskorej velikú pletku vzbudá daremníci,
kterú težko uspokojá i páni velicí.
Tam se prišiel Abimelech s Izákem zmeriti,
a skrz závazek prísahy pokoj upevniti.

1. Duch Svatý se ukázal v spúsobe holubice nad Kristem.

Búh Duch Svatý se ukázal pri Jordán potoku,
pod spúsobem holubice nad Kristem v oblaku.
A potom v Jeruzaleme na všech apoštolúv,
prišiel v ohnivých jazykoch, zhromaždených spolu.
S tým spúsobem proukázal, že svoje milosti,
každému chce udelovať, v svetlu a v tichosti.
Holubica oblibuje čistotné místečko,
a oheň chce zahrívati, čo je pri nem, všeko.
Jak chceš od tohoto ohne nečo se zehríti,
m[o]siš mu v tvém srdci čisté místo pripraviti.
Vždy se varuj všeho hríchu, a žij pri tichosti,

usiluj se být účastným jeho přítomnosti.

2. Darče[k] vdečný bývá užitečný.

Neomeškává hospodár zrno rozsívati,
když má nádej svým časem z neho vícej brati.
Rozsívajíce do zeme rád málo utrácá,
neb ví, že když to vyroste, víc se mu navracá.
Jak i ty chceš od nekohe veľkú vec dostati,
nezanedbaj neco málo jemu darovati.
S malým darem nadobudeš u neho milosti,
a obdržiš skorej čo chceš podle tvej žádosti.
Dar maličký častokráte mnoho spôsobuje,
nebo uši, a i vůlu k prosbe nakloňuje.
Skusujeme, že kdo komu dar maličký dává,
zas ho k sobe v jinej veci hojnejšej dostává.

3. Chtej se vždycky chránit', přítele poranit'.

S kýmkoliv zadobre žiješ, nechtej ho obrazit',
varuj se lásku přítel[s]kú nejako pokazit'.
Nebo láska dobrej vůle kazí se v rychlosti,
ale těžko zas přichádzá k predešlej celosti.
Jak s přítelem krem nadání začneš se vaditi,
nebudeš ho nikdy vícej důverného míti.
Víc přátelská bolí rana, nežli nepřítel,
raz sklamaný nebude ti víc důverit' smele.
Hluboce se vkoreňujú přátelské rozbroje,
velmi spurné a večité plod'á nepokoje.
Jak večitým nepřítelom nežádáš ho míti,
nechtej se s ním nikdy vadit', ani obraziti.

4. Z hnevu nenávist' se plodí. Mno- hokráte [i na] zdraví škodí.

Ryba rybu, i pták ptáka, a zver zvera plodí,
tak i z hnevu zbytečného nenávist' pochodí.

Nechce žádná zlost' samotná u člověka býti,
by silnější panovala, m[o]sí pomoc míti.

Kdo se hnevá na druhého, též ho nenávidí,
nebo hnev něco dobrého vinšovat' se vstydí.

Jestli vpustíš hnev do srdce, i nenávist' musíš,
ale zlost' týchto hoferúv zajiste okusíš.

Zhryzút' v srdci potešení, v tele zdraví tvoje,
pújdeš ze zlosti do zlosti bez všeho pokoje.

Nedaj místa v srdci tvojem hnevu zbytečnému,
ačkoliv bys' krivdu trpel, odpust' hned každému.

5. Svornost' lásky matka. Nech ti bude sladká.

Svornost' bedlivá pestúnka lásky a milosti,
lásku krmí a varuje z všej opatrnosti.

Jak se lásce ubližuje, svornost' hnedky kvílí,
a spôsobem všelijakým lásku kojit' cílí.

V kterém dome se nespívá lásky milá nóta,
tam nebude prebývati svornost' a jedn[e]ta.

Kam milost' a láska jide hore, aneb dolu,
tam i svornost' se obracá, chce byt' s láskú spolu.

Jak chceš svornost' v dome míti, lásky nezanechaj,
svornost', láska z domu tvého učíňá milý raj.

Búh v nem bude prebývati, i jeho anjelé,
a ty budeš požehnaný na duši, na tele.

6. Nechtej v hneve služebníkúv trestat'.

Nekdy čeled' hospodára k hnevu podzbudzuje,
a pre svoju neposlušnosť bitky zasluhuje.

Ty však, múdry hospodár[u], varuj se od bití,
když můžeš s napomenutím čeled' napraviti.

Jak pre škodu, neb výstupek služebníka tvého,
hnev te nütí rozpálený ku trestání jeho,

dokud te hnev nepomine, nechtej ho trestati,
nevedel bys' rozhnevaný kedy máš prestati.

Nechtej nikdy poddaného trestat' z prchlivosti,
odpusť bitku zaslúženú pri dobrotivosti.

Jak odpustíš, on tým více bude se te báti,
a tvú láskavú dobrotu bude milovati.

7. Trpezlivost' je statečná, v mnohých vecách užitečná.

Trpezlivost' nejsilnejšá medzi všemi cnosti,
má zbroj sily, odev lásky, a i štít tichosti.

Ku dostání dobrých mravúv velice pomáhá,
když v tichosti všelijakú protiveň premáhá.

V protivenství a i teba žádá posilniti,
jak ju k sobe do hospody nezanedbáš vzíti.

Trpezlivost' tobe škody v ničem neučiní,
než v neštestí potešením obohatit' míní.

Jako máš trpkost' premáhat' ona te naučí,
ale m[o]síš ju poslúchat', čokoliv poručí.

Cnost'mi, i dobrými mravmi dúm tvúj obohatí,
áno i tvých nepřítelúv k milosti obrátí.

8. Človek hnevlivý býva zvadlivý.

Jestli budeš v obyčejí trpezlivost' míti,
bude každému člověku s tebou milo žiti.

Ale kdo pro vec nejmenšú fúká na každého,
ten pod sluncem nenalezne přítele stálého.

Když mu sedne mucha na nos, ježí se hnevlivý,
kdo je schopný ku hnevání, bývá i zvadlivý.

Od hnevlivých odstupuje, kdo se zvady bojí,
kdo má s nimi tovaristvo, nebývá v pokoji.

Ačkoliv bys' mel příčinu nekdy se hnevati,
nechtej slovem, ani skutkem hnev ukazovati.

Nejlepší mrav z dobrých mravův trpezlivým býti,
a ustúpit', ačkoliv bys' mohel prevýšiti.

9. Čo z práce nadobudeš, to šanuj.

Bohové za prácu lidem všecko prodávajú,
áno i nejmenšej veci darmo nedávajú.

Modlívaj se Pánu Bohu, pracuj s ochotností,
dá ti Pán Bůh, čoť' potreba, podle svej ščedrosti.

Však nicmenej skrze prácu jak čo k tobe přijde,
nech to snadno zas k stracení od tebe nejide.

Skovaj na dálej to, čo včul nemúžeš užiti,
neb skované veci múžú nazatým slúžiti.

Na jarmeku bez penezí žáden nic nekúpí,
a kde schádza opatrnost', tam škoda pristúpi.

akoda chudobu, chudoba bídu spôsobuje,
zle tam, kde neopatrnost' prácu nasleduje.

10. Hostiny zbytečné není sú statečné.

Dobrá vec jest jednúc v roku činiti hostinu,
k svému stolu povolati známých i rodinu.

S tým způsobem přítelové zas se obnovují,
ukázanú dobrotivost' znovu odsluhují.

Jak si hojným vyživením opatřený stále,
můžeš tú obyčej držet' ku tvojej pochvale.

Však při žádném hodování nedrž zbytečnosti,
každá zbytečnost' bojuje proti statečnosti.

Jak si v malém hospodárství, varuj se hostinek,
vzlášte když p[o] všecko bežíš s penízem na rínek.

Nežli bys' mel na hostinu všecko utrovití,
radnej s jiným poslúžením chtej známých uctiti.

11. Když se štěstí zmení, i přítelův není.

Stíň budeš meť vždy při sobe, když slunéčko svítí,
a bude te nasledovat', kamkoliv chceš jíti.

Čím náhle slunečnú jasnost' oblaky zastíňá,
tehdy vícej při tvém boku neuvidíš stína.

Tak i s bohatým člověkem přítelé bývají,
a když vpadá do chudoby, ho zanechávají.

Nechcú býti s ním účastní neštěstí tmavého,
ale budú ho obcházat' jako neznámého.

Jak svým časem a i tobe slunéčko zasvítí,
vždy nejlepší sám na seba m[o]síš pozor míti.

Jak dáš všecko tým, kteří te v štěstí bečelují,
zeďá všecko, utrú ústa, a teba vysmejú.

12. Nekdy lepšá známost' než peníze.

Dobrá vec jest i neznámým dobre učiniti,
skrz zdvor[livost'] do známosti s neznámým vstúpiti.

Lepšá známost', než peníze nekdy člověkoví,
vícej známost' časem platí, než peníz hotový.

Lidé lidí potřebují v rozličnej potrebe,
neni žádn dostatečný vždy slúžiť sám sebe.
Nekdy čo chceš za peníze, nemúžeš kúpiť,
od známeho v tvej potrebe múžeš darmo vzíti.
Míšajú se jako včely v tomto svete lidé,
neví člověk, [po] čo kedy medzi cudzích přijde.
Múžeš i ty svojím časem, kdes' nebyl, přijíti,
jak tam budeš meť známého, múžeš ho užítí.

13. Lepšieho prítele dostaneš za lás- ku, nežli za peníze.

Užitečná vec každému, když skrz dobrodiní
sobe čo nejvíc přítelův láskave učiní.
Za peníze se jednájú na rok služebníci,
a za lásku až naveky tví dobré prející.
Kedy kúpiš za peníze přítele verného[?]
Vtedy, jestli zafedruješ v nečem potřebného.
K tobe srdce své obrátí povinný z vdečnosti,
bude se ti odsluhovat v svej příležitosti.
Pamatuj dobře učinit' opovrženému,
nevíš, kedy múže býti ku užitku tvému.
Ze zrněčka maličkého vyrastá velký klas,
z mizerného dobrý bývá přítel v odporný čas.

14. Na cnosti, ne na umení vyhledávaj tvé spasení. Což osoží mnoho vedet', a bez cností v hríchoch sedet'.

Neusiluj se pochopit' podle všetečnosti
veci tajné a hluboké boskej velebnosti.
Jaké nebe, kolik je hvezd, čo slunce a mesíc,
nepochopíš tvým rozumem, bys' rozjímal nejvíc.
Kde zem stojí, odkud původ more hlubokého?

15. Kdo se smrti obává, bláznivý titul dostáva. Bláznivost' jest, to se báti, čo se musí jednúc stati. *Sene[c]a*

Nepomůžú hlubokosti k ospravedlnení,
jestli v tobe dobrých skutkúv, ani cností není.
Ponevác si smrteľný, staraj se pečlive,
abys' mohel do večnosti vykročit' šťastlive.
Tvoje štěstí nezáleží na takém umení,
ale skrze dobrý život přijdeš ku spasení.

15. Kdo se smrti obává, bláznivý titul dostáva. Bláznivost' jest, to se báti, čo se musí jednúc stati. *Sene[c]a*

Starý chlipný, a lhár boháč, a pyšný chudobný,
sú blázniví, a týmto trom čtvrtý je podobný.
Ten, který se smrti bojí, a nechce zemřítí,
radnej by chtel v časných bídách až naveky žítí.
Smř' je neni tak strašlivá, jako sa maluje,
temu je ku potešení, kdo ju rozvažuje.
Kdo se vždycky smrti bojí, tratí potešení,
lépej by mu bylo zemřet', než žit' v skormúcení.
Veselý buď, a dobre čiň, tak aalamún učí,
staraj se, abys' po smrti byl do nebe súcí.
Pokud žiješ, si v žalári, a v plačlivém míste,
raduj se, že te smř' z neho vyslobodí jiste.

16. Hnev rozum zatmívá: nic dobré nemívá. Kdo pri hneve mlčí, k dobrému se učí.

Z hnevu se vaditi nechtej o nejistej veci,
nikdy ruky nezehreješ pri studenej peci.
Človek príliš rozhnevaný ctnej pravdy neuzná,
byť by mu ju pred očima kdo vyvázal z uzla.

17. Čo musíš dať, to nešanuj. Od skúposti ruku hamuj. Nákladek užitečný vždycky statečný.
 Veľmi dobrý jest obyčej v takém člověkovi,
 který, když se čo rozhnevá, slovíčka nepoví.

Nebo hnev rozum odnímá, mysel promeňuje,
 dobre činí, kdo při hneve jazyk svůj zdržuje.
 Rozhnevaný nic dobrého nemůže rozsúdit,
 tehdy lépe mlčet, nežli bez rozumu mluvit.
 Jak s mluvením rozhnevaný neustúpiš nikdy,
 kdo te za to nazve bláznem, neučiníť" krivdy.

17. Čo musíš dať, to nešanuj. Od skúposti ruku hamuj. Nákladek užitečný vždycky statečný.

Nekterí sú, kterých práca záleží na rečách,
 nechcú ruky své zdržovať pri statečných vecách.

Jiní zas na daremnicu své nákladky čiňá,
 a nekterí ze zlých vecí chválu dostať míňá.
 Neslušná vec jest, to čo máš, nadarmo márniti,
 a kdy sluší něco dávat, vtedy skúpým býti.

Jak čas, a i vec statečná te nütí k nákladku,
 na užitek a i na česť mej dobrou památku.
 Čiň nákladek, jestli treba, to bez odkládání,
 byť" nepřišla škoda jaká krem tvého nadání.
 Kdo nákladek v čas potrebný činiti odkládá,
 obyčejne krem domnení do škody upadá.

18. Zbytek v reči nikomu nesvečí. Prostrédek v chování od potupy chrání.

Zbytek všade je bláznivý, čo mnoho to mnoho,
 daj každému svú úctivosť, neboj se nikoho.

V sm[í]choch, v žartoch a v mluvení nemej zbytečnosti,

tvé chování ve všech vecích zdržuj při mírnosti.
ať se plaví bezpečnějšej na maličkej vode,
a vzdálený od hlubočín nic neví o škode.

Však když na hluboké more bez vesla vychádzá,
tehdy k svému zatopení jistotne prichádzá.

Ve všech vecích drž prostrédek, od zbytku se varuj,
s malým bývaj spokojený, samopašnosť hamuj.

Jak zbytečnú rozpustilost' nebudeš hamovať,
zahruží te do potupy, až budeš banovať'.

19. Nechtej jiných zahanbiti, jak chceš u všech milý býti.

Nikdy nemluv, čo by mohlo jiných zahanbiti,
jestli žádáš vždycky od všech svú úctivosť míti.

Kdo k jiného zahanbení tajnú vec odkrývá,
málo důverných přítelův k potešení mívá.

Jestli čo víš na jiného, to múdre skrývať máš,
jak čo povíš tvým jazykem, těžko jest tajit' zas.

Lépej úpadek bližního s mlčáním zakrýti,
než, čo povíš k zahanbení, zase to tajiti.

Čo tobe známo samému, druhým neoznamuj,
aby mnozí nešťrafali, čo zhrešil bližní tvůj.

Jak ho mnozí šťrafat' budú pro tvé rozchýrení,
budeš jemu k nenávisti, a i k zarmúcení.

20. Tajný hrích neni smích. Potajemné zlosti vyndú ku známosti.

Nemyslij si, že hříšnici osoh z teho mají,
když v tajnosti mnohé hříchy zlé vykonávají.

Skrytá nemoc obyčejne nebezpečná bývá,
neb vzdálená od lékařství, vícej jej přibývá.

Nepravosť se časem kryje, časem zjevná bývá,
klínce z vreca se vykole, ačkoliv se skrývá.

Dotud žbánek vodu nosí, dokud ucho celé,
jak raz ucho se utrhne, na štrepy se zmele.
Svým časem se vyjevujú kdejaké tajnosti,
nechtej skryte se obírat' v žádnej nepravosti.
Ani nezvíš, v který týden čas dvere otvorí,
vynde tvá zlost' medzi lidí, hanbu ti prisporí.

21. Čo se z hriechu stáva? Všetcko zlé človek z neho dostáva.

Nepovedaj z nemúdrosti: zhrešil sem nemálo,
avšak zlého až posavád nic se mi nestalo.
Dost je času ku trestání; Búh je milostivý,
když si zhrešil, dekuj Bohu, žes' posavád živý.
Jak si zhrešil smrteľne, stratils' Boha, nebe,
čo je v nebi, i na zemi, stojí proti tebe.
Stratils' dedictví nebeské, i dušné spasení,
má byť a i krev Kristova k tvému zatracení.
Učinen si smrti synem, i diablu poddaný,
máš naveky v pekle bývat' s hriechami zväzaný.
Čož horšího stat' se múže tobe, ó človeče[?]
Čiň pokání, nepridávaj hriechy k hriechom více.

22. Nebud' opovážlivý, budeš vesel ži- vý. Rozum silnejší než sila.

Nechtej byť opovážlivý, nikoho nezhaňuj,
s nikým nechtej pohrdati, a každého šanuj.
Nedávaj se do malého jak jastrab do slépký,
abys' se sám neoklamal, a nevšel do klétky.
V malém tele malá sila obyčejne bývá,
ale v malém větší rozum, i múdrost' prebývá.
Komu schádzá sila v tele od prirodzenosti,
obyčejne vícej mívá v hlave rozumnosti.
On s rozumem víc učiní, nežli ty ze silú,

tvú palicu proti tebe obrátí za chvílu.

Kdo netrúfá na svej síle, s rozumem bojuje,
s rozumem mdlý bojujíce silných prevyšuje.

23. Múdré ustúpení je bez pohanení.

Koho vidíš, že ti v nečem nemúže byť rovný,
usiluj se ponížene jemu byť podobný.

A jak te chce s protivěnstvím v nečem prevýšiti,
ty zvítěžíš, jestli umíš múdre ustúpiti.

S utíkaním nepřítelův nekdy přemáháme,
jejich nádherné zvítěství od nich odnímáme.

Tak vít'aza časem svojím zmáhá prevýšený,
který v hrsti měl zvítěstvo, bývá ponížený.

Nežádaj si s protivěnstvím koho prevýšiti,
nectí člověka v zlej věci zvítěstvo držeti.

Hanbu mívá, kdo v zlých vecích jiných prevyšuje,
A ten chválu, kdo v zlých protivěnstvím múdre ustupuje.

24. Vexy zbytečné nikomu vdečné.

Žáden vexy nemiluje, i ty jich nelíbíš,
jak zbytečné budeš koho vexovat', pochybíš.

Ze žádným se neoddávaj nikdy do vadení,
tvrdé s tvrdým nezmuruj žádného stavení.

I dobrého ze slovy neprobuj pichati,
jak ho doženeš do hnevu, více ti odplatí.

Z malej iskry velký oheň časem se vzbudzuje,
a jedno slovo odporné zvalu způsobuje.

Slovo odporné se týká i srdca i žlči,
nemúdrý je, kterýkoliv zlé slova nemlčí.

Slovo k slovu, řeč do řeči, potem zvaly, kriky,
ze slova plameň vychází, a i dym veliký.

25. Losování o budoucích věcích je daremné.

Nechtej skrz los vyhledávat tvé budouce štěstí,
jestli nechceš ku omylu sám seba přivéstí.

Kdo chce zvedet skrze losy, čo se má s ním stati,
verí losúm, a s tým hreší, a los nic neplatí.

Čo Bůh s tebú chce učinit', bez teb[a] učiní,
nech ti los jakkoliv padne, Bůh vůlu nezmení.

V losoch pravdu vyhledávat jest písať v komíne,
čo Bůh na te chce dopustiť, jiste te nemine.

Nechtel Bůh dať člověkovi takej vedomosti,
aby vedel, čo Bůh činiť míní od večnosti.

Dost mej na tej vedomosti, že máš raz umríti,
vezmeš večnú v nebi slávu, jak chceš dobre žíti.

26. Trpezlivý buď, když znášaš krivý súd.

Protivenství[,] a i krivdy znášaj trpezlive,
buď zmužilý, když te v súde odsudzujú lstive.

Neb ten, který zvíťezuje skrz sudce krivého,
i ze sudcem potešení nemívá dluhého.

Nežádaj se za zlé [mstíti], než modlij se za nich,
neb jim pomstva nasleduje z nepravostí jejich.

Bezbožnému z bezbožnosti pokuta vyrastá,
protož tvá vůle nech bude v mstení vždycky sprostá.

Težko [síce] poslúchati proti sebe lhaní,
ale težšá vec falešné znést' odsudzovaní.

Ty zústaneš silným mužem, zaslúžiš si nebe,
jestli zneseš trpezlive vše krivdy na sebe.

27. Závist' temu škodí, u koho se plodí.

Dokud žiješ v časném tele, chráň se od závisti,
bys' u Boha, i u lidí nebyl v nenávisti.

Závist' v srdci chce prebývat' bez všeho užitku,
ale nechce rozmnožovat' bohactva v příbytku.

Závist' žádnému jinému zřídka kedy škodí,
kreme temu člověkovu, v kterémžto se plodí.

Temu srdce stíská, žere, kosti vysušuje,
jako jašter, který svoju matku usmrcuje.

Ačkoliv by neranila, těžko ju znášati,
nechtej hofera takého do srdca púšť'aťi.

Miluj bližních, a nezávid' jim štěstí hojného,
pros od Boha, dá i tobe, čoť' jest potřebného.

28. Zvady a zlosti predešlé, a juž uhasené, nepripomínaj.

Nesloboda pominulú zvalu spomínati,
hnevy predešlé skrz zmínku zas obnovovati.

Oheň zhaslý skrz dúchání zas se roznicuje,
zmínka hnevu predešlého k zvade podzbudzuje.

Neprítelstvo spokojené jak kdo pripomíná,
nedrž ho za statečného, ale mej za kmína.

Neb na zlosti uhasené mel zapomenúti,
on však jich pripomínajíc, zas ku hnevu nútí.

Kterákoliv zlost' zložená leží v dobrém míste,
jak ju pohneš, poraní te, neb jiného jiste.

Půjde dále, jako ptáček když z klétky vyletí,
bezbožný, kdo zlost' predešlú prinášá k pameti.

29. Chvála vlastní bláznivá.

Kdo sám seba v nečem chválí,
do potupy se vevalí.

Ani chvály, ani hany sám sebe nedávaj,
ku posmechu na tvú hlavu koruny nestavaj.

Jako štrevá porušené vlastní chvála smrdí,
nerád ju žaden poslúchá, a za ňu se vstydí.

Kdo se chválí, neb zhaňuje v jakejkoliv veci,
čím víc chválu opakuje, tým je blázen vetší.

Dym vzbudzený oči ščípe, vlastní chvála uši,
kdo svú chválu vyhledává, v posmechu byť musí.

S pohanením, aneb s chválú česť vyhledávati,
neni jináč, než jako dym do vreca chytati.

Ej hle[:] marná chvála beží, a jako dym hyne,
a čím více se vyvýší, tým skorej pomine.

30. Skrovnost' rozmnožuje statky. Hojnost' vede jich na zmatky.

Jak si podle tvojej práce prišiel ku hojnosti,
tehdy schvostnosť neoblibuj, drž se pri skrovnosti.

Ačkoliv je hrdlo malé, ale mnoho stroví,
jestli jeho vůli slúžiť vždy budeš hotový.

Čo dostaneš pracovite dost za dluhé časy,
to nanáhle rozpustilý tvúj žalúdek skvasí.

Skorej každá vec se mína, nežli se dostává,
když žalúdek rozkazuje, a ne múdrá hlava.

Pomaly choď, ďalej ujdeš, vzlášte po kamení,
jestli kone budeš šibať, prijde vúz k skazení.

Pomaly teho užívaj, čo je v tvojej moci,
bys' zas pracovať nemusel ve dne, a i v noci.

31. Skrovná bláznivost' má svú úcti- vost'.

Bláznem zústať opatrne, jest múdrosť veliká,
jiných žartem k smíchu pohnúť, cti se nedotýká.
Když čas, neb vec ukazuje, bláznem zústať sluší,
kdo však zbytečne bláznuje, statečnosť poruší.
Múžeš i ty zústať bláznem, když temu čas radí,
počestnosti tvej bláznivost' skrovná nezavadí.
Merkuj, abys' neobrazil koho z bláznivosti,
to by bylo pripísané tvojej nemúdrosti.
A i múdry svojím časem mravy promeňuje,
ale jiných obraziti vždycky se varuje.
Kedy se máš zablázniti, hleď na čas, na místo,
i na spôsob, ale zbytek zanechaj načisto.

32. Chlipnost' špatné meno má těžké bremeno.

Chlipnost' meno nešlechtné bez vsej vstydlivosti,
vysušuje milovníkúm krev, telo i kosti.
Kdo jej slúži, obyčajne takto jemu platí;
odnímá mu dobré meno, a víc ho nevrátí.
Ačkoliv nikdo o tvojej chlipnosti včul neví,
Zítřejší deň vseckým lidem chlipnost' tvú vyjeví.
Bez cti, ve velkej potupe, i v hanbe zústává,
kdo ku chlipnej nečistote srdce své oddává.
Žáden nechce špatné meno chlipnosti nositi,
nech se každý usiluje od nej vždy hájiti.
Jak raz, neb víc koho raní, potem podmaňuje,
podmaneného člověka o česť připravuje.

33. Skúpost' v strachu stojí. Žebrákúv se bojí.

Fabula jest o štedrosti mluvíti skúpému,
jako píseň o čistote spívati chlipnému.

Slepý barvy nerozezná, nech sú nejpeknejšie,
nepochváli hluchý nóty i nejlíbežnejšie.

Skúpý v najlepšém pokoji každého se bojí,
neb miluje své peníze, o česť svú nestojí.

Nikomu nic nechce dávat', než vždy chce víc míti,
proto pred každým žebřákem žádá se ukrýti.

Babka k babce, budú kapce, často pripomíná,
těžko peníz i na kapce z truhlice vynímá.

Ty však za nejvíc pokládaj ctnej štedrosti cenu,
nebo skúpost' škodu činí těž dobrému menu.

34. Kdo mluví bez míry, nedávaj mu víry. Mnohorečnost' nestatečnost'.

Vždycky, všecko, a každému veriti nesluší,
neni je to všecko pravda, čo přijde do uší.

Kdo ku hojnému mluvení často se oddává,
když chce mluvit', m[o]sí lháti, jak pravdy nestavá.

Málo žita bude míti, kdo husto rozsívá,
tak v zbytečném rozmlouvání málo pravdy bývá.

Zbytečná řeč sotvy pravdu má v dvacátém slove,
bude mluvit', že starý kůň má kopyto nové.

Z práznej pivnice zelenú vystrkuje víchu,
jazyk hojný ku mluvení nebude bez hríchu.

Nedaj víry, vzlášte temu, kdo rozmlouvá mnoho,
a ty s dlouhými řečami nezdržuj nikoho.

35. Korhel tri pokuty zasluhuje, když z korhelstva nečo prestupuje.

Kdo z opilstva se dopúšťá do jakého zlého,
nech sám sebe neodpúšťá provinění teho.

Nech nevskládá na korhelstvo vinu učiněnú,
než na seba, když se oddal k pití zbytečnému.

Víno, pivo, a pálené nemá žádnéj zlosti,
ale ten, kdo je užívá sám chtíc v zbytečnosti.

Nemá víno žádnéj viny, vina na tem leží,
kdo ví, že z vína zlé činí, predce k vínu beží.

Tri pokuty zasluhuje korhel zlorečený,
za korhelstvo, i za vinu, i za pohoršení.

A on sobe má pridati sám čtvrtú pokutu,
by zbytkem dobrému trůnku nečinil potupu.

36. Tovaristvo verné v zármutku dů- verné.

Tovaristvo z prirodzení člověk oblubuje,
nebo verné tovaristvo bídy ulevuje.

Jak člověka v jakej věci zármutek zachvátí,
zahojí se, jak má komu se požalovati.

Jak te trápí žalost' v srdci, aneb čo tajného,
odkryj srdce prejícímu, zbaven budeš zlého.

Ne každému, ale temu, který mlčet' umí,
a také skrz dobrú radu potešit' rozumí.

A jak tajnost' srdce tvého zjaviš búchalovi,
dost v krátky čas tvé sekreta pred všemi vysloví.

Tajné tvoje rozmlúvání rozestre na strese,
a namísto potešení žalost' ti prinese.

37. Lekárství v nemoci bývá ku pomoci. Lekár mnohý, aneb nový podetne

37. Lekárství v nemoci bývá ku pomoci. Lekár mnohý, aneb nový podetne ti k smrti nohy.

Majú zeliny cnosť svoju, múžu byť k pomoci,
sú potrebné, ale najvíc človeku v nemoci.

Jakú cnosť má ktorá v sobe, lekár má vedeti,
ktorá nemoc s čím se hojí, pozorne hľadeti.

Jak nekedy mdlé tvé telo žádá meť lekárstvo,
ku zelinám nepridávaj nijaké bosorstvo.

Zrídka volaj ku hojení doktora nového,
varuj se též užívati lekárstva mnohého.

Nechtej meť mnoho lekárúv, buď v tem pozorlivý,
od hlúpého neužívaj, jestli chceš byť živý.

Od takého vždy utíkaj, který se rád chválí,
nebo jak te neuzdraví, to na teba zvalí.

38. Bezbožný je v svete dedič. Spravedlivý tu nemá nic.

Ej hle! Jaké štěstí majú sveta milovníci,
k vůli jejich dobré slúží čas tento bežící.

Otvorené dvere majú k všelikej hodnosti,
zisk i chválu dostávají ze svej bezbožnosti.

Znášá krivdu spravedlivý, ustúpit' jim musí,
kdyby jim chtel pravdu mluvit', i bitky okusí.

Bezbožní sú dedičové tu časnej marnosti,
nechcú prijat' spravedlivých ku svej společnosti.

Čo je, to je spravedlivý, má dedictví nebe,
a preto ho svet sužuje, honí preč od sebe.

Nechce dať bezbožný místa na svete dobrému,
by dobrý obracal mysel ku dedictví svému.

39. Šťestí je nestálé, dnes je velké, zítra malé.

Fortuna štěstí bohyňa není vždy jednaká,
dost žebrákův z pánův činí, král[e] ze sedláka.
Časem i nehodných lidí velmi vyvyšuje,
a nekdy též povýšených zase ponižuje.
Nermůt' se, když vyvyšuje štěstí bezbožného,
a nechtej mu závideti vyvýšení jeho.
Dává Fortuna bezbožným svoje políbení,
aby jich skorej přivedla k jejich zahubení.
Fortuna zlým privazuje křídla ku lítání,
ukazuje zlaté dymy snadné ku chytání.
Když se na křídlech zvyšují, ze stríčky jich raní,
upadají dolu hlavú krem všeho nadání.

40. Případek predvedený zbytečne neraní.

Dobrá vec jest predvedeti, čo se má stať zlého,
bys' se mohel pozorlive varovať od neho.
A jak od zlého případku nemůžeš se zbavit',
predce zlá vec predvedená nemůže tak ranit'.
Víc člověka porañují náhlé případnosti,
o kterých nemůže predkem míti vedomosti.
Zlý případek obyčejne tým silnejšej raní,
když na nepripraveného člověka sa zvalí.
Ty s rozumem v každěj veci dobre máš patriti,
kedy, jako, z ktorej strany zlé může vyjítí.
Zlá vec podle skúselosti míň člověka raní,
když skrz štít predvedomosti rozumne se brání.

41. Zúfanlivost v súžení býva ku obtíženiu. Bez súžení žaden není.

V súžení srdca nezhadzuj do zúfanlivosti,
silne znášaj jakékoliv trpké prípadnosti.
Zúfanlivosť neuleví žadného súžení,
než pridáva telu nemoc, duši zahubení.
Není človeka na svete, čo by byl bez kríže,
každý stav má své súžení, knez, sedlák, i kníže.
Udatne máš bojovati v plačlivém údolí,
ne hned býti zúfanlivým, když te něco bolí.
Pohled' na jiných súžení, v jakém m[oj]sá žiti,
nechtel bys' s jejich súžením kríž tvúj promeniti.
Když ti Pán Búh dal malý kríž, mej v nem potešení,
mnoho větší bys' mel nosit' podle zaslúžení.

42. Príležitost' lita, a pilný ju chytá.

Príležitost' se maluje v človeka podobe,
krem dvúch krídel na ramenách nic nemá na sobe.
V pravej ruce jako behúň má velkú palicu,
nic nemá vlasúv na hlave, krem nad čelem ščicu.
Spredku každý za tú ščicu múže ju chytiti,
jak pomine, holá v tyle nedá se zhoniti.
Kdo má k čemu príležitost', chytiti ju múže,
a skrze jej dobrú pomoc v prácách si pomúže.
Tak predkové starodávní ju vymalovali,
nedbanlivých ku pilnosti vynaučovali.
Protož jak máš príležitost', užívaj ju pilne,
jak zanedbáš, bez úžitku ujet' neomylně.

43. Pozornost' v každej veci míti pri- slúchá.

Hleď za seba, i pred seba ze vší pečlivostí,
neb neškodí nižádnému zbytek pozornosti.

Víš, čo bylo, a čo má byť, predvedeti sluší,
ťažká vec jest, čo kdo nechce, když podstúpit' musí.

Starodávni Rimanové Jánusa vzývali,
by predešlé i budúce v pameti mívali.

Falešný bůh menem Jánus i v tyle má oči,
i za sebú i pred sebú vidí, čo se točí.

Ty ačkoliv si kresťanem, žáden te nezhaní,
jak ho budeš nasledovat' v tem pozorování.

Jak vyvrátíš z nepozoru vúz anebo sane,
darmo povíš: nevedel sem, že se to tak stane.

44. Zbytek v jídle, v pití nechtej nikdy míti.

Nechtej zbytkem užívati jídla neb nápoje,
abys' nejak neutratil milé zdraví tvoje.

Kde utratíš milé zdraví, tam ho víc nehledaj,
abys' zdrav byl, zbytečnosti vždy dobrý pokoj daj.

Nejedz tolko, kolko můžeš, než tolko, čo treba,
by žalúdek vždycky nosil dobrú chuť do chleba.

Kdo je s malým spokojený, a chuť svú stahuje,
zdravší bývá, a i život sobe prodlužuje.

Vícej zdraví, než rozkoši posluhovat' sluší,
nebo rozkoš škodí zdraví, telu, a i duši.

A i oblak preplnený sám se roztrhuje,
neni v dobrém položení, kdo zbytek miluje.

45. Čo dobrého každý súdí, kdo odpí- rá, ten poblúdí.

Neprotiv se mnohých lidí zmyslu obecnému,
vzlášte když proti porádku neni duchovnímu.

Jak ty jeden proti všeckým budeš bojovati,
každý svú zbroj proti tebe samému obrátí.

Nebo kdo je v svojem zmyslu protivný každému,
tehdy milý obyčejne nebývá žádnému.

Jak chceš všech ustanovení ty jeden tupiti,
žáden te[,] jako prislúchá, nebude líbiti.

Zrovnávati se s jinými nech je tvá regula,
ačkoliv by te nutila proti temu vála.

V zlej pak veci proti Bohu nikdy neprivoluj,
ačkoliv by i celý svet chtel ujať život tvúj.

46. Šanuj zdraví tvého tela. By v nem duša dobré mela.

Duša večná k podobenství boskému stvorená,
na malý čas do hlinenej nádoby vložená.

Telo lidské nic jiného, jen popel a blato,
ale duša je v nem drahšá nad stříbro a zlato.

Když miluješ dušu tvoju, opatruj též telo,
ale jedine natolko, aby zdraví melo.

Aby duša v zdravém tele byla slobodnejšá,
v prácách svojich k chvále boskej vždycky spúsobnejšá.

Usiluj se ustavične zdraví varovati,
neb je vinný, kdo samochtíc zdraví svoje tratí.

Nejsi pánem zdraví tvého, ale služebníkem,
vydáš počet, jak nebudeš jeho varovčikem.

47. Nesvornost' u lidu činí mnohú bí- du.

Velmi odporní časové v svete nastávajú,
tomu mnozí zlým planetám príčinu dávajú.

Ale nebe, zem, planety stoja odpočátku,
vždy konajú svú povinnosť v jednakém poradku.

Jací lidé, také časy[:] nech je všeho dosti,
prece zlý čas, když je málo u lidí svornosti.

Kdo má svornost', lásku, pokoj, dobré časy mívá,
a z tých, ktorí proti časom šemrú, se vysmívá.

Jak by jiste některý čas byl k tvojej žalosti,
pomine se; buď v nádeji, i v trpezlivosti.

Čas žalosti nevzbudzuje, než protivní lidé,
táhnú seba, a i jiných k žalostivej bíde.

48. Snúm never.

Sny od Boha, i od d'ábla, i od prirodzení,
snívajú se člověkovu podle všech domnění.

Ty když nevíš rozeznati, který od Boha sen,
nechtej verit' snu žádnému, vyhod' ho z mysli ven.

Čo kdo mluví, nebo slyší, neb žádá dostati,
ve sne vidí, aby mohel med prez sklo lízati.

Na čos' nikdy nepomyslel, toť se nekdy snije,
fantázia mnohé veci ve sne v jedno zvíje.

Jak lékaři z prirodzených snúv znajú nemoci,
šťastliví sú, nebo skorej múžú byť k pomoci.

Ale ty, jak všelijakým snúm budeš veriti,
tehdy medzi poverkármi budeš místo míti.

49. Host' častý nemilý. Ver mi, synu milý.

Kde te nejvíc oblibují, tam zřídka máš chodit,
neb časté navštívování má obyčej škodit'.

Kde si milý, ještě budeš ve většej milosti,
jestli se tam neukážeš kreme v potřebnosti.

Proto vzácny karbunkulus, i drahé kamení,
že jich zřídka uhlídáme, v hojnosti jich není.

Čehokoliv se nachází v svete do hojnosti,
obyčajne je u lidí v opovrženosti.

Bud' rozumný, abys' vedel, kam máš kdy přijít,
i varený, i pečený nikde nechtej býtí.

Když si častý, si nemilý, vyhnat' se te bojí,
neb on o svoju statečnost' víc, nežli ty, stojí.

50. Jak chceš bytí v lásce: nebud' na prekázce.

Když přicházíš ku nekomu v tvojej potřebnosti,
nepredlužuj rozmlouvání, odbav se v krátkosti.

Mysliť sobe, že i on má práce k vykonání,
bys' mu nebyl na prekázce skrze rozmlouvání.

Jak te u sebe zdržuje bez všeckej příčiny,
zevnitřne političnú úctivost' ti činí.

Radnej bude, když odejdeš: mej na tem slove dost,
jak zůstaneš bez příčiny, nebudeš vzácny host'.

Statečná vec jest zdržovat', odjít' statečnejšá,
v statečnosti zetrvávat', jest vec nejmilejšá.

Jestli by te pridržoval pre svoje příčiny,
jak zůstaneš ku potrebe, budeš bez všej viny.

51. Nemilá všetečnost' pokazí stateč- nost'.

Všetečnost' od všech zhanená má zatmené oči,
preto do cudzého domu, jak do svého kročí.
Cudzé veci jak nevidí, aspoň chce slyšeti,
a potom i tajné veci prinášá k pameti.
V cudzém dome cudzé veci opačuje pilne,
podzbudzuje hospodára k hnevu neomylně.
Neb hospodár svoje veci chce míti v pokoji,
tehdy každá vec v svém míste nech spokojne stojí.
Tvá skúselosť častokráte teba vyučuje,
nerád vidíš, když tvé veci nekdo opačuje.
V tvojich skutkoch pošetilej nemej všetečnosti,
jak si dobrým milovníkem peknej statečnosti.

52. Pri cudzém stole host' má míti sta- tečnost'

Jak se ti kedy pritrafi byť pri cudzém stole,
první místo nezasedaj, ani velké pole.
První do misy nesahaj, varuj se chvátání,
skrovne jedz, čot' se predkládá, a bez ponúkání.
Čot' se pri stole nelíbí, nechtej to haniti,
ani nechtej žádné jídlo zbytečne chváliti.
Nezastávaj vidlicami, čo jiný chce vzíti,
myslij si, že čo podlejšé, to tvoje má býti.
Málo rozmlúvaj pri stole, vzlášte pri začátku,
bys' ostatný v jídle nebyl, mej dobrú památku.
Jestli ale pri obede nebudeš míti dost,
buď spokojen, a pamatuj, že si přichodzí host'

53. Človek sám sebe nejvíc škodí

Obáváš se nepřítelův, seba se nebojíš,
a ty největší nepřítel proti sobe brojíš.

Ty si svým nepřítelem, sám seba obávaj,
miluj jiných nepřítelův, na seba pozor daj.
Žáden ti tak neuškodí, jako ty sám sebe,
nebo žádný krom tvé vůle neodejmeť nebe.

Pekné mravy, dobré skutky, život Bohu milý,
kdož ti skazí[;] jak ty nechceš, není takej síly.
Žáden jedine od sebe poranený bývá,
všecko zlé čokoliv [z]nášáš, z teb[e] se vylívá.

Nedbaj na to čo ten z teba, nevychoď ze sebe[.]
trp násilnosť, a zvíťazíš, a bude tvé nebe.

54. Tvé tajnosti drž v skrytosti.

Drž u sebe, jak máš jaké tvé tajné sekreta,
nevyjevuj [jich] druhému, podvodné sú letá.

Jak nemůžeš tvé tajnosti sám v sobe držeti,
jakož druhý, čo mu zjevíš, může to mlčeti[?]
Tak pozorně dnes rozmlůvaj ze známým přítelem,
jak by on měl zítra zůstat tvým nepřítelem.

Nedávaj tajné sekreta nikomu do hrsti,
boj se, že jich, kde bys' nerád, z hrsti svéj popustí.
Byť byl nejlepší přítelem, může se zmeniti,
nebo v světe nic stálého nedá se najíti.

Komu zjevíš tvé sekreta, bude tvým pánem,
jak mi neveríš, oprobuj, skúsiš jako Amen.

55. Zlé věci zakryté neodkrývaj.

Zlú vec skrytú v dobrém mieste nechtej odkrývati,

Z místa dobrého do konce nechtej ju hýbati.
Jak ju pohneš, smrdeť bude až ku podivení,
snad ti i škodu prinese, a i zahanbení.
Zlé veci uspokojené nech ležia v pokoji,
kdo rád zlé veci vzbudzuje, žadá byť v rozbroji.
Ze zlej veci porušenej smrad hrozný vychádzá,
ťažko zas ku spokojení v miesto své prichádzá.
Kdo dráži psa nebo hada, roznicuje jedy,
kdo je k zlosti naklonený, netýkaj nikedy.
Kdo lva ze sna probudzuje, o život nestojí,
lépej obchodiť zlé veci, a býti v pokoji.

56. Múdrost' schválená hodna svého mena.

Nejlepší přítel člověka jest múdrost', umení,
to žádného neopustí v rozkoši, v súžení.
V rozkoši vždy odtahuje od rozpustilosti,
a v súžení radu dáva ku trezlivosti.
Ačkoliv by všecké veci nechali člověka,
múdrost' pak stále s člověkem až do smrti čeká.
Múdrost' v štěstí, i v neštěstí prítelstvo nemení,
tak Sokrates dal napísať na svojem prsteni.
Stálá múdrost' až ku smrti člověka sp[rov]ádzá,
nebo z dobrého koreňa pilnosti pochádzá.
Abys', synu, mohel dostať prítelstvo s múdrost'ú,
buď bedlivý v tvém učení s velikú pilnost'ú.

57. Na cudzé veci pozor daj, a na své nezapomínaj

Vykonávaj cudzé veci verne, a s pilností,
a na své nezapomínaj z tvej nedbanlivosti.
Jak na seba zapomeneš pre jiného práce,
budeš síce hospodárem, ale len nakrátce.

Čo je v tvojej povinnosti, to najprv vykonaj,
a jak čas máš, v potrebnosti jinému pomáhaj.
Bláznivosť jest svoju rolu pre cudzú nechati,
potem pre potrebu chleba v nedostatku státi.
Každý sobe je najbližší, bližní je druhému,
máš chléb najprv zaopatrit' k vyživení tvému.
Jak komu čo vykonávaš, chtej i svú vec splnit',
jedno čiň, druhé nenechaj, nechtej se omýlit'.

58. Jako máš s druhým mluvit, chtej se tuto naučiti.

Když s kým budeš rozmlúvati, nepchaj k nemu ústa,
byť" z úst sliny neffkali na tvár jeho zhusta.
Prvé nežli paru z úst tvých má druhý voňati,
radnej by nechtel rečí tvých jakživ poslúchati.
Ani takty prstem nerob pred nosem druhému,
očima nem[ži]kaj proti obyčeji tvému.
Zdrž se na ten čas od smíchu, když mluvíš tvé reči,
by druhý mohel rozumet' slová tvé, jak svečí.
Ani s krikem nerozprávaj, jak která vec beží,
nebo pravda, ani víra v kriku nezáleží.
Ústa tvoje neotvíraj na dlouhú muziku,
skrátka povedz, a gruntovne, čo máš na jazyku.

59. Jazyk rozpustilý nikomu nemilý.

Jazyk v tele je malý úd, ale mnoho škodí,
jestli ho člověk na uzde pozorně nevodí.
Potřeba ho opatrně rozumem stahovat',
aby nemohel míry svéj zlostně preskakovat'.
Jestli jazyk před rozumem popustíš popředku,
kde, tu ve[li]ce zavadí, učiní ti pletku.
Čo raz povíš, slovo do úst víc se nenavráti,
aneb teba, neb jiného do blata vyvrátí.
Čo chceš položit' na jazyk, chtej prv v mysli zvarit',

nebo mysl, jestli je zlá, může se napravit.

Ale slovo vypuštěné nenapravíš nikdy,
jazyk rozpustně mluvící nebývá bez krivdy.

Nóta pátá.

Ráchel — gregem ipsa pascebat. Gen. cap. 29.

Pátú nótu spívá Ráchel v tvári svej spanilá,
neb i ona stádo ovce na pašu honila.

Lában v Mezopotámii z pohanského rodu,
mel dve dcéry Liu, Ráchel z manželského plodu.

Obe síce pochádzeli od jednej osoby,
však obe nemeli v tvári jednakej podoby.

Lia byla staršá sestra, na oči nezdravá,
nemohla byť v tvári pekná, když byla karpavá.

Ráchela pák, mladšá sestra, všecká v spanilosti,
pásla ovce otce svého podle svej čerstvosti.

Ráchel na slovenský jazyk ovca se menuje,
pase ovce, a od škody pilne jich varuje.

V zime doma kúdel prade; ovce pase v lete;
pohvizduje za ovcami a panč[e]šky plete.

Poskakovať za ovcami, i pískati umí,
čistotu medzi pastýrmi šanovať rozumí.

Ráchel se ovca menuje, i Boha videní,
spanilá je, a chlipnosti v svedomí jej neni.

Jedna byla v pustatinách Aranských studnice,
z ktorej všeci napájali ovečky žíznící.

A když ovce při studnici s vodu obvlažili,
studňu kamenem velikým zase založili.

Dokud se všeci nezešli pastýrové spolu,
nem[o]seli zskládat' kameň ze studnice dolu.

Pastýri s trema stádami čekati museli,
dokud ovečky s Ráchelú k studni neprispeli.

Ctná Ráchela s pastýrami schádzela se síce,
však ne v noci, ale ve dne příčinu majíce.

Kdyby mela jinde vodu k napájání stáda,
pochybujem, prišla-li by ku pastýrúm rada.

Nevinný je stav pastýrský, nemyslí o zlosti,
nemůže být vládná chlipnosť, kde neni sytosti.

Jestli je žalúdek prázdny, i chlipnosť omdlívá,
chlipnosť pri prázném žalúdku hospodu nemívá.

Je panenství dost bezpečné při pastýrském stave,
nosí venček za ovcami Ráchela na hlave.

Nebyla jej k žádnéj škode podoba spanilá,
ovce od vlkúv, a seba od hríchu chránila.

Když prihání ovce k studni podle obyčeje,
tam Jákoba patriarchu vidí z obličeje.
 Jáko kameň odvaluje, a studňu odkrývá,
 a ze studne vodu ovcám do žlabův nalívá.
Tam od neho políbení přátelské dostává,
že je syn sestry otce jej, v známost se jej dává.
 Uznává ju za přátelskú, a ona též jeho,
 že se znáhla zeznávají, radují se z teho.
Ona spešne oznamuje do mesta otcovi,
otec úctive vychází proti Jákovovi.
 Ráchela medzi pastýrmi do počtu prichádza,
 v Písme pod menem pastýrským pátá se nachádza.
Tvár spanilá, srdce čisté, a robotné ruce,
pilnosť v pasení dobytku, sú k[u] chvále súcé.
 Kdo je v malých prácach pilný, i ve veľkých bude,
 nikomu pre sprosté práce chvály neubude.
Čím kdo opovrženejšie práce vykonáva,
tým pro svoju poníženosť víc chvály dostáva.
 Líbila se Jákovovi ve vsej svej podobe,
 vzal ju, sedem let vyslúžic, za manželku sobe.
Byla Ráchel u Jákoba ve veľkej milosti,
však mela veľký zármutek ze svej neplodnosti.
 Potem predce porodila Jozefa milého,
 dal ho jej Bůh na jej prosbu ve všem spanilého.
Když rodí Beniamina, zemírá na ceste,
slávne ju Jáko pochoval pri Betlehemeste.
 Nadto jej dal vystaviti i titul na hrobe,
 by mela u vsech památku večítu o sobe.

1. Pán Bůh všecko rídí. A i všecko vi- dí.

Pán Bůh se nikdy nezačal, hned byl od večnosti,
a bude naveky trvať v svojej velebnosti.
 Čo chce múže učiniti, neb jest všemohúci,
 čo bylo, jest, všecko vidí, a i čas budúci.
Nepotrebu[je] k videní svetla ku pomoci,
dobře vidí, čo kdo činí ve dne a i v noci.
 I myslení nejtajnejšie všecko zjevne vidí,
 beda temu, kdo se pred ním hrešiti nevstydí.
Milosrdný jest, trestání hned za hrích nedává,
bys' nezhyňul, tvé pokání dluho očekává.

2. Život i smrť sú v príateľství, od prirodzenosti, ale u ľudí nemajú jednakej vzácnosti. Vstyd' se boskej prítomnosti, nechtej víc hrešiti, jak si zheřil, neodkladaj pokání činiti.

2. Život i smrť sú v príateľství, od prirodzenosti, ale u ľudí nemajú jednakej vzácnosti.

Život i smrť z jednej matky na svet prichádzajú, ale však u ľudí milosť nejednakú majú.

Jako život tak a i smrť jest z prirodzenosti, kdo má život, musí odej[t'] skrz smrť do večnosti.

Každý skrze narodení prichádza ku bide, od narodení skrz bídy vždy ku smrti jide.

Život lidem bídy plodí, smrť jich dokonává, predce život vetšú milosť nežli smrť dostává.

Težšá vec jest žit' na svete, nežliže umříti, neodporuj jednúc umříť, když miluješ žiti.

Ze smrti tvej počet nedáš, ale ze života, jak zle žiješ, tehdy večná nasledujeť psota.

3. Múdrý radnej mnoho mlčí. A blázen má mnoho rečí.

Múdrý člověk málo mluví, múdrých rád poslúchá, k bláznivému rozmlúvání neobracá ucha.

Jak čo potreba mluvíti, mluví v povážnosti, a nic jiné, len čo treba, a i to z krátkosti.

Mnohé reči v jednej veci nečiňá múdrého, Z mnohej reči súdiť můžeš člověka hlúpého.

Byť mel o nejlepších vecách svoje rozmlúvání, blázen bude, jestli o nich mluví bez skonání.

Blázen reči opakuje ku vyrozumení, lhárstvo k[u] pravde pridává k lepšému verení.

Nekdy mluví, o čem by mel nejlépej mlčeti,

chválu dostat' z mnohej reči má v svém precevzetí.

4. Lhářstvo jest plášč pravdy.

Lhářstvo chce pravdu skaziti:
pod svým pláščem udusiti.

Lhářstvo od diabla splodzené zlu obyčej mívá,
neb, když pravdu žádá skazit' fal[že]m se odívá.
Nechce, aby pravda mela místo své u lidí,
když je v zlosti postavená, za pravdu se vstydí.
Kdokoliv má lhářský jazyk v svojem obyčej,
ten i falešne prisahať Boha se nebojí.
Kdo se často prisahává, má obyčej lháti,
nechtej, synu, v žádnéj veci s takým obcovati.
Oči, uši v člověkovu nejsú v jedném místě,
ani pravda u lži nemá svoje útočiste.
Pravda jest, čo vidí oko; než čo slyšá uši,
mnohokrátě podle pravdy veriti nesluší.

5. Daremné rozprávky nemajú místa.

Čo největšé jest na svete? jak nevíš, to hádaj[?]
Odpovídám: Místo[;] druhú odpoveď nežádaj.
Neb každá vec, i největšá, leží v svojem místě,
tehdy místo jest největšé, o tom sám víš jiste.
Ale daremné rozprávky tým většé bývajú,
neb častokrátě u lidí místa nemívajú.
Nemůžú se pro daremnost' do ušú zmestiti,
tehdy od velkého místa musá většé býti.
Jestli žádáš, aby reči tvoje místo meli,
musíš vždy v tvojem mluvení při pravde byť celý.
Mluv natolko, by se mohlo zmestiti do uší;
které slovo místa nemá, v hanbe zastať musí.

6. Čas ve svete mnoho platí, nemůdrý je kdo ho trátí.

Čas jest v svete nejmůdřejší, vše kumšty nachádzá,
a i nejtajnejše veci na svetlo vyvádzá.

Čas je nejlepší magister, to šepce do uší,
čo se má kdy vykonávat, neb mluvit jak sluší.

Čas na svete je nejdrahší; temu málo platí,
kdo ho v márnosti falešnej ničemne utratí.

Čokoliv jest nejlepšího, v čase máš dostati,
nechtej času v hrách, v zahálkách nadarmo mrhati.

Čas je v svete nejrychlejší, v behu jeho práca,
velmi rychle se pomíňá, víc se nenavracá.

Usiluj se vším spůsobem čas v dobrém trávití,
bys' užitek k potešení mohel z neho vzítí.

7. Nezmlůvaj se o můdrosti s tým, kte- rý je v bláznivosti.

Odpovedi žádnéj nemá bláznivá otázka,
nemalují v pavučine pekného obrázka.

Kdo se s bláznem dišputuje, podobný mu bývá,
a i vetší nežli blázen potupení mívá.

Jak na bláznivú otázku odpovíš s můdrostí,
když můdre s bláznem rozmlůváš, privedeš ho k zlosti.

A jak bláznive odpovíš na bláznivé řeči,
že se bláznu podobňuješ, budeš blázen vetší.

Nezasluhují odpoved' řeči ledajaké,
s mlčáním dobre odpovíš na otázky také.

Skrz mlčání ho privedeš ku mlčanlivosti,
pozná, že otázka jeho byla bez můdrosti.

8. Zrkadlo ku poznání tvému, nech jest svedomí tvé.

Tvári svej žádnén nevidí, jedine v zrkadle,
ale zase zapomíná jaký je, nanáhle.

Svedomí zlé každý vidí: kdo se chce poznati,
nech pohlédne do svedomí, zví, jak mnoho platí.

Taký člověk je před Bohem, jaké svedomí má,
nic neplatí tvár červená s peknými očima.

Načo krása, aneb čerstvosť, neb drahé odení?

Jestli z dobrého svedomí nemáš potešení.

Nechaj věci zevnitřné, a vstúp sám do sebe,
tam uvidíš, čo ti schádzá, v jakéj si potrebe.

Samého sobe poznati jest velké umení,
ani užitečnejšího v celém svete není.

9. Neposúd' nikoho, vymlúvaj každé- ho.

Veliká opovážlivosť jest táto na zemi:

že se často dotýkáme cudzého svedomí.

Cudzé svedomí skryté jest, to my nevidíme,

Z nevidomého svedomí druhého súdíme.

Jak čo zlé činí bližní tvůj, takto máš mysleti:

že neví čo činí, neb má dobré precevetí.

Čo kdo činí kedykoliv zlého neb dobrého,

súden bývá v skutku svojem z predsevetí svého.

Jak nemůžeš zlý bližního skutek vymlúvati,

pamatuj ho pro úpadek v srdci litovati.

Mysli sobe, že bys' vetšé sám spáchal mrzkosti,

kdybys' ty byl postavený v tej příležitosti.

10. Jiným radit' umíš, sebe nerozumíš.

Nejlehšá vec jest na svete druhých napomínat',
[a i] sprostý prece žádá druhému radu dať.

Na sobe pak zapomíná; a i z malej n[úze,]
ze svú radú jakúkoliv pomóct' si nemúže.

Lekár jiných uzdravuje, sám seba nezhojí,
neb čo druhým predpisoval, užívat' se bojí.

Cudzé nemoci [znať umí,] sám svú nepoznává,
jak se neradí druhého, k smrti se oddává.

Jak koho v čem napomínáš, drž to i pro sobe,
by to žáden, čo zhaňuješ, nevidel na tobe.

Jak [uvidí,] tak ti poví: chceš hojit' nemoci,
a sám sobe v nedostatku nemúžeš pomoci.

11. Zdraví, svedomí, umení. Nad té veci dražších není.

Sčastlivý je, kdo má zdraví v tele jako sluší,
jestli žádná zdraví jeho nemoc neporuší.

Tá je rozkoš z přirození v plačlivém údolí,
kdo užívá dobré veci, a nic ho nebolí.

ačastlivejší, kdo ze zdravím má spolu umení,
neb pokladu v časných vecích bohatšího není.

Skrz umení může jiným lidem pomáhati,
v samotnosti užitečně s sebou rozmlúvati.

Nejščastlivejší však jest ten podle všech domnení,
který z čistého svedomí má své potešení.

Nech v nemoci neb v sprostosti stojí jeho noha,
jak zadrží čisté srdce, bude videt' Boha.

12. Telu mravy, cnosti duši zhromáždzo- vat' vždycky sluší.

Mnozí telo cifrovati velkú starosť majú,
dušu cnosťmi ozdobovať snad zanedbávajú.

Telo zhnie v krátkem čase, a v prach se obrátí,
duša bez cností naveky jak bude trvať?

Dušu cnosťmi, seba mravmi dobrými odívaj,
cifrování tela tvého vždy dobrý pokoj daj.

Chceš se komu zalíbiti pro tváři tvej krásu,
budeš milý (i to nevím) do malého času.

Kdo se žádá očám líbit', necvičí se v cnosti,
tak pred Bohem i pred lidmi bývá v ošklivosti.

Z pekných cností, z dobrých mravův velká krása jide,
a tú stále oblibujú i Pán Bůh i lidé.

13. Zisk falešný neni zisk, ale škoda.

Ukradené cudzé veci, zisk nespravedlivý
nevnášej do domu tvého, dokud budeš živý.

Jak ho vneseš, tehdy dům tvůj až do gruntu zhryze,

Zach. 5. v 4.

Zachariáš dosvečuje v svej prorockej knize.

Ne užitek, ale škodu zisk falešný plodí,
i to čo máš spravdlive, na skazu uhodí.

Spravedlivosť, i svedomí, boží príkaz láme,
kdo bližního z podvodnosti s ublížením klame.

Jako ryba, když udicu s červíkem požirá,
domnívá se, že zisk drží, medzitým zemirá.

Tak a i ten, kdo bohatne z falešného zisku,
smrt' nachádzá kr[o]m domnení na cudzém smetisku.

14. Ctij rodičův tvojich vždycky. By te ctili tvoje dítky.

Nepochádzá hrozno z trňa, ani fík z bodláka,
nesplodzuje vlk barana, ani medveď ptáka.
Skrze čo kdo prehrešuje, skrz to trestán bývá,
kdo je zlý ku svým rodičům, téz zlé dítky mívá.
Jaký otec, taký i syn, mluví se v přísloví,
taký bude syn tvůj k tobe, jakýs' ty k otcovi.
Neplodí zlý strom k jedení dobrého ovotce,
tak nebývá obyčejne lepší syn od otce.
Jak ty nechceš tvých rodičův slušne šanovati,
počkaj, tvoju neúctivosť tvůj syn ti odplatí.
Cti rodičův, a čo mluví, teho se nelekej,
jaký budeš k tvým rodičům, také deti čekaj.

15. Všecko márnost' v svete: krem Bohu slúžití v cnostlivém živote.

Na čokoliv v celém svete obrátíš tvé oči,
všecko marnost', a ku skaze každá vec se točí.
Jedinká vec užitečná jest: Bohu slúžití,
skrz šťastlivý konec k Bohu šťastlive dojítí.
Proč v marnosti hledáš šťastí? to se raz pomine,
a kdo slúží Pánu Bohu, naveky nezhyne.
V službe boskej, a v šťastlivej smrti šťastí tvoje,
jak nalezneš, [již] večného nabudeš pokoje.
Hodnost', krása a bohactví je velké nešťestí,
usilujú se od neba človeka odvésti.
Nestaraj se o té veci, než o dobré žití,
šťastlivý si dost, jak budeš smrt' šťastlivú mítí.

16. Kdo chudým pomáhá, statky své rozmáhá.

Chudobnému vždy pomáhaj podle tvej možnosti,
od nůdzného neodvracaj nikdy tvej štedrosti.

Lepšá vec jest na chudobných nákladky činiti,
nežli kone krem potreby ve dvore množiti.

Kdo pomáhá chudobnému, pomáhá krajine,
i královi: a pred Bohem mzda jeho nezhyne.

Chudobný zapomožený je k pracám schopnejší,
i krajine i královi jest užitečnejší.

Kdo chudobných nemiluje, vlast' svú nenávidí,
nezná Boha, kdo chudobným pomáhat' se vstydí.

Máš-li na daremné veci nákladky činiti,
radnej vyvol chudobnému na pomoci býti.

17. Pre chudých je prikázání a slobodu mají páni.

Mucha velká pavučinu roztrhuje smele,
malá mucha v pavučine vázgne nevesele.

Pavučinám sú podobné svetské prikázání,
když ne páni, než chudobní s nimi sú zvázaní.

Páni prikáz prestupujú bez všeho štráfání,
ty jak zrušíš prikáz jaký, nemineš karhání.

Jak chudobný zlé učiní, nemine šibeníc,
pán zůstane bez pokuty[,] byť by zhřešil nejvíc.

Nenasleduj v prestúpení pána bezbožného,
neruš prikáz, a pridržuj se rozumu tvého.

Ačkoliv by prestupníci nemeli potupu,
utracení statečnosti drž si za pokutu.

18. Čo jide z hojnosti, čo z poníženosti? Bohactví a hojnosť potrebuje

18. Čo jide z hojnosti, čo z poníženosti? Bohactví a hojnosť potrebuje mírnosť.

Hojnosť je matka sytosti, sytosť ukrutnosti, ukrutnosť matka slepoty, slepota všetch zlostí.

Pokoj splodzuje bohactví, a bohactvo pýchu, pýcha plodí potupení, zlosť činí ze smíchu.

Z potupení vojna jide, a z vojny chudoba, a z chudoby poníženosť, všetch cností nádoba.

Poníženosť pak jest matka pokoje milého, pokoj dáva príležitosť k činení dobrého.

Jestli stojíš pri pokoji, a i pri hojnosti, škodu získáš, jak ich nevíš užívať v mírnosti.

Hojnosť, pokoj svojim časem mnoho plodí zlého, jak nemáme v užívaní rozumu dobrého.

19. Vúlu tvú premáhaj. Panovať jej nedaj.

Velká vec jest všecké veci časné opustiti, ale vetšá proti vůli vúlu obrátiti.

Vúla žádá byť slobodná od prirodzenosti, kdo sobe ju podmaňuje, má dost udatnosti.

Krivdu s krivdú chce nahradit', slepá je, nevidí, jakúkoliv zlu bezbožnosť činiť se nevstydí.

Ačkoliv je slepá vúla, má však velkú silu, jak jej máličko povolíš, zmóže te za chvílu.

Všeckú silu tela tvého proti vůli oddaj, až do smrti slepej vůli nikdy se nepoddaj.

Jak budeš s ňú bojovati, zmóžeš ju pomaly, i premóžeš, a zústaneš v službe boskej stály.

20. Lépej krivdu odpustiti, nežli se za krivdu mstíti.

Lépej jest krivdu odpustiť, nežli se zemstíti,
jak neveríš, usiluj se aspoň raz skusiti.

Kdo krivdu za ublížení odplatiti míní,
bývá v hneve, a ze zlosti nic dobré nečiní.

Hledajíc způsob ku mstení kazí svoje zdraví,
skrže škodlivé starosti tratí pekne mravy.

Jak se zemstí podle vůle, nemá zas pokoje,
neb porušil příkaz boží i svedomí svoje.

Kdo odpúšťá provinění, bývá bez starosti,
nemyslí si, že navrátil zlé za zlé ze zlosti.

Jak za krivdu učiněnou s dobrým se odplatí,
s potešením i s pokojem sám se obohatí.

21. Korhel zdraví, a i rozum tratí.

Obžernost' se v jídle činí, a obžerství v pití,
i jedného, i druhého chtej se vždy chrániti.

Obe síce škod'á zdraví, však obžerství více,
ne len zdraví, než i rozum naskrze hubíce.

Kdo zbytečne nápoj pije, dvakrát sobe škodí,
když i zdraví, a i rozum ku skaze privodí.

Zasluhuje dve pokuty podle všeho práva,
neb i telu, a i duši zahubení dává.

Korhel neni na nic súcí v jakémkoliv stave,
nebo potrebnej múdrosti nemúže meť v hlave.

Ani v reči, ani v skutku nic nemá dobrého;
čím je ve vyšším úrade, tým víc činí zlého.

22. Verný přítel utešitel. Máš přítele šanovati, a i verne milovati.

Neni většího bohactva, jako meť přítele,
to i Písmo, i pohané oznamujú smele.

Zřídka v svete se nacházdá přítel spravedlivý,
jak ho nájdeš, dobre mu čiň, dokud budeš živý.

Přítelská vernost' v neštestí nejvíc se poznává,
když v neštestí i v zármutku pomoci dodává.

Raduje se z tvého štestí, rmútí se v zármutku,
jako by byl v tvojem tele ne v reči než v skutku.

Jak máš verného přítele, máš veliké štestí,
neoddaluj spravedlivej od neho milosti.

Čiň mu dobre, a bude te více milovati,
a ku tvému potešení v přítelství trvati.

23. Dobrých přítelův sobe činiti s dob- rým způsobem.

Abys' mohel medzi lidmi bezpečnejšej žiti,
usiluj se z nepřítelův přítelův činiti.

Kdo má aspoň len jedného blízko nepřitele,
nemůže tak, jako by chtel, s jinými žit' smele.

Smelší budeš, jak meť budeš všech dobré prejících,
jak ne dobré, aspoň ne zlé tobe žádajících.

Jak bys' videl, že nekterý stojí proti tobe,
s láskú, s darmi, s poslužéním pritahuj ho k sobe.

Jak te v čem obrazil, nedaj to na sebe znati,
zlost' jeho skrže tvú lásku chtej prevyšovati.

Dobru vec každý miluje od prirodzenosti,
jak ty budeš k nemu dobrý, budeš mu v milosti.

24. Koho štráfajú, teho nevysmívaj.

Když kdo dostává za vinu štráfání od koho,
nechtej nikdy štráfaného vysmívati z toho.

Ze štráfání štráfaného jestli kdo vysmívá,
obyčejne štráfanému v nenávisti bývá.

Kdo za vinu má štráfání, jiste je šťastlivý,
nebo potem v skutkoch svojich bývá pozorlivý.

Když koho za zlé štráfajú, i ty máš cítiti,
ne vysmívať štráfaného, než pozorným býti.

Ačkoliv kdo pevno stojí, časem se zvaluje,
a štráfání za svú chybu velké zasluhuje.

Ty když stojíš, bys' nespadel, máš pozorovati,
za výstupek štráfaného nechtej vysmívati.

25. Fortuna nestálá.

Ty buď jednaký v štěstí i v neštěstí.

Nemá člověk v časných vecách na svete stálosti,
neb Fortuna svým kolesem obracá v rychlosti.

Mladost' jide ku starosti, i bohactvá hynú,
štěstí, krása, zdraví, život jednúc se pomínú.

Žádná vec jednu hodinu nedává istoty,
v okamžení člověk vpadá z rozkoše do psoty.

Ani psota nemá místa v svete večitého,
nebo všecko stojí v moci štěstí okružlého.

Ačkoliv nic neni stálé, když včul jest čas taký,
ty však v štěstí, i v neštěstí vždycky buď jednaký.

Nezarmucuj se v neštěstí, v štěstí nedrž pýchu,
nebude vždycky tak: a vždy varuj se od hríchu.

26. Když máš dobré chování, nedbaj na omlouvání.

Žáden člověk nechce povest' zlú o sobe míti,
ale ne každý se stará od zlého chrániti.

Ačkoliv by všeci lidé te meli za zlého,
jak si dobrý, nebudeš m[e]ť žádnej škody z toho.

V cnostech se cvič ustavične, od zlostí se varuj,
jak budeš meť pomlúvačův, jich srdečne šanuj.

Jak si dobrý, za dobrotu nechtej lidskej chvály,
neb chvála cnosti zežírá jako mol pomaly.

Jaký se ven ukazuješ, buď sám v sebe taký,
a jak vskryte dobre činiš, nejsi ledajaký.

A jak prece žádáš dobrý chýr o sobe míti,
tehdy vnitřně sám v sobe musíš dobrý býti.

27. Pán dobrotivý.

Když si pánem nad jinými, neb v takém úrade,
že nekterí sú poddaní tvej moci a vláde,

buď k nim vždycky dobrotivý; ríd' jich při tichosti,
jako otec dítky svoje zdržuj jich v milosti.

A jak by te kdo obrazil, nežádaj se mstíti,
ačkoliv bys' příležitost' mohel k temu míti.

Nechtej se mstit' jako můžeš, dost mej na možnosti,
odpustit' krivdu regula jest dobrotivosti.

Dobrotivost' medzi trním zbírá vonné ruže,
jak odpúšćá, a netresce, když se zemstit' může.

Milostivým pánem budeš, zaslúžíš titule,
jak odpustíš provinění podle dobrej vůle.

28. Podobný podobnému se raduje.

Rovný rovného miluje od prirodzenosti,
ani s nepodobným nechce míti spoločnosti.
Zarmúcený nenávidí príliš veselého,
a veselý se vzdaluje od zarmúceného.
Zarmúcený ze súžených bere potešení,
když poznáva z psoty jejích, že sám v kríži není.
A zármutek svůj rozmáhá z cudzej veselosti,
když veselý byť nemúže pro svoje bolesti.
Zármutek tichosť miluje, a veselosť smíchy,
a ty s kýmkoľiv obcuješ, vždycky bývaj tichý.
Nerozmlúvaj kratochvíle, kdo jich nerád slyší,
a temu mlč o zármutku, kdo z rozkoše visí.

29. Štestí mnohých klame. V skúse- losti máme.

atestí mnohých zaslepuje, a o zrak privádzá,
a nevíme[,] až když štěstí ku konci prichádzá.
V dobrém štěstí od rozumu mnozí odstupujú,
a bláznive slepú vůlu k zlosti nasledujú.
atestí lékař neumelý, zdravé oči hojí,
když slibuje všeccko dobré, v sliboch svých nestojí.
Jak se dáš štěst[í] hojiti, ku zlému te zrazí,
potem te v nůdži zanechá, když ti oči skazí.
Jestli máš v čem dobré štěstí, na nem nezakládaj,
štěstí miluje nestálost', na sebe pozor daj.
atestí užívaj pozorne, jak by ho nebylo,
nikomu nečiň, čo by se tobe nelíbilo.

30. Lásku vzdaj každému, nezloreč žádnému.

Lásku žádáš od bližního v skutku a i v řeči,
tehdy i ty máš milovat' bližního, jak svečí.

Jak mu budeš zlorečiti z hnevu v kterém míste,
to uslyšíš čo bys' nerád, o tom ver zajiste.
Jak komu dáš zlorečenství, to ti zas navrátí,
zlorečenství tvé ku tvému zármutku obrátí.
Neosoží zlorečiti z hnevu na tisíce,
nebo kdo zlorečí, škodí sám sebe nejvíce.
Jaké semeno kdo seje, také se mu rodí,
Z jazyka zlorečeného zármutek se plodí.
A zármutek kosti suší, i zdraví zežirá,
a tak člověk zlorečený od zlosti zemírá.

31. Nechtej v obyčejí míti s pány zarovno choditi.

Nechtej smele s takovými tovaristvo míti,
kterým můžeš svým časem služebníkem býti.
Ačkoliv te připúšťajú k tovaristvu svému,
v žádnéj veci se zbytečne nerovnaj žádnému.
Kdo s pány zarovno chodí, nebezpečný bývá,
nekdy namísto milosti potupení mívá.
Daleko od Jupitera nejlépe jest býti,
jestli nechceš znenadála strílku okusiti.
Snadno pána k hnevu pohneš, ani nezvíš jako,
a z milého tovaristva vyndeš ledajako.
Známo jest, že nic u pánův chudoba neplatí,
protož nechtej v ničem s pány zarovno ihrati.

32. Nemluv o jiných zlé, jak chceš, aby o tebe jiní mluvili dobré.

Jak chceš, aby všeci dobré o tobe mluvili?
Nechtej nikde zlé o žádném mluvit' v žádnú chvíli.
Nebo kdo zle svým jazykem cudzé meno seká,
nech o sebe dobrú povest' od jiných nečeká.
Jazyk mluví (podle Písma) ze srdce hojnosti,

jak omlúváš, tehdy jiste srdce tvé jest v zlosti.
Jaký jazyk, taký člověk; když začneš mluvit,
hned ukážeš, jakú má kdo reč o tobe míti.
Kdo s mlčením cudzé zlosti pozorně zakrývá,
obyčejně u všech lidí svú úctivost' mívá.
Když kdo dobré o všech mluví, o něm dobré všeci,
dobrořečník zlej o sebe neuslyší reči.

33. Prchlivost' tvoju zlož, žádnému se nehroz.

Když ti nekdo dobrovolně proti vůli jide,
buď zmužilý jako jiní trepežliví lidé.
Žádnému se ze zlým nehroz z hnevu neb z lítosti,
že zlé ze zlým chceš odplatit' v svéj příležitosti.
Hroziti se neprislúchá na mužský obličej,
nebo ze zlým se hroziti jest žensk[á] obyčej.
Žena nemúže uhasit' hnev svúj v svojej koži,
proto mstit' se usiluje, a ze zlým se hrozí.
A i deti na smetisku, když vespolek hrajú,
hrozí se jedno druhému, když se pohnevajú.
Ty však zrelého rozumu dost rozumíš tomu,
nepúščaj z hnevu hrození do cudzého domu.

34. Dobrý přítel i v súžení přítelstvo své nepromení.

Vícej rozkoš nežli psotu oblibujú lidé,
každý radnej k veselosti než k zármutku jide.
Ale lepšá vec navštívít' přítele v úzkosti,
nežli činit' komplementy žijícímu v štěstí.
Když toliko tvých přítelův v štěstí navštívuješ,
ne osoby, ale věci jejich víc miluješ.
Když své věci přítel stratí, nejideš k osobě,
vidíce, že nemúže byt' užitečná tobe.

Radnej vstúp do domu plaču, než do štestí domu,
neb každého Písmo svaté ponúka ku tomu.

Naučíš se v dome plaču tupiti marnosti,
i núdznému s navštívením umenšíš žalosti.

35. Nic neplatí: mrtvých omlúvati.

Mrtvý v hrobe pochovaný má zavrené uši,
proti nemu zlorečiti živému nesluší.

Bláznivosť jest neprítomných bičem z hnevu bítí,
a s jazykem zlorečeným mrtvého buditi.

Mrtvý v Pánu odpočívá, žádá byť v pokoji,
o tvoje hnevlivé reči, a klatby nestojí.

Ku tobe se nenavrátí, neb je ve večnosti,
radnej se modli za neho, jak je v potrebnosti.

Pújdeš za ním v krátkém čase podle smrti práva,
která všech lidí ku Súdu boskému oddává.

Jako jeho tak i tebe Bůh bude súditi,
o mrtvých nic, aneb dobré, když chceš, máš mluviti.

36. Starých lidí šanuj.

Rana k rane pripojená, a bolest k bolesti
nekdy bez vylití slz[úv] nemůže se znéstí.

Starost' chorost' se menuje, neb má bolestí dost,
a tým více, jestli nemá od mladých úctivosť.

Ten starému člověkovu bolesti pridává,
kdo ho smele znevažuje, a cti mu nedává.

Povinen jest starý mladým dobrý příklad dati,
starého pak jest povinen mladý šanovati.

Který mladý tento příkaz prirodzení ruší,
neni hoden, by v starosti svej mel čest', jak sluší.

Áno zřídka do starosti prichádzá takový,
který starých znevažovat' vždycky je hotový.

37. Človek je svet malý, má v cnosti byť stály.

Mikrokozmos neb malý svet človek se menuje,
v sobe z každého stvorení nečo obsahuje.

Anjelúm se podobňuje podle rozumnosti,
i hovadúm nerozumným podle citlivosti.

Ze stromami má podobnosť v zrostu svého žití,
i s kameňmi se zrovnává, neb má též své bytí.

Z prirodzení má ku cnostem schopnosť v sobe síce,
ale má suchého práchna k bezbožnosti více.

Každá vec jest užitečná v svete človekovi,
sám človek jest svůj nepřítel, jak se chránit' neví.

Ku svej škode, k zahubení zlosti v sobe zbúří,
jestli v svojich náchylnostech dá sobe po vůli.

38. Krása nestálá, mnoho škodí. Mno- hých nepozorných ku zlému privodí.

Krásu jest dar darovaný od prirodzenosti,
ale zřídka komu slúží v prospechu k svatosti.

Proto zřídka prirodzenost' krásu lidem dává,
nebo krásu bezbožnosti u lidí rozmáhá.

A jestli dá komu krásu krem svého domnění,
hned ju zase ze dňa na deň v tváři jeho mení.

Nedopustí jej v svém kvete nadluho trvati,
by nemohla oči jiných podvodne klamati.

Jako milá, tak škodlivá jest krásu u lidí,
každý jej chce ze svú škodu slúžit', když ju vidí.

Bez pera píše na srdcích, a ne na papíri,
mnohých škodlivé odvádzá od Boha, od víry.

39. Neosoží v pekných šatách býti a zlý život i svedomí míti.

Usiluj se lepším býti nežli sú tvé šaty,
kúň je konem a ne jiným, byť by on byl zlatý.
Lepšie čižmy než svedomí když kdo žádá míti,
i nerozumné stvorení múže ho vysmíti.
Čož za osoh, že na hlave nosíš perly, zlato,
když, abys' mel čisté srdce, zapomínáš na to.
Kdybys' se staral o sebe tak, jako o šaty,
jiste bys' byl i pred Bohem i pred lidmi svatý.
Pochybuješ, jak miluješ víc odev než sebe,
velkú starost' máš o odev, a malú o nebe.
Lepší odev meť než sebe[,] jest hanba veliká,
tá bláznivá marnost' nikdy nech se te netýká.

40. V úzkost'ách vždy dúfaj a nikdy nezúfaj.

Fabulujú poetové, že z pi[xle] Pandory
vyšli všecké bídy na nás, a i na potvory.
Sama nádej pozústala v pi[xli] zachlopená,
aby mohla ulevovat úzkosti bremená.
Ach, všeccko zlé mizerného člověka sužuje,
ale ho k znášání bídy nádej posilňuje.
Kdyby nebylo nádeje, m[u]sel by zúfati,
myslel by, že bída časná má večne trvati.
Jedinká nádej člověka činí šťastlivého,
že má konec každá bída života časného.
Nebude vždy bída trvat': z [pixle] kričí nádej,
však abys' do večnej bídy nepřišel, pozor dej.

41. Dobré svedomí v bídách k potešení.

I toto je potešení: bez viny trpeti,
a kterou kdo nezaslúžil, pokutu znášeti.
Nepoškrvnené svedomí v žalári se smeje,
nermútí se ze súžení, když se s ním zlé deje.
Jedinké má potešení v svojej nevinnosti,
že, čo trpí, nezaslúžil po spravdливosti.
A jak by tak byť muselo, jide k smrti smeje,
potešený s nevinnost'ú umírá vesele.
To čo trpí v nevinnosti, za zisk si pokládá,
a nad svými nepřítelmi mstíti se nežádá.
Slavnejšá vec nevinnému nevinne umríti,
nežli v královskej hodnosti bezbožnému žíti.

42. Chrání se jako svečí zbytku v každé] věci.

Oddaluj od tela nemoc, a od mysli hlúpost',
potrebné je telu zdraví, a duši rozumnost'.
Bedrá varuj od chlipnosti, jak chceš múdry býti,
nepchaj mnoho do žalúdka, budeš v zdraví žíti.
Potrebná vec jest oddálit' od obce vše gvalty,
a od domu roztržitost', a zvadlivé žarty.
Od všeckých vecí zbytečnost' nech jest oddálená,
a tak každá vec v svej míre má býti chválená.
Dobry farár, pilný rector, richtár spravdливý
v kterém meste prebývajú, tam je lid šťaslivý.
Velký kumšt je dobre žíti medzi bezbožnými,
ale beda[!] kdo zle žije súc medzi dobrými.

43. Trpezlivý je šťastlivý.

Každý človek, jak na svete žádá byť šťastlivý,
ve všetkých vecách protivných má byť trpezlivý.

Všeci v svete sme príchod[zí] a jako host'ové,
putujúci sme do času jak naši predkové.

Host' k obedu povolaný, je, čo se predkládá,
a krem vecí predložených jiného nežádá.

Za to, čo se predložilo, úctive dekuje,
a čo bylo proti chuti, nic neoznamuje.

Buď ve svete, dokud žiješ, jako putující,
jak za dobré tak i za zlé Bohu dekuje.

Dost mej na tem, žes' stvorený k obrazu boskému,
rád zlé znášaj, a pospíchaj k Bohu, cílu tvému.

44. Neprítel domáci a tajný víc škodit' může, nežli cudzí a zjevný.

Víc domácích, nežli cudzích úkladův se varuj,
od každého, jestli můžeš, pozorne se vzdaluj.

Vícej přítel, než nepřítel může uškodit,
nebo kdy chce, může k tobe lstive pristúpiti.

Chráníme se nepřítelův zjevných, kterých známe,
s pozornost'ú opatření ranit' se nedáme.

Ale přítel s podvodností jistotne poraní,
když ho k sobe připúšťáme bez zlého nadání.

Skrytá zlá vec člověkovu bývá škodlivejšá,
když se jej žádnen nebrání, je v moci silnejšá.

Ty i tajným nepřítelům lehko se obráníš,
jak tajnú řeč, a i seba od všetkých oddálíš.

45. Jak si velký, bývaj malý. Budeš v lásce u všech stálý.

Jak si velký, aneb stojíš ve velkém úrade,
nemysli si, žeť sloboda činiť všečko všade.
Čím si větší, tým se menším vždy uznávaj býti,
bys' se Bohu, a i lidem mohel zalíbiti.
Tým menej čiň, čím vetšú máš ku čemu slobodu,
neodporuj jest' namísto kapusty lobodu.
Čím víc sobe máš poddaných, vetšíms' služebníkem,
tak rozkazuj, jak nejmenší, s tichost'ú, ne s krikem.
Žáden vrchní, áno i král neví panovati,
jak neví chyby poddaných múdre prohlídati.
Když hned chyby učinené tresce z ukrutnosti,
nebude meť v panování potrebnej stálosti.

46. Varuj se tej chyby, která se ti na ji- ných nelíbí.

Jak chceš žíti spravedlive, a bez všeckej chyby,
nechtej činiť to, čo se ti na jiných nelíbí.
I nejmenšé previnení na jiných štráfeme,
sebe i v nejhorších vecách vždy povolujeme.
Na jiných hledíme, jako rys ostrovidící,
dobrý pozor dáme, v čem kdo je pochybující.
Ale sobe každý slepý na spúsob kr[tice],
nevidíme chyby naše, ačkoliv jich více.
Abys' seba videt' mohel, odhod' tvú karpavost',
vstúp do seba, a uvidíš, že máš výstupkúv dost.
Chtej byť dobrý, a privádzej se k spravedlivosti,
a čo vidíš zlé na jiném, varuj se s pilností.

47. Když se ti čas stratí, víc se ti nevrátí.

Banujem síce srdečne pro veci stra[c]jené,
ale ještě víc litujem pro časy zmrhané.
Vím[,] že král veci stracené vynahradit' může,
ale v časoch utracených žáden nepomúže.
Za časy síce zmrhané darmo litovati,
nebo čas již pominulý nikdy se nevrátí.
Ani není v celém svete kumštu takového,
žeby mohel navrátiti čas dne straceného.
V dobrém tehdy tráv tento čas, kterýt' pozůstává,
Bůh te srdečne miluje, proto ti ho dává.
A jak i ten zle utratíš bez užitku všeho,
ku dobrému nedostaneš víc času druhého.

48. Té tri veci chválá všeci.

Empedokles troje vecí nejvíc vychvaluje,
a každý jich chválit' musí, kdo jich považuje.
Jedna vec jest: míňající veci potupiti,
nebo nemúžú človeka srdce nasytiti.
Druhá vec jest: slepú vůlu ku tomu přivésti,
by nic jiné nežádala krem večného štěstí.
Třetí vec jest: v časném behu jasnú mysel míti,
tá skrz pilné rozjímání dobre se osvítí.
Jedna nechce, druhá žádá, třetí osvecuje,
dobrý konec může čekat', kdo s nimi obcuje.
Tup marnosti, žádaj nebe, a často rozjímaj:
Čo si? kde si? a kam jideš? Svet není večný raj.

49. Nebud' trucovitý, dobrú radu nasleduj a i ty.

Kdo ti z lásky v jakej veci dobrú radu dáva,
nech se mu tvá neprotiví trucovitá hlava.

Dobrá rada tvú poslušnosť jiste zasluhuje,
když se ku tvému užitku z lásky oznamuje.

Oddaj láskavú poslušnosť dobrotivej rade,
nebo láska dobrotivá nic neví o zrade.

Kdo podle svej trucovitej hlavy vždycky chodí,
nekdy i v maličkej veci velmi sobe škodí.

Trucovitý i nejlepší cudzú radu haní,
a teprva ju chce plniť, když se již poraní.

Velmi neskoro začíná utíkat' z díry rak,
když již dobre rozestretý stojí pred díru sak.

50. Dnes je tvoje, a ne zíttra. Smrt' jest k usmrcení chytrá.

Abys' mohel deň včulejší ctnostlive strávití,
mysli si, že je poslední tvého živobyti.

Krátký život, dlouhá večnosť, smrt' jistá každému,
smrti čas neni napsaný na čele žádnému.

Dnes je tvúj čas, i to nevím, dočkáš-li večera,
mnozí sú dnes ve večnosti, kteří žili večera.

Snad i tebe zítřejší deň víc se nerozsvítí,
a tak nebudeš k dobrému nikdy času míti.

Kdybys' vedel, že bys' musel hned včulek zemrítí,
snad bys' něco v tvém svedomí žádal napraviti.

Dnes dobre čiň, na zítřejší deň se nespolehni,
nebo tento deň bežící snad ti je poslední.

51. Nehroz se žádnému.

Hrozba málo stojí,
kdo se te nebojí.

Nadarmo se hrozíš temu, kdo se te nebojí,
o tvú lásku jako o hnev veľmi málo stojí.

Velmi snadno te potupí, a i tvé hrození,
když ten, kterému se hrozíš, v tvojej vláde není.

Rovný na rovného sobe nemá žádnéj vlády,
jak by se mu chtel hroziti, vejde s ním do zvady.

A mladému na starého hrozit' se nesvečí,
neb malého se nebojí ten, který je větší.

Nikdy ani nejmenšimu nechtej se hroziti,
když trúfáš, že hrozbu tvoju žádá potupiti.

Radnej nechaj a prohlídaj vzlášte pred jinými,
abys' potupu nedostal pred lidmi mnohými.

52. V pravde bud' stálý, nemineš chvály. Stoj ve vernosti, chráň se fa- lešnosti.

Pridržuj se vždycky pravdy, nikdy falešnosti,
abys' nejak neublížil tvojej statečnosti.

Pravda vždycky v chvále bývá, falešnosť v potupe,
v jednej pravda s falešnosťú nebývá chalupe.

Chovaj pravdu v srdci tvojem, a i na jazyku,
nechtej v ústach falešnosti držeti muziku.

Ani v žartoch, ani v smíchu pravdy nenechávaj,
abys' ze žartu falešnosť v zvyk nevzal, pozor daj.

Jak by ale pravda tvoja mela byť k závade,
tehdy mlč, však falešnosti vystríhaj se všade.

Jak bys' ale mluvit' musel, pri pravde bud' stálý,
čím víc podstúpiš pro pravdu, tým víc získaš chvály.

53. Zlé slibování bez vykonání.

Neslibuj nic, jedine to, čo můžeš zistiti,
usiluj se vždy na svete v statečnosti žiti.

Jak prislíbiš, a nesplníš, hned budeš v povesti,
Žes' blázen, neb lhár, neb stojíš v lehkomyšlnosti.

Kdo sliby své učinené skutkem nespĺňuje,
ten bližního, i sám seba slušne nešauje.

Meno svoje ku potupe pred lidmi obrátí,
když nadrží slovo svoje, človectvo utratí.

Zlé hodiny jináč bijú, jináč ukazujú,
a zlí lidé skutky svoje s rečú nespojujú.

Čo netrúfaš vyplniti, neslibuj bez míry,
velmi zlá vec, když kdo žádnéj nemá v svete víry.

54. Kdo nemožné věci pýtá, povetrí do hrsti chytá.

Ani nechtej rozkazovať, ani nic pýtati,
čo od koho bez nádeje netrúfaš dostati.

Kdo nemožné věci pýtá, nežádá jich míti,
a chce skrze nedostání obraženým býti.

Čo možné jest, to rozkazuj, aneb pros od koho,
a i to ne skrze sebe, než skrze jiného.

Tak pýtaj, jako bys' nechtel takovú vec míti,
nechtej skrz prosby k dávání nikoho siliti.

Hodnost' tvoju neoznamuj, ani zaslúžení,
komu povíš vzácnost' tvoju, bude obražený.

Ustavične nic nepýtaj, neb se často stává,
čo nejvíc kdo žádá míti, teho nedostává.

55. Buď v práci bedlivý, ne náhlý, lenivý.

Čo kdy činíš, čiň zmužile, a s povážlivosťou,
žádnej veci nezačínaj činiť s lenivosťou.

Čiň pomaly, ale pilne: neb chytrá robota
s kolesami ku tvej škode zavadí do plota.

Skorej kolesá vyvrátí, kdo chytro vúz veze,
bezpečný jest od úpadku, kdo štvornožky leze.

Pomaly a ustavične sluší pracovať,
aby dílo učinené víc mohlo trvať.

Never sobe, že tvá práca je bez všeckej chyby,
abys' nechtyl do saku hada mésto ryby.

Pracuj vlašne, povážlive, čo jest zlé, napravuj,
od náhlosti, lenivosti v prácach tvých se varuj.

56. Ščedrost' mírná je úprimná. Ščedrost' k marnosti nemá vzácnosti.

Jak máš z čeho, tehdy ščedré jiným dávaj dary,
neodkladaj dobre činiť, až přijdeš na máry.

K statečnosti dopomáhá skrovne š[t]edřým býti,
však pro chválu statky tvoje nechtej rozptýliti.

Daj pro Boha potřebnému podle statečnosti,
nehledajíc marnej chvály v zbytečnej ščedrosti.

Kdo pro chválu ščedřý bývá, odplatu utratí,
a to, čo dá ze svej ruky, víc se mu nevrátí.

Mnozí ved'á statky svoje nadarmo mrhati,
zřídka který umí něco slušne darovati.

Daruj z lásky, a pro Boha, a i to v tajnosti,
jak dáš zjevne ku příkladu, nestratíš svatosti.

57. Duša má rozkazovati: a telo ju poslúchati.

Duša v tele jako perla v hlinenej nádobe,
nemá v svete nic pod sluncem podobného sobe.

 Za paňú je urídzená stvorení všeckého,
 nemá v ničem poslúchati tela hlineného.

Má nad telem panovati, držíc ho pod sebú,
a jemu se nepoddávať pro žádnú potrebu.

 Telo duši panujíce, od neba zrazuje,
 duša vúlu tela plníc Boha ohrozuje.

Telo k službe je stvorené, duša k panování,
nech služebnosť neprijímá, která má byť pani.

 Telo duši, duša Bohu povinná slúžiti,
 aby duša v svej hodnosti mohla večne žiti.

58. Vexování znášaj bez hnevání.

Když ti kdo čo zlé učiní, nechtej se hnevati,
ani ze zbytečným žalem srdce sužovati.

 Žalost' krivdu nenahradí, než zdraví zežírá,
 hnev pak bránu jako bránný ku zlostem otvírá.

Nech rozum tvúj vyšší bude nad náchylnost'ami,
máš veselým medzi všemi byť případnost'ami.

 Každý případek protivný ze smíchem přijímaj,
 žádného znamení hnevu ze sebe nevydaj.

Čím se vícej budeš hnevat', tým víc nepřítelé
budú vexy všelijaké činiti vesele.

 Učiníš si s hnevem škodu, a jim potešení,
 proto ze smíchem přijímaj každé obrazení.

59. Chvála vlastná smrdí, nemilá u li-
dí. Nikdy nemej to v zvyklosti, čo je

~~59. Chvála vlastná smrdí, nemilá u li- dí. Nikdy nemej to v zvyklosti, čo je proti statečnosti.~~

Nechtej se chváliť pred lidmi, neb je v nenávisti,
kdo své skutky vyhlasuje k svojej úctivosti.

Ani z lehkomyšlnosti nechtej se tupiti,
jak nechceš ze seba posmech a potupu míti.

K každej veci jako osel nebež na divadlo,
ani nenos pro tvú krásu ve vačku zrkadlo.

Nikdy nerob žádné spevy ze samopašnosti,
do žádnéj hry se nedávaj z lehkomyšlnosti.

žádnej veci se nečuduj, byť' byla neznámá,
nebo čo se očom svítí, může býtí slama.

Jak se budeš spytovaťi to často, čo nevíš,
skrže časté spytování sprostost' tvú vyjevíš.

Nóta šestá.

Servivit ergo Iacob pro Rachel septem annis. Gen. 29.

aestú nótu ku spívání dáme Jákobovi,
který ovce dvacet rokův pásel Lábanovi.

Jákob anebo podmetač matku mel Rebeku,
otce Izáka, který byl již v dospělém věku.
Starší brat[r] byl Ezau, polování hledel,
Jákob pak mladší vždy doma při své matce sedel.

Prvorodzenost' od bratra za šošovicu vzal,
i otcovské požehnání od Ezau odňal.

Z tej příčiny chtel Ezau Jákoba zabíti,
tehdy Jákob z Berzabee musel ustúpiti.
ael do Mezopotámie ku Aran mestečku,
v Lábanovi ujčekovi majíc nádej všecku.

Pristavil se při studnici v chotári Aranském,
tam najprv videl Ráchelu v spúsobe valaském.
Prijal ho Lában ku sebe, dal mu ovce pásti,
a i capinu s kozami po Aranskej chrasti.

Zalíbil sobe Ráchelu, když pohlédel na ňu,
sedem rokův Lábanovi pásel ovce za ňu.

Když za službu Liu dostal namísto Ráchele,
zas sedem let za Ráchelu vyslúžil vesele.

Potem ještě za šest' rokův pásel ovce jeho,
a za službu samé ovce bral v plate od neho.

Takej barvy se rodili barančky vždycky,
jaké on predkladal ovcám do vody paličky.

Mel od Boha požehnání v prácách, a i v statku,
a ze čtyř manželek dostal nemalú čeládku.

Když ho Pán Bůh opatruje, dobře se mu vodí,
když žije v milosti boskej, nic mu neuškodí.

Ani medveď, ani tigris, ani vlk, ani lev,
ani úzkost', ani diabel, a žádný lidský hnev.

Opatroval Bůh Jákoba podle zaslíbení,
pro Jákoba mel i Lában statku rozmnožení.

Nebyli kozy jalové, množili se ovce,
Jákob ze stáda neužil i jedného škopce.

Jak čo zhynulo ze stáda, aneb zver zachvátil,
všecko Jákob Lábanovi zúplna zaplatil.

Jak se něco utratilo, neb zlodej uchytil,
vynahradil Lábanovi, by škodu necítil.

V zime zimu podstupoval, v lete horúčosti,
jako ve dne, tak i v noci mel mnohé starosti.
Syr, mléko, barance, vlnu, škopúv, ovce, kozy,
ujčekovi Lábanovi opatrne množí.
Ale i sám podle práce bohatý zůstává,
a od synův Lábanových nenávisť dostává.
A i Lában na Jákoba krivým okem hledí,
že má Jákob mnoho statku, i mnoho čeledi.
Tehdy Jákob u Lábana nenávisť vidíce,
když vyslúžil dvacet rokúv, nechtel slúžit' více.
Vzal manželky ukradome, a i svoje dítky,
utékel preč od Lábana ze svými dobytky.
Lában ho zhonil v Galaad, chtel se na n[e]m mstíti,
ale mu Bůh nedopustil v ničem uškoditi.
Jide Jákob svojú cestú, k Manaim prichádzá,
a tam proti nemu vojsko anjelské vychádzá.
Potem slyšel, že Ezau proti nemu jide,
bál se, že ho snad privede ku nejakej bíde.
Obával se Jákob velmi od Ezau tvári,
chtejíc jeho hnev ukrotit', predeslal mu dary.
Potem zápasil s Anjelem pri Jaboth potoku,
ten ho až k střípnutí nohy uderil po boku.
Však se Jákob pasovati s Anjelem neprestal,
dokudkoliv požehnání od neho nedostal.
A tam namísto Jákoba vzal Izrael meno,
kterým se posavád volá židovské semeno.
Zemrel Jákob sto čtyricet sedem let majíce,
své otcovské požehnání synům nechajíce.

1. Pán Bůh je nemalý, hoden všeckej chvály.

Bůh dobrota neskončená hoden všeckej chvály,
ve všeckých dokonalost'ách je naveky stálý.
Jemu podle Boství v ničem žádný rovný není,
tehdy sám má chválen býti od všeho stvorení.
A i v srdci, a i zjevne vždy Boha chválit' máš,
a tak z cnostlivého srdce ctnostlivý příklad dáš.
K chvále boskej jiných lidí s příkladem pritahuj,
sám pak od chvály pokrytskej v každý čas se varuj.

2. Jestli mluvíš to čo nevíš, bláznivost' tvoju vyjevíš. Hádání daremné není je příjemné.
 Zjevně slouží Pánu Bohu dokonce neškodí,
 jestli jiných k službě boskej s příkladem privodí.

Jak kdo sobe skrz pobožnost' chválu získat' míní,
 Bohu chválu utrhuje sobe škodu činí.

2. Jestli mluvíš to čo nevíš, bláznivost' tvoju vyjevíš. Hádání daremné není je příjemné.

Nekterí se dišputujú o tom čo neved'á,
 z ježa chtějú proukázat' velkého medveďa.
 Chcú ze svými příčinami komára lúpiti,
 a pro meno od hlúposti nechcú odstúpiti.
 Nezačínaj rozmlúvati o neznámej veci,
 a na to neodpovídaj, čo nevíš jak svečí.
 Težké a hluboké veci slyš v mlčanlivosti,
 neukazuj skrz sprostú reč tvojej bláznivosti.
 Za múdrého počten bývá blázen mlčanlivý,
 a za blázna se pokládá učený zvadlivý.
 Na čo nevíš odpovedeť, poslúchaj s tichosťú,
 za múdrého se nezjevíš s bláznivú rečnosťú.

3. Jako máš mluvití ráč se naučiti.

Obyčejným hlasem mluvit' ku každému sluší,
 nebo hlas neobyčejný obrazuje uši.
 O jednej veci žádného často se nepýtaj,
 ani s hádkami v reči tvej žádného nechytaj.
 Pyšné reči, a posmešné nedrž na jazyku,
 k přítomnému rozmlúvajíc varuj se od křiku.
 S lahodnými slovečkami bližního netýkaj,

a jako z kazatelnice k žádnému nekřikaj.
Prívetive s domácimi potreba mluvíti,
neb pokoj skrz prívetivosť má se upevniti.
V obecných pak vecích musíš mluvit' povážlive,
by však reč tvá místo mela, máš žiti ctnostlive.

4. Jazyk rozpustilý ku škode se chýlí.

Jak máš jazyk rozpustilý k mluvení hojnému,
si ku škode jiným lidem, i sobe samému.
Malá iskra velkú horu i mesto vypálí,
velkú škodu činí jazyk, ačkoliv je malý.
Jestli ale od rozprávek chceš jazyk stahovat',
musíš srdce ku múdrosti stále napravovat'.
Vícej myslí čo máš mlčet', než čo máš mluvíti,
nechtej z dobrých rečí ku zlým jazyk rozpustiti.
Mlčet' nikdy neuškodí, uškodí mluvíti,
když ščebotný chce pred všemi všecko vyjeviti.
Často mlč i dobré veci, privykneš k mlčání,
a nebudeš škodu míti ze ščebotování.

5. Kdo tajnosti své zjevuje, nezamlčí ani tvoje.

Nikomu lehkou nebývají příliš prívetivý,
ani nechtej byt' každému v reči důverlivý.
Ne důverný jak náleží, ale zradca bývá,
kdo nepozorne jazykem srdce své odkrývá.
Ne přítelstvo, ale zradu sobe spůsobuje,
kdo tajemství srdce svého snadno vyjevuje.
Každý bláznem, ne důverným takého pokládá,
který tajné věci svoje na tanír vykládá.

Kdož te prijme za prítela? kdot' secreta poví?
když ty i tvoje tajnosti zjeviť si hotový.
Dúverným buď, komu vidíš, ale ne každému,
secreta pak srdce tvého nezjevuj žádnému.

6. Pán prívetivý, služebný milý. Lepš[i] tvár nežli dar.

Všeckým vrchním tú obyčej zachovávať sluší,
by k poddaným prívetive obracali uši.
Poddaného mluvíciho vyslyšať vesele,
a s líbežnú odpoveďú potešiti cele.
Bude sobe pokládati to poddaný za dar,
když uvidí mluvíciho pána veselú tvár.
A ačkoliv nedostane, čo od pána prosí,
prece pána pro líbežnosť milovati m[u]sí.
Pán hnevlivý je nemilý, ačkoliv čo dáva,
když líbežnú od poddaných tvár i reč skováva.
Víc s líbežným obličejem nabudeš milosti,
nežli s darmi, jak ich dávaš komu s prchlivostí.

7. Svet teho miluje, kdo mu ustupuje. Teho nenávidí, koho často vidí.

Ustúp máličko na stranu, málo se podívej,
a predivný teho sveta uvidíš obyčej.
Za tým beží svet, který ho scela zanechává,
a zas pred tým svet utíká, kdo ho vyhledává.
Kdo se svetu ustupuje z očí preč na stranu,
ten svetu ku svej milosti sám otvára bránu.
Ten u lidí obyčejne zůstává vzácnejší,

kdo od lidskej spoločnosti býva vzdálenejší.
Jak chceš byť u ľudí vzácny, vzdaluj se od ľudí,
každý teho víc šanuje, koho zídka vidí.
Jestli tvá častá prítomnosť raz ľudí nasytí,
nebudeš u nich, jako chceš, veľkú vzácnosť míti.

8. Milejšé veci veci neznámé, než ktere pred sebú máme.

Po neznámých vecách mysel víc se rozširuje,
neb se člověk vždy víc a víc zvedeť usiluje.
Víc sú milé oddálené než prítomné veci,
nové prí[chodzé] divadlá chcejú videt' všeci.
Jestli auctor je neznámý, kniha více platí,
a jak author známý býva, kniha vážnosť trati.
Víc veríme neprítomným skrz listy mluvícím,
nežli pravdomluvným lidem pred sebú stojícím.
Víc se boja lidé vojny od vojny vzdálení,
než vojaci nepřítelům v čele postavení.
Vícej o neznámých vecách slyšeti chce člověk,
neznámé býva milejšé, než známé čokolvek.

9. Čo se dostáva bez práce, to netrvá, len nakrátce. A čo s pracú dostávame, na to lepší pozor dáme.

Čo sám člověk si zhromáždil, to mu nejmilejšé,
čím s vetšú pracú nadobyl, tým mu je stálejšé.
V přísloví se připomíná, že snadné nábytky
velmi těžko prichádzajú na vnukove dítky.

Čo bez práce dostávame, bývá v nemilosti,
proto naň v opatrování nemáme starosti.
Z malých vecí podle práce do velkých přijítí,
lépeť jest, nežli bez práce hned bohatým býti.
Kdo má starost' v nadobytí, má starost' v schování,
aby práca nezhyňula bez opatrování.
Ale bohactvo bez práce velmi málo platí,
kdo darmo vzal, nedbá na to, když darmo utratí.

10. Opakované řeči nenávid'á všeci.

Neopakuj bez příčiny skutky aneb řeči,
neb také opakování žádnému nesvečí.
Slovo raz vypovedené když má svú úctivost',
jak se dvakrát opakuje, splodzuje ošklivost'.
Když se tvej žartovnej řeči kdo sladce zasměje,
tehdy tá řeč juž má pred ním byt' bez všej nádeje.
Juž mu smíchu neprisorí, než uši obrazí,
a skrze opakování veselost' vyrazí.
Jídlo jedn[úc] predstavené požívá se z chuti,
než druhý raz požívané k ošklivosti nütí.
I muzika neni milá, když je jednej nóty,
ani švec na jednu formu vždy nešije boty.

11. Ze statečnej společnosti naučíš se statečností.

S múdrymi a statečnými tovaristvo mívaj,
z jejich příkladných diskursúv múdrost' nadobývaj.
Ze statečnej společnosti statečný zústaneš,
a pro statečnost' u lidí úctivost' dostaneš.
Od tak[ových] se oddaluj, kteří vždy žartují,

a skrže žart častokráte hnevy spôsobujú.

Nekdy skrže žarty svoje obveselujú síc,
naučíš se statečnosti od nich málo, neb nic.

Nic nemej s opilým, nebo když rozum utratí,
i nejlepší tvoje slovo v nejhorší obrátí.

S mladými se tovarišit' nesvečí starému,
každý se má radovati sobe podobnému.

12. Ku zlým řečám, k hríchu nepridávaj smíchu.

Mnozí lidé z kratochvíle mnoho rozprávajú,
časem v řeči a i v skutku míru nechávají.

Kratochvilné zhromáždění dává příležitost,
by se mohla slobodnejšej vykonávati zlost'.

Jak budeš přítomný, kde se zlé mluví neb činí,
nepotvrduj zlosti smíchem, ani řeči tvými.

Ale štráfaj ponížene, jak můžeš, zlostného,
aneb ustúp pri tichosti z zhromáždění teho.

Jak ti štráfať nesloboda, ani ustúpiti[?]

tehdy zlost'ám skrz smutnú tvár chtej se protiviti.

I smutná tvár proti zlost'ám naučení dává,
a bezbožný zahanbený od zlosti prestává.

13. Důvernost' zbytečná není dluho vdečná.

Nevylívaj všeckú lásku, ani důvernosti,
na žádného, ačkoliv je v největšej milosti.

Když pomaly roste láska, dluhšej bude trvat',
a jak naraz se natáhne, může se potřhat'.

Neukazuj zbytkem lásku příteli novému,
jak ho chceš dluho zadržat' k potešení tvému.
Ponevác nic stát' nemúže naveky zbytečne,
jak začatú zmenšíš lásku, nebude mu vdečne:
Lépej z malého k velkému vstupovat' pomaly,
a tak pri skrovném přítelství zotrvávat' stálý.
Čokoliv začneš zvysoka, raz se skloní dolu,
dluho s zbytečným přítelem nemúžeš byt' spolu.

14. Bez potreby nerozprávaj, múdrosti tvej nepredávaj.

Blázen všeho ducha svého naraz z úst vydává,
múdrý nečo i nazatým pri sobe nechává.
Blázen srdce v ústech nosí, nechce ho zakrýti,
múdrý ústa usiluje do srdca zavríti.
Neukazuj tvej múdrosti, kde jej nepotreba,
neb sytému neosoží predstavovat' chleba.
Kdo vylívá naraz múdrost' svoju pred jinými,
utracuje vzácnost' svoju časy budúcími.
Kdo pro múdrost' chválu žádá pred každú chalupú,
potem namísto pochvaly dostává potupu.
Vzlášte když všecko, čo [umí], naraz vyjevuje,
na budúci čas pri sobe nic nezadržuje.

15. Ani nechvál, ani nehaň do očí žádného.

Ani nechvál, ani netup přítela do očí,
neb tak od přítelství tvého najskorej odkročí.
Jak ho budeš pro malú vec zbytečne štráfati,

tehdy jiste tvé přátelstvo v nenávisť obrátí.
Jak by velkou věc zavínil, volaj ho na stranu,
a skrz tajné naučení odkryj jeho ranu.
Ani často neopakuj jeho provinění,
ani osobu neštrafaj, ale prohrešení.
A jak ho chceš napomenout skrz jinou osobu,
to pamatuj, aby bylo při dobrém způsobu.
Jak by zvedel, mohel by se z toho zahanbiti,
a tak od přátelstva tvého škodně odstúpití.

16. Nedobrá rada velká závada.

Radu pýtá kdo od tebe, nerad' hned z náhlosti,
než považuj, čo máš radit' s velikú pilností.
Nic neplatí radu dávat', než dobře raditi,
aby nikomu tvá rada nemohla škoditi.
Jak chceš, aby byla tvoja užitečná rada,
mysli s[o]be, že si ty ten, který radu žádá.
Ani nedávaj nikomu rady, jak neprosí,
a jak radíš, to porad', čo k úžitku byt' m[u]sí.
Pozoruj na tú osobu, která pýtá radu,
to mu porad', v čem nemožnosť nečiní závadu.
Jak poradíš věc nemožnú, čo splnit' nemůže,
daremná bude tvá rada, nic mu nepomůže.

17. Vinný musí trestán býti. Darmo zaň budeš prositi.

Neoroduj za žádného, ani nic nepýtaj,
a tak sám svoju povážnosť do sídel nechytaj.
Jak chceš prosit' za nekoho, který je v trestání,
pováž, zdaliž se ti stane bez odporování.

Jak podle spravedlivosti kdo trestán byt' musí,
za takého u vrchnosti prositi nesluší.

Vzlášte když k příkladu jiným má kdo trestán býti,
neopovažuj se znáhla za neho prositi.

Neobdržíš to, čo žádáš podle tvej vzácnosti,
musí sudce vinu trestat' při spravedlivosti.

Jestli pýtáš vec nemožnú, škodíš tvej osebe,
radnej oslobod' vinného při jiném spúsobe.

18. Mlč daremné reči a mluv čo ti svečí.

Kdo ví mlčeť, ten je múdrý; v Písme je památka,
že mlčanlivost' velikej jest múdrosti matka.

Však nicmenej mnozí mlčá, neb se mluvit' boja,
aneb sobe netrúfajú, neb o čest' nestoja.

Aneb nevedá, čo mluvit' podle svej sprostosti,
aneb taja srdce svoje, stojíc v falešnosti.

Který podle pobožnosti mlčanlivost' drží,
mluví to, čo kdy potřeba, mlčí, čo ho mrzí.

Mluví bez okolkování, podle pravdy jide,
nedrží se falešnosti jak bezbožní lidé.

Kdo okolky oblibuje, mluví v podvodnosti,
na jazyk nepozorujíc nemá nic múdrosti.

19. Pohoršení k zatracení.

V přísloví je, že kdo čiste nechce se chovati,
aspoň na zjav k pohoršení nemá zlost' pách[a]ti.

Kdo chce jíti, nech sám jide k svému zatracení,
jiných s sebú nech nevede skrze pohoršení.

Neni tak nemocná krehkost' tvej prirodzenosti,

Žebys' ju nemohel nijak stahovať od zlosti.
Hoden si väčšej potupy než tvá prirodzenosť,
ty zlé činiš, a ne ona keď čini poslušnosť.
Čím na väčšom stupni stojíš nejakej hodnosti,
viac na tebe každý hľadá, varuj sa od zlosti.
Jak nestojíš o statečnosť, a o své spasení,
aspoň jiným skrz zlý príklad nebuď k pohoršení.

20. Jak nenecháš zlosti, nebudeš met' cnosti.

Nemúže met' tovaristva svetlo s temnosťami,
tak nemúže spolu bývať bezbožnosť s cnosťami.
Bílé s čiernym, voda s ohňom neni v jednom mieste,
tak i v tebe nemúže byť zlosť i cnosť zajiste.
Nadarmo se usiluješ prijíť k dobrému,
jestli se neusiluješ protiviti zlému.
Najprv se chrániť od zlého Písmo sväté radí,
potem v cnostlivém prospechu [zlá] zlosť nezavadí.
Keď zahradníci v zahradách trávu vytrhajú,
potem veci nasadené zrost i bujnnosť majú.
Jako tráva dobré veci v záhrade zdusuje,
tak bezbožnosť v člověkovi cnosti vysušuje.

21. Nadobudeš pekné mravy, jestli budeš v cnostech zdravý.

Pekná vec jest dobré mravy na seba odívať,
peknejšia pak od zlých mravív pilne se vystríhať.
Od zlých zelín, od žihlavy vypletá zahrada,
i veselost', a i úrod působuje rada.

Což za osov do zahrady semená rozsíti,
a pro zbytečnost zeliny užitku nevzíti.

Milé budú tvoje mravy, i spôsob v činení,
jestli v nich nic daremného a špatného neni.

Ne len rozsívá semeno zahradník v zahrade,
též čistotu v cestách drží, i na každej hrade.

Nejprednejšia má byť práca oddálit' zlé veci,
by dobrá vec v svém porádku mohla byť, jak svečí.

22. Od statečných neutíkaj. Každému dobrý príklad daj.

Neni dobré ustavične do kútúv se krýti,
a pred oči vzácných lidí nikdy neprijíti.

Žáden potupen nebývá, jak se sám nezhaní,
kdo utíká od statečných, svú statečnost' raní.

Neni je kdo pre to pyšný, že s vzácnými chodí,
nech len skrze nerozumnost' sám sebe neškodí.

Skrz škrupule a nemravnost' nepřítelův vzbudíš,
od statečných odstupujíc velice poblúdíš.

Dobré mravy pred jinými máš ukazovati,
aby mohli naučení jiní z tebe brati.

Však pozorne, bys' namísto tvého naučení
nedal skrze nemravnosti komu pohoršení.

23. Mluvení maznavé, neni v mravoch zdravé.

Chraplavo, neb šeleptavo zřídka máš mluvíti,
neb bys' mohel tým způsobem k posmechu přijíti.

Když čo mluvíš, aneb činíš, nedávaj příčiny,

nech příčinu vyrozumí, kdo ju zvedeť mání.
Tak se chovaj, abys' se zdal hrozný, i láskavý,
ale z pýchy nad nikoho nevypínaj hlavy.
Nečo od tebe dostati nech lidé žádajú,
nech se boja, nech te spolu v úctivosti majú.
Jestli chceš meť chýr o sobe múdrej všetečnosti,
tehdy rozličné noviny musíš meť v známosti.
Čo neumíš dobre činiť, nečiň pred jinými;
ani lidí neobťažuj s diskursy podlými.

24. Bezbožný má trestán býti. By se mohel napravití.

akodí dobrým neomylně, který zlým odpúšća,
jestli múžeš vlka zabit', nepusť ho do húšća.
Aby dobří pokoj meli, a žili v tichosti,
má bezbožný trestán býti bez všeckej lítosti.
Milosrdenství ukrutné aalamún menuje,
kde se pokuta bezbožným z lásky ulevuje.
Kdo odpúšća bezbožnému, činí dvojakú zlost',
bezbožných v zlém potvrduje, dobrým činí úzkost'.
Když máš trestat', tresci dobre, neb trestání malé
nenapraví zlého, ale k zlosti pohne dále.
Dobrych lidí dar a chvála pritahuje k cnosti,
pokuta pak bezbožného odtáhne od zlosti.

25. Z hnevu netresci hned žádného. Snad se zlý promení v dobrého.

Hnev te nekdy spravedlivý znáhla napaduje,
a k vylití prchlivosti silne popudzuje.

Nevylívaj prehlivosti, máličko pozhovej,
namísto trestání, pekné naučení podej.
Který trestání zaslúžil, bude se te báti,
neskoro se opováží teba rozhnevati.
Jak zas zhreší proti tebe, budeš meť příčinu
trestat' na nem i včulejšú, i predešlú vinu.
Neb oddálené trestání víc straší vinného,
nežli kdybys' ho hned trestal z výstupku každého.
Zlých vecí nasledujících všeci se bojíme,
o pominulé pak strachy více nestojíme.

26. Když chceš koho potrestati, nech- tej mu to v známost' dáti.

Jestli je kdo v tvojej moci, a zaslúžil bití,
kdy chceš trestat' jeho vinu, nechtej oznámiti.
Jak ho nedržíš v tvej hrsti, a chýříš pokutu,
ujde pro strach, a tak tobe učiní potupu.
Aneb ujde k nepřítelům, a tak z poddaného
budeš míti nepřítela naveky hlavného.
Když služebník je nepřítel, a dostává silu,
ukrutne nad pánem svojím mstí se v každú chvílu.
Aneb jak zví, že výstupek jeho chceš trestati,
uškodí ti, a uteče, a víc se nevrátí.
Aneb patrónův vyhledá, na kterýchžto prosbu
musíš vinnému odpustit' jakúkoliv hrozbu.

27. V slibování bud' pozorný.

Čo si slíbil, to vykonaj čím skorej každému,
abys' nezískal cigánsky titul menu tvému.
Nebo lépe jest neslíbit', nežli slib zrušiti,

a pro sliby nesplnené v nenávisti býti.
Čím najskorej slib vykonaj, velmi bys' pochybil,
kdybys' nechtel vykonati, čos' komu prislíbil.
Buď pozorný v slibování, neslibuj, čo nemáš,
vec nemožnú nevyplníš, čos' nemel, to nedáš.
Podvodne nic neprislubuj, neb nenávist' plodí,
kdo slovo své nesplňuje a s cigánstv[í]m chodí.
A jak škodu nekdo získá pro tvé slibování,
tým víc budeš v nenávisti, a i v omlouvání.

28. Když sú v jedném zmyslu mnozí, protivít' se neosoží.

Ačkoliv by všeci lidé zlú vec milovali,
ty nemiluj, než ukazuj jim zlú vec pomaly.
Jak se naraz sám sprotivíš zmyslu obecnému,
žádného spurne nenahneš ku úmyslu tvému.
Najprv můžeš chválit' tú vec, která se všem líbí,
potem múdre s příčinami ukáž její chyby.
Nahneš jiných k vůli tvojej bez vsej násilnosti,
bez protivne ukazují zmysel tvúj v tichosti.
To však m[u]síš povážlive, múdre a bez chvály,
ináč vstane proti tebe i velký i malý.
Ty jeden všech neprevýšíš, jak zjavne bojuješ,
prevýšíš pak, jestli v nečem obci povoluješ.

29. Neprotiv se hned zlej reči, potom ju naprav jak svečí.

Kdo prisvieča rečám tvojim, miluješ takého,
i ty netup reči jiných, než vyslyš každého.

Který každému mluvení vždycky se protiví,
žáden s takým pri tichosti nemúže byť živý.
Ačkoliv reč nepravdivú uslyšíš od k[e]ho,
nemáš hnedky ukazovať falešnosti jeho.
Jako bys' mu všecko veril, můžeš se zasmíti,
když žádnému s tým neškodí, nechaj ho mluvíti.
Jestli se ty neprotivíš žádnéj jeho reči,
tehdy i on rečám tvojim důverne prisvečí.
Když se jemu neprotivíš, si uňho v milosti,
navedeš ho k čemukoliv podle tvej líbosti.

30. Ne hned odporuj, čo pýtá priateľ tvój.

Pýtá nekdo důverlive od teba těžkú vec,
neodporuj prosbám jeho, než láskave povedz.
Že učiníš, jak nemožnosť nebude v prekážce,
byť bys' potom nevykonal, predce budeš v lásce.
Jak bys' videl, že čo pýtá, stati se nemúže,
pro všelijaké těžkosti, aneb jiné nůdze.
Ty těžkosti a nemožnosť nechtej oznámiti,
neb by súdil, že čo pýtá, nechceš vyplniti.
Začni konať, a nech i on těžkosti okusí,
tak, že pýtal vec nemožnú, sám poznati musí.
Slib tvój pro zjevnú nemožnosť od seba odvrátíš,
a tak peknej zdvorilosti titul neutratíš.

31. Proti smelému smele. Proti zlému nevesele.

Tak smelého jako zlého každý se obává,

doňho z opovázlivosti snadno se nedává.

Kdo raz s hanbú čijej sile ustúpiti musí,
ne tak skoro proti sebe ho drážiť pokusí.

Nespokojný do každého oddáva se smele,
trúfá, že může jezdit na každém vesele.

Zanechaj zlost', ale smelosť drž proti smelému,
sloboda jest pri spúsobe brániť se každému.

Obrát' silu proti nemu, když začne brojiti,
když ho sprvoti přemúžeš, budeš pokoj míti.

Neb i baran nespokojný když utratí rohy,
utíká přech, a na pleca bere svoje nohy.

32. Peníze všechno můžou.

Kdekoliv není peněz, není jiných věcí,
a kdo má peníze, tomu klaňají se všeci.

Peníze číňá na svete člověka vzácného,
neb ho všeci nazývají blahoslaveného.

Nech bude kdo nejsprostější, nech nic nemá v hlavě,
jestli bude penežitý, přece [žije] v sláve.

Kdo má v hojnosti peněz, nemá nedostatku,
za peníze i přátelův rozmnoží, i statku.

Velmi mocné sú peníze, na svete panují,
všeckým lidem ku rozličným pracám rozkazují.

Peníze v svete [za] boha snad by [t]e hlásili,
kdyby štěstí okružlému poddané nebyli.

33. Jako s přáteli máš zacházeti.

Jak s kým držet' tovarstvo je proti tvej chuti,
neusiluj se od neho záhla odtrhnúti.

Neb náhlivé rozlúčení nepřítelstvo plodí,
pomaličky s pozhovením vzdálit' se neškodí.

Jak tvůj přítel něco s prosbú chce od tebe míti,
nechtej vždycky k jeho vůli, čo chce, prislíbiti.
Bude milé, jestli něco dáš z povážlivosti,
stratíš vzácnosť, jak dáš, čo chce, z lehkomyšlnosti.
Nechtej jedného přítele do rady volati,
bys' se neukázal jiných s tým potupovati.
Nezakládaj na příteli jedném, myšli jiste:
jak te nechá, bys' u jiných mel tvé útočište.

34. Múdrost' svetská v zlosti všecká.

Falešného sveta múdrost' záleží na zlosti,
když srdce, zmysly, i reči drží v podvodnosti.
Všecké veci spravdivé za faleš uznává,
a falešnosť jakúkoliv za pravdu vydává.
Ukazuje vyhledávat' všeliké hodnosti,
všecko potešení srdce pokládat' v marnosti.
Zlé za zlé vynahradzovat' bez milosrdenství,
mstíti se nad nepřítelmi, rozmnožovat' pomstvy.
Jak pre nemožnosť nad nekým nemůže se [mstíti],
chce zlost' s podvodnú dobrotú podvodne tajiti.
Nechtej, synu, takú múdrost', radnej zústaň hlúpý,
prinde čas, když zjevne sám Búh tú múdrost' potupí.

35. Všecho se mení. Stálosti není.

Jóba svatého mluvení toto mej v známosti,
že člověk nikdy netrvá pri jednej stálosti.
Ze dňa na deň promeňuje vek svůj, a i zdraví,
nedrží jeden obyčej, ani jedné mravy.
Čo dnes komu nejmilejšé, tupit' může zítra,
neb je vůla v člověkovu k promenení chytrá.
Nezakládaj na příteli, byť byl nejvernejší,

mysli, že z neho nepřítel bude nejpřednější.
Beda temu, kdo svú nádej vskládá v člověkoví,
když ho tá nádej oklame, což počne, neb poví?
Nikde pod sluncem bezpečně nepoložíš nohu,
jestli všeckú tvoju nádej neobrátiš k Bohu.

36. Kdo se od lidí vzdaluje, cnosti so- be zhromáždzuje.

Čím dále od slunca měsíc, tým má víc jasnosti,
když se k sluncu přibližuje, přichází k temnosti.
Tak i člověk, když od lidí čím víc je vzdálený,
tým víc v cnostech, v dobrých skutkoch zůstává schválený.
Ale ve všech dobrých vecích velmi se zatmívá,
jestli časté obcování s tovarišmi mívá.
Jak chceš ducha pobožnosti v sobe zahájití,
nezanedbaj se od lidí často oddáliti.
Skrz časté oddalování nabudeš svatosti,
Bůh do srdca temu mluví, kdo je v samotnosti.
Kedy vyndeš medzi lidí, menší se navrátiš,
čos' zhromáždil v samotnosti, v rozprávkách utratíš.

37. Pomaly a stále v dobrém ujdeš dá- le.

Dálej ujdeš, jak pomaly budeš pokračovat',
ustaneš, jak v ceste spredku budeš vyskakovat'.
Po literce, po rádečku kniha se spisuje,
i sedlák s jedným zatnutím drevo nezvaluje.
Pridaj málo ku malému, a trochu ku trosce,
málo k malému pridané na mnoho vyroste.

Však nech začatý úmysel v práci neprestává,
neb práca a ustavičnosť dobrý koniec dáva.
Jak chceš velkú vec u pánúv sobe vykonati,
nevykonáš, jestli naraz to chceš dostávati.
Težká vec povážlivosti žádá neomylně,
a ty nic naraz u pánúv neziskaš násilne.

38. To chceš jinému činiti, čo nechceš od neho míti.

Dost malú vec nechceš trpeť, pro slovo se hneváš,
avšak v mnohých veľkých vecách druhým pokoj nedáš.
Kdyby ti kdo to odvrátil, čo od tebe dostal,
snad bys' pro netrpezlivost' v živote nezostal.
To je tvoje potešení, když jiných vexuješ,
a ty nižádné od jiných vexy nemiluješ.
Chválu žádáš, když podvodne omlúváš jiného,
a ty pravdu nechceš slyšeť od přítele tvého.
Ach, zajiste zaslepená jest krehkost' člověka,
za zlé věci učiněné dobré věci čeká.
Čo nechceš, aby ti jiní lidé nečinili,
nečiň; a čo od nich žádáš, čiň jim v každú chvíli.

39. Dobrodince mej v šanobe, neubližuj tvej osobe.

Dobrodiní s dobrodiním má se nahraditi,
a kdo nechce, tehdy jiste má nevdečným býti.
Nevdečnost' je veliká zlost', tá s darmi pohrdá,
dobrodincův zarmucuje, k dobrému je hrdá.
Jak čo dobré máš od koho, oddaj dvojnásobne,

aneb jak nemáš natolko, vynahrad' podobne.

Jak od teba dobrodinec nežádá odplaty,
ty pamatuj dobrodiní prijaté uznati.

Každý človek to má v sobe od prirodzenosti,
když komu čo z lásky dáva, žádá byť v milosti.

A ty jak za dobrodiní oddáš nejakú zlosť,
nenis' hoden žiť na svete pro tvoju nevdečnosť.

40. Kdo ráno ze sna povstává, nech Bohu čest', chválu vzdává.

Když se ráno že sna zbudíš, obrát' k Bohu mysel,
a zadekuj, že si živý do toho dne prišiel.

Prvňá mysel srdce tvého nech bude o Bohu,
pred modlitbú k žiadnej práci nepostupuj s nohú.

Když se zbudíš, a juž víc sen netáhne te k spaní,
vstaň ochotne z lúžka tvého bez pretahování.

A když vstaneš, tehdy hlavu tvú neškrob zbytečne,
umyj tvár tvú, potom obleč odev tvúj statečne.

Pomodli se tvé modlitby, Bohu deň obetuj,
v ktorej cnosti se máš cvičiť teho dne, pamatuj.

Největšú zlosť vykoreniť mej starosť jedinú,
rozdel čas dne, jak máš činiť, čo v ktorú hodinu.

41. Jak deň dobre máš trávití múžeš se tu naučiti.

Žádaj v prácách užitečných celý deň strávití,
od hríchu jako od hada vždycky se chrániť.

Ranné dobré precevezetí začasto opakuj,
z jedných cností k druhým cnost'ám ochotne poskakuj.

42. Tovaristvo činí podobného. Zlého
 neb dobrého. Továriš je jaký, i ty bu-
 deš taký. Podle všeckej tvej možnosti dobre čiň každému,
 nepripojuj se do konce tovaristvu zlému.

Jak by se ti pritrefilo prohřešit z krehkosti,
 povstaň, a obrát' se k Bohu s pravú skrúšeností.

Neoblubuj zahálání, neb práce daremné,
 pracuj, čo je tvojim bližním i Bohu příjemné.

V prácách hledaj chválu boží v nemoci i v zdraví,
 neb ten má veselý večer, kdo deň dobre stráví.

42. Tovaristvo činí podobného. Zlého neb dobrého. Továriš je jaký, i ty bu- deš taký.

Dobrý člověk tovariša žádá meť dobrého,
 nebo každý oblibuje sobe podobného.

Sama jeho prirodzenost' táhne ho k dobrému,
 by mel s dobrým tovaristvo ku užitku svému.

Jak chceš poznať, jaký je kdo? čo se o nem slyší?
 Pohlédni na toho mravy, s kým se tovariší.

To bez všeckej pochybnosti v nem můžeš najíti,
 čo na jeho tovarišoch vidíš, že se svítí.

Tovaristvo tovarišuv činí sobe rovných,
 aneb v cnosti, aneb v zlosti dokonce podobných.

Nebo kdo koho miluje, po vůli mu chodí,
 a tak v mnohých tovaristvo jedné mravy plodí.

43. V bohactví sůžení. Nic v nem jiné neni.

Kdo má veliké bohactvo, má mnoho čeledi,

ale nemá nic z bohactva, kreme že naň hľadí.
Žádne oko s pohledením se nenasycuje,
ale radnej pána svého k marnosti vzbudzuje.
Kdo má statek, má i takých, ktorí ho zjedajú,
boháčovi krem starostí nic nenechávajú.
Bohactví síc boháčovi plodí dost starostí,
však od neho ku jinému utíká v náhlosti.
Marnosť veľká! kdo bežící statky oblibuje,
a cností nejlepší poklad si nezhrómážd'uje.
Jak te nenechá bohactví, ty ho nechať musíš,
a tak z neho, nic jiného, krem trpkosť okusíš.

44. Bez práce a násilnosti neprijdeš ku žádnéj cnosti.

Jakúkoliv cnosť na svete človek žádá míti,
nemúže k nej bez všej práce lahko pristúpiť.
Nazí na svet prichádzáme bez všelikej cnosti,
neb nám činí prekážku hriech prvorodenosti.
Na vysokém vrchu stánek svůj cnosť položila
a veľmi nesnadný prístup k sobe učinila.
Kdo chce na vrch pravú cestú ku cnosti prijíťi,
má sám sobe v mnohých vecách násilnosť činiťi.
Nejlepší práca na svete k cnosti pokračovať,
neb cnosť pravdive človeka ví obohacovať.
Ona svého milovníka stále ozdobuje,
a po smrti v nebi večným vencem korunuje.

45. Je nejvícej smelý človek neumelý.

Což povíš na tú otázku: kdo je nejvíc smelý?
Dobre povíš, jak odpovíš: Človek neumelý.

46. Blázen když je sám bez chuti,
všeckých ku úzkosti nütí. Nemúdre-
ho štěstí jiným ku neštěstí.

A i slepica bez vajca smelej vykrikuje,
i sud z vína vypráznený víc se ohlašuje.

Blázen slova rozmnožuje; Písmo sväté svečí,
tým je v rozprávkách smelejší, čím je blázen vetší.

V bláznivosti reč začíná, v chybe dokonává,
potem sám ze svojich rečí potupu dostává.

Za múdrého se pokládá, ačkoliv je hlúpý,
a i dvacátim doktorom v ničem neustúpí.

Umení svoje pokládá na smelej rečnosti,
kdo se mu bude protivit', vejde s ním do zlosti.

46. Blázen když je sám bez chuti, všeckých ku úzkosti nütí. Nemúdreho štěstí jiným ku neštěstí.

Nemocného nežuživost' ku úzkosti nütí,
nebo i nejlepší jídlo požívá bez chuti.

amaku nemá na jazyku, těžko mu je žítí,
všecko horké a odporné zdá se jemu býti.

A kdo jemu posluhuje, i ten je v úzkosti,
když od neho musí mnohé nedostatky znésti.

Jako bez chuti sužuje jídlo nemocného,
tak též, neb ještě víc trápi štěstí nemúdrého.

Nemúdrý čím do většího štěstí postupuje,
tým víc seba a i jiných bláznive sužuje.

Neví štěstí užívati, když je bez rozumu,
beda krajine, když oddá bláznovi korunu.

47. Literné umení lidem k ozdobení.

Uč se, synu, od malička, čo můžeš dobrého,

a nade všechno umení hledaj literného.

Kdo se cvičí v pobožnosti, [a také] v umení,
bližním bývá ku užitku, sobe k potešení.

V každý deň nekterý rádek nauč se naspaměť,
tým způsobem užitečně obohatíš paměť.

To je naše spravedlive, čo spameti víme,
a s tým se chválit' nesvečí[,] čo v knize nosíme.

Kdo nic neví, je v slepote; ačkoliv i hledí,
prece v tmách nevedomosti jako v hrobe sedí.

Neumělý ne k jinému, jen k pluhu spůsobný,
neb je krem duše hovadům dokonce podobný.

48. Bůh soudí každého. Ty nesúď' žádného.

Nesúď', člověče, žádného i v nejmenšej věci,
od jednoho Sudca máme súdeení byt' všeci.

Ukáže se, jaký kdo byl, v Jozafat doline,
nebo žádnen člověk Súdu boského nemine.

Tam Bůh a i spravedlivých hrozne súdeit' strojí,
nevím jako hříšný člověk v tem Súde obtojí.

Tam za seba jeden každý odpovídat' musí,
tehdy tebe tu žádného súdeiti nesluší.

Domníváš se, žeš' nevinný, když jiného súdeíš,
v mnohých vecách omnoho víc, nežli bližní, blúdíš.

Vetšíš' hříšník, než tvůj bra[tr], chceš byt' sudca jeho.

Nesúď' jiných, najprv vyhod' brvno z oka tvého.

49. Pýchu nemej v srdci, neb si na nic súdeí.

Kdo se pýší z toho čo má, blázen jest veliký,
každý ze všeho má činit' Pánu Bohu díky.
Nevypínaj nos vysoko, nemáš víc jak jiný,
nejši ze stříbra a zlata, ale z púhej hlíny.
Si prach, popel, hlina, blato, smrad, hromada hnoje,
jiného nic nemáš tvého, to samo jest tvoje.
Nenis' lepší od hovada podle tvého tela,
jako zemírá hovado, tak zemreš docela.
Kdybys' nemel duše večnej, jako víra učí,
nebyl bys' na jiné lépej, jak na oheň súcí.
Neb po smrti hadúv, červúv a žaby naplodiš,
i tej zemi, v kterejkoliv hnit' budeš, uškodíš.

50. nic v svete stálého není. Všecko jde k zničenění.

Všecko marnost' nad marností, aalamún povedel,
když nic pod sluncem stálého večne trvat' zvedel.
Pracuje člověk v živote, nic nemá krem práce,
potem zemírá nanáhle, když živ byl nakrátce.
Pomíňá se pokolení, a druhé vychádzá,
a které se pominulo, vícej neprichádzá.
K čemukoliv se obrátíš, nemá svej stálosti,
všecko hyne a celý svet mení se v rychlosti.
Kde Asyrská monarchia? kde je mocnost' Médská?
kde potomci Alexandra? kde udatnost' grécká?
I rimanské panování jednúc se pomine,
čo je na svete pod sluncem, to v čase svém zhyne.

51. Kdo vezne pro sebe práce tvé po tebe.

Neprestává v potu tváři člověk pracovati,
a neví, kdo statek jeho bude užívati.
Zdaliž blázna, neb múdrého potomka dostane,
když skrze smrt' starostlive pracovat' prestane.
Což za osoh telo, ducha v prácách sužovati,
potem statky zhromaždené bláznovi nechati,
Všecké dni života svého bolesne utráví,
časem pro veliké práce utratí i zdraví.
Ve dne pracuje, a v noci málo odpočívá,
by potomkom statky nechal, sám málo užívá.
Tak pracuje, jako by chtel všecké statky míti,
potem zemre, a ze sebú nic nemůže vzíti.

52. Smrt' vseckých pojímá, život jim odnímá.

Ačkoliv všecké potoky do mora se lejú,
predce more ze svú vodú preplnit' nesmejú.
I smrt' jest tej obyčeje, všech lidí chce vzíti,
vsech zežirá, a žalúdek s nimi nenasytí.
Z more voda na místo své zas rýchlo vychodí,
a ze studníc skrz potoky zas do mora vchodí.
A od smrti neprichádzá žáden k živobytí,
by nemusel jeden dvakrát smrti poddán býti.
A i múdry a i blázen jedinký má konec,
nebo každému zvonívá smrt' na jeden zvonec.
Každý musí jednúc zemreť, i múdry, i blázen,
neb jest každý v živobytí jednej smrti vazeň.

53. Blázen múdrost' nenávidí.

Múdry oči v hlave nosí; blázen kde? nepovím,
chodí ve tmách, nebo světlo hryže ho jako dym.

Nic není protivnějšího bláznovi jak múdrost',
nebo za své potešení pokládá každú zlost'.

Múdrost' pravú cestú chodí, a levú bláznivost',
mezi sebou vždycky mají velikú rozdílnost'.

V jednom dome nebývajú, ani nemúž' býti,
nemúže býti vec tmavá vtedy, kdy se svítí.

Múdrost' se tak oddeluje od zlej bláznivosti,
jako zlato od kaluže, světlo od temnosti.

Múdrost' světlu, a bláznivost' tmám se podobňuje,
ničemný jest, kterýkoliv bláznivost' miluje.

54. Nic není v světě nového, tehdy ne- div se z ničeho.

Čo pred nami zdávna bylo, to bude i po nás,
čo jest [nyní], to bývalo, bude i v jinší čas.

Včulek na zemi pod sluncem nic není nového,
čo je [nyní], juž bývalo času predešlého.

Jeden je svet od počátku, sú jednací lidé,
jako predtým, tak i [nyní] každý k smrti jide.

Pominulo se pred nami mnoho tisíc lidu,
též znášali, jako i my, všelijakú bídu.

Tých, kterých sme nepoznali, v pameti nemáme,
jakoby nikdy nebyli, na nich nic nedbáme.

I my když se pomineme po nekterém časi,
nic nebudú o nás vedet' potomkové naši.

55. Víno škodí hlave, v zbytku je ne- zdravé.

Víno silu dáva údům, a telo zahrívá,
ale vtip ku pochopení velice zatmívá.
Vino telu užitečné, hlave mnoho škodí,
mnohých múdrych od múdrosti k bláznivosti vodí.
Jasnú hlavu, zrelý rozum víno ti pomutí,
jak ho budeš zbytkem pítat' podle tvojej chuti.
Milú vůňu, peknú barvu má víno v sklenici,
zbytkem pité mnohých hádže o zem na ulici.
Veselý je z vína člověk, nedbá na bídu nic,
čím víc se s ním oblibuje, jide do bídy víc.
Oddaluj hrdlo od vína, přijdeš ku múdrosti,
poznáš, jako máš obchodit' svetské bláznivosti.

56. Srdce malé s celým svetem se ne- nasytí, jak Boha nebude mítí.

S malým bývá spokojená lidská prirodzenost',
ale marnost' i v hojnosti nikdy nemívá dost.
Malé srdce, ani havran s ním se nenasytí,
prece ono ne jeden svet, ale víc chce mítí.
Duša člověka stvorená jest na obraz boží,
nemá svého odpočinku v míňajícím zboží.
Člověk večný podle duše, sám Bůh jest cíl jeho,
jak má Boha, tehdy cele nasytí se z neho.
V každěj veci najdeš marnost', kteráž žádáš mítí,
nebo žádná vec člověka časná nenasytí.
Nasytí se, kdo má Boha, neb stojí v svém cíli,
kdo v marnosti hledá sytost', velice se mýlí.

57. Každý skúpý velmi hlúpý.

Čo zjem, to viem (je v prísloví) a čo pre Boha dám,
to k dobrému duše mojej všetko pred sebou mám.

Ale z ťažkej mojej práce čo po mne zostane,
nemôžem vedieť dojista, komu se dostane.

Kdo užívá v živobyťi prácu svú jak sluší,
jiste to daru boskému pripisovať musí.

Lépej užiť prácu svoju pri miernej skrovnosti,
nežli sužovať žalúdek s hladem od skúposti.

Pán Bůh dává dobrým múdrosť, umení a radosť,
a hrišníkům strach, súžení, i daremnú starosť.

Zhromažďuje hrišník statky, ale bez pochyby
ten jich bude užívaťi, kdo se Bohu líbí.

58. Mnoho zlých ve svete.

Zlí se těžko napravujú, a bláznův je mnoho,
ten je lepší, kdo silnejší, a může být z koho.

Bohatý je v úctivosti, chudobný v potupe,
a nevinný nemá pokoj před zlým v své chalupe.

Znášá krivdu spravedlivý, nestačí plakati,
nemá, který by ho verne chtel politovati.

Zlí bohatnú obyčejne, dobří nemajú nic,
mnozí ku svému neštěstí pracujú co nejvíc.

Ide mimo pravej cesty mnohých lidí noha,
ach, slepota! mnozí chcú meť zlu žádost' za boha.

Ne ze zeme, ale z lidí vyrastajú zlosti,
původ mají v marných srdcích z nedobrej vlhkosti.

59. Krásy obraz milý ku marnosti cílí.

Krásy darmo darovaná od prirodzenosti,
obyčejne mnoho plodí v svete bezbožnosti.

Milá lidem k pohledení strílky do srdc hádže,

čím víc koho poraňuje, víc bývá v pováze.
Krása bez vojska panuje, ale v podvodnosti,
snadno čo chce, to dostává bez všej násilnosti.
Ví mluvíti bez jazyka, bez pera písati,
oči lidské pohlédnutím škodlive klamati.
V jednej veci má nešťestí, že trvá namále,
skrže jednu malú nemoc hyne nenadále.
Neoblibuj marnej krásy, cnosti ber pomaly,
v samej cnosti neomylné nájdeš poklad stálý.

Nóta sedmá.

Ignis Dei cecidit e` caelo et tactas oves, puerósqve consumpsit. Iob. 1.

Sedmú nótu pastýrové Jóbovi neminú,
když od ohne nebeského i s ovcami hynú.

Jób pochádzá z Abraháma v pátém pokolení,
ne z Jákoba, než z Ezau má svoje splodení.
Ezau mel syna Zaru, a Jobaba Zare,
Jobab byl král v zemi Edom, mluví Písmo staré.

Otec Zare, matka Bosra, syn Jobab nazvaný,
po smrti Balacha krále k královstvu pozvaný.

Knihá o nem napísaná Jóbem ho menuje,
krajinu Hus, snad že Huzan jemu postupuje.

Pojal sobe Jób manželku z arabského rodu,
aby mohel meť potomkúv z manželského plodu.

Splodila mu sedem synúv, a potem tri dcéry,
nech pohlédne v Písmo svaté, kdo tomu neverí.

Jób byl člověk spravedlivý, Boha se bojící,
od všeho zlého činení vždy odstupující.

Proto ho Bůh požehnával v dítkách a i v statku,
byl pánem, a mel pod sebú nemalú čeládku.

Nebylo mu podobného pri východnej strane,
neb mel velké požehnání i ochranu Páne.

Sedem tisíc ovec bylo, a t'áv tri tisíce,
tisíc volúv, peťsto oslíc, čeledi nejvíce.

Srdce k statku neobracal, ale k Bohu svému,
vždy dobrý byl, k podivení i svetu celému.

Ale diabel chtejíce ho odvést' od dobroty,
usiloval se ho zjevne vevalit' do psoty.

Když v hojnosti nechce zlý byt', vždycky Boha chválí,
snad ho súžení a psota od Boha oddálí.

Zvolil Bůh diablovi ve všem Jóba sužovati,
zakázal na dušu jeho ruku vztahovati.

Nebo diabel neuškodí doma ani v poli,
jestli mu to učiniti sám Bůh nedovolí.

Najprv Sabei zajali voly i oslice,
pastýrúv mečem zhubili, jich pochyťajíce.

Potem oheň boží z nebe na poli se zvalil,
všeckých sedem tisíc ovec i s valachy spálil.

Hle, koho Bůh milostive v službe svej probuje,
i na jeho služebníkúv ruku svú vztahuje.

I. Ten mnoho rozumí, kdo Boha milovat' umí. Darmo v školách se unuješ, jestli Boha nemiluješ.
 Zase hord Chaldei pripadli, velblúdy zajali,
 a služebníkův Jóbových mečem zmrdovali.

Potem synové a dcéry zahynuli spolu,
 když vítr všecko stavení zvalil na ne dolu.

Naposledy Jób i zdraví v tele svojem stratil,
 ale však trpezlivosti v srdci neutratil.

Podle tela zraneného když leží na hnoji,
 podle duše v spravedlivej lásce boskej stojí.

Stratil statek, i to, čo mel, a i zdraví svoje,
 nadto ještě nemohel meť od ženy pokoje.

Když mu hromada červíkův vylézá spod kože,
 takto mluví s horlivostí[:] buď chvála tvá, Bože.

Čo si mi dal, zase si vzal, tvá múdrosť nechybí,
 buď meno tvé pochválené, čiň čo se ti líbí.

Nech bude tvá chvála večná, nebo večne žiješ,
 nebudem se ti protivit', buďto mne zabiješ.

Z ruky tvojej rád přijímám všecké mé bolesti,
 vím, že nedáš víc žádnému, len čo může znést.

Buďto mne vhodíš do pekla, čo chceš nech se stane,
 jedine mi daj tvú milosť, bych te chválil, Pane.

Všecko zase dvojnásobne dal mu Bůh naspátek,
 sedem synův, i [tri] dcéry, zdraví, pokoj, statek.

Potem mel na svých salašoch ovec čtrnáct tisíc,
 mel dost syra i žintice, když bylo mléka víc.

Jób žil sto čtyricet rokův po svojem súžení,
 a videl ze synův svojich čtvrté pokolení.

Nezakládaj v ničem, čo máš, může zhynút' naraz,
 a jak zhyne, nic nezúfaj, Bůh může vrátit' zas.

1. Ten mnoho rozumí, kdo Boha milovat' umí. Darmo v školách se unuješ, jestli Boha nemiluješ.

Bůh učinil všecko dobré v čase k podivení,
 mocnosť jeho prevyšuje naše pochopení.

Nech se člověk dišputuje ze všej svojej moci,
 nezví, čo bylo počátku, čo bude pri konci.

Nech se učí bez prestání v zime, a i v lete,
 nepochopí nejmenšú vec, která jest na svete.

Marná škola, kde nic jiné krem dišputování,
 ten učený, kdo má v srdci boské milování.

To čo tvúj vtip prevyšuje, nechtej poznávaní,
ve všetkých veciach Stvoriteľa žádaj milovať.
Nejlepšia vec jest na svete vždy veselým býti,
zachovávať príkaz boží, a dobré činiť.

2. Starého brada úctivosť žadá. Na fúzoch a brade nezáleží statečnosť.

Starým lidem vlasy z hlavy schádzajú do brady,
by vedeli, že pominul už jejich čas mladý.
Holá hlava od starosti, a obrostlá brada,
pokoj, poslušnosť, úctivosť od všetkých mladých žadá.
Ctní mužové dlhú bradu nositi milujú,
nic nečinná detinského, bradu svú šanujú.
Čím má väčšiu starú bradu, víc potupy získá
jak nežije jako sluší, a jiných utiská.
Každý může bradu nosit', jak jej nechceš mítí,
nezanedbaj a i fúzy s bradu oholiti.
Malé fúzy sú k marnosti, dlhé k oškľivosti,
nehľadaj v brade, ve fúzoch žádnej statečnosti.

3. Milosť panská sladká, ale veľmi krátká. Na krivdy dlho pamätujeme. Na dobrodiní hned zapomínáme.

Která vec najskorej v svete prichádza k starosti?
Grácia neb milosť panská podle skúselosti.
Páni snadno dobrodiní z mysli vyhadzujú,
a na krivdu učinenu dlho pamätujú.
Každé tvoje dobrodiní píšu na popele,
aby i nejmenší vítr ho zafúkal cele.
Ale krivdu na mramori s ocelú rajsujú,
a ku večitej památce na stĺp vystavujú.
Byť bys' mel nejvíc dobrého, nic ti nepomůže,

jak se opovážíš skrz zlost' raz vstúpiť do núze.
Všecké tvoje dobré veci pokazí jedna zlost'.
Potem jak chceš, nenapravíš tvú predešlú hodnosť.

4. Voják dobrý.

Dobrý voják za krajinu i za krále stojí,
též za Boha a za víru zemřít' se nebojí.
Od nespravedlivej bitky vždycky se varuje,
na svej porcii spokojen, každého šanuje.
Na [kvar]tíri je pokojný, a v poli udatný,
poslušný je oficírům, v svých vecích obratný.
S mečem proti nepřítelům nebojí se jíti,
proti vojanskej reguli nechce zvíťeziti.
Nepřítelům všecko dobré vinšuje krem sily,
by jich mohel prebojovat', a zmóct' v krátkú chvíli.
Potem statky premožených nepřítelův vzíti
s dovolením svej vrchnosti, a dobre užiti.

5. Kdo nemocného šanuje, bolest' je- mu ulevuje.

Nemocných sužuje nemoc, ale nevera víc,
když bolesti stežovanej druhý neverí nic.
Kdo neverí nemocnému, velmi ho sužuje,
a tým více, když ho slovmi spurnými vexuje.
Mnohý je ku nemocnému srdca zatvrdlého,
neverí mu, až vypustí z tela ducha svého.
Potem teprva zhlašuje: tento nezdravý byl,
chce mu dávat' medicíny, aby z mrtvých ožil.
Neskor[o] koňovi dávat' viky, aneb ovsa,
když kůň juž hore nohami, a hlava je u psa.
Verit' sluší nemocnému, a i pomáhati,
a jak pomáhat' nemůžeš, máš ho litovati.

6. Ne o dítky, než o cnosti staraj se s
 pilností. Bud'to telo zhnije, z cnosti
 dobré meno žije.

6. Ne o dítky, než o cnosti staraj se s pilností. Bud'to telo zhnije, z cnosti dobré meno žije.

Diogenes z lásky dítek nechťel se ženiti,
 by splodzené dítky v psote nem[u]seli žíti.
 A jak ty chceš dítky plodiť, bys' mel v svete meno,
 rozváž, že nekdy nemá zrost i dobré semeno.
 Mnozí pro památku rodu chtějú dítky míti,
 potom za ne pro zlost' jejich m[u]sá se vstydiť.
 Na nich hynie família, která zrostla v cnosti,
 pro jejich nepekny život jide k ničemnosti.
 Jestli chceš památku dluhú míti mena tvého,
 tú sobe ze živobyťi učíň ctnostlivého.
 Ačkoliv by syn tvúj živ byl v obci bez porádku,
 ty však pro tvé pekné cnosti budeš meť památku.

7. Dar milý osoží, přítelúv rozmnoží.

Sú ve svete milé dary, velkú silu majú,
 i nepřítelúv k přítelstvu snadno doháňajú.
 Múžeš skrz dary přítelúv sobe namnožiti,
 a v přítelství spravedlivém stále upevniti.
 Když ti nekdo dobrodiní učíni nekedy,
 prevýš ho ty dobrodiním, ale ne hned vtedy.
 Když ho šcedre obdaruješ po nekterém čase,
 bude meť novú povinnosť odslúžiť se zase.
 Jak mu hned dáš za dar jeho i kobylu zlatú,
 prijme od tebe ne v dare, ale za [zá]platu.
 Jak mu dáš víc jak on tobe, sám musí uznati,
 žeš' muž statečný, kterého sluší milovati.

8. Silné sú tri veci, to Písmo dosvečí.

Král, víno a žena hodné svého mena.

(3. Esdrae cap. 3. et 4.)

8. Silné sú tri veci, to Písmo dosvečí. Král, víno a žena hodné svého mena. (3. Esdrae cap. 3. et 4.)

Silný je král, silné víno, a žena silnejšia,
víc má moci, čím je více mužovi milejšia.

Králi lidem rozkazujú, kráľom milé ženy,
a tak vúľa ženská nejvíc panuje na zemi.

Žena muža s fatinkami ku zlému privede,
čo nemúže s lahodnosťú, to s plačom vyvede.

Jak se jej dá osedlati, juž neni v svej moci,
čo ona chce, to byť musí a i o púlnoci.

Mluví přísloví: že beda je temu dvorovi,
kde rozkazuje rohatá kravička volovi.

V číjem tele prevyšuje sprosté rebro hlavu,
ten povinnosť nevykoná podle svého stavu.

9. Pekne se drž v ceste v dedinách, i v meste. Mravný bud' v chodení, v reči, i v hledení.

Porádne chod' na ulici, nebehaj jako švec,
jdúce rozháňať rukami neni je pekná vec.

Nehled' po domoch a dachoch na spúsob maláre,
bys' na kameň neublížil noze tvej neb sáre.

Neukazuj s tvojím prstem nikoho žádnému,
ani nahlas nerozprávaj sám sebe samému.

Nevítaj s prstem krúticím na ceste žádného,
vyhybuj se statečnejším z chodníka dobrého.

Neobzíraj se za sebe, drž pred seba oko,
neotvíraj velmi ústa, když hledíš vysoko.

Když jideš za statečnejším, jid' po levej strane,
nepredbíhaj ho, a postoj vtedy, když on stane.

10. Zlého chvála velmi malá.

Obecný lid ne rozumem než zmyslem se rídí,
rozumného mezi sebou ne velmi rád vidí.

Zlí dobrého nenávidí od narození,
nebo dobrý se protiví každé nepravosti.

Mnozí lidé ctnostlivou věc zřídka vychvalují,
nebo málo lidí, kteří dobrou věc milují.

Jak te mnozí vychvalují, mej se v podezření,
snad si něco zlé učinil k jejich potešení.

Dobrý muzik pozná dobrou na papíru notu,
švec rozumný, a ne jiný, pozná dobrou botu.

Kterí můžou cnost' poznati, velmi jich je málo,
jak te mnozí chválá, pováž: čot' se zlé přidalo.

11. Prítel vdečný. I nepřítel užitečný.

U starodávných pohanů bývalo přísloví:
že nic není nad přítele lepší člověku.

Je slunce, oheň a voda užitečná síce,
užitečnější je přítel v zármutku těšice.

Ale též i z nepřítelů, podle múdrých rady,
může, kdo chce, vzít' užitek bez všeckej závady.

Též lékařstvo z hadův bývá a cnost' svú netratí,
tak nenávisť nepřítelskou múdrý v zisk obrátí.

Čokoliv zlého na tebe tvůj nepřítel vidí,
to hned k tvému zahanbení mluvit' se nevstydí.

Nutí te ku polepšení zjevujíc tvé chyby,
tehdy snad lepší nepřítel, než ten, kdo te líbí.

12. Blázen čo ví, to vypoví.

Žádná věc není na světě do konce daremná,

žeby nebyla k žádnému užitku potřebná.

I blázen je užitečný, nebo pravdu nosí,
kdo není dobrý pro Boha, pro blázna být musí.
Najsk[ú]r blázen pravdu poví bez všeho respektu,
nedbá na to, když někoho vžene do dešpektu.

Nekdy blázen ku užitku pravdu vypovedel,
ačkoliv podle sprostosti, čo mluvi[1], nevedel.
Nic před bláznem nečiň zlého, drž řeč pod pečeti,
nebo blázen žádnéj pravdy neumí mlčeti.

Všecko čo ví, vyjevuje podle své slobody,
jak před ním čo zlé učiníš, sám vejdeš do škody.

13. Skúselosť nejlepší učitel.

Pilnosť v skúselosti
dopomáha k umelosti.

Nic jiného neví člověk, jedine čo skusí,
k vedomosti skrz skúselosť každý jíti musí.
To rozumem nepochopíš, o čem zmysel neví,
v čem žádáš míti umení, skúselosť ti zjeví.
Jestli v knihách o krajinách čítáš něco málo,
prece nevíš, kde čo leží, jak se kde čo dálo.

Čo veríme, to nevíme, než ten ví, kdo vidí,
každá vec skrze skúselosť je známá u lidí.
Prostá palica ve vode zdá se býti krivá,
a i zlá vec neskusená dobrú povest' mívá.
Čo dobrého můžeš skusit', v skusení buď pilný,
dobrú vec skusit' a držet', jest zisk neomylný.

14. Spúsob v činení škodlivý není.

Dobrý spúsob ve všech vecách tvojich musíš míti,
jestli z vecí chválitebných žádáš chválu vzíti.

Dobrý spúsob i zlé veci privádzá k milosti,
a zlý spúsob i nejlepší vede k ničemnosti.
Vícej pamatuj na spúsob, nežli na tvůj skutek,

větší vezmeš ze způsobu, než z práce užitek.

I v nejlepším tvém činení jak nemáš způsobu,
nadarmo v práci unuješ tvú vlastní osobu.

Neslané neb presolené jídlo neni milé;
nedostává daru, který strílá mimo cíle.

I ty, jak nebudeš držet prostrédku v činení,
namísto chvály za prácu získáš pohanení.

15. Kdo vůlu má k jakéj zlosti, poznáš ho z příležitosti.

Kdo zlé věci oblibuje, hned jich vykonává,
když nějakú příležitost' ku zlému dostává.

Jak nemá příležitosti, žádá k nej přijíti,
by zlej vůli dokonale mohel poslužiti.

Kdo nehledá příležitost', když ju může míti,
nemá vůle dokonalej příkaz prestúpiti.

Jak má jaké pokušení, nic mu neuškodí,
když k zlému neprivoluje, neb vůla hrích plodí.

Vystríhej se čo nejvíce zlej příležitosti,
nebo ona k hríchu táhne, a i k zlej povesti.

Kdo miluje příležitost', i hríchu nemine,
kdo stojí v nebezpečenství, jiste v nem zahyne.

16. Predkúv cnost' vychvaluj, od nej se nevzdaluj. Chceš chválu met', z cnosti ju dostati hled'.

Ne na hlavě než na nohách lev i pardus beží,
ne na rode než na cnosti zemanstvo záleží.

Čož za osoh, na tvej hlavě čerstvost' pokládati,
když nohami nechceš, aneb nemůžeš hýbati.

Darmo ti je vychvalovat' tvojich predkúv cnosti,
jak jich nechceš nasledovat' z púhej lenivosti.

V cnosti žili, a skrz cnosti slobody dostali,
a ty skrz zlý život tratíš česť jejich pomaly.
Lepší je chlapec chudobný, múdry a cnostlivý,
než starý král pod korunú, v skutkoch svých bláznivý.
Neosoží vysoký rod, ani panská strava,
kdo se podle stavu svého ctnostlive nechová.

17. Lepšá smrt', než život temu, kdo srdce obrací k zlému.

Ne preto se rodí člověk, aby toliko žil,
ale aby dobre žijíc a i Bohu slúžil.
Jak by mel zlý život vésti, lépe jest umříti,
dobrým lidem ku dobrému z místa ustúpiti.
Lépe umřet' bezbožnému podle všeho práva,
[a i tak] zlých spravedlivost' ze smrt'ú trestává.
Neb zlý život neni život, horší je od smrti,
tehdy lépe bezbožnému zemřet' nežli žíti.
Zlý život je svetu k škodě, lidem k pohoršení,
u Boha je v nenávisti, sobe k obtížení.
Víc je mrtvý, nežli živý, kdo zlost' oblibuje,
telo krmí, ale duša s mrtvými obcuje.

18. Chudoba kumšty učí. Ne každý je ku nej súcí.

Chudoba síc kumšty učí, a cti svej netratí,
však mnohých k zlému privádzá, musí se uznati.
Učeným chudoba milá, sprostým v nenávisti,
mnohých sprostých k zlému vede, učených k múdrosti.
Pre chudobných šibenice vystavené stoja,
když chudobu chcú [f]edrovať, krásti se neboja.
Chudoba je na příčine, kumšty vyhledává.
Kdo v krádeži kumšty neví, k smrti ho vydává.
Proto aalamún od Boha prosí, [ať] se stane:

19. Když brater bratra sužuje, rodi-
čův svých zarmucuje. Zrídka se mi-
lují bratrové, hned se zvaďá pohoto-
bohactví, ani chudoby nedávaj mi, Pane.

Zlatý fond denníka SME

Prov. #tridsat'#. v. 8.

Snad bych mohl zapomenúť v bohactví na tobe,
aneb cudzé veci žadať, kdybych byl v chudobe.

19. Když brater bratra sužuje, rodi- čův svých zarmucuje. Zrídka se milu- jú bratrové, hned se zvaďá pohotove.

Zrídka se bratri milujú podle obyčeje,
jeden z druhého nešťestí vesele se smeje.

Jejich roztržitosť bývá rodičům k zármutku,
když sobe dobre neprajú i v reči i v skutku.

Který brater svého bratra zjevne nenávidí,
ten i otca, že ho splodil, ne zcela rád vidí.

Proto i otcovi svému nemilý zůstává,
když bratrovi nepřitelem býti nepřestává.

Jiste! Otca pre splodzení štráfati nesluší,
kdo chce dluho žít, rodičův šanovati musí.

A kdo bratra nenávidí, otca nešahuje,
když mu všem možným způsobem syna znevažuje.

20. Drahá barva vstydливosti, znamení jest nevinnosti.

Každý kdo se zapaluje zlé reči slyšice,
můžeš o nem dobře myslet, a chválit nejvíce.

Kdo zlé slyšic proti sobe hned se zapaluje,
ten statečnost spravedlive, a i cnost miluje.

Nechce míti to na sobe, čo slyší o zlosti,
zapálená tvár jest svedek jeho nevinnosti.

Pravda je, že a i vinný tvár svú zapaluje,
však len vtedy, když výstupek jeho se zjevuje.

Aneb jak bez prinúcení žada se umýti,

málo chybí, že něco zlé na svědomí cítí.
Ale jak nedbá na řeči, a horí tvář jeho,
nechaj ho, a budeš mítí potešení z neho.

21. Nech te to chybí, čo se ti na jiném nelíbí.

Pamatuj, bys' pro té věci nebyl v nemilosti,
které na jiných vidíce držíš v ošklivosti.
Neb čo na jiných nelíbíš, jak bys' to chtel vzítí,
musíš i ty, jako oni, v ošklivosti býti.
Čokoliv je zlé na jiných, zlé na tebe bude,
že ho vezmeš, proto zlosti z neho neubude.
Jako kožuch potrhaný kdokoliv obleče,
bude chodit' v potrhaném, dokud ho nez[v]leče.
Tak si človek jako jiný: jak čo koho špatí,
nemysli, že to na tebe v krásu se obrátí.
Jakékoliv na komkoliv vidíš zlé nemravy,
nenasleduj, jak chceš zostat' v statečnosti zdravý.

22. Silnejší dar, nežli sila.

Titus dary dává,
z nich milost' dostává.

Lépej s darmi, než ze silú jiných premáhati,
násilnost' nemá obyčej dluho panovati.
S mečem sila se premáhá, ale s darmi srdce,
musí s darmi strílat', který stále panovat' chce.
Hoden jest chvály, kdo dary zasluhuje brati,
ale ten múdrý, kdo dary rozumí dávati.
Čo dá komu, to nezhyne, a bývá milejší,
lásku majíc u poddaných, žije bezpečnejší.
Titus, syn Vešpaziána cisára a krále
každý deň byl k svým poddaným šcedrý ne namále.
Jak v který deň nižádného z nich neobohatil,

želel toho, a povedel[,] ach, deň sem utratil.

23. Pomáhaj i zlému v nůdži potrebnému.

Pekná vec jest dobrodiní činiti každému,
a i dobrá pomáhati z nůdze mizernému.

Nehled' na jeho zlý život, ani na dobrotu,
než se zmiluj nad člověkem vidíc jeho psotu.

Kdo je včul zlý, svým časem dobrý býti může,
tobe se s dobrým odsluží, jak vyleze z nůdze.

Jak by se chtel tvej dobrote ze zlým odslužiti,
buď zmužilý, hrdinská vec zlé za dobré vzíti.

Když pomáháš v nůdži komu, nehled' odslužení,
nebo láska mzdy nežádá za pomoc v sůžení.

Jak nechceš pomóc', když můžeš v ostatnej potrebe,
zlý si, neb juž tak zdržuješ cudzú vec [u] sebe.

24. Mnoho rečí rozsýpat' nesvečí.

V malej veci mnohé reči neosoží míti,
lépe jest krátkými slovy mnoho odbaviti.

Dlhá kázeň k zunování uši obrazuje,
tá reč vzácná, která skrátka mnoh[é] oznamuje.

Rozumnému nemluv mnoho, dost mu jedno slovo,
snadno všecek tvůj úmysel vyrozumí z toho.

I sprostému krátké reči zůstanú v pameti,
těžko jest dl[u]hé rozprávky v hlave zadržeti.

Mnohorečník není múdrý, jazyk ho zradzuje,
když pre sprostost', neb pro chválu reči rozmnožuje.

Skrátka mnoho vypovedeť stojí na múdrosti,
povedz málo, ale dobre, budeš v úctivosti.

25. Starost' chorost', potrebuje trpezlivost'.

Starost' hodna úctivosti, je všem žádostivá,
starosti však nedostatek zřídka kdo rád mívá.

Nechce žáden v svej mladosti život opustiti,
v starosti pak jest každému velmi těžko žíti.

Jak ti Pán Bůh do starosti života prodl[u]ží,
vinšujem ti trpezlivost' ve všej tvojej núzi.

Starost' sebú nůdzu nese, a ty ju rozmnožíš,
jak v nůdzi netrpezlivost' do konca nezložíš.

Když se ti líbila starost', necht' se líbí psota,
z teho se teš, že si dožil dlouhého života.

Starost' jest mnohej úzkosti a bídy příčina,
však proti bídám starosti smrt' jest medicína.

26. Čo bez práce to nakrátce. A čo s pracú dostáváme, to v šanobe lepšej máme.

Lehké nábytky ku vetšej rozkoši bývajú;
veci pak vypracované tej chuti nemajú.

Chutnejší chléb darovaný, když přijde bez práce,
nežli s pracú nadobyté nejlepší koláče.

Tehdy se nedivme tomu, že snadno odchází,
čokoliv komu do rukú bez práce přichází.

Chuť ponúkajú ku rozkoši, nedá místa tomu,
ne dluho trvá, čo přijde bez práce do domu.

Čo přichází z potu tváři, nemá tej sladkosti,
nebo sú v nem zamíšané mozolné trpkosti.

Ne rozkoši než potrebe slúží bez všej chuti,
z tej příčiny se nemúže tak skoro minúti.

27. Dítčám v cvičení prút, naučení.

K čemu zvykne kdo v mladosti, to

nenechá i v starosti.

27. Dítčám v cvičení prút, naučení. K čemu zvykne kdo v mladosti, to nenechá i v starosti.

Bez dobrého fundamentu dom dluho nestojí;
díte bez dobrého cviku Boha se nebojí.

Nešťaslivé malé deti bez dobrého cviku,
nebo zlého i v starosti nenechajú zvyku.

Čím napáchne nový hrniec, s tým dlhý čas smrdí,
v čem kdo zvykne od malička, za to se nevstydí.

Mnozí i včul samopašne vchádzajú do zlého,
když od malička nemeli cvičení dobrého.

Rodič z dítek potešení žádné nech nečeká,
jak jich prútem za zlé veci z malička neseká.

Dobrý život má svůj původ z dobrého cvičení,
daj dítěti dobrý příklad, prút, i naučení.

28. Cnosť za prácu, ne za plácu. Cnosť se kúpit' nedá, než se s pracú hledá.

Pallas bohyňa umení, a i udatnosti,
nepredává za peníze i nejmenšej cnosti.

Pallas v hrsti má kopiu, a [s]ovu na hlavě,
kdo chce cností, musí bedlit' v jakémkoliv stave.

Udatný se z matky rodí, cnosť pak ten dostává,
kdo se cvičit' ustavične v cnosti neprestává.

Všecko kúpiš za peníze, šaty, zboží, role,
ale cnosti nenalezneš i v zlatej stodole.

Nemáš natolko bohactva, bys' kúpil jednu cnosť,
nebo Pallas pre peníze nenechá svú hodnosť.

Udatnosť prichádza lidem hned od narození,
cnosti pak člověk dostává z samého cvičení.

29. Čím kdo víc bohatý, víc je zaujatý.

Skusujeme: že kdo v svete bohactvím oplývá,
zřídka srdce a i mysel v svojej moci mívá.

Srdce skrývá ku pokladu, by bylo jak vazeň,
mysel po svete rozsílá, sám žije jak blázen.

Služebníkem je mizerným, který má pán býti,
stratil rozum, a tak musí pen[ízú]m slúžiti.

Ach, mamona, nepravosti trň si bez všej ruže,
kdo te rád má, ten bez rany živ býti nemúže.

Sťaslivý, komu bohactvo rozumu nemúti,
by mohel spolu bohactvím i srdcem vládnúti.

Bohactvo mnohých násilne k zatracení vodí,
jak nepridáš srdca k nemu, nic ti neuškodí.

30. V svete zlosti do sytosti.

Mnoho je v svete kuchárúv, a doktorúv více,
ale nade vŕecko jiné zlosti je nejvíce.

Nenájdeš v mestách, v dedinách jedinkého domu,
žeby nemel pod svým dachem nepravosti stromu.

Zarostá celý svet zlost'ú; tým jej víc pribývá,
čím víc lidí z nepravosti ovotce užívá.

Lidmi peklo naplňuje, hyne svet od zlosti,
ačkoliv je zlost' škodlivá, prece je v milosti.

Ani prstem se netýkaj nepravosti stromu,
a kdo zlosti oblibuje, uhybuj se tomu.

A jak ti dáva násilne príčinu ku zlosti,
zlého se varuj, a krivdy znášaj pri tichosti.

31. Starého mej v úctivosti. Nerozmlúvaj jeho zlosti.

32. Zlosti samé prichádzajú, a zlí lidé
jich hledajú. Zlosti nehledaj, na seba
pozor daj.

Netup na žádném starosti, sám chceš k nej přijít,
nepekná vec to zhaňovať, čo sám žádáš míti.

O všech dobre máš rozmlúvať, o starých nejlépej,
spadneš, jak se rád nosíváš na tvej vůli slepej.

Jak o starém něco zlého povíš před starými,
skrz to sobe žádnéj lásky nezískáš před nimi.

Ale radnej s nenávisťi budú se te báti,
když poznajú, že i starých [umíš] omlúvati.

A jak čo zlé mladým zjevíš na šedivú bradu,
to mladí vez[n]ú k posmechu, aneb ku příkladu.

Velmi snadno mladí starých nasledujú v zlosti,
nic o starých zlého nemluv žádnému z řečnosti.

32. Zlosti samé prichádzajú, a zlí lidé jich hledajú. Zlosti nehledaj, na seba pozor daj.

Kdo chce míti dobré věci, musí jich hledati,
častokráte se nemůžú i s prácú dostati.

A zlé věci k člověkovu prichádzajú samé,
netreba jich vyhledávat, sú každému známé.

Zlé neštěstí ne po horách, než po lidech chodí,
každému v časném živote velmi rado škodí.

Svet je v takém míste, v kterém zlé samo se rodí,
dobré pak lidem skrz práci nesnadno prichodí.

Však mnozí sú tak nemúdrí, že zlosti hledajú,
že se zlého mají chránit, na to nic nedbajú.

Můžeš zlych věci nehledat, samé k tobe přijdú,
podle svého obyčaja učíňá ti bídu.

33. Trech lekárúv máš k pomoci, bys' nezúfal v tvej nemoci.

Trojnásobných má lekárúv človek v tem živote,
by sobe mohel pomáhat' v jakejkoliv psote.

Doktorúv, knezúv, prítelúv Búh zrdil k pomoci,
bys' mel nádej, a nezúfal v nejakej nemoci.

Doktorovi neduživost', svedomí knezovi,
srdce tvého skormúcení oznám prítelovi.

Doktor telu, a knez duši, prítel srdcu slúží,
kdo se jim podle potreby spravедlive túží.

Knez do neba dušu vodí, doktor telo k zdraví,
prítel srdc[e] potešení skazené napraví.

Všeckých trech mej v úctivosti, by byli k potrebe,
jak jich sklameš v tvém túžení, uškodíš sám sebe.

34. Trech vecí se varuj. Tvoje zdraví šanuj.

Jestli žádáš v dobrém zdraví dlouhý život žítí,
usiluj se vším způsobem té tri veci mítí:

Nenávisť všej tělesnosti, v jídle, v pití skrovnost',
potem v častém pracování bedliv[ú] ochotnost'.

Kdo málo je, rozkoš tupí, a často pracuje,
ten jiste svého života roky prodlužuje.

Zbytek v jídle, i zahálka, rozkoš bez způsobu,
kazí zdraví, krátí život, a vede do hrobu.

Jak žalúdek nepreplníš, bude vždycky zdravý,
práca rukú tvojich v tele beh krvi napraví.

A i rozkoš oddálená škoditi nemůže,
kdo zachová té tri veci k zdraví si pomůže.

35. Ščestí s darmi zaslepuje, potem náhle ustupuje.

Fortuna má velký defekt, slepá je, nevidí,
preto s darmi napomáhá i nehodných lidí.

Vzlášte toho zaslepuje, kdo jej ruku podá,

36. Chudobný štěstím oplývá, o ško-
de se mu nesnívá. A bohatý je v sta-
rosti, nemůže spat' v bezpečnosti.

Fortuna se proměňuje, čím víc komu dává,
tým víc mu chce uškoditi, nech se [jej] obává.

Skusili ju mnozí lidé, vždy falešná byla,
koho chtěla zahubiti, s darmi zaslepila.

Fortuna, atestí neštěstím má se menovati,
má obyčej pod způsobem přítelským klamati.

Jestliť? přijde, nedbaj [na ňu], jak ju zamiluješ,
uškodí ti, potem ujde, a ty obanuješ.

36. Chudobný štěstím oplývá, o ško- de se mu nesnívá. A bohatý je v sta- rosti, nemůže spat' v bezpečnosti.

Blahoslavený chudobný, když žije vesele
a jak boské prikázání zachovává cele.

Nestará se, kde čo sková, má srdce v pokoji,
když nic nemá, nic nestratí, o nic se nebojí.

Chutný mu je kúsek chleba, spaní chutné mívá,
bez starostí, v svej slobode zlé se mu nesnívá.

Nedbá doma na zlodeja, v hore na zbojníka,
ide smele spívající na cestu z chodníka.

Ale kdo má jaký peníz, nemá bezpečnosti,
peníze nedajú lidem žít' ve veselosti.

Nejlepší je, jak máš něco, za nic pokládati,
šťaslivý je, kdo penízum ví rozkazovati.

37. Znášaj súžení k tvému spasení.

Šťaslivejší od anjelův vtedy bývá člověk,
když pre Boha mile trpí krivdu jakúkolvek.

Mnoho sobe zasluhuje, když trpí máličko,
a ty nechceš trpezlive znést' jedno slovíčko.

Mel bys' sobe vyhledávat' kríže a bolesti,
po krížovej ceste kráčať k šťastlivej večnosti.

Kristus na kříži, pod křížem hle, Mária stojí,
nemá s nimi tovaristva, kdo se kříža bojí.
Snadno zneseš protivenství, jak ho přijmeš vdečně,
neb žádné v svete súžení nesužuje večne.
Jak se krivdám neprotivíš, ranit' te nemůžú,
ale k spasení večnému jiste ti pomůžú.

38. Komócia užitečná, jak neni zbytečná.

Slunce, mesíc a i hvezdy vždy sú v behu svojem,
zlé by bylo, kdyby stáli na míste s pokojem.
Ani vody, které stoja, nejsou k pití súcé,
potoky sú velmi zdravé po skalách tekúcé.
Tak i telo zdraví tratí jak místo nemení,
všemu telu komócia činí upevnení.
Komóciu telu učíň podle tvej možnosti,
bys' byl zdravý, a vykonal tvoje povinnosti.
Komóciu v čas příhodný sluší učiniti,
kterú z práce neb z chodení můžeš sobe vzíti.
I na voze, i na šífe pohneš se z vození,
i na koni, ale nikdy nech zbytečná neni.

39. Neni šťastlivý, kdo v sláve živý. Než ten: kdo v boskej milosti jide do večnosti.

Nedomnívej se, človeče, že je ten šťastlivý,
který v hodnosti, v bohactví, a v chvále je živý.
Kdo je živý, je v žalári, ten štěstí dostává,
kdo šťastlive v lásce boskej život dokonává.
Vícej mrtvých nežli živých král aalamún chválí,
nebo kteří zemírajú, sú v svém stave stálí.
A kteří se nezrodili, vetšé štěstí majú,

nebo hříchu i neštěstí žádného neznají.
Ale který žije v tele, jak má čo dobrého,
může všechno stratiť naraz, nemá nic jistého.
Nezvelebuj v žádnéj veci žijící osobu,
ten šťastlivý, kdo přichádza šťastlive do hrobu.

40. V starých rozum, v mladých vláda. U starých je dobrá rada.

Starí lidé mají rozum, mladí mají sílu,
všeckým lidem přirozenost' dává pomoc milú.
Mladí mají sílu v rukách, ale starí v hlavě,
by se mohl zlému bránit' každý v svojem stave.
Starý člověk, když pře starost' v síle svéj omdlívá,
víc mu zralého rozumu k pomoci přibývá.
Čím má mladý vícej síly, rozum mívá mdlejší,
jak ze sílu má i rozum, bývá statečnější.
Žáden však na svojej cnosti nech si nezakládá,
každý v potrebe od jiných nech pomoci žádá.
Žádaj radu od starého a neobanuješ,
skorej s radú než ze sílu, čo chceš, vybuduješ.

41. Trpezlivý buď v sůžení, tvoja bída těžká není. Mnozí většé bídy mají a v tichosti jich znášajú.

Mnozí v svojich nedostatcích sú netrpezliví,
každý v štěstí bez neštěstí žádá býti živý.
Když přichádza proti vůli dost malé sůžení,
domnívajú se, že v svete juž většého není.
Kdyby lidé svoje bídy zněsli na hromadu,
nevím, že by jakú pro ne učinili zvađu.
Vzal by každý svoju bídu na pleca v tichosti,
vidíc jiných většé bídy, i neduživosti.

Drž to čo máš, trpezlive; jiní víc znášajú,
však v svých bídách a v súžení trpezlivosť majú.

Skrze tvoju trpezlivosť privykneš ku bide,
a tak súžení svým časem k užitku ti prijde.

42. Hrozit' se ku mstení: užitečné ne- ni.

Jak se budeš protivníkům ze slovy hroziti,
tým se bud[ú] bedlivejšej na pozore míti.

Budú se te varovati, snad predbehnú v zlosti,
s čím se hrozíš, to snad tebe učiná s rýchlostí.

Ty jak budeš mlčanlivý, prevýšiš jich v boji,
když nebudú povedomí, čo v tvej mysli stojí.

Skrz mlčání privedeš jich do mnohej starosti,
ale se mej na pozore v každej prípadnosti.

Ty když mlčíš, nechtej škodit', nic nemyslij zlého,
ale vždy k lásce obracaj mysel srdce tvého.

Oni jak zlost' v srdci majú, jednúc se povad'á,
a ku svému zahanbení zlost' svoju vyzrad'á.

43. Kdo má nádej dary brati, bude v prítelství trvati. A jak nádej stratí, jin- de se obrátí.

Dotud přítel v tvém prítelství verne má trvati,
dokud bude míti nádej dary tvoje brati.

Ty mu nikdy mnoho nedaj, než zřídka a málo,
by dlhšej pro nádej darův prítelstvo trvalo.

Jestli mu dáš všechno naraz, hned prítelstvo zhyne,
když budúce dary brati nádej v nem pomine.

Vícej ten dar zavazuje, který se má dati,
než dar jednúc darovaný, ten již nic neplatí.

Oči lidské z prirodzení vždy pred seba hled'á,

a o tem, čo je za chrbtem, do konce neved'á.
Dar prijatý je za chrbtem, nemúže se znati,
na to víc pamatujeme, čo chceme dostati.

44. Nechval se z toho, co je neni tvé- ho.

Skrz bohactví a umení úctivosť se plodí,
dobré domnení o sobe vzbudzovať neškodí.
Ale mnozí úmys[lně] marnú česť hledajú,
z takých vecí, které jakživ pri sebe nemajú.
Čož za osoh česť vzbudzovať z bohactví, z umení,
když nic v hlavě gruntovného ani v miešku neni.
Ačkoliv osla oblečeš i do lvovej kože,
neosoží, když v nej skákať, jako lev, nemóže.
Nezvelebuj pred jinými o sobe, čo nemáš.
Nalezne se z poslucháčův neverící Tomáš.
Ten ti poví k zahanbení ne zřídka, než zhusta,
abys' ráčil prstem zapchat' chválitebné ústa.

45. Zármutek v súžení ku užitku neni.

Budiž srdce zmužilého, když přijde trpký čas,
čo te někdy zlého potká, nedbaj, pomine zas.
Nebyl, neni, i nebude žáden v takém štěstí,
žeby nikdy neokusil nijakej trpkosti.
Zlý prípadek tým silnejšej proti tomu stojí,
kdo se mu chce protiviti, aneb se ho bojí.
Kdo zármutek v svém neštěstí připúšťá na srdce,
ten sám z jednej dve úzkosti sobe prisporit' chce.
Každý zármutek neštěstí dvojnásobné činí,
víc zármutek než prípadek zlý škoditi míní.
Ačkoliv je tvé neštěstí malé samo v sobe,
pri zármutku dvakrát větší zroste proti tobe.

46. Nesúď žiadného, čas zjeví každého.

Mnozí k jiným prívetiví, múdri v svém činení,
však od cnosti spravdlivej veľmi sú vzdálení.
Jiní se zdajú bezbožní, a bez vŕskej cnosti,
nebo vŕsecko dobré kryjú pod pláščem sprostosti.
Ale čas i príležitosť zradzuje každého,
tehdy z prvného pohledu hned nesud' žiadného.
Nekterý je dotud dobrý, dokud zlé nevidí,
má reč peknú, i tvár milú, ale vúla smrdí.
A nekterí ustavičnú majú žádosť k zlému,
jedno schádzá, když nemajú príležitosť k temu.
Každý národ, a i člověk svú náchylnosť mívá,
ale čas i príležitosť tajnosti odkrývá.

47. Človek rozpustilý: neni dluho milý.

Kratochvilne do prítelstva mnozí se dávajú,
skrže žarty, smelú rečnosť, lásku dostávajú.
Časem a i nevolaní k stolu prichádzajú,
nekdy skrz lež pristo[l]ících k smíchu privádzajú.
Sú v dome jako domácí, i ještě smelejší,
a do času pre veselosť domácím milejší.
Když v nich nic kr[e]m bláznivého tovarístva neni,
prichádzajú ku posmechu, potem k pohanení.
Stálejšá je u všech lidí cnostlivá maníra,
nebo tichosť i vstydlivosť v skut[cí]ch svých zavírá.
Nekdy i to vynechává, čo sloboda činiť,
preto dlhšej v lásce trvá, že chce k cnosti cíliť.

48. Zdraví v tele ochraňuj cele.

Nemá jídlo žádnéj chuti, které je bez soli,
tak bez zdraví nic chutného v tom zemském údolí.

Ani není v žádném jídle tak dobréj přípravy,
žeby bylo temu chutné, kdo nemá své zdraví.

Kdyby měl kdo vše rozkoše, i krajiny celé,
všecko za nic, jestli nemá zdraví v svojem tele.

Zdraví je dobrá příprava všech lidských úzkostí,
kde je zdraví, tam i psota má své veselosti.

Nade všecko zdraví tvoje usiluj se chránit',
jak ho stratíš, těžko život s pilulami bránit'.

A kdo zdraví utracené z lékův nadobývá,
u toho zdraví stáلهo příbytku nemívá.

49. Vrchních ctíti máš povinnost' míti.

Každému síc daj úctivost' podle tvej možnosti,
ale nejvíc tvojich vrchních cti s ponížeností.

Ačkoliv nechcú vstydlive čest' od tebe vzíti,
ty však nikdy nezanedbaj čest' jim učiniti.

Když úctivost' nežádajú, není to znamení,
abys' měl byt' od cti jejich do konce vzdálený.

Ty jich máš ctít', oni tebe tak příklad dávajú,
když zjevne z poníženosti tvú čest' nežádajú.

Každý rád má svú úctivost', poznaj sám na sobe,
když jich neuctíš spúsobne, budú proti tobe.

Jak nezanedbáš, když sluší, úctivost' jim dati,
budú vdeční, a zústanú tvoji obligáti.

50. Mnoho si uškodí, kdo se s hnevli- vým neb s opilým vodí.

S pošetilým, neb s hnevlivým nemej tovaristvo,
ani s takým, který často miluje opilstvo.

A čkoliv je ku užitku nekdy tvej osobe,
vzdal se od neho zavčasu pri dobrém spúsobe.
Mnohokráte z bludnej cesty osoží se vrátit',
jestli nechceš čas i chódzu daremne utratit'.

Čím dáleš zájdeš zlú cestú, víc se vracat' musíš,
a v zlej ceste skrz chodení víc psoty okusíš.
Jak mu radu v tejto veci dokonce potupíš,
ver mi, že v tem tovaristve dost zlého podstúpíš.

Zamotáš se sám do bídy, do mnohej starosti,
nevyslobodíš se od nej bez velkej težkosti.

51. Dokud žijú lidé, zostávají v bide.

Plavec býva starostlivý na mori v svém behu,
veselý je, když šťastlive šíf pribíjáj k brehu.

Dokud se plaví na mori, obává se všade,
když na břeh svůj krám vyloží, nemyslí o zrade.
Svet jest more nespokojné, po nem se plavíme,
dokud k brehu skrz smrt' časnú ven nevystúpíme.

Všelikým nebezpečenstvím plný život lidský,
dokud žije, práce, bídy musí znášat' vždycky.
Ach, komuž? se líbí plavit' v tem bídném živote,
nemúdrý, kdo vyhledává rozkoš v púhej psote.

Ne nadarmo plače díte, když se z matky rodí,
šťastlivý, kdo skrz dobrou smrt' vynde na břeh z lodi.

52. Netup žádného [ze] zlosti. I ty máš tvoje krehkosti.

Hned človeka nepotupuj pro zlost' učinenu,
i ty nosíš prirodzenost' k zlosti naklonenu.

Nekdo a i nevedome prichádzá do chyby,
potem vstúpíc do svedomí chybu svú nelíbí.

Nenájdeš v svete človeka cnosti tak velikej,
žeby nikdy neupadel do zlosti nejakej.
Ani dítie dne jedného neni v nevinnosti,
i cnostliví lidé nekdy chybujú z krehkosti.
I v studnicách najčistejších nachádzá se blato,
nekdy barvu promeňuje a i čisté zlato.
Nenájdeš dokonalého na svete stvorení,
každý človek má svůj defekt, krem všeho domnení.

53. Náchylnosti hamuj. Zdraví tvoje šauj.

Strach, hnev, žádost', láska, závist' a mysel trúchlivá
častokráte i do tela nemoci vylívá.

Žalost' srdce suší kosti, a telo sužuje,
i starost' zbytečná telu nemoci vzbudzuje.

Telo duši ubližuje skrz zlé nepokoje,
a duša zas telu škodí skrz nemoci svoje.

Jak chceš telo zdravé míti, v zdraví mysel varuj,
od hnevu, žalu, závisti srdce tvoje vzdaluj.

Neni telo bez nemoci, jak mysel nezdravá,
jako Amnon byl nezdravý mnohým se tak stává.

Kdo nemoc k mysli pripúšťá, i telu uškodí,
neb nezdravá mysel v tele nemoci naplodí.

54. Jednako se všeci rod'á. Ne jedna- ko k smrti chod'á.

Všeci jednakým spôsobem na svet se rodíme,
ale ne jednako k smrti v živote chodíme.

Nekterí sú vždycy v psote, jiní rozkoš majú,
jiní v bohactví, v hodnosti, a v sláve behajú.

Jiní sprostí, jiní múdri, jiní majú štěstí,
jiní v dobrých skutkoch žijú, jiní v nepravosti.

Jiní zdraví, jiní núdzní, jiní nosá bídu,

55. Zlého človeka máš se varovati.

Že je zlý, z tých vecí môžeš ho poznať
ozličnými spôsobami všeci k smrti jidú.

Život človeka na zemi nic není jiného,
jedine beh k jistej smrti kr[e]m domnení všeho.

Jakúkoliv cestú pújdeš, musíš konec vzíti,

kdokoliv žije na svete, raz musí umríti.

55. Zlého človeka máš se varovati. Že je zlý, z tých vecí môžeš ho poznať.

Nenasleduj v nezbednosti žiadného človeka,
jak ho neznáš, z týchto vecí poznáš ho zdaleka:

Tam kde ho nepotrebujú, smele se dotiská,
juž se smeje, nose m krúti, juž plecami stiská.

Juž násilne radu dáva, juž to neb to pýtá,
juž žaluje aneb chválí, juž je [hyp]okri[ta].

Nekdy klame, nekdy tajné veci chce skusiti,
juž [vexu]je, juž vymlúvá, ví mnoho mluviti.

S peknými rečmi zachádzá z tej i z onej strany,
vícej se ho máš varovať než morovej rany.

Je bláznivý, proto u všech v ošklivosti bývá,
ani ho nechtej poslúchat', když reči rozsívá.

56. Prijmi dar hned, když se dáva.

Když ti čo k tvému užitku kdo včul žádá dati,
prijmi hned, a to nazatým nechtej odkládati.

Jak odložíš na jiný čas přijat' dobrodení,
může nedať, čo chtel dati, když vúlu promení.

Čo hodina jinší afekt človeka napadá,
nekdo čo včul oblibuje, to potem nežádá.

Čo z bláznivej policie nechceš včulek brati,
když pomine dobrá vúla, neprobuj pýtati.

Čerstvý afekt je nejlepší, je k užitku súcí,
užívaj ho, neb nevíš čo splodí čas budúcí.

Oklame te policia, zústaneš v defektu,
když se časem slibující vyvetří z afektu.

57. Jako máš přítele z nepřítela učini- ti, aby ti nemyslel nazatým škoditi.

Když nepřítel s nepřítelstvím nemůže škoditi,
tehdy žádá skrz přátelstvo k tobe přistúpiti.
Pusť ho k sobe, když to žádá a nebud' hnevlivý,
však jak jiným, tak i jemu nebud' důverlivý.
Jak bys' trůfal, žeť' spůsobem přátelským chce škodit',
ne spurne, ale s dobrotú musíš s ním zachodit'.
Pri múdrosti i v tajnosti té věci oddaluj,
které strojí proti tebe, jemu nic nezjavuj.
Když on pozná tvoju múdrost', bude se te báti,
dobře mu čiň, tvú dobrotu musí milovati.
Vstydil by se te obrazit' vidíc te dobrého,
ty však v žádném skutku nemej srdca falešného.

58. Hlad jaký je v sobe tu oznámím to- be.

Aikoliv hlad všeckým j[i]dlám dodává sladkosti,
hlad pak nechce byt' do konce u lidí v milosti.
Žáden hladu nemiluje, neb hlad trápí lidí,
žáden z hladu sprosté j[i]dlo jesti se nevstydí.
Od hladu oči do dolkův hluboko vpadajú,
bledne tvár, osirejú zuby, pysky zasychajú.
Rostú vlasy, tvrdne koža, a brucho upadá,
žalúdek často omdlívá, když nemá, čo žádá.
Kosti z kože vychádzajú, krev nebeží smele,
nic hlad krem kože a kostí nenechává v tele.
Kol[ik] minút, tol[ik] smrtí znáša hladovitý,
pracuj, Boha pros, bys' nevšel do hladu a i ty.

59. O přítomných nerozmlúvaj, a ne-
přítomným pokoj daj. Kdo v mlčání
stojí, ten bývá v pokoji.

59. O přítomných nerozmlúvaj, a ne- přítomným pokoj daj. Kdo v mlčání stojí, ten bývá v pokoji.

Čo chceš zvedeť o nekteřem, z domácích se dovíš,
i z přítelův jeho, jak jim v čem dobre urobíš.

Ale nechaj všetečnosti; čo t[í] do druhého,
nežádaj si tajné veci zvedeť z domu jeho.

O přítomných nerozmlúvaj jakékoliv řeči,
o nepřítomných pak dobré mluvíti vždy svečí.

Které veci nejlép[e] víš, o tých mlč nejvíce,
jako bys' o nich neslychal, o nich nemluvíce.

Kde čo vidíš, tak se učiň, jak bys' nemel oči,
budeš míti svatý pokoj ve dne a i v noci.

Kdo čo vidí, aneb slyší, jak v mlčání stojí,
zajiste je dobrý člověk, žádá byt' v pokoji.

Nóta osmá.

Ioseph — pascebat gregem cum frat- ribus suis adhuc puer. Gen. 37.

Osma nóta nasleduje, i tá je pastýrská,
kterú Jozef na píštelce za ovcami píská.

Porodila Jákobovi Jozefa Ráchela,
spanilého v obličejí, čistoty ctítela.

Jozef to jest spravedlivý v slovenském jazyku,
chválitebne prospevuje čistoty muziku.

Pase ovce s bratry svými šesnácet let mající,
a na úzkosti pastýrské ne mnoho dbající.

Videl od bratrův na poli čosi páchať zlého,
když přišel do domu k otci, žaloval jich z toho.

Že Jákob Jozefa splodil v dospělej starosti,
preto ho mel medzi syny v největšej milosti.

Odtud bratrové Jozefa víc nenávideli,
ani k nemu dobré slovo mluvíti nechteli.

Hnevali se na Jozefa bratrové tým více,
výklady snův, které míval, od neho slyšice.

Podle rozkazu Jákoba do Sichimi zašel,
hledající bratrův svojich v Dothaim jich našel.

Tam ho chteli zamordovať bratrové v tajnosti,
kdyby jich byl nebyl Ruben zhamoval od zlosti.

Však ale do suchej studne na púšti ho dali,
potem ho Izmaelitům pocestným prodali.

Jide Jozef do Egypta po ceste neznámej,
je v rukách Izmaelitských, a v úzkosti samej.

A v Egypte ho Putifar kúpil k služebnosti,
by mu v dome ku potrebe slúžil s ochotností.

Slúží Jozef spravedlive, a pána poslúchá,
má k pomoci v svém činení nebeského ducha.

Zamiloval pán Jozefa, všecko naňho zručil,
Jozefovi celý svůj dům k rídzení poručil.

I pani zamilovala v tvári jeho krásu,
k skutku ho povolávala dost dluhého času.

Když nechtel k hříchu privolit' mládenec panenský,
násilne ho chtěla přivést' o venček mládenský.

A když ušel z její ruky, do křiku se dala,
že jej chtel násilnost' činit', všeckým žalovala.

Tak nevinný do žaláre přišel pro čistotu,
a s vazňami královskými m[o]sel znášat' psotu.

I v žalári je všem milý, vazňúm sny vykládá,
nevinný oslobodzení ze žaláre žádá.
A potom až po dv[ú]ch rokoch ze žaláre vyšel,
když pred krále dva sny jeho vykládati prišiel.
Drahé šaty za svúj výklad, a i prsteň dostal,
a druhý v celém Egypte po královi zostal.
By se mu všeci klaňali, král vyhlásil všade,
celý Egypt mu zaučuje, a dáva ku vláde.
V sedmi rokoch pátú částku z úrodu ochránil,
by v čas hladu mnohých lidí od smrti obránil.
Sám vládu mel nad obilím podle svej múdrosti,
a predával, jako sám chtel, lidem v potrebnosti.
Do jakej hodnosti prišiel mládenček prodaný,
že od krále Spasitelem sveta jest nazvaný.
V čas hladu ku Jozefovi všecek Egypt cílí,
i z Chanaan prichádzajú kupovať obilí.
Bratrové se mu klaňajú, vidíc ho v hodnosti,
najprv jich vexoval, potom dal se do známosti.
Pri zjevení mena svého, lásku jim zjevuje,
že ho ze zlosti predali, z mysli vyhadzuje.
Otce svého, i všech bratrův přijímá ku sebe,
klade jich do zeme Gesen, a slúží v potrebe.
A manželka Jozefova menem Asenesa
zrodila mu Efraima, a i Manasesa.
Všeckej rodiny Jákoeba sedemdesát bylo,
všeckých Jozef v Gesen choval, nic jim nechybilo.
Jozef sto deset' let majíc v dospelej starosti
v Egypte zemrel, pochován s velkú úctivostí.

1. Bůh ve všem nemalý hoden všec- kej chvály.

Vidíme veci stvorené v svém porádku státi,
nemůžeme jim ničeho ujat' neb pridati.
Upevnený Slovem božím svet vždy stojí stálý,
ukázal nám Bůh velkú moc, by sme se ho báli.
Pekné [h]vezdy, pekný mesíc, pekná zem i nebe,
ale tých vecí Stvoritel peknejší sám v sebe.
Velikého Pána máme, čo káže, to čiňme,
bojme se ho, a dobrotu milujme úprimne.

Ani oko, ani ucho, ani srdce neví,
čo za bázeň, a za lásku Búh pripravil v nebi.
Nebe dá svým milovníkúm, a jak neni dosti,
sám se jim dá za odplatu na večné večnosti.

2. Čas se v svete mení. I zármutek večný neni.

Ani slunce neni vždycky na jednom znamení,
nekdy a i na poledne stává se zatmení.
I planéta vždy na nebi jedna nepanuje,
tak i člověk v štěstí svojem nekdy se zmeňuje.
Když ti nejaký zármutek který deň prinese,
buď v nádeji, že zítřejší deň ho zas odnese.
Ten je Pán Búh, který býval, může, čo dal, vzítí,
a nanáhle zarmúcených zase potešiti.
Z ruky boskej zlé i dobré vdečne prijímajme,
že na nás Búh zapomíná, se nedomnívajme.
Koho s křížem navštívuje, víc ho má v pameti,
nejvíc milých navštívuje, o tom máš vedeti.

3. Od každej ženy bývaj vzdálený.

Ačkoliv sú v svojem kumšte slobodní malári,
nemalujú však anjelúv dobrých v ženskej tvári.
Nebo v žádném písme neni, by v parsúne ženském
dobrý anjel se ukázal v tom údolí zemském.
Heva v hebrajském jazyku tak se had menuje,
Eva žena matka živých, Písmo dosvečuje.
Merkuj, když s Evú rozmlúváš, by Heva nebyla,
a te s rečmi anjelskými nejak nezhubila.
Kdo je múdrý i anjelskej žene nedá víry,
a tým menej, čím sladšú reč vydává bez míry.
Pekné pysky, bílé zuby, v lícách milé ruže,
anjelská reč v každej žene snadno sklame muže.

4. Když te nepřítel sužuje, ku lásce te napravuje.

Divná vec jest, že velikú držíme slepotu,
nevidíme nepřítelskú velikú dobrotu.

Nepřítel nám dobre činí, sám sebe zežírání,
když proti nám zjevne brojí, v dobrém nás podpírá.

Když je nekdo proti obci, obec v lásce stojí,
neb se každý přítomného nepřítela bojí.

Mnozí sú tak nespokojní, i přítelův strižů,
když nemajú nepřítela, vespolek se hryžů.

Jak ty sám máš nepřítela, nechtej ho tupiti,
tvoje chyby z jeho řečí máš se naučiti.

Jakt' je težký, tehdy s darmi priváb ho ku sebe,
nebo i psa s chlebom krotíš, když šteká na tebe.

5. Podchlebník jaký, nikdy nebud' ta- ký.

Podlízáč aneb podchlebník všecko jedno platí,
protož múžeš podchlebníka podlízáčem zvati.

Podchlebník múdré stvorení záleží na chvále,
svůj užitek vždycky čeká, přítel je namále.

Nemúdrú řeč, ošklivú tvár nezanedbá chválit',
srdca jiných s fatinkami chce ku sobe zvábit'.

Jak se oddáš nekdy k smíchu, bude se smát' více,
skrz smích do tvojej grácie vstúpit' žádajíce.

Jak ty plačeš, i on slzův vyleje v hojnosti,
ale v srdci žádnéj nemá nad tebu lítosti.

Jak ti zima, i on šlofpec hned bere na sebe,
hned se bude i on potit', jak je teplo tebe.

6. Na obrazení nedbaj nic[,] jináč si bolesti pridáš víc.

Jak te nekdo v čem obrazí, nechtej na to dbati,
šťaslivý je, který umí krivdy prohlídati.

Tak o krivde učinenej mlč, jak by nebyla,
aby se pro tvoju krivdu zlost' nerozmnožila.

Kdo te raní, to za krivdu nechtej uznávati,
proti krivdám nechtej jiné lekárstvo hledati.

Jak krivdu uznáš za krivdu, sám sebe uškodíš,
nebo v srdci, a i v mysli bolesti naplodíš.

Čím víc budeš penic[e]llem do vred[u] par[k]ati,
tým vetšú bolest' sám sebe budeš vzbudzovati.

Rana k rane pripojená dává bolesti víc,
jak máš krivdu, tak se u[r]až, jak bys' nevedel nic.

7. Nešťráfaj nikoho ku zahanbení. Než vymlúvaj, jak múžeš, previnení.

Nikdy žádného nešťráfaj v cudzej přítomnosti,
by se nedal proti tobe z náhlej prchlivosti.

Každý svú čest' žádá hájit' vzlášte pred jinými,
mohel by te znevážiti slovmi odpornými.

Ale radnej ho zastávaj, jak ho kdo utíská,
vzlášte když proti cti jeho jazykem zlým blýská.

Jak kdo čest' svej statečnosti bránit' si nemúže,
ten má býti chválitebný, kdo mu v tem pomúže.

A i to drž v obyčeji dokud budeš žíti,
nedaj zle o neprítomném pred sebú mluviti.

A jak slyšíš, vymlúvaj ho podle všej možnosti,
jak nemúžeš vymlúvati, pripíš zlost' krehkosti.

8. Tri stavy sú potrebné v krajine. Knezský, vojanský, sedlácký.

Knezský, vojanský, sedlácký stav má byť v krajine,
jestli tých troch stavúv neni, krajina zahyne.

Knez s jazykem, sedlák s pluhem, voják robí s mečem,
aby krajina nemela nedostatku v nečem.

Voják se stará o pokoj, knez o naučení,
a sedlák s pluhem potřebné hledá vyživení.

Knez porádek v obci činí všech vyučujícíe,
voják pokoj, s nepřítelmi silne bojujícíe.

Sedlák s chlebem proti hladu krajinu fedruje,
dobrá vec, když každý pilne v stave svém pracuje.

Tá krajina neni stálá, nanáhle se zmení,
kde neni chleba, pokoje, ani naučení.

9. Bys' nevešel do súžení: to je na tvej vůli neni.

Dokud žiješ, nikdy nemluv té slová zajiste;
že to, neb to nechceš trpet' v jakémkoliv místě.

Kdyby všecké zlé případky na tvej vůli byli,
tak nepovím, že nekteré snad by te chybili.

Neni to na tvojej vůli, bys' nem[u]sel trpet',
ani slépka nedostává dobrovolne pípet'.

Když se vzdaluješ od Scylle, vpadneš do Charybdy,
žeby kříž byl na tvej vůli, nedožiješ nikdy.

Nemluv pro slovo protivné, to trpet' nebudem,
ale musím mu nevinnost' proukázat súdem.

Práva síc slúžá bedlivým, i zlým pomáhajú,
trpezliví a nevinní na práva nedbajú.

10. Dušu tvoju drahú varuj. A od hrí- chu ju obhajuj.

Neni nad dušu človeka v svete nic drahšieho,
neb je večný živý obraz Boha nejvyššieho.

Daremný jest karbunkulus, celá zem i nebe,
vše bohactví prevyšuje duša sama v sebe.

Pre ňu Syn Boha živého z neba na zem zstúpil,
ne s pen[í]zmi, ale ze svú krvú ju vykúpil.

A Duch Svätý ju posvetil, by byla chrám boží,
tehdy duša prevyšuje nebe, zeme zboží.

Chce ju Pán Bůh, a i diabel, komu ju chceš dati?
Kdo zle žije bez pokání, lehko ju utratí.

Ačkoliv bys' všecko stratil, duše nechtej stratit',
usiluj se Stvoriteli zase ju navrátit'.

11. Všeckým posluhujú mnozí. I tebe pracovať osoží. Pápež, král, smrť, vo- ják, [a] i sedláci, všeci všeckým slúžá v svojej práci.

Rimský pápež s modlitbami za všech oroduje,
ku užitku všech verících duchovne pracuje.

A král všeckým rozkazuje na trúne sedící,
ku dobrému všech poddaných pozorne bedlíci.

Voják ze svú udatnosťú za všeckých bojuje,
každému ze svojím mečem pokoj upevňuje.

Sedlák robí na každého, který žije v svete,
neprestává pracovati v zime, ani v lete.

Smrť pak všeckých z teho sveta do hrobu pojímá,
každému život, i čo má časného, odnímá.

Pápež, král, smrť, voják, sedlák vždy slúžá každému,
a ty sám nechceš pracovať ku užitku tvému.

12. Bláznivá vec to dostávat', čo ne- může dluho trvat'.

Musá se smát' i bohové nad lidmi takými,
kterí daleko ščahajú rukama krátkými.

Mnoho sebe chtějú dostat' skrz usilování,
ale nic nedostávají kreme unování.

Čož osoží pocestnému stavať krčmy, mlyny,
kdy zítra dálejší svú cestu pokračovat' míní.

Remeselník nespí v noci, kupec v cestách vždycky,
mnohí traťá svoje zdraví pro žišček maličký.

Slibujú si zítřejší deň štěstí všelijaké,
o marnosti rozmnožujú myslí ledajaké.

Pro časnú vec mnoho robiť, o nebe nedbati,
bláznivost' je, kterou může každý vysmívati.

13. Tovaristvo zbytečné nebývá užitečné.

Nemej v srdci nádhernosti, s žádným nepohrdaj,
než každému z úprimnosti k sobe pristúpiť daj.

Kdo se bez zjevnej příčiny od jiných vzdaluje,
podezrení všelijaké o sobe vzbudzuje.

A s podobným se tovariš, když tak musí býti,
ale velmi časté schůdcky s nikým nechtej míti.

Skrovné veci obyčajne dluhší čas trvajú,
časté spoločnosti lásku dluhú nemívajú.

Nekdy mu též zjev tajnú vec, ale ne velikú,
jak víš, že skrze zjevení nenarobíš křiku.

Nekdy radu pros od neho, s tým ho nahneš k sobe,
nazatým vetšú důvernost bude míti k tobe.

14. Tak te každý súdí, jakého te vidí.

Zrídka se schádzaj s jinými, budeš v úctivosti,
jak se zejdeš, neodstupuj od pová[h]livosti.
Tak te každý súdiť bude, jakého te vidí,
zevnitřné tvé chování vyjeví u lidí.
Každému daj svú úctivosť, a každý dá tobe,
grobianstva neukazuj nižádnej osobe.
Prílišnú konfidenciu vždy odlož na stranu,
všecko tvé chování zdržuj pod dobrú ochranú.
Z podezrelého prítelstva neštráfaj žádneho,
když ho nevíš byť zajiste tobe falešného.
Jak je verný, a ty zjaviš tvoje podezrení,
kterú mel k tobe důvernost', jiste ju promení.

15. Velice pochybíš, jak to zjaviš, čo nelíbíš.

To nikomu neoznamuj, čo se ti nelíbí,
by te s tým kdo nevexoval z dobrovolnej chyby.
Mnohý ví dobre vexovať v spúsobe sprostosti,
to ti bude predstavovať, čo nemáš v milosti.
Ty odkryješ ranu tvoju, on nasype soli,
by te rana víc bolela, jak pomaly bolí.
Ani to nech žáden neví, čo je k tvojej [chu]ti,
by nevedel, když vexuje, v čem te má pohnúti.
Kdo vexuje, ten predkládá to čo nenávidíš,
a to zase utahuje, čo nejvíc rád vidíš.
Jak to slyšíš, čo te trápí, o tom mlč čo nejvíc,
čot' prichádzá podle vůle, prijímaj jako nic.

16. Nermúť se preto, že nedostávaš to, čo žadáš.

Jak čo pýtáš od nekocho, a on nechce dati,
nemusíš se zarmucovať, alebo hnevati.
 Zármutek nic neosoží, i hnev je ku škode;
 kdo nechce dať, kedyž nemusí, stojí v svej slobode.
Kdyby každý z tej príčiny musel hned umríti,
že k tej veci, ktorú prosí, nemúže prijíti,
 snad by žáden nebyl živý: veľmi jich je málo,
 kterým by se vždy, kedy chcú, podle vůle stalo.
Kdybys' každú vec obdržel na tvoje pýtání,
šťastlivejší bys' byl, než král v svojem panování.
 I král čo chce nedostává, a preto nezemre,
 čo tvá prosba nedostává, nech jazyk nešemre.

17. Musí mnoho prohlídati, kdo chce dluho panovati.

Tiberius prohlídání nejvíc obliboval,
z tej příčiny, aby dluhšej v cisárství panoval.
 Lidé mají v prohlídání nejistéjšú pevnost',
 skrz ňu sobe obhajují pokoj a i hodnot'.
Každému síc užitečné bývá prohlídání,
nejvíc temu, kdo nad lidmi drží panování.
 Jak hned tresce každé chyby podle prehlivosti,
 nenapraví, než pohubí, a namnoží zlosti.
Pevné je mlynské koleso, však neni bez škody,
jak naraz ze s[tavu] mnoho naň prichádzá vody.
 Ludvík král francúzský nechal Karlovi synovi
 v testamente: Prohlídati by vždy byl hotový.

18. Potomek nehodný v cnosti nepo- dobný.

Neosoží svojich predkúv zemanstvo chváliti,
když nechceš v cnosti pravdivej jich potomek býti.

Ačkoliv by sám Jupiter byl tvůj otec vlastný,
jak nežiješ podle cnosti, sedlák si nešťasný.

Velké sklepy, by nepadli, slúpem podpírajú,
neb bez slúpa pro nepevnost' dolu upadajú.

Tys' sklep na slúpe ležící, predkové sú slúpy.

Jak nemáš cnosti tvých predkúv, i chvála ustúpí.

Na vosku címer zemanský s pečet'ú tlačiti,
neosoží, jak zemanské cnosti nechceš míti.

Címerami ozdobuješ pitvory, svetlice,
potupu tvým predkúv činíš nepekne žijíce.

19. Cnosti na duši prebývat' sluší.

Hovadá majú vznešenost' na svém pevném tele,
když sú tlusté, a i pekné, a pracujú smele.

Ale člověk má vznešenost' jedine na cnosti,
na umení, dobrých mravoch a na udatnosti.

Ponevác je cnost' duchovná, záleží na duši,
tehdy cnost' na žádném tele vskládati nesluší.

Nech je telo jakékoliv, jak duša cnostlivá,
juž je celého člověka osoba šťastlivá.

Kdo vznešenost' svej osoby na tele pokládá,
v svém úmyslu nasleduje nemúdré hovadá.

A i obraz malovaný pekný je v tvárnosti,
ale což, když nemá duše, ani žádnéj cnosti.

20. Pyšný a bláznivý zlé páchajú divy.

Pyšný vŕeckých potupuje, sám chce chválu míti,
blázen pak v ničem žádnému nechce ustúpiť.

Pyšný nekdy a i chválu za deŕpekt si klade,
blázen pak i pro malú vec zetrvá pri zvade.
Jako blázen tak i pyšný s jednú cestú idú,
v žádném svém činení k cílu dobrému neprídú.

Pyšný búrí dobré veci, a blázen ich tratí,
ani jeden ani druhý za babku neplatí.
Všemožne sa od nich vzdaluj, neber od nich rady,
s nimi se nestovarišuj, jak nelíbíš zvady.

Jak se s nimi stovarišíš, musíš pochybiti,
neradím ti, na d[í]ravém šífe se voziti.

21. Závist' a politování, jednaké sú neni.

Závist' bývá obyčejne fra[u]cimerka cnosti,
zlitování pak tým slúží, ktorí sú v úzkosti.

Proto, kdo ŕ'aslíve žije, závid'á mu lidé,
a toho zase litujú, koho vid'á v bíde.

Koho závist' nasleduje, má dobrého čosi,
kdo je hoden zlitování, zlé na sobe nosí.

Radnej žádaj lidskú závist', než politování,
to dostaneš, jak zetrváš v cnostlivém chování.

Ty vždy lituj mizerného; nikomu nezavid',
ničeho se neusiluj bližnímu pokazit'.

Jak závidíš nejakú cnost', a žádáš ju míti,
svatá závist', která te chce cnost'mi ozdobiti.

22. Ze závisti mnohé zlosti.

Závist' škodlivá zármutkem srdce naplňuje,
když slávu, neb hodnost' lidskú zlým okem spatruje.

Neb pokládá za svú škodu vše bližního ŕ'estí,
usiluje se bližního ku škode privésti.

Závist' je hřích smrtedlný, lásce se protiví,
jako matka k škodě bližních týchto peť dcér živí:

Nenávist' a i reptání, v pomlúvání žádost',
zármutek z cudzého štěstí, a z neštěstí radost'.

Beda temu, v číjem srdci závist' kvartír mívá,
má zármutek, a láskavej písničky nespívá.

Vredy velice bolavé závist' v srdci plodí,
srdcu, telu, mysli, duši neomylně škodí.

23. Ostrosť užitečná, jak není zbyteč- ná.

Pijavica s ukusením na zdraví neškodí,
ale radnej od zlej krvi telo oslobodí.

Tak neškodí v tvári, v reči ostrosť ukázati,
abys' mohel ku dobrému zlého obracati.

Ale ostrosť nadrž samú, míšaj ju k sladkosti,
by ten, který se te bojí, mel te i v milosti.

Skrz zbytečnú prívétivost' nečín se známého,
a skrz sladkost' neváb chválu od lidu sprostého.

Lekár i sladké lekárstva s jedem napravuje,
a tak z tela zlé vlhkosti skorej vyt'ahuje.

Jak máš samú prívétivost' bez múdrej ostrosti,
nic nespravíš, ale přijdeš k opovrženosti.

24. Žáden v svete zbytek není na užitek.

Pompu v stoloch i v odeve nechtej začínati,
jestli trůfáš, že nemúžeš vždycky v nej trvati.

Jak zvysoka začneš žíti, a chýr si dostaneš,
jistě vlezesh do posmechu, jak v pompe ustaneš.

Radnej znízka sobe začni, budeš v bezpečnosti,
nebo vždycky múžes živý býti pri skrovnosti.

Pompu hledať v služebníkoch, v odeve a v jídlách

bez dúchodkúv[,] jest lítati na voščenných krídlách.
Kdo miluje pekné šaty a i pokrm hladký,
žadá činiť na svú bídu daremné nákladky.
Kdo mnoho čeledi chová, a domy buduje,
do chudoby rovnú cestú skokem postupuje.

25. Pán nedbá na chudobného. Bud' prijme čo od neho.

Velikého stavu páni tú obyčej majú,
že když sú sami v rozkoši, na jiných nedbajú.
I prítelské poslúžení zrídká chcú uznati,
úctivosť jim učinená u nich málo platí.
Česť, dar, aneb poslúžení když jim dáš z vdečnosti,
nehcú žádnej k odslúžení míti povinnosti.
Čo jim činíš z dobrej vôle v dluhu prijímajú,
na tvú službu poníženú hned zapomínajú.
Když si s pány, bud' úctivý, slúž jim v bedlivosti,
pro gráciu do zbytečnej nevchod' služebnosti.
Nebud' s pány ustavične, jak nemusíš býti,
lépej daleko od pánúv chudobnému žiti.

26. Prítel stály statek nemalý.

Jak nejako v nekterý deň prítela utratíš,
myslí, jakým ho spôsobem zas k sobe obrátíš.
Aneb jak získáš prítela, miluj ho jak seba,
ťažko žiti bez prítelúv v svete, jak bez chleba.
I tých ku tvému prítelstvu táhni v každú chvíli,
kterí sú vzácní u jiných, a pánom sú milí.
Skrz nich získáš, čo skrz sebe nemúžes dostati,
kdo je milý pánom, teho slovo mnoho platí.
Jestli ale se ti s nekým prítelství nelíbí
pro zlé mravy, neb zlú zvyklost', neb pro jaké chyby,
neodtrhuj se od neho naraz[,] než pomaly,
by nezvedel, jináč by byl tvůj neprítel stály.

27. Jaký pán žijící, tací služebníci.

Obyčejne služebníci také mravy mají,
v jakých mravech se pánové jejich obírajú.

K čemu je pán naklonený rozpustne žijící,
k temu snadno privykajú jeho služebníci.

Jak pán lhárství oblibuje, a svetské marnosti,
bude míti služebníkúv ve všej bezbožnosti.

Když služebník pánu svému žádá se zalíbit',
v ničem se neusiluje od pána lepší byt'.

Podle příkladu panského celý dvúr se rídí,
když pán zlé činí, služebník dobrým byt', se vstydí.

Kazí se sluha od pána, jak ryba od hlavy,
sluha pro panskú gráciu zlé přijíma mravy.

28. Múdré deti hned v mladosti, nepri- chádzajú k [st]arosti.

Starý zmysel v mladém veku nekdy se nachádzá,
nekdy múdrost' od malého veliká vychádzá.

Nekdy a i malé deti od prirodzenosti
divnú múdrost' ukazujú ze svej ščebetnosti.

Ale podle Pliniusá múdrého domnení:
múdra mladost' jest života krátkého znamení.

Prirodzenost' dáva múdrost' temu h[n]ed v mladosti,
kterého ví, že nepríde k dospelej starosti.

Huby skoro vyrostajú, ale skoro hynú,
na korení netrvajú ani jednu zimu.

Ani dozrelé ovotce nedrží se stromu;
deti zrelého rozumu smrt' bere ven z domu.

29. Všetechný nebud', v komplemento- ch neblúd'.

Rýchly nebud' do všetkého, jako chrt do jídla,
nebehaj kde nepotreba, jako bys' mel krídla.

Takého ptáka bez krídel šaškem nazývajú,
zbytečnú, a nepotrebnú rýchlosť vysmívajú.

Ani nerob komplementy z ľahkej zdvorilosti,
žádného necti zbytečne z lehkomyšlnosti.

Zbytečná česť neni milá, za posmech se klade;
nemúdry je, který chodí s komplementy všade.

Komplementy kordizonom, rýchlosť nechaj ptákom,
drž prostrédek, jestli chceš byť statečnosti žákom.

Povážlivosť s prostredností nech vespolek dýchá,
by zbytečná povážlivosť nezústala pýcha.

30. Chudobu žáden nikomu nezávidí.

Chudoba žádného v svete nemá nepřítele,
žáden jej nic vzít' nemúže, proto žije smele.

Ačkoliv síce chudobu zřídka kdo rád vidí,
prece se ona za sebe ve svete nevstydí.

Ostrá síce je chudoba, však je matka cností,
příkazův nepotrebuje, když nelíbí zlosti.

Každý boháč m[u]sí mnohé příkázání míti,
chudoba i bez příkazu [umí] pekne žíti.

Chudoba má dobré meno, jiného nic nechce,
preto žáden dobrý sudce chudobu netresce.

Chudobného nevešajú pro chudobu samú,
jak nemá k chudobe jinú bezbožnosť zmíšanú.

31. Bláznovi šťastí velké nešťestí.

Nemocnému nepomáhá k zdraví postel zlatá,
a bláznovi neosoží Fortuna bohatá.

Áno abych tak povedel, víc mu štěstí škodí,
který štěstím oplývající bez rozumu chodí.

Díte na n[ú]ž upadající s nožem se prebode,
blázen se štěstím zabíjí, žijú v szej slobode.

Blázen krem toho slepý jest, slepé je i štěstí,
slepý slepého dovede k velkému neštěstí.

Čím má blázen větší štěstí, více činí zlého,
a tak nebere ze štěstí užitku žádného.

Velký rozum potrebuje, kdo v štěstí oplývá,
v štěstí člověk vtedy hyne, kdy se nedomnívá.

32. Tichost' v štráfání zlosti zahání.

Jak nekedy tvůj poddaný v nečem ti [za]viní,
a tvá hodnost' za výstupek štráfati ho míní.

Nevykrikuj zlorečení naňho z prechlivosti,
ale ho napomeň přísně, s pováhú, v tichosti.

Když ho štráfeš, krivým okem pozíraj na neho,
aby poznal, že nelíbíš provinění jeho.

atráfání bez potupení bývá užitečné,
skorej skaziš, než napraviš, jak laješ zbytečne.

Nemocný těžké lékařstvo nechce užívati,
radnej nemoc až do smrti vyvolí znášati.

Skorej s masť[ú] než železem žádá dostat' zdraví,
skorej tichost' než krik spurný hřešících napravi.

33. Bez reptání čiň trestání.

Jak natolko kdo [za]viní, že ho musíš trestat',
tehdy ho tresci láskave, nechtej mnoho r[ep]tat'.

Vícej z křiku než z pokuty učiníš si zlého,
z rečí hrozných te posudí každý ukrutného.

Radnej s palicú pokutuj, nehub si jazyka,
palica tela, a jazyk srdca se dotýká.

Za výstupek zaslúžené ukladaj trestání,
máličko mluv, a zbytečne vynechaj [šmr]ání.
Mej výstupek v nenávisti, a v lásce osobu,
odpuť, jak múžeš odpustiť, šanuj tvú [podobu.]
Menšia musí byť pokuta nežli prohrešení,
tak tresci, jako bys' trestať musel z prinúcení.

34. Víno pité s vodú neučiní škodu. Víno bez vody vede do škody.

Podle zmyslu pohanského Bacchus je bůh vína,
a Neptunus bůh jest vody, má more za syna.
Neptunus bohatý s vodú, velice je tichý,
Bacchus nemá tolko vína, a vzbudzuje hríchy.
Když Bacchusa pustíš do úst, vleze ti do hlavy,
ku svej sláve v tvojej hlave trún sobe vystaví.
Když v tvém mozgu trún buduje, hlavu ti pomúti,
potem i s jazykem dobre nebudeš móct' hnúti.
Ukroť Bacchusove víno s Neptunovú vodú,
neb víno s vodú zmíšané neprináša škodu.
Víno s vodú oslabené zbytečne nebrojí,
jak budeš piť víno s vodú, zústaneš v pokoji.

35. Deň odporný te vyučí, abys' byl k dobrému súcí.

Nekterý deň je macocha, a nekterý matka,
když prinášá zlé neb dobré, na čem je porádka.
Jak ti je tento deň šťastný, deň nešťasný čekaj,
ale ze dňa odporného nikdy se nelekaj.
Zlým i dobrým pomíšaný jest ten život časný,
kdo ho neví užívati, jiste je nešťasný.
Dobré za zlým nasleduje, aby si nezúfal,
i zlé přijde, bys' o sobe vysoko netrúfal.
Matka krmí deti svoje, macocha jich cvičí,

rozpustilý je, kdo má deň vždy dobre prející.
Rozpustilých ukrocuje deň veľmi búrlivý,
aby v deň pekný vedeli, jak majú byť živí.

36. Slepý si sám v sobe, never tvej osobe.

Tak sme slepi sami v sobe jako té krtice,
čo nám milé, ačkoliv zlé, chválíme nejvíce.
A čo nekdy podle zmyslu slepého mluvíme,
to sobe za reč nejlepší nemúdre súdíme.
Jak kdo rečám prisvečuje, ten nám vzácny bývá,
a i titul nejprednejší od nás nadobývá.
A kdo hlúpému mluvení múdre se protiví,
s takovým z našej slepoty nechceme byť živí.
Never sobe, ani temu kdo ti prisvečuje,
jak příčinu prisvečení dobrú nezjevuje.
Lepší je ten, kterýť' v zmyslu ukazuje chyby,
neb to, čo je ku tvej škode, slyšeti nelíbí.

37. Nebud' podchlebníkem, než pra- vým mluvnickem.

Každý je rád, když kdo jeho rečám privoluje,
preto podchlebný politik i zlost' vychvaluje.
Nebude sa protiviti žádného líbosti,
vzlášte tomu, u koho chce zetrvat' v milosti.
I ty, synu, cudzím rečám můžeš privoliti,
jak sú dobré, a nikomu nemůžú škoditi.
Jak bys' videl, že mají zlost' nějakú pri sobe,
neprivoluj, oznám chybu pri dobrém spúsobe.
Sloboda jest proukázat', čo súdíš dobrého,
a oznámit', že nenosíš srdca falešného.
Kdo prisvieča každej reči, žije v služebnosti,
a kdo smele pravdu mluví, stojí v udatnosti.

38. Plač bídy nezhojí.

Slzy za hříchy užitečné.
A Bohu vdečné.

Slzy do očí zármutek ze srdca vylívá,
když člověk na své neštěstí přítomné se dívá.
Ale darmo jest na bídu horlive plakati,
když se nedá ze slzami žádnými zmazati.
Kdyby slzy proti každé bíde pomáhali,
mnozí by jich za peníze draho kupovali.
Když přítomnej bíde slzy nic nepomáhají,
proto samému zármutku za pokrm bývají.
Obrát' slzy za tvé hříchy, pred Bohem sú vdečné;
Bůh pro slzy hřích odpúšťá, i trápení večné.
Plač zavčasu, dokud slúží živobyťi váha,
potem, když vleveš do bídy, plač nic nepomáhá.

39. O mrtvých dobre, aneb nic.

Mrtvý v zemi zakopaný ticho leží v hrobe,
ani nejmenšej zlej veci nemyslí o tobe.
Tehdy i ty daj mu pokoj, nebroj proti nemu,
nebo vzbudíš sám ošklivost' proti menu tvému.
Jak te obrazil samochtíc, aneb krem nadání,
snad vstúpíc do srdce svého učinil pokání.
Pán Bůh mu vinu odpustil, ty odpustiť nechceš,
on je v nebi, ty na zemi proti nemu repceš.
Mrtví od tvého jazyka neni sú v pokoji,
[J]akož juž pri tebe živý bezpečne obstojí?
Ošklivá vec jest mrtvého jazykem lízati;
Kdo v pokoji odpočívá, nechtej ho dvíhati.

40. Tri veci sú potrebné ku skutku dobrému.

Dobrá vec z dobrej príčiny pochádzať musí,
nejmenšia zlosť dobrým vecám prekážku zatrúsí.

Čo je dobré, nemusí mať pri sobe žiadnu zlosť,
dobré ze zlým pomíšané trati svoju hodnotu.

Jestli čo chceš zevnitro dobre účiniť,
musíš vŕecké zlé okolky od skutku vzdáliť.

Jak ukážeš v dobrej veci zlý puntík nejaký,
celý skutek, ktorý činiš, bude ledajaký.

Dobrý koniec, i okolek, i dobrý prostredok,
té tri veci v dobrém skutku jest jedinký svedek.

Jestli jedno z tých trich vecí v skutku tvojem chybí,
skrz tvój skutek nedostaneš to čo se ti líbí.

41. Žadáš česť svoju dostati, máš ju též jiným vzdávati.

Komu česť sluší, tomu česť má se účiniti,
bez titula ku žádnému nechtej promluviti.

Ne posmešne než úctive daj titul každému,
každý žádá česť podobnú zaslúžení svému.

Jak zanedbáš jiných uctiť titulem spôsobným,
tak ukážeš úctivosti sa býti nehodným.

Jak komu nedáš svúj titul vzlášte v zhromáždení,
to sobe bude pokládat' za své potupení.

Nemůže byť člověkovu více protivného,
jako když česť zaslúžení nemá od druhého.

Čo včul čítaš, to na sobe sám můžeš poznati,
jak chceš mať česť, nezanedbaj česť jiným vzdávati.

42. Chceš úctivosť míti, chtej ju též
jiným činiti. Kdo úctivosť jiným dá-
va, též ju naspátek dostáva.

42. Chceš úctivosť míti, chtej ju též ji- ným činiti. Kdo úctivosť jiným dáva, též ju naspátek dostáva.

Starších ucti z povinnosti, a mladších z príkladu,
kdo mladších neví šanovať, sám si činí vadu.

Dvacet i trema ranami Iulius zabítý,
když nechtel jiných šanovať skrz pýchu nadutý.

Raní srdce, kdo úctivosť potrebnú nedáva,
a tým více, když z rečnosti zlé mená nadáva.

Rozfukuje v cudzém srdci oheň k páľčivosti,
potem skazu sám prinášá svojej úctivosti.

Udatní, vzácní, denglaví, ktorí cnosť svú znajú,
i nejmenšú neúctivosť za velikú majú.

Daj úctivosť, a i titul každému jak svečí,
zlého mena nenadávaj nikomu v tvej reči.

43. Kdo v zármutku chodí, na zdraví si škodí.

Pes se drží domu toho, kde hladu nemívá,
i zármutek, kde je vdečný, tam dlhšej prebývá.

Zármutek od Jupitera má své vyživení:
ne v jinej veci, než v samém plaču a v kvílení.

Zármutek se ze slzami krmí ku bujnosti,
potem dodáva silnejšie koncepty k žalosti.

temu rozum a i zdraví zármutek odnímá,
kdo ho v srdci za dlhý čas zbytečne objímá.

Zármutku v srdci pro bídu slzami nezdržuj,
a sám sobe dobrovolne v zdraví neubližuj.

Čoť se stalo odporného, odstať se nemúže,
zbytečný zármutek z bídy nic ti nespomúže.

44. Pracování zlost' odhání.

Služebníkúv a domácích nechovaj bez práce,
jak nebudú pracovati, privyknú k zahálce.

V zahálání se naučá všelijakej zlosti,
potem od nich konfúzie skúsiš do sytosti.

Pán svým časem služebníka protivného skusí,
jestli ho denglavo chová, a s pracú nebrúsí.

Služebníci od detinstva chovaní lahodne,
protivá se v mnohých vecách pánom svým slobodne.

Zvyklý k zahálce služebník za krivdu si drží,
když mu pán káže pracovat', neb ho práca mrzí.

Bezbožnosti od zahálky z neho vykvitajú,
služebnické bezbožnosti pána se týkajú.

45. Lhárství, zlodejstvo mají přátelstvo.

Lhár a zlodej sú jednací, to jich rozdeluje:

zlodej veci, [a lhár] z reči pravdu utahuje.

Lhárstv[o] jest hriech služebnosti, pravdu kradne z reči,
a zlodejstvo v tajemnosti bere cudzé veci.

Kdo je lhárem, ten zlodejem může býti smeale,
když umí i zjevnú pravdu zapírat' vesele.

Lhár jest pod[vo]dný, falešný, i v reči nestálý,
neverný, nespravedlivý, a v krikoch nemalý.

Nenávidí čistou pravdu, neb je z diabla otce,
jaký je strom od koreňa, také i ovotce.

Kdo je krivý v svojej reči, i v skutku je taký:
jak se od pravdy oddálíš, budeš s ním jednaký.

46. Pri pravde stoj, lhárstva se boj.

Všeci mluvá, že je pravda matka všetkých cností,
tehdy nemluv, čo by bylo proti jej hodnosti.

Radnej naveky nic nemluv, nežli bys' mel lháti,
neusiluj se skrze lež gráciu dostati.

Pravda bývá v nenávisti u nekterých lidí,

Micheáša pravdivého Achab nenávidí.

Nenávist', políček, žalár Micheáš dostává,
ale pravdu i v žalári mluvit' neprestává.

Pravdu oznám pred kýmkoľvek, jak mluvíti musíš,
nedbaj na to, že pro pravdu protiveň okusíš.

Víc se staraj o svedomí, než o lidskú lásku,
v odpovedi nikdy nelži na žádnú otázku.

47. Vyznaj chybu tvú dúverne, mineš ve[xy] nepríjemné.

Pochybil si nečo v mravoch, neb zjevnú máš vinu,
podal si tvým protivníkúm k posmechu príčinu.

Aby te nevysmívali, uznaj se vinného,
pokazíš jim vexácie z vyjevení tvého.

Čo oni chcú vysmívati, to sám vyznaj smele,
že se ti tak prihodilo, v žarte zjev vesele.

Jak uslyšá, že sám hlásíš, čo chcú vexovati,
budú mlčať, a i vexy musá zanechati.

Když tvú chybu vyjevuješ, a zjevne vysmíváš,
protivníkúm ku posmechu příčinu odnímáš.

Ale jak z nedbanlivosti k chybe se navrátíš,
všeckých ku tvému většému posmechu obrátíš.

48. Nežaluj se z nedostatku.

Nechtej se často žalovat', že ti nečo schádzá,
že přítel, chléb aneb štěstí od tebe odchádzá.

Jak vyjevíš tvé neštěstí, odejdú přítelé,
a budú se radovati tvoji nepřítelé.

Za mnoho te pokladajú nekterí v tvém štěstí,
nebudú te bečelovať, jak zjevíš neštěstí.

I v neštěstí jakémkoliv drž se zmužilého,
buď veselý, jak bys' nemel nic na sebe zlého.

S veselostíú tvé neštěstí zmužile přemáhaj,
nedostatek ze žalobů na zjav nevydávaj.

S veselostíú závistníkům prísporíš žalosti,
a u přítelův zůstaneš v predešlej vzácnosti.

49. K dobrému činení patnáct naučení.

Kdot' se hrozí bez příčiny, ty na to nic nedbaj,
temu, kdo se podlizuje, sklamati se nedaj.

Ukrutnosti neoblubuj, nehledaj marnosti,
nech bude jedinké tvoje potešení v cnosti.

V neštěstí žalost' ukrocuj, v štěstí rozpustilost',
od zahálky se vystríhaj, v prácách drž bedlivost'.

V zbytečnej povážlivosti pánov nenasleduj,
užívaj to ponížene, čot' přinášá stav tvůj.

S takými se stovarišuj, kteří sú ti rovní,
žádného s ničím samochtíc ku hnevu nepohni.

Buď každému přívětivý, všech k lásce přijímaj,
však žádnému srdce tvého tajnost' neodkrývaj.

50. Z cnosti do hodnosti.

U Rimanův této stáli dva kostely spolu,
horní kostel byl Hodnosti, a Cnosti byl dolu.

Kdo chtel vstúpit' do kostela bohyne Hodnosti,
ne jinade, ale musel jí[t'] prez kostel Cnosti.

Jak hodnost' bez cnosti hledáš, zlá je tvoja víra,
nebo dvere do hodnosti sama cnost' otvírá.

Hodnost', chvála i úctivost' na cnosti záleží,
nenájde dvere k hodnosti, kdo od cnosti beží.

Cnost' člověku komenduje u Boha, u lidí,

ten žádnému není milý, kdo cnost' nenávidí.

Cnost' přináší člověku úctivost' nemalú,
cvič se v cnost'ách, a v nich větší Bohu vzdávaj chválu.

51. Ne každému všecko svečí. Pamatuj na této řeči.

Ne každému všecko svečí od přirozenosti,
čo jednému je k pochvale, druhému je k zlosti.

Psík na pána vyskakuje, s tím se komenduje,
oseľ skákajíc na pána smrť si spôsobuje.

Od některých časem mnoho plaťá kratochvíle,
časem od mnohých u mnohých bývajú nemilé.

A i smiešne žartování jestli je zbytečné,
utrácuje svoju milost' jako nestatečné.

Radnej zůstaň melancholik podle lidskej řeči,
nežli rozpustne veselým víc než jako svečí.

S důvěrnými můžeš býti prostředne veselý,
a s pyšnými do žádného žartu nebuď smělý.

52. Ten pán mnohým pánom slúží, který po marnost'ách túží.

Zlí páni od služebníkúv v mene rozdíl mají,
když mizerne nepravost'ám slúžiti žádajú.

Služebníci pánom slúžá, zlí páni žádost'ám,
nejmizernejšá je služba slúžit' náchylnost'ám.

Slúží sluha podmanený, má pána jedného,
vyživení, i ochranu, i odev má z neho.

Ale pán má tolko pánúv, kolko náchylností,
slúží jim do zunování ku svému neštěstí.

Každá zlost' je pán ukrutný bez milosrdenství,
čím vícej kdo zlost'ám slúží, větší mívá pomstvy.

Když si pánem, tehdy hráchúv služebníkem nebuď,
mej vládu i sám nad sebou, od slobody neblůď.

53. I malej chyby žaden nelíbí.

Usiluj se a i v malých vecách byť bez chyby,
nebo chybu v žadnej veci statečnosť nelíbí.

Jistá vec jest, kdo v maličkých vecách pochybuje,
že do väčších neni súcí, skutkem ukazuje.

Nekteri by radi byli spôsobní ke všemu,
ale jejich prirodzenosť bývá proti temu.

Čokoliv berú do hrst[i], to na zem vypadne,
každá práca, ktorú čiňá, jide jim nesnadne.

K poslúžení nejsú súcí, v prácach sú nemilí,
vícej škody, než užitku, čiňá v malej chvíli.

Jak ty máš k všemu spôsobnosť od prirodzenosti,
to čo čiňíš, čiň pozorne ve vsej ochotnosti.

54. Múdré chování statečnosť brání.

Titule, dary, hodnosti, jak chceš dat', sám dávaj,
a pokutu nižádnému sám dávat' nežádaj.

Jak vinného musíš trestat', tresci skrz jiného,
ani se sám nechtej dívat' na trestání jeho.

S vzácnými, s múdrymi lidmi skrz listy se zmlúvaj,
chybu tvú bez vsej příčiny nikdy nevymlúvaj.

Netiskni se do zbytečnej milosti žádnému,
velmi škodila zbytečná milosť ne jednému.

Jak si v rade, a uslyšíš dve strany protivné,
jak prostřednú radu vydáš, vyhráš neomylně.

Nepýtaj se, čo chceš zvedet', učíš spôsob v řeči,
obklíčený řeči tvými, zjeví tajné věci.

55. Velmi mnoho platí čest' každému dati.

Jak kde přijdeš mezi jiných, rozmlouvaj stojíce,
a i klobúk pod pazuchú pokorne držíce.

Jak ponúknú ku sedení, sedni hned k líbosti,
klobúk hned na hlavu neklad' v jiných přítomnosti.

Skrz nejmenší úctivosti statečnost' se plodí,
i nejmenší nekdy chyba statečnosti škodí.

Jak si malý, dost učiníš tvojej povinnosti,
když chceš byt' úctivý, musíš meť všech v úctivosti.

Jak si velký, skrz úctivost' vzácnost' vetš[ú] získáš,
když malých ku úctivosti s příkladem pritiskáš.

Jak s odkrytú hlavú starý v rozmlouvání stojí,
a i mladší jináč činit' pred starším se bojí.

56. Nekteré veci pred jinými činit' ne- svečí.

Čo musí byt', to učinit' každému sloboda,
nenechaj otvoreného pred sebou záchoda.

Když náture posluhuješ, nech druhý nevidí,
o statečnost' svú nestojí, kdo se nic nevstydí.

Dost statečne se vykonat' můžú mnohé veci,
však ale na ne statečne dívat' se nesvečí.

Kdo te vidí, zahanbí se, a tým ještě více,
jestli k nemu mluvit' budeš na díre sedíce.

Kočka v tej veci statečná od očí uchádzá,
činí v tajnosti, když na ňu potreba prichádzá.

S čím bys' mohel koho pohnút' k hanbe, neb ku zlosti,
ačkoliv ti je sloboda, to vždy čii v tajnosti.

57. Služebníci pyšní pánom nepos-
lušní. Tri veci nehodné v svete ne-
spôsobilé.

57. Služebníci pyšní pánom nepos- lušní. Tri veci nehodné v svete nespú- sobné.

Pán takého služebníka v dome nemiluje,
který se nad pána ve všech vecách vyvyšuje.

Zjednal si se k poslužení, ne k rozkazování,
musíš se tak v službe držať, jako chcejú páni.

Když služebník na královstvo ze služby prichádzá,
do krajiny všelijaké nálezky vevádzá.

Který sluha svoje pysky vyše nosa nosí,
temu pán nesmí rozkázať, ale prosit' mosí.

Sytý blázen, i zlá žena když v manželstvo vstúpi,
manželovi i susedom v ničem neustúpi.

Zlostná žena, sytý blázen, sluha kralující
rozsívajú nepokoje rozpustne žijící.

58. Kterí páni sú v marnosti, oblibujú bláznivosti.

Páni pro své chýry bláznov pri stole chovajú,
jim k hojnému rozmlúvání slobodu dávajú.

Múdrí blázni pánov smíchem krmá do sytosti,
dobře pánov užívajú za své bláznivosti.

Ženám čistotnosť prislúchá, a manželom práca,
bláznivý dům, jak se s bláznym zbytečne obracá.

Neosoží v dome svojem ka[uklírúv] chovati,
a na učeních v chudobe do konce nedbati.

Učený, který by mohel byť obci k užitku,
nesmí smele do panského pristúpiť príbytku.

A jak žádá, tehdy najprv musí bláznem z[ú]stať,
když poznává, že s múdrost'ú nic nemúže dostať.

59. Posmech velký zasluhuje, když žebrák žebráka sužuje.

Oznámim ti, jak chceš vedet', čo slyšet' nového:
oraboval dobrovolne žebrák chudobného.

Nemohel mu krem chudoby nic jiného vzíti[,]
včulek musí dve chudoby na sebe nositi.

Hrnčár hrnčára, kováča kováč nenávidí,
a i žobrák žobrákovi chudobu závidí.

Nechce míti podobného v žebráctví žádného,
ach, bláznivosť, i aalam[o]n vysmívá se z teho.

Když chudobný pro chudobu jiných znevažuje,
král aalam[o]n pr[í]valovi ho pripodobňuje.

Príval hlad činí u lidí, když padá na zboží,
Žebrák žobráka sužujíc, nic si neosoží.

Nóta devátá.

Fratres tui pascunt greges in Sichimis. Gen. cap. 37.

Devátú nótu v závisti bratrové spívajú,
když v Dothaim za ovcami v pastve postávají.

Ruben, Simeon, Gad, Lévi, Juda, Daň, Neftali,
Azer, Izachar, Zabulon, ovečky pásali.

Všeci od jedného otce, ne od jednej matky
súce splodzení, po poloch chodili za statky.

Ze Sichimi do Dothaim odešli z prípadku,
nalezli tam lepšie paše, prospešnejšie statku.

Poslal za nimi Jozefa Jákob, jejich otec,
aby zvedel spôsob jejich, a i spôsob ovec.

Oni proti Jozefovi nenávisť majúce,
Žádali ho zamordovať, v poloch ho vidíce.

Hle, tento snár! zabijme ho, nech nežije více,
a zabitého uhoďme do pustej studnice.

Čo mu jeho sny pomúžú, potom uvidíme,
když ho bez duše do studne pustej uhoďme.

Ruben pak ho oslobodiť od smrti chtejíce,
kázal, aby ho za živa dali do studnice.

A když Judas videl kupcův do Egypta jíti,
prišlo mu takto na mysel bratrům svým raditi[:]

Nezabíjajme Jozefa, radnej ho predajme,
s krvú jeho ruky naše špatiť nežádajme.

Lépej něčo vzít' za neho, než krev jeho skrývat',
když ho predáme, nebude medzi nami bývat'.

Privolili jiní k tomu, z jamy ho vyňali,
Izmaelitům za dvacet stríbrných ho dali.

Ale aby v podezření u otce nebyli,
veznúce odev z Jozefa, hned kozla zabili.

Když odev Jozefův v krvi kozlovej zmáčali,
tak ho skrz jistého posla k otcovi poslali.

Vidíc Jákob sukňu syna s krvú pokropenú,
plakal, mluvíc: Zver nejhorší zežral moju cenu.

Ej hle, a i medzi bratrům nenávisť se vtírá,
zlý zver, nenávisť braterská Jozefa zežirá.

I [nyní] jest dost závisti ve svete u lidí,
obyčejne starší bra[tr] mladšému závidí.

Ach, velmi škodlivá závist' z diabla se zrodila,
mnoho zlého medzi lidmi v svete naplodila.

V přísloví je: že se zřídka bratrové milují,
 velice se pro malú vec vespolek sužujú.
 Kain Ábele morduje; Ezau to míní,
 aby nežil Jákob bratr i jednej hodiny.
 I Absolón Amnonovi života nepraje,
 starší brat marnotratnému v srdci svojem laje.
 Tak i bratrové Jozefa predávajú mile,
 aby nebyl medzi nimi i nejmenšej chvíle.
 Však ale ktorý ktorého nejvíce sužuje,
 svým časem pomoci jeho najvíce potrebuje.
 Kdo ktorého včulejší čas za nic si pokládá,
 potom ho ku svej pomoci skrze prosbu žádá.
 Tak se stalo s tými, ktorí Jozefa predali,
 prišiel čas, že u Jozefa gráciu hledali.
 Prihnal jich hlad do Egypta zboží kupovali,
 museli se Jozefovi hluboce klaňati.
 Za nenávisť bratrům svojim Jozef zbožím platí,
 a bratrové svú nepravosť museli uznati.
 Když Jozefa poznajíce pred ním všeci stoja,
 uznajíce svú nepravosť Jozefa se boja.
 Ach, svedomí obtížené nemá veselosti,
 k temu, koho raz sklamalo, nemá důvernosti.
 Ó, kdyby lidé vedeli vše budoucí věci,
 snad by se lépe vespolek šanovali všeci.
 Tu o snopkoch, i o hvězdách dva sny Jozefove
 uznávají za pravdivé nehodní bratrové.
 Potem prosá, by odpustil jejich provinění,
 když pánem v Egypte zostal, krom jejich domnění.

1. Afekt k Bohu.

Milujem te nade všetko, Bože neskončený,
 neb si Bůh všeckej dobroty, poklad bez vsej ceny.
 Kdyby peklo zahynulo, a i celé nebe,
 prece bych te chtel milovat' jedine pro tebe.
 Nedbám horeť a i v pekle na večné večnosti,
 ale tvár tvú obrát' ke mne, a drž mne v milosti.
 Trap mne [nyní] i naveky, jestli se ti líbí,
 ale se nehnevaj na mne, a odpust' mé chyby.
 Kdybych vedel, že bych musel i do pekla jíti,
 chcem te [nyní], a i v pekle naveky chváliti.
 Však prosím od tvej milosti dobrodiní dvoje[:]
 bych te miloval, a držel prikázání tvoje.

2. Neústupnému jazyku neprotiv.

Kdo na křiku bez rozumu pravdu řeči klade,
by zvítězil, pro malú vec zetrvá pri zvade.

Temu kdybys' pravdu mluvil ze dvema jazyky,
nic nezvedeš, ale vzbudíš dvojnásobné křiky.

Kdo s jazykem vybrúseným jak s mečem bojuje,
ne tak skoro od úmyslu svého odstupuje.

Nad všeckými v každé věci chce zvítězem býti,
zřídka na cestu pravdivú dá se nakloniti.

Blázen mluví bez rozumu, jazyk v nem panuje,
teho, kdo mu pravdu mluví, snadno znevažuje.

Když jeho řeč ne na pravde, než na křiku stojí,
daj mu pokoj, buď moudřejší, a budeš v pokoji.

3. Súženého zastávaj. A jak můžeš, pomáhaj.

Koho mnozí obkličují řeči protivnými,
a nemůže svú nevinnost' bráňti medzi nimi,
ty jak můžeš byť patrónem, pomôž mu z úzkosti,
a nežádaj súženému pridávať bolesti.

Snadno přemóžeš od jiných již přemoženého,
žádnú však chválu nezískaš ze vítěství teho.

Neb nevinný obyčejne neví se bráňti,
když neví, z kteréj ho strany miní kdo raniti.

Komu bráňti svú nevinnost' schází něco hlasu,
temu patrónem pravdivým buď každého času[.]

Chválitebný jest, kdo [umí] núdzných zastávati,
zloučený, kdo súžených žádá utískati.

4. Jazyk mnohorečný bývá nestatečný.

Kdo jazykem v rozmlouvání jako mlynem mele,
mnohokrát i naprázno s ním rapoce smele.

Koho dostane pod jazyk, nenechá bez škody,
zemele ho na otruby, a zmyje bez vody.

Podobne lehkomyšlný mnoho rečí mívá,
a kdo se mu sprotivuje, reči mu prilívá.

A kdo často z obyčeje jazyk vínem močí,
ten a i [le]ž komukoliv rád mluví do očí.

Proti řečníkom, korhelom, a lehkomyšlným,
v reči tvojej ze spurnosti nikdy nebuď smelým.

Oni v reči silu majú, lehkote znevážá,
neb svú statečnost', i tvoju za nic si nevážá.

5. Jednej veci se drž: mnohých se naraz nechytaj.

Neosoží mnohé veci v úmyslu svém míti,
a žádnú vec jako svečí skutkem neplniti.

Kdo dva brehy vraz chce chytat', daleko uplyne,
ani jedného nechytí, a tak cíl svůj mine.

Jednu stranu sobe vyvol, kterou dobrou súdiš,
vzlášte v rade dvúch [str]án nedrž, jináč velmi zblúdiš.

Oddaj se do jednej veci, k mnohým se nedávaj,
a do ktorej se odevzdáš, tej se neobávaj.

Snadno pohár rozbije, kdo má rukú tresení,
škodu získá, kdo k jednému neni upevnený.

Kdo na vetry pozoruje, zrno nerozsívá,
kdo sa dívá na oblaky, ten žatvy nemívá.

6. V rade máš múdry býti.

Jak do rady vstúpiš, a chceš dobrým rádcem býti,
na otázky v odpoved[e] máš múdre mlúviti.

Nekdy neplatí umení hlubokého váha,
ale múdrosť v každej rade k dobrému pomáha.

Musíš vedieť na nektoré otázky mlčeti,
a nektoré dobrovolne slyšíc neslyšeti.

Víc mlčání, než odpoveď v mnohých vecách platí,
skorej slovo, než mlčání svú hodnosť utratí.

V težkých vecách abys' mohel dobrú radu dati,
víc máš myslieť, čo máš mlčať, než odpovídati.

V rade vždy buď naklonený k zisku obecnému,
darúv neber, neobracaj tvár k príтели tvému.

7. Krivda v dobrém mene nezasluhuje trpezlivosti.

Mnozí ze samopašnosti tú obyčej mají,
jiným krivdy všelijaké vždy činiť žádajú.

Vzlášte temu, který krivdy přijímá s vdečností,
k starým krivdám přidávají nové z bezbožnosti.

Vždycky síce na člověka trpezlivost' sluší,
ale krivdy jakékoliv přijímat' nemusí.

Vzlášte krivdu v dobrém mene, která nejvíc raní,
ukrutný, kdo dobré meno všemožne nebrání.

Krivdu trpet' v dobrém mene, není trpezlivost',
nebrat' zavčasú lékařstvo, púha je lenivosť.

Osobu máš milovati, krivdu nepřijímat',
ne prehlive, než cnostlive zlost' cudzú odpírat'.

8. Zlá náchylnost' vede ku zlosti.

Zlú náchylnosť mnohokrát držíme v činení,
a prece se domníváme, že v nás nič zlé není.
Jiného skrze štráfání napraviť myslíme,
avšak ze spurným štráfáním více ho kazíme.
Když se v něčem stežujeme, vtedy omlúvame,
když v prudkém našem mluvení prostrédku nemáme.
Mnohé věci máme činiť pokorne v tichosti,
v malých veciach skrze prudkosť vzbudzujeme zlosti.
Když zbytečne spravdiví v něčem býti chceme,
tak do nespravdivosti jak slepí lezeme.
Čokoliv je není z lásky, ale z náchylnosti,
boj se toho, neb náchylnosť je príbužná zlosti.

9. Trestání náhlé není dobré.

Od malej spravdivosti můžeš se vzdáliti,
abys' mohel spravdivosť velkú zahájiti.
Nepovídám, že máš hrešiť, aby dobre bylo,
ale hnedky nepokutuj, čo ti je nemilo.
Čo není ku velkej škode, ani k pohoršení,
hned netresci, ale múdre čekaj polepšení.
Kdo v mysli, v srdci, v svedomí žádá pokoj míti,
ten od náhleho trestání chce vzdálený býti.
Který sudca velmi náhlo trestání rozdává,
od toho a i nevinný pokutu dostává.
Skrze náhlú spravdivosť spravdivosť ruší,
potem ani úctivosti nemá jako sluší.

10. Cnosť má byť dobrovolná, ne násilná. Horlivosť zbytečná.

Kdo druhého žádá privést ku nejakej cnosti,
nech pozoruje osobu, čas, i případnosti.
Lahodné napomínání pri spúsobnej chvíli
obyčajne ku dobrému užitku se chýli.

Cnosť musí byť dobrovoľná od prirodzenosti,
tá neni stála, ktorá má pôvod z násilnosti.

Ne násilne, než lahodne zmínku čiňme cnosti,
nebo zbytečná horlivosť býva v ošklivosti.

Dobrá v sebe je horlivosť, však jak je zbytečná,
mnohokráte byla k škode, zriedka užitečná.

Nekdy zbytečná horlivosť velice se mýlí,
peknú pšenicu s kúkolem vykoreniť miní.

11. Pozornosť v činení.

Musiš byť ve veľkých vecách dobre pozorlivý,
opatrný, múdry, schopný, ne zbytkem horlivý.

Nemusiš s každú osobú jednako zachodiť,
nekdy ostrosť, i líbežnosť nekdy múže škodiť.

Ne len myslí, čo máš činiť, ale myslí, jako?
abys' činíc bez spúsobu nešel ledajako.

Vzlašte když chceš vykoreniť z obce zlosť nejakú,
bys' z jednej zlosti nevzbudil búrku všelijakú.

Mnohé zlé veci vzbudzuje, kdo zlú vec odkrýva,
vzlašte když zlá vec ukrytá dobre odpočívá.

Jak netrúfáš z tvého skutku dobrý konec vzíti,
nechtej o tvojem úmyslu zmínku učiniti.

12. Nespokojní salamandre podobní.

Salamandru nasledujú mnozí v žití svojem,
když nechtejú živí býti na svete s pokojem.

Potešení svoje majú v lidském nepokoji,
nikdy pokoj nemilujú, vždy chcú byť v rozbroji.

Když v srdci pokoj nemajú, jiných drážá k zlosti,
aby žádost' učinili svojej náchylnosti.

Salamandra ohnem žije, zemírá bez ohne,
nespokojní v čas pokoje smutní sú podobne.

V cudzej krivde a v zármutku potešení kladú,
medzi bližními vzbudzujú všelijakú zvađu.

Sami nechcú byť v pokoji, jiných nenechajú,

to nemůžú jiným dati, čo sami nemajú.

13. Múdré prohlídání od zlostí chrání.

Ten, který je nad jinými, má síc Argus býti,
mnohé oči k povinnostám obrácené míti.
Ale sobe učiněnú krivdu nech nevidí,
vzlášte vtedy, když se vinný za svú vinu vstydí.
Učiň se, jak bys' nevidel krivdu ze sprostosti,
abys' ju trestat' nem[u]sel podle povinnosti.
Nekdy múdré prohl[í]dá]ní vinného víc tresce,
jestli vrchní krivdu svoju vidíc videt' nechce.
Prohlídaj tak, by nezvedel o tem tvúj poddaný,
jináč by hřešil smeřejšej pro tvé prohlídání.
Většé krivdy ti učiní, nebude se báti,
když zrozumí, že výstupky žádáš prohlídati.

14. Nenasleduj v zlosti mnohých.

Jestli mnozí k zlému cílá, a tys' medzi nimi,
pro nejaký rešpekt k zlému neprivoluj s nimi.
Múže se stat', že ty jeden všech nahneš k dobrému,
jak s dobrými příčinami se sprotivíš zlému.
A jak dokonce nemúžeš sám mnohých napravít',
nechaj jich, a nechtej s nimi darm[e] reči trávit'.
Domnívám se, že zústáváš pri velikej cnosti,
když sám nechceš privoliti s mnohými ku zlosti.
Velká vec jest medzi zlými cnostlivým zústati,
ku zlému pro vůlu jiných neprivolovati.
Mnohokráte dobre činit' nekterí se vstyd'á,
když mnohých podle tvej vůle zle činiti vid'á.

15. Neusiluj se lidem zalíbiti, nebo se oklameš.

Žáden se nemůže více podvodně šáliti,
jaká kdo lidu mnohému chce se zalíbiti.

Čím kdo ku milosti lidu víc dobrého činí,
tým od neho víc dobrého lid dostátí míní.

Jak přestane dobré činit', není lidu k chuti,
přijde dobrota predešlá ku zapomenutí.

Nekdy nenávisť přichází namísto milosti,
nebo obec tváří nemá, ani vstydlivosti.

Dokud je kůň bez defekt[a], má i ovsy dosti,
jak má defekt, nedají mu slamy do sýtosti.

Vždy dobře číň, však ne preto, bys' byl mnohým milý,
zlý zůstaneš, jak k dobrému ubude ti síly.

16. Almužnu vdečně daj: cudzích vecí nežádaj.

Uděl vděčně chudobnému čo můžeš s vdečností,
almužnú nic neublížíš tvojej statečnosti.

Ty dáš málo, a Bůh tobe zas více odplatí,
jak ne časne, tehdy večne jiste obohatí.

Který dává chudobnému, více mu přibývá,
podle slibu Kristového požehnání mívá.

A kdo cudzé věci žádá, vždy bude v chudobe,
ze skúpost'ú ubližuje sám svojej osobe.

Není lepšího způsobu k bohactvu přijítí,
jako srdce milosrdné ku chudobným mítí.

Buď k núdznému naklonený v jakémkoliv stave,
tvoje nebe, jak chudobných přijímaš láskave.

17. Marné hodnosti nemej v žádosti.

Tvým jazykem žádnú hodnosť ve svete nepýtaj,
stíňu, vetru a oblaky do rukú nechytaj.

Ten je jiste nestatečný, kdo vzácny byť žádá,
čím vyššej chce vyleteti, tým hlubšej upadá.

Jak dostaneš hodnosť jakú krem domnení tvého,
tehdy zbytečnú veselost' neukazuj z toho.

Ani v tvári neukazuj žádnéj trúchlivosti,
jako bys' hodnosť přijímal z púhej nevdečnosti.

To nežádaj sobe dostat', čo bys' mel hledati,
usiluj se, pri tem, čo máš, spokojený státi.

Vyvýš mysel tvú do nebe, na zem se dívajíc,
poznáš marnost' vsej hodnosti, že je vsecko za nic.

18. Neprotiv se mnohým. Kriky s tichost'ú se uhasujú.

Jak mnozí teba samého obkličujú s krikem,
ty sám jeden proti mnohým nebojuj s jazykem.

Nebo namísto zvítěství potupení získáš,
čím více sám proti mnohým tvým jazykem pískáš.

Ze studenost'ú horúce nemoci se hoja,
trstiny se uhybujíc vetrúm, dluhšej stoja.

Voda oheň zahasuje podle svej vlhkosti,
jak kriky chceš uspokojit', obrát' se k tichosti.

Když umlknú, potem můžeš mluvit povážlive,
však merkuj, abys' nevzbudil zas řeči zvadlivé.

Aneb radnej mlč do konce, jak mluvit' nemusíš,
lépej když řeči hnevlivé s tichost'ú udusíš.

19. Vyslyš, i poteš zarmúceného, když se ti žaluje.

Když se ti nekdo žaluje o svojej úzkosti,
chce sobe skrz žalování ulevit' bolesti.

Mnohá reč nekdy na jazyk ze žalosti jide,
poslúchaj ho trpezlive, a poteš ho v bide.

Jestli mu pomóct' nemúžeš, polituj ho verne,
když ne skutkem, aspoň slovem poteš ho dúverne.

Nenis' v reči tak chudobný, že bys' kúpil slovo,
poteš slovem mizerného, bude vdečný z toho.

Jak bys' ho nechtel vyslyšať, ani mluvit' k nemu,
ublížil bys' statečnosti, i svedomí tvému.

On to za velikú krivdu pokládal by sobe,
odešel by v svém zármutku, zlé myslíc o tobe.

20. Vlastný zisk mnohým ku škode.

Nejvíc v svete škody roste ze zisku vlastného,
kdo rád bere, též rád dává, ale ne ze svého.

A i mesto nejpevnější jeden osel zrutí,
jak prinese zlaté dary ríditeľom k chuti.

Spravedlivosť za malý dar ven z mesta vychádzá,
a krajina k nepřítelům za dary prichádzá.

Kde víc zlato, nežli obec u vrchnosti platí,
tam nemúže v bezpečnosti spravedlivosť státi.

Hynú mestá i krajiny bez spravedlivosti,
vyrastajú medzi lidmi všelijaké zlosti.

Jed nejhorší jest zisk vlastný, svetu nejvíc škodí,
když je lepší, kdo sudcovi větší dar podhodí.

21. Kumšt statečný je užitečný.

Jaký kumšt se kdo naučil, nech se v takém cvičí,
blázen je, kdo s potupením proti nemu kričí.

Nikdy netup z tvej rečnosti remesla žádného,
čo se tvej vůli nelíbí, nechaj pro druhého.

Každý kumšt je užitečný ve svete pre lidí,
statečný je, kdo z práce svej život se nevstydí.

Kdo kumšt haní, potupuje i remeselníka,
ohrozuje srdce jeho, když se kumštu týká.

Ani chyby neukazuj jiným v [díle] jeho,
než samému, by nezískal škodu z díla svého.

Radnej pochvál pilnost' jeho, však bez vysmívání,
aby dostal tým lepší chuť v svojem pracování.

22. Práca potrebná i užitečná.

Težko síc jest pracovati, ale užitečne,
žáden v svete nemůže žít bez práce statečne.

Práca i nejtežší věci bez vstydu přemáhá,
chválu, bohactví, hodnosti, i nebe dostává.

Žáden z lidí bez všej práce hodnosti nedostal,
nikdy chudobný bez práce bohatým nezostal.

Kreme jak by kde peníze našel kr[e]m nadání,
by jich dluhšej měl, musí k nim přidat' pracování.

Smrt' a prácu za pokutu dal Bůh člověkoví,
že byl v raji k prohřešení s vůlí svú hotový.

Však za prácu všecko chce dat', čo kdo potrebuje,
sám se klame, kdo od dobrej práce odstupuje.

23. Voják dvúm bohúm na obet' se kr- mí.

Bellona boje bohyňa, i Mars je bůh boje,
zrodila Juno v Thrácii této deti dvoje.

Bellona s bičem krvavým spokojne nestojí,
a Mars s mečem k bídě lidskej po všem svete brojí.

Nenecháva pri pokoji pri pluhu sedláka,
musí chovať v čas pokoje v dome svém vojáka.

Má se dobre na kvartíri voják vykrmiti,
aby na obeť dvúm bohúm mohel súcí býti.

Tu se krmí jako baran, krev vyleje v boji,
neb Mars, i sestra Bellona o krev jeho stojí.

Kdyby Mars, ani Bellona nebyla na svete,
nehynuli by od meča mládenci v svém kvete.

24. Muž v mladosti v nestálosti.

Čtyri věci vyše pochopení.

Prov. #30#.

aalam[ú]n tri cesty těžké v Písme oznamuje,
a čtvrtú (jak mluví) vtípem svým nepochopuje.

Letíc orlica v povetrí cestu nenechává,
a na skale cestu hada žádnen nepoznává.

Cesta šífu plavícího vodami zaplyne,
kade šíf prejde na mori, znamení zahyne.

A čtvrtá je cesta muže ve věku mladosti,
kterú preto nepochopíš, že nemá stálosti.

Težko mluvit' o mládencoch, čo kdy má z nich býti,
nebo oni tisíc razy můžú se zmeniti.

Dobří ze zlých, a zlí z dobrých mnohokrát bývajú,
neb v mladosti ku promenám na krídlach lítajú.

25. Nezávid' nikomu bohactva.

Proč [na] svete jeden člověk druhému závidí?

Proto, že to, čo sám nemá, u druhého vidí.

Kdy by všeci všecko meli, byli by podobní,
tak by snad i od závisti zůstali slobodní.

Ale nevím, že by kdo mel něco víc od tebe,
máš dušu, telo i život, slúži ti zem, nebe.

Že má nekdo krem potreby statky a hodnosti,
nezávid' mu, ale lituj, že má víc starostí.

Ve vecách prirodzenosti podobní sme všeci,
tak chudobný chlebem žije, jako pán nejvetší.
Že pán může více jídel k svej líbosti míti,
nezávid' mu, a i teba Bůh chlebem nasytí.

26. Od súdu a od práva se neukrývaj, jak si tam potrebný.

Bud' přítomný, jestli musíš, zhromáždění temu,
kde se čo obecné koná, vzlášte k zisku tvému.
Nebo někdy mnohé vecí na teho vskládajú,
když neni v súde přítomný, kterého žádajú.
Jestli se bez vsej příčiny ukryješ od súdu,
všeci, že máš zlé svedomí, domnívat' se budú.
Jak neprídeš, to poved'á, že se práva bojíš,
byť bys' mel vec spravedlivú, v práve neobstojíš.
Protivníci více mluvá, a smelší bývajú,
když v práve svých protivníkův přítomných nemajú.
Ty každému bud' přítelem, však bráň tvoje veci,
od súdu se ukrývati žádnému nesvečí.

27. Kde neni chleba, chvály nepotre- ba. Lenivý psotne živý.

Lepší je ten, kdo pracuje, a všeckým oplývá,
než ten, kdo se vychvaluje, a chleba nemívá.
Za nic chvála, jestli v dome, čo potreba, neni,
nedostatek vyhlášenú chválu v hanu zmení.
Nehledaj chválu u lidí, nenaješ se s chválú,
ale v pilném pracovní nájdeš živnost' stálú.
Hned v pondelok po nedeli daj se do roboty,
neodkládaj od pondelku práce do soboty.
Pracovitým a i Pán Bůh pracovat' pomáhá,
v jejich prácach s požehnaním bohactví rozmáhá.
Lenivému k požehnaní neotvára ruky,

proto nemá na halušky ani režnej múky.

28. Trestání výstupkúv jako má býti.

Jak nekdo tajne [za]vinil, tresci ho v tajnosti,
aby vina jeho jiným nepřišla k známosti.

Nebo hanba víc sužuje, než jiná pokuta,
vzlášte když z nej nasleduje nejaká potupa.

Zjevne hřešícího, zjevne pokutovat' sluší,
jako zhřešil, tak pokutu též podstúpit' musí.

Vzlášte když chce spravedlivost' trestat' ku příkladu,
aby jiní ku hřešení nemeli slobodu.

Ale jak se jináč může zmazat' pohoršení,
můžeš a i v tajném míste trestat' prohřešení.

Tým způsobem dobrotivost' tvá víc se rozšíří,
a i výstupek bližního víc se nerozchýří.

29. Vymlúvání nepotrebné nemá víry.

Jak neco zlého falešne na teba kdo zvalí,
tvůj jazyk ve vymlúvání nech teba nechválí.

Mlč, když nemusíš mluvíti pri tvojej příčine,
skrže tvoju mlčanlivost' zlá povest' zahyne.

Jak se budeš žalovati každému o krivde,
tak o tobe v zlém domnení zlý chýr z teba vynde.

Nepotrebné vymlúvání nemá dobrej víry,
čím se více chce vymlúvat', více se rozchýří.

Ani v obci vlastným rečám nechtejú veriti,
neb i vinný v svej příčine ví mnoho mluvíti.

Jestli vzácny muž za tebe jedno slovo poví,
víc jemu, než tobe všeci verit' sú hotoví.

30. Omlúvač i poslucháč sú jednací.

Omlúvač nespravodlivo omlúva druhého,
potajemne chce začerniť dobré meno jeho.
Chce česť bližního u jiných vníveč obrátiť,
však čo vezme, jako zlodej, musí navrátiť.
Kdo poslúchá omlúvača, podobný mu bývá,
nebo ze svým poslúcháním účasnosť s ním mívá.
Svatý Bernard se domnívá, že hreší ešte víc,
kdyby tento neposlúchal, ten by nemluvil nic.
Kdo je rečám utrhačným rýchly ku verení,
neb detinské, neb bezbožné má svoje svedomí.
Jak svedomí má detinské, rozumem nevládne,
jak má rozum, a uverí, do hríchu upadne.

31. Bedlivost' v učení: Zostruje vtíp zatupený.

Nekdy deti v svej mladosti sprosté se byť zdajú,
ostrej ve svojem učení pameti nemajú.
Ale pilnosť mdlému vtípu velice pomáhá,
ťažko síce, ale stále umení rozmáhá.
Težko buky vyrastajú rosnúc navysoko,
pevné korene púščajú do zeme hluboko.
Čím neskoršej vyrastajú, tým pevnejšej stoja,
upevnené v sile každých vetrúv se neboja.
I sekera se nabrúsi, ačkoliv je tupá,
hlava vtípem se naplní, jak je neni hlúpá.
Ačkoliv je tupá pamet' pri mladém človeku,
jak je pilný, múže zústat učení v svém veku.

32. Krivda s krivdú se nenapravuje.

Mnozí lidé v svojem hneve zlú obyčej majú,
krivdy ze svým ublížením nahradit' žádajú.
Jako by se krivda s krivdú vynahradit' mohla,

nikomu krivda oddaná v ničem nepomohla.
Dobře pováž, zdaliž můžeš obstát' v bezpečnosti,
prv než krivdu chceš odevzdat' podle tvej žádosti.
Může se stat', že když komu chceš zuby vybiti,
nevybiješ, ale můžeš tvú hlavu stratiti.
Na tvej síle, neb fortíli nevskládaj jistoty,
neni každý taký blázen v činení jako ty.
Vždycky jest vec bezpečnejšá mnohých obchádzati,
do žádného z nenávisti se neoddávati.

33. Opovázlivost' nemilá: vetšá mysel nežli sila.

Kterí na múdrosti svojej mnoho zakládají,
obyčejne do chýb mnohých posmešne vpadají.
Neosoží velkú mysel, malú silu míti,
nečo začat', a neskonat', než víc rozdrážiti.
Opovázlivý z chytrosti dává se do toho,
čo daleko prevyšuje všeckú silu jeho.
Rád by potem z toho vyšel, když se v čem zamotá,
ze vsej strany mu přibývá daremná robota.
Radnej velké veci nechaj, jak bys' mel chybiti,
a jak od nich podle vůle nesmel bys' odjíti.
Snadnej vyvřeš, než vyženeš přijaté starosti,
nedávaj se do ničeho z bláznivej rýchlosti.

34. Hospodár jako lev, v kterém panuje hnev.

Zlý hospodár, který v dome jako lev panuje,
chtejíc svú hodnost' ukázat', jiných nešanuje.
Vždycky s hnevem rozkazuje, vždy zlé slová dává,
bije čelad', nic neverí, proti všem povstává.
Nic nenechá stát' v pokoji, svojej vůli slúží,
žádného nechce vyslyšet', kdo se pred ním túží.

Spůsob pýchy ukazuje, žádá byt' v hodnosti,
 dívá se na pracujících, sám je v lenivosti.
 Na jiných své práce vskládá, jako blázen brojí,
 i ten kdo nejvíc pracuje, před ním neobstojí.
 Zlý hospodár, který dům svůj rídí v prchlivosti,
 neb řízení užitečné záleží v tichosti.

35. Hospodár tichý nerobí hríchy.

Vetšá voda v svojem behu menej zvuku činí,
 dobrý hospodár bez kriku dům svůj řídit' míní.
 Nekdy též i hnev ukáže, ale ne zbytečne,
 jak domácích vidí trávit' deň neužitečne.
 Když hospodár hnev na tváři múdre ukazuje,
 hned bez kriku v dome svojem čelad' napravuje.
 Hnev múdrý je brús kamenný, kde se sila brúsi,
 by se dobrý pán nehneval, sluha robot' musí.
 Víc dobrota než prchlivost' prinášá užitku,
 ukrutný pán i domácích vyháňa z příbytku.
 Víc platí napomenutí, než hrozné štráfání,
 více s láskú, než s mocnosťú čiňá dobrí páni.

36. Ze žartu zlostí až v zbytečnosti.

Prečo se tak medzi lidmi zlosti rozmáhajú?
 Preto, že jich obyčejne za žart pokládajú.
 Preto bezbožný i zjevne hrešiť se nevstydí,
 že jiných svoju bezbožnosť vysm[é]vati vidí.
 V žarte zlosti vykonává přítomným ku smíchu,
 pod spôsobem veselosti vstupuje do hríchu.
 Boha z mysli vyhadzuje, lidí se nebojí,
 líbí se mu zlé činiti, o vstyd svůj nestojí.
 Jak ten, kdo má nad ním vládu, zlost' jeho netresce,
 jiného napomenutí ani slyšať nechce.
 Ale dobré naučení za krivdu pokládá,
 a ještě natruc zlost' k zlosti ze smíchem prikládá.

37. Policia svetská v bezbožnosti všecká.

Mnozí mluví hodnoverne podle skúselosti,
že je svetská policia škola nepravosti.

Chce politik Bohu slúžiť, i diabla šanovať,
chce zlé činiť, a i spolu zlého se varovať.

Záleží na bláznivosti, zlosť má za muziku,
jiné drží v srdci svojem, jiné na jazyku.

Zisk svůj hledá, lásky nemá, má žartovné reči,
s komplementem a i na to, čo neví, prisvečí.

Jak nevíš lhať, prisve[čovať], žarty vykonávať,
můžeš se do kompanie svetskej neoddávať.

Jestli tvár smutnú ukážeš zlosť jakú vidíce,
hned zústaneš grobianem, a nechod' tam více.

38. Pracování stále dává užitky nema- lé.

Práca zámky učinila, mestá i pevnosti,
zahrady, role, vinice lidem k potrebnosti.

Našla cestu i na mori, šífúv narobila,
všelijakými kumštami lidí ozdobila.

Zlato v zemi, perly v mori k užitku nachádzá,
áno i zvery ukrutné k tichosti privádzá.

Všecko čo vidíš na svete, prácu má za matku,
práca je sprvoti trpká, sladká pri ostatku.

Prevyšuje těžké veci ustavičná práca,
i tú rudu skrze oheň na zlato obracá.

I tebe nic, milý synu, nebude nemožné,
jak pracuješ ustavične a spolu pobožne.

39. Krása mnohým škodí.

Pekný človek v tvári svojej každému se líbí,
za zlé se nepočítuje, jak v nečem pochybí.
Pekná tvár je milá očám, táhne ku milosti,
a mnohým dvere otvára k mnohej bezbožnosti.

Každý v pekném človekovi tvár milú šanuje,
preto žiadného výstupku na nem nezhaňuje.

Ačkoliv čo zlé učiní, prece milý bývá,
z tej príčiny obyčajne mnoho zlostí mívá.

Radnej bych byl špatný v tvári bez všeckej milosti,
nežli bych mel pro spanilosť vstúpiť do zlosti.

Marná krása časem hyne, naveky nežije,
jak je zlosti milovnica i dušu zabije.

40. Múdry spôsob mení v rozličném činení.

Když čas a i příležitost ve svete se mení,
nem[o]síš meť vždycky jeden spôsob v tvém činení.

Máš byť prísny, zas líbežný, nekdy milostivý,
štedrý, smutný, zas veselý, nekdy mlčanlivý.

Jináč s pány máš obcovať, jináč s chudobnými,
jináč s rovným, jináč s jedným, a jináč s mnohými.

Jak budeš v príležitostách rozličných jednaky,
domnívaj se, že zústaneš ve všem ledajaký.

Jeden odev se netrefí na každú osobu,
tak každý čas nemúže meť jedného spôsobu.

M[o]síš hľadať tvým rozumem, čo čas rozkazuje,
to však nikdy nechťe činiť, čo Búh zakazuje.

41. Zlé svedomí nikdy pokoje nemá.

Zlé svedomí na tem svete nemá bezpečnosti,
vždy se bojí, v žádném míste nedrží smelosti.
Adam v raji medzi dríví pred Bohem se kryje,
nebo zlé svedomí strachem srdce jeho bije.
Kain bratra zamordoval, po horách uteká,
a i teho, koho neni, náremne se leká.
I vojáka Uriáše Dávid král se bojí,
posílá ho prívétive do domu k pokoji.
Adonias, a i Joab oltára se chytá,
a od strachu v zlém svedomí zmilování pýtá.
I Absolón po mordárství do Gessuri beží,
beda temu srdcu, v kterém zlé svedomí leží.

42. Nekdy i trestání rozmáhá zlosti.

Nekdy vícej medicína nežli nemoc škodí,
mnohých ne ku zdraví, ale do hrobu privodí.
Tak nekdy trestání zlého vetšú činí škodu,
ne každé trestání zlost'ám odnímá slobodu.
Lépej síce jest vinného v zlém nežalovati,
nežli obžalovaného nijak netrestati.
Ale jak tvoje trestání nemá meť prospěchu,
radnej nechaj, by zlost' byla pod prikrytú strechú.
Jak si netrúfáš napraviť, čoť je nemilého,
nechaj to tak, by nevyšlo odtud vícej zlého.
Čo se činí nekdy v obci zlého potajemne,
jak potresceš, sprotivá se, budú hrešiť zjevne.

43. Jazyk mnohorečný: je neužitečný.

Nejlepšie je maso jazyk u všech múdrych lidí,
a u teho je nejhorší, který ho nerídí.
Pečénka bez zoftu suchá nemá dobrej chuti,
tak i jazyk bez rozumu k ošklivosti nütí.
Vícej škodí člověkovu jazyka úpadek,
nežli když na klzkej ceste z nóh padá na zadek.

Zdvihne ho jiný na nohy, jak nemůže státi,
ale v úpadku jazyka těžko pomáhati.
Zmáčej slovo do rozumu, prv nežli ho povíš,
jak s rozumem budeš mluvit', pri dobrém obstojíš.
Jazyk, který bez rozumu mnohé věci búchá,
škodí sobe, snad i temu, který ho poslouchá.

44. Dobrý člověk jaký, a i ty buď taký.

Dobrý člověk velmi snadno dá se oklamati.
Neb všecko verí každému, sám neumí lháti.
Velmi pevno zetrvává pri svatej sprostosti,
nemyslí, že ho kdo sklame z lehkomyšlnosti.
Žádnú podvodnosť nečiní v skutku ani v slove,
k milování púhej pravdy má srdc[e] hotové.
Falešnosti nemiluje, nesúdí žádného,
bližním darmo udeluje, čo může dobrého.
Když za pravdu může trpet' za zisk si pokládá,
a za jakúkoliv krivdu mstítí se nežádá.
Mysel svoju spravedlive jazykem otvára,
v lásce bez všej podvodnosti žije i umírá.

45. Človeka pobožného svet drží za bláznivého.

Kdo své srdce skrze slova pravdivé zjavuje,
s potajemnú falešnosťú v ničem neobcuje,
kdo krivdu s krivdú navracat' obyčej nemívá,
za tých, ktorí mu zlorečá, vrúcne sa modl[í]vá,
kdo chudobu vyhledává, a nechce nic míti,
jak mu čo násilne berú, nechce se brániti,
jak od koho v pravú stranu políček dostává,
a levú stranu k políčku pokorne poddává.
Teho svet za blázna drží, zubaté vysmívá,
neb svet všecké svoje cnosti v podvodnosti mívá.
Svet cnostlivú dokonalost' pokladá za chyby,

čokoliv je Bohu milé, svetu se nelíbí.

46. Prečo páni sú denglaví, a sedláci pevní?

Proč sedláci obyčejne pevné telá mají?
a páni zas obyčejne denglaví bývají.

Dve věci sú na príčine: práca, a i strava,
tým dvúm vecám prirodzenosť slúžiť je hotová.

Práca silu upevňuje, a i podlé jídlo,
tam se pevní lidé rodá, kde je sprosté bydlo.

Komu nemoc, prirodzenosť v zdraví nepreškádzá,
teho práca, skrovný pokrm ku sile privádzá.

Ne na lúkách, než na skalách karbunkul[u]s roste,
ten je silný, kdo pracuje, a chová se sprostě.

Páni bez práce pokrmy jedá všelijaké,
proto mají bez všej sily telá ledajaké.

47. Dary zlých sudcův zaslepují.

Který sudca dary bere, spravedlivost ruší,
jedno ucho darem zapchá, na druhé neslyší.

Spravedlivých ponižuje neprávo súdece,
a zlých ospravedlňuje na dary hledíce.

Sedíce na míste boském neporádnosť činí,
ne na úrad než na dary pozorovat' míní.

Tak se drží jako Johel, i s bratrem Abia,
súd prevracá; vinných chválí, nevinných zabíjá.

Když sudcovi blesk od zlata uderí do očí,
od spravedlivého súdece daleko odkročí.

Lúpežníci, ne sudcové mají se volati,
kterí mají v obyčejí v súdech dary bratí.

48. Krátka řeč má svú česť.

Obyčejne veľmi málo mluvá dobrí lidé,
neb ved'á, že mnohorečnosť často k hríchu jide.

Múdrost', umení, pobožnosť svoju ukazuje,
kdo celý v krátkosti řeči zmysel oznamuje.

Čo chceš oznámiť druhému, skrátka chtej povedeť,
dost je na tem, když zmysel tvúj druhý múže zvedeť.

Kumšt je síce s krátkú řečú mnoho oznámiti,
k tej krátkosti kdo chce, m[o]sí skrz múdrost' prijíti.

Kdo s jazykem mnoho pléská, málo má múdrosti,
nebo svú múdrost' pokládá v samej výmluvnosti.

A výmluvnosť obyčajne od pravdy odchádza,
aneb lež ku pravde míšá, a k zlému prichádza.

49. Tvoje tajnosti zdržuj v skrytosti. Alterius non sit, qvi suus esse potest.

Kterí ved'á tvé secreta, máš jich šanovati,
ani nejmenším slovíčkem neznevažovati.

Jestli jich v nečem obraziš, čo tajného ved'á,
ku tvej škode, a k zármutku všeccko vypoved'á.

Kterí majú tvé tajnosti, teba v hrsti majú,
potem když ti krivdu čiňá, na to nic nedbajú.

Když si ty nevedel tvoje secreta mlčati,
musíš vedeť trpezlively protivné znášati.

Jak jim ostré slovo povíš, secreta nezmlčá,
z hnevu na zjav všeccku tajnosť pod víchu vystrčá.

Neb nezjavuj tvých tajností, neb znaj prohlídati,
komu zjevíš tvé secreta, nechtej ho hnevati.

50. Na tvojich omlúvačúv nestežuj se pred jinými.

Jak te lidé omlývajú o nejakej zlosti,
nežaluj se pred druhými o jejich rečnosti.

Jak zvedá, že o nich mluvíš, víc budú mluvíti,
a za horšího než predtým budú te súditi.

Komu se túžíš, snad zjeví jim tvoje mluvení,
a snad i v nem o tvém mene vzbudíš zlé domnení.

Jak si vinný, polepši se, a buď při tichosti,
jaks' nevinný, tehdy zůstaň při trpezlivosti.

Jak ti kdo z hnevu do očí chyby nadhadzuje,
domnívej se, že to z lásky tobe oznamuje.

Ty mu dekuj za důvěrnost', a pochvál ho z toho,
tým způsobem snad tvůj přítel může býti z neho.

51. Múdré rozkazování služebníka nú- tí k pracování.

Rozumný pán svého sluhu nejvíc k temu učí,
aby činil nejmenší vec, kterou mu poručí.

Nebo kdo v maličkých vecích nebývá poslušný,
ani ve velkých nebude k vykonání slušný.

Když čo kážeš, tak rozkazuj, jak bys' nedbal na to,
hned pobeží z ochotnosti sluha i prez blato.

Neb lenivý rozkaz činí sluhu bedlivého,
však spredku nic nerozkazuj, čo je velikého.

A jak přísně rozkazuješ, budeš mu nemilý,
nebude meť k vykonání vůle, ani síly.

A tak pomaly privykne ku neposlušnosti,
nebude ti ku užitku, ale k prchlivosti.

52. Bezbožný ze dvou věcí se raduje.

Ze dvou věcí potešení bezbožný dostává,
v svém štěstí, v cudzém neštěstí radost' svú rozmáhá.

Když mu k vůli všecko slúží, raduje se síce,
když vidí cudzé neštěstí, raduje se více.

Dobrý člověk dobré věci, a zlý zlé miluje,
neb se každá věc podobná podobnej raduje.

akodu bližního miluje, zlost' ho k temu nütí,
když je sám zlý, ku dobrému nemá žádnej chuti.

Ach, bláznivost'[:] když sme v Bohu jedno telo všeci,
meli by sme všeckým žádat' čo nejlepšé věci.

Jak je tvůj bližný nemocný, nech i teba bolí,
jak je v štěstí, nech k radosti vůla tvá privolí.

53. Ustavičnost' v pracování slúží k statku rozmnožení.

Krapka vody na mramori velkú robí d[í]ru,
jestli často v jedno místo padá s jednu míru.

To však činí ne ze síly, než z ustavičnosti,
ne od síly visí mnoho, ale od pilnosti.

Malý mravček velký kopec časem vystavuje,
když ochotne bez prestání smeti naň zvlačuje.

Ani zámek nepostaví jedna ruka naraz,
ale pilnost' ustavičná vystaví ho v svůj čas.

I ty, jak máš ustavičnost' v tvojem pracování,
vyroste málo na mnoho v tvém usilování.

Nezarmucuj srdce z teho, žeť' málo přibývá,
i zboží rost' nevidíme, predce zrost svůj mívá.

54. V súdoch nebývaj náhlivý, ale múdre pozorlivý.

Když si sudcem, a jak těžká vec se ti predloží,
velké veci hned z náhlosti súdiť neosoží.
Vzlášte, když čo se predkládá, hned nepochopuješ,
dobře činiš, jak to hnedky zapsat' rozkazuješ.
A tým lépe, když múdrému to skúmat' poručíš,
čos' sám pochopit' nemohel, z neho se naučíš.
Súdúv k užitku patricích dluho neodkládaj,
bys' bližnímu s odkládáním neškodil, pozor daj.
Jestli ale súd prislúchá k bližního trestání,
obyčajne lepší bývá dluhšé odkládání.
Časem se ten ukazuje spravedlivým býti,
kterého z náhleho práva chteli obesiti.

55. Reči lahodné mnohokrát podvod- né.

Jestli se pán poddanému zbytkem komenduje,
podle dávnej skúselosti v čemsi ho probuje.
Ne k užitku poddaného, než k užitku svému,
láska panská nekdy bývá k škode poddanému.
Jak ti je kdo prívětivý krem všej povinnosti,
nedrž ho za zlého, ale mej se v pozornosti.
V sladkém j[í]dle jed se dává, aby byl chutnejší,
když se sklameš, tak neskoro zústaneš múdrejší.
Privoluje lahodnost'ám, kdo je příliš hlúpý,
a ten když má, čo chtel dostat', od lásky odstúpí.
Ty když se dáš oklamati, nevedíc o zrade,
zústaneš v nebezpečnosti, jak volek na lade.

56. Smelosť opovážlivá ne vždycky šťestí mívá.

Mnoho síc nekdy záleží na samej smelosti,
nikdy však nemá jistoty, nádej svú má v šťestí.

Opovážlivá pak smelosť nebezpečná bývá.
nekdy proti svej nádeji škodný koniec mívá.

Smelosť je nepozorlivá, slepá, rozpustilá,
kdyby mela rovnú silu, i svet by zhubila.

Víc smelosti nežli sily nájdeš u smelého,
každá smelosť prevyšuje silu v tele zlého.

Proto smelým nekdy šťestí na pomoci bývá,
vidíc že podle smelosti sily jim ubývá.

Když šťestí smelých nechává, nemajú zvíťeství,
obyčajne smelí hynú v zlém nebezpečenství.

57. Svedomí tvé ti poradí, čo k dobrému nezavadí.

Dokud žiješ, v každej veci varuj se od zlého,
jedinké mej potešení z činení dobrého.

A jak nevíš, čo je dobré, svedomí ti poví,
nezblúdiš, jak ho poslúchať vždy budeš hotový.

A jak nekterú vec vidíš podezrelú v zlosti,
vynechaj ju, bys' nepřišel pro ňu do lítosti.

Jak ze dvúch zlých vecí musíš jednu učiniti,
vyvol tú, pri ktorej menšia zlosť se ti zdá býti.

Ze dvúch zlých vecí sloboda menšú vyvoliti,
když žádným spôsobem obúch nemúžeš objíti.

A jak obe veci majú jednakú zlosť v sobe,
čo m[u]sí byť, nemá hríchu, čo chceš vyvol sobe.

58. Kdo je v jakéj trůchlivosti, nenút' ho k trpezlivosti.

Kdo má škodu aneb bolest' tela aneb srdce,
zřídka o trpezlivosti koho slyšeti chce.

Ty jestli ho chceš potešit' z braterskej milosti,
nechtej mu ani spomínat' o trpezlivosti.

Jak mu povíš, že má jiste spravedlivú bolest',
zasadíš do srdca jeho veselú ratolest'.

Potem dálej vúlu boskú oznám mu pomaly,
nahneš ho k trpezlivosti, a bude v nej stálý.

Jak ho hned k trpezlivosti ponúkati súdiš,
bolest' i netrpezlivost' vetšú jemu vzbudíš.

Bude myslet', že neveríš jeho nedostatku,
a že nemúdre stežuje sobe v zlém prípadku.

59. Múdrost' ticho chodí. S behem si neškodí.

Pozorliví múdri lidé sú na mnoho súcí,
neb ve vecách, které čiňá, hled'á čas budúci.

Ne s náhlost'ú než s rozumem v svém činení chod'á,
proto sobe, ani bližním v ničem neuškod'á.

Kdo je rychlý do všeckého, rychlý je k úpadku,
na počátku chválu mívá, posmech pri ostatku.

Kdo velkú vec rýchle koná, snadno kde zavadí,
když se v ničem pro svú náhlost' rozumu neradí.

A kdo o maličkej veci konceptuje mnoho,
velké veci k vykonaní nezručaj na toho.

On s koncepty daremnými rozum svúj zastíní,
v mnohém myslení čas stráví, nespraví čo míní.

Nóta desátá.

Hiras opilio gregis Odollamit[e]s. Gen. cap. 38.

Desátá nóta vychádzá od Hírasa chlapa,
ten nosil od Judy k Tamar slíbeného capa.

Judas mel trech svojich synův: Her, Onan, a Sela,
Tamar Hera, i Onana mela za manžela.

Zle užívali manželstva, by dítek nemeli,
tehdy z trestání boského nanáhle zemreli.

Tretí syn Judy nejmladší menoval se Sela,
tehdo Tamar za manžela ještě dostať chtela.

Ale Judas Selu syna zbytkem milující,
nechtel ho dať do manželstva žene Tamar více.

Chtíc Tamar podle zákona potomka dostati,
z tej příčiny chtela Judu k sobe privolati.

Když zvedela, že do Thamny jide strihať ovce,
predbehla ho na rozcestu vzdálenú od obce.

Nepoznal Judas nevestu, neb odev zmenila,
na spůsob obecnej ženy tvár svoju zakryla.

Když ju chce telesne poznať, capa jej slibuje,
prsteň, podvazek, palicu na záloh zručuje.

Judas odešel na salaš, a ona do domu,
o zálohu, i o skutku nerékla nikomu.

Judas chtejíce svůj záloh naspátek dostati,
musel capa skrz pastýra čím skorej poslati.

Vložil capa pastírovi svému na ramená,
by ho dal žene pri meste, která jest bez mena.

Ale Tamar již tehotná, nepoznaná sůce,
hnedky odešla do domu záloh nosíc v ruce.

Když prichádzá valach s capem ku Odoll[a] mestu,
kterú hledá, nenachádzá obecnú nevestu.

Capa nosí na ramenách, a obecnú hledá,
spytuje se i od lidí, kde obecná sedá?

Lidé mu odpovídajú: zlé je tvé domnení,
ty tu u nás nenalezneš lehkochlebnej ženy.

Ani na našich rozcestách statečného mesta,
nikdy ještě nesedala taková nevesta.

Valach darmo capa nosí, ženy nenachádzá,
zas naspátek ku Judovi na salaš prichádzá.

Pane, tu máš capa tvého, darmo sem ho nosil,
nenosil bych ho druhý raz, čo by si ma prosil.

Čo si jej dal do zálohu, to od tebe vzala,
odešla preč, a nevim kam, capa nečekala.
Tak sem se s ním namordoval, až ma chrbet bolí,
a ženy sem nenalézal v meste, ani v poli.
Dals' jej palicu, podvazek, na prsteni zlato,
ja sem se capa nanosil, i nestojí za to.
Daj mi, pane, capa teho, zderem ho na dudy,
nech nechodí za ženami od valaskej búdy.
Mohel sem radnej na ten čas baranúv strihati,
nežli sem se po rozcestách mel s capem túlati.
Načo mňa po daremnicu posílaš kdekade,
málo chybí, že bych s tebú hned prišiel ku zvade.
Híras na slovenský jazyk volá se bedlivý,
každý valach m[o]sí bedliť, jestli chce byť živý.
Jak je vždycky ospanlivý, dobytek potratí,
když mu peníze schádzajú, s kožú svú zaplatí.
Který valach je statečný, i poslušný bývá,
ale posmechu žádného nikdy nerád mívá.
Jak pán valacha vexuje, stáda mu ubude,
zlému pánovi služebník důverný nebude.
Když valach má hnev na pána, ovce mu popere,
a namísto zdechlej ovce i zdravú odere.
Jak ho pán v nečem vexuje, hned dolu nos zvesí,
a hledí svú příležitost', by se zemstil kdesi.
Pán múdry i služebníkúv všemožne šanuje,
tým způsobem hospodárství svoje rozmnožuje.
Jak pán pekne rozkazuje, a služebných chválí,
tak služebných k práci vzbudí, a škody oddálí.

1. Boha stratit' jest pokuta škody.

Zlá je nemoc, tak súdíme, zlý je hlad, mor, vojna,
horšé peklo, a i večnosť nikdy nespokojná.
A nejhöršá vec od Boha opovržen býti,
tú zlú vec nemúže lidský jazyk vysloviti.
Snadnej znášať tisíc pekel na večné večnosti,
než zústať opovrženým od boskej milosti.
Na tvár boskú se dívati když neni slobody,
to je největší trápení, a pokuta škody.
V nebi všecká radost' svatým z tvári boskej jide,
v pekle boská nepřítomnost' je k největšej bíde.
Tá bída z hríchu pochádzá, hrích se z vůle plodí,
kdo zlú vůlu nasleduje, sám sobe uškodí.

2. V ničem člověk není dokonalý.

Není ve věcích stvorených tej dokonalosti,
žeby lepší být nemohla v cnostech neb v bytnosti.

Neskončenú dokonalosť Bůh zanechal sobe,
nikomu dokonalosti nedal, ani tobe.

Protož se nechtej domnívat', že v tvom činení,
samá leží dokonalosť, žádné chyby není.

V každém lidském pracovní chyba místo mívá,
a pyšné usilování ze skutku vysmívá.

Kdo víc činí, víc chybuje z nedokonalosti,
kde víc práce, víc myšlení, méně pozornosti.

I v jedné věci dost málej, kterou činíš pilně,
kdo chce chybu vyhledávat', nájde neomylně.

3. Zvyklost' druhá prirodzenosť.

Ku čemu sme naklonení od prirodzenosti,
k tomu snadno privykáme bez všej násilnosti.

Čo zvyklost' a prirodzenosť sobe zamiluje,
ne tak skoro z toho člověk se oslobodzuje.

Vlka za uši chytati, a na vode psáti,
tak zlého od zlej zvyklosti jest odtahovati.

Jak se do času popraví, netrvá v dobroně,
neb má lepší potešení v predešlém živote.

Líška svú srst' proměňuje, však mravův nemení,
kdo privykne raz ku zlému, těžko se promění.

Zvyklost' druhá prirodzenosť slúží náchylnosti,
kdo ju z gruntu vykorení, hoden úctivosti.

4. Dary v sladkosti.

Dary sú milé každému, neb o srdce hrajú,
když z prirodzení dvojakú sladkosť v sebe majú:

Jedna sladkosť skrze uši do srdca vstupuje,
vtedy když kdo nečo dati komu prisľubuje.

Druhú sladkosť bez pochyby oko srdcu dáva,
když vidí, že vec slíbenú skutočne dostáva.

N[aj]prv slíbit, a potom dať za dva dary platí,
však čo slíbiš, podle slova pamatuj to dati.

Obyčajne také veci vetš[ú] sladkosť majú,
které se s dluhočekáním nekdy dostávajú.

Ale veci darované hned z prvej náhlosti,
sú síc milé, ale takej nemajú sladkosti.

5. Ústupnosť proti protivenstvu dobrá.

Jak chceš protiveň prevýšiť, ustúp protivnému,
nevyzdvihuj tvej hodnosti naprotiva nemu.

Odíd', a znes trpezlive, a odpusť krehkosti,
zlý čas mnoho zlého činí v zlej príležitosti.

Tvrдый kremeň se roztluče na mekej podusce,
na tvrdej zemi tak skoro roztrískať se nechce;
odporného s poníženým slovíčkom ukrotíš,
spurného [pak] ze spurnosť'ú nic neudobrotíš.

Jak se budeš protiviti, snad nemáš tej sily,
abys' ho nahnul k tichosti, ačkolivs' mu milý.

Staré prítelstvo i milosť' na stranu odloží,
jak ti v nečem juž ublížil, ještě víc priloží.

6. Velmi je hlúpy kdo vlast' svú tupí.

Sladký je chren červíčkovi, když se v nem uláhne,
a jak z neho kdy vyleze, zas se k nemu táhne.

Sladká je vlast' člověkovu, v kteréj se narodí,
kterú sladkosť' v člověkovu prirodzenosť' plodí.

Blázen je, kdo před jinými vlast' svú potupuje,
s potupením svojej vlasti cudzú vychvaluje.

Kdo vlast' svoju potupuje, i sám seba haní,

nevdečný je, kdo úctivosť svej matky nebrání.
Když je vlast' v neúctivosti, i ten bez cti bývá,
který v neúctivej vlasti narodení mívá.
A tým väčšie pro nevdečnosť potupení získá,
jak nálezky, cudzé mravy do svej vlasti vtiská.

7. Fortuna nestálá zas bere[,] čo dala.

Fortuna má zlý obyčej, i rozličné chuti,
čo dá komu, zase bere, tak k zármutku núti.
Je celému svetu známo, že neni v stálosti,
čo samopašná Fortuna drží v svej mocnosti.
Hodnosť, statek, krása, sila svú promenu vidí,
prečo? preto, že nestálá Fortuna s tým rídí.
V jednej veci nemá vládu: v cnosti, a v umení,
to proti vůli človeka Fortuna nezmení.
Taký statek nadobývať tobe, synu, sluší,
který na rozkaz Fortuny poslúchať nemusí.
Čo Fortuna komu dáva, zas mu z rúk vyrazí,
jak si zhromaždiš umení, to ti nepokazí.

8. Sladký koniec z dobrej práce.

Ne jednaké v jednej veci vždycky potešení,
nekdy čo bylo v milosti, v nenávisť se zmení.
Nekterá vec človekovi milá když prichádzá,
a nekterá je milejšá vtedy když odchádzá.
Nekterá vec v prítomnosti unováni dáva,
ale když ďalej odchádzá, sladkosť zanecháva.
Každá práca užitečná, ačkoliv je sprostá,
když se dobre dokonává, sladkosť z nej vyrostá.
Žáden neví, jaká sladkosť z práce se dostává,
jedine ten, kdo pracujíc dobre dokonává.
Pomine se těžká práca, sužovať prestane,
jestli ju dobre dokonáš, sladkosť z nej zostane.

9. Nic neprichádza bez práce.

V prísloví svém obyčajne povedajú lidé,
že veľká vec človekovi bez práce nepríde.
I tú mannu z Izrahelúv kdo chtel požívati,
mosel včas stať, a pred sluncem hned ráno zbírati.
Pracoval, ačkoliv král byl, aalam[o]n rečený,
neb bez práce holub do úst nevletí pečený.
Jak kdo čo má, lehko stroví, jestli nepracuje,
a čo žádá, to bez práce si nedosahuje.
Prebere se voda v studni, i tekúcí réka,
jak do nej voda ze žrídél zase nepriteká.
Čím víc chceš meť, m[o]síš více pracovati pilne,
veliká vec velkú prácu žádá neomylně.

10. Hnevlivý nemá mnohých príteľův.

Když te kdo málo obrazí, za zlé nepokládaj,
za nejmenší obrazení [m]s[tí] se nežádaj.
Mysli sobe, že učinil to z nevedomosti,
abys' nevšel pro malú vec s ním do nesvornosti.
Kterí se pro vec nejmenší snadno hnevávajú,
obyčejne velmi málo příteľův mívajú.
Každý zvera ukrutného náremne se bojí,
preč uteká, ponevác ví, že s ním neobstojí.
Jak ti zjevne kdo ublíží ze samopašnosti,
nechtej se mstit', ale štráfaj krivdu s udatností.
By nazatým neproboval kazit' dobrou vůlu,
nedbá o česť, který kazí cnostlivú regulu.

11. Dobrodiní nečiň jednému s ublíže- ním druhého.

Jestli chceš kedy jednému dobré učiniti,
nechtej skrz to dobrodiní druhému škoditi.

Jak je tvoje dobrodiní spojené ku krivde,
tehdy tvoju dobrotivost' nepochválá nikde.

Od jednoho mlyna zrážat' na druhý mlyn vodu,
jest jednému osoh činiti', a druhému škodu.

To rád vidí jeden mlynár, ale druhý laje,
nebo každý vícej sobe, než druhému praje.

Jak jednému dobře činiš ze škodů druhého,
slušnej cti nezasluhuješ ani od jednoho.

U teho si v nenávisti, koho oškodzuješ,
i temu nemilý, komu cudzú vec daruješ.

12. Neprítel skrytý víc raní: teho, kdo se ho nechrání.

Lepší je neprítel zjevný nežli potajemný,
vzlášte když je pod spůsobem přátelským příjemný.

Od nepřítela zjevného skorej se ochráníš,
pred skrytým pak nepřitelem těžko se obráníš.

Jak zbroj vidíš proti sobe, obejdeš zdaleka,
ale podvodnost' ukrytá zabíjí člověka.

Protož když nevíš čo je kde, čo se odkud točí,
neškodí meť na vše strany pozorlivé oči.

Ty však radnej s prohlídáním buď pravým přítelem,
nikomu se neukazuj zjevným nepřitelem.

Můžeš mnoho ukrotiti v statečném spůsobe,
čo bys' videl, že by mohlo býti proti tobe.

13. Mnohé řeči mluvit' nesvečí.

Proto lidé mnohoreční mnoho rozmlouvají,
že skrz řečnosť milost' lidskú získati žádají.

Mnohorečník se domnívá, že lásku dostane,
když podle svej bláznivosti mluvit' neprestane.

A medzitým nerozumí, že skrz rozmlouvání,
 velkou těžkost jiným činí v jejich poslouchání.
 Radnej budú, když prestane ohrozovať uši,
 nikdy není dobre mluviť více jako sluší.
 Ani med nebývá milý, kdo ho j[e] zbytečne.
 Tak žádný hojný mluvení neposlouchá vdečne.
 Jestli žádáš skrz mluvení jiným býti milý,
 mluv zřídka, moudre a málo, v příležitěj chvíli.

14. Žart zbytečný není statečný.

Prívětivost' tovaristvo dobre upevňuje,
 žart zbytečný i přítelův nekdy roztrhuje.
 Když žart z lehkomyšlnosti svůj začátek mívá,
 obyčejne k obražení bližních se vylívá.
 Rozpustilost' ku mluvení, a dva zmysly v slove,
 hnevlivej roztržitosti bývajú predkové.
 A když koncepty pichlavé chválu chtějú míti,
 musá do zvady ostudnej k ostatku přijíti.
 A i Boha, i bližního žart zbytečný raní,
 kdo má rozum, zlým titulem každý ho pohaní.
 Prívětivost', a veselost' v žartoch nezáleží,
 zbytečný žart obyčejne z bláznivosti beží.

15. Žart ku obražení ku smíchu není.

Pravda je, že i žart nekdy je řeči příprava,
 když se zřídka, a ze solú k mluvení pridává.
 Ale jak je ustavičný, byť byl z důvernosti,
 na způsob j[í]dla častého bývá v ošklivosti.
 Jak v tvém žarte bude něco nenávisti hodné,
 juž nebude k veselosti, a k smíchu podobné.
 Jak obrážíš v žarte koho, žart ten je bláznivost',
 ačkoliv by byl nejlepší, stratí svú úctivost'.
 V žarte mena nenadávej, nemluv k zahanbení,
 nečih škody, ani žalu, ani pohanení.
 Z detinskej rozpustilosti přítomných netýkaj,

a o známých nepřítomných mluvit' nepřivykej.

16. Na přátelské obzření nedaj na sebe znamení.

Jak přítela štráfat' míníš, odved' ho k tajnosti,
a tam ho múdre napomeň ve všej statečnosti.

Jak te obrazí, hned nechtej vedet' čo se stalo,
aby dlhšej s prohlídáním přátelstvo trvalo.

Neprobuj jeho chování na vážkach vážití,
jak s ním míníš i nadálej pri pokoji žítí.

Jak mu všecko, v čem pochybí, na oči nadhodíš,
tak přátelstvu srdečnému ne málo uškodíš.

Bude se domnívat', že si jeho pozorníkem,
a ne podle tovaristva verným milovníkem.

M[o]síš síce přítelovi dat' velkú slobodu,
však napomeň, jestli by mel meť na duši škodu.

17. Zahálka zlosti plodí, i mnohým mnoho škodí.

Žáden mešťan zahálčivý neni dobrý v meste,
nebo zahálka ze zlost'ú na jednej je ceste.

Zahálčivý obyvatel velmi mestu škodí,
nebo zlosti všelijaké k nepokoji plodí.

Zahálka je zlosti matka, nepřivykla k práci,
proto zlý a zahálčivý oba sú jednací.

Kdo od užitečnej práce ruky odtahuje,
obyčejne jich ku zlost'ám mnohým roztahuje.

Každý m[o]sí nečo robit'; jak dobre nečiní,
tehdy ho zahálka k zlému ponúkati míní.

Rozkoše, i omlúvání, i roztržitosti,
a mnohé veci nedobré jidú z lenivosti.

18. Lepej pracovati, nežli zahálati.

Neni hanba pracovati, ale zahálati,
sám si škodu činí, kdo čas v zahálce utratí.
Každá práca jaký taký užiteček nese,
zahálka pak všechno dobré ku skaze prinese.
Tvrdé ruky od roboty svetu užitečné,
ku užitku pracující bývají statečné.
Ale kdo bez všeckej práce v lenivosti sedí,
zlosti zmýšlá, i čas tratí, a k potupe hledí.
Nechce ruky zmozolovat', chce bez práce žíti,
za hanbu sobe pokládá v pracování býti.
Všeci k pracám sme stvorení, celý svet ví o tem,
i ten Cigán kuje klince mozolne pod plotem.

19. M[u]sí meť úzkosti člověk, nech je v svete jakýkolvek.

Člověk prez celý svůj život ze všech strán šťastlivý
může se nazývat' jiste od všech zázrak živý.
Když je člověk z prirodzení poddaný úzkosti,
velký zázrak, jak necítí v živote bolesti.
Ani nenájdeš ve svete člověka takého,
žeby v živote zármutku nemel nijakého.
Neni, nebyl, i nebude žádný v takém štěstí,
které by se nesklonilo ku žádnéj úzkosti.
Mnoho je psoty ve svete, každého se týká,
teho velmi nesužuje, kdo ku nej privyká.
A jak by se našel nekdo vždy ve všecském štěstí,
to je zázrak, který se stal krem prirodzenosti.

20. Starých šanovati sluší.

Héli knez od Boha získal i to zlorečenie:
že žaden nebude starý v jeho pokolení.
Ponevác je za pokutu nedočkať starosti,
tehdy starosť býva v dare od boskej milosti.
Když si mladý, tehdy starých v ničom neznevažuj,
ale na starých dar boží úctive považuj.
Kdo je starý, už byl mladý v tem veku jako ty,
zdaliž ty dočkáš starosti, nemáš v tem jistoty.
Anis' neni hoden dočkať dospelej starosti,
jak na jiných vzácnú starosť nemáš v úctivosti.
Kdo starých znevažovati príležitosť hľadá,
temu jako nehodnému Búh starosti nedá.

21. Nádej ponúkajú všetkým ku pracovaniu.

Kdyby žadnej u nikoho nádeje nebylo,
mnoho práce, mnoho kumštív v svete by chytilo.
Ale nádej k všelijakým prácam podzbudzuje,
v každej práci dobrý koniec s užitkem sľubuje.
Kdo má nádej v každej veci, ten v ničom nezúfá,
čo mu nádej prisľubuje, to dostati trúfá.
Ačkoliv ho nekdy sklame; však jak zas čo poví,
zas hned na rozkaz nádeje slúžiť je hotový.
Nekdo krem samej nádeje nemá nic jiného,
pracuje i s ublížením živobyti svého.
Domnívam se, že nejlepší je nádej pro tebe,
podle ktorej pracujice žádaš dostať nebe.

22. Prítelství cnostlivé: býva dlhšej živé.

Jak u prítela rovného nechceš stratiť milosť,
musíš v cnostlivém chováni míti dobrú pilnosť.
Jak se má hanbiť za teba, a býti v ostude,
tvójím k svému zahanbení prítelom nebude.

Nemluv k nemu bez príčiny, často nenavštevuj,
nespytuj se čo netreba, ctiť se ho usiluj.
 Jak pýtáš od neho radu, pýtaj ju lahodne,
 s lenivosťú, ne s pilnosťú, s bázňú, ne slobodne.
Jak uvidí, že bez neho sám činiť nevíš nic,
bude míti chválu z teho, teba potupí víc.
 Mysleť bude, že užitku z teba nedostane,
 a tak zatým býti tvojím prítelem prestane.

23. Omlúvačúv neposlúchaj, o jiných zle mluviť nedaj.

Jak kdo pred tebu o nekom spomína čo zlého,
neprivoluj, než obraňuj česť neprítomného.
 Statečný je, kdo statečnosť cudzú obhajuje,
 ten a i pred omlúvačom chválu zasluhuje.
Zatým nebude pred tebu druhých omlúvati,
když pozná, že neprítomných [um]íš zastávati.
 Bude mysleť, že i jeho u jiných zastaneš,
 a tak vzácnosť, i úctivosť od neho dostaneš.
Jak privolíš k omlúvaniu, budeš v podezrení,
že též o nem pred jinými zlé chceš meť mluvení.
 Neb kdo rečám utrhačným ví privolovati,
 potem zas i omlúvačúv [umí] omlúvati.

24. Prítomných, i neprítomných ani nechvál, ani nepotupuj.

Žádného neprítomného nechvál, ani nehaň,
nech je zlý, alebo dobrý, nemej starosti naň.
 Čo je po tvojej starosti, kdy mu neosožíš,
 cnosť mu nedáš, ani hříchu naňho nepoložíš.
Prítomného nikdy nechvál, ani nepotupuj,
ani jedno, ani druhé nemá užitek svůj.
 Neb ten, kterého pochválíš, snad obleče pýchu,

a koho zhaníš, ten z hnevu snad vlez do hríchu.
Koho pochválíš do očí, vsadíš ho na koňa,
jiných i teba potlačí, kdy i pýchu zavoňá.
A ten bude proti tebe, kterého pohaníš,
domnívej se, že víc seba, než jeho poraníš.

25. Nepotup nikoho: že nespľnil, čos' žádal od neho.

Když ti přítel neučinil něco podle vůle,
nesúď ho, že nechce [drž]et přátelskéj regule.
Některé věci se můžú stať z nevedomosti,
a vykonať se nemůžú mnohé z nemožnosti.
V kteréj věci dobrý přítel nebyl k tvoje chuti,
k takej ho příležitosti nechťej víc táhnúti.
Že ti v jedne věci slúžit' nebyl dostatečný,
nepotup ho; bude k jiné věci užitečný.
Nenalezneš v celém svete přítela takého,
žeby činil všecko vždycky podle zmyslu tvého.
Sám víš o tem: že i ty tak ne[jsi] dokonalý,
abys' v dobrém ku užitku tvému vždy byl stálý.

26. Žádáš jiných dobrých míti a sám nechceš dobrým býti.

Nehnevaj se, jestli kedy vidíš cudzé chyby,
i ty máš dost, čo se jiným na tebe nelíbí.
Sám seba nemůžeš nahnúť ku dokonalosti,
a jiných chceš, by chodili podle tvej líbosti.
Iných ve všem dokonalých videti žádáme,
a naše chyby napraviť zhola nic nedbáme.
Žádáš, aby se trestalo cudzé provinění,
a ty nechceš štráfán býti za své prohřešení.
Nelíbíš hojnú slobodu na jiném videti,
a ty ve všem rozpustilost' žádáš pridržeti.

Chceš všeckých držet' na uzde, sám býti v slobode,
když se sám vezmeš na uzdu, nebude ti k škode.

27. Z dobrého cviku prindeš k dobrému zvyku.

Vícej lidí dobrých najdeš z dobrého cvičení,
nevím, kdo by dobrým zůstal hned od narození.

Cvik náuru napravuje nahnutú ku zlému,
a od zlého pracovite táhne ju k dobrému.

Nátura neb prirodzenosť dáva síce žití,
a cvičení dáva lidem v peknych cnostech býti.

Život máme od natyry, cnosti od cvičení,
ale život bez vsej cnosti nejide k spasení.

Což za osoh žit' na svete, a bez cnosti býti,
i hovado od natyry má své živobyti.

Čo schádzá tvojej náture, to z cviku dostávaj,
jak chceš dobrý život míti, cviku nenechávaj.

28. První robotá nebývá bez chyby.

Jak se ti čo nepodarí v užitečném skutku,
preto ze zúfanlivosti nevchoď do zármutku.

Můžeš znovu probovati, jestli máš slobodu,
nahradíš s pilnejšú prácú tvú prvnejšú škodu.

I Matiáš, král uherský, prvňú bitku stratil,
však udatnosť, a i nádej preto neutratil.

Naučil se z toho lépej bitky začínati,
první škoda ví budúce štestí znamenati.

Začni jináč, aneb lépej, čo ti prv zle vyšlo,
aby i prvnejše dílo ku užitku přišlo.

Nemúdrí, kteří pro chybu dílo nechávajú,
obyčejne prvne díla bez chýb nebývajú.

29. Kdo je ve velikých vecích silný, obyčejně v malých je omylný.

Velké šífy na velikej vode snadno jidú,
ale se m[o]sejú stavit', když na malú prijdú.
Tak nekterí vtipní lidé k velkým vecám súcí,
v malých vecách ustávají, nejsú všemohúci.
K vykonání velkých vecí kdo má vetšú lehkost',
obyčejně v malých vecách mívá vetšú težkost'.
Malá vec ne ze svú silú, ale s maličkost'ú
nekdy vexuje učených i s jejich vtipnost'ú.
Nezvazuje síť konopná lva, než zamotává,
tak vtipnému maličká vec roboty dodává.
Aby vedel, že na všecko nemúže súcí byť,
když múže i v malej veci velice pochybiť.

30. Nerozkazuj nemožnosti, bys' ne- stratil úctivosti.

Čo je nemožné nepýtaj, ani nerozkazuj,
jináč bude potupený nemožný rozkaz tvúj.
Nemožnosť není povinen žáden vykonati,
nevím, že bys' smel takový výstupek trestati.
Najprv tvé ustanovení v nenávisti bude,
potem o tebe poved'á, žes' blázen v tvém súde.
Ani Pán Búh nemožnosti nežádá od lidí,
ten je tyran, kdo nemožnosť trestať se nevstydí.
Čo je možné, a i slušné, k tomu lid privolí,
neb i rana pro obecný užitek nebolí.
Když si vrchní, k obecnému užitku cílit' máš,
hled' abys' nebyl škodlivý, když komu příkaz dáš.

31. Nezačínaj to konati, čo nemúžeš vykonati.

Prv nežli čo začneš činiť, dobre sobe pováž,
zdaliž k vykonání veci natolko sily máš.

Jak bys' nemel dokonati, radnej nezačínaj,
a jak začneš, k vykonání vŕeckú silu oddaj.

Nebo kdo se dvakrát pot[ch]ne na jednom kameni,
neb nevidí, aneb nedbá, je jisté znamení.

A krem toho potupení od lidí dostává,
když se bez všeho rozumu do skutku oddává.

Když zlost' tvej veci začatej ukáže se v práve,
jak odstúpiš od úmyslu, máš svedomí zdravé.

Pekná vec jest dobré veci slušne dokonati,
ale peknejšá zlé veci začaté nechati.

32. Spúsob ku dobrému žití ráč se tu- to naučiti.

Jak chceš večne byť šťastlivý, vykoreňuj zlosti,
a pomaly ze dňa na deň privykaj ku cnosti.

Často vstupuj do svedomí, knižečky čítavaj,
a ku tvému naučení kázne poslúchavaj.

Jak čo dobrého uvidíš u koho, nasleduj,
vŕecko probuj, a čo dobré nalezneš, pri tem stúj.

Koho vidíš v dobrých mravoch, a i v cnostech žítí,
teho chtej k tvému príkladu pred očima míti.

O smrti, súde, o pekle, o nebi rozjímaj,
na Boha, na dušu, večnosť' nic nezapomínaj.

Krátká rozkoš v každém hríchu, v pekle dlhá psota,
ale za cnosť' nebe dáva Búh, večná dobrota.

33. Lenivá starosť na dítky, dobré jim plodí užitky.

Nekdy na synův a dcéry zapomeň samochtíc,
tak se ukáž jak bys' na ne starosti nemel nic.

Když zjevnú starosť na deti majú rodičové,
tehdy deti v lenivosti trává roky svoje.

Majíc nádej v svých rodičoch žijú v lenivosti,
potem nemívajú žádnú prácu v skúselosti.

Musíš jich (však ale múdre) jako zanedbati,
aby se tak naučili sobe pracovati.

Obyčejne pracovati víc se usiluje,

který ku svému užitku sám sobe pracuje.

Skrze časté pracování privyká k robote,
a skrz pilné pracování obrání se psote.

34. Zbytečná konfidencia potupení plodí.

Zbytečná konfidencia slobodne chce žíti,
tovarišův svým titulem vstydí se uctiti.

Neví jiného titulu, jedine: ty a ty,
potem nenávisť vzbudzuje medzi ctnými braty.

Když smele jeden druhého ty a ty menuje,
ctná dobrota v tem přátelství dluho nepanuje.

Pro malú vec se povad'á, hnedky budú v sobe,
nebo neni úctivosti pri žádnéj osobe.

Když zbytečné tovaristvo potupení plodí,
potupení tovaristvu velmi mnoho škodí.

Jak žádáš bez potupení v tovaristve býti,
nechtej ze žádným zbytečné tovaristvo míti.

35. K statečnosti patří tyto pět věcí.

Mlčanlivost vždy oblíbuj, víc číň než rozprávaj,
a na řečích chválibných skutky nepokládaj.

Vyplň slovo komukoliv, s kterým se zavážeš,
stratíš víru, jestli skutkem slovo neukážeš.

Nebud' dotrzný a lehký nemúdre do všeho,
neb veliká opovrženost' vyroste ti z teho.

Jak v ničemných a v daremných věcích se rád bavíš,
tehdy lehkó tvej vzácnosti jiste se pozbavíš.

Usiluj se pomáhati každému v potrebe,
žádaj byt' jiným k užitku, ale najprv sebe.

Často bývaj v samotnosti, že si nic, považuj,
a takým se, jakýs' není, n[e]kdy neukazuj.

36. Smrt' dvojaká, ne jednaká.

Dve smrti v svete panujú, ale ne jednako,
jedna všeckým dobré preje, druhá ledajako.

Smrt' hříšníkúv je nejhoršá, vede k zatracení,
a sužuje ohnem večným bez vyslobodzení.

Druhá smrt' je spravedlivých, je brána do nebe,
a tá dobrú v Písme svatém má zmínku o sebe.

Nic neškodí spravedlivým: všechno dobré dává
temu, který ve všem dobrém život dokonává.

Hle! jedna smrt' jest hříšníkúv, druhá spravedlivých,
tá dokonce usmrcuje; tá nechává živých.

Jakýkoliv život vedeš, i smrt' bude taká,
neb vždy smrt' ze živobytím žádá byt' jednaká.

37. Dve cesty sú do večnosti šťastli- vej, nevinnosť a pokánie.

Dve cesty máme do neba z tej smrteľnosti,
druhá cesta je pokánie, prvá nevinnosti.
Skrze cestu nevinnosti do neba prichádza,
který po krstu bez hriechu ze sveta vychádza.
A kdo cestu nevinnosti skrze hriech utratí,
múže vjíť do neba, jak se k pokánie obrátí.
A jak cestu nevinnosti, i pokánie mine,
tehdy bez vsej pochybnosti v zlej ceste zahyne.
Kristus Pán cestu svatého pokánie urídil,
by podle nej každý hrišnik se do neba rídil.
Kdo od cíle svého zblúdí, naveky nešťasný,
ach, nemúdry, kdo zle žije tento život časný.

38. Hospodárske dva peršpektivy.

Stará sa o seba ptáček v hnízdečku na strome,
i hospodár má se starať o domácích v dome.
M[o]sí hľedať na domácích s dvoma peršpektivy,
aby každý v dome jeho statečne byl živý.
Povinen jest od domácích oddalovať zlosti,
s naučením i s príkladem pritakávať k cnosti.
A po druhé: vyživení opatrit' jak sluší,
nebo každý, kdo je živý, s pokrmem žit' musí.
To zavčas zaopatri, čo má byť k potrebe,
by celý dóm z nedostatku nebyl proti tebe.
Neskoro chléb vtedy hľedať, když má byť na stole,
vzlášte když nemáš penezí, ani nic v stodole.

39. Čo máš činiť, to najprv považuj.

Čo chceš činiť ku užitku, to najprv zvar v myslí,
aby ku dobrému konci tvé koncepty prišli.

Jináč bys' posmech i hanbu s potupením dostal,
kdybys' začal, a neskončil, a na chvoste zostal.

A tvój koncept, jak nemusíš, nezjevuj druhému,
by ti mosta nepokazil snad k posmechu tvému.

A jak zjvíš, bez meškání, když můžeš, vykonaj,
by te druhý nepredbehel, dluho neodkládaj.

Nekdy dobré ku užitku koncepty bývajú,
ale v rukách k vykonání rýchlosti nemajú.

Druhý má rozum i rýchlosť, [j]ak zví tvé myslení,
predbehne te, a zisk vezme krem tvého domnení.

40. Tovaristvo s mnohými nemívaj.

Ty zbytečným tovarišem žádnému nebývaj,
a pro lásku tovaristva srdca nevyžívaj.

Pravda síc, že nebudeš meť zbytkem veselosti,
ale tak[é] budeš menej mívať trúchlivosti.

Mnohých lidí tovaristva do konce se varuj,
od mnohých podle možnosti vždycky se oddaluj.

Víc medzi mnohými lidmi bezbožnosti bývá,
zlý zůstává, kdo ze zlými tovaristvo mívá.

Jestli ku zlému privolíš, boskú milosť stratiš,
a jak k zlému neprivolíš, přítelúv utratiš.

Neomylně této obe zlé veci obejdeš,
jak nikdy do tovaristva s mnohými nevejdeš.

41. Dokud žiješ, úzkosti nemineš.

Jestli te protivné veci nasledujú jiste,
neutekaj, ale silne stoj na jedném míste.

Jak utekáš, proti tebe víc majú smelosti,
a jak stojíš, snad ukrotíš jejich ukrutnosti.

Víc pes beží za člověkem, když před ním utíká,
tratí smelosť, jak se ho kyj po hlavě dotýká.

Vetšá bída ti vyroste, jak se pred ňú skryješ,
však nemúžeš jej minúti, dokudkoliv žiješ.
Radnej ju znes, když tak má byť, poka[vád] je malá,
by ti vícej, jak vyroste, psoty nedodala.
Snadnejšá vec psotu znášať, nežli ju minúti,
když ju zneseš trpezlive, snad bude k tvej chuti.

42. Dve práce naraz nezačínaj.

Žáden muzikant nemúže hrať naraz dve nóty,
i ty sobe nepredkladaj naraz dve roboty.
Kdo rozličné práce naraz vykonati míní,
ani jednej, ani druhej jak svečí[,] nesplní.
Slunce dva dni prez jeden deň s behem neodbaví,
tak žáden rozličné práce v jeden raz nespraví.
Jednu prácu sobe vezmi, a slušne vykonaj,
a potom, když tú vykonáš, do druhej se oddaj.
To čo ti je nejpilnejšie, najprv chtej spraviti,
dokud nespravíš, k jinému nežádaj odjíti.
Jedno po druhém pracujíc ku koncu privedeš,
ale naraz v mnohých prácách velmi málo zvedeš.

43. Od malých hríchův se varuj, jak nechceš do velkých upadnutí.

Jak chceš od velikých hríchův oddálený býti,
m[o]siš od malých výstupkův pilne se chrániti.
Nebo kdo mnoho o malé defekty nestojí,
ten svým časem do velikých vpadnúť se nebojí.
Časem velký strom vyrostá z prútika malého,
jako velká hlubočina z potóčka jedného.
Hřích maličký ku velkému cestu ukazuje,
prijde k velkým, kdo maličké hříchy nasleduje.
Žáden člověk hned velikým hříšnikem nebývá,
od malých hríchův do velkých svůj začátek mívá.
Potem vleze až po uši do všej bezbožnosti,

nekdy pro hráchy prichádzá do zúfanlivosti.

44. Dve kapsy vezmi na hody, abys' nemel v ničem škody.

Na hostinu, neb na hody jak te kde volajú,
a i tebe, a i sebe česť skrz to dávajú.

Ty jestli chceš, můžeš jíti, však vezmi ze sebu:
prázny žalúdek, i kapsu na jistú potrebu.

Žalúdek, by mohel j[í]dla chutne požívati,
by te hospodár nem[u]sel k jídlám ponúkati.

A jak by se pritrefilo, že bys' slyšel vexy,
prijímaj jich bez protivne, a skládaj do kapsy.

Fabulujú pri hostinách nekdy z veselosti,
ty veselost' skrz hnev zjevný neobracaj k zlosti.

Pravda je, že nekdy vexa srdca se dotýká,
ale kdo hody miluje, nech k vexám privyká.

45. Reči nepodchytuj, rečník[ú]m ustupuj.

Cudzích reči neprevracaj, ani nepodchytuj,
ani jak bys' nerozumel, dvakrát se nespytuj.

Kterí slová, jako ševci boty, obracajú,
u všech v opovrženosti ošklivej bývajú.

Aneb sú rozpustní, neb zlí, anebo zvadliví,
mnohoreční, aneb pyšní, neb opovážliví,

aneb rozumu nemajú jako blázni hlupí,

snad zmúdrejú, jak jim nekdo do strmeňa stúpí.

Ty jak takých podchytáčův vždycky se varuješ,
dobře činiš, tak v tvém srdci pokoj obhajuješ.

Nebo i z dobrého slova zlé zvady vzbudzují,
i teho kdo zlé nemyslí, k hnevu podzbudzují.

46. Kdo vždycky žartuje, temu i
pravda se neverí. Kdo vždy žartuje,
bláznem se menuje.

46. Kdo vždycky žartuje, temu i pravda se neverí. Kdo vždy žartuje, bláznem se menuje.

Nebud' vždycky žartovlivý, ani mnohorečný,
zbytečné žarty nelíbí, který je statečný.

Ne užitek než potupa ze žartu vyrostá,
míša amfibol[o]gie, kde reč má byt' sprostá.

Obyčajne víru tratí, kdo vždycky žartuje,
ani pravda místa nemá, kterou oznamuje.

U nekterých je v posmechu, u nekterých v reči,
čím větší sm[í]chy vzbudzuje, tím je blázen větší.

Smejú se mu, když žartuje, potem omlúvajú,
potem pro žarty zbytečné bláznem nazývajú.

Žart jiného platu nemá, krem sm[í]chu samého,
ale jak je ustavičný, nemá ani teho.

47. Víra ku spasení čtyri má znamení.

Rozmnožovat' chválu boskú sluší z horlivosti,
víru Kristovu zastávat' ze vší udatností.

Jeden je Búh, i krst jeden, a i jedna víra,
kterážto je grunt spasení, a nebe otvírá.

Kterí sú ven z jednej víry, neprídú k spasení;
bys' poznal [víru] Kristovu, má čtyri znamení:

Jedna, svatá, apoštolská, a i katolická,
Kristus ju tak ustanovil, a ne mysel lidská.

Jak se tej [víry] ndržiš, si potok bez žrídla,
šíf bez vesla, pták bez krídel, životčí bez j[í]dla.

Jak se budeš Písma držet' podle zmyslu tvého,
každý deň máš jinú víru z konceptu nového.

48. Smelosť pri múdrosti premáha ťažkosti.

Smelosť môže vtedy zostať chválitebnú cnosť,
když je ve veciach potrebných spojená s múdrosťou.

A když schopnosť, a i stálosť sobe pripojuje,
tým chválitebnejšej ťažkosť v práci prevyšuje.

Nekterí sú dost rozumní, ved'á radu dávať,
však nemúžu bez smelosti, čo chcú, vykonávať.

A nekterí majú schopnosť, ale bez stálosti,
nemúžu, čo začínajú, ku koncu priviesť.

A nekterí więcej skutkem, nežli slovem čiňá,
když se z náhlého prípadku vyslobodiť mívá.

Smelosť s rozumem spojená udatnosť má býti,
ťažké veci že stálosťou môže prevýšiti.

49. Núdzným pomoc dávaj, a zlých nezastávaj.

Když se núdzní utíkajú pod tvoju ochranu,
tehdy podle tvej možnosti podaj jim obranu.

Neopúšťaj žadajících tvoje útočište,
milosť boskú, a i lidskú zaslúžiš zajiste.

Však pozoruj, abys' vždycky zlostných nezastával,
a tak većšú príležitosť ku zlosti nedával.

Nechťel Bůh dat' útočište zlým v Starém zákone,
vzlášte tým, kteří páchali zlosti dobrovolne.

Dobrym škodí, kdo bezbožných trestati zastává,
a i zlému, nebo v zlosti žiti nepřestává.

Ale zastaň nevinného, nedaj mu škoditi,
i hřešícího z křehkosti, jak chce dobrý býti.

50. Pýtat' svečí potrebné veci.

Jak kdo chce čo veľikého od nekoľo míti,
tehdy v pýtání tej veci musí stály býti.

Jak raz pýtá, a z príčiny hnedky nedostává,
znamení je, že nechce meť, když pýtat' prestává.

Nekterí na prosbu hnedky dávajú z vďečnosti,
a jiní zase dávajú z nepríležitosti.

Na jednu neb na dve prosby dať neprivolujú,
až když ustavičné prosby poslúchat' zunuju.

Nebud' omrzlý v pýtání, to já radím tebe,
jak si neni postavený v ostatnej potrebe.

A jak te k temu ostatní potreba prinúti,
nemúže meť žáden za zlé, když pýtaš s nechutí.

51. Ku verení řečám tvojim nenút' žád- ného.

Když čo rozmlúváš druhému, a nechce veriti,
k víre skrz dišputáciu nechtej ho siliti.

Ani pravdu řeči tvojej s krikem nezastávají,
a ku zvade příležitost' nadarmo nedávaj.

Čo nového komu mluvíš, to mluv bez afektu,
jak neverí, nechaj ho tak, budeš bez defektu.

Jestli on tobe slobodu ku mluvení dává,
a i sobe ku verení slobodu nechává.

Kdyby m[o]sel každý verit', čo slyší od koho,
jiste veliký nepokoj byl by v svete z toho.

Když tak mluvíš, jako cítíš, máš příčinu tvoju,
i on též ku neverení má podporu svoju.

52. Chudobnému pravoteni proti bo-
hatému užitečné neni. Prokurátor ne-
ni stálý, jak má kliens mešček malý.

52. Chudobnému pravoteni proti bo- hatému užitečné neni. Prokurátor ne- ni stálý, jak má kliens mešček malý.

Kdo se s jinými samochtíc oddává do práva,
nech nebanuje, když se mu proti vůli stává.

Vzlášte kdo se s mocnějšími skrz súdy pravotí,
nic nevyhrá, čo málo má, a i to utratí.

Práva mesce vyprázňujú: když penezí neni,
tehdy a i prokurátor svú výmluvnosť zmení.

Pátý príkaz: Nezabiješ! ten je pre doktorúv,
a sedmý je: Nepokradneš! pre prokurátorúv.

Ačkoliv pravdy prineseš i plné visahy,
nic nezvedeš, vyzlečú te, a zastaneš nahý.

Nikdy proti mocnějšímu neukazuj síly,
jestli nechceš stratiť, čo máš, a i pokoj milý.

53. Máš prítele nemilého, pomaly se lúč od neho.

Čos' zle zešil, neroztrhuj, než rozpáraj niti,
neb skrz trhání odevu mohel bys' škoditi.

Jak máš zlého tovariša, a chceš byť bez neho,
nemusíš se odtrhovať v jeden raz od neho.

Jak ho naraz opovrhneš, buď v tej veci jistý,
že zůstaneš, dokud žiješ, uňho v nenávisti.

Z nenávisti nepokoje proti tebe vzbudí,
a i jiných proti tebe k svej pomoci zludí.

Pomaličky ho nechávaj, až od tebe zvykne,
pobavíš se ho pomaly, když k jiným privykne.

Nebudeš mu důverlivým, ani nepřitelem,
a tak se pekne rozejdeš s nemilým přítelem.

54. Povedz pravdu temu, kto te zvä- dzá k zlému.

Jak te kdo jakým spôsobem ku zlému chce zvesti,
ty od dobrého ku zlému nedaj se navesti.

Oznám pravdu, a i škodu, ktorá nasleduje,
temu[,] ktorý od dobrého k zlému pristupuje.

Povedz mu tvoje príčiny z vnuknutí dobrého,
že ináč mluiť nemúžeš ze svedomí tvého.

A i on jak zrelý rozum chce nasledovati,
že sám m[o]sí od zlej veci srdce varovati.

Lépej bude, když ho s pravdú v tej veci obrazíš,
nežli když z jeho návodu do zlého se vrazíš.

Nedrž nikdy policiu proti boskej lásce,
povedz mu pravdu ze srdce, nech se hnevá jak chce.

55. Všech přátelův ctij jednako: jináč vyndeš ledajako.

Jestli máš vícej přátelův, a tobe sú milí,
nechtej jich v ničem obraziť, než cti v každú chvíli.

Jak žádáš radu obecnú, všech do rady volaj,
podle jedného přítele rady nic nekonaj.

Jestli jedného zavoláš, a druhých opustíš,
budú držet' za potupu, že jich též neuctíš.

Odtud vezmú podezrelé o tebe myslení,
že máš o nich v tvojem srdci pochybné domnění.

A ten jeden snad do pýchy srdce své obrátí,
když jeho samého radu chceš nasledovati.

Neb žádného, aneb všechkých pripúšťaj do rady,
abys' dobrému přátelstvu nepodal závady.

56. Opatrnosti nezbývá. Múdrý, kdo ju nadobývá.

Opatrnosti nezbývá i v nejmenšej věci,
protož bývaj pozorlivý v každej tvojej reči.

Když rozmlúvaš s tvým prítelem, drž se pri pameti,
abyť slovo z úst nevyšlo, kteréš' mel držeti.

Když vypustíš, čos' mel držet', do ucha druhému,
tak učiníš sám nepokoj, i strach srdci tvému.

Budeš se báť, by to jiný od neho nezvedel,
a tak budeš banovati, žes' mu to povedel.

To nezjevuj přítelovi, s čím ti může škodit',
domnívej se, že přítelstvo může zítra zhodit'.

Za čo bys' se m[o]sel vstyd[e]ť, kdyby bylo zjevné,
neoznamuj to nikomu v tajnosti důverne.

57. Jeden přítel síc osoží, ale víc pomóžú mnozí.

Nikdy se tak nespólihaj na jedinkém míste,
Žebys' na druhém dokonce nemel útočište.

Nebo štěstí je okrúhlé, i místo se mení,
vždycky na bezpečném míste bezpečnosti neni.

I na jedném přítelovi nezakladaj mnoho,
Žebys' krem neho k pomoci nežádal nikoho.

Teho šanuj, ale jiných zhromážd'uj po strane,
bys' mel druhých ku pomoci, když první ustane.

I kováč má víc než jedné kléšče ku potrebe,
může býti v tejto věci ku příkladu tebe.

Když si zdravý, kam chceš jítí, na dvouh nohách chodíš,
jak vždycky na jednej skáčeš, zdraví tvému škodíš.

58. Pri Fortune pyšný nebud'. Než prí- telúv si nadobud'.

Když si v štěstí postavený, v štěstí nezakládaj,
ani mnoho sám o sebe pyšne nepokládaj.

Ne proto te postavila Fortuna na nohy,
abyš' pyšne vystavoval na tvú hlavu rohy.

Klamlivá je síc Fortuna, však ti dobré preje,
bys' prítelúv zhromáždzoval, k[dyt'] se dobre deje.

Bys' mel pomoc od prítelúv, když se štěstí zmení,
nebo zlá vec žit' v neštěstí, jak prítelúv není.

Jak prítelúv neopatríš pokavád si v štěstí,
ani jedného nenájdeš, když budeš v neštěstí.

Získáš posmech i potupu, že si pyšný býval,
nic si nedbal na prítelúv, když si štěstí míval.

59. Neprítela se varuj, protivníka mi- luj.

Protivník od neprítela tak se rozdeluje,
že neprítel nenávidí, protivník miluje.

Nenávidí síc protivník čo je zlé na tobe,
ale je dobrým přítelem tvej vlastnej osobe.

Tvej osoby je milovník, zlost' tvú nenávidí,
protiví se temu zlému, čo na tebe vidí.

Jak chceš skrotit' protivníka, zlož ze seba zlosti,
nebude se ti protivit', než bude k [lí]bosti.

Neprítel pak ze svej zlosti jináč umí chodit',
i tvým vecám, a i tvojej osobe chce škodit'.

Z tvého zlého se raduje, tvojej lásky nechce,
šťastlivý je, kdo s užitkem neprítela stresce.

Nóta jedenáctá.

Septem filiae (letro) adaqvare cupiebant greges patris sui. Exod. 2.

Jedenáctú nótu panny po poloch spívajú,
když své ovce napájati k žlabúm pospíchajú.

Jetro byl knez madiánský, Písmo pripomína,
mel síce sedem dcéreček, a žádného syna.

Ponevác mel v hospodárství nekeré ovečky,
když nezjednal k nim pastýra, pásli jich devečky.

Jedna z nich menem Sefora snad nejstarší byla,
domnívám se, že sestričky v pasení rídila.

Když Sefora na slovensky ptáček se menuje,
též ona ze sestričkami v poloch poletuje.

Pase ovce otce svého, sem i tam zavraca,
na trávy užitečnejšie ovečky obraca.

Když nemůžú d[í]vky v lete kúdelečky prásti,
aby chleba zaslúžili, můžú ovce pásti.

Když sú všecké dcéry knezské, posluhovať ved'á,
čo jim tatík rozkazuje, teho pilne hľad'á.

Nemajú starosti jinej, majíce dost sily,
krem aby dobre napásli, a nic nestratili.

Ved'á to, že kdo se naje, potom nápoj žádá,
tak i ony po pasénku hoňá k vode stáda.

Z obyčeje když své ovce v žlaboch napájajú,
napojené zas od žlabúv k pastve odháňajú.

Nebylo v tých pustatinách vody, krem v studnici,
y tej pastýri napájali dobytek žíznící.

A z tej studne pracovite vodu dostávali,
a do žlabúv ku nápoji statku nalívali.

Trefilo se, že Sefora prišla ze sestrami,
aby ovce napojila snad a i s krhlami.

Táhnú vodu pracovite, a do žlabúv lejú,
svoje ovečky žižnivé napojiti chtejú.

A hle, druží pastýrové stáda své prihnali,
a od vody natáhnutej dévky odehnali.

Chod'te, dévky, preč s ovcami, vás tu nežádáme,
na dobrý čas sme trefili, vodu v žlaboch máme.

Nebudeme vody táhnuť, dost sme zunovaní,
nech se nám ovce napijú, my ležme jak páni.

D[é]vky mluvá: voda v žlaboch je pre ovce naše,
vy sobe táhnite vodu pre ovečky vaše.

Nech se nám včul od vás krivda v tej veci nedeje,
sami si táhnite vodu podle obyčeje.

My sme si vodu natáhli, my sme tu prvejšie,
právo k vode natáhnutej my máme jistejšie.

Pastýri jim povedeli: nemáte pokoja,
dokudkoliv naše ovce prv se nenapoja.

Odehnali ovce jejich od žlabúv na stranu,
když videli, že d[í]včence nemajú obranu.

Sedel Mojžiš pri studnici; slyšíce jejich reč,
povstal naproti pastýrúm, a odehnal jich preč.

Byl d[í]včencom za obránce, ovce jim napojil,
odženúce zlých pastýrúv, zvadu uspokojil.

Když to d[í]včence otcovi všeccko oznámili,
u d[í]včence, i u Jetra Mojžiš zostal milý.

Dal ho zavolať ku chlebu za tú lásku velkú,
i Seforu dcéru svoju dal mu za manželku.

Privolila i Sefora, a i Mojžiš k tomu,
vydala se dost št'aslive, ne ze svého domu.

Sefora dobrá manželka manžela miluje,
v dome otce jako svečí slušne ho šanuje.

Tým spôsobem a i ona jemu byla milá,
potem mu z ctného manželstva dvúch synúv zrodila.

Gersona, Eliezera k svému potešení,
k chvále Boha nejvyššího, rodu rozmnožení.

Gersona kamenem ostrým obrezať m[o]sela,
jináč by ho byl Búh zabil, čo ona nechtela.

Pošla s mužem do Egypta, ale se vrátila,
potem ze syny v Rafidim ku nemu trafila.

1. Jak chceš dostat' nebe, Boha pripoj k sebe.

Ostatný punktík života jest veliká cena,
neb od neho visí večnost' nikdy neskončená.

Která vždycky se začíná, nikdy neprestává,
každý člověk ju po smrti jistotne dostává.

Aby ti byla št'aslivá, na tebe záleží,
dokud drahý čas života tvého k smrti beží.

Obrát' k Bohu srdce tvoje, život tvůj popravuj,
neslůž svetu, ale Bohu, k smrti se pripravuj.

Kdo velice známý všecckým v marném svete žije,
když zemírá, tehdy i sám sobe neznámý je.

Kdo na Boha v živobytí nikdy nespomíná,
ten pri smrti i na seba zcela zapomíná.

2. Pri dobrém pokoji lenivost' nestojí.

Kdo ze zlej pozorlivosti k dobrému nevstává,
chtející byt' pri pokoji, lenivý zůstává.

V čem nejakú težkost' vidí, nedá se do toho,
aby nejak neutratil v tem pokoje svého.

Ani dobré nechce činit', zlých lidí se bojí,
když ví, že proti dobrému zlý odporne stojí.

To je není hledat' pokoj, ale zlu lenivost',
pro nenávisť zlostných lidí nechávat' peknú cnost'.

Lépej je, když pro tvé cnosti tvůj nepřítel brojí,
než kdybys' sedel bez práce v kúte pri pokoji.

Ovšem v ničem nechybuj, který nic nečiní,
ale hanba, když čo může, pracovat' nemíní.

3. Neboj se posmechu, když chybíš v prospechu.

Nemůdrý, kdo se pro chyby od práce ukrývá,
neb žádné lidské činení bez chyby nebývá.

Chyba cestu ukazuje ku dokonalosti,
temu[,] kdo ju napravuje, a povstává k cnosti.

Nech kdokoliv se vysmívá, aneb nenávidí,
když v tvom usilování jakú chybu vidí.

Není si Bůh, ale člověk, můžeš pochybiti,
od zlých i v nejlepším skutku budeš posmech míti.

Zlí lidé i dobré věci obracajú k zlému,
by překážku učinili prospěchu dobrému.

Nedbaj na to, vždy čiň dobře ze všej zmužilosti,
kdo se v dobrém neobírá, přichází do zlosti.

4. Nemravnosť není cnosť.

Nekterí zbytkem milují pokoj v samotnosti,
málo mluvá, anebo nic, chtějí byť v hodnosti.

Nikomu přívětivosti ctnej neukazují,
seba za mnoho držíce jiných potupují.

Jak kdo činí čo dobrého, nic se jim nelíbí,
své mnohé ze svú spurnosťú zastávají chyby.

Jiných súďá krivým zmyslem i v skutku i v slove,
za bohúv se pokládajú, nic sú krem oslové.

Tí přítelúv nemívajú, ani nemůž' býti,
žeby nekdo s potešením mohel s nimi žíti.

Když sú ve všeckém odporní, kdož se jim připojí?
Žáden, jedine ten, který o svú česť nestojí.

5. Mravy i cnosti chcú byť v spoločnosti.

V jakémkoliv stave žiješ na svete s jinými,
nikdy jiných neobrazuj s skutky nemravnými.

M[o]síš též byť přívětivý, a uctiť druhého,
cnosti však neoddalovat' od chování tvého.

Nezáleží dobrý život v samej nemravnosti,
a i cnosť kyselá bývá v zbytečnej ostrosti.

Vetšú krásu cnosť dostává od mravu pekného,
neukazuj vždy nemravnosť z obličeje tvého.

Můžeš míti dobré mravy, a spolu i cnosti,
té dve veci v tvej osobe můžú byť v svornosti.

Jedno druhému neškodí, ale ozdobuje,
v obúch má byť vycvičený, kdo s lidmi obcuje.

6. Vúla nech nasleduje rozum, ne zlé
 náchylnosti. Vúla človekovi škodí,
 jestli s rozumem nechodí.

6. Vúla nech nasleduje rozum, ne zlé náchylnosti. Vúla človekovi škodí, jestli s rozumem nechodí.

Zlá náchylnosť, a i rozum v nesvornosti žijú,
 pro jedinkú slepú vúlu vespolek se bijú.

I tá i ten chcejú vúlu sobe podmaniti,
 aby na rozkaz m[o]sela, čo kážú, činiti.

Jestli rozum je silnejší, a dostává vúlu,
 drží celého človeka pod dobrú regulú.

Jak náchylnosť k panování do srdca se vrazí,
 tehdy vúlu od dobrého ku zlému odrazí.

Jak náchylnosť napanuje, rozum pánem bývá,
 dobre stojí, jak i vúlu ku pomoci mívá.

Jestli zhyne zlá náchylnosť, zlosti vykoreniš,
 to se stane, jak k rozumu vúlu tvú pripojíš.

7. Jazyk, oko, i chování tvoju tajnosť nezachrání.

Jak tvé tajné veci žádáš zadržat' v skrytosti,
 nem[o]síš jazyk popúšťat' do samopašnosti.

Jak je jazyk rozpustilý, čo nechceš, vypoví,
 tvúj je, ale proti tebe mluvit' je hotový.

A jak jazyk ukročený poslúchá te všade,
 tehdy a i jiné zmysly zdržuj pri tvej vláde.

Nekdy síce mlčí jazyk, ale mluvá oči,
 časem z oka tajnosť srdce na zjav se vytočí.

Ne len jazyk máš stahovat', ale i chování,
 pozná jiný, čo je v tebe z tvého obcování.

Má svúj jazyk každý skutek, který zjevne činiš,
 každý pozná odkud a kam s tvojím skutkem cíliš.

8. Jak si pozorlivý, budeš vesel živý.

Neprítela i prítela v mnohém se obávaj,
zbroj nikomu proti sobe z ru[k]y nepodávaj.

Jak te zjevný tvůj nepřítel před jinými chválí,
neodhadzuj pozorlivost', obcuj s ním pomaly.

Oklame te i uškodí podle své žádosti,
jak te skrz chválu přivede k nepozorlivosti.

I prítela se obávaj, b[yť] byl nejmilejší,
neb čím větší chuť má pokrm, bývá škodlivejší.

Čokoliv z chuti požíváš, může zdraví škodit',
nezaškodí i s přítelem opatrně chodit'.

Zvláště s takým, který se ti zbytkem komenduje,
podchlebníctvo, ne přátelstvo skutkem oznamuje.

9. Jako žaludek nezdravý tak kdo nemá dobré mravy.

Daj pokoj nemravným lidem, obchod' jich zdaleka,
zřídka najdeš mezi nimi dobrého člověka.

Každú vec, a i nejlepší za zlú pokládajú,
každé slovo k obrazení svému obracajú.

Ne jiný zisk nadobudneš z jejich společnosti,
kreme hnevy, těžkost' srdce, netrpělivosti.

Podobní sú žalúdkovi, který je nezdravý,
spůsobuje mdlost' na srdci, a bolení hlavy.

Jídla dobře připravené bez chuti požívá,
paštéky, torty, kvíče v ošklivosti mívá.

A čo nasilu po[ch]ltne, zase to vyvrátí,
tak nemravný tvú dobrotu v zlú stranu obrátí.

10. Čas příležitý silný temu, kdo v práci pilný.

Jak chceš v tvých všeckých činech dobrý prospěch míti,
m[o]síš na čas příležitý pozorlivým býti.

Kdo slušný čas v každé věci užívati umí,
ten k užítku svoje práce obracat' rozumí.

Ne ten je rozumný, který zná práce deliti,
než ten, který ví v který čas čo se má činiti.

Jak kdo v nečase pracuje, práci svú utratí,
čas pak příležitý práci k užítku obrátí.

Každá vec, a i nejmenšá žádá svého času,
i testo na chléb spravené neskysne bez kvasu.

Čas podává příležitost', příležitost' silu,
sila prospěch, prospěch konec, konec radost' milú.

11. Čas mnoho napraví.

Čo nemúžeš s tvým rozumem, to poddaj časovi,
velké věci napravovat' čas bývá hotový.

Nejlépe jest v těžkých vecích čas do rady volat',
čo včul nemúžeš, to potem snad se dá dokonat'.

A čo čas spravit' nemúže, to poruč na Boha,
Búh to spraví, kam nemúže pristúpit' tvá noha.

A jak se Bohu nelíbí tvoju vec napravít',
nechaj ju tak, myslí sobe, že to tak m[o]sí byt'.

Ale však v žádném neštěstí nebud' zúfanlivý,
nekdy neštěstí prinášá užitek šťastlivý.

Nekdy štěstí predesílá pred sebú neštěstí,
abys' mohel snadnej, čo chceš, ku koncu privésti.

12. Ne všecko svečí každému, než podobná vec podobnému.

Když si vrchní, a chceš jiným úrady rozdávat,
na dve věci v rozdávaní máš dobrý pozor dat'.
Jeden pozor daj na úrad, druhý na osobu,
aby úrad byl podobný s osoby podobú.
Jak malému velký úrad oddáš ze ščedrosti,
hanbu získáš, když nesplní úrad z nemožnosti.
Jak velkému malý úrad ráčíš udeliti,
potupí te, a zanedbá povinnost' činiti.
Neosoží velké boty obúvat' malému,
ani malé rukavičky darovat' starému.
M[o]síš dobre pozorovat', k čemu je kdo súcí,
daj podobné podobnému, neb tak rozum učí.

13. Dary zbytečné neužitečné.

Dary zbytečné přítelúm jestli často dáváš,
tak zajiste nepřítelúm z přítelúm dostáváš.
To Iulius cisár skutkem poznal na Brutovi,
kterému všecko čo žádal, dávat' byl hotový.
Zhynul cisár od přítelúm v Ríme na rathúze,
když jim dával[,] čo žádali, milujíc jich tuze.
Čím víc drév kladeš na oheň, tým víc oheň pálí,
a teba víc s pálčivost'ú od seba oddálí.
Jak ustaneš dary dávat', budeš v nemilosti,
a jak s darmi se nasyťá, vejdú k podvodnosti.
Grunt trvácého přítelstva záleží na cnosti,
dary dávaj, však ne často i to v potrebnosti.

14. S darmi služebník se kazí.

Bez čeho sám byt' nemůžeš, druhým nerozdávaj,
ani čeled' k povinnosti s darmi nezvolávaj.

K čemu čeled' je zjednaná, nech to vykonává,
prekážku jej v práci činí, kdo jej dary dává.
Jak naučíš služebníka za darmi choditi,
nebude ti, to čo kážeš, bez daru robiti.

Takému hospodárovi sluha má byt' k škode,
když ho naučí skrz dary chodit' po slobode.
Daj sluhovi, jako sluší pokrm k vyživení,
a potom plat, a i odev podle zaslúžení.

A jak mu krem povinnosti darovat' čo míníš,
daj po práci vykonanej, lásku s ním učiníš.

15. Malý dar milejší, když je častejší.

Pravda, že s darmi přítelův ku sobe priblížíš,
však jak velké dary dáváš, sám sebe ublížíš.

Malé dary obyčajne pochádzajú z cnosti,
a veliké majú púvod snad od zbytečnosti.
Milejší je dar maličký, když častejšej bývá,
nebo vždycky něco dostat' nádeje prilívá.

Ale naraz mnoho dávat', to je rozptýlení,
tá vec nemívá vzácnosti, v ktorej cnosti není.
Postačí síce tvůj přítel, čokoliv dáš, brati,
a jak mnoho často dáváš, nestačíš dávati.

Potem poved'á o tebe, že si byl bláznivý,
když si rozdal to nemúdre, s čím si mel byt' živý.

16. Nenávist' s dobrotú se hojí.

Oheň s ohnem nezahasiš, voda oheň hasí,
ani s tvým krikem zvadlivé neukrotíš hlasy.

Nenávisti s nenávist'ú neprobuj krotiti,
nebo dlhšej bude trvat', a více škoditi.
Bolavé rany na tele denglavo mastíme,
tvrdo s nimi zachádzeti těžko dopustíme.

I nenávisť m[o]síš hojiť v ctnej prívetivosti,
aby prišiel nenávisťník ku dobrotivosti.
Skorej se každá nenávisť premóže s dobrotú,
Žádnú vec zlú neprivedeš k добрote ze zlotú.
I žebráci z nenávisti jak vejdu do zvady,
pobijú se, a nekedy vyrvú si i brady.

17. Pekné slovo: má sily mnoho. Čiň všecko v tichosti, a nic v prchlivosti.

V reči tvojej bývaj tichý bez spurného křiku,
ostré slová jiným mluvit nedirž v tvojem zvyku.
Ačkoli v i štráfeš jiných, štráfaj jich v tichosti,
vícej platí pekne slovo, než křik z prchlivosti.
Pekne slová ukazujú človeka dobrého,
když nechce ani slovíčkom obrazit' žádného.
Obyčajne každý žádá takého líbiti,
když ví, že od neho nemúž' ohrozený býti.
Áno kdo v líbežných slovách dobré srdce vidí,
tehdy všecko své činení k vůli jeho ridí.
Milejšje je pekne slovo bez velkého daru,
než velký dar s prchlivost'ú a s hnevlivú tvárú.

18. Drž se ščedrosti, chráň se skú- posti.

M[o]síš býti ščedřý k jiným v jakémkoliv stave,
jak chceš úctivost' spůsobit' tvojej vzácnej hlave.
atedrost' dobrý chýr o tobe u lidí rozmóže,
a po smrti neomylnje do neba pomóže.
Skúpý v meste, i ve vojne nikomu nemilý,
skúpost' skúpému kdekoli v ku škode se chýlí.
Dobré meno zastíňuje, chýr nedobrý činí,
nestatečnost', i potupu u všech zbudit' míní.
V jakémkoliv stave budeš, jak ščedrost' utratíš,

tvoju hodnost', i ctné meno v ošklivost' obrátíš.

Ne proto mej, aby si mel, než proto, abys' dal,
nech to skúposti neslúží, čo si od Boha vzal.

19. Rozptýlení cnost' je neni. Z každého zbytku škoda příbytku.

M[o]síš síce býti šcedrý, ale pri skrovnosti,
nebo každá cnost' chce míti místo v prostrednosti.

Jestli šcedrost' z bláznivosti ku zbytku vychádzá,
menuje se rozptýlení, od cnosti odchádzá.

Bývaj šcedrý, ne ze žrídla, než z potóčka jeho,
můžeš to dat', čo ti zbývá z vyživení tvého.

Nebo jak žrídlo vysušíš, i potok vysušíš,
a potem sám po oprate zuby honit' musíš.

Kdo ze stromu jabká trhá, nic stromu neškodí,
jak se vyrve strom s korenem, víc jablek nesplodí.

Tak a i ty bývaj šcedrý, ale podle stavu,
nadprostrednost' k zbytečnosti nepozdvihuj hlavu.

20. Nedobré statky jidú na zmatky.

Které statky že skúpost'ú rodič nadobývá,
té potem jeho potomek k marnosti užívá.

Čo syn do rukú dostává bez všeckej starosti,
to k užitku neužívá, než k rozpustilosti.

Samopašnost', a i pýcha, jiných potupení,
roste z lehkého nábytku, a i rozptýlení.

Zlú mysel privádzá k skutku podle zlej slobody,
potem všecko zmrhájice vchádzá do chudoby.

Otec mluvil, že nic nemá podle svej skúposti,
i syn nic nechtejíc míti oddal to k marnosti.

Z ničeho nic nevyroste, čo zle komu prišlo,
to bez všeckého užitku zase na psy vyšlo.

21. Skrze poníženie mena rozmnožením. Kdo se ponížuje, hodnota upev-

~~21. Skrze poníženie mena rozmnožením.~~ Kdo se ponížuje, hodnota upevňuje.

Nezaškodí niečo málo popustiť z hodnosti,
a malým sa pripodobniť v ctnej príležitosti.

Obyčajne svoju hodnotu viacej upevňuje,
ktorý svú vzácnú osobu múdre ponížuje.

Augustus z potentátov v Ríme najprvnejší,
obcovoával s poddanými nejponíženejší,

a i ku stolom chudobným dal sa nakloniť,
chtel se i ve veselosti jiným podobniť.

Tak se milosť u poddaných k pánovi vzbudzuje,
když pán důvernost' k poddaným zjevne ukazuje.

Ale když časem tvú hodnotu odložíš na stranu,
tvú statečnost' neodkládaj, drž ju pod ochranú.

22. Prítelé dvojáci v cnosti nejednáci.

Jak za dobre s každým žiješ, hoden si pochvaly,
všech máti dobre prejících to je kumšt nemalý.

K temu kumštu dopomáhá všem dobre činiti,
mnoho trpeť, a žádného v ničem obraziti.

Dvojnásobní sú prítelé, ob[ú]ch m[o]siš máti,
jestli chceš aspoň prostredne pri pokoji žiti.

Jeden prítel je cnostlivý, a ten bude stály,
dokud se tvoja od cnosti osoba nevzdálí.

A druhý je samopašný, nechce s cnosťú chodiť,
temu s darem zapcháš oči, by nev[e]del škodiť.

To pokládaj za užitek, že s tebú nebrojí,
a když může uškoditi, sedí pri pokoji.

23. Když od ruky pomoc není, bývá slovo k pomóžení.

Když šedrym byt' zakazuje tvá prázná pazucha,
aspoň spurných rečí nemluv žádnému do ucha.

Komu s rukú nepomáhaš, pomóž mu s jazykem,
jak mu v čem dáš dobú radu, budeš mu tatíkem.

Nebud' nikdy v rečí tvojej spurnému podobný,
než k mluvení láskavému vždycky bud' spúsobný.

Neukazuj tvár hnevlivú a faldy na čele,
než každému k potešení rozmlúvaj vesele.

Jak komu dáš pekné slovo, slov ti neubude,
čím častejšej budeš mluvit', rečí ti pribude.

V tem chudobný nezastaneš za života tvého,
od seba bez potešení nepúšťaj žádného.

24. Prikázání od zlosti chrání. Dar za cnosti, pokuta za zlosti.

Dobří lidé dobré čiňá bez príkazu všeho,
a zlí na príkaz nedbajú, robá čo chcú zlého.

Tehdy se zdá byt' daremné každé prikázání,
když žádnému zlé činiti v ničem nezabrání.

Nebrání síc, než pokutu za hrích oznamuje,
temu který prikázání zlostne prestupuje.

Mnozí by mnoho činili proti prikázání,
kdyby žádné za výstupky nebylo trestání.

Víc se bojí zlý pokuty, než Boha samého,
neobracá k lásce boskej srdce, než do zlého.

Kdo pre Boha není dobrý, m[o]sí pre pokutu,
by nezískal z prestúpení samochtíc potupu.

25. Pracovitý buď a i ty. Caepisse est dimidium facti.

Kdo v čem často se obírá, a často pracuje,
ze svojí ustavičností práci ulevuje.

Skusují to pracovití: v čem kdo často bývá,
v tem podle svej skúselosti vetšú snadnosť mívá.

Zdá se práce velmi těžká, dokud si v nej není,
ale jak ku nej privykneš, svoju těžkost' zmení.

Nejtežší vec do roboty spredku se oddati,
snadnejšej bude pracovať, a i dokonati.

Kdo začíná, již polovic práce odbavuje,
jedna práce zas ku druhé v úlu napravuje,

jak máš v úlu v pracování, přijdeš ku snadnosti,
snadnosť práci k koncu vede, konec ku sladkosti.

26. Nedbaj na zlé řeči, budeš zdrav jak svečí.

Poslyš, jakú ti otázku tuto připomenem:

čím bys' chtel byt' uderený, slovem, neb kamenem?

Snad odpovíš, že kamenem, neb slovo víc raní,
když se srdce týká, bolí dluho krem nadání.

A ja radnej slovo znesem, než kameň po hlavě,
neb uderení s kamenem nebývá láskavé.

Slovo srdce obrazuje, a kameň i hlavu,
kameň srdce a i hlavu nechává nezdravú.

Jestli slovo nepripustíš sám chtíc k srdcu tvému,
žáden te s odpornú řečú neprivede k zlému.

Jak zlé řeči nechceš slyšet, odvrát' se a choď přeč,
mysli sobe: jaký člověk, tak[ová je] i řeč.

27. Zlé slovo te neporaní, jak te svedomí od zlého chrání.

Zlé jazyky, aneb listy jak smele potupíš,
jiste od bolesti srdce daleko odstúpiš.

Zlý jazyk, a list protivný žádá ranit' srdce,
ale neraní krem teho, kdo ranu prijat' chce.

Když zle slyšíš proti sobe, a v tem se necítíš,
nedbaj na to, nemej za zlé, a ranu nechytíš.

Když si pri dobrém svedomí vzdálený od zlosti,
tehdy daremné rozprávky potup s udatností.

A jak by ti chteli činiť v dobrém mene škodu,
nehnevaj se, ale se bráň, k temu máš slobodu.

Jak tvé meno nechávajú státi na svém místě,
když potupíš jejich reči, zvítěžíš zajiste.

28. Ten zlosti rád vidí, kdo se za zlosti nevstydí.

Nesmej se, když ti zlost' tvoju nekdo nadhadzuje,
vzlášte když te tak za zlého jiným ukazuje.

Kterí zlosti nadhodené za žart pokládajú,
jistá vec, že žádnéj hanby v očách svých nemajú.

Kdo se za svoju bezbožnosť pred lidmi nevstydí,
je znamení, že srdečne bezbožnosť rád vidí.

Nemá vůle ode zlého snadno odstúpiti,
když za svoje bezbožnosti žádá chválu míti.

Když do hlubokosti hríchúv bezbožný upadá,
vstyd utratí, a spasení duše svej nežádá.

Raduje se plesající, když čo zle učiní,
a i z nejhoršího skutku chválu dostat' míní.

29. Babk[a] k babce, budú kapce.

Adde parum parvo magnum cumula-

~~29. Babk[a] k babce, budú kapce. Ad-~~ de parum parvo magnum cumulabis acervum.

Málo k malému pridané na mnoho vyrastá;
tak u žákúv k výmluvnosti prichádza reč sprostá.

Který žáček [po]rádečku rád často čítavá,
ten svým časem skrz svú pilnosť učeným zústáva.

Když se aspoň jeden rádek naučí každý deň,
naučí se sedem rádkúv za úplný týdeň.

A za celý mesíc tricet rádkúv bude vedeť,
za rok se naučí tristo šestdesát a i peť.

Jedno jačmenné zrnéčko merice nečiní,
když se k nemu víc zrn pridá, mericu preplní.

Ustavičnosť vec maličkú na veľkú vyvádza,
i žák pomaly k veľkému umení prichádza.

30. S mlčanlivosťou se ukrocujú reči ľidské.

Jak učiníš proti obci zjevne nečo zlého,
od mnohých uslyšíš mnoho křiku odporného.

A čím více se jim budeš odporne brániti,
tým víc budú proti tebe potupne mluviti.

Jak upadneš kdy do toho, radnej uznaj vinu,
nezastávaj ani tvoju v zlej veci příčinu.

Aneb když můžeš s mlčaním ukrotit' hnev lidský,
lépež mlčet, nežli mluvit' v takej veci vždycky.

Nero cisár Rím vypálil, mnoho spáchal zlostí,
mnoho slyšel proti sebe, však byl pri tichosti.

Kdyby se byl rečám lidským sprotivil na ten čas,
nezostal by mu na hlavě snad ani jeden vlas.

31. Nežádaj titule vysoké.

Jak ti kdo dá titul veľký, ktorýť neprislúchá,
nežádaj ho z veselosti pripúšťať do ucha.

Vzľášte keď sú tam prítomní od tebe hodnejší,
bys' u nich z teho nezústal opovržennejší.

Kdo rád titule prijíma vyše svojho stavu,
jiste k svojmu potupení vystrkuje hlavu.

Kdyby krava chcela konem nazývaná býti,
musela by rohy zraziť, podkovy nositi.

Kdo ti veľký titul dáva, neb te zná, aneb ne,
neznámemu pravdu povedz, vyluv ho spôsobne.

Jak te známy tituluje z posmechu neb z lásky,
posmech nechaj, a o lásce neučiň otázky.

32. Dobrý obyčej obce i ty zachovávajú.

Jaký je obyčej v obci, i ty tiež drž taký,
abyš' zústal v obyčejí s druhými jednaký.

Kdo se ctnému obyčejí v chování protiví,
nemúže bez potupení s jinými byť živý.

Obec svoje obyčaje, ktoré má, zastáva,
časem proti obyčejí činících trestáva.

Ten nemúže počestnosti v svojej obci míti,
když se s tými nezrovnáva, s ktorými chce žiti.

Neni si ty jeden lepší, nežli obec celá,
čo obec dobrého drží, i ty drž docela.

Jako všeckým, tak i tebe chovati se sluší,
neb rozličnosť v obyčajoch v obci pokoj ruší.

33. Hnevlivého ukrotíš s tichým ustúpením.

S mlčanlivosťou prevýšiš spurné hnevy lidu,
vzlášte kedyž mnozí hnevlive proti tebe jidú.
První hnev jakožto slepý snadno zlé učiní,
múdry je, kdo ho s tichosťou ukracovať miní.
Snadnejšia vec rozhnevaným lidem ustúpiti,
než bez sily ze spurnosťou se jim protiviti.
Spurnosť víc hnev zapaluje, a hnev rozpálený
i od gvaltu ukrutného nebývá vzdálený.
Proti mnohým rozhnevaným těžko je jednému,
snadno bys' i konec dostal živobyťi tvému.
S ustúpením a s mlčením privádzej k tichosti,
čo nemúžeš uspokojiť podle tvej mocnosti.

34. Závist' za cnosťou chodí, ale jej nic neuškodí.

Když ti lidé utrhať, neboj se zlých rečí,
ale podle tvej zvyklosti žij v cnostech jak svečí.
Čím budeš žiť cnostlivejšej, víc budú mluvíti,
obyčajne závist' umí za cnosťou choditi.
Teš se z toho, že máš něco k závidení hodné,
čo lidé závid'á, zlému nebývá podobné.
Závist' srdce lidské raní, když máš cnosť na sobe,
ze závist'ú podzbudzení zlé mluvá o tobe.
Cnosť pre závist' nenechávaj: nebo tak má býti,
m[oj]sí cnosť byť sužovaná, když chce nebe vzíti.
Radnej žádaj lidskú závist', než politování,
když cnostlive žiješ, nedbaj nic na omlúvaní.

35. Po Bohu najprv rodičův šanuj.

Na dvúch tabulách kamenných dal Búh prikázání
Mojžišovi, a skrz neho všeckým k zachování.

Na prvej tabuli bylo prikázání troje,
že má rídit' k lásce boskej každý srdce svoje.

Na druhej tabuli stálo sedem slov napsaných,
by sme bližních milovali jako sebe samých.

Hned po sebe tvých rodičův Búh chtel napísati,
bys' se učil jich po Bohu nejvíc milovati.

Ze všech bližních, nejbližnejších máš otce i matku,
tehdy jich nejvíc šanovat' mej dobrú památku.

Hned po Bohu tvých rodičův máš úprimne ctíti,
jak chceš v boském požehnání dluho v svete žíti.

36. Dobrý otec, dobrý syn.

Otce múdrá dobrotivost' syna napravuje,
s lahodnost'ú ho k dobrému od zlého stahuje.

Ponevác když syn otcovskú dobrotivost' vidí,
proti vůli otce svého zlé činit' se vstydí.

Obává se, aby otce v nečem neobrazil,
a tak lásku dobrotivú otce nepokazil.

Ostrý otec když nadarmo syna k hnevu dráží,
potem syn takého otca za nic si neváží.

Když syn vidí, že zlý otec v zlosti postupuje,
též zlý bývá, a i otce svého potupuje.

Svatý Pavel všech rodičův vynaučit' míní[:]
by svých synův nehnevali bez všeckej příčiny.

37. Zlé slovo škodí mnoho.

Pekná vec jest kedykoliv mluviti výmluvne,

než peknejšia mnohé veci mlčeti rozumne.

Múdry človek ví mluvíti, ale i mlčeti,
nejlepšia vec škodné veci v ústech zadržeti.

Mnohé veci k vykonání dobre se začali,
ale pre jedno zlé slovo v prospechu ustali.

Človek s jedným slovom mnoho dobrého pokazí,
když ho nemúdrym jazykem z úst svojich vyrazí.

Divná vec jest; jedno slovo nemá žádnéj sily,
múže skaziť veľkú pevnosť dost v maličkej chvíli.

Aneb nečo vyzradzuje, aneb jiných raní,
ten je múdry, kdo svůj jazyk od zlých rečí chrání.

38. Na vrchnosť svečí nemet' mnoho rečí.

Každý síce se má chrániť zbytečnej rečnosti,
ale nejvíc ten, který je v nejakej hodnosti.

Každý od veľkej hodnosti čeká svaté slovo,
tehdy kdo v hodnosti stojí, nemá mluvíť mnoho.

Velkých lidí všecké slová na krídlách lítajú,
menší lidé s dychtivostí radi jich chytajú.

Ačkoliv je dobré slovo, neni bez výkladu,
nekdy bývá velikého příčina úkladu.

Protož nekdy a i dobré veci mlčet' sluší,
by k zlému výkladu druhým nepřišli do uší.

Když čo mluvíš, mluv rozumne, zretedlne, málo,
by se tobe aneb jiným nečo zlé nestalo.

39. Srdce myslení poznává se z mluvení.

Víc na slová než na skutky lidé pozor dajú,
protož více na zlé slovo než na krivdu dbajú.

Ani dobré učinení vzácnosti nemívá,
jestli pri nem pekné slovo spojené nebývá.

Ne tak lidé pozorují čo činíš, než z čeho,
zdaliž skutek tvůj pochází ze srdce celého.
Srdc[e] skryté nevidomé ze slov poznávají,
jaké slovo, také srdce býti uznávají.
Odtud slovo vícej raní, že od srdca jide,
zlú řeč za největšú krivdu pokladajú lidé.
Každý radnej škodu znese, než své potupení,
jaké srdce máš ku komu, pozná se z mluvení.

40. Taká bota, jaký švec, jaký člověk, taká řeč.

S malým veslem se obrací velký šíf na vode,
jak zlé veslo, tehdy i šíf přichází ku škode.
S veslem celý šíf na mori jako chceš obrátíš,
jak dobrého vesla nemáš, celý šíf utratíš.
Jazyk veslovi podobný v tele velký neni,
ale na nem smrt' záleží, anebo spasení.
Neb zlý jazyk obyčajne k zahubení beží,
aby byl tvůj dobrý jazyk, na tebe záleží.
Koho chceš meť za přítele, skusuješ jeho řeč,
aby nemel za zubami místo jazyka meč.
Meč síc raní, ale zblízka, jazyk i zdaleka,
nechtej držet' v ústech tvojich zlostného jazyka.

41. Pekné řeči ze skutkami mají spo- jené býti.

Jak máš skutky chválitebné, a i milé řeči,
budeš meť mnoho přátelův, vícej jako svečí.
Kdo má jazyk a i ruky bližním užitečné,
temu mnozí podávají titule statečné.
Pekná řeč s peknými skutky má spojená býti,
jak před Bohem, i před lidmi žádá chválu míti.
Neosoží pekné slovo od skutku vzdálené,

tak jako měť zdravý jazyk, a srdce spálené.
Pekné slová, pekné skutky vespolek chcú bývať,
pekné reči bez ctných skutkúv nežádaj rozsívateľ.
Komu dávaš pekné slová, dobre síce činiš,
ale darmo, jak v potrebe pomáhať nemíniš.

42. Jazyk zubatý není bohatý.

Zlý jazyk je síce malý, však má velké zuby,
snadno živých, a i mrtvých dobré meno hubí.
Hledá svoje vyživení, když bližního stráže,
často po cudzích kuchyňách staré metly hryže.
Na cudzích smet[i]sk[o]ch handry velmi pilne sbírá,
žváchá jich síce ustavičně, ale nezežirá.
Preto je vždy hladovitý, a nemá pokoje,
žádá s cudzími chybami zapchať štrevo svoje.
Ačkoliv je v tej úzkosti, však se drží hore,
míní nad tím panovati, čo je v cudzém dvore.
Po jiných se chce nositi, na každého kročí,
prečo? preto: že má zuby, ale nemá oči.

43. Každého čest' chráň, žádného s jazykem neraň. Jazyk pichlavý horší od žihlavy.

Nikoho s jazykem nehryz, a s perem nepichaj,
žádného ku pohoršení nijako netýkaj.
S tvým prchlivým pohlednutím bližních neobrazuj,
nikoho s odporným skutkem nikdy neznevažuj.
Žádného pro zahanbení do očí nežaluj,
ani v žarte před jinými nikoho nezhaňuj.
Radnej ho chvál, však máličko, i to pri spúsobe,
neni tak zlý, žeby žádnéj cnosti nemel v sobe.
Když se te čo kdo spytuje, slušnú odpoveď daj,
jako o tvú, tak o jiných statečnost' mnoho dbaj.

Do žádného se nedávaj nikdy ze spurnosti,
Bohu mile a i lidem vždy žij v statečnosti.

44. Težko k cnosti, snadno k zlosti.

Prečo človek ťažko jide ku nejakej cnosti?
Ale snadno kedykoliv prichádza ku zlosti[?]
Preto, že zmysel človeka hned od narodení,
viac k zlému než k dobrému býva naklonený.
Telo z hlíny ulepené veľkú ťažkosť plodí,
duši v mnohých dobrých veciach úmyslne škodí.
Duch síce k dobrému schopný, než nemocné telo
radnej by v zlém nežli v dobrom odpočívať chcelo.
Cnosť na vrchu má príbytek, zlosť v doline leží,
tehdy človek snadnej k zlosti, nežli k cnosti beží.
Lehko z vrchu do doliny ku zlosti se zvezeš,
ale ťažko zase na vrch ku cnosti vylezeš.

45. Chudobnejší k prácam schopnejší.

Jak nekedy chceš zavolať k tvej pomoci koho,
kdo má byť užitečnejší, zavolaj si toho.
Kdo má nádej nečo dostať od tvojej dobroty,
ten ti bude užitečný do tvojej roboty.
Lepší bude, ktorý žadá, než ten, kto juž má dost,
nasyčený, bude v práci jako lenivý hosť.
Koho si juž dost obdaril, netrúfá víc dostať,
protož nedbá v tvojej práci i na chvoste zostať.
Ale ten ktorý má nádej od tebe čo vzíti,
bude verne prácu tvoju jako chceš činiti.
V jakejkoliv veci koho žadáš ku pomoci,
vzbud' v nem nádej, dáš mu k práci schopnosti i moci.

46. Jazyk omlúvačný nebýva statečný.

Slabý je hospodár, ktorý jazykom nevládne,
popúšťa ho omlúvati bližních neporádne.

Když omlúvá, tehdy seba za svatého súdí,
a jiného za hříšnika, a tak velmi blúdí.

Omlúvač chce, aby každý veril rečám jeho,
ačkoliv nekdy nemluví slova pravdivého.

Jak by nekdo rečám jeho chtel se protiviti,
bude se s ním, jestli může, do zubúv vaditi.

Utrhač[o]m se neprotiv s velkú prchlivostí,
abys' jiných zastávajíc nevšel s ním do zlosti.

Radnej žartem, neb s mlčáním ukroť jazyk jeho,
jiných a i seba vtipne oslobod' od neho.

47. Pán skrovne žartovný múdrému podobný.

Jak nekedy rozveseliš slovom tvú čeládku,
neboj se, že s tým ublížiš mravnému porádku.

M[o]síš též nekdy vesele s tvými rozmlúvati,
pri mírnosti k veselosti všeckých zbudzovati.

Jak pán vždycky drží dúm svůj pri ostrém chování,
dúm je smutný, a čas dluhý až do zunování.

Domáci se obyčajne na pána hnevajú,
když od neho potešení i v slove nemajú.

Služebník má potešení s pánem se zmlúvati,
a tým více, když pán umí s ním se žartovati.

Potem pána víc miluje, bývá ochotnejší,
a pri mírnej veselosti zústává vernejší.

48. Prívetivosť v dome, jako kvet na strome.

Jestli vždycky s krivým noseš prítelúv obchodíš,
ne jinému, ale sebe velice uškodíš.

Neb se budú domnívati, že jich potupuješ,
když k nim nemluvíš, a vždycky od nich odstupuješ.

S kterým žiješ, s tým statečne m[o]síš obcovati,
nemravnosť ku podezrení neukazovati.

I prítelé i domáci majú v podezrení
teho, který v svém chovaní podobný jim není.

Z podezrení přijdeš u nich k škodnej nenávisti,
z nenávisti pak do hnevu, a z hnevu do zlosti.

Největší hnevy prítelské, jak v nich nechceš býti,
tehdy m[o]síš k všem spúsobnú prívetivosť míti.

49. Nevymlúvaj viny, když nemáš prí- činy.

Aneb seba aneb jiných jistotne pomlúvá,
kdo pred nekým nespúsobne vinu svú vymlúvá.

I tak podle skúselosti více se žaluje,
kdo vinu ze zlú výmluvú od sebe vzdaluje.

Kde netreba vymlúvání, o nem nespomínaj,
a kde se m[o]síš vymlúvat, krátku odpoveď daj.

Nevinnosť nepotrebuje mnoho mluvení,
a zlosť nemá skrz výmluvu ospravedlnení.

Vymlúvání nespúsobné užitečné není,
skrz výmluvu i nevinnosť jide k podezrení.

Obyčejne zlé svedomí když se v nečem cítí,
vymlúvá se kde netreba, chce nevinné býti.

50. Po obrazení čiň hned zmerení.

Jak nekedy krem domnení podle tvej krehkosti
s tvým prítelem do nejakej vejdeš nesvornosti.

Povinen si tvú kyselost' ze srdca zložiti,
a prv než slunce zapadne, s ním se zas zmeriti.

To zmerení zevnitřné má býti srdečné,
aby bylo, jako sluší, duši užitečné.

Merkuj, abys' se nezmeril tak len ledabylo,
by po zubatém zmerení víc zlosti nebylo.

Do důvěrnosti nevstupuj hnedky po zmerení,
dokud se zcela nezhojí všecko obrazení.

Zas by mohel hnev predešlý nejak se vzbuditi,
a potom víc nežli prvej přátelstvu škoditi.

51. Žarty rozpustilé ne každému milé.

Když se ti v takej přitrefí byt' příležitosti,
v kteréj lidé zhromáždění sú v rozpustilosti,

když oni slovem i skutkem žartují zbytečně,
pamatuj se medzi nimi držeti statečně.

A jak s tebu zacházejú v žartoch svých nezbedne,
můžeš i ty pri rozume žartovat' spůsobne.

Žart ze žartem odháňati sloboda se dává,
ale v žarte nepřestupuj statečnosti práva.

Jak te kdo žartem obrazí, nezjavuj bolesti,
ale se nazatým varuj takej společnosti.

Ze svatými svatý budeš, ze zlým zlý zůstaneš,
jak se s nimi scházdat' budeš, zlu zvyklost' dostaneš.

52. Čo jest přátelstvo? Rovných tova- ristvo.

Chceš-li vedet' čo znamená to slovo: Prítelstvo?
Je dvúch neb trech dobrovolné v dobrém tovaristvo.
A to takých, ktorí v stave sú docela rovní,
a i v mravném obyčejí vespolek podobní.
Ne ku zlému než k dobrému prítelstvo vždy cílí,
nemúže býti prítelstvo, jak se k zlému chýlí.
Prítel ne len je pri tele, ale i pri duši,
tovariša v zlém, menovať prítelem nesluší.
Mnoho v svete tovarišúv, však málo prítelúv,
za prítelúv neuznávaj k zlému zvoditelúv.
Podle Aristotelesa: Prítel je druhý já.
Ten k mej vůli všecko dobré líbežne pripíjáj.

53. Rovný rovnému se raduje, od nerovného uskakuje.

Takých hledaj tovarišúv, jaký si sám v sobe,
jak jinakších sobe přijmeš, budú proti tobe.
Když mají tovarišové mravy ne jednaké,
tehdy budú i prítelstvo míti ledajaké.
Zrídka veselý ze smutným se vespolek znese,
rádmluvný mlčanlivému ostudu přinese.
Když jeden mluví o vojne, druhý o pokoji,
v rozdílných mravoch prítelstvo dluho neobstojí.
Čo jednému podle vůle, to mrzí druhého,
samé hnevy se vzbudzujú z prítelstva takého.
Aneb m[o]ššíš býť jak druhý, aneb strpeť mnoho,
jak chceš míti potešení, hledaj si rovného.

54. Chudoba je bez smelosti. Rada bývá v samotnosti.

Chudobný je bojazlivý, bohatých se bojí,
proto za chrbtem, neb od nich rád zdaleka stojí.

Domnívá se, že ho každý v srdci potupuje,
velice rád kedykoliv z očí ustupuje.
Když má odev potrhaný, před všemi se vstydí,
radnej se doma samého, než u jiných vidí.
Chudoba je bojzlivá, nerada se brání,
ješte bude odpytovat, když ju nekdo raní.
A když přijde k bohatému, zůstává u dverí,
ponevác ví, že bohatý chudobe neverí.
A jak mu krivdu učiní, k Pánu Bohu vzdychá,
boské trestání nemine, kdo chudobných pichá.

55. Nekdy v malej veci velká sila se nachádzá.

Nikdy ty nic nepotupuj preto, že je malé,
nekdy malé má velkú cnosť, a v cnosti je stálá.
Nekdy malá vec velikú v cnosti prevyšuje,
z maličkosti na velikosť časem se zvyšuje.
Nabuchodonozorovu štatuu kdo zvalil?
Kterú ve sne svojem videl, jako sám oznámil.
Jeden maličký kamének na zem ju vyvrátil,
když ju po nohách uderil, v popel ju obrátil.
Je v mori ryba, která se remora menuje,
je síc malá, však šíf velký v behu zastavuje.
Malým vecám velikú cnosť Pán Búh ráčil dati,
nebezpečno malé veci opovrhovati.

56. Kdo na zisk hledí, v přítelství ne-sedí.

Jak koho nůdza ku tvému přítelstvu přižene,
jeho přítelstvo snad bude toliko pri mene.
Podle dávnej skúselosti špitální žebráci
obyčajne nebývajú v přítelství trváci.
Nebo kdo se spríteluje na svůj zisk hledíce,

není stálý, ale jde k tomu, kdo dá více.

A i sám někdy odstoupí, když bude v sytosti,
neb nezůstal přítel z lásky, ale z potřeby.

Přítel má být dobrovolný, a ne prisílený,
nic je po něm, když od tebe s myslí je vzdálený.

Z potřebného velmi dobrý přítel vtedy bývá,
když od tebe něco dostat žádosti nemívá.

57. Kdo je od cností vzdálený, nebude přítel schválený.

Chceš-li vědět koho můžeš za přítele vzít,
máš prv na jeho chování dobrý pozor mít.

Jak byl komu prv přítelem, a nebyl mu věrný,
znamená jest, že i tebe nebude důvěrný.

Jak rád klame z obyčaje, i teba oklame,
s falešností i nejlepší přátelství poláme.

Jak jiných skrz omlouvání nenechá v pokoji,
i teba bude omlouvat, když se ti připojí.

Jak je zbytkem rozpustilý v řeči neb v chování,
bude ti někdy k potuře křem tvého nadání.

A jak vyše tvého stavu přítele dostaneš,
ne přítel, ale služebník u něho zůstaneš.

58. Nejevuj všem své tajnosti. Mnoho v světě podvodnosti.

Ne hned vstupuj do přátelství, nezjevuj hned srdce,
politické k tobě přijde, kdo tajnost skusit chce.

Mnozí mají tvář cnostlivou, ale v srdci zlosti,
s policií zakrývají svoje podvodnosti.

K svému zisku sú přáteli, pekne rozmlouvají,
k tvoje škodě z teba slovo dostati žádají.

Jed hledají v tvoje řeči jako zlí paváci,
jak dostanú, hned zůstanú jako lvové rváci.

Čím vtipnejšej politične v reči s tebú choďá,
tým jistejšej jako hadi podvodne uškod'á.
Pekné lúky, ale v peknej tráve had je skrytý,
merkuj abys' naň nestúpil, jak mnozí, tak i ty.

59. V svetskej marnosti mnoho trp- kosti.

Ach, falešná svetská marnosť, v samej zlosti chodíš,
komu dáváš políbení, temu najvíc škodíš.

Podávaš jed milovníkúm v spúsobe sladkosti,
a odvádzaš s tvými kumšty od dobrej večnosti.

Oči paseš, srdce táhneš do sídel podvodne,
ale pri konci ze všemi zachádzáš nehodne.

Zvoníš síce dost hlasite na veselý zvonec,
ale kdo te nasleduje, má neščasný konec.

Proč te lidé oblibujú k svému zahubení,
ačkoliv ved'á, že v tebe nic dobrého neni.

Ach, slepota plaču hodná! kdož nemá plakati,
když mnohých k vůli márnosti vidí zlé páchati.

Nóta dvanáctá.

Moyses autem pascebat oves letro Soceri Sui. Exod. cap. 3.

Na vrchu Horeb dvanáctú nótu Mojžiš spívá,
když zavraca ovce z vrchu, na Boha se dívá.

Mojžiš v Egypte zrodzený snad v meste Kairu,
neb tam Faraο kraloval zlý Židúm nad míru.

Mel svého otce Amrama z levitského rodu,
a matku mel Jochabetu ctnú též z toho plodu.

Preto Mojžišem nazvaný, že je z vody vzatý,
potem od dcéry královskéj za svého prijatý.

Jochabet mu dojka byla, vlastn[í] matka jeho,
královská dcera ho mela jako syna svého.

V královském dvore vyrostel, v rozkoši žijíce,
však se velmi rmútil, psotu židovskú vidíce.

Videl kdysi, že Egypčan kyjem tluče Žida,
vzdechnul v srdci svojem mluvíc: ach, jaká to bída.

Tehdy toho Egypčana Mojžiš zamordoval,
aby se to neschýrilo, v písku ho pochoval.

To se vskryte učinilo, a Faraο zvedel,
proto Faraο Mojžiše na smrt' dostat' hledel.

Mojžiš, by se v živobýti mohel žadržati,
do Madiánskej krajiny m[o]sel utíkati.

Tam pri studni madiánskej k odpočinku sedel,
dívčence Jetrove brániť od pastýrúv vedel.

A z tej příčiny od Jetra velkú milost' dostal,
dal mu dcéru za manželku, by u neho zostal.

U kneza madiánského jakžto zať prebýval,
jedine v pasení ovec svoje práce míval.

Potem juž doma bývali Jetrove dívčence,
když za ne Mojžiš pásaval po vrškoch ovčence.

Pohvizduje za ovcami, zháňá do doliny,
a prichádzá na vrch Horeb skrze pustatiny.

Tam se mu Búh Izrahelský v plameni ukázal,
aby jišel do Egypta, ústne mu prikázal.

By vyvédel lid židovský z těžkého vezení,
dal mu moc zázraky činiť, a velké znamení.

By Faraonovi zjevil prísne rozkaz boský,
nech propustí ze svej zeme všecek lid židovský,

Že čas prišel, aby jišel do svojej krajiny,
a prestal se sužovati v Egypte bez viny.

Faraó síc i zázraky i rozkaz potupí,
dokud celý Egypt deset' neznese pokuty.
Mojžiš nechtejíc zanechať ovce i salaše,
nemá vůle se navrátiť do Egypta zase.
Vymlúvá se všelijako; že mluviť neumí,
ani jako to má býti, temu nerozumí.
Že ani král, ani Židé nebudú veriti,
žeby on s rozkazem boským ku nim mel přijíti.
Potem predce musel jíti prinúcený súce,
prút pastýrský a zázračný v ruce svej nesúce.
Jišel tehdy, a vyvédel pokrevnosť židovskú,
z težkej služby faraonskej skrze ruku boskú.
Prešel prez more Červené, po púšti všech védel,
čtyricet rokúv na púšti chléb nebeský jedel.
Čtyricet dní bez pokrmu byl i bez nápoje,
když mu dal Bůh na Sinai prikázání svoje.
Veliké zázraky činil, s Bohem mluvil zjevne,
žádal zákon boží v lidu zakoreniť pevne.
Vyúčal lid vůlu boskú, jako mají žiti,
a do zeme zaslíbenej kterou cestú jíti.
Potem vyšel na vrch Nébo v Moabskej krajine,
z neho vidíc zem slíbenú, zemrel v tej hodine.
Pochoval ho Bůh v doline Moabskej v skrytosti,
by za Boha nebyl ctený ze židovskej zlosti.
Na zuby, na oči zdravý žil sto dvacet rokúv,
má památku u valachúv a i u prorokúv.
Ej hle! který mel zahynúť maličký ve vode,
skrze neho Bůh privádzá mnohých ku slobode.

1. Pán Bůh všechno vidí. A i všechno řídí.

Bůh je všem vecám přítomný: ani místa neni,
žeby od neho v který čas Bůh byl oddálený.
V nebi na trůne sedící naveky panuje,
a tam svojich milovníkúv večne korunuje.
I v pekle je, tam každého spravedlive tresce,
kterýkoliv v živobyťi jemu slúžit' nechce.
I na zemi s přítomnosťú má své obydlení,
má obšírnú opatrnost' na svoje stvorení.
I od teba nevzdaľuje svojej přítomnosti,
jako vseckých tak i teba má v opatrnosti.

Tehdy ho máš milovati jako jiní věci,
bys' byl jeho přítomnosti milý jako svečí.

2. Náhlé slibování bez pozorování.

Prv nežli čo komu slíbíš dat' neb vykonati,
jako můžeš slib vyplnit', máš pozorovati.
Snadno slíbit', ale splnit' nikdy těžko bývá,
mnohokrát i nemožnosť výmluvy nemívá.
Když chceš slíbit', hned máš vedet' čo je v tvej možnosti,
jak nevíš, tehdy slib tvůj je z opovážlivosti.
Jiní na tvoje těžkosti nic neb málo dbajú,
ale věci prislíbené dostati žádajú.
To druhému neprislíbuj, čo skrz vykonání,
mohlo by nejak tretímu byli k obrazení.
Čo má tobe neb jinému ostudu sploditi,
to neslibuj, jestli nechceš sám sobe škoditi.

3. Múdrost' dobrá bývá, když se časem skrývá.

Nem[o]síš v každém činení zjavovat' múdrosti,
nekedy velmi osoží zústať pri sprostosti.
Velká múdrost' ze sprostostí múdrost' zakrývati,
kdo ví ten kumšt, ten rozumí múdrost' užívati.
Podle súdu obecného v tem múdrosti neni,
který svoje, kde netreba, odkrývá umení.
Ten k titulu bláznivému cestu sobe činí,
kdo zjavuje svoju múdrost' bez všeckej příčiny.
V nektých vecách buď sprostý, i také lenivý,
a v nektých buď rozumný, a spolu bedlivý.
Nekteré věci nevedet' na múdrosti stojí,
ten múdry, kdo dobré činí, a zlého se bojí.

4. Svetské hodnosti stoja v krátkosti.

Dúm k divadlům spůsobený theatrum menujú,
kde se časem komédie lidem ukazují.

Tam nekedy chudobný žák i cisárem bývá,
ale ze svého cisárství užitku nemívá.

Tam nekedy i nejhorší má osobu krále,
ale v královskéj osebe kraluje namále.

Když se mine komédia, pomine i hodnost',
když prestane perorovat', sám poví, že má dost.

Svet tento marný theatrum se pripodobňuje,
v kterém i nejhorší člověk dobrým rozkazuje.

Ale když se komédia života skonává,
všej hodnosti i rozkoši jistý konec dává.

5. Malý kríž vdečne drž.

Kdybys' vedel, jaké jiní znášajú težkosti,
trpezlivejšej bys' znášal tvé malé úzkosti.

Všeckých lidí velké kríže, tvůj je maličký kríž,
neznášáš ho trpezlive, když o jiných nevíš.

Nevíš čo padúcá nemoc, čo je dn[ú]v zlámání,
čo je kameň, čo podagra, čo zubúv bolení.

Čo jiná rozličná nemoc bolesti prinášá,
neví mluviť o nemoci, který ju neznášá.

Nedal ti Bůh jako jiným takého trápení,
prútem te bije[,] ne mečem, mej malé strpení.

Nestežuj si, ale dekuj Pánu Bohu mile,
že te drží milostive až do tejto chvíle.

6. Peníz je milý, dodává sily.

Težko zlato a i stříbro ze zeme vychádzá,

proto žádnému bez práce do rúk neprichádzá.

Velikú má hodnosť v svete, nebo všecko múže,
kdo má peníze, ku všemu snadno si pomúže.

Celý svet pre ne pracuje, každý jich chce míti,
nebo bez nich velmi těžko je na svete žíti.

Slabý je král v panování, jak nemá penezí,
nebo hodnosť, vzácnost', sila v penízoch záleží.

Peníz jako svet okrúhlý ku marnosti súcí,
v mnohých svú žádost' vzbudzuje a k fortílúm učí.

Mnozí za jedným okrúhlým penízem behajú,
nekdy proň život i dušu utratit' nedbajú.

7. Zemanstvo z cnosti má nejvíc hod- nosti.

Nekterí od narození zemanstvo mívajú,
kterí z rodičův zemanských zrodzení bývajú.

A nekterí za peníze ku slobode jidú,
by znášeti nemoseli služebnosti bídu.

Nekterí berú zemanstvo z královskéj milosti,
místo platu, když slúžili královi s verností.

A nekterý podle štěstí k zemanstvu prichádzá,
když hrdinské za krajinu zviteství vyvádzá.

Však ale zeman nejlepší ten se mi zdá býti,
který je dobrý, a [umí] zlého se chrániti.

Zlá náchylnost' víc než pevnost'! který ju premóže,
ten k zemanstvu pravdivému jiste si pomóže.

8. Literné umení chvály svej nezmení.

Po potope u Arménův literné umení
nejprv melo svúj začátek, to je všech domnení.

A u Grékův rozmnožené ku Rimanům prišlo,
n[yní] na velkú úctivosť v celém svete vyšlo.

Ne nadarmo má úctivosť, neb je užitečné,
k ozdobení, k potešení, k všemu dostatečné.

V Kariatzefer že bylo literné umení,
nazvali ho mestem krásy a i ozdobení.
Kdo má literné umení juž je spanilý dost,
a kdo nemá, ten tak žije jako neznámy host'.
Ze všech časných sladkých vecí nejsladšé umení,
nebo dáva i v zármutku jisté potešení.

9. Na bohactví starost' činí mnohú žalost'.

Ne ten, kdo má moc penezí, v svete šťastlivý je,
než ten, který bez zármutku vždy vesele žije.

Čím má kdo více penezí, více má starostí,
je chudobný, jestli pre ne jide do žalosti.
Temu je zle, kdo nemá nic, ale horej temu,
kdo připúšťá pro peníze starost' k srdcu svému.

Lépej by bylo zajiste nic zhola nemíti,
než pro starost' ustavičnú v nepokoji býti.
Bud'to máš něco penezí, anebo nemáš nic,
nikdy nepúščaj zármutku do srdca samochtíc.
Dobře čiň, varuj se zlého, strp zlé případnosti,
zrovnaj vůlu s vůlú boskú, nezískaš žalosti.

10. Lepšá zlá matka, nežli dobrá macocha.

Prečo macocha je vždy zlá, ačkoliv nejlepší,
a matka je vždycky dobrá, ačkoliv nejhoršá.

Preto, že čo matka činí, to činí z milosti,
a macochu každý súdí činiti ze zlosti.
Rovným způsobem i otčím vždy je v podezření,
ačkoliv by na pastorka mel nejlepší zření.
Milejší je prút otcovský, nežli otčímúv med,
prút otčímúv se pokladá vždy za nejhorší jed.
Otec syna z lásky tresce k zisku synovému,

ne pro sebe, než pro neho, by přišel k dobrému.
Ale otčím z nenávisti nekdy mnoho repce,
odtud pastorek poznává, že již nemá otce.

11. Víno podobné člověku, to se sku- suje od veků.

Životu lidskému víno podobenství dává,
jako s vínem tak s člověkem jednako se stává.
Zmenšuje se víno v sude když s čepem vychází,
a jak dluho v sude stojí, na ocet přichází.
Tak život lidský na zemi v každé okamžení
v rokoch svojich ustavičné cítí umenšení.
A jestli se mu přitrečí přijít do starosti,
v starém věku do kyselej vstupuje ostrosti.
Čím silnější ocet nekdo jazykem koštuje,
tým víc ústa, oči čelo, celú tvár falduje.
Tým způsobem kdo do většej přichází starosti,
vícej v tvári mívá faldúv, a v tele bolesti.

12. Mlčanlivost' spôsobná. Cnosťám bývá podobná.

Mlčanlivost' v mnohých vecách je člověka krása,
mnoho dobrého každému ze sebú prinášá.
Mlčanlivost' v každém stave pokoj rozmnožuje,
cnosti v srdci zhromážděné v stálosti zdržuje.
Mlčanlivost' obyčajne jide z nevinnosti,
zblížuje se chválitebne pomaly k múdrosti.
Mlčanlivost' zlé i dobré v tichosti poslúchá,
jiným daremných rozprávok nesype do ucha.
Mlčanlivost' všeckých lidí žádá ozdobiť,
proto i blázen když mlčí, zdá se múdry býť.
Povedz, synu, čo je lepšie od mlčanlivosti,
a jestli nevíš, tehdy mlč, a buď pri tichosti.

13. Žarty spôsobné soli podobné.

Sol pochádza ze dvúch žvlúv, z vody a i z ohne,
pripravuje jídla k chuti solené spôsobne.

J[í]dlo varené, bez soli nemá síce chuti,
ale zbytkem presolené k oškľivosti n[ú]tí.

V rozprávce namiesto soli múžeš žart pridati,
aby mohel druhý vdečne reč tvú poslúchati.

Ale jak zbytečným žartem presolíš rozprávku,
žáden neuzná mysel tvú za dobrú kuchárku.

Čerstvé maso posolené neskoro se skazí,
neskoro je soliť maso, když s hnilost'ú razí.

Múdré reči ze spôsobným žartem nepokazíš,
ale zlú reč s jakýmkoliv žartem nenapravíš.

14. Prisahání časté málo pravdy mívá.

Kdo je dobrého života, víc má u všech víry,
než ten, který se rád často prisahá bez míry.

Víc dobrý život u lidí než přísaha platí,
neb je známo, že cnostlivý člověk neví lháti.

Kdo se často prisahává, v podezření bývá,
že snad Boha i ku fal[ž]u na svedectví vyzývá.

Kdo se nebojí zlé věci před Bohem páchatí,
nebojí se i falešně někdy prisahati.

Obyčejně jaký život, i přísaha taká,
jak zlý život, i přísaha bude ledajaká.

Drž se pravdy, pekných mravův, cností, jako svečí,
bez přísahy bude verit' každý tvoje reči.

15. Služebníkem je ten, který náchylnostám slouží.

Kdo je ve svete slobodný podle zmyslu tvého?
Ten, který nemá nad sebou vládu žádného.
Ale ten, kterému jiný může rozkazovat,
nemůže svoju slobodu slušne vychvalovať.
Jak tebe tvé náchylnosti v nečem rozkazují,
mej za jisté, že v tej veci nad tebou panují.
Služebník si, když jim k vůli činiš, čo chcú míti,
v služebnosti, ne v slobode uznávají se býti.
Kdo nad sebou nepanuje, není slobodníkem,
ale svojich náchylností sprostým služebníkem.
Jak chceš v kresťanskej slobode chválitebne žíti,
m[o]síš sám seba celého v svojej moci míti.

16. Lehké statky jidú na zmatky.

Takých statkúv ještě žádný nezmrhal samochťíc,
které sobe kdo zhromáždil mozolne pracujíc.
Ale mnohí to bohactvo marne utratili,
které od jiných nechané bez práce nabyli.
Také statky, které přijdú bez všeckej starosti,
obyčajne ponúkajú ku samopašnosti.
Čo kdo lehkou dostal, neví, zdaliž mnoho platí,
čo kdo sám nevypracoval, to snadno utratí.
Jak zbytečné statky synům rodič zanechává,
nevím, zdaliž jim k marnosti příčinu nedává.
Mnohým synům byli k škode rodičovské statky,
v krátkém čase na nic vyšli bez dobrej památky.

17. Z mlčanlivosti prindeš k moudrosti.

Mlč, mládenče[;] mlčanlivosť má mnoho dobrého,
ona te učiní dobrých vecí účasného.

Nerozpúšťaj, kde netreba, k mluvení jazýčka,
by te jazyk nevyvédel z dobrého chodníčka.

Když čo mluvá múdri lidé, poslúchaj v tichosti,
a čo slyšíš, zapamatuj, prijdeš ku múdrosti.

Jednu krátku daj odpoveď na tázání dvoje,
mnoho slyšet, málo mluvit to má býti tvoje.

Čo potrebnosť, neb užitek, aneb láska radí,
to i tebe pri spúsobe mluvit' nezavadí.

A čo krem predmenovaných trech vecí se týká,
k temu nikdy nerozpúšťaj slobodne jazyka.

18. Blázen jako mechúr s vetrem naplnený.

Para mechúr naplňuje, a blázna domnení,
v jednom i v druhém krem vetru nic jiného neni.

Prázny mechúr skrze paru dá se naplniti,
a blázen podle domnení žádá velkým býti.

Blázen ze svého domnení klade se za mnoho,
v čem se více zvelebuj, menej mívá z toho.

Když je prostým kalafúsem, za pána se hlásí,
a neví, že má s plevami pudrované vlasy.

Myslí si, že je na koni, avšak peši chodí,
falešné jeho domnení velice ho zvodí.

Nadúvá ho, proto trůfá, že má všeho nejvíc,
však krem vetru bláznivého sám v sebe nemá nic.

19. Chybu na jiném vysmíváš, snad ju i sám na sobe máš.

Jak se chceš z koho vysmívát', pohlédni na sobe,
zdaliž to, čo chceš vysmívát', též neni na tobe.

Jak bys' i ty pro takú vec mel vysmíván býti,
m[o]sel bys' z tvého posmechu potupení vzíti.
Darmo bude vysmívati kulhavý chromého,
a černého neumytý, žebrák chudobného.
Jak podobný podobného v potupení mívá,
když mu je v tej veci rovný, sám seba vysmívá.
Čož máš koho vysmívati, že on je zubatý,
když sám v smíchu vyškeruješ zuby jak lopaty.
Z toho, čo máš sám na sobe, jiných vysmívati,
znamení jest, že sám seba nevíš poznávati.

20. Nejtežší vec poznati samého se- ba.

Čo je v svete nejsnadnejšie? Bližního štráfati.
A čo je v svete nejtežšie? Seba poznávati.
Poznať seba je kumšt veľký, a i užitečný,
kdo se ho scela naučí, ten má byť statečný.
Víme jiných napomínať, a seba nevíme,
nebo sami naše chyby poznať neumíme.
Máme oči, ale tvári svojej nevidíme,
a preto za naše chyby málo se vstydíme.
Slepý ščúr, když se prechodí, dežde oznamuje,
ale sám v svojem chodení sem i tam chybuje.
Všem buď slepý, ale oči otevri na seba,
abys' mohel meť nejvetšie potešení z teba.

21. Svedomí čisté potešení jisté.

Jak máš od každého hríchu svedomí tvé čisté,
šťaslivý si, neb máš v srdci potešení jisté.
Tá je rozkoš spravdivá, ani vetšej neni,
tá oblahoslav[e]ňuje rozumné stvorení.
Každá rozkoš je súžení, která v hríchu stojí,
a kdo má dobré svedomí, smrti se nebojí.
Dobré svedomí veselé i v žalári spívá,

rozkoš ze svej nevinnosti i pri smrti mívá.
Chrám boží je srdce čisté, celé je v radosti,
kdo ho má, zůstává dedič šťastlivej večnosti.
Ale ten je nešťaslivý, naveky mu beda,
který svoje potešení v nepravosti hledá.

22. Kdo se seba vstydí, ctný býva u lidí.

Mej sám seba v úctivosti, a sám seba se vstyd',
jestli nechceš pred jinými nikdy zahanben byt'.
Kdo sám seba něco zlého činiti se vstydí,
to též nebude činiti, když ho jiný vidí.
Který seba v každé věci pravdive šanuje,
od toho, čo je k potupe, pilne se varuje.
Kdo se vstydí zlé činiti, když je v samotnosti,
do zlého se nedopustí v jiných přítomnosti.
Kdo v tajnosti k zlému zvykne, potem činí zjevne,
že se sám seba nevstydí, ukazuje pevne.
aanuj seba, a i jiných budeš šanovati,
vstyd' se seba, a budeš se zlého varovati.

23. Človek hnevlivý je psotne živý.

Žluč človeka, když se pohne, ku hnevání nütí,
a hnev jestli je zbytečný, i rozum pomütí.
A kdo často zbytečnému hnevu se poddává,
ten i zdraví tela svého k nemoci oddává.
Nemoc zroste prirodzená z častého hnevání,
kterej telo sužovati doktor nezabrání.
Zvyklost' k hnevu jistá nemoc, těžko ju hojiti,
zelina proti zvyklosti nedá se najíti.
Jestli žádáš byt' vzdálený od tejto nemoci,
vezmi rozum za doktora ku dobrej pomoci.
Hned spočátku hnev ukrajuj, žluči nevytlívaj,
bys' nepřišel do zvyklosti, na rozum se dívaj.

24. Žádost' chudobu rozmáhá, ku bo- hactvu nepomáhá.

Kdo je v svete najbohatší? ten, kto nežádá nic,
a s tým, čo má, je spokojen, jakoby mel najvíc.
Každý človek spravdlive chudobný v žádosti,
juž preto, že nic nežádá, všetko má v hojnosti.
Kdo víc žádá, než to čo má, do chudoby jide,
nebo tá žádost' človeka privádzá ku bide.
Žádost' nekdy i nemožné veci žádá míti,
a čo dostať nemúže, s tým se nenasytí.
Sama žádost' kohokoliv chudobného činí,
když s ničím svého žalúdka nasytit' nemíní.
Čím více má, více žádá, pretože je žádost',
byť by mela tisíc svetúv, nebude míti dost.

25. Víno pité v zbytočnosti múdrych vede k bláznivosti.

Z mnohých hroznúv víno jide, mnohým mnoho škodí,
a i mužúv najmúdrejších k bláznivosti vodí.
Když se múdry vína z chuti zbytečne napije,
i to čo najvíc mel mlčeť, pred všemi odkryje.
A když se mu múdra hlava od vína zatočí,
velmi snadno od svedomí dobrého odkročí.
Když z hustého pripíjání koncepty dohoní,
potem bude paripovať na dreven[o]m koni.
Z rozpustilej veselosti obrátí se k smíchu,
potem z dreveného koňa upadne do hríchu.
Mnohých víno utopilo, zvédlo od múdrosti,
nežádaj ho užívati nikdy v zbytočnosti.

26. V jídle a i v pití nechťež zbytek mítí.

Žáden člověk žít nemůže bez jídla, nápoje,
to však sluší při skrovnosti užívat oboje.
Ponevác každý deň pokrm i nápoj nám slúží,
proto sobe zdržanlivost' mnohokráté túží.
Nejtežšá vec v živobyťi chránit' zdržanlivost',
když vždy proti nej bojovat' máme příležitost'.
Privykáme každodenne k jedení i k pití,
a proto je velmi těžko zdržanlivost' mítí.
Chuť ponúká v požívání nekdy k zbytečnosti,
a kdo chuť svoju poslúchá, jide proti cnosti.
A kdo očám k vůli činíc víc je, jako se chce,
bývat' s takým mastibruchem zdržanlivost' nechce.

27. Nečistých rečí mluvení nečistého srdc[a] jest znamení.

Čokoliv je nestatečné, a i zlé v činení,
to též bývá nestatečné, a i zlé v mluvení.
Čo se nedá komukoliv bez hríchu činiti,
to se nedá pro zlost' svoju bez hríchu mluvíti.
Čo je v skutku nečistého, rozprávát' nesluší,
abys' čistému svedomí neobrazil uši.
Ne len skutek, ale i reč, áno i myslení,
odvrát' od veci takovej, která čistá není.
Kdo svůj jazyk nemá čistý, ten srdce má v zlosti,
jazyk mluví obyčajne ze srdce hojnosti.
Čo pred Bohem i pred lidmi v skutku je nečisté,
to nemluv, jak si statečný, jináč zblúdiš jiste.

28. Prirodzenosť býva skrovná. A marnosť jej není rovná.

Temu mnoho nepostačí, kdo v mále nemá dost,
ach, bláznivosť v marném svete býti nesytý host'.

Málo človek potrebuje k svému vyživení,
ale marnosť i v sýtosti nemá nasycení.

Čokoliv je krem potreby, to juž stojí v zbytku,
zbytek v stoloch velké statky vyhání z príbytku.

Jak budeš s tým spokojený, čo ti je k potrebe,
tehdy budeš dost bohatý v nejvetšej chudobe.

Prirodzenosť sama v sobe nežádá hojnosti,
dost má na tem, když má v svůj čas chleba do sýtosti.

Kdo pre marnosť, ne pre sýtosť rozmnožuje stoly,
ten pre schvostnosť i nejvetše vyprázni stodoly.

29. Hnev není v reguli, nečiň mu po vůli.

Čokoliv z hnevu učiníš, to chyby nemine,
poznáš chybu v skutku tvojem, když te hnev pomine.

Hnev je slepý, dobrej cesty neví ukazovat',
v tem pochybíš, v čem ho kedy budeš nasledovat'.

Ponevác hnev pri rozumnej nestojí reguli,
preto znáhla zlé činiti rozkazuje vůli.

Nikdy hnev neradí dobré, ale vede k zlému,
čo činiš z hnevu, to bude ku úpadku tvému.

Podvodný, je a i náhlý, hned rozum zastíní,
aby to rozum nevidel, k čemu te zvěst' míní.

Vtedy nic nečiň, i nemluv, když te hnev rozpálí,
lepšú mysel budeš míti, když se hnev oddálí.

30. Lhářstvo je plášč zlosti ku její skrytosti.

Obyčajne kdo víc hreší, ten vícej lži mívá,
neb lež rada svú spoločnosť s nepravosťú mívá.

Hrích nemá žiadnej smelosti, nechce zjevný býti,
tehdy pod plášť lži falešnej žádá se ukrýti.

Lhářstvo i nejmenšej pravdy nechce promluvíti,
aby mohlo bezpečnejšej s nepravosťú býti.

Lhářstvo je řeč proti mysli, divnú má muziku,
jiné drží v srdci svojem, jiné na jazyku.

Ne jen s řečú, než i skutkem falešnost ví lháti,
aby jiných, v tem v čem míní, mohla oklamati.

Spravedlivý svetlo líbí, nežádá temnosti,
a ten lhářstvo potrebuje, kdo je v bezbožnosti.

31. Marnosti znamení to žádat', čo po- trebné není.

Čo potřebné k živobyťi, lacno se predává,
a čo je nepotřebného, za mnoho se dává.

Skorej kúpiš trochu múky k tvému obživení,
než diamant, který k žití potřebný je není.

Perly, pantliky, špendlíky, horpúdr hledáme,
na to čo je potřebnejšé, velmi málo dbáme.

Vícej nám vec nepotřebná dodává starosti,
než potřebná: to pochádzá ze samej marnosti.

Kdyby všeho sveta zlato v tvojej moci bylo,
za nic všecko, kdyby chleba k živnosti chybylo.

Zlata požívat' nebudeš, chléb je ku živnosti,
ach, jak je mnoho ve svete daremnej starosti.

32. Pán je núdzným služebníkem, když je stříbru komorníkem.

Mnozí boháčové nejsú svého statku páni,
než toliko služebníci peníz[ú]m poddaní.

Své peníze v svez truhlici skované varují,
svoje panství s služebnostíú špatne proměňují.

Zlato, stříbro a peníze sú lidem k potrebe,
nemůžú byt' ku užitku, jak ležá u tebe.

Z nich užitek nevyroste, ani žádné kvítí,
kreme tebe splod'á starost', když jim chceš slúžiti.

Kdo koho drží v žalári bez slušnej příčiny,
nemůžže byt' chválitebný, ani bez všej viny.

Pust' peníze ze žalára, chcejú slúžit' tebe,
ty buď pánem, a rozkazuj, nech slúžá v potrebe.

33. Lhárstvo toto troje nech je neni žádné tvoje.

Lhárstvo vždycky proti pravde rídí řeči svoje,
a vždy proti mysli mluvíc delí se na troje.

Jedno lhárstvo je žartovné, a to sm[í]chy plodí,
klame jiných kratochvilne, ale jim neškodí.

Druhé lhárstvo je služebné, pro užitek kmíní,
[lžú] se chce od škody vzdálit', neb zisk dostat' míní.

Ponevác je i to lhárstvo bez škody bližního,
jedno i druhé se klade do hríchu všedního.

Tretí lhárstvo je škodlivé, ze zlosti vychádzá,
bližního nespravedlive do škody privádzá.

Toto tretí častokráte smrtedlné bývá,
dobrý člověk žádné lhárstvo v zvyklosti nemívá.

34. Žalúdek mnoho stroví, jak si mu slúžit' hotový.

Žalúdek je medzi údy největší pán v tele,
nic nerobí, a všem údům rozkazuje smele.

Každý úd mu posluhuje a robí na neho,
on všecko troví, čo zuby zemelú do neho.

Jako málo tak i mnoho do neho se zместí,
vždy žádá meť jistý pokrm, nedbá na neštestí.

Jak mu dáš všecko po vůli, nestačíš naň robit',
dostatečný je i velké panství v sobe strovit'.

Nemusíš mu podle vůle, jako chce, slúžiti,
aby vedel k zdraví svému pri skrovnosti žiti.

A i jiným údům v tele býva k obtížení,
jak je jídlem neb nápojem velmi preplněný.

35. Kdo zakrývá s lhárstvím zlosti, pri- chádza k neúctivosti.

Kdo se usiluje s lhárstvím zlost' svú zakrývati,
ten víc s lhárstvím nežli s vinú meno svoje špatí.

Vina může pochádzeti i z nevedomosti,
[a]le lhárstvo dobrovolné vždy jide ze zlosti.

Krehkost' lidská častokráte do viny upadá,
ale pravdivé vyznání vinu zmazat' žádá.

Je začátek dobrých skutkúv viny svej vyznání,
a kdo lžú zlost' svú zakrývá, v zlém má zetrvání.

Na statečného člověka nikdy lhat' nesvečí,
nebo ze zlosti i z lhárstva má potupu větší.

Obyčajne víc lež špatí člověka než vina,
nech ti lhárstvo k zahanbení ne[bývá] příčina.

36. Nečisté mluvení ku užitku není.

Voda ze žřídla vyvívá, a zlost' ze zlých rečí,
zlost' vzbudzuje, když kdo mluví, čo mluvit nesvečí.
Ach, mládenče! z nečistých slov jide mnoho zlého,
neopovažuj se mluviť slova nečistého.
Který mládenec nečiste mluviť se nebojí,
ten o svůj mládenský venec velmi málo stojí.
Slová nečisté víc srdce k zlému zapalujú,
i k úpadku nečistému cestu ukazujú.
A když srdce k nečistote jednúc privoluje,
juž se stratí, a všecek vstyd od tvári vzdaluje.
Ach, jak mnohým jedno slovo bylo ku úpadku,
zanechali nešťaslivú po sebe památku.

37. Proti smrti a starosti nenájdeš le- kárstvo v chrasti.

Dostával by taký doktor penezí v hojnosti,
který by vedel privádzať starých ku mladosti.
A ten by byl dostatečný zlaté zámky stavať,
který by rozumel lidem od smrti pomáhať.
Ale není taký doktor, ani ho nebude,
kreme pri skonání veku po ostatném Súde.
Tam se starost' jakákoliv na mladost' obrátí,
všecké nemoci zahynú, a i smrť se stratí.
Včul te zlato neobráni od smrti, nemoci,
i starosti neobejdeš z doktorskej pomoci.
Žij pobožné, bys' po smrti Fénix mohel býti,
a na Súd boží i s telem k životu ožíti.

38. Chudobný bez přítelův musí býti.

Prečo chudobných prítelúv žaden neverbuje,
ale radnej od chudobných každý se vzdaluje.
Preto, že prítelé majú všetko v obecnosti,
a chudobný nemá čo dať do tej spoločnosti.
Každý ví, že nic nikomu chudý dať nemúže,
[ale] by mu radnej m[o]sel pomáhati z núdze.
Od neho nic nedostane, pomôcť mu nemíní,
a preto žaden s chudobným prítelstvo nečiní.
Nechce byť žaden účasný psoty chudobného,
proto každý radnej hľadá sobe podobného.
Vícej táhne ku prítelstvu statek než osoba,
m[o]si zústať bez prítelúv nebohá chudoba.

39. Zdraví tela si žádáme. A v šanobe ho nemáme.

Mnozí sobe milé zdraví od Boha žádajú,
a sami ho skrz obžernosť utradiť nedbajú.
Ach, bláznivosť! nemúže byť zdraví pri celosti,
když se rozkoš vyhľadáva často v obžernosti.
Dal ti Pán Búh dobré zdraví, a ty ho skazuješ,
když ho skrz častú obžernosť k nemoci zrazuješ.
Čo s modlitbú sobe žadáš, skutkem nechceš míti,
jak chceš zdraví, tehdy m[o]síš zdržanlive žíti.
Mnohým jidú ze žalúdka do tela nemoci,
a v tem skrze zdržanlivosť nechcú si pomoci.
Které ti dal Pán Búh zdraví, chce ho upevniti,
jestli ho ty skrz občerství nebudeš kaziti.

40. Hrích spáchaný pri tajnosti nezmenšuje svojej zlosti.

Oheň má svoju horúčosť, voda své vlhkosti,
a nepravosť jakákoliv drží svoje zlosti.

Čokoliv zlého učiníš, bude zlost' svú míti,
ačkoliv to, čo zlé činíš, chceš vskryte činiti.
Čo si tajne spáchal zlého, o čem žáden neví,
zlé je, a dobré nebude, buďto se nezjeví.
Kdyby tajný hrích zlý nebyl, netrápil by srdce,
ale i on tvé svedomí i dušu skazit' chce.
Tajnosť hríchu nezmenšuje, jaký je, taký je,
jak je velký, vezmeť' Boha, a dušu zabije.
Tajný hrích je tajný lidem, známý Bohu, tebe,
jak pokání zaň nečiníš, neprídeš do nebe.

41. Múdry strpí bláznivého a ne blázen podobného.

Múdrost' je hlavn[í] regula dobrého činení,
i učeným bez múdrosti za nic jest umení.
Múdrost' je furman rozumný, ten te nevyvrátí,
ale ho m[o]síš pozorne ve všem poslúchati.
Múdrého človeka poznáš nejspíš v tejto veci:
jak ví znášat' nemúdrého v skutku a i v reči.
Težko je znést' nemúdrého, když mluví z hlúposti,
a domnívá se[,] že mluví sam[ú] strď múdrosti.
Kdo ho znáša trpezlive, sám seba premáhá,
u neho je ctnej múdrosti chválitebná váha.
Obyčajne blázen s bláznem nebude v pokoji,
ten je múdry, který s bláznem pri lásce obstojí.

42. Víno je zrkadlo náchylností. Vyjevuje i tajné skrytosti.

Každý človek jinší parsún má v svém obličejí,
odtud kol[ik] lidí v svete, tolko obyčejí.
Jaký je kdo v tvári svojej, zrcadlo zjavuje,
a jaký kdo v náchylnosti, víno prozradzuje.
Víno je zrcadlo myslí, to oznámí tobe,

k čemu je kdo naklonený, a jaký je v sobe.

Jeden hvízdá, druhý laje, ten plače, ten spívá,
jiný mlčí, jiný mluví, ten pobožný bývá.
Jeden k tancu z vína beží, a druhý ku spaní,
Nero jde ku chlipnosti, Caezar k mordování.
V zrcadle se tvár spatruje, a ve víne srdce,
nech nepije mnoho vína, kdo se zjevit' nechce.

43. Víno skrovné k zdraví rovné. Víno zbytečné neužitečné.

Olej i víno na stromkoch porádne se rodí,
olejem telo mazati, víno piť neškodí.
Nejlepší je nápoj víno, když je pri mírnosti,
a nejhorší lidem bývá, jak je v zbytečnosti.
Podle řeči Pliniusova víno je krev zemská,
když se pije, v člověkovu krev zehřít' nezmešká.
Ale mnozí ku nemoci opiť se nedbajú,
a i z vody ku opilstvu nápoje hledajú.
Sto devadesát a i peť nápojův krem vína,
které k jistému opilstvu múzu byť příčina.
Rozkoš lidská vymyslela rozličné nápoje,
mnozí víc rozkoš milujú nežli zdraví svoje.

44. Kdo v hodnosti, ten v starosti. A který nemá nic, ten má pokoje víc.

Lépe se vyspí na zemi, kdo je bez hodnosti,
nežli na zlatej posteli, kdo má moc starostí.
Ten i z tvrdého kameňa mekú má podušku,
který od mnohých starostí nemívá pokúšku.
Starost' na mekých poduškách nedá dobre spati,
když myslí čo, jako, kedy má se vykonati.
Kdo dostává jaký úrad, i starost' prijímá,
čím je vetšá starost', více z pokoje ujímá.

A jestli je zlé svedomí k starosti spojené,
juž nemúže nikdy býti srdce spokojené.

Ach, nejlepší odpočinek bývá v nevinnosti,
jak starosti nechceš míti, nežádaj hodnosti.

45. Příležitost' k zlému neškodí každému.

V přísloví je, že zlodeja příležitost' činí,
však len toho, kdo zlodejstva chráníť se nemíní.

Kdyby každá příležitost' zlodejův činila,
bylo by s tebu zlodejův v svete velká sila.

Příležitost' zlých nečiní, ale ukazuje,
jaký je člověk sám v sebe, a čo oblibuje.

Ten hřeší, kdo zlost' miluje v svej příležitosti,
ne ten, který vším způsobem chrání se od zlosti.

Jináč by bylo sloboda každého zlým zvati,
kdo se do příležitosti zlej nechtíc obrátí.

Příležitost' ukazuje kdo má chuť do čeho,
to učení jest Tomáše, muže Kempenského.

46. Sluší pracovati, a i na smrt' dbati.

Mnozí statky zhromáždžují, všecko chcejú míti,
jakoby meli naveky v svete temto žítí.

Čím vetšú na časné veci starost' v srdci mají,
tým menej na dušu, nebe a na večnost' dbajú.

Jiní zas o vyživení svoje nedbajíce,
nic nepracují, celý čas v zahálce trávíce.

Jiní myslá, že snad zítra musejú zemřítí,
za bláznivost' pokládajú na koho robiti.

Ty však, synu, bud' rozumný, mej úmysel taký:
krátký život aneb dlouhý že ti je jednaký.

Žij pobožne, a bud' vždycky hotový umřítí,
a i pracuj, jako bys' mel za dlouhý čas žítí.

47. Je šťastlivé žití s malým spokojený býti.

Teho za boháča máme, kdo má moc penezí,
ale čož, když na bohactví sytosť nezáleží.

Ten je boháč spravedlivý, kdo je s malým sytý,
a takým boháčem, jak chceš, můžeš byt' a i ty.

Ku penízům a k bohactvu snadno nepristupíš,
ani vola na jarmeku za babku nekupíš.

Jak si s malým spokojený, babka ti je dosti,
budeš boháč, jak budeš meť babku do sytosti.

Skorej vychováš sto vrabcův, než jednoho koňa,
neb vrabec nepotrebuje ku obedu slona.

Ten je boháč, který s malým spokojený bývá.
a ku žádnej zbytečnosti chuti nevyžívá.

48. Tvojej vrchnosti bud' v poslušnosti.

Prikázání obcu rídí, král se na to dívá,
nech se bojí, kdo naproti příkazu chodívá.

Snadno zrušit' prikázání, těžko znést pokutu,
když pokuta má spojenú pri sobe potupu.

Čo je neni proti Bohu, a proti možnosti,
v tem poslúchaj spravedlive královskej hodnosti.

Zlý konec mel, kdokoliv se královi sprotivil,
i sám seba i svůj národ naveky zošklivil.

Bud' poddaný ve všem dobrém každej tvej vrchnosti,
Bůh ju zřídil na svém míste, má byt' v úctivosti.

Kdyby vrchnosti nebylo, příkazu, trestání,
celý svet by zlosti páchal zjevne bez prestání.

49. Odpornosti nadrž v zvyklosti.

Komu z cesty protivenství ustupovat' sluší,
oznámím ti, k poslouchání otevři své uši:
Královi, a i rodičům, prikázání všemu,
hnevlivému, opilému, a i múdrejšému,
pánu tvému, všeckým bláznom, a lidem zvadlivým,
pyšným, od tebe silnejším, v řeči nevstydlivým,
staršému, i nemocnému, i dobrodincovi,
temu kdo ví tvé tajnosti, a i přítelovi,
dobrej rade, učitelům, temu kdo te chová,
nech nebude k odpornosti vůle tvá hotová.
Knezům, v obci vzácným lidem, i každěj vrchnosti,
jak chceš byt' statečný člověk, nestoj v odpornosti.

50. Chudoba kumšty učí.

Z nedostatku se zrodila nemilá potřebnosť,
a zůstala učitelem, nalézla kumštův dost.
Chudobu vzala k pomoci pro lepší jistotu,
aby lepšími kumštami zahubila psotu.
Všelijaké v svete kumšty hojne rozšířila,
i ze slamy plést' klobúky lidí naučila.
Juž vi za prach i za popel čisté zlato brati,
nebo kumšt i v malej veci víc než zlato platí.
Nemilá, však užitečná ve svete potřeba,
naučila namlet' múky, a i napéct' chleba.
Kdyby potreby nebylo, i kumšt by se stratil,
ani sedlák bez potreby ovsa by nemlátil.

51. Čo se komu zlého stalo, na nem samém neprestalo.

Neraduj se s vysmíváním z druhého neštěstí,
zítrejší deň vetšú psotu môže ti prinésti.

Čo zlé koho dnes potkalo, tobe se stat' může,
nemysli si, žes' prebrádel úzkosti kaluže.

Neosoží povedeť hop[!] dokud nepreskočíš,
snad se v skoku zas naspátek do blata potočíš.

V takém si míste, jak druhý, kde plno úzkosti,
žáden nemá, dokud žije, v ničem bezpečnosti.

Znášá bližní úzkosť, i ty máš ju očekávať,
nebo úzkosť nemá dosti jedného sužovať.

To starodávne prísloví: dnes mne, zítra tobe,
když bližního vidíš v psote, pripomínaj sobe.

52. Kdo s rozumem chodí, krásu sobe splodí.

Pekná vec jest živý člověk, jak člověkem bývá,
Boha v srdci, a v chování pekne mravy mívá.

A když se od statečnosti, od Boha odvracá,
juž všeckú krásu spanilú človectva utrácá.

Když k hríchom proti rozumu srdce nakloňuje,
mení krásu, a k hovadúm se pripodobňuje.

Kdo chce vždy krásu člověka držet' jako sluší,
té veci nasledující zachovávat' musí.

Lásku k Bohu i k bližnímu, boské prikázání,
cnosti, víru, dobré skutky, hríchúv varování.

Dobré mravy, i statečnost', i milosrdenství,
slovo držet', byť bez hnevu, a nežádat' pomstvy.

53. Chléb na práci stojí, vody dost k nápoji.

Čož víc člověk potrebuje k svému živobytí?
krem chleba ku požívání, a vodu ku pití.

Dost k nápoji prirodzenosť vody zanechala,
ale chléb ku vyživení pri práci nechala.
Kdyby tolko chleba bylo bez práce, jak vody,
nic by sme se nestarali o zemské úrody.
Byl by každý v lenivosti, nedbal by o sebe,
byvše vždycky pri sytosti nežádal by nebe.
Na chléb máme pracovať skrze pomoc boží,
jak nám práce Bůh požehná, urodí se zboží.
Nehledaj víc v prácách tvojich krem k pokrmu chleba,
abys' lépež slúžil Bohu, a prišiel do neba.

54. Kdo hnevivý, ten bláznivý.

Hnev je rovný s bláznivosťou, neb rovno s ňu chodí,
když pameti i rozumu v člověkovu škodí.
Kdo se hnevem rozpaluje, v ten čas rozum tratí,
dokud se hnevá, tak mnoho jako blázen platí.
Horší je hnev, než bláznivosť podle skúselosti,
nebo hnev škodí i zdraví, a i rozumnosti.
Pán Bůh může rozum ujať podle svej líbosti,
a kdo rozum skrz hnev tratí, nebývá bez zlosti.
V tem hnevlivý je šťastlivý podle mého hlasu,
že blázen je vždycky blázen, hnevlivý do času.
Nikdy nechtej býti bláznem, drž se pri múdrosti,
stahuj všem možným spôsobem tvoje náchylnosti.

55. Mravnosť u cudzého stolu máš držeti.

Máš byť všemožne pokorný u cudzého stolu,
dost mej na tem, že s jinými můžeš sedet' spolu.
Když te chová dobrodinec z svej dobrotivosti,
preto nemáš se oddávať do rozpustilosti.
Že hospodár má na teba dobrotivé oko,
ty nebud' zlý, ani srdce nedvíhaj vysoko.
Když si pri stole z grácie, a ne z povinnosti,

pro malú vec môžeš vpadnúť k veľkej nemilosti.
Reči, skutky, i chování drž v krátkej oprate,
nebo každý pristolíci pozoruje na te.
Jak se držíš rozpustile, hospodára mrzí,
že takého daremníka pri svém stole drží.

56. Nemravnost' lidem nemilá, zlá, ja- ko drevená píla.

Jako víno octovité není milé k pití,
tak nemravný v tovaristv[e] zdá se lidem býti.
Třpnú zuby, a i jazyk od vína kyslého,
a ostuda všem přítomným jide z nemravného.
Když nemravný i s drevenú pílu drevo reže,
skrz škrípání nepřijemné i do zubúv vlezte.
Ku lidskému tovaristvu nebývá spůsobný,
kreme temu, který mu je v nemravoch podobný.
Jestli chceš ze statečnými tovaristvo míti,
m[o]siš též múdrým, i mravným, i statečným býti.
Kdekoliv budeš s jinými, máš meť starost' všeckú,
abys' komu místo žita nepredával sečku.

57. Chválitebná práca cti svej neutrá- cá.

Chválu dostat' žádajíce udatní vojáci,
ve vojních dost nebezpečných strvali pri práci.
Práca je matka povesti a i peknej chvály,
a i ten má svú úctivosť, kdo je v práci stálý.
Ustavičnosť v dobrej práci všecko dobré plodí,
kdo se od práce vzdaluje, ten i cti svej škodí.
Ani Pán Búh te bez práce nepustí do nebe,
ačkoliv ho z svej milosti spúobil pro tebe.
Jak chceš Ráchelu dostati, najprv vezmi Liu,
kterí nechcú pracovati, tí bez chvály žijú.

Z dobrej práce marnú chválu žadať síc nesluší,
ale ten kto vidí dobre, to chváliť musí.

58. Ach, z chlipnosti mnohé zlosti.

Ach, jak mnoho zlého lidem pochází z chlipnosti,
kdo nedbá o své spasení, ten ju má v milosti.

Chlipnosť oči zaslepuje, a statky utrácá,
mysel trápí ustavične, a k zlému obracá.

Pozbavuje dobrej rady, i rozumu spolu,
kalí srdce, i svedomí s nečistoty smolú.

Kdo ju sobe zamiluje, v dobrém je nestálý,
ide z myslení do skutku znáhla, ne pomaly.

Sám seba velmi miluje, nenávidí Boha,
vždy k chlipnej príležitosti cílí jeho noha.

Aby chlipnosti užíval, žádá dluho žítí,
že ho peklo očekává, bojí se umrítí.

59. Kdo slúží, je v núde.

Nic v svete potrebnejšího nad posluhování,
avšak největší ze služby jide zunování.

Bez služebných jakýchkoliv svet nemůže býti,
neni žádný dostatečný bez druhého žítí.

I tá ruka drugej ruce posluhovať musí,
a kdo pracuje, ten úzkost' v robote okusí.

Čo je lidem ku užitku, bez práce nebývá,
a ten kdo nejvíc pracuje, nejvíc psoty mívá.

Jak ty komu robiť m[o]síš, buď v trpezlivosti,
a jak tebe nekdo slúží, mej ho v útrpnosti.

Jak ho i ty chceš sužovať, pridáš psotu k psote,
tu te Pán Bůh nepožehná, i v druhém živote.

Nóta trináctá.

Adhuc reliqvus est parvulus (David) et pascit oves. 1. Reg. 16.

Trináctú nótu na harfe Dávid si vyvodí,
když po vrškoch betlehenských za ovcami chodí.

Dávid na slovenský jazyk: pekný, aneb silný,
býval pri ovčách otcovských v pasení dost pilný.

Narodil se v Betleheme z Juda pokolení,
mel otce menem Izai, jináč temu neni.

Za ovcami se naučil na cítaru hrati,
nedal lvúm, ani medved'úm ze stáda nic brati.

Silný v rukách, lvúv, medved'úv, každého udusil,
který se ze stáda jeho nečo brať pokusil.

Potem z recomendácie vzal ho Saul k sobe,
zalíbil se v jeho harfe, i v jeho podobe.

Učinil ho účastného královského chleba,
aby mu hral, a zbroj nosil, když bude potreba.

Saul byl diablen posedlý, však se vždy lépe mel,
když pred ním pastírské nóty Dávid na harfe znel.

Musel d'ábel odstúpiti od Saula krále,
když Dávid pred ním na harfe začal hrat' namále.

Sedem bratrúv doma bylo, a Dávid osmý byl,
on pro harfu a udatnosť v královském dvore žil.

Když tré bratrové odešli do vojny od otce,
Dávid se vrátil do domu, aby pásel ovce.

Zanechal Saula krále i královské jídlo,
navrátil se k otci svému na valaské bydlo.

Poslal Dávída Izai za bratry svojimi,
aby zvedel čo se robí tam ve vojne s nimi.

Zanéšel jim deset' chlebúv, i ječmennej kaše,
šel navštívit' bratrúv svojich, zanechajíc paše.

Dal mu Izai do kapsy deset' hrudek syra,
aby ze syrem predešel jejich oficíra.

Tam od bratra nejstaršího uslyšel štráfání,
že od ovec k nim pribehel, krem jejich nadání.

A medzitým skrz Dávída zviteství se stalo,
pro které nadobyl chvály u krále nemálo.

Oslobodil od potupy čeled' izrahelskú,
vyhrál slobodu, bohactví, i dcéru královskú.

Jedným maličkým kaménkem Goliáta zhodil,
a celý lid izrahelský k radosti sprovodil.

Vyšli ženy z měst s triumfem Dávida chválíce,
víc jemu než Saulovi chvály dávajícíe.
S túto chválu Dávidovu Saul se obrazil,
na Dávida k nenávisti srdce svoje zrazil.
Vetšá chvála Dávidovi, nežli mne se dává,
čož mu vícej křem království mého pozústává.
Všecek lid ho nasleduje, i Jonatas brání,
snad mi bude postupníkem v mojem panování.
Saul Dávida chce zabit', a k smrti ho hledá,
Dávid utíká od smrti, múdre se ohlédá.
Pokrývá se pred Saulem, v pustatinách bývá,
ze dňa na deň z vůle boskej sily mu pribývá.
A když Saul na Gelboe zemrel i ze syny,
Juda ho za krále svého vyvoliti míní.
Za krála byl vyvolený i od Izraele,
na čo zdávna byl pomazán skrže Samuele.
Mel na ten čas tricet rokúv, když začal království,
čtyricet rokúv kraloval, mel mnohé zvítězství.
Trikrát byl na hodnosť krále pomazán na hlavě,
a najprv síc, když byl malý ve valaském stave.
Muž podle srdce božího velikej svatosti,
vyvýšen jest od košárúv k královskej hodnosti.
Byl prv valach, potem voják, potem král zvíťaský,
potem prorok; hle, kam vyšel pacholček valaský.
Když mel skrž smrt' Vale činit' královskej korune,
na místo své aalamúna položil na trúne.
Hle, jako Búh i valachúv na trún vyvyšuje,
a nekdy velikých králúv k potupe nižuje.

1. Ten jiste kraluje, kdo Boha miluje.

Búh podle svoje dobroty človeka spúsobil,
by ho poznal, jemu slúžil, a potem [štas]n[ý] byl.
Človek ze svú chválú v Bohu Boství nerozmnoží,
ale jestli Boha chválí, sám sebe osoží.
Nad sebú má Stvoritele k svému potešení,
pod sebú veci stvorené k svému poslúžení.
Když Bohu slúží, kraluje, má Boha v svej vláde,
když mu Búh v srdci prebývá, šťastlivý je všade.
Jak od Boha k časným vecám srdce své obrátí,
hnedky svoje kralování ničemne utratí.
Nechtej slúžit' časným vecám, službu oddaj Bohu,
pán si nad vecmi časnými, zdržuj jich pod nohú.

2. Ze sprostej hlavy jazyk nemá slávy.

Potok pekného mluvení z jazyka bežící,
Z hlavy múdrej a rozumnej jest pochádzající.
Jestli hlava v člověkovi má pekné umení,
bývá schopný a i jazyk k peknému mluvení.
A jak hlava nemá krapky umení ze školy,
jazyk síce bude mluviť, ale bez všej soli.
Jako bys' sypal na plachtu hrach z vreca prázného,
tak vychádzá múdrosť reči z jazyka sprostého.
Jazyk nemá umelosti, jak v hlave nic neni,
ani zbytečná rozprávka v múdrosť se nezmení.
Jak umení v hlave nemáš, drž se rozumnosti,
abys' hlúpost' nerozsypal namísto múdrosti.

3. Prípadek neznámý zrídka se oznámi. Kdo s rozumem chodí, šťastí sobe plodí.

Všelijaké síc prípadky ve svete bývajú,
které nekdy nenadále lidem pripadajú.
Predvedeti se nemúžú, když sú z prípadnosti,
žáden se jim neobrání podle svej pilnosti.
Ale mnohé zlé prípadky sami si činíme,
když se rozumu v chování našem nedržíme.
Jako se kdo v svete chová, šťastí má takové,
nebo šťastí za chováním chodit' je [hotové].
Mnoho vskládáme na lidí, a nekdy na Boha,
avšak naša ku nešťestí postupuje noha.
Zrídka šťastí s bláznem chodí: povedajú lidé,
na tvém rozume záleží vlézt' k šťastí, neb k bíde.

4. V mnohorečnosti není moudrosti.

Kdyby moudrost záležela na mnohorečnosti,
každá baba by musela mít hojnost moudrosti.

Kterákoliv svým jazykem ščebotuje rada,
ukazuje, že je jisté bez rozumu baba.

Kdyby ten byl nejmúdrejší, kdo ščeboce více,
prevýšili by s moudrostí lidí lastovice.

Sú ščebotné lastovice, mnoho mluví baby,
v močidlách večer zbytečne rapotajú žaby.

Nezáleží lidská moudrost na mnohém mluvení,
moudrost mluvit zakazuje, kde potreby není.

Každý skutek ku dobrému moudrost chce přivésti,
ale při mnohém mluvení má svoje neštěstí.

5. Prečo jazyk mnoho rapce? Že moudrosti mít nechce. Že rozumu slyšet nechce.

Ponevác je slepý jazyk, nemá žádných očí,
čím víc mluví bez rozumu, víc se k zlému točí.

Ale moudrost, ponevác je rozumnosti oko,
v každém skutku cíl a konec spatruje hluboko.

Čo, jak, kedy se má konať, a čo z teho vynde,
jak by melo zlý konec mít, obrátí se jinde.

Moudrost nerada rozprává, než zdaleka hledí,
čo před skutkem, neb za skutkem, aneb v skutku sedí.

Moudrost při mlčanlivosti rada má hospodu,
ale každú mnohorečnost drží za svú škodu.

Když je jazyk svojej vůle, rád mnoho rapoce,
znamení jest, že moudrosti poddati se nechce.

6. Radu brati mnoho platí.

Ten je múdry v svej příčine, kdo má múdrost' v hlave,
a od jiných dobrú radu přijímá láskave.

A i múdry člověk všecké okolky nevidí,
múdrejší je, když se jiných poslúchat' nevstydí.

Žáden sudca svej příčiny nemúže súditi,
nebo když si podchlebuje, mohel by zblúdití.

Múdry člověk když se jiných v svej příčine radí,
chodíc podle zmyslu jiných, neskoro zavadí.

Jiným radu múžeš dávat', sám sebe nerad' nic,
jak ty vídíš tvú příčinu, vídí ju jiný víc.

Dal bys' sobe slepú radu, neb máš lásku k sobe,
každý, nekdy vyše míry, preje svej osobe.

7. Chudobný šťastlivý v pokoji je živý. Když nemá žádného statku, nic ne- stratí v zlém případě.

Chudobný člověk v chudobe též štěstí své mívá,
když v případě jakémkoliv oškoden nebývá.

Když nic nemá, nic nestratí, o nic se nebojí,
v jakémkoliv zlém případě v bezpečnosti stojí.

Zlodej mu nic neukradne, oheň nic nespálí,
ani zboží, když ho nemá, příval nepovalí.

nic nemá v puste komore, ani v svej truhlici,
bezpečne spí bez starostí v jizbe na lavici.

Od starostí oddálený vodu má k nápoji,
když dostane kúsek chleba, o jiné nestojí.

Jak je ze svojú chudobú spokojený vdečne,
mívá příležitost' Bohu slúžiti srdečne.

8. Múdrý dobre hledí, kde jaká vec sedí.

Dobrý plavec v svém plavení vetry pozoruje,
nekdy plachty rozestírá, nekdy jich stahuje.

By šíf nepřišel na skalú, aneb na zátoku,
oddaleka pozoruje, sedíc navysoku.

Tak i múdrý pozorlive své chování rídí,
jakú k jakému chování příležitost' vidí.

Jako v štěstí, tak v neštěstí umí se ríditi,
Boha, lidí, a svedomí nechce obraziti.

V štěstí Boha v srdci nosí, a lidí šanuje,
v neštěstí trpezlivosti se neoddaluje.

A i štěstí i neštěstí múžú ku škode byt'
temu, kdo v nich z nemúdrosti neumí dobre žit'.

9. Kdo se práce bojí, neprinde k pokoji.

Kdokoliv žádá utvrdit' sám seba v pokoji,
nech se v svojem živobyetí pracovat' nebojí.

Práca pokoj upevňuje, by byl bezpečnejší,
bez práce pokoj nepríde, buď v tem nejistéjší.

Vojna k pokoji pracuje, mestá se stavajú,
všeci skrz prácu k pokoji přijíti žádajú.

Bez práce živé stvorení nemúž' v pokoji byt',
ale m[o]sí pracovati, chce-li na svete žit'.

Bůh Otec šest' dní pracoval, v sedmý odpočinul,
Kristus, by všel do svej slávy, velkých prác neminul.

I Duch Svatý dost pracuje skrz svaté vnuknutí,
neprídeš k pokoji, jak se nechceš práce tknúti.

10. Trpezlivosť v kríži k radosti se zblíží.

Nediv se temu, človeče, že znášáš úzkosti,
jak jich znášáš trpezlive, to je tvoje štěstí.

Jak v úzkosti potešení zhola nechceš míti,
nikdy nebudeš veselý, dokud budeš žíti.

Neni si bůh, ani anel, ale púhý člověk,
z tej příčiny si poddaný krížom jakýmkolvek.

Ačkoliv bys' v tvém svedomí žádnej nemel viny,
poddaný si všej úzkosti, pretože si z hlíny.

Když pochádzáš od Adama, si naroden k psote,
byl by zázrak, kdy bys' nemel úzkosti v živote.

Úzkosť ti je prirodzená, privlasňuj ju sebe,
vtedy se pozbavíš psoty, když přídeš do nebe.

11. Boháč dobře stojí, každý se ho bo- jí.

Boháč tolko má přítelův, kol[ik] v svete lidí,
nebo stojí navysoku, a každý ho vidí.

Boháčové podle mena sú zem[skí] bohové,
každý jim chce podle vůle slúžit' pohotove.

V svém bohactví silu mají, každý se jich bojí,
kdo jim chce byť nepřitelem, nedobre ob stojí.

Komu chcú dobře učinit', k tomu spúsob mají,
a komu chcejú ublížit', těžko zanedbajú.

Když zle, neb dobře učinit' mají v svej líbosti,
preto se každý poručá do jejich milosti.

Odtud chudobný bohatým zdaleka se klaňá,
jak mu nechcú dobře činit', aspoň nech neraňá.

12. Múdrosti chvála ve všem nemalá.

Jak chceš podle dobrej vůle býti v bezpečnosti,
čokoliv chceš kedy činiť, čiň podle múdrosti.

Múdrost' od všeckého zlého obrání te jiste,
ale ju dobre poslúchať musíš v každém míste.

Múdrost' je múr velmi pevný, jestli za ním stojíš,
tehdy v mnohém protivenství bez rany obstojíš.

Múdrost' je zbroj nejjistejšá, jestli se s ňú bráníš,
a i seba[,] a i jiných pri dobrém ochrániš.

Múdrost' pevnost' neomylná, do nej se ut[é]kaj,
jak si v múdrosti zavrený, zlého se nelekej.

Múdrost' jest prvn[í] regula všeckej statečnosti,
bez jej porádku ani cnost' nemá svej vzácnosti.

13. Nad literné umení bohactvo je nic neni.

Čo je lepší: bohactvo-li, anebo umení?

Jak bys' mluvil, že bohactvo, zlé bys' mel domnení.

Kdo má literné umení, bohatým byť může,
a bohactvo ku umení sprostým nepomúže.

Může byť bohaté díte, a i člověk hlúpý,
ale žáden za peníze umení nekúpí.

Kdo má literné umení, je bohatý dosti,
neb sobe ví pomáhati v každéj potrebnosti.

Bohactví bývá nestálé, umení trvácé,
umení slúží do smrti, bohactví nakrátce.

Lepší chudobný učený, než bohatý sprosták,
z rudy může býti zlato, z vola nebude pták.

14. Večerné spytování svedomí od hríchu brání.

Prv než večer lehneš k spaní, vstúp do srdce tvého,
a spytuj tvoje svedomí, čos' učinil zlého.

Pomysli si jako si deň pominutý strávil,
jak si v nem chybu učinil, abys' ju napravil.

Rozpomeň se, kde si chodil, a čo si kde činil,
čo si dobrého opustil, neb zlé činiť mnil.

V skutku, v reči, a v myslení, v dobrém opustení,
jak si zhrešil, lituj za to, sľubuj polepšení.

Když si zhrešil, neodkládaj do rána pokání,
nebo mnohých oklamalo také odkládání.

Zmer se s Bohem, dokud čas máš, nesľubuj si rána,
snad se ti v noci otevře do večnosti brána.

15. Kdo nemúže radit' sobe, neporadí ani tobe.

Jak v čem kedy od nekocho chceš radu pýtati,
pozoruj, zdaliž on sobe ví radu dávati.

Každý sebe nejvíc praje, jak zle radí sobe,
tehdy rady užitečnej nedá ani tobe.

Kdo sám sobe neví radit', tobe nepomúže,
čo kdo nemá, to jinému udelit' nemúže.

Ze zlej rady obyčejne neštestí se plodí,
ne radcoví, ale tebe nejvíce uškodí.

Kdo sám sobe ví poradit', od teho ju pýtaj,
každú radu k vyplnení nanáhle nechytaj.

Každý síce umí radit' podle svej sľobody,
však merkuj, bys' podle rady nevešel do škody.

16. Když to čo máš nezunuješ, když
ho stratíš, obanuješ. Dobrotu nezná-
me, když ju v hrsti máme.

16. Když to čo máš nezunuješ, když ho stratíš, obanuješ. Dobrotu nezná- me, když ju v hrsti máme.

Nemúdrý človek když nečo dobrého dostává,
neumí to varovati jeho sprostá hlava.

Když nemúže veci dobrej dobrotu uznati,
potem pozná jaká byla, když ju raz utratí.
Nerozumí čo je dobré, když ho v rukách drží,
obyčajne čím je lepší, tým ho více mrzí.

Ale když mu z rukú jeho dobrota vypadne,
nedá se mu, jako by chtel, popadnutí snadne.
Snadno dobré veci minú, težko prichádzajú,
čo bez práce lidé traťá, s pracú dostávají.

Jak máš nečo, varuj sobe, nech se ti nestratí,
čo utratíš, nevím snad se k tobe víc nevrátí.

17. Svetské trestání od zlosti brání.

Ačkoliv zlost' svetu milá, predce ju svet tresce,
ukazuje, že dokonce zlých živiti nechce.

Nechce dať dobrou odplatu temu, kdo zlé činí,
m[o]sí se bát' a i sveta, kdo zlé činit' míní.
Zle svet platí zlé činícím, nebo by zlé bylo,
kdyby mohel každý činit', čo by se líbilo.

Ačkoliv svet dost zlých tresce, predce je dost zlostí,
bez trestání svet by zhynul z lidských bezbožností.

Když zlí lidé pro výstupky trestání bývajú,
nech sobe z nich příklad berú, kteří se dívajú.

Mnozí život popravili, pokuty vídíce,
jak si múdrý polepši se, zlosti nechajíce.

18. Bohatý, chudobný v ceste nepo- dobný.

Chudobní, a i bohatí jednací sú lidé,
jak bohatý tak chudobný do večnosti jide.
Jednako se narodili, jednako pomínú,
kterúkoliv cestu pújdú, smrti svej nemínú.
Boháč ku brehu večnosti na šífe se vozí,
prekážku mu v behu čiňá prípadkové mnozí.
A chudobný peši jide daleko od vody,
nebojí se žádných vetrúv vzdálený od škody.
Který se plaví na mori, nemá bezpečnosti,
tak ten kdo žije v bohactví, anebo v hodnosti.
A chudobný je bezpečný po zemi chodíce,
v tem chudý od bohatého šťaslivý je více.

19. Lenivého k práci ruka s násilnos- t'ú se ponúká.

Lenivý nebožiecovi ve všem je podobný,
sám od seba k žádnéj práci neni je spúsobný.
Kdo chce vřtat' s nebožiecem, m[o]sí silu míti,
nechce nebožic bez sily díru učiniti.
Musíš tlačit' nebožicem, i obracat' spolu,
neb bez tvej sily do dreva nevejde pospolu.
Tak též i lenivý člověk daremný je v práci,
jak ho žáden k pracování násilne netlačí.
Lenivý bez násilnosti nečiní užitku,
musí ho tisknúť do práce, kdo ho má v příbytku.
Nemá chuti do roboty, jak nem[o]sí robiť,
lenivosť skrze násilnosť m[o]sí se vyhlobiť.

20. Kdo nerozumí čemu, nech se ne- oddává k temu.

Jak pocesný cestu neví, snadno v ceste zblúdi,
a i sudce jak je sprostý, nerozumne súdí.

Blúďá neznám[í] pocesní na ceste v chodení,
sprostí lidé a nemúdrí blúďá v svém činení.

Pokračujú jako slepí, neved'á kam jidú,
nekdy sobe, a i jiným čiňá velkú bídu.

Z nemúdrosti se dávajú do velikých vecí,
lépej by jim bylo sedet' v pokoji na peci.

Z pošetilej nemúdrosti múdrost' nevyskočí,
prv se slepý potkne na prah nežli ho překročí.

Do ničeho se nedávaj, dokud nezvíš, čo je.
Jináč zašpatíš i tú vec, a i meno tvoje.

21. Ze závisti mnohé zlosti.

Sami temer nebeš'ané žijú bez závisti,
neb sú jeden ku druhému spojení v milosti.

Všecko dobré užívajú závisti v nich neni,
sú v svém cíli, Boha víďá, s láskú sú spojení.

Ó, kdyby i v svete tomto závisti ne bylo,
tehdy mnoho ze srdc lidských zlosti by ubylo.

Láska by se rozsvítla, byl by raj celý svet,
rozkvétal by z púhej lásky všelikej cnosti kvet.

Ale když sme zaslepení, závist' milujeme,
a zlost' mi podle závisti svet naplňujeme.

Závist' od diabla pochádzá, nemúže dobrá byť,
a i ten kdo je v závisti, nemúže dobre žit'.

22. Od človeka není psotnější.

Pomysli si, ó, člověče, jaké si stvoření,
mezi všemi životčími psotnějšího není.

Každé hovádko žijící čím náhle se zrodí,
má svůj odev, i samo je, a i hnedky chodí.

Ale člověk k živobytí přichází v nahotě,
s plačem první světlo vítá, neb se vidí v psotě.

Nemá žádného odevu, ani chodit' neví,
čo ho bolí, neb čo žádá, jazykem nezjeví.

Nemohel by žít v dětinství bez opatrování,
od počátku je mizerný do svého skonání.

Ani po smrti žádnému ku užítku není,
ach, člověče, proč se pýšíš, si psotné stvoření.

23. Boháč skoupý velmi hloupý.

Komu je podobný skoupý boháč, jak chceš vedet',
temu, kdo chová paripu, neví na nej sedet'.

Služí koňovi v maštali a ovšem ho krmí,
stará se naň, ale na nem nosit' se neumí.

Krmí ho s obrokem, senem; čistí, a hnoj kydá,
kůň, jak se na nem nenosí, užítku nevydá.

Kreme gazdovi za starost', jak se tak odplatí,
když mu čelo na dve strany s podkovou rozvrátí.

Skoupý boháč své bohactvo neví užívatí,
jedinká je jeho starost' ho opatrovatí.

Ponevác on jemu služí, ono se odplatí,
když dušu jeho do pekla naveky zatratí.

24. Jak chceš dobře žítí[,] máš rodi- čův ctíti.

Jakýkoliv je tvůj otec, musíš ho šanovat,
lásku, úctivost, poslušnost jemu ukazovat.

Boj se jeho zlorečení: tak se synům stává,
jakú na nich z horlivosti otec klatbu dává.

Kdo se bojí otce svého, zůstane statečný,
bude milý Bohu, lidem, obci užitečný.

Z teho syna obyčejne dobrý mešťan bývá,
který svých milých rodičův v úctivosti mívá.

Kterýkoliv syn rodičův svojich se nebojí,
vleze do rozpustilosti, v dobrém neobstojí.

Žádnému dobrý nebude bezbožne žijíce,
potem přijde na potupu, i na šibenice.

25. Chudoba bedlivá Z kumštův chce byť živá.

Chudoba kumšty učí.

Nevím, že by nekterý král našel kumšt nejaký,
a jak našel, tehdy ten kumšt snad byl ledajaký.

Chudoba ho popravila, by byl dokonalý,
nebo chudoba ku kumštom má rozum nemalý.

Chudoba do kumštův činí lidí výbornejších,
v pracování každej veci činí pozornejších.

Chudobný člověk skrze kumšt hledá svoje štěstí,
a boháč nedbá na kumšty, nebo má čo jesti.

I v školách chudobné deti schopné sú k učení,
chudoba jim vtip zostruje k všemu pochopení.

Bůh bohatým dal peníze, a chudobným vtipnost,
by každý dobrým spůsobem hledal svoju živnost.

26. Lepší je hlad, nežli sytosť, v jídle, v pití vždy drž skrovnosť.

Vícej lidu od sytosti hyne než od hladu,
milá sytosť, ale v zdraví všem činí závalu.

Mnohých síce hlad usmrtil, ale sytosť více,
mnohým pro sytosť v mladosti dohorela svíce.

Hlad trvá za nekterý čas, i to v jedném míste,
ale sytosť všade, vždycky, o tem víme jiste.

Hlad ne vždycky, ale sytosť ustavične raní,
skoro privádzá do hrobu, kdo se jej nebrání.

Skrovnosť musíš obrátiti naproti sytosti,
nikdy nejedz, ani nepi vyše potrebnosti.

Vždy si takú chuť nechávaj, abys' i po stole
mohel za turák pečénku zest' z chuti pospole.

27. Podchlebníci, utrhači sú zverové ledajací.

V lesoch ukrutní zverové sú medvedi, lvové,
a v mestách sú utrhači a podchlebníkové.

Títo sú nejukrutnejší, ktorí v meste chod'á,
neb lásce, pokoji, lidem, a i obci škod'á.

Medved' ohňa, lev kohúta náremne se bojí,
prestrašený preč utíká, na míste nestojí.

Podchlebník pak s utrhačem chodíc v podvodnosti
neuteká, ale raní s veľkú ukrutností.

Jedinké má potešení rozbroj učiniti,
ačkoliv z teho rozbroje zisk nemúže míti.

Jak ho poslúchat' nebudeš, snad ti neuškodí,
šťaslivý je, kdo s kýmkoľvek pozorlive chodí.

28. Ty si nepřítel tvůj, sám seba se varuj.

Mnohých člověk nepřítelův má, v svete žijíce,
však ale sám sobe může uškodit' nejvíce.

Ponevác má zlosti koreň v sobe z prirodzení,
sám se může pozbaviti večného spasení.

Může druhý škodit' statku, menu, neb osobe,
na duši ti neublíží, kreme ty sám sobe.

Neni v svete vetšej škody, jak dušu zabítí,
která mela v lásce boskej v nebi večne žítí.

V mnohých vecách sobe škodíš, ale nejvíc vtedy,
když dopúščáš na tvú dušu velkých hríchův vtedy.

Hríchy dušu usmrcují, jak jich chceš páchati,
máš se sám tvým nepřitelem největším uznati.

29. Stálost' v dobrém začínání privede te k dokonání.

Schod má stupne, a po stupňoch pokračujú lidé,
neprestává vykračovat' kdo, až hore vynde.

Kdo chce na nejvyšším stupni nohu položiti,
musí od spodku po každém stupni hore jítí.

Tak ty čos' začal dobrého, neprestaň činiti,
abys' mohel chválitebne ku koncu přijítí.

Dobrá síce vec jest začat', než lepšá dokonat',
bys' dokonal, tehdy prácu nemusíš zunovat'.

Každé dobré predsevzetí žádá byt' v stálosti,
nebo stálost' ustavičná je bytnost' všej cnosti.

Jak od dobrého začátku jinde se obrátíš,
chválu tvému predsevzetí zajiste utratíš.

30. Cnost' osoží duši, milovat' ju sluší.

Všecko ve svete bohactvo i zlata v hojnosti,
nemúže se prirovnati i nejmenšej cnosti.

Stríbro, zlato, chléb a víno, peníze a zboží
múže telu posluhovat', duši neosoží.

Duša cnosti má za pokrm, s cnost'mi se odívá,
s cnost'mi Boha k sobe táhne, i nebe dobývá.

Víc je duša nežli telo; a cnost' slúží duši,
tehdy cnost' nad všecké veci hodnejší byt' musí.

Nejprednejší tvoja starost' má býti o cnosti,
nebo cnost' te doprovodí k šťastlivej večnosti.

Bohactvo neb ty utratíš, neb ono te stratí,
cnost' pak s tebou, jestli ty chceš, má večne trvati.

31. Čas trojnásobný. Nebud' v nem nehodný.

Tri sú časy: pominulý, nynejší, budúci.

Považuj jich, jak do nebe žádáš býti súcí.

Pamatuj na pominulý, jako si ho strávil,
málo si v nem anebo nic ku užitku spravil.

Tehdy v tomto čase tvojem, který je nynejší,
k činení všeho dobrého zůstaň bedlivejší.

A varuj se pozorlive času budúcího,
ten ti odplatí, čo robíš času nynejšího.

Jak si stratil čas predešlý, [nyn]ejšího nestrať zas,
neb od času nynejšího visí budúci čas.

Jestli žádáš čas budúci, abyť' byl šťastlivý,
tehdy [nyní] ve všem dobrém musíš býti živý.

32. Zlej príležitosť varuj se s pilnosťou. Zlá príležitosť škodí, nedobrá povest' plodí.

32. Zlej príležitosť varuj se s pilnosťou. Zlá príležitosť škodí, nedobrá povest' plodí.

Neni dost, že se varuješ nečistých činení,
ale se musíš varovať a i podezrení.

Ačkoliv by nemyslelo srdce tvé nic zlého,
snad bys' mohel s podezrením pohoršiť druhého.

Jak se oddáš nepozorne k zlej príležitosťi,
ačkoliv zlé neučiniš, budeš v zlej povesti.

A zlá povest' statečnosti i dobrému menu
bez všeckého napravení snad umenší cenu.

Čokoliv je nečistého, a zlú povest' plodí,
jak budeš v tem podezrený, velmi ti uškodí.

Čas, dúm, místo neb osoba když je v podezrení,
jak miluješ dobré meno, buď od nich vzdálený.

33. Nevinnost' veselá i k smrti je sme- lá.

Nevinnému všečko jedno, žít' nebo umříti,
jak v živote tak i v smrti chce Bohu slúžiti.

Áno radnej se rozlúčá ze svým bídným telem,
aby skorej byl spojený ze svým Stvoritelem.

Tento život neni živo[s]ť, ale život v nebi,
nevinný v časném živote nic se nevelebí.

Smrt' jest tento život časný, telo s dušú lúčí,
čo duša chce, telo nechce, telo dušu mučí.

Nevinný ne bez příčiny vesele umírá,
nebo mu smrt' časná dvere do nebe otvírá.

Rozlúčení tela svého podstupuje vdečne,
neb úfá, že bude v nebi kralovati večne.

34. Nehaň cudzé dílo, byť by jaké bylo.

Každý své víno miluje, jaké se mu zrodí,
ačkoliv pro svú kyselost' piť se ho nehodí.

Čo kdo skrz prácu dostává, musí milé býti,
žáden nikdy díla svého nechce pohaniti.

A kdo čije dílo haní, haní i delníka,
a tak srdce delníkovi s hanením proniká.

Každý se domnívá, že je v díle dokonalý,
kdo ho haní, zármutek mu vzbudzuje nemalý.

Nikdy nehaň cudzej veci, jak se ti nelíbí,
nech je jaká může býti; i ty máš tvé chyby.

I Cigán své díte chválí, a sobe ho chrání,
čo je čije, to mu milé, a čest' jeho brání.

35. Dvojaká cesta vrchnosti bývá mestu ku neštěstí.

Nešťaslíva tá dedina, beda temu mestu,
v kterém vrchnost' pokračuje skrz dvojakú cestu[.]

Když je skúpost' u vrchnosti, i ukrutnost' spolu,
tam bezbožnost' hore jide, spravdivost' dolu.

Když ne rídí, ale lúpi vrchní poddaného,
neuvídíš v takej obci nic chválitebného.

Búh k rídzení zřídil vrchnost', a ne ku lúpeži,
tehdy nemá meť žihadla, kdo v úrade leží.

Ne tak panuj, jak se líbí, ale jako sluší,
zhyneš, když plač tvých poddaných Búh v nebi vyslyší.

Kde spravdiví, pobožní, milosrdní páni,
tam sú bez všej pochybnosti šťastliví poddaní.

36. Vrchní jak je otec, dobře řídí obec.

Ten bezpečně a šťastlive umí kralovati,
kdo všem jako otec dítkám ví rozkazovati.
Bojí se pána služebník, když ho za zlé tresce,
nemá vstydu, bez trestání polepšit' se nechce.
Však ale ct'á i milují dítky otce svého,
neb otec víc dítkám preje, než sobe dobrého.
Proti dítkám nepotreba meča ani zbroje,
když si otec, budú činit' prikázání tvoje.
Jak chceš všeckých tvých poddaných za dítky tvé míti,
ty ne otčim, ale otec jejich musíš býti.
Jestli pro tvoju ukrutnosť nemůžú obstáti,
když se teba všeci boja, musíš se všech báti.

37. Rozumný učitel lepší než sploditel.

Neosoží ve vysokém stave se zroditi,
jestli dobrých praeceptorův si zanedbáš vzíti.
Čím z vyššého stavu jideš, tým ti víc uškodí,
jestli te dobrý praeceptor za ruku nevodí.
Máš tvůj život od rodičův; ale dobré žití
od dobrého praeceptora můžeš nadobýti.
Víc praeceptor nežli rodič pomáhá do nebe,
neb chce cnosti, dobré mravy položit' na tebe.
Nemůžú víc rodičové svojim dítkám dati,
jak dobrého praeceptora ku dítkám zjednati.
Jiná vec jest dítky splodit', a jiná cvičiti,
bez cviku by lépej bylo se nenaroditi.

38. Lepší příklad nežli slovo. Jako zlato a olovo.

Učitele povinnost'.

Jak chceš býti praeceptorem, m[o]síš byt' cnostlivý,
meť umení, a v cvičení dítek byt' bedlivý.

Povinen si jich k umení s učením privádzať,

ku cnostem a k dobrým mravom s príkladem predchádzať.

Slovem učit', skutkem kazit', to za nic neplatí,

díte príklad, a ne slová chce nasledovati.

Jaký je praeceptor v mravoch, discipulus taký,

zlý praeceptor, discipulus bude ledajaký.

Deti svého praeceptora v mravoch nasledujú,

čo zlé víd'á, to za dobré sobe pamatujú.

K umení, i k dobrým mravom, i k cnostem uč deti,

abys' platu darmo nebral, o tom máš vedeti.

39. Chvála ze zlosti je v bezbožnosti.

Jako je blahoslavený, kdo trpí za cnosti,

tak nešťaslivý, kdo úzkost' rád znášá za zlosti.

Mnozí mnoho podstupujú, by prišli ku zlému,

omnoho s menšú starost'ú by prišli k dobrému.

Kdo víc trpí za bezbožnost', tým menšú má chválu,

kdyby to trpel za cnosti, vzal by čest' nemalú.

Ach, nemúdrost' pro to trpet', čo ku škode bývá,

celé nebe i celá zem z teho se vysmívá.

Obrát' tvoju trpezlivost' k dobrému činení,

víc chtej pracovať pro nebe než pro zatracení.

Jestli prácu trpezlivú k zlým vecám obrátíš,

tehdy chválu, dušu, nebe, i Boha utratíš.

40. Pravda mnohých rečí nelíbí, mnohorečník od pravdy pochybí.

Kdo malú vec chválitebnú s rečú rozmnožuje,
ten i veci, a i sobe chválu umenšuje.

Takový švec i nejlepší tratí svoju chválu,
který šíje velkú botu na nožičku malú.

Rozprávky se poslúchajú, a pravda se vidí,
ale pravda v mnohých rečách bývati se vstydí.

Nerozprávaj więcej jako pravda potrebuje,
neb rečníkom z mnohej reči pravda ustupuje.

Ne pravda z reči, ale reč z pravdy chválu mívá,
a zbytečná reč i pravde často k škode bývá.

Nechtej býti v každej veci orátorem rečným,
když oznámíš pravdu skrátka, dost budeš statečným.

41. Ku slíbenej zlosti neni povinnosti.

Jestli si komu na prosbu čo prislíbil zlého,
nenis' povinen vyplniť podle slibu tvého.

I prisaha nemúže byť záväzek ku zlosti,
nikdy k zlému vyplnení nemáš povinnosti.

Komus' slíbil, jak ti poví, že se chceš lži chytat',
odpovedz mu, že on nemel též zlej veci pýtat'.

Mnozí i nejhoršé veci slibujú slobodne,
když se od bezbožných lidí pýtajú podvodne.

Sú podvodní v svete lidé, když te v trúnku víd'á,
vtedy i nejhoršé veci pýtat' se nevstyd'á.

Čo zlé prislíbiš z náhlosti, nevyplňuj toho,
neb pravdivý slib v zlej veci nemá místa svého.

42. Varuj se toho, kdo omlúvá koho.

Jak kdo chválí, aneb haní nezbedne druhého,
buď rozumný, neuznávaj ho za důverného.

Neobracaj k temu mysel, o kterém se mluví,
než na toho, jaký je ten, kdo o druhém mluví.
Zjevne seba prozradzuje, kdo jiných spomíná,
abys' se ho i ty chránil, teba napomíná.

Víc zjevuje svú náchylnost' nežli [cu]dzé mravy,
varuj se ho, jak chceš zústat' v tvojem mene zdravý.
Vzlášte toho, kdo v zlých vecách druhých vychvaluje,
naprotiva dobré veci od chvály vzdaluje.

Tak bláznivost' svoju hlásí, zlu mysel i srdce,
aneb neví čo rozmlúvá, aneb uškodit' chce.

43. Človek místo posvecuje, ne človeka místo.

Lidé místo posvecují, a ne místo lidí,
pravda tohoto přísloví skutečně se vidí.

V jakémkoliv míste budeš, jestli si bez cnosti,
místo svaté bezbožnému nepridá svatosti.

Ani místo ponížené velikému stavu,
opovržené titule nevhodí na hlavu.

Ale místo pro člověka takú hodnost' mívá,
jaký je ten v svej hodnosti, který v míste bývá.

Zlý člověk i dobré místo zlým žitím zašpatí,
dobrý člověk podlé místo k hodnosti obrátí.

Nedbaj na to, když se vidíš v poníženém míste,
jak se budeš pekne držet', povýšíš ho jiste.

44. Lekárstvo zbytečné není užitečné.

Čím víc kdo v neduživosti medicín užívá,
tým mu více živobytí i zdraví ubývá.

Košela když se vypere, je belejšá síce,
ale nemá jako prvej tej pevnosti více.

Doktor může praescribovat', uzdravit' je v štěstí,
skorej te může do hrobu než k zdraví přivéstí.

Doktora živá lékařstva, než teba vyvrát'á,
a jak zemreš, doktor nedbá, když se mu zaplat'á.

Pluh doktorův sú lékařstva, vtedy má oračku,
když peníze od nemocných přijímá do vačku.

Nehaním já tu doktora, neb je užitečný,
ale teba, jestli býváš v lékařstvách zbytečný.

45. Kdo nejide v cnosti, obrátí se k zlosti.

Když chceš Bohu a i lidem jak sluší milý byt',
v každý deň, v každú hodinu začínaj dobre žít'.

Když vždy budeš začínati, vždycky hore půjdeš,
jak budeš na míste sedet', malú cestu ujdeš.

Jakokoliv dobre žiješ, mysl si, že to nic,
usiluj se zas začati, a dobre činit' víc.

Čím víc budeš v dobrých skutkoch, v cnostech pokračovat',
tým se máš jak nehodného vícej ponižovat'.

Když učiníš něco dobré, nejsi dokonalý,
vždy začínaj dobré činit', a v dobrém bud' stálý.

Dokonalost' je daleko, pokračuj k nej v cnosti.
jak prestaneš pokračovat', obrátíš se k zlosti.

46. Od zlej zvyklosti chráň se s pil- ností.

Čo má masár v jatce zabit', to vlk neuchopí,
čo má viset' na povraze, to sa neutopí.

Uteká zlodej z vazení, by ho smrt' chybila,
kdyby ušel od zvyklosti, lepšá vec by byla.

Zlú zvyklost' ze sebú nosí, s kterou k zlému jide,
v krátkém čase odkud ušel, zas do teho přijde.

Od malička pomaličky privykel cudzý brat',

potem i na šibenici m[o]sí též privykat'.
 Lidská vec jest upadnutí, anjelská povstati,
 ale diabelská samochtíc v hríchu zetrvati.
 Kdo zvykne k čaredelníctvu, k krádeži, k chlipnosti,
 nevím kdo by ho, krem smrti, stáhel od zvyklosti.

47. Slovo falešné není prospěšné.

Víme, že je myš maličká, a menší má zuby,
 ale mnoho syra, masla, i zboží pohubí.
 Tak a i ty s malým slovem nemálo uškodíš,
 jak ho nemůdre z úst tvojich do ušů vyhodíš.
 Jak zmažeš v slove literu, slovo zmysel zmení,
 může tebe neb jinému vzbudit' zahanbení.
 Efraimských při Jordáne scibolet pobilo,
 neb když mluvili sibolet, cé v slove chybito.
 Jestli namísto scibolet, sibolet vypovíš,
 nevím, zdaliž jakú ps[o]tu sobe nezhotovíš.
 Nemluv menej ani vícej, pravdy se pridržuj,
 a jak nevíš, tehdy jazyk za zuby zdržuj.

48. Vlk v ovčej koži psotu namnoží.

Vlk na ovcu se zakrádá, blíží se v tichosti,
 aby ju mohel popadnúť ku svojej sytosti.
 Tak též [a i] zlostní lidé když koho zvést' míňá,
 v podvodnosti oddaleka úklady mu číňá.
 Oblíkajú ovci kožu na seba podvodne,
 aby mohli přístup míti, a ranit' slobodne.
 Ovčí koža je zevnitř, ale telo vlčí,
 jazyk sladké řeči dává, ale srdce vrčí.
 V podvodnosti do úzkosti bližních privádzajú,
 títo Krista Spasitele pastýra nemajú.
 Chráň se od takých úkladův; sám vlkem nebývaj,
 abys' mohel příst' do neba, lásku k bližním mívaj.

49. Tak miluj bližního jak seba samého. ho.

Každý člověk jest tvůj bližní, taký je jako ty,
má na sebe obraz boží rozumem bohatý.

Pánem je všeho stvoření ne menším od tebe,
je súcí vídeti Boha, a i dostat' nebe.

Že snad víc máš statku než on, nenis' od neho víc,
tak je člověk jako i ty, i ten, kdo nemá nic.

Áno snad je větším pánem, když je bez starostí,
ty čím víc máš, víc se staráš, a si v služebnosti.

Povin[en] si najprv Boha milovat' srdečne,
a bližního jako seba, jak chceš živ byt' večne.

Máš úmysel v nebi s bližním na Boha se dívat',
tehdy musíš i na zemi s bližním v lásce bývat'.

50. Ustupovat' hnevlivému uč se ku užitku tvému.

Neprotiv se velikému, vzlášte když se hnevá,
bys' mu k hnevu s protivenstvím víc nepohnul štrevá.

S protivenstvím vícej pohneš žluči ku hnevání,
čím ho budeš vícej hnevat', vícej te poraní.

Neprotiv se hnevlivému, když si v jeho moci,
když ustúpíš, ustúpení bude ti k pomoci.

Skorej ví[tr] smrek vyvrátí, trsti neškodí nic,
nebo čím víc vítr fúka, trst' se znižuje víc.

Jestli mocnejší povstává proti tebe smelý,
uhybuj se, jestli žádáš zústat' pred ním celý.

Kdo mocnejším se protiví, palica ho mrzí,
jak ju na chrbet dostane, nech ju potem drží.

51. Mnozí podvodní, líšce podobní.

Líška od prirodzenosti falešná v svej koži,
ačkoliv srst' nekdy zmení, podvodnosť nezloží.

Tak nekterí promeňujú reči k lahodnosti,
ale predce srdc[e] jejich trvá v podvodnosti.

Druhých do nebezpečensví nedbajú dovésti,
aby mohli tým spôsobem ze zlého vyléztí.

Bezbožný sám v bezbožnosti nechce vinný býti,
vždycky žádá v bezbožnosti společníkúv míti.

Jak pro zlost' vpadá do klepca, na jiných zlost' vskládá,
tým způsobem se od klepca vyslobodit' žádá.

Nekdy a i nevinného k zlosti pritrhuje,
nedbá na neho, když seba z klepca vytrhuje.

52. Rozkoš tego sveta ze smrt'ú se stretá.

Mucha v mede se utopí, a člověk v rozkoši,
kdo rozkoše oblibuje, smrt' ze sebú nosí.

Rozkoš člověka zabíjí v způsobě sladkosti,
když slibuje stálost' věčnú, míňa se v krátkosti.

Kdo s Jonatasem med líže, nanáhle umírá,
rozkoš dvere milovníkúv ku smrti otvírá.

Ach, jak mnozí mládencové rozkoš okusíce,
ku dobrému živobytí nepovstali více.

Pozůstali v bezbožnosti, vzdálení od cnosti,
v hríchoch žili, i zemreli v boskej nemilosti.

Jestli žádáš v lásce boskej ustavične žíti,
nikdy se neopovažuj rozkoš okúsiti.

53. V častej spoločnosti málo úctivosti.

Kdo se koho nejvíc bojí, jak často s ním bývá,
pomaly se osmeluje, bázne mu ubývá.

Nekterí se boja vojny, človeka, neb krále,
pokud se s ním neschádzajú, súc od neho dále.

Potem i vojna je milá, kdo v nej často stojí,
kdo s králem často obcuje, nic se ho nebojí.

Težko klin jide do díry, a když se ohladí,
snadno vchádza i vylézá, nic mu nezavadí.

Jak se koho nechceš báti, často se s ním schádzaj,
jak chceš, aby se te kdo bál, v spolky s ním nevchádzaj.

Čím vícej budeš od jiných oddálený státi,
většú budeš meť úctivosť, budú se te báti.

54. Fortuna klame, v nej dúfat' nemáme.

Čo dnes komu šťastí dává, snad odejme zítra,
neb je Fortuna od vekúv k promenení chytrá.

Nestálosť svú oznamuje, když s kolesem točí,
ach, mnohým lidem slzami naplňuje oči.

Mnohých až na vrch kola snadno vysadzuje,
a po malej chvíli zase dolu jich zhadzuje.

Tak Zambri, král izrahelský sedem dní kraloval,
že vzal na seba království, potem obanoval.

atestí Dionysiusa učinilo krále,

potem z krále zas rektora, a i to namále.

Never šťastí okrúhlému, mnohých oklamalo,
když jim hodnosti veliké potupne odňalo.

55. Teho v svete nenávid'á, koho v pravde chodiť vid'á.

Ten je ve svete nejhorší, kdo je spravdivý,
neb je u všech v nenávisti, kdo je v pravde živý.

Obyčejne svet takého za zlého pokládá,
který pri svatej sprostosti v pravde žiti žádá.

Nechce pravdy svet poslúchať, nelíbí sprostosti,
ten mu milý, který umí chodiť v podvodnosti.

Pravda ve svete nedobru odplatu dostává,
a spravdivý pro pravdu u všech zlý zůstává.

Svet tento hore nohami, dolu hlavú chodi,
kdo ho nechce nasledovať, temu nejvíc škodí.

Za nejhorších svet pokládá spravdivých lidí,
to však Bohu nejmilejšé, čo svet nenávidí.

56. Neprítel nejvetší ty si sám sebe.

Jak zlorečíš neprítelúm, zlorečíš sám sobe,
neb si nejvetší neprítel ty sám tvej osobe.

Jedna vec je zlá na svete, a tá jide z tebe,
totižto hriech, s kterým trafiš Boha, a i nebe.

Čo ti zlého kdo učiní, to je všecko za nic,
než hriech, který z tebe jide, ten ti škodí najvíc.

Žáden nejmenšího hriechu na teba nezvalí,
ani skrze protiventství od Boha nevzdálí.

Za všech tvojich neprítelúm modli se srdečne,
jakékoliv protiventství odpúšťaj jim vdečne.

Neprítel skrz protiventství honí te do neba,
z neho můžeš vzít' užitek; zatracení z teba.

57. Od zlého človeka varuj se zdaleka.

Nic dobré neočekávaj od človeka zlého,
než jako ovca od vlka vzdaluj se od neho.
Čím mu víc dobré učiníš, víc ti zlé učiní,
když je sám zlý, zlé ti oddá, jiné dať nemíní.
Krivdu za krivdu oddává, zlé za zlé odplácá,
jakúkoliv dobrotivosť ku zlému obracá.
Za dobrotu z nevdečnosti všecko zlé oddává,
i lásku ze svojej zlosti za škodu uznává.
Jak se ti za tvoje dobré ze zlým neodplatí,
to za velikú gráciu máš pripisovati.
Vždycky zlý ze zlým za dobré odplatiť se míní,
jak ti nedá zlé za dobré, gráciu ti činí.

58. Telesné nemoci duši na pomoci.

Peníze oslobodzujú človeka od psoty,
a voda telo umývá od vsej nečistoty.
Nemoc pak od prirodzení telo síc sužuje,
ale od vsech nepravostí dušu očiscuje.
Nemoc telu neprijemná užitečná duši,
každú nemoc trpezlive prijímati sluší.
Když je telo oslabené, silnejší duch bývá,
neb duša v trpezlivosti vícej cností mívá.
Nemoc dušu podle Písma privádzá k strídmosti,
a strídmost' vtip vyjasňuje, napravuje k cnosti.
Zmysel jest svatého Pavla: že úzkost' nemoci,
každej cnosti Bohu milej bývá ku pomoci.

59. Povolaj si v tvej nemoci trpezli- vost' ku pomoci.

Kdož je, kdo ví užívati nemoc ku spasení[?]
Ten, kdo v nemoci života žádá polepšení.
V přísloví je, že človeka nemoc nenapraví,
teho, který chce víc v tele, než v duši byť zdravý.

Když se mysl ku lekárstvám zbytečne obracá,
tehdy se žádost' v cnostlivém prospechu utrácá.

Kdo víc o telo pečuje, tým víc duši škodí,
nebo starost' tela v cnostech nedbanlivost' plodí.

O zdraví síc máš pečovať, ale pri mírnosti,
jak nemúžeš zlé napraviť, bud' v trpezlivosti.

Nemysli, že zapomenul Búh v núdzi na tebe,
trvaj v cnostech, v takém stave chce ti Búh dat' nebe.

Nóta čtrnáctá.

Saul — venit ad caulas ovium, qvae se offerebant vianti. 1. Reg. 24.

Čtrnáctú nótu valasi v košároch spívajú,
když v pustatinách Engaddi pri ovcách bývajú.

Engaddi skalnaté vrchy pri Ašfaldském mori,
po kterých nemúžu laziť snad ani potvory.

Této vrchy obsahuje Judova krajina,
pri kterých je též Engaddi, velká pustatina.

Engaddi ve trech syllabách židovského slova,
na slovensky se vynášá Studnica kozlova.

Dobré místo pre valachův podle svého mena,
melo dost dreva, i vody, i v hojnosti sena.

Po hlání se pásli ovce, a po vrškokoch kozy,
vrchy kozám, pažit' ovcám velice osoží.

Když dobytčům v pustatinách paše nechybilo,
tehdy v salaši dost syra, i žintice bylo.

Dával bača všem přichodzím žintice v hojnosti,
ne len žízeň zahasiti, než i do sytosti.

A žintica ne každému žalúdkoví preje,
skrz časté posedávání zase se vyleje.

I Saul, král izrahelský na ten salaš přišel,
však hledal místo k potrebe, hned čím z neho vyšel.

Snad mu bača dal žintice něco se napíti,
preto vlézel do jeskyne brucho vyprázniť.

Dávid v jeskyni s vojáky svými ticho sedel,
Saul potrebu konajte, o nem nic nevedel.

Král Saul hledal Dávída, zabit' ho vůlu mel,
a sám mel zhynúť v jeskyni, kdyby byl Dávid chtel.

Saul jišel ze salaša do jeskyne hnedky,
jak se napil čo žintice, zbúrila mu pletky.

Jestli je s klagem žinčica namíšaná čistá,
bude každému žalúdku purgácia jistá.

Telací žalúdek slaný, dobre vysušený,
potem z vody klag učiní za tri dni močený.

Když se z klagu málo vleje do mléka teplého,
zrazí se za půl hodiny a bude syr z neho.

Ved'á o tem i valasi v salašoch Engaddi,
že žintica s klagem pitá nebývá bez zvady.

Čistá žintica bez klagu může byť ku zdraví,
i na plúca, i zatvrdlú stolicu napraví.

A jak je žintica hustá, v kteréj je moc syra,
tá uškodí žalúdkovi, stolicu zatvívá.

Čo je hustejšé v žintici, to po vrchu pluje,
s svú masnosťú od žintice k maslu ustupuje.

Z urdy maslo učinené nejmasnejšé bývá,
neb i jed múže odehnať, tú cnosť v sobe mívá.

Mléko čím víc budeš varit', tým hustejšé bude,
jako na kašu ze zvarí, když ho moc ubude.

Kozí mléko uspokojí v malých det'och žrání,
když se jim dá pred všem jídlem zrána k užívání.

Ranní mléko hnojem smrdí, ne tak polednejšé,
v salaši večerní mléko bývá nejchutnejšé.

Když se jakékoliv mléko kyslé s sladkým zleje,
tak skysnuté žalúdkovi velmi dobre deje.

I cmar temu žalúdkovi neni k ublížení,
který skrz mnohé lekárstva juž je nakazený.

Ovčí syr sladký k jedení užitečný neni,
a kravský je medicína čerstvý, nesolený.

Žintica mnohého honí, a syr zastavuje,
prirodzenosť dvoje cností v mléku ukazuje.

Na vrchoch nejlepšé mléko, kde lepšé zeliny,
nejlepšé vrchy pre ovce, pre kone doliny.

Hustejšé od ovce mléko, redšé od kozičky,
prečo? preto: nebo koza má zimnicu vždycky.

Mléko odporné zimnici, i hlavy bolení,
závratu, i zlej slezine, kašlu, obtížení.

Bijú se též častokráte na paši barani,
a nekdy jeden druhého velice poraní.

Jak mu prevrtáš pri uchu dírečku do roha,
nepújde smeľe do bitky za tým jeho noha.

1. Boha šanuj, hríchu se varuj. Lépej v pekľe býti, nežli v hríchu žítí.

Ach, lépej jest člověkovi tisíckrát zemřítí,
nežli Boha dobrovolne jednú obraziti.

Kdo umírá podle tela, tratí časné žítí,
a kdo hřeší, ten na duši večnú škodu cítí.

Bůh jest studňa všej dobroty, hoden všej milosti,
a kdo hřeší, Boha raní z púhej nevdečnosti.

Hnevá se Bůh na hríšnikův a trestat' jich míní,
hle, hrích Boha člověkovi nepřiteľem činí.

Lépej v pekle byť bez hríchu pri boskej milosti,
nežli s hríchem prísť do neba k boskej prchlivosti.

Lépej byť v pekle bez hríchu, nežli s hríchem v nebi,
víc je hnev boský než peklo, Jób ti to vyjeví.

Iob. #jednastyri. v. jednatri#.

2. Múdrost' boská a múdrost' svetská.

Múdrost' sveta podvodného k zahubení beží,
ale boská v podvodnosti múdrost' nezáleží.

Svetská múdrost' tratí lidí, boská obživuje,
boskú múdrost' m[o]sí míti, kdo život miluje.

Bázeň boží, spravdivost', spravdivá láska,
t[y] tri veci Bohu milé sú múdrosti částka.

První stupeň do múdrosti bázeň boží bývá,
nebo k poznání příkazu slušne se vylívá.

Druhý stupeň do múdrosti jest ctné milování,
které božího příkazu žádá zachování.

Tretí stupeň spravdivost', nebo příkaz plní,
kdo má té tri veci, temu Búh múdrost' dat' míní.

3. Bázeň boží k spasení osoží.

Jak se budeš vždycky Boha spravdivlive báti,
tehdy budeš vždycky v boskej milosti trvati.

Kdokoliv se spravdivlive Pána Boha bojí,
vždy se od hríchu varuje, a pri cnostech stojí.

Bázeň boží podle Písma jest původ dobrého,
[neb] člověka v dobrém drží, stahuje od zlého.

Radost' v srdci rozmnožuje, prodlužuje letá,
člověka k Bohu obracá, vzdaluje od sveta.

Z bázne boskej nejpeknejší vyrastá užitek,
bázeň boží lidem v nebi buduje příbytek.

Dobrý život, i dobrou smrt' bázeň boží činí,
šťastlivý, kdo v bázni boskej život trávit' míní.

4. V službě boskej živý má byt' trpezlivý.

Jak se oddáš k službě boskej, m[ó]jsíš znésti mnoho,
neb kdo verne slúží Bohu, svet se smeje z toho.

Musíš tehdy trpezlivost', bázeň boží míti,
k pokušení ducha tvého slušne pripraviti.

Bude stát' svet proti tebe, i diabel, i telo,
chtejíc, by tvé srdce Bohu slúžiti nechtelo.

Musíš slyšet' mnohé chýry, mnohé domlouvání,
nedbaj na to, než obstavaj v dobrém zetrvání.

Všeci, kteří slúžá Bohu, nemajú pokoje,
proti nim diabel, svet, telo obracá své boje.

A i Kristus pokušení ráčil podstúpiti,
když si jeho, i ty musíš pokušení míti.

5. Trpezlivost' svatá dražšá je od zlata.

Trpezlivost' medzi trním zbírá vonné ruže,
mnoho trpí spravedlivý, Búh trpet' pomúže.

Oheň čistí stříbro, zlato, trpezlivost' lidí,
kdo trpí pro spravedlivost', teho Búh rád vidí.

Jak kedy čo protivného na teba pripadne,
nech hnedky tvá trpezlivost' v srdci tvém nezvadne.

Když se sám v nečem sužuješ, to se klade k cnosti,
a čo trpíš od jiného, je v trpezlivosti.

Pústy a mrtvení tela Bohu milé síce,
než čo zneseš od jiného, snad mu milé více.

Jestli mrtvíš telo tvoje, slúžíš tvej líbosti,
jak znášáš kríze od jiných, si v trpezlivosti.

6. Zlým v svete šťastí, dobrým úzkostí.

Obyčejne v šťastí žijú, ktorí sú bezbožní,
a v úzkosťách spravdiví, v súžení pobožní.

Čo zlý dobrého učiní, tu mu Búh odpláca,
když pomíňajícé šťastí ku nemu obraca.

Ale lidem spravdivým rozdáva úzkostí,
aby mohli byť súcejší do večnej radostí.

Neosožá dobré veci, jedine dobrému,
a zlé veci neuškod'á, kreme bezbožnému.

Spravdivému neškod'á kríže a súžení,
a bezbožným nepomáha šťastí ku spasení.

Neni vetšého nešťastí jak bezbožných šťastí,
neb jich míní k zatracení večnému privesti.

7. Víra, nádej, láska.

V čem se má nejvíc obírat', kdo se bojí Boha?

Ve víre, v nádeji, v lásce má stát' jeho noha.

Víra fundament spasení; čiň čo káže víra,
a príde ti vsej odplaty zvrchovaná míra.

Upevňuje se ku prácám, kdo v nádeji býva,
Z milosrdenství božího potešení mívá.

Láska k Bohu i k bližnímu srdce osvecuje,
trvá v dobrém až do konce, zlého se vzdaluje.

Víra, nádej se pomine, láska trvá večne,
dokud žiješ, máš vseck[é] tri zachovávat' vdečne.

Tak sú vespolek spojené, jedna nic neplatí,
nemůže príst' ku spasení, kdo jednu utratí.

8. V úzkostí nezúfaj, ale v Boha dúfaj.

Když si v úzkosti, nezúfaj, než mej nádej v Pánu,
poručaj se ponížene pod jeho ochranu.

Žáden nebyl zahanbený, kdo mel nádej v neho,
může ti radost učinit' ze súžení tvého.

On je svatý, milosrdný, Pán všeckej dobroty,
jak ti má byt' užitečné, vyvede te z psoty.

Jest milosrdenstvím jeho plná zem i nebe,
jak ho budeš vrúcne vzývat', pomóže i tebe.

On odpúšćá mnohé hríchy, všecko dobré dává,
temu, který ho srdečne vzývat' neprestává.

Ačkoliv nekdy súžení na koho dopúšćá,
jak k nemu volá, a i to láskave odpúšćá.

9. Beda temu, beda, který zlosti hledá.

Beda tým, který své srdce na dve rozdělují,
jednu svetu, druhú diablu šcedre obetují.

Beda, který mají pysky nepravo mluvící,
beda, který ruky mají bezbožne činící.

Beda, který na dve cesty obracajú nohu,
beda rozpustilým, který nechcú verit' Bohu.

Beda, který odstúpili od tpezlivosti,
zanechali příkaz boží, žijú v nepravosti.

Beda, který ku dobrému jiných ponúkajú,
ale sami dobre činit' dokonce nedbajú.

Beda, který v smrtedlném hríchu zemírajú,
hynú večne, nebo s Kristem částku svú nemajú.

10. Rodičův ctíti potřebné a užitečné jest.

Kdo šanuje otce svého, bude radost' mítí
ze svých dítek utešených, dokud bude žítí.

Prodluží se život jeho do věku starosti,
též ho budú meť synové v slušnej úctivosti.

Kdo poslúchá otce svého, obveselí matku,
Bůh mu dá své požehnaní k rozmnožení statku.

Kdo se bojí Pána Boha, rodičův ctit' bude,
nedostane zahanbení pri ostatném súde.

Kdo k poslušnosti rodičům obracá své uši,
teho modlitby v čemkoliv Bůh z nebe uslyší.

Bude mu ve všem přítomný, pomúže v potrebe,
dá mu radost' v živobyті, a po smrti nebe.

11. Kdo Boha šanuje, hríchu se varuje.

Kdo se bojí Pána Boha, verí jeho reči,
vždycky podle vůle jeho chodí jako svečí[.]

Usiluje se to činiť, čo se Bohu líbí,
aby Boha neobrazil, chrání se od chyby.

Má vždy srdce připravené Bohu ku obeti,
nechce v srdci svém žádného krem Boha videti.

Zachovává prikázání, trpezlive žije,
a jak zhreší, hned s pokáním z hríchův se obmyje.

Kvílí za predešlé hríchy, druhých se varuje,
dušu svú, srdce, svedomí, i Boha šanuje.

Čo je dobrého pred Bohem činí s ochotností,
a od zlého se varuje s velikú pilností.

12. Otcovské potupení nech ti k smíchu není.

Neraduj se, jestli vidíš otce v potupení,
neb potupa otce bývá synům k pohanení.

Jak je otec v úctivosti, i syn slávu mívá,
synům z potupy otcovskej potupy přibývá.

Jestli otec něco trpí, lituj ho srdečne,
v čem mu múžeš pomáhati, pomáhaj mu vdečne.

Ochraňuj česť mena jeho, dobre se ti stane,

když ti po nem česť i čo má v dedictví zostane.
Otcovi syn postupuje v dedictví od práva,
to čo otec odumírá, všeccko syn dostává.
Jestli česť, aneb potupa byla na otcovi,
tehdy bo smrti otcovej zostane synovi.

13. Rodičův máš ctíti, jak chceš požehnaní míti.

Musá z príkazu božího ctíť rodičov dítky,
jestli chcú meť dluhý život, i hojně príbytky.
Jak syn otce znevažuje, zlorečený bývá,
bez všeckého požehnaní krátký život mívá.
Dobrorečení otcovské synovi osoží,
vícej platí požehnaní nežli jiné zboží.
A otcovské zlorečení je škoda největší,
to ti Chám, Judas, Absolón nejlépe dosvečí.
Domy synův s požehnaním otec upevňuje,
ale matka zlorečením fundament zvaluje.
Musí ctíť otce i matku synovská osoba,
aby jej dobrorečili rodičové oba.

14. Rodičův v starosti šanuj z povinnosti.

Nenechávaj otce tvého, když přišel k starosti,
nevzbudzuj mu, dokud žije, nijakej žalosti.
Když otec pro svoju starost' v tele silu trátí,
ty ho nechtej v síle tvojej opovrhovati.
Takový syn i u lidí zlý chýr má o sebe,
když svého otce starého odháňá od sebe.
Zlorečený je od Boha, když i matku dráží,
svých rodičův, z kterých pošel, za nic si neváží.
Jašcerové, ne synové majú se volati,
kterí svých starých rodičův nechcú litovati.

Nic dobrého nedočkajú takoví synové,
od ktorých zármutek berú starí rodičové.

15. Práca pri tichosti, bývá v úctivosti.

Jestli vždycky vykonávaš práce tvé v tichosti,
budeš pro tvoju pokoru u jiných v milosti.

A jak všechno čo kdy činíš, s krikem vykonáváš,
tehdy se sám pro tvé kriky k potupe oddáváš.

Byť by bylo chválitebné, čo pracuješ pilne,
pro tvé kriky svú úctivosť stratíš neomylné.

Tichosť práci chválitebnej pridáva ozdobu,
žádná vec nemá svej chvály, jak je bez spôsobu.

Na zajace s bubnem chodiť žádnému nesvečí,
čím víc činíš, tým mlč více v jakejkoliv veci.

Čo dobrého pri tichosti ku konci privedeš,
z toho sobe i tvej práci úctivosť vyvedeš.

16. Ponížený Bohu milý.

Čím si větší, tým se více musíš ponížiti,
abys' mohel stálú milosť u Boha najíti.

Sám Bůh mocný ve všech vecách a jiného není,
ty se uznaj, že si před ním ničemné stvorení.

Kterí sú v poníženosti, tí ho vychvalujú,
pyšní skrz pýchu od seba Boha oddalujú.

Bůh je velmi ponížený, ačkoliv nejvyšší,
ponížených oblibuje, a jim je nejbližší.

I ty bývaj ponížený, všech k sobe přijímaj,
nikdy nádherne nad jiných srdc[e] nevypínaj.

Čím pyšnejší, tým špatnejší Bohu člověk bývá,
a čím je poníženejší, vetšú milosť mívá.

17. Prikázání boží, to plnit' osoží. Čo je vyše tebe, to je nic do tebe.

Čo je vyše pochopení tvého, nechtej vedet',
ale čo ti Bůh prikázal, na to žádaj hledet'.

Prikázání zachovávat', to je tvé umení,
jiné veci prevyšujú tvoje pochopení.

Nepochopíš tvojím vtípem komára jedného,
neb sú i nejmenšie veci vyše vtípu tvého.

Skorej se v myslení tvojem všetečné utopíš,
nežli nečo z boských vecí rozumem pochopíš.

Dal ti Pán Bůh prikázání, to se uč poznati,
to je nejlepší umení, jiné nic neplatí.

Bůh te z neho súdit' bude, ne čos' se naučil,
než zdaliž si prikaz plnil, jako on poručil.

18. Srdce jaké, skutky také.

Srdce zatvrdlé kedysi zle se bude míti,
když se včulek ku pokání nedá nakloniti.

Srdce když dvoma cestami po slobode chodí,
nemá dobrého prospechu, samo sobe škodí.

Srdce bezbožné ze všeho bere pohoršení,
a ze zlého živobyťi nechce polepšení.

Srdce zlé se bolest'ami vždycky obtižuje,
a hříšnik ku starým hříhům nové pripojuje.

Srdce múdrého z múdrosti múže se poznati,
dobré ucho múdrost' jeho bude poslúchati.

Srdce múdré a rozumné od hříchu se vzdálí,
potem v skut[cí]ch spravedlivých má prospech nemalý.

19. Almužna mzdy svej netratí.

Oheň se hasí skrz vodu, a s almužnou zlosti,
almužna hráchy zetírá, a vede ku cnosti.

Nabuchodonozorovi Daniel dal radu:

by s almužnou odkupoval hráchův svých závadu.

Za almužnu boskú milost' dostaneš i nebe,
ty bližnímu dobré činíš, a Bůh zase tebe.

Dobrá almužna s modlitbú, i s pústem: tak svečí
anjel ku Tobiášovi mluvíce své řeči.

Čo dáš chudému, to Pán Bůh pripisuje sebe,
dá ti milost', a tvé hráchy oddálí od tebe.

Vidí Pán Bůh čo dáš komu, a z jakého srdce,
i tú nejmenšú almužnu sám ti odplatit' chce.

20. Milosrdenství ku bližnímu.

Rád si, když nekdo v úzkosti rád pomáhá tebe,
tehdy i ty rád pomáhaj bližnímu v potrebe.

Neodvracaj v potrebnosti od chudobných oko,
milosrdenství do srdca zaščepej hluboko.

Nakrm lačného, jak můžeš, nepusť ho prázného,
netup, ani nevysmívaj v chudobe žádného.

Na chudobných svet záleží, bez nich nemúž' býti,
buď láskavý ku chudobným, jak chceš nebe vzíti.

Žáden boháč až posavád nebe ne[nadobyl],
který nikdy ku chudobným milosrdný ne[byl].

Když bohatý milosrdne chudým dává chleba,
chudobní se mu odplat'á, pusťá ho do neba.

21. Súženého nesužuj i na seba pamatuj.

Nesužuj zarmúčeného, nemnož mu nešťestí,
zlorečený, kdo súženým rozmáhá bolesti.

Jak budeš sužovať toho, kdo nemá ochránce,
Bůh te z toho trestat' bude, jestli chudobný chce.

Mzdy delníkúmu neutrhuju, ani neodkládaju,
ale hnedky, čo zaslúžil, celú mzdu mu oddaju.
Jak ho budeš sužovati, raz vzdychne do neba,
a hnedky pomstvu od Boha vyzíská na teba.
Vdovám, sirotám, pocesným nechtej činiť krivdy,
tvú tvár z hnevu od chudobných neodvracaj nikdy.
Když nemajú potešení ve svete žádného,
kdo jich trápí, pomstvu získá od Boha samého.

22. Kdo chudobným krivdu činí, Boha milovat' nemíní.

Nečín krivdy chudobnému, nebo Búh s ním chodí,
míní trestat' takového, kdo mu v nečem škodí.
Komu chudobný zlorečí ze srdce žalosti,
vyslyší Pán Búh hlas jeho, za krivdu se zemstí.
Chudobný k tvému užitku nosí svoju úzkost',
neb ti ku milosrdenství dává příležitost'.
Bohu milý trpezlivý s psotú obklíčený,
jak mu ty víc psoty pridáš, budeš zlorečený.
Búh skrze súžených lidí bohatých probuje;
jak jim boháč lásku činí, i Boha miluje.
A jak psotného odháňá, když o pomoc prosí,
znamení jest, že i Boha v srdci svém nenosí.

23. Láska núdzným učinená hodna úctivého mena.

Pred knezem uponíž dušu, a pred pánem hlavu,
ku chudobným nakloň ucho, a dostaneš slávu.
Každému mluv dobrotive, vzlášte chudobnému,
pamatuj, že múžeš v psote byť podobný jemu.
Vyslobod' ho od pyšného, když mu krivdu činí,
čo Búh žádá, to srdce[e] tvé též nech činiť míní.
Milosrdným otcem bývaj všem sirotám v súde,

jak budeš patrónem chudých, slávy ti přibude.
Plače vdova i sirotky ve svojem súžení,
žáden nechce bez penezí prispet' k spomožení.
Buď ty otec, z púhej lásky fedruj nejmenšího,
a zůstaneš milým synem Boha nejvyššího.

24. Čas tvůj máš trávit v dobrém ži- votyí.

Otevri oči k videní, a na čas se dívaj,
času ku všemu dobrému [ochotne] užívaj.
To vykonaj, k čemu ti čas příležitost' dává,
když pomine příležitost', těžko se dostává.
Jako k zlému, tak k dobrému příležitost' slúží,
ten sobe sám škodu činí, kdo ku zlému túží.
Máš se s největšú starost'ú zlého varovati,
nebo kdo zlé v čase činí, darmo svůj čas tratí.
Pán Búh čas tvého života zanechal v krátkosti,
abys' se ho usiloval trávit' ve svatosti.
Jak ho ku zlému obrátíš, stráviš ho nadarmo,
a i pokuty pekelněj dostaneš si jarmo.

25. Zahanbení je dvojaké, jedno dob- ré, druhé ledajaké.

Dvojaké se zahanbení ve svete nachádzá,
jedno k sláve, druhé k hríchu člověka privádzá.
Jedno z pravdy, druhé ze lži jak z matky se plodí,
ale které ze lži jide, to i duši škodí.
Mnozí síc za svoju pravdu zahanbení byli,
ale v pravdivém mluvení cnosti nechybili.
Zmužilá vec pravdu mluvit'; teho Písmo chválí,
který pro své zahanbení pravdy se nevzdálí.
A nekterí pro cigánství byli zahanbení,
utratali svú statečnost' snad bez napravení.

Lepšia vec jest se pro pravdu nekdy zahanbiti,
nežli Boha, [dušu], lidí lhárstvím obraziti.

26. Nezakládaj na žiadnej veci.

Nežádaj nespravedlive statky nadobýti,
jak chceš v prácach tvých od Boha požehnání míti.

Ani nemluv, že ti dlouhý život pozůstává,
nebo nezvíš, kdy do hrobu spadne tvoja hlava.

Když si v štěstí, nenasleduj žádost' srdce tvého,
nemysli si, že te nesmi žádn trestat' z toho.

Nemluv, že si zhřešil mnoho, a nic zlé necítíš,
počkaj málo, budeš držet', čo si jednúc chytíš.

Bůh trestání za výstupky čím dále odkládá,
tým víc trestat' nekajících bezbožníkův žádá.

Ačkoliv i odpuštění dostaneš za zlosti,
neodkládaj všeho strachu, ne[jsi] v bezpečnosti.

27. Nezakládaj na samém milosrdenství boském. Hřích bez pokání nemine trestání.

Proto, že milosrdenství má Pán Bůh v hojnosti,
nepřidávaj hříchy k hříchom, a nepravost' k zlosti.

Čím je více milosrdný, tým víc bude trestat',
jak kdo pro jeho dobrotu v zlosti nechce prestat'.

Jestli se ti kdy přitrefí boskú milost' stratit',
neodkládaj ze dňa na deň k nej se zas navrátit'.

Milost' boží se utratí skrze prohřešení,
dostává se skrz pokání a skrz polepšení.

Neb jak se Bůh v prchlivosti ku tobe obrátí,
bez všej nádeje dušu tvú naveky zatratí.

Bud' ty dobrý, dokud on má dobrotivé oko,
jak budeš zlý, zatratí te do pekla hluboko.

28. Slovo boží slyšet, i plnit'.

Když se hlásí Slovo boží, poslyš ho v tichosti,
a čo slyšíš, vykonávaj ze vsej ochotnosti.

Ne teho, kdo Slovo slyší, než teho, kdo plní,
Pán Bůh v nebi za odplatu korunovat' míní.

Kdo ví vůlu pána svého, a plnit' ju nechce,
pán takého služebníka spravedlive tresce.

Který plní příkaz boží, ten Boha miluje,
a ten, který plnit' nechce, Boha znevažuje.

Život večný v prikázání boském mají lidé,
kdo se od neho vzdaluje, k zahubení jide.

Víra roste z poslouchání, a tá nic neplatí,
jestli to, čo víra káže, nemíníš konati.

29. Omlůvání lásku raní.

Čo tvá hlava nerozumí, nepúšťaj k mluvení,
bys' nebyl chytený v slove k tvému zahanbení.

Z múdrej reči roste chvála zmyslu rozumnému,
jide jazyk nemúdrého ku zvráčení svému.

Pomlůvač chválu podvodne na jazyku klade,
drží za zisk, když dvúch z lásky vyrážá ku zvade.

Ale jestli pomlůvača kdo za jazyk chytí,
musí pomlůvač z jazyka zahanbení vzíti.

Víc pomlůvač nežli zlodej lidem škody činí,
nebo on lásku braterskú pokaziti míní.

Nenávist', i nepřítelstvo, i potupu získá,
kdo klebety k nesvornosti svým jazykem píská.

30. Prítelé mnozí ve vlčej koži.

Jak máš jakého přítele, skusíš ho v úzkosti,
ale se mu nezdůveruj z lehkomyšlnosti.
Neb je který své přátelstvo v štěstí ukazuje,
a když přijde čas sůžení, přátelstvo zhadzuje.
Jiný zase své přátelstvo v nepřítelstvo mení,
nekdy k bitkám, k nenávisti, k zvadám, k pohanení.
Jiný bude tvým přítelem, když je při tvém stole,
ale v deň tvej potrebnosti odejde pospolu.
Kdo je přítelem do času, do jedne hodiny,
od toho nečekaj v nůdzi žádnú dobrodiní.
Odlúč se od nepřítelův, přítelův se varuj,
tajné veci srdce tvého žádnému nezjavuj.

31. Za přítele svého nikomu nechtej býti nepřítelem.

Nechtej býti za přítele bližnímu nepřítel,
nebo všech bližních káže milovať Stvoritel.
Jestli můžeš dvůch hnevnikův uvést' do pokoje,
vyhráš oboch, ale šanuj sám svedomí tvoje.
Jak bys' se mel za přítele na bližního hnevať,
tak jich k lásce neprivedeš, lépe jich tak nechať.
Když sú dva vespolek v hneve, a ty budeš tretí,
vetšá bude zlost', když spurnost' z trech lidí vyletí.
Přítelovi nepomůžeš, a sobe uškodíš,
když proti bližnímu hnevy v srdci tvém naplodíš.
Ačkoliv bys' mu pomohel, špatnú nótu hudeš,
jak bližnímu za přítele nepřítelem budeš.

32. Srdce jaké, užitky také.

Jaké semeno zaseješ, takové se zrodí,
z maku žito, z hrachu jačmeň zem žádná nesplodí.
Srdce tvé je zem úrodná, jak zaseješ zlosti,
to budeš žat', čo si zasál, nevyrastú cnosti.
Když se s trním, s bodlákami zem jednúc zašpatí,

ťažko potom zlé korene rýľem klčovati.

Obyčajne sedem razy hojnejšej se rodí,
čo lidem neni k pokrmu, a i zemi škodí.

Jak zlosť do srdca zaseješ, bude zrost svúj míti,
ale k tvojej jistej škode, k súžení a k smrti.

Z cností život, smrť ze zlostí jak z koreňa jide,
když do srdca zlosti seješ, budú k tvojej bíde.

33. Povinnosť otce a matky ku dieťaťu.

Matka m[o]sí chovať dieťa do tretieho roku,
nebo dieťa v takom čase má polovic veku.

Dieťa, ktoré má tri roky, už ho je polovic,
ješte ho tolko priroste v čase svém, a ne víc.

Od tretieho roku tatík má starosť naň míti,
Živiť, učiť ku dobrému, a v cnostech cvičiti.

A síc až do toho času, dokud samo sebe
nebude si dostatečné pomáhať v potrebe.

A jak matka nebo tatík živý byť prestane,
tehdy starosť žijícimu na dieťa zůstane.

Povinní sú rodičové od prirodzenosti,
na dieťky meť pilnú starosť podle svej možnosti.

34. Jazyk srdc[e] oznamuje. Jaký člověk, ukazuje.

Pes ze srsti, a pták z perí, a člověk z jazyka
se poznává, oznamuje přísloví muzika.

Srdce lidské nevidíme, jazyk ho zjavuje,
a jaký je v sobe člověk, jazyk oznamuje.

Poznáš blázna i múdrého, když počne mluvíti,
jaký jazyk, taký člověk, jináč nemůž' býti.

Blázen mluví podle vůle bez vsej rozumnosti,
a múdrý podle rozumu k užitku v krátkosti.

Kdo dá cukru do smetany, masla nenamutí,
bláznivost' v řeči zmišaná nemá žádnéj chuti.

Rýchly jazyk ku mluvení je neužitečný,
múdry jazyk s hlúpú hlavú nebývá statečný.

35. Naučení ku cvičení, ku činení.

Neprotiv se tvrdošijne pravdivému slovu,
ani zvady pominulej neopakuj znovu.

Težko se plaviť na šífe proti bystrej vode,
jak se sprotivíš mocnému, bude ti ku škode.

Nevstyd' se výstupky tvoje skrúšene vyznati,
jak chceš zase dobrý život naspátek dostati.

Vždy bojuj za spravdlivosť, neboj se umríti,
budeš Boha v bojování pomocníka míti.

Nebud' jako lev v tvém dome, domácích nesužuj,
neutískaj tvých poddaných, jiných neposudzuj.

Ponevác je tvoja ruka roztáhnutá k braní,
nech nebude, když potreba, stáhnutá k dávání.

36. S mocným pravotení ku užitku ne- ni.

Nevchádzaj do práva s mocným, boj se jeho moci,
nebo mocným a i právo bývá ku pomoci.

Potem vpadneš do rúk jeho krem tvého nadání,
namísto spravdlivosti získáš sužování.

Podle porádku dobrého tak by melo býti,
aby každý podle práva svoje mohel vzíti.

Ale velmi nebezpečno jest do práva vléztí,
nebo v práve nečo vyhrať záleží na štěstí.

Čo chceš dostať, nedostaneš, ješte stratíš tvoje,
a krem toho nebudeš meť žádného pokoje.

Kdo ti odnímá vinicu, popust' mu i lúky,
bys' do jeho, jako Naboth, neupadel ruky.

37. Každá zvada škodí rada.

Nechtej se s takým vaditi, kdo má moc penezí,
nebo sila týchto časúv v penízoch záleží.

 Za peníze proti tobe i král mu posluží,
 teba žádnen nezastane, ponevác si v núdzi.

Ani s jazyčným nevchádzaj do vadení nikdy,
jak nechceš z jeho jazyka dostať sobe krivdy.

 Ty hranicu drév vystavíš, a on ju podpálí,
 a teba ku popálení do ohňa povalí.

Ndrž spolky s neumelým, neb se může stati,
že te, i tvojich potomkúv bude pomlúvati.

 Když on podle svej sprostosti nezná tvej dobroty,
 z malej veci te privede do velikej psoty.

38. Nad kajícím z hríchu nevyvádzej smíchu.

Nechtej opovrhovati člověka takého,
který zlý byl, ale se juž odvrátil od zlého.

 Jako všeci, tak a i ty, v tej smrtedlnosti,
 upadáme nenadáte do hríchúv z krehkosti.

Na oči mu nenadhadzuj, čo prv činil zlého,
zahanbíš ho, aneb vzdálíš zase od dobrého.

 Mocnosť boská je veliká, i mrtvých vzkřisuje,
 kterí byli v hrobe hríchúv, s lásku obživuje.

A ty, jestli dobre žiješ, nemáš v tem jistosti,
že zetrváš až do smrti pri boskej milosti.

 Dismas kající byl lot[r,] prece nezahynul,
 a Judas byl apoštolem, však pekla neminul.

39. Nad smrťou nepřítele nepodskakuj vesele.

Neraduj se, že nepřítel tvůj zomrel jeden raz,
a i tvého živobytí príde posledný čas.

Vícej sobe nežli tobe tvůj nepřítel škodil,
neb hnev v sobe a ne v tobe ku svej škode plodil.

Nežádaj mu žádnú pomstvu, modli se za neho,
ne on, než Bůh te proboval skrze ruku jeho.

Všeci chceme příst' do neba, i ty tam chceš vjíti,
vícej lidí vetšú slávu budú v nebi míti.

On ti do neba pomáhal v svojem živobytí,
ty mu všemožne pomáhaj juž po jeho smrti.

On skrze své sužování honil te do nebe,
ty mu pomóż skrz modlitbu, jestli je v potrebe.

40. Bláznův se varuj, a múdrých ša- nuj.

Nemaj s blázny žádnéj rady, oblibujú chyby,
ne to rad'á, čo by meli, než čo se jim líbí.

Přidržuj se starých lidí zbehlejších v múdrosti,
jejich přísloví rozumné poslúchaj s pilností.

Zostríš vtip tvůj z jejich řeči, naučíš se mnoho,
budeš vedet' čo kdy činit', jako uctit' koho.

A i mluvit', když potreba, budeš rozumeti,
jak zadržíš chválítebné přísloví v pameti.

Kdo se s blázny tovariší, a múdrých vysmívá,
ten v samej samopašnosti své chování mívá.

Rád otvírá svú papulu k hojnému mluvení,
v jeho řeči a i v skutcích nic dobrého neni.

41. Sedlák skrze své roboty pomáhá svetu ze psoty.

Nezhaňuj sedláka proto, že pracuje mnoho,
čím vícej sedlák pracuje, svet bohatne z toho.
Težké jeho pracování je k tvému užitku,
bez sedláka nebylo by chleba v tvém příbytku.
Všeci sme prišli s Adamem k prestúpení dluhu,
proto nás všech spravdlive Búh odsúdil k pluhu.
Že sedlák robí za teba, a tvé ruky mení,
preto ty ho nevysmívaj, nedrž v pohanení.
Nemá sedlák úctivosti, a na nem svet stojí,
i kdy nejlépej pracuje, každého se bojí.
Neubližuj sedlákovi, nech robí své práce,
jak Búh sedláka požehná, budeš jest' koláče.

42. Nechod' do cudzého domu, jak ne- máš příčiny tomu.

Když prichádzáš ku nekomu, v tej veci pozor daj,
prv než vstúpiš do svetnice, na dvere zaklopaj.
Jak se žáden neohlásí tam, kam žádáš vjíti,
nevstupuj tam, jestli nechceš prekážku činiti.
Jestli vejdeš bez ohlasu, a tam tajnosť majú,
zahanbíš se, jak ti hnedky zas vystúpiť dajú.
A jestli te nechcú vyhnat' pro statečnost' svoju,
zlým okem budú pohlídat' na osobu tvoju.
Jak nemáš jistej příčiny vstúpiti do domu,
pro samé navštívování zrídká chod' ku komu.
Kdo od teba politične žádá byť navštívén,
rád bude, když přijdeš k nemu, račej, když pújdeš ven.

43. K trestání nebud' náhlivý, ale ve všem povážlivý.

Hrích jest trestat' nevinného, a vinných chváliti,
když si pánem, máš se teho rozumne vzdáliti.

Lépej odpustit' vinnému zaslúžení jeho,
nežli trestat' nevinného podle zmyslu tvého.

Jak kdo prosí za vinného, odpustit' mu svečí,
neb pro takové odpuštění získáš rešpekt vetší.

Vždycky síce spravedlivost' máš míti pri sebe,
ale též prosbu za vinných nevzdaluj od tebe.

I to bude spravedlivost', když k prosbe vzácného,
bez pokuty zaslúženej propustíš vinného.

Nech víc platí k odpustení prosba muže ctného,
než výstupek ku trestání prestupníka zlého.

44. Rozkoš vrchnosti obci je k zlosti.

Podle dávného skusení rozkoš obcu kazí,
neb do obce skrze rozkoš všeliká zlost' vchází.

V kterej krajine knížatá hnedky ráno jed'á,
tak krajinu zničemňujú, a o tom neved'á.

Výborné jídla pri stoloch, pití ustavičné,
dluhé spaní, časté hraní, a šaty rozličné,
mnohé kone, pritom domúv výborné stavení,
a chyba v spravedlivosti, obce jest zvrácení.

Jako kníže, neb hospodár v dome svém se rídí,
tak se spravuje i obec, jakú vrchnost' vidí.

Jak je vrchnost' od rozkoše scela oddelená,
tam i obec v svej celosti zetrvá schválená.

45. Skrovnost' v chování od psoty brání.

Jestli žádáš byt' bohatý, nauč se skrovnosti,
a jak chceš byt' pri rozume, bývaj pri strídmosti.
Jestli žádáš meť slobodu, sám nad sebu panuj,
jak chceš meť od všech úctivost', všeckých lidí šanuj.
V štěstí nebud' rozpustilý, v neštěstí nezúfaj,
ve vecech tebe nemožných na sile netrúfaj.
Když si v štěstí, skrze skrovnost' uč se v póstoch žítí,
abys', když přijde chudoba, vedel hlady mríti.
Nestálost' sveta tohoto rada se promení,
však srdce k úzkost'ám zvyklé k zármutku nezmení.
Když si v štěstí, tak se chovaj, jako bys' nemel nic,
a když súžení pripadne, miluj ho čo nejvíc.

46. Uč se od mladosti, jak máš žít' v starosti.

Kdo ku cnostem, k dobrým mravom privyká od mladi,
ten svú starost', jak k nej přijde, na hodnost' posadí.
Každý starý, který mladším dobrý příklad dává,
od mládencúv bohobojných slušnú čest' dostává.
A i od bezbožných lidí chválen býti musí,
každý chválí, čo je dobré, jak zlé v nem neskusí.
Život starého člověka mladým je regula,
víc příkladem [nežli slovem stahuje se vála.]
Nejvíc se má starý starať o cnostlivé [žití],
aby mohel mladým lidem ku příkladu býti.
Jak za mladi neprivykneš k dobrému činení,
málo chybí, že v starosti budeš pohanený.

47. Pro titul nejaký nebud' ledajaký.

Nemiluj velké titule, když ti jich dávají,
snad se lidé skrz titule sklamati žádají.

Nekdy te skrze titule připodobňá k Bohu,
ale k boství ani sobe pomócti nemo[h]ú.

Teba za boha učíňá, ačkoliv sú lidé,
ale tvej smrtedlnosti nepomúžú bíde.

Ačkoliv ti nekdo dává titulúv čo nejvíc,
nevyzdvihuj srdce tvoje, pamatuj, že si nic.

Statečný je, kdo titulem hodnosť komu činí,
ale blázen, kdo z titula pýšiti se míní.

Nic z titula neprirosteš, titul týká uší,
pýchu do srdca pro titul púšťati nesluší.

48. Zmužilost' pekná cnost'. Pro dobré činení nechtej byt' chválený.

Zmužilost' je trpezlivá, velké veci činí,
za činení chválitebné chvály brať nemíní.

Ačkoliv chvály nežádá, predce ju dostává,
když památku v dobrých vecech po sebe nechává.

Chvála od teho uteká, kdo ju nasleduje,
a za tým náremne beží, kdo jej ustupuje.

V dobrých vecách bud' zmužilý, a nežádaj chvály,
kdo svú chválu vyhledává, není v dobrém stálý.

Kdo svoju tvár pro památku klade na obrazy,
na to myslí, od dobrého vúlu svú odrazí.

Lépej pro dobré činení byt' v lidskej pameti,
než statuy k svej památce na rínku staveti.

49. Slovo učí, příklad táhne. Skorej příklad k práci nahne.

Nejjistejšé naučení od příkladu jide,
vícej příklad nežli slovo nasledujú lidé.
Slovo uší se dotýká, ale příklad očí,
skorej k tomu, čo kdo vidí, k činení prikročí.
aalam[ú]n Roboamovi nechal naučení,
v knihách svojich, které napsal k dobrému činení.
Nenasledoval Roboam slovo než příklady,
to syn činil, čo i otec, hnedky od svej mladi.
Čo chceš, aby tví domácí činili [ochotne],
to pred nimi, by videli, sám pracuj robotne.
Když te uvid'á pracovať, budú se vstydiť,
má jim tvůj příklad ku práci k naučení býti.

50. Král je k pracování, ne ku zahálá- ní.

Nemysli si, když si vrchní, král, hospodár, vůdce,
že bys' nemel k žádnéj práci oddávat' tvé ruce.
Neni vrchnost' ku zahálce, než ku pracování,
jak pracuješ ku užitku, nikdo te nezhaní.
Když si vrchní nad jinými i nad sebú panuj,
nikdy od statečnej práce ruky tvé nehamuj.
Jiných máš rozumem řídit', pekne rozkazovať,
všeckých pre tvoju statečnost' v prácách prevyšovať.
Pekná vec jest na vrchnosti, když všem rozkazuje,
ale v prácách svým poddaným se pripodobňuje.
Jak je hlava v lenivosti, i ruka nerobí,
lenivý král i vojákúv lenivých spůsobí.

51. Chromý v pevnosti má sily dosti.

Nejlepší chromý do vojny, ten se bránit' musí,
jestli se bránit' nebude, jiste smrt' okusí.
Když utíkati nemůže, na místě zostane,
neb zvítěství, anebo smrt' v bitce si dostane.
Nemá nádej v utíkání, přibývá mu sily,
nebo zůstat', nebo dostat'! ku zvítěstvi cílí.
Dokud chromých nepobiješ, budú se brániti,
jak netrúfáš na tvej síle, nechtej jich drážiti.
Dávid do pevnosti Sion vojákův nevsadil,
dokud slepých a kulhavých v Sionu nezhladil.
Nedávaj se proti tomu, kdo má zlú podobu,
aby ze zúfanlivosti nezbil tvú osobu.

52. Kdo se smrti bojí, v bitce neobstojí.

Který vojak o zvítěstvi, i o slávu stojí,
v bitce udatne bojuje, smrti se nebojí.
A jestli se začne v boji nepřítela báti,
tehdy smelost', silu, flintu, i život utratí.
I tys' voják, pokud žiješ, jak chceš zvítěziti,
musíš udatne bojovat', a strach odložití.
Nepřítel svet, telo, diabel vždy sú proti tebe,
žádajú te zamordovat', a odvést' od nebe.
Nezáleží bitka s nimi na flinte a meči,
prevýšíš jich, jak se vůli sprotivíš, jak svečí.
Prevýš vůlu, i jich zmóžeš, koruna te čeká,
zvítězuje, kdo se s nimi bojovat' neleká.

53. V svete úzkosti až do sytosti.

Nenazývaj šťastlivého, kdo ve svete žije,
nech je v jakémkoliv stave, psote se neskryje.
Všecko lidské pokolení poddáno je bíde,
v žalári je, dokud k smrti šťastlive nepríde.
Čím kdo ve väčšej rozkoši, anebo v hodnosti,
když je v tele smrtedlném, vícej má starostí.
I tá hodnosť je súžení, rozkoš nic neplatí,
i ten Krézus pro bohactvo pokoj srdce tratí.
Žádné lidské potešení bez zármutku neni;
i to čo je nejmilejšé, v nenávist' se mení.
Všem žijícím ze súžení podává se míra,
ten nech je blahoslavený, kdo dobre umírá.

54. Zachovávat' prikázání, to te od zlé- ho zachrání.

Ačkoliv ti nekdy štěstí slúží ku nečemu,
jak by bylo proti Bohu, neprivoluj k temu.
Ačkoliv by něco bylo dobré ku užitku,
jak je obec proti temu, neber do príbytku.
Ačkoliv bys' byl i králem, drž ustanovení,
i zvíťeství bez [regule] v úctivosti neni.
Iných vůli se poddávaj, a i dobrej rade,
jak budeš povolný jiným, budeš dobrý všade.
Vícej šanuj prikázání, nežli tvoju chtivosť,
obecnému prikázání vždy dávaj úctivosť.
Byť by bylo i nejlepší, jak se všem nelíbí,
nečiň, abys' v dobrej veci neučinil chyby.

55. Kde zlost' má své panství, tam cnosť na vyhnanství.

Kde nepravosť má slobodu, tam cnosť v nenávisti,
medzi zlými i nejlepší nezústane čistý.

Kde zvrácené dobré mravy, tam bezbožnosť stojí,
tam nemůže dobrý člověk obstáti v pokoji.
Když krajina bezbožného má nad sebou krále,
v tej krajine rozrastajú zlosti ne namále.
Tam bezbožní rozkazujú, dobrí m[u]sá slúžiť,
a za krivdy všelijaké nesmejú se túžiť.
Bezbožní majú slobodu, dobrí sú poddaní,
bezbožnosť má od všetch chválu, a cnosť každý haní.
Jak budeš medzi takými, radnej slúž než panuj,
viacej cnosti, dušu, Boha, nežli seba šanuj.

56. Chýr dobrý chceš míti. Musíš dobre žíti.

Jak chceš, aby byl u lidí dobrý chýr o tobe,
tehdy vždycky té dve veci máš míti pri sobe:
Jedna vec jest[:] abys' mluvil čo nejlepší reči,
a nikdy z úst nevypúšťal, čo mluvit nesvečí.
Druhá vec jest: abys' činil, čo je statečného,
a nikdy se nerozpúšťal do účinku zlého.
Na jazyku i na rukách tvá statečnost' stojí,
vždy dobře mluv, i dobře čiň, zústaneš v pokoji.
Jaký chýr chceš meť o sobe, buď sám v sobe taký,
jak zlý budeš, chýr o tobe bude ledajaký.
Podvodne chýr učiněný nemá stálej slávy,
pekný chýr splodzujú dobré reči, skutky, mravy.

57. Týchto peť vecí vrchnímu meť svečí.

Rozkazovať, zakazovať, súdiť, zlých trestati;
pritom dobre zaslúženým nečo darovati.
Tých peť vecí ten má míti, který jiných rídí,
kterú vec jako má konat', nech rozumem vidí.
Mnoho očí m[o]sí míti, kdo je nad jinými,

aby mohel pokoj býti medzi poddanými.

Vc na svojich, než na seba musí me starosti,
milosrdným vždycky bvat pri spravedlivosti.

Temu snadno odpteti, ktor se poddává,
teho skrotiť, ktor proti pokoji povstává.

Mstit se nikdy nech nead, kdokoliv panuje,
jestli Boha, obcu, seba láskave anuje.

58. Tam ne dlh  panování, kde poddaných sužování.

Kter král, aneb monarcha na zisk svj nehled,
ten na trne svm krlovskm pri pokoji sed.

Ale jak lp poddaných, chtíc bohatým bti,
neme stl na trne pri pokoji žiti.

Najprv vzbud proti sebe u lidu šemrání,
když poddaných ohlupujc nt ku ebrn.

Potem [a i reb]ellie vznikají velik,
když se nem znášeti nálezky velik.

Tak a i ty když si pánem, neb hospodár domu,
k rozmnoen statku tvého neber nic nikomu.

Jak poddaných m bohatých, dost si juž bohat,
jak poddan s žebráci, nem nic ani ty.

59. Pansk zbytky zbo príbytky. Páni když po vůli in, mnohých zboiti mn.

Preto je svet tak chudobn, že pnov seda,
rozkoše vyhledávají, mnoho trovit veda.

Kdyby páni skrovne ili, ne podle slobody,
snad by nebylo ve svete tak mnoho chudoby.

Jak m bohactva v hojnosti, penez velk sumu,
neij podle tvej adosti, než podle rozumu.

59. Panské zbytky zúbožá príbytky.

Páni když po vůli číná, mnohých zú-

božímá živáš k tvej žádosti bez rozumu statku,

jistá vec jest, že bohactví bude ti k úpadku.

Nechtej tak žít jako můžeš, ale jako sluší,

ku svetskému obyčaji neobracaj uši.

Nepas žádost' po rozkošách v zbytečnej hojnosti,

s tým samým bud' spokojený, čoť' je k potrebnosti.

Nóta patnáctá.

Audivi, qvód tonderent pastores tui greges tuos. 1. Reg. 25.

Patnáctá nóta má místo na vrchu Karmeli,
kde strihači Nábalovi hodování meli.

Nábal, blázen podle mena, z Kalef pokolení,
mel košáry na Karmelu, v Maon obydlení.

Býval v Maon pustatine bohatý velice,
mel tisíc kóz na Karmelu, ovec tri tisíce.

Pásali jich pastýrové v pustatinách smele,
všeci súde v bezpečnosti pískali vesele.

Dokud s nimi Dávid býval, veselo jim bylo,
a ze stáda skrz zlodejstvo nic jim nechybilo.

Když se Dávid v pustatinách pred Saulem skrýval,
tak pastýrúm Nábalovým ku užitku býval.

Ve dne meli odpočinek, v noci dobre spali,
když tam byl Dávid s vojá[k]y, škody se nebáli.

Vyšel Nábal na vrch Karmel ovce své strihati,
masa, chleba pre strihačúv kázal nachystati.

I pre seba velmi velkú hostinu pripravil,
aby vesele s valachy strihání odbavil.

Zvedel Dávid pospíchajíc k Fáran pustatine,
že se chystá na Karmelu Nábal ku hostine.

Žádal býti též účasný valaského stolu,
neb s valachy Nábalovi byl k užitku spolu.

Deset' mužúv svojím menem poslal k Nábalovi,
aby poslal něco chleba skrz nich Dávidovi.

Když vojáci Dávidovi k Nábalovi prišli,
takto k nemu povedeli z Dávidovej mysli:

Pokoj bratrúm, pokoj tebe, pokoj domu tvému,
pokoj tvému hospodárstvu, a i statku všemu.

Týmto spúsobem te náš pán Dávid pozdravuje,
a pritom ti ponížene takto odkazuje:

Že mnoho rokúv tvé veci byli v bezpečnosti,
kozy, ovce, i pastýri z jeho prítomnosti.

Když uslyšel, že pastýri strižú stáda tvoje,
kterí s nami v pustatinách meli dost pokoje.

Skrz nás syn tvůj Dávid prosí z dobrodiní tvého,
bys' mu čo k zjedení poslal, i vojákúm jeho.

Na to Nábal odpovedal: Čo po Dávidovi[!]
Já skrze vás nic nepošlem Izai synovi.

Jaký mi je Dávid člověk[,] na neho nic nedbám,
choďte mi přeč svojú cestú, ničeho vám nedám.
Oddali se služebníci po horách túlati,
kterí nechcú pánúv svojich v ničem poslúchati.
Mnohým by se tým spôsobem túlati líbilo,
kdyby jim v túláni jejich chleba nechybilo.
Bylo by to, abych já vzal od úst sluhúm mojim,
a dal takovým tulákom, o kterých nestojím.
Ze zlým chýrem k Dávidovi prišli služebníci,
rozhneval se velmi Dávid té reči slyšící.
Hned čtyristo chlapúm kázal meče s sebú vzíti,
chtel Nábala, i to čo má, do rána zhubiti.
Rékel pastýr k Abigail, Nabalovej žene:
Znevážil Nabal príchodzích v Dávidovém mene.
V dobrý deň ku nemu prišli, ačkoliv neznámí,
ale nic neobdrželi, [po] čo sú poslaní.
Dobrý Dávid, i vojáci, nic neni v nich zlého,
a hle, potupu získali od manžela tvého.
Nám valachom k obtížení nikedy nebyli,
ani nám ovce ze stáda skrz nich nechybili.
Dost sme s nimi na Karmelu důverne chodili,
ani ovečkám, ani nám v ničem neškodili.
Tuto hnedky Abigail nechajíc salaše,
vzala chleby, škopce, vína, hrozná, fíky, kaše.
Vyšla proti Dávidovi, s darmi ho skrotila,
a od mstení prchlivého v spátek obrátila.
A Nabal byvše ožralý nic nevedel o tem,
když zvedel, od strachu zemrel v desátý deň po tem.
Jaká bývá pro nevdečnost' u lidí klopota,
oznamuje velmi skrátka tá patnáctá nóta.
Pre pastýrúv Nabalovi tú nótu dáváme,
když z jeho pastýrúv mena známého nemáme.

1. Kdo Boha líbí, nic mu nechybí.

Tým, který Boha milují spravedlivým srdcem,
nic se jim v jich živobyti neprotiví v ničem.
Všecko jim, čo je ve svete, ku dobrému slúží,
nic jim k dobrému nechybí, ačkoliv sú v núzi.
Kříže, bídy, i nemoci, úzkosti, súžení,
nemůže jim v jejich srdcích skazit' potešení.
Všeck[y] odporné případky za zisk pokládajú,
nebo ve všem vůlu boskú býti uznávají.
Čo jim dává ruka boská, to berú s vdečností,

že na nich nezapomíná, drží si za štěstí.

Když to všechno oblibují, čo se Bohu líbí,
všecko jim k dobrému slúži bez všeckej pochyby.

2. Privykaj k cnosti hned od mladosti.

To se majú deti učiť od svojej mladosti,
čo jim má byť ku užitku, když prijdú k starosti.

V každém veku človekovi cnosť k užitku bývá,
dobře činí, kdo ju sobe z mladi nadobývá.

Čím více se zakorení, víc ovotce rodí,
čím víc cností kdo užívá, víc užitku plodí.

Nemá v cnosti nedostatku, kdo cnosti užívá,
nebo skrze užívání více jej přibývá.

Daremné kumšty v mladosti dítkám nepredkládaj,
čo nemá byť užitečné, jim vedet' nežádaj.

Jak se chlapec pekným cnostem z malička naučí,
když přijde do veku svého, bude k všemu súcí.

3. Láska rodičův veliká nech srdcá dítek proniká.

Žáden neví, jakú lásku rodič má k dítěti,
jedine ten kdo má dítky, o tom máš vedeti.

Rodič všeckú svoju starosť na dítky obracá,
vdečne pro jejich užitek peníze utrácá.

Když se dítkám dobře deje, rodič se raduje,
a z neštěstí dítek svojich srdce zarmucuje.

Jak Dávid za Absolóna žádal by zemřítí,
než by se čo zlého dítkám melo přihoditi.

Všecko zemské potešení rodič z dítek mívá,
vzvlášte když na ctné chování dítek svých se dívá.

Jak kedy vidíš rodičův s deťmi se blázniti,
vymlúvaj jich, neb jim radí láska tak činiti.

4. Dítěk cvičení malý kumšt není.

Jak chce rodič z dítek svojich dostať potešenie,
musí jich hneď od malička meť v pekném cvičení.

Nemusí jich za každú vec trestať s ukrutnosťou,
ani tiež neukazovať zbytočnej milosti.

Když dítě zbytočnú lásku od rodičův vidí,
dobře činiť i poslúchať rodičův se vstydí.

Potem pomaly prichádza ku rozpustilosti,
nazatým má i rodičův v opovrženosti.

A jak rodič z ukrutnosti vždycky dítě bije,
ohlúpí ho, až z hlúposti necnostlive žije.

V dobrých veciach i v cvičení m[o]sí byť prostrédek,
v tejto veci, kdo ju skusil, nech ti bude svedek.

5. Kdo trpí nevinne, radost' ho nemi- ne.

Jestli te nespravedlive vrchnost' žádá trestať,
zdrž se při trpezlivosti, a nechtej nic reptat'.

Težko síc jest nevinnému pokutu podstúpiť,
ale dobre s nevinnost'ú i k smrti pristúpiť.

Nezarmucuj srdce tvoje, ani neplač preto,
nebude vždy sudcem tvojím milostivé léto.

Vidí Pán Bůh tvú nevinnost', i pokutu tvoju,
dost' mej na tem, když ti dává z neba milost' svoju.

Neuznávaj se v neštěstí býti v čas takový,
[a i] k smrti s nevinnost'ú vdečne bud' hotový.

Mysli sobe, že sudcové můžú te zabítí,
ale duši, jak ty nechceš, nemůžú škoditi.

6. Pri cnosti sedaj, chvály nehledaj.

Marnej chvály nechtej hľadať, neb je časná míra,
ona jako mol nebeskú odplatu zežíra.

Když nežádáš žiadnej chvály, tak ju nepotupuj,
pro ňu, abys' ju nedostal, cnostem neustupuj.

Nech chvála chodí jako chce, ty čiň dobre vždycky,
nedbaj na to, nech te chváli, neb ne jazyk lidský.

Jak se od cnosti vzdaluješ, nechtíc dostať chvály,
pro cudzú vec svoju tratíš, blázen si nemalý.

Jak proto cnosť potupuješ, že chvála z nej jide,
zlého mena si nežádaj, jináč přijdeš k bíde.

Kdo pro potupení chvály nechce činiť cnosti,
sám prichádza k potupení vpadajíc do zlosti.

7. K peknému mluvení pridaj i činení.

Kdo každému pekne mluví, a i dobre činí,
teho každý pro dobrotu milovati míní.

Bývaj tehdy sladký v reči, v skutku užitečný,
budú o tobe mluvíti, žes' člověk statečný.

Jak kdo komu dobre činí, ještě zlý zůstává,
jestli k dobrému činení zlé reči pridává.

A ten horší, který s rečmi líbežnými chodí,
dobře nikomu nečiní, komu může, škodí.

A ten obecně nejhorší od všech se menuje,
který slovem a i skutkem jiných obrazuje.

Ze slovy srdce raní, a ze skutkem škodí,
tak největší pohanení menu svému plodí.

8. Peknejšia panna, když je neznámá. Panna v skrytosti má víc milosti.

U apart'anův chválitebný ten obyčej býval,
že se zřídka křem rodičův kdo na panny díval.

Sedávali v domoch svojich porádne v skrytosti,
by o sobe nevzbudili nejakej povesti.

A jak kdo pochválil pannu, ačkoliv námále,
známo učinil, že ju zná, čo nebylo k chvále.
Tá byla nejstatečnejšá, zaslúžila venec,
kterú chválit', ani hanit' nemohel mládenec.
I dobre o cudzích ženách zlé bylo mluvíti,
neb jich z domu na ulicách nebylo videti.
I včul panny, které doma vskryte sedávají,
peknú ze svého panenství vůňu vydávají.

9. Ten v blahoslavenství sedí, kdo na Boha v nebi hledí.

Ne ten je blahoslavený, který má dost všeho,
než ten, kdo cnostlive žije chválíc Boha svého.
A i tak blahoslavený nemůže včul býti,
dokud telo smrtné s dušú bude žíti.
Blahoslavenství záleží na boském videní,
kde žádná rozkoš v zármutek nikdy se nezmení.
Vidět' Boha, a užívat' je blahoslavenství,
to ve svete nenalezneš, kreme protivensství.
Jak včul svatý nezostaneš, dokud nosíš telo,
po smrti svatý nebudeš, byt' by se ti chtělo.
Svatý život i svatá smrt' pomáhá do nebe,
svatost' ku blahoslavenství pomůže i tebe.

10. Nesvečí se bohatému pravotit' proti chudobnému.

Nech se bohatý s chudobným nedává do práva,
neb z takého pravotení potupu dostává.
Jak premóže chudobného, nemá mu čo brati,
a jak prehrá, tehdy mnoho k škode svej utratí.
Čokoliv se mu přihodí, nemá chvály z toho,
buďto vyhrá, nerozmnoží z toho statku svého.
Buďto prehrá, aneb vyhrá, hanbu sobe získá,

že bohatý chudobného skrz právo utiská.
Velká hanba jest takú vec právem dostávati,
která za fajku tabaku k užitku neplatí.
A tým větší hanba, silu obracat' na teho,
který je mdlý, a v chudobe nemá chleba svého.

11. Lekár k svej pomoci víc množi nemoci.

Kdyby vždycky všeci lidé v svete zdraví byli,
tehdy by velice psotno lékařové žili.
Kterí z cudzého neštěstí ne najhorej žijú,
neb plat berú, i když koho lékařstvím zabijú.
Nemocný víc od lékaře, nežli od nemoci,
cítí v svém tele bolesti ve dne a i v noci.
Když pomáhá, víc rozmáhá chorému bolesti,
nekdy i to predpisuje, čo nemúže znéstí.
Jeden lekár prodlužuje nemoc z lenivosti,
a druhý ju víc rozmáhá snad z nevedomosti.
Tretí, ačkoliv rozumí, nemoc prodlužuje,
by mohel víc platu brati, čím víc navštívuje.

12. Kázeň slyšíš proti zlému, sobe přips, ne jinému.

Když uslyšíš naučení z kázne neb z čítání,
máš ho sobe přijímati k pilnému konání.
A jak slyšíš proti zlostám mluvíti nekoho,
že je taký, jako slyšíš, nemluv na nikoho.
Tak si myslí, že se mluví tobe, ne jinému,
když se zlosti ohlašujú, vstúp k svedomí tvému.
Jak vidíš čo v srdci tvojem, proti čemu je řeč,
byť by bylo nejmilejšé, vzdál se od teho přeč.
Nevskládaj to na nikoho, že se mluví jemu,
čo ty slyšíš, to přijímaj k polepšení tvému.

Nechaj jiných, to je tvoje, čoť' jide do uší,
v dobrém se cvič, čo máš zlého, nenechaj na duši.

13. Starých lidí ctíti máš povinnost míti.

V aparte byla uložena pokuta mladému,
jak neuctil, aneb z místa neuhnul starému.
Včulek jak starý mladému z místa neustúpí,
mluvá o nem neúctive: že je starý hlúpý.
Nemá starý úctivosti od mladej čeledi,
nebo každý v svej mladosti samopašnosť' hledí.
M[o]sí starý ustúpiti bez všej úctivosti,
myslíc sobe: čo sem dožil pri mojej starosti.
Težká starému chudoba, težšá neúctivost',
jak chceš dožit' do starosti, daj starým úctivost'.
Dva medvedi čtyricet dvúch chlapcův roztrhali,
když cti Elizeusovi starému nedali.

14. Ne z bohactva, ale z cnosti, nado- budeš úctivosti.

Nepekna vec, kdo bohactví svoje zvelebuj,
své bohactví pro svú chválu lidem ukazuj.
Ty máš ozdobit' bohactvo, ne teba bohactví,
jak nemáš cnosti a mravúv, celý si v žebráctví.
Stříbro, zlato, drahý kameň, je dobrý sám v sobe,
drahá perla svej dobroty nepožičá tobe.
Ty musíš byť v sobe dobrý, jak chceš chválu mítí,
tehdy ty z tvého bohactva nechtej se chváliti.
Jak se chválíš z cudzích vecí, si blázen hotový,
žáden múdrý, čím nevládne, to svoje nepoví.
Čo ti z úžery, z lúpeže, z požičávek přijde,
neni tvoje, mej za jisté, mluvá múdrí lidé.

15. Služebník jak krade, nemilý je všade. Vernost' služebnému prislúchá každému.

15. Služebník jak krade, nemilý je všade. Vernost' služebnému prislúchá každému.

Verný služebník nejlepší; jak nemá vernosti, u žádného hospodára nebývá v milosti.

Dobrej služby taký sluha sobe nenalezne,
který gazdovi ven z domu čo může, to vezne.
Ješte by mel zavarovat', a on nejvíc kradne,
takového sluhu v dome je držat' nesnadne.

Tajemný domácí zlodej všeckým v dome škodí,
neb u gazdy podezrení zlé o všeckých plodí.

Pracuj čo ti gazda káže, a buď mu vždy verný,
potem i gazda k tvej chvále bude ti důverný.

Jak mu budeš ve všem verný, synem mu zostaneš,
jak te v krádeži popadne, potupu dostaneš.

16. Ponížení hore jidú. Pyšní spadajú na bídu.

Spýtal se Ezop Chilona: Čo Jupiter robí?

Odpovedel Chilon takto: dve veci púsobí.

Jedno jest: že ponizuje, čo vysoké bylo,
a druhé: že povyšuje ponížené dílo.

Čokoliv je v celém svete lidského činění,
nemůže býti v stálosti, všecko se promení.

Vysokost' se ponizuje, nízkost' povyšuje,
kdo chce býti nekdy velký, nech se ponizuje.

Pyšní jidú dolu hlavú, hore ponížení,
týchto Búh opovrhuje, tých vede k spasení.

Búh lidí pro poníženost' zvyšuje do nebe,
chceš meť nebe, tehdy pýchy nepripúšťaj k sebe.

17. Nádej dobrá u dobrého, tá nemá místa u zlého.

V jednej veci prevyšuje dobrý bezbožného,
že dobrý má dobrú nádej ze života svého.

Pán Bůh pekné nebe stvoril, temu ho dať míní,
který jeho milujúce všeko dobré činí.

Bůh je pravda neomylná, nemůže [zel]hati,
to pobožným jiste oddá, čo prislíbil dati.

Tehdy dobrú nádej mívá, který žije v cnosti,
že přijde s pomocú boskú k šťastlivej večnosti.

A zlý člověk pro bezbožnosť bez nádeje stojí,
když pro nebe časné veci opustiť se bojí.

Když žije podle zlej vůle, a cností se leká,
dobrej, za své zlé činení, odplaty nečeká.

18. Co sám sobe můžeš spravit', nechtej v tem jiného bavit'.

Čo sám sobe můžeš spravit', nečiň skrz jiného,
to ti bude nejmilejšé, čo je z díla tvého.

Kdo ti robí, a i platu pýtať se nebojí,
nekdy a i více pýtá, nežli práca stojí.

Ani totéž služebníkům nerozkazuj činiť,
čo ty sobe k statečnosti povinenš' vyplniť.

Jak te služebník oblíká do čížem, nohavíc,
nos utírá, snad i to, čo nechcem spomínať víc.

Jako bys' sám ruky nemel sobe poslužiti,
jak si taký, musel bys' víc služebníkům míti.

Služebníkům na to máme, aby jako svečí,
čo my sami nemůžeme, slúžili v tej veci.

19. Láska matky jak zbytečná: dít- kám je neužitečná.

Vetšú baba ku vnúčkovi lásku ukazuje,
nežli matka ku díteti, kteréžto splodzuje.
Ale obe s láskú svojú díte zabíjajú,
když mu všecko, čo ono chce, činiť dopúšťajú.
Chovajú ho rozpustile k zahanbení svému,
že mu škod'á s láskú svojú, nerozumá temu.
Neosoží meť potomka, jak statečný neni,
tá statečnost' má se hľadať v spúsobnom cvičení.
S láskú rodič kole deti, jak nepřítel s mečem,
jak si múdry, lásky deťom neukazuj v nečem.
Jak miluješ díte tvoje, práta mu nezávid',
bude z neho potešené, jak nekdy král Dávid.

20. Panna pri cnosti bohatá je dosti.

Nestaraj se, má devečko, o peníze, veno,
len si zachovaj panenství, a i dobré meno.
Domnívám se, že tak budeš dost bohactva míti,
jestli budeš ctne, vstydľive, a robotne žíti.
Poníženost', i pobožnost', i bedľivost' mívaj,
málo mluv, dobre poslúchaj, jiných nevysmívaj.
Ne v penízoch, ale v cnostech nalezneš tvú chválu,
ten te vezme, kdo te vidí v dobrém bytí stálú.
Netúlaj se kde netreba, sedaj doma v kúte,
jak budeš žít' chválitebne, kdekolvek najdú te.
Dobru ženu, ne bohatú múdry žádá míti,
dost je bohatá, když mravmi a cnost'mi se svítí.

21. Dobrodiní tvoje nevyhlašuj

Dobrodiní dané
nech bude neznámé

Když komu dobře učiníš, na to zapomínaj,
když ti jiný dobře činí, mravne pripomínaj.
 Za dobrotu učinenu sám se nevychvaluj,
 však od tvého dobrodinca chvály neodďaluj.
Který často pripomíná, když dobre učíní,
oškľivosť sobe dostáva, když chválu meť míní.
 Bývá taký dobrodinec ve väčšej milosti,
 který jiným dobre činíc, to drží v tichosti.
A jak, který dobrodiní prijal, nemluví nic,
neni hoden, by nazatým čo dostal dobré víc.
 Za prijaté dobrodiní ten odplatu dáva,
 kdo prijaté dobrodiní spôsobne uznáva.

22. Tri veci v súžení zadrž k potešení.

Každý podle prirodzení chtel by vesel býti,
však veselost' v svetských vecách nedá se najíti.
 Všecko čo je v tomto svete, bývá ku bolesti,
 nemúžu se mnohé veci bez zármutku znésti.
Nadto ješte po zármutku smrť jistá každému,
ale však hodina smrti ne jistá žádnému.
 Kdybys' ku všemu obracal i srdce i mysel,
 pro mnohé úzkosti tvoje o rozum bys' prišel.
V tem si pomóz skrz přítele a zmužilé srdce,
vždy dobre čiň, myslí sobe, nech bude jako chce.
 Zmužilé srdce a přítel, i nádej v spasení,
 té tri veci v tvojich bídách dajúť' potešení.

23. Jistej smrti jarmo, nemineš, jest darmo.

Bud' zmužilý v tvojich bídách, neboj se smrti nic,

jak se budeš smrti báti, budeš meť bídy víc.
Dokudkoliv budeš žíti, bída nepomine,
ani tá smrt', kterou musíš podstúpit', nemine.
Smrti síc, která te čeká, nemusíš se báti,
ale však o zdraví tela povinen si dbati.
Nemáš tak smrt' potupovat', abys' se sám zhladil,
aneb do nebezpečnosti jistého posadil.
Za Boha, víru, a krále, a i za krajinu
jak zemíráš, tehdy dobrou máš k smrti příčinu.
Za té věci dobrým srdcem smrt' podstúpit' sluší,
ale v jiných vecích život každý chránit' musí.

24. Prostrédek v chování statečnost' zachráni.

Jak chceš lásku od poddaných, nežij v ukrutnosti,
bys' od vrchních nebyl zhanen, bývaj v statečnosti.
S ukrutnostíú poddaného k strachu síc naženeš,
však lásku, kterou mel k tobe, ven z neho vyženeš.
Jak v spaní, v pití, v zahálce žiješ nestatečný,
budeš u vrchních v potupe, a u všech nevdečný.
Pán poddaným neni milý, jak je v ukrutnosti,
a koho vrchnost' miluje, ten je v statečnosti.
Drž prostrédek v tvém chování, vezneš čest' nemalú,
získáš lásku od poddaných, a od vrchních chválu.
Koho vrchnost' i poddaní srdečne milují,
že je hoden mena svého, v[ú]bec oznamují.

25. Opatrne stojí, kdo se seba bojí.

V čem se víc nebezpečnosti očám ukazuje,
v tem více opatrnosti člověk potrebuje.
Opatrnosti nezbývá v jakejkoliv věci,
všeckých se boj, nejvíc seba v zmyslu, v skutku, v řeči.
Když se jiných lidí bojíš, sobe po vůli dáš,
tehdy v nebezpečnej věci opatrnost' nemáš.

Jak poslúcháš, čo ti radí hnev, pýcha, náchylnosť,
sobe škodiš v tele, v duši, juž si mizerný dost.
V tebe je nebezpečenství, jinde vetšé není,
jak se sám seba nebojíš, přijdeš k zahubení.
Na všeccko daj dobrý pozor, na seba nejvíce,
bys' nezhylnul, podle slepej žádosti žijíce.

26. Chytrá rada chybí rada. V prostřednosti sú všecké cnosti.

Nebež chytro po ulici, jak potreba není,
chytrý beh chytrého srdca jest jisté znamení.
Chytré srdce a i v rade chytrú radu dává,
z kterej rady mnoho zlého častokrát se stává.
A jak zas lenivo jideš, kam máš spešne jíti,
ukazuješ v lenivosti srdce tvoje býti.
Nebež chytro po ulici, ani zas lenive,
na prostrédek ve všech mravoch pozoruj bedlive.
Nekrúť s prstem, ani s rukú nerozkládaj vtedy,
ani s nohú neškrab zeme, když čo mluvíš kedy.
I aalám[ú]n nejmúdrejší v svých příslovích svečí,
že je blázen, který mluví s prstem svoje řeči.

27. Z hojnosti do úzkosti.

Vetšú rozkoš ten dostává, který skrovne žije,
než ten, který podle vůle vždycky je a pije.
Kto má zbytek v jídle, v pití, nemoci si plodí,
do chudoby se oddává, menu svému škodí.
V srdci svém, a i v svedomí rozmáhá súžení,
a i v tele zdraví svému činí obtížení.
Vícej sobe zbytkem činí psoty než rozkoše,
tehdy lépe jest užívat' všecckého po trose.
Nemáš všeccko, čot' se líbí, do žalúdka pchati,
usiluj se i po jídle hlad zanechávati.
Čím chceš žalúdek obtížit', radnej daj chudému,

a tak k rozkoši pomúžeš i sobe i jemu.

28. Richtár ten má býti, který ví súditi.

Nedáš boty šit' ševcovi, jak jich šit' neumí,
ani krajčímu nohavic, jak šit' nerozumí.

Nedáš zlému stolárovi truhlice popraviť,
neb se bojíš, že by vícej mohel ju pokazit'.

Proč tehdy chceme vyvoliť na úrad takého,
který neví vykonávat' kumšt úradu svého.

Aneb kazí svých poddaných, aneb darmo sedí,
když neví svej povinnosti, jako osel hledí.

Rešpekt, známost', příbuzenstvo, súdy prevrácené,
vyvolují zlých richtárův lósy preplacené.

Kdo nesúcého richtára v obci volit' míní,
ten i sobe, a i celej obci škodu činí.

29. Zlý dobrého nenávidí. Dobrý se za to nevstydí.

Nedbaj na to, jak si múdrý, že si zlým nemilý,
proti jejich protivnosti neobracaj sily.

To sobe ze Sokratesem pokládaj za chválu,
když máš u bezbožných lidí milost' velmi malú.

Ponevác bezbožní lidé nemilují teho,
který se cnostlive drží, nečiní nic zlého.

Jako oči sol nelíbá, tak oni tvé cnosti,
obyčejne zlé dobrému bývá v odpornosti.

Jak se oddáš k bezbožnosti, přijmú te ku sobe,
ale dobrí lidé budú proti tvej osobe.

Áno i ty v zlém svedomí budeš si nemilý,
lépej raz byť dobrým milý, než zlým v každú chvíli.

30. Rozkoš psotu plodí, jako Sirén škodí.

Rozkoš sveta a i tela zlú obyčej mívá,
čím víc komu chce uškodiť, tým peknejšej spívá.
Kdo jej spev vdečne poslúchá, k zahubení vpadá,
čím víc komu ubližuje, víc je temu rada.
Když zaspívá v tvej žádosti, a k zlému te núti,
nepripúšťaj její hlasu k zmyslu, ani k chuti.
Zapchaj oči a i uši, buď slepý, i hluchý,
když ju prevýšíš, zústaneš od marnosti suchý.
Zapchal voskem uši svoje Ulisses na mori,
by nezhylnul, slyšíce spev Sirény potvory.
Žádost' jest Sirén podvodná, nejvíc škodí temu,
kdo ju poslúchá, a vůlu obracá ku zlému.

31. Dva spúsoby, lepších neni k nepříteli sužovaní.

Jak se chceš nad nepřitelem zemstít' podle vůle,
tehdy musíš zachovávat' této dve regule:
Jednu aalam[ú]n v přísloví zanechal mluvící:
Nejvíc stresceš nepřítela dobře mu činíce.
A druhú zas Diogenes regulu nekryje,
sol je v očech nepřítelům, kdo cnostlive žije.
Když te v cnostech, v dobrých mravoch nepřítel uvidí,
sužuje se v srdci svojem, sám seba se vstydí.
Sobe užitek učiníš skrz pekné chování,
nepřítelům pak zármutek, a i sužování.
Zarmucuje srdce svoje, když máš úrod v poli,
když vidí, že si ty dobrý, víc ho srdce bolí.

32. Ten se smrti bojí, kdo v rozkoši stojí.

Ne jednaký život vedú v marném svete lidé,
jiní rozkoš užívajú, a jiní sú v bide.

Tým, ktorým je život milý, smrť je v nenávisti,
ktorí majú trpký život, smrť majú v žiadosti.

Kdo ve svete má rozkoše, ten se smrti bojí,
a kdo žije v nedostatku, o život nestojí.

To čo jeden obľubuje, druhý nenávidí,
život i smrť nemá lásku jednakú u lidí.

Komu rozkoš posluhuje, rád by tu žil večne,
a koho zas trápí psota, rád by umrel vdečne.

Boháč se teší v živote, a v smrti chudobný,
ne boháčúm, než chudobným radnej bud' podobný.

33. Zahálčivý darmo živý.

Žáden te nezhaní za to, když neco pracuješ,
ale radnej když v zahálce čas tvůj utracuješ.

Ten zahálá, kdo nerobí podle svojej moci,
ve dne užitku nečiní, a spí celé noci.

Podle jeho lenivosti to je jeho práca,
když se s kartami, s kostkami bláznive obracá.

Jak se ve hrách nezabává, zlé jazykem mele,
když s ním sobe[,] a i jiným nepokoje stele.

Nechce slúžit' statečnosti, ale žalúdkovi,
kdyby bylo čo jest' a pit', vždy by byl hotový.

V daremnosti život tráví, těžko mu i žítí,
ty se nikomu v zahálce nechtej podobniti.

34. Všetechné umení užitečné neni. Čo vyše nás, to nic do nás.

Čo vyše nás, to nic do nás: Sokrates povedel,
když o lidskej všetčnosti, jako sluší, zvedel.
Mnozí často na oblaky, i na hvezdy hľad'á,
v pekných mravoch, ani v cnostech cvičit' se neved'á.
Chtejú pohnat' čas budúci z nebeskej hvezdnosti,
by dobre Bohu slúžili, nemajú starosti.
To čo pochopiť nemúžú, v tem se obírajú,
na spasení duše svojej veľmi málo dbajú.
Nemaj na to pečlivosti, čo je vyše tebe,
pod nohy hľad', na tú cestu, ktorá je do nebe.
Neosoží vyše seba chodit' z všetčnosti,
a blúdiť od prikázání, od mravúv, a cností.

35. Nátura v skrovnosti nežádá hojnosti.

Kdo je s malým spokojený, veľmi snadno žije,
když má chléb, vodu si nájde, psota ho nebije.
Ten nežádá špeciálúv, komu je chléb k chuti,
a komu voda šmakuje, k vínu chuť nenúti.
Nežádá striebra a zlata, ani slonovú kosť,
k šarlátu, kmenu, a k perlám nevylívá žadosť.
Když rád ze sprostým odevem telo své odívá,
šťastlivý je, když na schvostnosť žadosťi nemívá.
Mnohé veci sú ve svete, bez kterých múžeš [b]yť.
Jak jich žadáš krem potreby, nemúžeš snadno žit'.
Když máš odev telo zakryť, a chléb proti hladu,
nežádaj víc, neb dost vody nájdeš proti smadu.

36. Tu pokoje není v zemském oby- dlení.

Nic není v údolí zemském lepší od pokoje,
však ho kazá té dvě slova: moje a i tvoje.

Pre té slova: moje, tvoje, mužove i dítky,
začínajú medzi sebou všelijaké bitky.

Lépej žijú lvové s sebou, než rozumní lidé,
človek člověka privádzá k všelijakej bíde.

Ačkoliv by nejsvornejšej lidé s sebou žili,
predce by člověk ze sebou měl boj v každú chvíli.

Proti svojim náchylnostám musí vždy bojovat,
a i pro své vyživení mozolne pracovat.

Nedostaneš dokud žiješ v svete odpočinku,
tehdy o sladkém pokoji darmo činíš zmínku.

37. V jakém si stave, žij v něm láska- ve. Úzkost' v samotnosti, v manželství starosti.

Čo je horšie z tých dvoch vecí: Oženit' se? neb ne?

Tu Sokrates odpovídá: obe sú podobné.

Každý stav má svoju ťažkosť, manželský, slobodný,
ty k znášaní tech úzkostí musíš byť spúsobný.

Do ktorého stavu vejdeš, prijdeš do žalosti,
jestli v bídách stavu tvého nemáš zmužilosti.

Jak si ženu nechceš vzíti, zústaneš v sirobo,
v samotnosti, bez potomka, budeš žiť jak v hrobe.

A jak vstúpiš do manželstva, budeš mať starosti,
od ženy, detí a švagrúv snad žiadnej radosti.

Všelijaké prípadnosti budú proti tobe,
to musíš znést' trpezlivo, čo vyvolíš sobe.

38. Z všetečnosti neprindeš k moudrosti.

Tak Kempenský Tomáš mluví: zřídka svatý bývá,
kdokoliv samochťíc mnohé putování mívá.

A Sokrates: nepomáhá žádná púť k moudrosti,
když sám seba člověk nosí chodíc v bláznivosti.

Horácius v tejto věci svůj zmysel zjevuje[,]
že místo, ne hlavu mení, kdo mnoho putuje.

Z přítomnosti múdrých lidí víc získaš moudrosti,
než krajiny, more, místa vidíc z všetečnosti.

Jak jideš na svaté místa, nechod' pro videní,
ale radnej pro pobožnosť, a pro navštívení.

Kdo místo mení, když musí, svatosti neškodí,
než ten, kdo z mesta do mesta jako vít[r] chodí.

39. Ne z oleje, ale z cnosti, nadobývaj spanilosti.

By nekterí pekní byli, olejem se mažú,
starodávní učitelé jináč činiť kážú.

Manželkám vernost' prislúchá, a i mlčanlivost',
pannám tichost', i ochotnost', čistota, vstydlivost'.

Vdovy mají meť pobožnosť, jako i vdovcové,
spravedlivost' mají míti vrchnost' a správcové.

Mládenci pilnost' v učení. Služební poslušnost',
starí moudrost', dobrý příklad. Páni dobrotivost'.

Kdo tak žije jako mu stav, v kterém žije, káže,
ten se k vůni, i ku kráse olejem namaže.

Zanechaj olej do lampy, aneb ku jedení,
najdeš v cnostech, v pekných mravoch lepšé ozdobení.

40. Jak chceš zvedeť, kdo je jaký, nemusíš byť ledajaký.

Jestli žádáš koho poznať, jaké má umení,
začni s ním o nečem mluviť, poznáš ho z mluvení.
Jak chceš zvedeť jeho múdrost', hleď na skutky pilne
a ze skutkúv jeho múdrost' poznáš neomylně.
Jak chceš zvedeť, k čemu je kdo v svém srdci náchylný,
to zviš v trech príležitostíách, jak budeš v tem pilný.
Na prechádzkách, i pri hraní, i pri hojném stole,
obyčejne skryté šidlo z vreca se vykole.
A jestli naraz nevynde, vyleze pomaly,
kdo podvodné srdce kryje, nebude v tem stálý.
Jak chceš koho dobre skusiť, musíš byť v múdrosti,
abys' za zlost' nepokládal, čo má byť pri cnosti.

41. Promena v odeve zbytečná, očám lidským je nevdečná.

Nepromeňuj se zbytečne v mravoch, neb v odení,
bys' nezostal pre promenu lidem k podivení.
Pri jednakém, jestli můžeš, odeve zůstávají,
a znáhla neznámy odev na seba nedávaj.
Na neobyčejné věci lidé se dívají,
potem o nich všelijaké súdy rozprávajú.
Když hvezda s ocasem vynde, všeci na ňu hleďá,
mluvá, čo má znamenati, jistoty neved'á.
Jak se kdy znáhla promeniš v jakejkoliv věci,
budú te na posmech prstem ukazovat' všeci.
Jak chceš zmenit' odev známý, meň ho pomaličky,
tak obejdeš podivení, a i jazyk lidský.

42. Rozkoš za bídú za sebú jidú.

Skusuje stav lidský: nebude tak

vždycky.

42. Rozkoš za bídú za sebú jidú. Skusuje stav lidský: nebude tak vždycky.

Nepanuje vždycky radost', ani žalost' vždycky,
v týchto vecách svú promenu skusuje stav lidský.

Bolest' jide po rozkoši, rozkoš po bolesti,
dobrá chvíla zase táhne za sebú nešťestí.

Žalost', radost', rozkoš, bída tak se oblibujú,
že jedno druhému z místa vždycky ustupujú.

Kde bída nikdy nebyla, tam rozkoš neprijde,
kde málo rozkoš postojí, zas ustúpí bíde.

Vždycky rozkoš za rozkošú neví v svete chodiť,
nebo lidem na spasení mohla by uškodiť.

A jak komu vždycky rozkoš slúží v živobyti,
těžko může do rozkoše nebeskej prijíti.

43. Štráfat' koho v cudzej prítomnosti nedrž v tvej zvyklosti.

atráfal Sokrates kohosi za jakúsi chybu,
a to bylo pri hostine v prítomnosti lidu.

Však proti Sokratesovi povedel tak Plato:

že štráfeš tu medzi lidmi, nemáš chvály za to.

A Sokrates Platónovi: Plato, mels' to vedet',
čo si mi tuto povedel, mels' jinde povedet'.

Za čo štráfe medzi lidmi Sokratesa Plato,
sám štráfání zasluhuje pred jinými za to.

Platona učedníci zústáváme známí,

když čo na jiných štráfeme, to činíme sami.

Neštráf nikoho z ničeho v lidskej prítomnosti,

vzlášte z toho, čo sám držíš pri tvojej zvyklosti.

44. Zlé svedomí ku trápení: horšej věci v svete není.

Velký je kríž zlé svedomí, a většího není,
nebo ze srdca vyháňá všecko potešení.
Srdce trápí, a i mysel; odpočinku nedá;
v kterém srdci zlé svedomí, temu srdcu beda.
Je v súžení ustavičném, peklo v sobe drží,
pro zármutek a trúchlivost' celý svet ho mrzí.
Boha má rozhnevaného, nebe zatvorené,
má diabla panujícího, peklo otvorené.
Nemá nádeje u Boha, smelosti u lidí,
pro nepokoj ustavičný seba nenávidí.
Chtelo by se zamordovať, ale to nemůže,
ve svete nad zlé svedomí není většej nůdze.

45. Konec spaní sny zahání.

Dobrý sen žalost' prinášá, a zlý potešení,
to skusuje jeden každý ze sna probudzený.
Komu se snije, že statku i penez má mnoho,
když se probudí, banuje, že nemá nic z toho.
Komu se snije neštěstí, že je poddán zlému,
když se zbudí, raduje se, že není tak temu.
Kdyby všecko pravda bylo, čo se snije v spaní,
páni by byli žebráci, a žebráci páni.
I slepý ve spaní vidí, buďto je bez zraku,
nesluší snoví veriti, nebo je bez znaku.
Když ti je veselý život, sen je, a ne jiné,
snad ti zármutek zanechá, když se raz pomine.

46. Múdrý se priznáva: [neví nic] má hlava. Pyšný mluví mnoho. A nic neví z toho.

46. Múdrý se priznáva: [neví nic] má hlava. Pyšný mluví mnoho. A nic neví z toho.

Kdo uznává, že nic neví, ten má rozum v hlavě, kdo se hlásí, že ví [nečo,] má mozgy nezdravé.

Neni v svete vedomosti o nejmenšej veci, ačkoliv se o nej múžu dišputovať všeci.

Mluviť, i nečo rozeznat' v školách se učíme, však bytnost' stvorených vecí poznati nevíme.

Kdyby kdo vedel jakú vec, mel by v nej jistotu, a o nej v dišputáciách nemel by klopotu.

Ačkoliv ti chléb každý deň slúži k tvej potrebe, však ho nikdy nepochopíš, jaký je sám v sebe.

Kdo od pýchy je vzdálený, múdrost' svoju zjeví, uzná, že neví nic jiné, krem to, že nic neví.

47. Pravdu mlčet' nekdy svečí, by nevyšla z nej zlost' vetší.

Pravda je, že lhárské reči mluvíti nesvečí, ale nekdy sluší mlčet' i pravdivé veci.

Nekdy pravda je na škode, a nic neosoží, jak se tam, kde jej netreba, nespúsobne vloží.

Kdyby lidu obecnému všeco známo bylo, více zlého než dobrého snad by se vzbudilo.

Pravda má byť ku užitku, a nikdy ku škode, má se mlčet', jak by byla komu k zlej slobode.

Nepovedaj: čo je pravda, to vždy mluviť svečí, jak s pravdú zlosti narobíš, budeš blázen vetší.

Nesloboda dobre činiť z zlého predsevzetí, máš vedet', kdy pravdu mluviť a kedy mlčeti.

48. Ne rod, ale cnosti zdržuj v úctivosti.

Nehleď na to, z ktorej je kdo krajiny neb otce,
ale pozoruj na cnosti, i mravúv ovotce.

Krajina zlá, aneb matka synovi neškodí,
jak syn múdre v dobrých vecách chválitebne chodí.

Nekdy od chudobných predkúv dobrý je potomek,
a nekdy z vzácnych rodičúv daremný holomek.

Kristus nemá žádnéj viny, že z Juda pochádzá,
ačkoliv se na Judovi velká zlost' nachádzá.

Tak též neplodná Alžbeta Krstitela rodí,
matky neplodnosť synovskej svatosti neškodí.

Nepozoruj odkud je kdo, ale hleď jaký je,
uznávaj ho za dobrého, jak cnostlive žije.

49. V samotnosti pekné cnosti.

Blahoslavená samotnosť! kdo ju ví užívať,
pokoje k všemu dobrému umí nadobývať.

Sám ze sebú dobré veci rozmlúvá v tichosti,
srdce vede ku pokoji, mysel ku múdrosti.

Když je od lidí vzdálený, prekážky nemívá,
víc se mu vtip osvecuje, čím více rozjímá.

V samotnosti do sytosti okusíš sladkosti,
poznáš marnost', skazíš žádost', přijdeš ku svatosti.

Kdo si, který svetu žiješ, pamatuj na sebe,
nebo v svetském potešení nenalezneš nebe.

Ukradni si nekdy času, užij samotnosti,
to je tvoje, čo užiješ k šťastlivej večnosti.

50. Čo se dobré vidí, to čiň i u lidí.

51. Mnozí mluvá mnoho. A nic není
z toho. Čo se o uši uderí, nech to srd-
ce tvé neverí.

Čo zhaňujú doma lidé, to na rínku čiňá,
když jeden druhého v kúpe, v prodávání kmiňá.

Každý, že je zlé cigánství, doma oznamuje,
a na rínku koho může v čemkoliv s[falž]uje.

Taká je naša slepota, čo vskryte haníme,
to zjevne pro zisk maličký skutečne činíme.

Dost mluvíme ve svetlicách proti ukrutnosti,
a predce nad poddanými nemáme lítosti.

Čokoliv je zlého doma, i v rínku zlé bude,
proto, že vynde na rínek, zlost' mu neubude.

Čo se zdá zlé srdci tvému, nech nečiní ruka,
buďto te zisk, neb obyčej k činení ponúká.

51. Mnozí mluvá mnoho. A nic není z toho. Čo se o uši uderí, nech to srdce tvé neverí.

Není je hned vec nejlepší, že se mnohým líbí,
v mnohých vecích lid obecný v domnění pochybí.

Ani hnedky není zlá vec, když ju mnozí haňá,
může byt' celá, buďto ju jazykami raňá.

Čo jeden zlý někdy poví, potem mnozí pletú,
jak uslyšíš zlu novinu, uznaj za klebetu.

Byt' by všeci zlé mluvili naproti nekomu,
jak sám zlosti v nem neskúš, nikdy never tomu.

Buďto i na šibenici vidíš viset' koho,
můžeš ještě pochybovat', zaslúžil-li toho.

Ví svet o tem, že juž mnozí od kata zemreli,
kterí i nejmenšej viny na sobe nemeli.

52. Někdy omlouvání, někdy zlé chova- ní, dobré meno raní.

Snadno dobré meno stratit', težko hanbu znésti,
nemúže se lidem v svete stat' vetšie neštestí.
Zlé mluvíti o nevinném krivda je veliká,
škodu činí, kdo v zlých vecách cudzé meno týká.
Nekdo tratí dobré meno skrze zlé chování,
a nekdy a i nevinný prijde k omlúvání.
Jak ti skazí dobré meno dobrovolná vina,
nikomu to nepripisuj, sáms' temu príčina.
A jak bez tvej všeckej viny prídeš v lidské reči,
nevinnoš' dobrým spôsobem proukázat' svečí.
A jak zlý chýr s všeckú silú uhasit' nemúžeš,
v tej veci s trpezlivost'ú nečo si pomúžeš.

53. Varuj se od ženy, jak nechceš promeny.

Neschádzaj se s takú ženú, která mluví mnoho,
bys' do jej sídel nevpadel, a neželel toho.
Zrídka se schod' s tanečnicú, poslúchaj ju málo,
aby se ti k zahanbení nečo s ňú nestalo.
Nehled' na pannu všetečne, skryj oči hluboce,
abys' se z nej nepohoršil, krásu jej vidíce.
Nechtej že ženú obecnú tovaristva míti,
jestli nechceš tvé dedictví, i seba stratiti.
Neobhlédaj se, když jideš po ulici mesta,
by ti skrz oči nevlézla do srdca nevesta.
Jestli nechceš nikdy dostat' do srdca [zlú] milost',
tehdy se nikdy nedívaj na ženskú spanilosť.

54. Ženská krása škodu prinášá.

Pro spanilú tvárnosť ženskú mnozí zahynuli,
když rozpálenej žádosti dávali po vůli.
Zapálí se v tele žádost' z jedného pohledu,
spálí srdc[e], telo, dušu bez všeho ohledu.
Mnozí, kteří v ženskej kráse oči svoje pásli,

ve velikej bezbožnosti svým časem se našli.
Oheň v srdci roznicuje ženské rozmlívání,
potem na plameň vychází její žartování.
Žart vzbudzuje dotýkání, jak je v samotnosti,
málo chybí, jak nebude beda statečnosti.
Kdo se při víne ze ženů zbytkem tovariší,
ačkoliv by zlé nemyslel, zlé o sebe slyší.

55. Starého přítele šanuj. A od nového se varuj.

Neodhadzuj přeč od seba přítele starého,
snad ti nebude tak verný, když přijmeš nového.

Víno nové přítel nový, každý se ho bojí.
Nepijú ho obyčejne, dokud se vystojí.
Staré víno vykvasené má chuť a i silu,
starý přítel má bezpečnosť a i radu milú.
Jestli starého přítele odženeš od sebe,
nebude meť nový přítel důvernost' ku tebe.
Bude se vždy obávati tovaristva tvého,
že ho snad též tak odženeš, jako i starého.
Kdokoliv nových přítelův za starých přijímá,
zisk, pokoj, i potešení sám sebe ujímá.

56. Činí jazyčný krik ustavičný.

Beda domu, a i mestu, kde jazyčný bývá,
pre zlý jazyk celá obec pokoje nemívá.
Jazyčný se nedá přivést' na cestu tichosti,
nebo svoje potešení má v roztržitosti.
Kdokoliv v svém rozmlívání má opovážlivost',
upadne do nenávisti, utratí svú milost'.
Varuj se od takového, i sám nebud' taký,
v tichém srdci, v krátkej reči vždycky bud' jednaký.
Nech bývá tvoja odpoved': tak, tak, aneb: ne, ne.
A čo komu kedy mluvíš, mluv pri bázni Páne.

A jak nekedy chceš míti dluhší rozmlúvaní,
tehdy mluv o dobrých vecách, a o prikázání.

57. Kdo poslušnosť líbí, nikdy nepo- chybí.

Poslušný svej vůle nemá, hledí na jiného,
čo chce jiný, to chce i on, a teší se z toho.
Rozkaz plnit' s ochotností vždycky se mu líbí,
nehledí, zdaliž v rozkazu sú nějaké chyby.
Nech je dobré anebo zlé, čo gazda rozkáže,
proto, že rozkaz vyplní, svej cti nezamaže.
Nehledá zisku vlastníka, než vrchního vůlu,
ne svú žádost', ale rozkaz má za svú regulu.
Poslušný v žádném rozkazu nemá pochybnosti,
neb gazda čo chce rozkázat', prv zvarí v múdrosti.
Buďto nekedy vrchní chybí rozkaz dávající,
poslušný nikdy nechybí rozkaz splňující.

58. Rozkoš dvojaká a ne jednaká.

Dve rozkoše sú ve svete, svetská i duchovná,
jedna druhej v žádnéj veci neni je podobná.
Kdo má duchovné rozkoše, víc jich žádá míti,
a kdo má rozkoše svetské, hned se z nich nasytí.
Kdo nemá duchovnú rozkoš, má ju v ošklivosti,
a kdo ju má, víc z nej žádá užívat' sladkosti.
Duchovná rozkoš rozmáhá chuť v srdci i v duši,
nemůže byt' k potešení, dokud se neskusí.
Rozkoš sveta, a i tela draho se kupuje,
a když ju člověk dostává, hnedky odstupuje.
Když jej neni, potešení vzbudzuje v žádosti,
když prichází k okusení, bývá v ošklivosti.

59. Jazyk mnohorečný nebývá statečný.

Který mnoho má starostí, i snův mnoho mívá,
kdo mnoho jazykem mele, bez[e lží] nebývá.

Počtárský kůň nohy kazí, nebo mnoho chodí,
i jazyk mnoho mluvící přichází do škody.

Tým spíše se mlynský kameň v melive zetírá,
čím více na spodní kameň se točíc opírá.

Tak i jazyk, čím se více všeličeho týká,
tým se více k zahanbení i k škode pomyká.

Když chceš mluvit', pomysli si najprv, čo mlčet' máš,
a když to zvíš, čo chceš mluvit', dobre považuj zas.

Neb za jazyk se vstydiť bývá vec ošklivá,
nedaj tvému jazykovi po vůli za živa.

Nóta šesnáciá.

Factum est — ut tonderentur oves Absolon in Balazor. 2. Reg. cap. 13.

aesnáciú nótu pastýri v Balazor spívajú,
když se na smrt' Amnonovu očite dívajú.

V Balazori na salaši jak se kdysi stalo,
oznámím ti krátko z Písma, ale poslyš málo.

Dávid mel sedemnáci synův, Amnon byl prvnejší,
a druhý syn byl Absolón, v tvári nejpeknejší.

Amnon byl z Achinoemy, Absolón z Maachy,
mnohé Absolón narobil Dávidovi strachy.

Mel Absolón sestru Tamar spanilú velice,
Amnon jej panenství odňal, ju zamilujícíe.

Pro to Absolón Amnona majíce na oku,
nic nemluvil, ale v srdci mel ranu hlubokú.

Hledel slušnú příležitost', by mu to odplatil,
že mu sestru nejmilejšú s chlipností' zašpatil.

Až se minuli dva roky, příležitost' prišla,
tak žádost' Absolónova na zjav k [mstení] vyšla.

Mel Absolón v Balazori pre ovce salaše,
neb tam byli pri Efraim užitečné paše.

Když chtel jíti ovce strihat', pripravil hostinu,
a zavolal ku strihání královskú rodinu.

I Dávida otce svého, i bratrův svých obec,
by všem počesnost' učinil pri strihání ovec.

Dávid král tam nechtel jíti, synův poslal síce,
ale Amnona živého neuhlídál více.

Dal Absolón pripraviti hostinu v schvostnosti,
na salaši pri strihání podle svej hodnosti.

Jídla královské zhotovit', i vína nemálo,
aby mstení, čo mel v srdci, snadnejšej se stalo.

A služebníkům prikázal: Amnona zabijte,
když ho vínem opitého pri stole vidíte.

Já sem, který rozkazujem, a vy ste valasi,
nebojte se, buďte silní, jako na salaši.

Zešli se potem na salaš králov[ští] synové,
posedali za stůl k jídlu, [jenž] bylo hotové.

Jeďá, pijú, rozmlúvajú, když za stolem sed'á,
sú veselí pri muzice, o zrade neved'á.

A když Amnon podnapilý, byl ve veselosti,
zabili ho služebníci ve všech přítomnosti.

Podle Absolónového přísného příkazu,
zamordovali Amnona služební do razu.

Všeci synové králov[ští] smrti se ulekli,
vstali od stola, do domu na osloch utékli.

Prv než přibehli do mesta, již tam chýr velký byl,
že Absolón všech svých bratrův na salaši pobil.

Že by synové králov[ští] v Balazor zhynuli,
krem jedného jiní všeci smrti neminuli.

Uslyšel chýr otec Dávid, a v tváři svej zvaldel,
roztrhel na sobe odev, a na zem upadel.

A Jonadab krále teší, že sám Amnon zhynul,
neb poškrvnil Tamar sestru, již druhý rok minul.

A když synové králov[ští] přišli ku královi,
povedeli zlý případek o Absolónovi.

Všeci vešli do zármutku, že sa to tak stalo,
za Amnonem všeci s králem plakali nemálo.

Absolón ušel do Gessur k Tolmai královi,
našel jisté útočište pri svojem dedovi.

Hle, takto se dokonala pri ovcách hostina,
ponevác místo žintice mnoho pili vína.

Víno pité ze žinticů nedobre se znášá,
hurtování nebezpečné v žalúdku prinášá.

Kdo pije víno s žinticů spolu obidvoje,
nemůže meť v svojem zdraví dobrého pokoje.

Zhynul Amnon na salaši z klagu valaského,
připil mu Absolón s vínem mléka panenského.

Pro chlipnost' se učinila komédia táto,
kdokoliv to budeš čítat', pamatuj si na to.

1. Kdo Boha ctí v štěstí, temu pomáhá Bůh z neštěstí.

Na Boha zapomínají mnozí v svojem štěstí,
vtedy chtějí Boha hledat', když sú pri neštěstí.

Když se jim po vůli vede, na Boha nedbají,
v samej úzkosti od Boha pomoci žádají.

Když chceš pomoc v tvej úzkosti od Boha dostati,
tehdy nemusíš i v štěstí naň zapomínati.

Když sobe ho láskavého v tvém štěstí učiníš,
skorej od neho v neštěstí dostaneš, čo míníš.

Koho nechceš v tvojem štěstí míti za přítele,
ten te jiste v tvém neštěstí zapovrhne cele.

A jak budeš chválit' Boha, kdyt' se dobre deje,
když upadneš do úzkosti, k pomociť" prispeje.

2. Majú býti cnosti na každej vrchnosti.

Kdo nad jinými panuje, má nejlepší býti,
aby mohel dobrý příklad každý z neho vzíti.
Neb podle příkladu krále celý svet se rídí,
každý to chce nasledovat', čo od krále vidí.
Jakož bude zlých trestati, když je sám ve zlosti,
a o žádnéj dobrej veci nemá vedomosti.
Vskládá užitek obecný na jiných domnení,
k škode obce zústal králem, když nemá umení[,]
rozkazoval by, neví čo, neučil se tomu,
to rozjímá, čo podchlebník prinese do domu.
Rod, neb hlasy preplacené čiňá krále zlého,
který nemá pekných cností, nemá nic dobrého.

3. V podezrení jistoty neni.

Jak máš koho v podezrení, a nemáš jistoty,
daj mu pokoj, abys' nejak nevpadel do psoty.
Jak on zlého nic nemyslí, a ty ho v tem zdrážíš,
od přátelstva k nepřítelstvu naveky ho zraziš.
Anon, syn Naasa krále nechť" bude k příkladu,
jakú tá vec způsobuje v přátelství závalu.
Anon poslům Dávidovým oholil púl brady,
skazil přátelstvo s Dávidem a narobil zvady.
Potem stratil své království, život, i korunu,
tak učinil s podezrením skazu svému trunu.
Ačkoliv by jisté bylo, čo máš v podezrení,
jak proukázat' nemůžeš, vejdeš v zahanbení.

4. Kdýž sú dva ve zvade, nebud' ty tre- tí.

Nepchaj prsty medzi dvere, jak o prsty stojíš,
nevstrkuj se, kde se vad'á, jak se zvady bojíš.
Kde se vad'á dva vespolek, tretí nechtej býti,
neb se múžu proti tebe oba obrátiti.
Medzi dvoma zvadlivými tretí se raduje,
to přísloví v dobrých vecách ne vždy se trafuje.
Bud'to temu neb druhému nečo zlého povíš,
s jedným slovem nepřítela sobe ho zhotovíš.
Oni po chvíli se zmerá, a přijdú k svornosti,
a ty snad u ob[ú]ch budeš v opovrženosti.
Nezastávaj ve vadení bratra ani strýca,
bud' v pokoji, nech se vadí, koho mrzí štica.

5. Ne všeccko jednému dáno.

Ne každý na všeccko súcí, v každém schopnosť jiná,
v nečem syn otce přemáhá, v nečem otec syna.
Deset' údúv v tvári svojej každý má na sobe,
sotvy nájdeš dv[ú]ch ve svete podobných v osobe.
Jako neni mezi lidmi jednota v tvárnosti,
tak ve všech neni ke všemu jednakej schopnosti.
Nekdy z dobrého vojáka nejhorší král bývá,
k čemu jeden velkú težkost', druhý snadnosť [mí]vá.
Búh rozdelil dary svoje, čo máš, máš od neho,
že máš v nečem velkú schopnosť, nepyšni se z teho.
Tobe dal Búh k temu schopnosť, jiným zas k jinému,
ale všecckú schopnosť k všemu nepopríl žádnému.

6. Smelost' opovážlivá bývá ve všem bláznivá.

Nezakládaj na tvej sile, ani nemluv sobe,
že se nedáš na zem zvaliť nižádnej osobe.

Nekdy silného víťaza raní ruka slabá,
jako i Abimelecha usmrtila baba.

Velký je slon, avšak prece prichádzá k zabiti,
silný je lev a i tigris, a vpadá do síti.

Orel z ptákúv nejsilnejší, dost vysoko lita,
prece temu do rúk príjde, ktorý ptákúv chytá.

Když mnohých po jednom zmáháš, a jich se nebojíš,
jak vstanú na teba všeci, v sile neobstojíš.

Jak te jeden nezabije, zabijú te mnozí,
a jestli te nezabijú, beda tvojej koži.

7. Sudcové nájemní v obci daremní.

Jak máš v obci jaký úrad, sám ho vykonávaj,
námestníkúv za peníze konat' ho nedávaj.

Abys' činil spravdliivosť, na tos' vyvolený,
jak námestník zle vykoná, ty budeš zhanený.

Ty máš tvého námestníka, námestník zas svého,
čo bys' ty mel vykonávať, zložíš na čtvrtého.

Každý má plat od chudoby, a ty máš nejvetší,
dary bereš, a nerobíš, čo ti robit' svečí.

Chudoba spravdliivosti sotvy se doklope,
nestačá na samé dary vajcá i konope.

Skrze tvojich námestníkúv v obci činiš bídu,
sám podle tvej povinnosti drž porádek v lidu.

8. Odpýtaj za vinu, nechtej činiť jinú.

Jak koho kedy obraziš zlostne, neb z krehkosti,
uznaj vinu, a odpýtaj ho s ponížeností.

Nedbaj pri odpýtovaní hanbu podstupiti,
lépej odpýtať, než v hneve, aneb v strachu žiti.

Jak bys' musel pro výstupek zjevne byt' trestaný,
když se s prosbú oslobodiš, nebudeš meť hany.

Lépej pred jedným človekem malú hanbu znésti,
nežli pro zjevné trestání vpadnúť do nešťestí.

Když se pred ním uponížiš, uzná krehkosť tvoju,
nahne se k politování, zmení mysel svoju.

Vícej nekdy trucovitost', nežli vina škodí,
kdo mocnejších chce trucovať, potupu si splodí.

9. Ukrotnosť v hodnosti nemá svej stálosti.

Ukrotnosť nemá dluhého v svete panování,
když začíná panovati, hyne krem nadání.

Že ukrotnosť od žádného nemívá milosti,
proto v svojem panování nemívá stálosti.

Marius byl rimský cisár, však kraloval málo,
nebo pro jeho ukrotnosť takto se s ním stalo.

V jeden deň podle žádosti rimský cisár zostal,
v druhý deň začal kralovať, v tretí deň smrť dostal.

Od vojáka byl zabitý, a síce s tým mečem,
který Marius učinil, nebo byl kováčem.

Čo spravil k nešťestí jiným, to sám okusil též,
i ty nebývaj ukrotným, jak zlé trpet' nechceš.

10. Kdo k zlosti privykne, těžko z nej odvykne.

Nebude ze psa slanina, ani z vlka ovca,
nevyroste z myši jeleň, ani býk ze škopca.

Žádná vec prirodzenosti svojej nepromení,
a i strom taký byť musí, jaké je korení.
Kdo do srdca od malička zlosti vkoreňuje,
potom se ve veku väčšom ťažko napravuje.
Ani ze zlým, ani s dobrým napraviť se nedá,
nebo vždy v zlej náchylnosti potešení hledá.
Ide ze zlého do zlého, všechno dobré tupí,
dobrému napomenutí nikdy neustupí.
Jestli mu dobre učiníš, zlým se ti odplatí,
když slibuje zlost' zanechať, k väčšej se obrátí.

11. Vstyd' se sám seba samého. Bu- deš se vstydiť jiného.

aanuj doma tvých domácích, na ulici lidí,
a tam seba drž v šanobe, kde te nik nevidí.
Když se budeš v samotnosti sám seba vstydiť,
naučíš se tvú osobu pri šanobe míti.
Dobrá vstydlivosť človeka od hríchu varuje,
a kdo nemá vstydu v očoch, necnostlive žije.
Jak se budeš kedykoliv sám seba vstydiť,
budeš a i pred jinými chválitebne žíti.
Kdo vstydlivosť zaštepuje do srdca hluboko,
na tem zlého nevidí žádné lidské oko.
Nejvíc seba máš šanovať: jak zlý budeš sobe,
tehdy nemúžeš byť dobrý nižádnej osobe.

12. Vysoké úrady mravy promeňujú rady. Nevdečnosť' veľká zlost'.

Když pes kosti nalezené na smetisku hryze,
snadno psa a i človeka známeho pohryze.
Když býk seno ze žalúdka do rohúv dostává,
tehdy i proti gazdovi s rohami povstává.
Tak nekterí když se časem na úrad zvyšujú,

a i vzácnejších od sebe špatne znevažujú.
Usilujú se po jiných nehodne voziti,
aby snad tak ukázali se v úrade býti.
Nic na to nepamatují, jací prvej byli,
kdyby tej kosti nemeli, snad by psotno žili.
Když se mine úrad jejich, kost' budú hledati,
a ten koho pokúšali, kyjem se odplatí.

13. Čo se komu zlého stalo: na nem samém neprestalo.

Čokoliv se stává lidem, tebe se stat' může,
škoda, zlé meno, úpadek, všelijaké núze.
Když si taký jako jiný v smrtedlném tele,
tak ku tebe, jak k jinému přijde bída smele.
Nikdy se nechtej radovat' z neštěstí cudzého,
ani netup pro výstupek v srdci tvém žádného.
Polituj ho, a jak můžeš, i pomoc podávaj,
boj se teho, a na seba to též očekávaj.
Kdyby každý cudzú krivdu jako svú banoval,
každý by se krivdu činit' druhému varoval.
Když se tešíš z cudzej krivdy, neb pro chybu tupíš,
krivdu na krivdu přidáváš, sám do zlého vstúpíš.

14. Mnohé prikázání poslušnost' odhání.

Tam nemocí vícej bývá, kde lékařův mnoho,
kde je mnoho prikázání, tam je vícej zlého.
Čo nám prikaz zakazuje, to nejvíc žádáme,
a čo prikaz nespomíná, to v mysli nemáme.
Vúla žádá byt' slobodná, proti tomu činí,
čo ju v jakejkoliv veci poddat' sobe míní.
Kdyby nebylo prikazu, hříchu by nebylo,
snad by se dobré činiti každému líbilo.

Který gazda svej čeledi mnoho rozkazuje,
tehdy více prestúpení v dome svém skusuje,
Dost je na tem, když kdo činí, čo je potřebného,
nepotreba s prikázáním rozmnožovat' zlého.

15. Cudzá rada posluh žadá. Lépej se raditi, nežli pochybiti.

Z dvúch zlých vecí žádnú neber, jak můžeš, miň obe,
ale ze dvúch dobrých vecí lepší vyber sobe.

Nekdy v našem predsevzetí dobrý koncept máme,
však lepší od rady jiných koncept dostáváme.

Nekdy čo my vymyslíme, dobré se nám vidí,
a medzitým zlé zůstává, když přijde pred lidí.

Nečiň, vzlášte velkej veci, podle zmyslu tvého,
nikdy neuškodí radu pýtat' od jiného.

Pozhovej s tvojím konceptem, prvej poslyš radu,
snad ti rada v tvém koncepte zjeví jakú vadu.

Ačkoliv se cudzá rada vůli tvej protiví,
jak se poddáš cudzej rade, budeš vesel živý.

16. Starý ze starosti neprinde k mla- dosti. Odkládá starý bídy své na má- ry.

Mluví Bion Borystenský takto o starosti:

že je starost' mnohým lidem breh všeckých úzkostí.

Když je juž v dospelém věku, skorej zemřít' žadá,
a tak na ramená smrti svoje bídy vskládá.

Nevrátí se ku mladosti jak Lazar k životu,
radnej chce skorej umřít, nežli znášat' psotu.

Kratšá je smrt', nežli život, smrt' nemá zlého nic,
ale dluhý život v svete má úzkostí nejvíc.

Dokudkoliv žije člověk, na mori se vozí,

když se připraví ku smrti, tam bídy své zloží.
 Nech se starý zaraduje, když je již pri brehu,
 že již půjde k odpočinku po svém dlouhém behu.

17. Netrzeplivý je psotne živý.

Dost je zlá vec, že pre spuru zlé nevíš trpeti,
 hned se hneváš, když ti malá mucha na nos vletí.
 Když se hneváš pro malú vec, na zdraví si škodíš,
 a s hnevem od protivenství se neoslobodíš.
 Mluví Bion Borystenský: Kdo chce vesel žíti,
 musí ve všem protivenství trzeplivý býti.
 Žebys' všecko mel po vůli, nenis' tak šťastlivý,
 vždycky něco musíš trpet', dokud budeš živý.
 A jak vždycky zlým případkúm budeš v odporosti,
 neokusíš za života žádnéj líbežnosti.
 Temu, čot' je proti vůli, ukládat' se musíš,
 tak v silnej trzeplivosti líbežnosť okusíš.

18. Dajte a bude vám dáno.

Kdo dává,
 dostává.
 ačedrost' skrovná
 cnosti je rovná.

Lépej dati, nežli brati: Bion oznamuje,
 kdo rád dává, ten statečnost' i dušu šanuje.
 Kdo v potrebe chudobného láskave zakládá,
 ten svoje statky do stánkúv nebeských odkládá.
 Který dává čo je dlužen, stojí v statečnosti,
 a kdo dává komu z lásky, zůstává v svatosti.
 I statečnost' a i svatost' člověk musí míti,
 jestli Bohu a i lidem žádá se líbiti.
 Kdo bere ten telu slúží, kdo dává ten duši,
 ob[ú]m síc, však duši vícej posluhovat' sluší.
 Kdo bere nespravedlive, neb dává z c[i]dzého,

ten je zlodej, aneb drancír, aneb čo jiného.

19. Bez štěstí práce čas svůj utrácá.

Odpovedz [mi], kdo má nejvíc ve svete starostí?

Ten, který v největších vecích žádá míti štěstí.

Nic bez práce neprichází; čím víc kdo dostat' chce,
tým víc práce podstupuje, a sužuje srdce.

K vykonání velkých věcí štěstí je potřebné,
dost je někdy práce dobrá, však štěstí odporné.

Nejlepší usilování v práci se oklame,
jak se štěstí znenadala v užitku poláme.

Dobře víme, čo skrz práci dostati žádáme,
ale zdaliž dostaneme, jistoty nemáme.

Proto člověk podstupuje starostí tisíce,
čím větší věc žádá dostat', stará se tým více.

20. Tri starosti ku úzkosti.

Pravda je síce, že člověk velkou starost' mívá,
když si něco ku užitku s prací nadobývá.

A jak to podle žádosti šťastlive dostane,
zas mu ještě větší starost' ku bídě povstane.

Prv se staral, aby dostal, potom, by nestratil,
ináč by v svém srdci sladkost' na trpkost' obrátil.

Nebo z věcí nadobytých srdce sladkost' cítí,
jak utratí, čo miluje, musí žalost' míti.

Bojí se srdce[e] zarmútit', vždycky na to myslí,
aby věci srdcu milé k stracení nepřišli.

Hle, takto z velké starosti do větší upadá,
šťastlivý je, kdo nic nemá, ani nic nežádá.

21. Nechtej nikomu raditi jako se má oženiti.

Jakú sobe máš vzít' ženu, chceš ode mne zvedet'?

Priznávám se, žet' v tej veci nevím odpovedet'.

Jestli si vezmeš spanilú, snad bude obecná,
a jak zase špatnú pojmeš, snad bude nevdečná.

A jak pa[ňu] penezitú, m[u]síš jej slúžiti,
jak chudobnú, budeš v dome dve chudoby míti.

Jak vysokú, mnoho na ňu plátna ti ubude,
a jak malú, tehdyt' málo pracovati bude.

Jak jazyčnú sobe vezmeš, naješ se dost jedu
a jak vždycky mlčanlivú, též budeš met' biedu.

Ožeň se ty, milý brachu, podle tvojej vůle,
a ode mne v tejto veci nečekaj regule.

22. Lépej nečo nepýtati, než, čo pýtaš, nedostatí.

Jak bys' žádal nečo dostat' od tvého známeho,
oznám, jakú máš potrebu; nepýtaj od neho.

Jak se vtípí, a dá tobe bez tvého prosení,
lásky aneb policie ukáže znamení.

Jak budeš pýtat' od neho, dá ti, anebo ne,
čo učiní z tých dvouh vecí, bude nespúsobné.

Jak dá to, čo budeš pýtat', snad dá bez všej chuti,
jak nedá, seba i teba ku hanbe prinúti.

Sokrates rékel přítelúm, když prišel z jarmeku[;]
kdyby sem byl mel peníze, kúpil bych mentéku.

Hned mu dali na plášt' penez bez prosení jeho.
I tobe dá, kdo chce dati bez prosení tvého.

23. Cnostlivý host', čo se mu dá, má na tem dost.

Dost se starala Xanthippe, čo má predložiťi
na stúl svojim vzácným host'úm, když meli prijíti.

A Sokrates jej povedel: daj jim, ženo, čo máš,
ačkoliv bude máličko, to daj z lásky, čo dáš.

Jak sú dobrí, tehdy prijímú máličko s vdečností,
a jak sú zlí, nejsú hodní žádnej počestnosti.

Bláznivosť jest krem potreby na stoly strojiti,
když potreba pri skrovnosti i nadálej žiti.

Jak se můj stúl bez nákladku nelíbí nekому,
sloboda mu stať od stola, a odejst' do domu.

Ja sem tvůj muž, tys' má žena, toť" mluvím z vdečností,
jak chceš byt' žena statečná, bývaj pri skrovnosti.

24. Lepšá je smrt' nevinnému, nežli ži- vot bezbožnému.

Plakala za Sokratesem Xanthippe mluvíce:

Ach, můj muž, proč umíráš bez viny žijíce.

Z súdu nespravedlivého nevinný umíráš,
a ode mne zarmúcenej večne se odbíráš.

Odpovedel jej Sokrates: neplač, snad máš mysel?

Bych podle spravedlivosti vinný k smrti prišel.

Lépej mi je nevinnému tisíckrát zemřiti,
nežli bych mel zústať vinným, a do času žiti.

Dvojakého plaču hoden, kdo vinný umírá,

že zlé činil, i potupne život svůj zav[írá].

Lépej zemret' v nevinnosti, nežli smrt' zaslúžit',
že ja nevinný umírám, nechtej za mnú túžit'.

25. Múdrý jazyk, hlúpá hlava v zlém mluvení neustává.

Jak na teba nevinného mluví kdo čo zlého,
nechtej se nad ním zemstítí; vymlúvaj ho z teho.

Mysli sobe, že má nemoc na svojem jazyku,
a pro struny potrhané má špatnú muziku.

Když se hlava nezučila meť koncepty zdravé,
tehdy i jazyk z hlúposti rozmlúvá nepravé.

Chudobný je rečný jazyk, když je sprostá hlava,
čo od hlavy jazyk bere, to na zjav vydává.

Jak je hlava nerozumná, i jazyk je hlúpý,
nekdy zlého vychvaluje, a dobrého tupí.

Polituj ho, že je blázen, čo neví, to búchá,
si nevinný, jeho reči nepúšťaj do ucha.

26. Pýcha je zlá bohatému. Ješte hor- šá chudobnému.

apatná vec jest se pýšiti v kmene a v šarláte,
ale špatnejšá se pýšit' ve sprostém kabáte.

Je síc blázen pyšný boháč, než chudobný vetší,
když tam pýchu ukazuje, kde jej byt' nesvečí.

Neni veci ošklivejšej, jak pyšný chudobný,
když on sám mnohým boháčům žádá byt' podobný.

Prsty z čižem vyzírajú, kolená z nohavic,
domnívá se[,] že je králem, a doma nemá nic.

Ment[é]čik má poplácaný, košelu deravú,
nemá chleba, prece pysky vypíná nad hlavu.

Neni pýchy ošklivejšej, jak když je v chudobe,
merkuj, by se nenalézla nekdy i na tobe.

27. Jiných cnostlivé činení ber ku tvému naučení.

Ví Xenofon, kde se víno i pivo predává,
ale neví, kde statečnost a cnost se dostává.

Tedy aby mohel pomóct'ovej velikej bíde,
do školy Sokratesovej k naučení jide.

Ty jak se chceš naučiti mravův a i cností,
poslúchaj tvých kazatelův v kostele s pilností.

Jak knižečky nevíš čítat', hled' na jiných lidí,
to sobe z jiných vybíraj, čoť se dobré vidí.

Pekných mravův a i cností si nenadobudeš,
jak se pilne a skutečne v nich cvičít' nebudeš.

Podle múdrého domnení juž si v škole cnosti,
jak se cvičíš ve všem dobrém podle tvej možnosti.

28. Štestí stálé neni, mej ho v podezrení.

Jak máš štestí, nech ti bude štestí podezrelé,
jináč nebudeš meť srdc[e] od marnosti celé.

Když srdce k marnosti oddáš, snad štestí odkročí,
tvá noha, srdc[e], i s tebu do neštestí vkročí.

Na koho vetšé neštestí v svete má přijítí,
temu se tým vetšé štestí namále rozsvítí.

atestí chodí pred neštestím, a to síce pilne,
jak máš štestí, j[i]ž neštestí čekaj neomylné.

Takovú má svet obyčej: prv než raní koho,
aby ho víc mohel raniť, dá mu štestí mnoho.

Jak máš štestí, mysli sobe: vždycky tak nebude,
tak se drž, bys' nebanoval, když štestí ubude.

29. Ve svete súžení k tvému naučení.

Obyčej jest u svetárúv zlým za zlé platiti,
ty dobré za zlé oddáváj, jak chceš múdrým býti.
Kdo te ze [lží] chce zahanbiť, skutkem bud' odporný,
a i v reči spravdlivej vždy bývaj pozorný.
Naučíš se v skutku, v reči vždy bývat' múdrejší,
čím víc bude proti tebe kdo ze lž[ú] ostrejší.
Kosu kujú na železe, když ostrosť zatupí,
ty z protivne múdrost' vezmeš, jaks' prvej byl hlúpý.
Ne nadarmo protivníka Pán Búh v svete drží,
medicína je protivná, ale k zdraví slúží.
Búh ti dává protivníka k tvému uzdravení,
jak brojíš na protivníkúv, sobes' dobrý neni.

30. Z cnosti chvála jide nemalá.

Všeci chcejú chválu míti, žáden pohanení,
i ten, který nemá v dobrém nejmenšé znamení.
Žáden te chváliť nebude, jak si zlý sám v sobe,
i ty žádnéj chvály nedáš nedobrej osobe.
Daremná jest cidz[í] chvála, když jej v tobe neni,
dobrá chvála má svůj původ z dobrého činení.
Jestli všecko dobré činiš, máš dost v sobe chvály,
a tým více ju rozmáháš, jak si v dobrém stálý.
Jak nekomu zle učiniš, a chceš dostat' chválu,
zajiste máš v tvém úmyslu bláznivosť nemalú.
Zlú vec žáden nepochválí, ani teba zlého,
jak chceš chválu od všech míti, čiň čo je dobrého.

31. Čistota i cnosti sú v boskej milos- ti.

Mívaj bedrá prepásané od všeckej chlipnosti,
drž v hrsti svícu horícú, to jest: cvič se v cnosti.

Musíš býti i v čistote, i v dobrém činení,
jak ti jedno z tých dvúch schádzá, pred Bohems' nic není.
Byť bys' všeccko dobre činil, jak chlipnosť miluješ,
i seba, i dobré skutky Bohu zošklivuješ.

Kdo nemá čistého srdca, ten Boha nevidí,
blahoslavený, kdo chlipnosť silne nenávidí.
Jak nečiniš dobrých skutkúv, byť bys' byl v čistote,
nenis' milý Pánu Bohu v lenivém živote.

A jak nemáš dobrých skutkúv, ani ctnej čistoty,
od Boha se oddaluješ do velikej psoty.

32. Literné umení lidem k ozdobení.

Diogenes Sinopenský tak chválí umení,
že je umení všech vecí velké ozdobení.

Mladých lidí podzbudzuje ku zdržanlivosti,
a tým bývá k potešení, kteří sú v starosti.
Umení chudobným lidem bohactví podává,
a bohatým ku hodnosti víc krásy dodává.

Krehkú mladost' odtahuje od rozpustilosti,
starým dáva potešení v bide a v úzkosti.
Bohatým je medicína, chudým vyživení,
dost je bohatý, kdokoliv má dobré umení.

Jak chceš a i ty, mládenče, umení dostávať,
tehdy musíš víc v učení bedliť, nežli spávať.

33. Promena je nebezpečná, mnohým zostala nevdečná.

Čo si nájdeš podle vůle, nechtej zas meniti,
nebo čo žádáš lepšího, může horšé býti.

Čo máš dobré, pri tom zostaň, nežádaj lepšího,
abys' namísto dobrého, nedostal horšího.

Nekdy službu služebníci když lepší hledají,
lepších pánův chtějíc míti, horších dostávají.
 Jak pánové chcú meť sluhův jiných v každú chvíli,
 banujú za predešlými, že jich propustili.
Nekterí z dobrého místa na podlejšé jidú,
namísto vetšej rozkoše dostávají bídu.
 Obyčejne, který s dobrým spokojen nebývá,
 zlé za dobré, horšé za zlé sobe nadobývá.

34. Pyšnému chvála škoda nemalá.

Nezvelebuj teho, kdo se v svém bohactví pýší,
nebo bude víc pyšnejší, když svú chválu slyší.
 To je štěstí nešťaslivé, velkú škodu činí,
 které do rozpustilosti lidí privést' míní.
Z rozpustilosti zle žije, bývá hříšnik vetší,
teho radnej oplakávat', nežli chválit' svečí.
 S tvým chválením takového posilňuješ v zlosti,
 potem snad i tobe bude ku obtíženosti.
Na pánův skúpých, ukrutných mnozí lidé kričá,
však oni ze svým chválením pánův k temu učá.
 Jako vysmívat' chudého jest vec nestatečná[,]
 tak je chválit' pyšných pánův vec neužitečná.

35. Čo ti Búh chce dati, to te nezatrátí.

Čo stojí v modlitbe Páne, to od Boha pýtaj,
čo ti nemá byť k spasení, v prosbách tvých nechytaj.
 Ví Búh dobre, čot' potreba, všeccko mu je známé,
 my sme slepí, nevidíme a i to, čo máme.
Nekdo pýtá dluhý život, bohactví, hodnosti,
a Búh vidí, že by prišiel skrz to do marnosti.
 Nekdy žádáme od kríža býti pozbavení,
 a nevíme, že súžení má nám byť k spasení.
Nepredpisuj Pánu Bohu, čo ti má dať kedy,
čokoliv ti kedy dáva, to vdečne ber vtedy.
 Vychvaluj ho, a zachovaj prikázání jeho,

ví Bůh čo ti je potreba, nic ti nedá zlého.

36. Násilné jedení, pití nemůže ku zdraví býti.

Nejedz, jak si neni lačný, jak nežízníš, nepi[j],
jak se silíš, čo sám nechceš, zajiste si slepý.
Jak te k pit[í] a k jedení potreba nenutí,
v násilném pití a v jídle nenalezneš chuti.
Hlad a žízeň osladzuje jídla, i nápoje,
jak víš znášat' hlad a žízeň, k zdraví sú oboje.
Nejedz, jedine po práci, když hlad volá k stolu,
i z hladu zas nejedz mnoho, bys' neskleseš dolu.
Nekdy rozum zakazuje, a žádost' chce pítí,
jestli žádost' nasleduješ, musíš korhel býti.
Čo ti žízeň dovoluje, to vypij slobodne,
málo žízeň potrebuje, neb pije spúsobne.

37. Dom bez porádku kazí čeládku.

Když si gazda domu tvého, mej na to památku,
aby dům tvůj, jako svečí, byl v dobrém porádku.
Taký gazda neb gazdiná porádku nehledí,
když dopúšćá samopašnost' činit' svej čeledi.
Lásku, pokoj, vyživení, příklad, naučení,
celý dům od gazdy čeká v každém okamžení.
Taký člověk v každej obci zlým richtárem bývá,
který dobrého porádku v svém dome nemívá.
Jako bude celé mesto porádkne spravovat',
když [neumí] v svojem dome porádku varovat'.
Každý dům je malé mesto, kdo ho dobre rídí,
ten potem i na richtárstvo súci se všem vidí.

38. Kdo hnev svůj premáhá, k zdraví si pomáhá.

Obrát' vseckú silu tvoju proti hnevu tvému,
a pomúžeš duši, telu, a i zdraví tvému.

Ten nevládne s dušú svojú, kdo se hnevá silne,
hnev skrze tvú trpezlivost' zmóžeš neomylně.

Hnev na zdraví velmi škodí, a telo zemdlívá,
neb žluč do žalúdka, údúv[,] i do žíl vylívá.

Má svú chválu, kdo silného nepřítela zmáhá,
ale vetšú zasluhuje, kdo svůj hnev premáhá.

Nepřítel s mečem zabíjí, hnev ze žlčú škodí,
neb žluč mnohé nedostatky v tele lidském plodí.

Nepřítela strílkú zraziš, když je proti tobe,
ale hnev těžko zabiješ, když je v tvej osebe.

39. Chceš úctivost' míti, musíš starší- ch ctíti.

Jestli žádáš v tvej starosti meť čest' od mládeži,
n[yní] musíš starých lidí ctít' jako záležití.

Povinní sú starí mladým dobrý příklad dati,
naprotiva mladí starých slušně šanovati.

Oba mají svú povinnost', i starý, i mladý,
nech ju plňá, by nemeli v svojem věku vady.

Starý bláznivost' činíce, posmechy dostává,
jak zlé činí, tehdy mladším zlý příklad nechává.

Jak mladý cnostlivých starých má v neúctivosti,
nemá cti, a meť nebude, když přijde k starosti.

Jako otec k svojim dítkám, a dítky k otcovi,
tak má byt' starý k mladému, a mladý k starcovi.

40. Každé hrození užitečné není.

Prítelovi se hroziti není vec statečná,
neprítelům se hroziti jest vec nebezpečná.

Když se hroziš neprítelům, oni se varují,
když tobe chcú ublížiti, nic neoznamují.

Neprítelům napomínáš skrz hrození tvoje,
jako mají obrátiti proti tebe zbroje.

Ty jim v ničem neublížíš, neb z hrození tvého
budú se te varovati, nevpadnú do zlého.

Temu se hroz, jak zlé činí, který je v tvej moci,
nekdy hrození k dobrému bývá ku pomoci.

Dokud se mu nepohroziš, bitky nezavádžaj,
nejprv ho skrze hrození od zlého odvádžaj.

41. Pri nepřítelském súžení přítel má byť k potešení.

Jak máš jedného přítele k tvému potešení,
tehdy máš víc nepřítelům k tvému obtížení.

Není možné mať přítele bez všech nepřítelům,
to u lidí nenalezneš, ale u anjelům.

Jestli máš mnoho přítelům, nepřítelům máš víc,
aby nepozůstávalo od tvého štěstí nic.

Miluješ pre to přítele, žeť je k potešení,
miluj též i nepřítela, nebt' je k naučení.

Jestli nemáš nepřítela, přítel je daremný,
nebo přítel v protivěnství nejvíc je potřebný.

Když te nepřítel k dobrému s protivěnstvím brúsí,
vtedy přítel, bys' nezúfal, te potešit' musí.

42. Mladá starosť v cnosti, stará mladosť v lenivosti.

Stará mladosť, mladá starosť neni v jednej váze,
prvá neni v úctivosti, druhá je v pováze.

Starý síce mnoho trpí, však trvá v mladosti,
jestli k dobrému činení pospíchá s čerstvostí.

Pro starý vek klesne dolu, nemá v tele vlády,
ale v cnostech tak prospívá, jako by byl mladý.

Mladá starosť se menuje pro ochotnosť v cnosti,
zasluhuje od všech lidí slušnej úctivosti.

A zase v tem člověkoví stará mladosť bývá,
který v samej lenivosti svú mladosť užívá.

Tratí [letá] v lenivosti, nečiní dobré nic,
že je starý v svej mladosti, mívá potupy víc.

43. Tvoje tajnosti zdržuj v skrytosti.

Tak miluj, jakobys' nekdy mel nenávideti,
tak nenávid', jakobys' chtel zase milovati.

Nikdy ze žádným nevchádzaj k takej nenávisti,
že bys' si všeckú zahradil cestu ku milosti.

Človek človeka obrazí, ponač sme lidé,
kdo však od lásky odstúpi, nech zas k lásce přijde.

A koho zase miluješ, máš se ho i báti,
myslí si, že vždy nebudeš s ním v lásce trvati.

Nezjavuj mu všecko, čo máš, nebo te popálí,
když se od ctného přátelstva láska přeč oddálí.

Mnozí na lásku predešlú zhola nedbajú nic,
čím si jim byl důvernejší, tým ti uškodá víc.

44. Na odporné reči odpovídat' nesvečí.

Ten s rozumem chválitebne jazyk svůj nerídí,
kdo se druhému zlé reči nadávat' nevstydí.
Když to mluvíš proti komu, čo mluvit' nesluší,
též musejú odpornú reč poslúchať tvé uši.
Když zlé reči dáváš jiným, jako se ti líbí,
jiste od nich též uslyšíš, čo se ti nelíbí.
Zlostný jazyk rád zle mluví, má v zlém potešení,
za zlý jazyk tvoje uši vezmú odplacení.
Když zlé mluvíš proti komu, zlé poslúchať musíš,
jakú prácu vykonávaš, taký plat okusíš.
Jaks' privykel proti jiným neslušne búchati,
musíš pro zlé poslúchání z teho odvykati.

45. Lépejš škodu míti, nežli ju činiti.

Lepšá škoda, mluví Chilon, nežli zlý užitek,
zisku nespravedlivého nevnášaj v príbytek.
Jak pohubíš nejakú vec, zas se jiná spraví,
a jak skaziš dobré meno, težko se napraví.
Stracená vec jen do času zármutek vzbudzuje,
ale zlý zisk ustavične svedomí sužuje.
Ne užitek, ale škoda neomylně bývá,
čokoliv se zlým spôsobem odkud nadobývá.
Žáden to za zisk neuzná, čo svedomí kazí,
a nekdy zlý chýr o mene u lidí vyrazí.
Nedáš za peníz dukáta, chtíc bohatším býti,
tehdy nechtej zlým spôsobem nikdy zisku míti.

46. Na tvůj pohřeb se nestaraj, ale na cnosti pozor daj.

Nekterí chcú chválu míti ze svého pohrebu,
z tej příčiny nechávají naň všeckú potrebu.

Kdyby byla taká starosť na cnostlivé žití,
snad by mohli bez starosti lepší pohřeb míti.

Nestaraj se o tvůj pohřeb, nech se naň stará ten,
který z domu tvoje telo rozkáže vynést' ven.

Nezostaneš mrtvý v dome, budeš pohřeb míti,
kdekoliv te pochovajú, prece musíš zhníti.

Kdo bude chceť v dome bývať, musí te vynésti,
nemohel by za malý čas tvého smradu znésti.

Nech te s pompú, neb bez pompy do zeme položia,
budeš v zemi, avšak telu v ničem neosožia.

47. V svete bez krivdy nebudeš nikdy.

Kdo [neumí] krivdy trpeť, nemívá pokoje,
nebo je zem v takém míste, kde samé rozbroje.

Čím se více krivdám bráníš, více jich pribývá,
nebo krivda v odpornosti rozmnožení mívá.

Kdo každému protivenství s[purne] se protiví,
nikdy neprijde k pokoji, dokud bude živý.

I tá mucha nedá pokoj; čím ju kdo víc honí,
tým ona víc lítajíce kolo nosa zvoní.

Mej strpení v každej veci, kteráť se nelíbí,
nenájdeš ve svete veci, která je bez chyby.

I tys' jiným k obtížení, víc než jiní tebe,
jestli budeš trpezlivý, nájdeš pokoj v sebe.

48. He, člověk opilý žádnému nemilý.

Jestli se chceš, jako svečí, opilstva varovať,
tak sobe daj opilého človeka malovať:
Nech bude neočesaný, a sliny po brade,
neumytý, nespúsobný, zaválaný všade.
Slabé nohy, mrtvý jazyk, a krvavé oči,
vždycky letíc dolu nosom, čo s nohú pokročí.
V hlave víno, v bruchu rozum, v údoch žiadnej sily,
tento nápis daj pod neho: hle, človek opilý.
Tento človek neni človek, neb rozum utratil,
když se s zbytečným nápojem v hovado obrátil.
A jak spadne do kaluže, bude postel jeho,
a i svine tam líhajú z obyčeje svého.

49. Cvik dítkám osoží, cnosti v nich rozmnoží.

Jak se deti zle chovajú, rodič je príčina,
rodičovská je povinnosť cvičiť svého syna.
Jak zlé činí malý chlapec, zlosť je na otcovi,
chlapec jestli je bez cviku, k zlému je hotový.
Jak ho pod prútem nedrží, privyká ku zlému,
potem zlu povest' spôsobí tatíkovi svému.
I jiným bude odporný bez vsej stydlivosti,
nemajúce hanby v sobe, ani statečnosti.
Jak nechceš ze syna tvého nekdy hanbu míti,
nezanedbaj ho za mladi prútem skrovne bíti.
Prút brezový deťom v zadku nepoláme kosti,
od zlého jich odtahuje, privádzá k múdrosti.

50. Čo slyšíš v hostine, mlč o tem v dedine.

Jak budeš kdy pri hostine, nenos to v pameti,
jak by se ti pritrefilo nečo tam slyšeti.

Když se žaludek traktuje, i srdce je smelé,
červík z vína hlavu mútí, jazyk mnoho mele.
Mnoho mluvá pri pohároch, budú mluviť více,
jak budú meť plné vínem pred sebú lahvice.

Kdo zle mluví pri hostine podle zlej slobody,
ne jiného, než sám seba privádzá do škody.
A ty vejdeš do potupy, jak to zjaviš komu;
čo slyšíš v hostine zlého, nevynášaj z domu.
Čo se varí pri hostine, nech se to tam stroví,
zlý je, kdo zlosti hostinské hlásiť je hotový.

51. Jak pálené žena pije, tam muž pred ňú nic neskryje.

Spívala si jedna baba: mám peňazi diežku,
sú do zeme zakopané, nevím v ktorém briežku.

Potem ďalej oznámila: ale čo mi po nich,
vzala bych z nich na pálené, ale nevím o nich.
Spredám maslo i pradená, a jak to nestačí,
napijem sa, čo zostanem v košeli, v rubáči.

Nerada mám suché hrdlo, z takého sem stromu,
čo popadnem, to vynesem za pálené z domu.
Sklenička mé potešení, pálené mé žití,
chtela by ch te ve dne v noci jako vodu píti.
I košelu bych predala, však se muža bojím,
když se trochu podnapijem, celá neobstojím.

52. Šťestí se mení, stále je neni.

Když si koho prebojoval podle tvej žádosti,
nechtej se zas doňho dávat' z opovážlivosti.

Když ti šťastí poslužilo, nevlastnij ho sobe,
snad zas jemu pomáhati bude proti tobe.
V čemkoliv ti šťastí kedy posluží vesele,
neprepúšťaj srdce tvoje k nádhernosti smele.
Neb i dobrému hráčovi kostka se obrátí,

a čo vyhral za čtyri dni, to naraz utratí.
Neprirosteš v tele tvojem v čas štestí dobrého,
obyčejne štestí trvá do času malého.
Snadno koho prebojuješ, když ti štestí svítí,
nedomnívej se, že vždycky štestí budeš míti.

53. Múdry mlčí, blázen kričí.

Nemysli si, že je blázen, který nemluví nic,
kterýkoliv umí mlčet, ten má rozumu víc.
Múdry mlčí, ale blázen vždy jazykem trepe,
v každej veci s svým jazykem hned je jako v repe.
S svým jazykem ukazuje, že všecko rozumí,
nekdy čo má na jazyku, to hlava neumí.
Kdyby to mel v svojej hlave, čo má na jazyku,
uznal by se, že je blázen, nerobil by kriku.
Blázen neumí mlčeti, neb mnohé mluvení
vyrostlo mu na jazyku hned od prirodzení.
Blázen vždycky mele hubú, kde chodí, neb sedí,
ale múdry ku mluvení času svého hledí.

54. To nech nic neni do tebe, čo kdo zlé mluví o tebe.

Jak zlí lidé nečo zlého mluvá proti tobe,
když si nevinný, do srdca nepripúšťaj sobe.
Nemúže meť dobrých rečí, který je zlý člověk,
buď zmužilý, nedbaj na to, nech mluví čokolvek.
Ne tvoju zlost, ale svoju lidem ukazuje,
kdo z rečnosti tvoje zlosti jiným oznamuje.
Ty preto zlý nezústaneš, než oni zlí budú,
kterí te v zlosti žalujú bez slušného súdu.
Pavúk všade jedu hledá, nebo s jedem žije,
podle svého prirodzení krtica zem ryje.
Zlý člověk preto zle mluví, že se v zlém obírá,
polituj ho; v zlosti žije, i v zlosti umírá.

55. Manželka v slobode beží k svojej škode.

Ne pekná vec, kedyž manželka sem i tam se túlá,
chodí bez svého manžela, kde ju táhne vúla.

Rada býva pri hostinkách medzi mladú chasú,
ide od svého manžela bez všeho ohlasu.

Behá po mestách, jarm[a]koch, i po putovaní,
rada býva pri muzice, i pri pripíjání.

I v teplicách dobrovolne své plecá ukáže,
snad kde telo své umývá, dušu svú zamaže.

Ačkoliv by nemyslela proti statečnosti,
predce bude, jak tak robí, v nedobrej povesti.

Ačkoliv by svatá byla, bez výstupku neni,
zlé o sobe u manžela činíc podezrení.

56. Príležitosť učí, ku čemu kdo súcí. Vykonávajú vtedy, čo potreba kedy.

Dobrý voják m[o]sí vedet' nelen bojovati,
ale nekdy, by nezhyrul, s kumštem utíkati.

M[u]sí vedet', kedy začat', kedy vytáhnuť meč,
kedy prestať, kedy honiť, kedy ustúpiť preč.

Tú vedomosť m[u]sí míti i orátor rečný,
kedy mluviť, kedy mlčet', jak chce byť statečný.

Jak k užitku obecnému potreba mluviti,
jestli mluví dostatečne, bude chválu míti.

A kde mluviť nepotreba, jak jazykem mele,
čím mudřejší řeči mluví, posmechy si stele.

Mlčí múdry pri hostinách, kde mluviť netreba,
radnej namísto mluvení žuje kúsek chleba.

57. Cifrování k posmívání.

Sprostý odev, ale čistý má panna nositi,
by k marnosti, neb k potupe nemusela býti.
V čistém srdci, ne na šatoch panna krásu mívá,
která cnostlivá a mravná, tá spanilá bývá.
Která panna se cifruje, a k kráse oblíká,
znamení jest, že marného v hlavě má červíka.
Podle svojej fantázie žádá byť peknejšá,
čím se více chce cifrovat', víc býva špatnejšá.
Ukazuje svú bláznivost' v schvostném odívání,
snad chce privést' oči lidské k svému milování.
Čím se více skrže šaty lidem komenduje,
tým ju více jako blázna každý potupuje.

58. Ne roky než cnosti vedú k úctivos- ti.

Ne jak dluho, než jak dobre žiješ v tvojem stave,
to sobe máš považovať v tvojej múdrej hlavě.
Dluhé roky te nespasá, ale dobré žití,
darmo tehdy z mnohých rokúv chválu žádáš míti.
Ne mnohé než silné vojsko zvíťeství dostává,
a ten tratí své zvíťeství, kdo v boji ustává.
Kdo chce mnohých meť poddaných, musí mnohých zmócti,
ják začíná, a nezmóže, nedostane svej cti.
Tak i tobe nepomúžú k sláve mnohé roky,
jak od cností oddaluješ všecky tvoje kroky.
Lepší je mladý cnostlivý, než starý bez cností,
hanba bez cností a mravúv přijít' do starosti.

59. Jide svet k skazení, neb v nem lásky neni.

Minuli se zlaté roky, i stříbrné spolu,
áno i medenné časy zvalili se dolu.

N[yní] železné panují, oblepené s hlinú,
které se znášat' nemůžú i v jednu hodinu.

Nezmíšá se do jednoty ze železem hlina,
tak se lidé neznášajú, áno i rodina.

Neni lásky dokonalej, každý jinde bočí,
znamení jest, že ku skaze celý svet se točí.

Človek človeka samochtíc privádzá do psoty,
v krajine, v meste, i v dome nenájdeš jednoty.

Na svete krem nepravosti jiného nic neni,
juž celý svet pro nepravost' jide k zahubení.

Nóta sedemnáctá.

Super oves qvoqve (David) lazim Agarenus. 1. Paralip. 27.

Sedemnáctú nótu Jazim nech zaspívá s krikem,
když nad stádem Dávidovým býval úradníkem.

Hned čím zostal Dávid králem, všeckú svú čeládku
v celej krajine uvédel k dobrému porádku.

Uradníkúv ustanovil nad delníky svými,
aby se sám neostúdzal v svej osobe s nimi.

Nad oráčmi ustanovil Ezri Che[r]jub syna,
Semeja nad vinicami, by mel vícej vína.

Za[ffi]áša ustanovil, by chránil pivnice,
Balana[m]ovi poručil olivy, štepnice.

Joas olej vytlačený mel v opatrnosti,

Setrai pak mel dobytek na Sárona chrasti.

Nad oslami byl Jadius, Zafat nad volami,
Ubil pak byl úradníkem nad všemi ťavami.

A valachom, ktorí v horách s ovcami bydleli,
kázal Dávid, by Jazima úradníka meli.

Jak ovčári nižádného nad sebú nemajú,
tehdy dobrej na dobytky starosti nemajú.

Schopný bývá valach v hore s obuškem za bučka,
když se hora rozzelení, a spívá kukučka.

Když se napije žintice, za ovcami sedá,
i chleba, a i penezí v cudzej kapse hledá.

Ze žartu síc pocestného na ceste pristaví,
a naozaj ho o všeko, čo nese, pripraví.

A jak se mu sprotivuje, aneb ho poznává,
velmi snadno ho s obuškem ku smrti oddává.

Ze dňa na deň je pri ovcách, nezná príkaz boží,
lhárství, sila, čerstvosť, zdraví, to je jeho zboží.

Áno i sami valasi vespolek se bijú,
jak vzdálení od vrchnosti po slobode žijú.

Kdyby se i ze žinčicú teplú opíjali,
každý deň by se tri razy vespolek bijali.

Nemívajú pred očima žádnej statečnosti,
jestli žádnej o trestání nemajú známosti.

Dobre vedel o valaškém Dávid král spúsobe,
urídil jim úradníka Jazima po sobe.

Dal mu velkú vládu na nich, aby se ho báli,
aby žili pri tichosti, jiným nic nebrali.

Bača bývá hospodárem v búde na salaši,
m[o]sejú ho poslúchati pri ovcách valasi.
Tá je bačovská povinnosť: ovečky čítati,
hrudy syra ze všech ovec na bryndzu zbíratí.
Deseť funtív dá na ovcu, a trináct na kozu,
jak nedá, tehdy zaplatí s penezmi neb s kožú.
Valach pase ovce ve dne, skúselosť je moja,
a bača má starosť na ne, když v košároch stoja.
Valach m[o]sí odpovídať za ovcu na paši,
bača pak, když sú v košároch ovce na salaši.
Bača ve dne ovce dojí, a syr robí z mléka,
varí mléko, kupky myje, drevo k ohňu seká.
Zdechlé, neb choré dobytky pánu oznamuje,
rídí valachúv na paše, v zlosti jich hamuje.
Jinej ve dne práce nemá, múže se vyspati,
potem v noci na dobytek musí pozor dati.
Jestli je daremný bača, všeko se zlé deje,
i úradník nemá dobrej z valachúv nádeje.
Jak chce bača, múže pána v syroch oklamati,
neb má spôsob sobe syra z hrudek ujímati.
Jestli se bača častejšej s korhelstvom obírá,
málo chybí, že ujíma pánovi ze syra.
Kdyby se svých úradníkúv valasi nebáli,
malý užitek by páni že salašúv brali.
Tak i Dávid ze svých ovec chtíc užitek vzíti,
chtel Jazima nad valachy pánem ustaviti.
Nemúže byť svet v pokoji bez vŕeckej vrchnosti,
ani salaš bez vrchního v slušnej porádnosti.

1. Pán Bůh jest cíl člověka.

Každá vec z prirodzenosti cílí k konci svému,
tys' povinen, když si člověk, cílit' k Bohu tvému.
Kameň dolu, a dym hore pospíchá, jak sluší,
člověk, jak chce odpočinúť, k Bohu bežeť musí.
V Bohu nájde odpočinek, nebo je cíl jeho,
jestli trefí k cílu svému, nasytí se z neho.
Jak si s hríchy obtížený, a bežeť nemúžeš,
v behu temto skrz pokání jiste si pomúžeš.
Žádá te Bůh osláviti skrz své zmilování,
jestli zmúžeš, čo si zhrešil, skrz vrúcne pokání.
Bůh te stvoril ku spasení, však nechce spasiti,
jak ty nechceš, čo si zhrešil, pokáním zetríti.

2. Neučiní habit mnícha, jak ku cnosti nepospíchá.

Že nečiní habit mnícha, přísloví je známé,
daremný nám svatý odev, jak cnosti nemáme.
To přísloví teba týká, v jakémkoliv stave,
nepyšni se v pekných šatoch, jak nemáš nic v hlave.
Ne s odevem, ale s cnost' mi ukáž se hodného,
že si jiste, v kterém žiješ, hoden stavu teho.
Pekné šaty nepomúžú k chvále a k hodnosti,
jestli nemáš pekných mravúv ani žádnej cnosti.
Ach, jak mnozí stavu svého špatne užívajú,
kterí hodnosť stavu svého v šatoch pokládajú.
Když nemajú nic hodného, čo se stavu týče,
jak z nich vezneš odev jejich, nepoznáš jich více.

3. Slyš trpezlive reči bláznivé.

Pravda jest, že dluhé reči těžko poslúchati,
jako do plného brucha neslaný hrach pchati.
Ty jak budeš trpezlive poslúchať mlčice,
víc učiniš s tvým mlčáním, nežli on mluvíce.
Ačkoliv te rozmlúvání mrzí až k hnusnosti,
nepretrhuj reči jeho, nech mluví k sytosti.
Zdrž se při mlčanlivosti, buď nad sebú pánem,
zahanbíš ho, jak odejdeš prv než poví: amen.
A jak při jeho rozprávkách slovo z úst tvých vydáš,
zas mu ku novým rozprávkám matériu pridáš.
Jak se jeho rozprávání protiviti budeš,
tehdy zvady, aneb hnevu, neb súdu neujdeš.

4. Rada má byt' možná, i spolu osož- ná,

Bud'to sobe, neb jinému v nečem dáváš radu,
merkuj, abys' s tvým radením nenarobil smradu.

Aby z tvojej rady škoda nepřišla nekomu,
a tak tebe zahanbení nevešla do domu.

Jak chceš radit', musíš míti rozum i umení,
a rozumet' vše okolky takého činení.

Tak rad', aby, komu radíš, všecko dobre vyšlo,
temu, proti komu radíš, nic zlého nepřišlo.

Ne len dobré, než i možné veci radit' musíš,
jak nemožné radit' budeš, posmechy okusíš.

Daremná je rada, když se vyplnit' nemůže,
taková rada nikomu v ničem nepomůže.

5. Skrovné chování statečnost' neraní.

Když raz v roku přijdú k tobe znamenití hosti,
podaj jim obed hojnejší k jejich počesnosti.

Tak statečnost' káže činit' s prostrednú útratú,
slibujíc dobrého mena, i cti svej odplatu.

Ale když si sám v tvém dome len s tvojú čeládkú,
nehoduj vždy, než na skrovnost' mej dobrú památku.

S jedným, s dv[u]ma jedélkami spokojený bývaj,
na potrebnost' dalších časúv pozorne se dívaj.

Jak budeš k jiným hojnejší, budeš v statečnosti,
jak sám sobe skrovný budeš, pripíšet' se k cnosti.

Ani vždycky nebud' štedrý, ani vždycky skúpý,
tak chudoba, neb potupa k tobe nepristúpí.

6. Dve veci ku štěstí chcú obec přivéstí.

Ve velkém nebezpečení celá obec stojí,
když meščan proti meščanu nezdvorlive brojí,

Jestli ale sú meščané v lásce a v svornosti,
celá obec dluho trvá, žijíc v bezpečnosti.

Nesvornost' se vykorení, láska se rozsvítí,
jestli chcú obyvatelé té dve veci mítí.

Jedna vec jest: rozkazovat', čo sluší, v múdrosti,
a druhá jest: vyplňovat' rozkazy s pilností.

Rozkazovat', i poslúchat' každý m[u]sí vedet',
nechce jedno bez druhého při pokojí sedet'.

Kdo chce vždycky rozkazovat', a poslúchat' nikdy,
lásku kazí, rozbroj činí, v obci činí krivdy.

7. Pěkné chování žádně nehání.

Mnozí když z jedněho místa jidú do druhého,
žádají meť vysvečení obcování svého.

A krem teho a i chválu v liste chcejú mítí,
aby mohli, tam kde jidú, v počestnosti býti.

Nenos s sebú chválu v liste, ale v ctném chování,
jak zle žiješ s dobrým listem, každý te víc zhaní.

Zlému dobré vysvečení časem je k závade,
dobrý člověk i bez listu bude milý všade.

Člověk dobrý v svém chování chválu s sebú nosí
o pěkné komendování žádného neprosí.

A zlý, ačkoliv má chvály v liste čo nejvíce,
žádnému nebude milý bezbožně žijíce.

8. Vlastní chvála smrdí, nemilá u l[i]dí.

Jak učiníš čo dobrého, neb mnohým milého,
nikdy se pred žádným nechtej vychvalovať z teho.

Byť by byl skutek nejlepší, svoju česť utratí,
jak ho budeš tvými ústy sám vychvalovati.

Jak se budeš vychvalovať o tvej nemožnosti,
ukážeš jisté znamení tvojej bláznivosti.

Jestli máš víc chvály v ústech, nežli v rukách sily,
budeš v opovrženosti, žádnému nemilý.

Jak se chváliš z cudzej práce, kterús' neučinil,
bude te tupiť a i ten, kdo tupiť nemínil.

Vždy pracovať, nic nemluviť, v tem chvála záleží,
vlastní chvála i nejmenšá ku potupe beží.

9. Bohactvo škodí, kdo za ním chodí.

Na persianském dukáte strelec byl vyrytý,
zastrelíš se, jak miluješ peníze a i ty.

Dobrý strelec sú peníze, všechno premáhajú,
mnozí i dušu do pekla pro ne oddávajú.

Za peníze hynú mestá, a i spravedlivosť,
hyne láska, pravda, vernosť, hyne i vstydlivosť.

Ku utracení dobrého peníze bývajú,
tým, kteří jich pro bohactví dostati žádajú.

Kdyby peníze v truhlicách pohnili bohatým,
snad by jich tak nežádali bohatí nazatým.

Nehledaj jich, jestli můžeš bez penízův žiti,
jak nemůžeš, nežádaj jich krom potreby míti.

10. Kdo poslušnosť má, rozkazovať zná.

Zdá se mi kumšt nejpeknejší dobre rozkazovať,
kdo neumí rozkazovať, neumí panovať.

Naučí se rozkazovať, kdo poslúchať umí,
nebo poslušnosť k dobrému priv[ádat] rozumí.

Rozkaz záleží na slove, na skutku poslušnosť,
poslušnosť jest prvni stupeň na vrchnosti hodnosť.

Kdo gazdu dobre poslúchá, gazda dobrý bude,
rozumu mu z poslušnosti svým časem pribude.

Jestli kdo, když je poddaný, vrchních zle poslúchá,
jak bude vrchní, k príkazu neobráti ucha.

Bude vždy zle rozkazovať proti prikázání,
nikomu, snad ani Bohu, nebude poddaný.

11. Nálezky panské sužujú ruky sedlácké.

Nejvíc dřeva okružlého po horách se rodí,
tak nejvíce v panských srdcích nálezkův se plodí.

Pán když má moc robotníkův, s pracú jich sužuje,
neb i z dřeva kresaného maštale buduje.

Dá kresat okružle dřevo, nebo nic neplatí,
čo si zmyslí v srdci svojem, to se musí stati.

Z okružlého čtverhranaté dřevo m[o]sí býti,
kdyby rostlo čtverhranaté, jináč by chtel míti.

Neni milá prirodzenost', kumšty sú v milosti,
daremná vec, jak je s kumštem, je v panskej líbosti.

Domy, svetlice, záhrady nemajú svej ceny,
jak v nich daremných nálezkův, ani kumštův neni.

12. Meščanův svornost' je silná pevnost'.

Múry mesto obhajujú, a mešťané více,
v síle, v lásce a v svornosti vespolek žijíce.

Jak meščané medzi sebou ctnú svornost' utraťá,
tehdy snadno kolo mesta múry se vyvráťá.

Nejpevnější zbrana mesta láska a jednota,
kde neni lásky, tam zroste i z hojnosti psota.

Ne na múroch, než na lidech každé mesto stojí,

jaký je lid, také mesto, mluví se v přísloví.
Když mešťané silu mají, a i lásku spolu,
ne tak skoro jejich múry popadají dolu.
Ale jestli u mešťánův nesvornost' se zbúří,
neosožá k bezpečnosti nejpevnější múry.

13. Cnosť mnoho platí, máš o ňu dbať.

Mnozí velkú starost' majú o peníze, statky,
ale o cnosť i nejmenšej nemajú památky.
To čo se má pominúti, dychtíve hledajú,
na to, čo má býti večné, veľmi málo dbajú.
Cnosť človeka ozdobuje, a peníze vrecko,
ach, na vrecko obracajú pracování všeccko.
Cnosť za chrbtem nechávajú, a peníze hoňá,
tam své práce obracajú, kde peníze zvoňá.
Peníze natolko hledaj, abys' mohel žíti,
ale cnosti nenechávaj, jak chceš boháč býti.
Jak se budeš v cnostech cvičit', bohatším zostaneš,
za peníze chleba, za cnosť nebe si dostaneš.

14. Pri stole statečnost' nežádá zbytečnost'.

Když budeš pri cudzém stole, jedz, čot' se predkládá,
jak te príkaz v kterém jídle hamovat' nežádá.
Čot' se na tanír dostane ku jedení súcé,
múžeš slobodne ku temu obracať tvé ruce.
Nežádaj ze všeho jesti, čo tvé oko vidí,
buďto te žádost' ponúká, vstyd' se jiných lidí.
Nezbedne do každej misy s lyžicí nevpadať,
čo je na stole k paráde, to týkať nežádaj.
Nečo se na stúl predkládá všecckým ku jedení,
a nečo ku koštování, nečo ku videní.

Radnej chtej pri hojném stole sytým byť prostredne,
nežli proti statečnosti najest' se nezbedne.

15. Zbytečného křiku nemej v tvojem zvyku.

Nekřič velmi krem potreby, když mluvíš ku komu,
aby hlas tvůj neslyšeli do druhého domu.

Dost mej na tem, když ten slyší, ku komu rozmlúváš,
jak víc křičíš, tehdy darmo chrtan tvůj nadúváš.

Nepozoruj na tvú možnost', že můžeš křičati,
ale na to, zdaliž může poslucháč slyšati.

Jestli hlas tvůj prevyšuje přítomnú osobu,
tehdy nemluvíš, než křičíš darmo bez spúsobu.

Spúsob v hlasu z poslucháčúv musíš vzítí sobe,
abys' nebyl k obtížení nižádnej osobe.

Jak je mnoho poslucháčúv, a i křičet sluší,
však ne víc, jak potrebujú poslucháčúv uší.

16. Kdo se povyšuje, Búh ho ponižuje.

Pýcha daremná.

Když si v spanilém odeve, pysky nenadýmaj,
ani v deň hodnosti tvojej srdc[e] nevypínaj.

Pomine se deň hodnosti, zderú se i šaty,
i ty zhyneš, jestli budeš s pýchú zaujatý.

Predivné sú veci boské, jemu čest' samému,
nesluší srdce vypínat' do pýchy žádnému.

Čo máš, to je neni tvoje, toť Búh dal do času,
z teho máš velebit' Boha, a ne tvoju krásu.

Nic nedává Búh na pýchu, ale k svojej chvále,
kdo se pýší z daru jeho, hyne nenadále.

Mnohých na trúne sedících pro pýchu Búh zhladil,

namísto nich, ponížených na trúne posadil.

17. Jak máš jakú škodu, vzhľadni na príhodu.

Nehaň tvého služebníka bez vŕskej príčiny,
ani neštráfaj, když neni na nem žádnej viny.

Jak se ti škoda učiní, nelaj na nikoho,
dokud nezvíš, který v dome je příčina toho.

Jak se dovíš, tehdy můžeš štráfat' spravedlive,
však nad míru i zlostného netresci hnevlive.

Nechtej mu za tvoju škodu utrhopat' v plate,
by bez platu odejdúce, ne[naríkal] na te.

Nikdy by si nemel škody, vždy bys' byl veselý,
kdyby ti služební škodu vyplácat' m[o]seli.

Pritrefi se nekdy škoda znáhla služebníkúm,
dobrý pán za to neujme ze mzdy svým delníkúm.

18. Pretrhopat' reči žádnému nesvečí.

Když pred tebu nekdo mluví o nejakej veci,
nemluv k nemu, dokud oň své nedokoná reči.

Vyslyš najprv a potom mluv, když zvíš zmysel jeho,
prvej mluvit', než vyslyšet', jest zvyk bláznivého.

Nemluv, že víš, čo chce mluvit', mej malé zhovení,
snad od neho to uslyšíš, čo nemáš v domnení.

Jak pretrhneš reči jeho, a odpovíš jiné,
když to bude pred jinými, hanba te nemine.

Má úmysel snad mluvíti o furmanském voze,
ty se domníváš, že mluví o chlupatej koze.

Ačkoliv bys' vedel čo chce, prv nežli vypoví,
pretrhopat' reči jeho nebývaj hotový.

19. Starších poslúchaj, tvé reči nebú- chaj.

Když budeš medzi staršími, nemluv rozpustile,
nezakládaj na umení, ani na tvej sile.

Tvoja je povinnosť starším úctivosť dávaťi,
a v tichosti jejich reči pilne poslúchati.

Ty jim umení nepridáš, ale oni tobe,
z jejich mluvení múdrosti nadobudeš sobe.

Čo ty včul víš, to oni juž dávno potratili,
od umení ku rozumu srdce obrátili.

Múžeš sobe s jedným slovom veľmi uškoditi,
čo se tobe zdá najlepšie, múže škodné býti.

V starých rozum se nachádzá, v mladých pochybení,
neukazuj v prítomnosti starých tvé umení.

20. Kde sú jaké pletky, uteč odtud hnedky.

Kde se vadiť začínajú, aneb bitku míti,
uteč odtud, bys' nemusel jejich svedek býti.

Vrchnosť má s takými pletku, ale vetšú svedek,
nebo pro lepší jistotu v súde drží predek.

Když pred sudcem svedek poví ku spravedlivosti,
potem vinný vždycky mívá svedka v ošklivosti.

Jednu stranu nebo druhú svedek obrazuje,
proti ktorej pred sudcami pravdu oznamuje.

A jak je kdo v takých pletkách častý svedek v súde,
proti jeho statečnosti víry mu ubude.

Od svedectví a súdení varuj se všemožne,
a jak te čas k súde vžene, nic nemluv bezbožne.

21. Jak hasíš, čo te nepálí, žáden te za to neschválí.

Nezavádzaj zvady pre to, čo te nic netrápi,
to prísloví opakujú na salaši chlapi.

Když komu čo neprislúchá, a do teho vchádzá,
sám seba do nepokoje, i k bíde privádzá.

Čo tvoju kožu nepálí, to nechtej hasiti,
jak se ku ohňu priblížiš, múžeš skazu vzíti.

Když hasíš cudzú košelu, zapáliš tvé šaty,
lepší je tvůj jeden peníz nežli cudzí zlatý.

Jak chceš hasiť malý oheň, snad více rozfúkáš,
když se bez vŕekej potreby k hasení ponúkáš.

Ty hasíce bez rozumu, opáliš púl hlavy,
a ten, který začal horeť, pozústane zdravý.

22. To poznáš v súžení, kdo tvůj přítel není.

Nepoznáš přítele v štěstí, buďto s tebu žije,
a nepřítel v tvém neštěstí zlost' svú neukryje.

Naveky nepřítelovi v žádnéj veci never,
a od neho v tvém činení nikdy rady neber.

S tebu je v jednu hodinu, a v druhú odejde,
vyvrátí te, když te v nečem falešne obejde.

Jazykem sladkost' zjavuje, srdcem sídla stele,
jak se mu dáš v ruky jeho, na prach te zemele.

Pred tebu se ukrčuje, slzy púšťá z očí,
jak bude meť příležitost', i krev tvú vytočí.

V čem ti chce nejvíc pomáhať, v tem' je nejškodnejší,
v tvém súžení proti tebe bude nejprednejší.

23. Varuj se od ženy, jak nechceš promeny.

Kdo se s pyšným tovariší, též pýchu odívá,
chlipný bude, kdo ze ženú svévolnú chodívá.

Dotknij se jej, a zakalí ruce tvé jak smola,
nechtej se ze žádnú ženú tovarišit' zholá.

Nezakládaj na tvej síle, ani na svatosti,
žebys' ženu premudroval, nemáš tej múdrosti.

Adama spoločnosť ženská ku hříchu privédla,
všecko lidské pokolení do bídy uvédla.

Dávid svú svatosť utratil, a aalamún múdrost',
Samson sílu, oči, život, pro ženskú spoločnosť.

Sisara i Holofernes z ženskej podvodnosti
zahynuli, pretože i ty mej se v pozornosti.

24. Neosoží chudobnému pripojiť se bohatému.

Težké bremeno na chrbet sám sebe nakládá,
kterýkoliv s bohatými tovaristvo žádá.

Nežádaj si bohatému tovarišem býti,
jestli nechceš v mnohých vecách obtížení míti.

Když se hrnec ku kotlovi na blíže pripojí,
jak se stlučú, tehdy hrnec celý neobstojí.

Bohatý se bude hnevat', činíc čo nesluší,
chudobný i krivdu trpíc, predce mlčat' musí.

Dokud mu čo budeš dávat', zastane pri tebe,
a jak nic nebudeš míti, vzdálí te od sebe.

Pokud máš čo na stúl dávat', chce s tebú hodovat',
potem te, když se vytráviš, nebude litovat'.

25. Pánovi chudobný nech není podobný. Mlčet' před pánem, sluší jak

25. Pánovi chudobný nech není podobný. Mlčet' před pánem, sluší jak amen.

Tak obcuje boháč s chudým jako vlk s baranem,
jestli můžeš, nemej nikdy společnosti s pánem.

Jak te volá k sobě, nechod', když můžeš nejít,
jak se oddálíš od něho, budeš pokoj mít.

Když budeš s ním, tehdy nemluv všeličo slobodne,
never mnohým řečám jeho, snad mluví podvodne.

Bude te mnohými slovy probívat' líbežně,
dokud nějaké tajemství od teba nevezne.

Bude se te usmívajíc všeličo spytovat',
a tvé řeči v swojej hlavě pilně pamatovat'.

Jak od teba zví to čo chce, hned tvár svú promení,
zabije te s tvým jazykem, křem tvého domnění.

26. Páni a žebráci není sú jednací.

Jako hříšník s spravedlivým, ze psem člověk svatý,
tak se zrovnává ve svete s chudobným bohatý.

Lvové svoje vyživení na púšti hledajú,
a bohatí na chudobných svoje paše majú.

Jak pyšnému poníženost' v ošklivosti bývá,
tak bohatý chudobného v nenávisti mívá.

Boháča ve všem přítelé upevňují sami,
a chudobný jak upadne, vyženu ho známí.

Když se sklame v něčem boháč, hned pomoc dostane,
a když se chudobný sklame, v štráfání zostane.

Boháča i za bezbožnost' vychvalují mnozí,
a chudobný i za cnosti posmech si rozmnoží.

27. Na panské reči prisvečajú všeci.

A chudobného umení na svete je za

nic neni.

27. Na panské reči prisvečajú všeci. A chudobného umení na svete je za nic neni.

Za nic je chudobný v svete, boháč mnoho platí,
každý mu chce prvni místo, i úctivosť dati.

Když čo mluví buďto hlúpe, všeci sú v tichosti,
poslúchajú, vychvalujú, a čiňá k líbosti.

Chudobný múdre mluvíci nemá svého místa,
potupení si dostává jeho pravda čistá.

Jak chudobný pravdu mluví, hned jiných obrazi,
múdrost' jeho s bláznivosťú bohatý zarazi.

Ne na reč ve svete hledá, ale na osobu,
kdo nemá žádné bohactví, nemá i spúsobu.

Mej Aristotelesove v hlave tvej umení,
jak nemáš v kapse penezí, nic si v svete neni.

28. Človek skúpy velmi hlúpy.

Jestli budeš meť peníze, nebud' s nimi skúpy,
jináč od teba statečnost' i svatost' odstúpi.

Potem skúpost' na ničemnost' srdce tvé promení,
nebo nad skúpost' ve svete nic horšího neni.

Žije skúpy ku svej škode; když žádá víc míti,
nebojí se pro peníze do pekla přijíti.

Než by se mu čo stratilo, radnej sám zahyne,
kdokoliv v skúposti žije, peklo ho nemine.

Vždy se stará na peníze, na seba nedbá nic,
šcaslivejším se uznává, čím má pen[ízuv] víc.

A i dušu za peníze prodat' se nebojí,
blázen, kdo víc o peníze, než o seba stojí.

29. Ku poníženosti máš príčiny dosti.

Jak te kedy nejaká vec ku pýše privádzá,
pomysli si v srdci tvojem, čo z teba vychádza.
Z očí slzy, a z úst sliny, hnusný sopel z nosa,
z tela smrad, a ze všech údív nečistotná rosa.
Jakú vôňu máš na nohách, a v tele jaký pot,
jaký jide pri potrebe z tvého žalúdka zoft.
Taký si všecok v tvém tele, jakéhoš' mel otce,
vši, pot, blechy, [k]rasty, a smrad, sú tvoje ovotce.
Všecko kazíš, nic nespravíš, i malej zelinky,
si ničemný, nemáš jistej i jednej hodinky.
Si poddaný mnohým bídám, i smrti si vazeň,
pováž to, potom se pyšni, jak chceš býti blázen.

30. Z dluhého jazyka škodlivá muzika.

Kedykoliv žlna kričí, pšška nasleduje,
ponevác má dluhý jazyk, zlý čas oznamuje.
Krátký jazyk je k užitku, dluhý bývá k škode,
nejhorší jazyk človeka, když je na slobode.
Zámky válá, mestá kazí, lidem bídu plodí,
když i tam, kde ho netreba, nepozorne vchodí.
Malá jiskra sama v sobe velký les vypálí,
jazyk ščebotný od škody zřídka se oddálí.
Když uvidíš ščebotného, varuj se od neho,
má jazyk jako lopatu, vžene te do zlého.
Kdo se v ničem nevaruje rečného človeka,
vtedy přijde do úzkosti, kedy ju nečeká.

31. Pomysli sebe, čo bude z tebe.

Ó, človeče, s myslú tvoju polož se do hrobu,

a považuj, čo tam bude s tvú vzácnu osobú.

Když vypustíš ostatního ducha z tela tvého,
nikdy více se nevrátíš do žití časného.
Prestane ti slunce, mesíc, a i hvezdy svítit',
nebudú žiadnej rozkoše zmysly tvoje cítiť.

Abys' ve svete nesmrdel, do zeme te vložá,
kde bude smradu, hnilosti plná tvoja koža.
Z teba vzniknú hady, žaby a červíkúv roje,
a roztočá bez milosti všeko telo tvoje.

Na prach se všecek obrátíš. A nazatým čo víc?
Nic si nebyl před sto rokúv, zase nebudeš nic.

32. Sedlák dlužník velký núdzník.

Jiste dlužník má ve svete největší sůžení,
když pýtajú dluh od neho, a penezí není.

I spod kože by vyrezal, a dluh by zaplatil,
by se od teho sůžení k pokoji navrátil.
Sedlák do dluhu upadá nekdy bez užitku,
prichádzá [exe]kúcia do jeho príbytku.

Obilí se nezrodilo, sám nemúže žiti,
musí dať, čo naňho príjde, čo by kde mel vzíti.

Pána, krála, i vojáka vždycky zbývat' musí,
nemá čo predať, upadá do dluhúv po uši.

Má moc dluhúv, a chleba nic, má dítky, manželku,
nemá pokoj, má sůžení, a i žalost velkú.

33. Nesúd' žádného z pohledu samého.

Nesúd' žádného člověka z pohledu samého,
když o nem, čo on má v sobe, nic nemáš známého.

Může zlý byt', který se ti zdá nejlepší býti,
a ten dobrý, koho nechceš z pohledu líbiti.
Nekdy veliký filozof v chatrném kabáte,
a nekdy velký daremník chodí v stríbre, v zlate.

Nepoznávaj ho z podoby, než ze skutku, z reči,
podoba ti neoznámí, čo je v nem, jak svečí.
Sladký užitek do úlúv prináša včelička,
ví zbírat' z kvítkúv sladkosti, buďto je maličká.
Na pohledení daremná má užitku mnoho,
tehdy nechtej z pohledení súditi nikoho.

34. Dobré štráfání múdrý nezhaní.

Jak te nekdo z čeho štráfe, nechtej naň šemrati,
než se usiluj na seba lepší pozor dati.
Mluví Písmo: že muž múdrý, který zrostel v cviku
nepripúšča pro žádnú vec šemrání ku zvyku.
Kdo štráfání neprijímá za to, v čem pochybí,
žadá v chybe zetrávať, nebo chybu líbí.
Chybu s trucem upevňuje, nechce naučení,
že má pýchu v svojem srdci, jisté je znamení.
Buďto si v nečem pochybil zlostne, anebo ne,
ačkoliv te darmo štráfú, poslúchaj pokorne.
Kdo na štráfání nešemre, prospívá v múdrosti,
dobrý bývá, a zústává u lidí v milosti.

35. Peníz okrúhlý jide do truhly. A jak tam leží, nic neosoží.

Peníze když sú okrúhlé, od človeka bežá,
obyčejne kde jich mnoho, tam nejdľuhšej ležá.
Sami v sobe nic neplat'á, užitku nečiňá,
však jich všeci pracovite dostávati míňá.
Kdyby se za ne nemohla žádná vec kúpiti,
všeci by jich lidé v svete chteli potupiti.
Ani chudobný sedláček nechtel by jich míti,
kdyby daňky a porcie chteli zahynúti.
Ale když se na porcie peníze pýtajú,
nejvíce od takých lidí, který jich nemajú.
Tehdy chudí na porcie chtějíc jich dostati,

musejů vždycky mozolne na ne pracovati.

36. Tvár učiní známé to, čo v srdci máme.

Jaké srdc[e] v člověkoví, i tvár taká bývá,
porozumení ze srdcem tvárnost' lidská mívá.

Když se srdce v něčem vstydí, i tvár je červená,
a když srdce má zármutek, i tvár je zemdlená.

Když se srdce proměňuje, a i tvár se mění,
jak je srdce zarmúcené, v tváři radost' není.

Dobré srdce i dobrá tvár těžko se nacházdá,
nebo často srdce lidské k úpadku přicházdá.

Jak je komu tvár veselá, a srdce je v zlosti,
veselý se ukazuje, ale z násilností.

A kdo má srdce bez hříchu, a tvár zarmúcenú,
predce pravej veselosti má pri sobe cenu.

37. Blahoslavené je srdce: které v dobrém zetrvat' chce.

Ten blahoslavený člověk, kdo nespádel v řeči,
to vždy mluvil v živobytí, čo mluvíti svečí.

Žádné slovo nerozumné v srdce ho nebode,
jestli nikdy neprepúšťá jazyk po slobode.

Blahoslavený, kdo v boském chodí prikázání,
žádným hříchem proti Bohu srdce své neraní.

Blahoslavený, kdo v rade hříšníkúv nestojí,
a od příkazu božího odstúpiť se bojí.

Blahoslavení pokojní. Tiší. Spravedliví.

Chudí duchem. Čistí srdcem. V kříži trpezliví.

Milosrdní ku bližnímu. V svete zarmúcení,
a kteří pro meno Krista slyšá zlorečení.

38. Skúpému i to schádzá, čo mu do ruky prichádzá.

Nadarmo je striebro, zlato skúpému mužovi,
ačkoliv má dost bohactva, užívať ho neví.

Čokoliv nespravedlive ku sobe dostane,
z toho sám nic neužije, než jiným zostane.

Všeckým síce, ale najvíc sám sebe závidí,
z toho, čo má, a i v hlade užívať se vstydí.

Hlad a žízeň jest skúpému odplata skúposti,
nic nedá skúpost' skúpému užívať k sytosti.

Jak nekdy čo komu dává, dává nechtejíce,
i to srdečne lituje, vždy víc žádajíce.

Nenásytné oko jeho zarmúcene hledí,
když se obed neb večera podává čeledi.

39. Vúla človeka v slobode, nech se neobracá k škode.

Búh ku svému podobenství človeka spúsobil,
s rozumem, s vůlú, s pamet'ú ščedre ho ozdobil.

By byl pánem dokonalým, nechal ho ve vůli,
dal mu svoje prikázání ku jeho reguli.

Jak ho zachová, živ bude, zemre, jak prestúpí,
život i smrt' má na vůli, k čemu chce, nech stúpí.

Nech obrátí ruce svoje ku ohni, neb k vode,
čo vybere, to si vezme, má vůlu v slobode.

Zle neb dobre múže činiť, jako se mu líbí,
jak vůlu k zlému obrátí, od neba pochybí.

Na tvej vůli je spasení, drž prikaz, človeče,
k temu ti ze svú milost'ú sám Búh pomáhat' chce.

40. Neodpovídaj za přítomného.

Jak se te čo kdo spytuje, odpovedz za sebe,
vzlášte když musíš mluvíti k nejakej potrebe.

A když se nekdo o nečem spytuje jiného,
ty jazyka k odpovedi nemej hotového.

Odpovídaj sám za seba, za jiného nikdy,
abys' nejak přítomnému neučinil krivdy.

Když přítomný na otázku může odpovedeť,
jak ty odpovíš za neho, pochybíš, máš vedet'.

Najprv snad obrazíš teho, kdo otázku dává,
že se teba nespytuje, a mluví tvá hlava.

Snad rozhneváš a i teho, za koho odpovíš,
když to za neho, čo nechtel povedeť, vyslovíš.

41. Dve pokuty zasluhuje, kdo korhelstvo oblibuje.

Pitakus Mytilenenský vydal prikázání,
aby dvoma pokutami korhel byl trestaný.

Vzlášte ten, který z korhelstva nečo zlé učiní,
potem vinu na korhelstvo zvalovati míní.

Pravda je, že nic dobrého z korhelstva nejide,
korhel samochtíc pospíchá ku zlosti, i k bíde.

V zlosti roste každý korhel, cností mu ubývá,
jak je korhel remeselník, bohactva nemívá.

Ale že se skrz korhelstvo ku zlému oddává,
že má dostať dve pokuty, příčinu podává.

Čím víc gágor vyplakuje, víc mu smrdí z neho,
kdo korhelstvo oblibuje, drž za daremného.

42. Almužna daná duši obrana.

Almužna temu víc platí, kdo almužnu dává,
nežli temu člověkoví, který ju dostává.

Nekdy almužnu přijímá, kdo nehoden brati,
však kdo almužnu pro Boha dává, mzdy netratí.

Temu kdo almužnu bere, nekdy k škode bývá,
však almužnu dávající víc bohactva mívá.

Mluví Jezus Siracides: Almužna je vrecko,
v kterémžto se na sto částek rozmnožuje všecko.

Almužna hríchy zmazuje, nebe nadobývá,
u Boha, a i u lidí vetšú milost' mívá.

Z mála málo chudobnému udeluj z vdečnosti,
za málo dostaneš Boha v budúcej večnosti.

43. Milosrdenství telesné sedem.

Almužna je dvojnásobná: Telesná, duchovná,
jedna telu, druhá duši slúžiti spúsobná.

Almužna telesná sedem skutkúv obsahuje,
bližního z milosrdenství pro Boha fedruje.

Navštivuje nemocného; lačným pokrm dává.
Žíznivým podává nápoj. Mrtvych pochovává.

Pocesných k odpočinutí přijímá do domu.

A který chodí v nahote, odev dává tomu.

Tým, který sed'á v žalári, z vedení pomáhá,
žádost' k jejich pomožení, v srdci svém rozmáhá.

Že tá almužna na tele bližního fedruje,
milosrdenství telesné preto se menuje.

44. Milosrdenství duchovné sedem.

Milosrdenství duchovné slúžit' dušám beží,
a na týchto sédmich skutkoch spúsobne záleží.

Hřešících láskave štráfe, a nekdy i tresce,
vzlášte toho, kdo ze zlého polepšit' se nechce.

Krivdy srdečne odpúšćá, a i silne znášá,
zarmúceným potešení všemožne prinášá.

Neumelým naučení dává ku dobrému,
ze svú modlitbú pomáha živým, i mrtvému.
Žádá pochybujícimu dobrú radu dati,
aby se mu v jeho činech zlé nemohlo stati.
Komu nemůžeš telesne, duchovne pomáhaj,
milosrdnú lásku k bližním v srdci tvém rozmáhaj.

45. Kdo v chlipnosti chodí, mnoho so- be škodí.

Kdo se chlipným pripojuje, bezbožný zůstává,
hnilosť, červúv má dedictví, jak v tem pozůstává.
Když se smele ze zvyklosti v chlipnosti obracá,
potem pred lidmi statečnost', a i česť utrácá.
Tým způsobem se vynášá ku zlému příkladu,
statečnosti, telu, duši činí zlu závadu.
Potem o Boha, o nebe, o dušu nestojí,
aby rozkoš mel z chlipnosti, pekla se nebojí.
Který chlipnosť oblibuje, jide k ničemnosti,
oblibuje život časný, bojí se večnosti.
Náhlý. I nerozvážlivý. Nestálý. Slepý je.
Boha drží v nenávisti. A seba miluje.

46. Najprv čo máš činit', pováž.

Zhotov sobe spravdливость, prv než přijdeš k súdu,
abys' nejak proti pravde neučinil bludu.
Prv nežli čo chceš povedet', nauč se mluvití,
by ti tvá reč k zahanbení nemusela býti.
Prv než se nemoc vkorení, užij medicínu,
bys' si k smrti, aneb k psote nepodal příčinu.
Prv než vstupuješ do práva, vstúp do srdce tvého,
abys' sobe, neb jinému nevzbudil čo zlého.
Prv než se začneš modlití, priprav se k modlení,
bys' Bohu namísto chvály nedal pokušení.
Prv nežli do čeho vkročíš, nech pohlédnu oči,

jak oči nehleďá, noha i do jamy vkročí.

47. Osmero naučení.

Kde je mnoho opicháčův, málo pšena bývá,
a kdo snadno rečám verí, lehké srdce mívá.

Kdo nepravost oblibuje, zhyne v nepravosti,
kdo štráfání nenávidí, živ bude v krátkosti.

Kdo svú vůlu nasleduje k všemu prohřešení,
obyčajne nepřítelům bývá k potešení.

Kdo nelíbí mnohorečnost, uhasuje zlosti,
kdo hřeší proti své duši, přichází k lítosti.

Kdo v bohactví na chudobu nic nepamatuje,
pro zbytečnost ku chudobe rychle pristupuje.

Kdo zlé řeči komu mluví, buďto mu dar dává,
za taký dar své odplaty nikdy nedostává.

48. Tvoje tajné zlosti nezjevuj k známosti.

Jak si spáchal nějakú zlost' nekdy sám v tajnosti,
nezjevuj ju přítelovi z tvoje důvěrnosti.

Ty oznámiš, a on v srdci to zapíše sobe,
nebude meť takej lásky jako prv ku tobe.

Bude se síc rečám tvójim usmívat' vesele,
ale bude tvú osobu nenávidet' cele.

Budeš mu vždy v podezření, že si snad vždy taký,
když raz zjvíš sám o sebe skutek ledajaký.

A tým do vetšej u neho přijdeš ošklivosti,
jak se budeš pred ním chválit' z potajemnej zlosti.

Čo mu povíš z důvěrnosti, snad ti s tým uškodí,
když ti to i pred jinými na oči nadhodí.

49. Čo slyšíš na koho, nic nezjevuj z toho.

Jak si slyšel jaké slovo naproti nekomu,
udus ho v tvojej pameti, nezjev ho nikomu.
Usmrčené v srdci tvojem nic ti neuškodí,
obanuje srdc[e], jak ho na jazyk vyhodí.
Múdry mlčí také reči, které múžú škodit',
ale blázen nedbá s rečmi klapoty naplodiť.
Jako žena samodruhá chce se zbavit' plodu,
tak blázen z reči slyšaných, nedbá nic na škodu.
Jako strílka zabodnutá do tela živého,
tak i slovo nemá místa v srdci bláznivého.
Čo zlé slyšíš proti komu, neoznamuj mu nic,
bys' tým spôsobem nevzbudil zlých reči ešte víc.

50. Boha milovati. Príkaz zachovati.

Lepší sprostý v lásce boskej, bez všeho umení,
než učený, v kterém žádnéj lásky boskej neni.
Lepší sedlák ponížený, který slúží Bohu,
než pyšný mudrc nebeskú znající oblohu.
Nic mrtvému nepomúže zlatá truhla v hrobe,
ani jakékoliv šaty, které má na sobe.
Nech sú šaty jakékoliv, predce smrdí telo,
tak mu k životu pomúžú, jak by jich nemelo.
Kdo ndrží prikázání, bez lásky je v svete,
a kdo nemá lásky, ten je v smrti, ne v živote.
Máš umení? však bez lásky podobnýs' mrtvému,
skrze lásku si pomáhaj k živobyťi tvému.

51. Lidé všelijací v skutku nejednací.

Často lidí všelijakých ve svete vidíme,
ale vŕeckých jak[oví] sú, ze skutku súdíme.
Nekdo mluví samú múdrosť, ale v podvodnosti,
a nekdo mluví nepravosť ze samej hlúposti.
Podvodne se ponižuje nekdo dost hluboce,
ale má v srdci podvodnosť, a myslí vysoce.
Nekdo v tvári ukazuje to, čo v srdci není,
nekdo stále srdce drží, a tvár svoju mení.
Nekdo na ten čas nehreší, když se hrešit' bojí,
a nekdo když může hrešit', v nevinnosti stojí.
Nekdo múdrosť svú pokládá v samej nepravosti,
jiný v žartoch, jiný v rečách, jiný v bláznivosti.

52. Z trech vecí človeka poznáš hned zd'aleka.

Odev tela, a smích zubúv, a nohú chodení,
jaký je človek sám v sobe, dávajú znamení.
Odev skrovný máš nositi podle tvého stavu,
k zbytečnému ozdobení nic neklad' na hlavu.
Můžeš se též nekdy zasm[í]ť, když čas k temu nůti,
ale zuby nevyškeruj často ze všej chuti.
Čemu se smát' nepotreba, drž zuby v skrytosti,
jak se smeješ, nekrič velmi, smej se pri tichosti.
Jako chodit' prirodzenosť te vynaučila,
taká obyčej v chodení nech ti bude milá.
Kde je odev, smích, chodení v neobyčejnosti,
obyčejne tam i srdce bývá v bláznivosti.

53. V mnohorečnosti není statečnosti.

Kdo je schopný ku mluvení, v nenávisti bývá,
nebo podle skúselosti málo pravdy mívá.
Nenávist' sobe vzbudzuje ze svojeho hlasu,
když nečeká ku mluvení spúsobného času.

Podobenství spravedlivé, a i pravda čistá,
když se mluví ne v svém čase, nemá svého místa.

Za blázna ho pokládají, kdo mluví bez míry,
smejú se mu, ale řečám nedávají víry.

Kdo v každý čas oblíbuj šcedrú mnohorečnost,
uši jiných obrazuje, i svoju statečnost.

Kdo víc leje do nádoby, preplní nádobu,
uši raní, který zbytkem mluví bez spůsobu.

54. Mnohorečný blázen všetečnosti vazeň.

Podle Písma: Blázen drží srdce na jazyku,
bláznivé řeči rozprávát' mívá v svojem zvyku.

Prez okno ze všetečnosti do domu se dívá,
velmi smelo do cudzého příbytku chodívá.

O čem v jizbe rozprávajú za dvermi poslúchá,
a čo mu na jazyk slina prinášá, to búchá.

Když se smeje, tehdy hlas svůj na krik vyvyšuje,
když z hnevu diablu zlorečí, sobe zlé vinšuje.

Chválitebne činícího rozpustne vysmívá,
to čo je potupy hodno, slobodne činívá.

Rád se hnevá, rád se vadí, vždy se chválit' žádá,
nic je neni, predce mnoho na sebe zakládá.

55. Jak s bláznem chodíš, sebe uško- díš.

S bláznem mnoho nerozmlúvaj, jak chceš pokoj míti,
s nemúdrým se netovariš, jak chceš vesel žíti.

Ani nezvíš do čeho te nemúdre zamotá,
zústane ti z tovaristva takého klopota.

Lépej jest písek, železo, aneb sol nositi,
nežli s nemúdrým člověkem v tovaristv[í] žíti.

Težké síce je olovo, ale težší blázen,

jak s ním budeš, s ním zůstaneš všeho zlého vázeň.
Jestli žádáš míti pokoj, oddál se od neho,
nezakvasuj srdce tvoje v bláznivosti jeho.
Nad mrtvým síc plakat' sluší, však nad bláznem více,
neb nemá zmyslu dobrého ve svete žijíce.

56. Bláznům naučení užitečné není.

Nemůdrý se velmi těžko dobrému naučí,
když je v zlosti, nemůže být ku dobrému sící.
Je jako hrnec rozbitý srdce bláznivého,
nemůže sobe nazbírát' múdrosti do neho.
Jako putá na svých nohách člověk nenávidí,
tak i blázen naučení slyšeti se vstydí.
Slyšíc pekné naučení, za chrbet jich hádže,
bláznivosti do pameti jak do peca sádže.
Pletky, fabule daremné naučit' se žádá,
to čo má být chválitebné, za nic si pokládá.
Teho, kdo mu dobre mluví, v nenávisti drží,
nebo bláznivost' miluje, a múdrost' ho mrzí.

57. Člověk lenivý je psotně živý.

Vždycky ruka lenivého v nedostatku bývá,
pre lenivost' ani tváři s vodu neumývá.
Jak ruky nechcejú robít', žalúdek je psotný,
zuby honí po oprate člověk nerobotný.
Lenivost' hluchá k robote lenivého klame,
mluvíc, že nejmenšá práca križe mu poláme.
Lenivý s trusem volovým kameňován bývá,
proto do žádnéj roboty schopnosti nemívá.
Každý ho opovrhuje, proti nemu repce,
že je hanba, když má silu, a pracovať nechce.
akoda temu zdraví, sily, mladosti, podoby,
který pre samú lenivost' jide do chudoby.

58. Kdo dar připomíná[,] daru čest' ujímá.

Jak dáš komu dar nejaký, zůstaneš mu milý,
však daru nepřipomínaj nikdy v žádnú chvíli.

Když nemúdrý dary dává, neosožá mu nic,
neb dar často připomíná, a hlásí čo nejvíc.

Málo dává, mnoho kričí, potem se tak stává,
že nenávisť místo lásky za dar svůj dostává.

Čo dá komu dnešního dne, to chce zítra mítí,
aneb od neho za svůj dar sedemkrát víc vzítí.

Teho, komu čo daroval, k hnevu zapaluje,
i dar tratí, i statečnost' svoju umenšuje.

Musíš na dar zapomenúť, který dáš od sebe,
jestli chceš, aby s užitkem navrátil se k tebe.

59. Hřích je jedovitý. Varuj se ho i ty.

Jak si kedy, synu, zhřešil, nerob z teho smíchu,
nepridávaj nové hříchy ku starému hříchu.

Budúcích hříchův se varuj, za predešlé lituj,
dokud žiješ, dobré skutky i cnosti podchytuj.

Utíkaj od všeho hřích[a], jak od zlého hada,
hřích te připustit' ku sobe, a i zabít' žádá.

Kdokoliv se k hříchu zblížil, stratil svoje žití,
můžet' Lucifer, i Adam ku příkladu býti.

Takto mluví Písmo svaté: hřích má lvové zuby,
s nimi bez milosrdenství duše lidské hubí.

Je meč v obe strany ostrý; kohokoliv raní,
ten umírá, a i hyne, jak nemá pokání.

Nóta osemnásť.

(Habuit Salomon) magnos ovium greges. Ecclesiastes. 2.

Túto nótu osemnásť nech hrajú valasi,
kterí na aalamúnovém bývali salaši.

aalamún král izrahelský postaven v múdrosti,
oznamuje sám o sebe, že mel všeho dosti.

Domy, vinice, i role, záhrady, štepnice,
rybníky, mnoho čeledi, sluhův, služebnice.

Zlata, striebra, i peníze, bohactví veliké,
na salašoch mnoho ovec, dobytky všeliké.

Z mnohých vecí, a i z ovec užitek dostává,
když rozumí hospodárit' jeho múdrá hlava.

Když se komu ovce vedú, a múže jich míti,
múže z nich vetší užitek, nežli stoja, vzíti.

Celá ovca je k užitku, nic v nej daremného,
zapomáha neprostredne hospodára svého.

Dvakrát v roku dáva vlnu, jednúc jahňa plodí,
role hnojem opravuje, k bujnosti privodí.

Ze dvůch ceckův trikrát [bez] deň mléko dobré dáva,
z mléka je syr, a i maslo, žinčica zostává.

Žinčicu valasi pijú, a srvátku bravy,
i ten, komu hnijú plúca, jak chce býti zdravý.

Za života s mlékem krmí a s vlnú odívá,
i po smrti její maso ku pokrmu bývá.

I tú kožu na kožuchy lidé vyrábajú,
áno i štrevá hudcove na struny žádajú.

Opatrnosť potrebuje valaský dobytek,
ale z neho hospodársky bohatne príbytek.

I Plinius o ovečkách má dobré domnení,
snad nad ten valaský statek bohatšího neni.

Která nemá žádných rohův, mléka vícej mívá,
jak sol dvakrát v týdni líže, a pri zdraví bývá.

Jedné se birky menujú, a valaské druhé,
birky majú krátke vlny, a valaské dlhé.

Obyčejne i na mléko valaské sú lepšie,
i v svém zdraví, i v svém plode bývajú pevnejšie.

Sto padesát dní ovečka plod v sobe nosívá,
a když ho v zime vykotí, plod silnejší bývá.

Jedné vlnu černú majú, [a] jedné sú bílé,
které majú vícej mléka, té valachům milé.

Černú vlnu žádná barva v barvení nezmúže,
ale bílá jakokoliv zbarviti se múže.
 Jakej barvy pod jazykem má baran žilečky,
 takovej barvy na vlne sú malé ovečky.
A když kotné ovce z mnohých studeň pijú vodu,
těž mnohé barvy mívajú na svém malém plodu.
 Ovečky se všeho šustu náremnite boja,
 když se pasú, vždycky choďá, na míste nestoja.
Každá zdupkoce s nohami z obyčeje svého,
a hned spřehne do hromady, když se zlekne čeho.
 Oblibujú malú trávu, vřšky, i rovniny,
 v zime chcejú slamu, seno, i nečo letniny.
Kam nechce jíst' celé stádo, jak jedna predejde,
tam i do nebezpečnosti všecko stádo vejde.
 Ovca má svůj vek nejdłużší, když deset let žije,
 když ju slunce opaluje, samú hlavu kryje.
Nikomú nic neublíží, brániti se neví,
bolesti, ani zlodeja s blačáním nezjeví.
 Vtedy blačí: když od jiných samotná se stratí,
 za malým jahňatem, potem když chce sol lízati.
Má chvost hrubší nežli nohy poniže kolena,
neb na pyskoch, i na nohách z vlny je zholená.
 Pozná svojeho pastýra po hlase i v noci,
 horúčost', studená přška bývá jej k nemoci.
Všecké ovce v čas sluněčka do hromady lezú,
hned se, když slunce nesvítí, kdekade rozlezú.
 Obyčajne tí bývajú dobrí hospodári,
 kteří majíc spůsob k temu pilňujú košáry.
Ale temu daremná vec spravovat' salaše,
kteřý nemá žádnéj krmy, ani svojej paše.

1. Meno boží ctit' osoží. Časté prisahání Meno boské raní.

Ku častému prisahání neotvíraj ústa,
kdo se často prisahává, lhárstvo mluví zhusta.
 Kdo Boha v daremných vecách na svedectví volá,
 k Bohu v srdci pobožnosti nemá žádnéj zhola.
Velký je Bůh, a ty si nic, Meno jeho svaté,
skrz tvé ústa podaremne nech nebývá vzaté.
 Když spomínáš Meno boské, spomeň s úctivostí,
 ne nadarmo při rozprávkách, ale v pobožnosti.

Za nehodného se uznaj mluviť jeho Meno,
neb ono je samo v sebe večne zvelebeno.
Anjelé se mu klaňajú, celá zem, i nebe,
ty když si nic, spomínaj ho úctive v potrebe.

2. Prítela v súžení zanechať cnosť ne- ni.

Jak tvůj přítel skrz neštěstí vpadel do chudoby,
neodstupuj od přátelstva chudobnej osoby.
Neopust' ho, a pomáhaj podle tvej možnosti,
abys' učinil přátelskej zadosť povinnosti.
Milý ti byl, když v štěstí žil, necht' je i včul milý,
neštěstí ku pravej lásce neujímá síly.
Jak mu budeš verný přítel v jeho nedostatku,
budeš se s ním radovati, když přijde ku statku.
Jestli ho v jeho úzkosti nezarmútíš v ničem,
budeš potem v jeho statku s ním spolu dedičem.
Jestli přátelstvo zadržíš při jeho neštěstí,
zůstaneš mu nejmilejší, když přijde ku štěstí.

3. Hnevlivý se ukracuje skrze slovo dobrotivé. Je pekné mluvení hnevu ukrocení.

Vícej platí proti hnevu dobrotivé slovo,
nežli jakákoliv síla, zbroj, prach a olovo.
Roztržitosť z protivenst[ví] vícej se rozkvasí,
však ze slovem dobrotivým skorej se zahasí.
Xerxes bratra Arimena s dobrotú prevýšil,
na trún království Médskeho slušne se povýšil.
Tak i Jákob patriarcha Ezau hnev skrotil,
s peknú rečú, a i s darmi hned ho udobrotil.
Když z hnevu Dávid Nábala zamordovat' jišel,

4. Život lidský beží, večnosť vždyc-
ky leží. Krátký život lidský. Večnost
trvá vždyc-
ky, když z Abigail pekne řeči slyšel.

I ty hnevny tvojich bližních premáhaj s dobrotú,
skorej zvítežíš nad nimi, a mineš klapotu.

4. Život lidský beží, večnosť vždyc- ky leží. Krátký život lidský. Večnost trvá vždyc- ky.

Jaký písek proti zemi v svojej maličkosti,
tak malý život človeka naproti večnosti.

Dlhá večnosť, krátký život na spôsob puntíka,
večnost vždy stojí na mieste, život se umyká.

Bud' to by človek ve svete žil za rokúv tisíc,
té roky proti večnosti puntík sú aneb nic.

Krátký je, nebo má konec, v svete život lidský,
večnost dlhá, nemá konce, nebo trvá vždyc-
ky.

Plakal Xerxes, když uvidel mnohých svých vojákúv,
mluvíc, že z nich nedožije žádný do sto rokúv.

I ty sobe neprislubuj v svete mnohé roky,
velmi spešno do večnosti bežá tvoje kroky.

5. V potrebnosti dar v milosti.

Veliký je dar maličký, když je v potrebnosti,
velkú odplatu dostává v svej příležitosti.

Milost', rešpekt, i odplatu tým vetšú dostává,
čím kdo v potrebe dar malý vdečnejšej podává.

Vícej platí v čas potreby jeden maličký mník,
nežli krem všeckej potreby mlátem vypaslý býk.

Čo kdo komu v čas potreby dáva bez prosení,
bez pochyby zasluhuje velké odslúžení.

Artaxerxes obohatil sedláka velice,
že mu v boji žižnivému dal vody z lahvice.

I ty pomóz potrebnému vdečne bez prosení,
s malým sobe mnoho získáš, mej jisté domnení.

6. Oddávájú svoje deti Saturnusovi k obeti. Zbytečná láska dítkám prekážka.

6. Oddávájú svoje deti Saturnusovi k obeti. Zbytečná láska dítkám prekážka.

V Karthagu starí pohané j[i]ž bláznive žili,
když za boha medenného Saturnusa ctíli.

Byl bůh z medi, prázný v sobe, na trůne sedící,
k rozpálení lúna jeho v nem oheň horící.

A na lúno rozpálené kládli svoje deti,
dítky z matek se rodili jemu ku obeti.

Odtud prísloví: že deti Saturnus zežírá,
když mu každé k úctivosti na lúne umírá.

Byl by a i Jupitera Saturnusův plameň
zežral, kdyby místo neho nebyl vložen kameň.

Vč[u]lek matka svojim deťom Saturnusem bývá,
která ku nim zjevnú lásku, a zbytečnú mívá.

7. Cudzé tajnosti zdržuj v skrytosti.

Kterýkoliv mnoho mluví, nemilý je síce,
a ten kdo tajnosť odkrývá, nemilý je více.

Mnohorečník obyčajne prítomného mrzí,
a ten i neprítomného, kdo tajnosť nedrží.

Prichádza do nenávisti, kdo tajnosti búchá,
a i ten je v ošklivosti, který ho poslúchá.

Ne len teho kdo zjavuje, v nenávisti máme,
než i jeho poslucháčům dobré nežádáme.

I seba, i poslucháčův vženeš k nenávisti,
jestli před nimi druhého vyjevíš tajnosti.

Čo ti je tajne zvereno, druhým neoznamuj,
a i od cudzích tajností uši tvoje hamuj.

8. Tri věci v milosti a tri v ošklivosti.

Svornost' bratrův, láska bližních, manželstvo v svornosti,
té tri věci sú u Boha, u lidí v milosti.

Lhár boháč, pyšný chudobný, a starý bláznivý,
té tri věci nenávidí každý v svete živý.

Kohút mlynský, pes masárský, a telo chlipného,
těžko najdeš krem tých věcí v svete víc bujného.

Kohút zrnem je vypaslý, pes štrekami z jatky
a chlipnému podle Písma každý chléb je sladký.

Z dvou věcí se hríchy množá: z jazyka zlostného,
potem z člověka, který má ducha podvodného.

A z cudzoložstva se plodí jisté zatracení,
nebo jest cudzého lože velké poškrvnení.

9. Ščastliví by byli všeci, kdyby meli deset' věcí.

Blahoslavený je člověk, kdo má věcí devet',
tu přečítáš i desátú, jak chceš o nej zvedet'.

Kdo má z dítek potešení ve svete žijící,
a zvráćení nepřítelův patrne vidící.

Kdo prebývá s múdrú ženú v lásce a v svornosti,
kdo nezblúdil svým jazykem z lehkomyšlnosti.

Kdo nalézel k chuti svojej přítela verného,
kdo rozmlúvá spravedlivost' do ucha dobrého.

Který nebyl prinúcený slúžit' nehodnému,
ani nedal na úžery peníze žádnému.

Kdo s umením a s múdrost'ú všecko dobré množí,
blahoslavený nejvíce, kdo má bázeň boží.

10. Z hnevlivej manželky kríž mužovi veľký.

Nemá muž väčšej žalosti jak ze zlej manželky,
kríž je zlá žena mužovi, i zármutek veľký.

Horší jest od hada d'ábel, a od d'ábla žena,
která nedáva mužovi i dobrého mena.

Zlá žena vole nadúva hnevem jako morák,
aby ju hnev nerozpučil, muž mlčí neborák.

Hnev žene tvár promeňuje; jako medved' ježí,
s žilavým krkem na muža i pred lidmi beží.

Nad ženskú zlosť v celém svete nenalezneš zlosti,
tá mužovi vysušuje ducha, telo, kosti.

Kterýkoliv zlu ženu má, lituj teho muže,
víc je mrtvý nežli živý; ach, kdož mu pomúže.

11. Má muž žalost' veľkú, jak má zlu manželku.

Lépej s lvami a s drakami v jeskyňách bývati,
nežli ze ženú hnevlivú v manželství trvati.

Lev človeka raz zabije; žena dluho hryze,
tým je horšá, čím se jej muž s peknú rečú líže.

Težká vec jest starým nohám po písku choditi,
ale težšá pokojnému s jazyčnicú žiti.

Hnevlivá žena mužovi bývá k zahanbení,
smrt' má muž z takovej ženy, a ne potešení.

Zlá žena má starý jazyk, bud' to má tvár mladú,
je vždy mužovi odporná, jak má nad ním vládu.

V žene je začátek hríchu, v žene umíráme,
klameme se, jestli každej žene d[o]víráme.

12. Zlé v manželství podezření je svornosti obrazení.

Zrada mesta, potem lidu gvaltovné pohnutí,
tretí falešné svedectví horšé sú od smrti.

Nad té tri veci nejhoršá má býti tá žena,
když má muža v podezření, nectí jeho mena.

Svým jazykem jako s bičem švihá bez prodlení,
všeckým v[ú]bec vyjevuje, čo má v svém domnení.

Největšá zlost' do manželstva vchádzá z podezření,
kterú žádnen náležite krem smrt' vykorení.

Kdokoliv v stave manželském žádáš v lásce žítí,
nikdy nechtej podezrelost o sobe činiti.

Ani o podezrelosti nesúd' druhú stranu,
bys' velkú manželskej lásce neučinil ranu.

13. Cnostlivá žena, hodna svého me- na.

Ten muž je blahoslavený, kdo má dobrou ženu,
má poklad veliký v dome, i nesmírnú cenu.

Budú roky prodlužené jeho živobytí,
má ju více nežli seba srdečne líbiti.

Ona jest ozdoba domu, a koruna muže,
z jej dobroty vůňa jide, jako z vonnej ruže.

Tichá, múdrá, opatrná, máličko mluvící,
poslušná, a všem příkladná jak horící svíca.

Pobožná a milosrdná, do práce bedlivá,
čistotná, mužovi verná, v lásce spravedlivá.

Tým více teší manžela, čím ho víc šanuje,
temu Bůh dá dobrou ženu, který ho miluje.

14. Dobrej ženy chvála v Písme je nemalá.

Manžel z manželky bedlivej potešení mívá,
z manželky múdrej a tichej pokoj nadobývá.

Jak je v svatém živobytí, a i v vstydливosti,
bývá v lásce u manžela, a i v úctivosti.

Jako slunce když vychází ten svet osvecuje,
tak žena dobrá v manželství dům svůj ozdobuje.

Jako lampa jasná ve tmách horí ku jasnosti,
tak žena v mrav[e]ch spanilá, vycvičená v cnosti.

Jako na stříbrném stlúpe je koruna zlatá,
tak manželka v dobrém stálá, a v srdci svém svatá.

Jako je pevný fundament na skale vložený,
tak je stálý příkaz boží v srdci svatej ženy.

15. Pokušení k škode není.

Když si v svete, musíš míti nekdy pokušení,
skrz zvíťeství musíš jíti do nebe k spasení.

Pokušení je osožné, jestli ho převýšíš,
tak se ku většej korune do neba vyvýšíš.

Pokušení nic neškodí, kdo mu nezvoluje,
zdaliž si súcí do nebe, ono te probuje.

Ani Kristus nebyl sprostěn pokušení zlého,
i ty pokud žiješ v svete nebudeš bez neho.

Hrnčár ohnem svoje hrnce ku stálosti pálí,
neni dobrý hrnec, který v ohni se rozvalí.

Tak a i ty v pokušení jak celý zostaneš,
po zvíťeství chválu, nebe, i Boha dostaneš.

16. Kdo komu zlé žádá, sám doňho upadá.

Kdo vysoko kameň hádže, na hlavu mu padá,
tak podvodnosť podvodnému hlavu prebit' žádá.

A kdo komu jamu kope, sám do nej upadne,
nevím, zdaliž z nej, jako chce, vyskočit' uhádne.

Kdo bližnímu klade kameň k úpadku pod nohy,
sám svú nohu na kameni obrážá úbohý.

Kdo bližnímu z nenávisti predstavuje síti,
jiste k svému zahanbení sám se do nich chytí.

Kdo bližnímu sídla stele, neb klepec predkládá,
sám v nem hyne neomylně, když doňho upadá.

Kdo zlu radu proti bližním činí, aneb dává,
to zlé, čo chce jiným činit', sám sobe dostává.

17. Za tvoje krivdy nemsti se nikdy

Kdo za vinu nad svým bližním žádá se zemstíti,
ten nebude za své hříchy odpustění míti.

Odpusť bližním provinění, neb tak Pán Bůh káže,
i on když ho budeš prosit', tvoje hříchy zmaže.

Když si člověk, a hnev držíš proti člověkoví,
i Bůh odpustit' tvé hříchy nebude hotový.

Od Boha milosrdenství chceš k tvému dobrému,
i ty bývaj milosrdný ku bližnímu tvému.

Ty málo bližním odpustíš, a Bůh mnoho tobe,
nechtej býti nepřitelem podobnému sobe.

I tys' v tele jako bližní, takýs' jako jiný,
zhřešil bližní proti tebe, i ty máš tvé viny.

18. Hnev ku zlému nütí. I pokoj pomú- tí.

Človek hnevem zapálený zvady roznicuje,
a zvadlivý všelijaké hríchy rozmnožuje.

Pre malú vec k nesvornosti prítelúv prinütí,
i tých, ktorí pokoj majú, k nepokoji zrutí.

Jaké drevo, taký oheň, ne jinakší bývá,
jaký človek, taký i hnev podle sily mívá.

Jestli je človek bohatý, k hnevu je schopnejší,
z hnevu k zvade i ku mstení povstává silnejší.

Z vojny náhlejš oheň vzniká, z bitky se krev cedí,
neb hnev slepý, koho má kde uderit', nehledí.

Kdo fúkne na hnevlivého, hned ho hnev zapálí,
kdo chce pokoj, nech se múdre od neho oddálí.

19. Jazyk tretí k škode letí.

Nejhorší jest jazyk tretí podle skúselosti,
mnohých pohnul k nepokoji, a ku nesvornosti.

Od národu ku národúm mnohých porozháňal,
bohaté a pevné mestá i domy rozválal.

Moc, udatnosť, silu odňal dost mnohému lidu,
udatných pooslaboval, vstrčil na nich bídu.

Ženy za mužúv učinil, pozbavil jich práce,
tretí jazyk utrhačný, vyslovím nakrátce.

Ten na svete rozbroj, peklo, smrť, všecko zlé činí,
lásku v nenávist' obracá, dobré skazit' míní.

Lepšie peklo nežli jazyk lásku trhající,
kdo má taký jazyk, ďábel je v tele žijící.

20. Utrhačný jazyk nemá dobrý svůj zvyk.

Který Boha zanechává, utrhačem bývá,
nikdy verného přítele ve svete nemívá.

I ty nemej tovaristva s takým v tvém živote,
jestli nechceš byť vehnaný ku nejakej psote.

Ani nezvíš z ktorej strany jako lev te zraní,
neni hoden zlitování, kdo se ho nechrání.

Zamkni zámek, aneb s trním zapchaj tvoje uši,
když ti utrhač to mluví, čo slyšet nesluší.

Pred ním ústa neotvíraj, jak ti do nich vskočí,
po ulicách pred všeckými štrevá tvé vytočí.

Máš dve zápory jazyka: pysky a i zuby,
dáš slovo utrhačovi, ze slovem te zhubí.

21. Veselost' k zdraví telo pripraví.

Nejvíc člověk vetrem žije, srdce z veselosti,
kdo chce srdc[e] meť veselé, nech žije v svatosti.

Svatost' sobe nadobudeš z příkazu boského,
jestli ho chceš zachovávat' za života tvého.

Těž zármutku v tvém súžení nedrž na tvej duši,
neb i zármutek v tvém srdci veselost' udusí.

Zármutek odžeň od sebe, buďto si v úzkosti,
by ti zdraví nepokazil, nevysušil kosti.

Zármutek užitku nemá; mnohých usmrcuje,
jako i hnev, který lidem život ukracuje.

Pred svým časem do starosti, i k smrti prichádzá,
který často do zármutku, i do hnevu vchádzá.

22. Z cvičení dítek dobrý užitek.

Když otec syna miluje, cvičí ho nesprostě,
aby mu byl k potešení, když časem podroste.
Když otec synáčka s průtem k dobrému ponúká,
potem syn skrže žebrání prahy neotlúká.
Kdo cvičí syna, zármutkem nepřítelův pálí,
ale za dobré cvičení přítel ho pochválí.
Jak v dobrém syna vyučíš, budeš v něm schválený,
a uprostřed tvých domácích budeš oslávený.
Ačkoliv otec zemírá, žije předce v hrobe,
když dobrého syna v svete nechává po sobe.
Dokud žije, raduje se ze syna milého,
mluví Písmo: i po smrti nermútí se z neho.

23. Syn zlý vyroste, jak maznavo roste.

Ten kůň bývá neskrocený, který v pyskoch tvrdý,
i syn jak je rozpustilý, bude náhlý, hrdý.
Jestli budeš syna maznat', k strachu te prinúti,
jak se budeš s ním zihrávat', srdc[e] tvé zarmútí.
Neusmívaj se ku nemu; přijde v letá svoje,
uvidíš ho zlé činiti, střípnú zuby tvoje.
Nepovoluj mu v mladosti, vlož na neho jarmo,
aby rostel v dobrém cviku, a nežil nadarmo.
Skloň krk jeho, a bij průtem, dokud je v mladosti,
jak vyroste rozpustile, bude ti k žalosti.
Pokavád je díte, průtem obmekčuj mu boky,
jestli celý v zlém zatvrdne, zlé bude meť kroky.

24. Zdraví v tele, svatost' v duši. Mravný život držet' sluší.

Lepší je chudobný zdravý, nežli mdlý bohatý,
neosoží nemocnému i celý svet zlatý.

Jako modla nic necítí obeti, kadidlo,
tak je za nic nemocnému rozkoš, nápoj, jídlo.
Duša stojí na svatosti, a telo na zdraví,
ale statečnost' kresťanská hľadí na ctné mravy.
Statečnost' se chová s mravmi, duša ze svatost'ú,
telo se podpírá zdravím, srdce s veselost'ú.
Nemá telo milejšího pod sluncem nad zdravím,
které s malým se pokazí, těžko se napraví.
Lepšá smrt', než trpký život, Písmo svaté svečí,
šauj zdravím, dokud můžeš, poklad je nejvetší.

25. Skrz všetečné oči smrt' na dušu v skočí.

Smrt' skrz oči do človeka obyčejne vchodí,
a na tele, i na duši človekovi škodí.
Oči sú dvere do srdca, áno i do duše,
skrz ne smrt' do srdca lidem strílá ze svej kuše.
Kdo má dvere otevrené od pokladu svého,
ani nezví, kedy bude pozbavený z neho.
Tak i ten, který v hledení oči své nechrání,
nanáhle smrt' srdce jeho, i dušu poraní.
Nedívaj se, milý synu, všetečne na ženy,
pamatuj, že můžeš zhrešit', dokud si na zemi.
Ačkoliv je žena svatá, do srdca ti vkročí,
a dušu tvú zamorduje, jak nechráníš oči.

26. Jak oči chráníš, dušu obráníš.

Hodna síc královských oči Panthea spanilá,
Cyrus král nechtel ju videt', by ho nezvábila.
Oko nemajíc rozsudku, čo mu je k líbosti,
to do srdca žádá vtlačit' k násilnej milosti.
Oko v sobe súc telesné, ono krásu líbí,
nedbá na to, když pro krásu i duša pochybí.
Když se oko jednúc chytí na lep milej krásy,

s tým lepem ku veľkej škode i srdce zakvasí.
Malé oko, ale menšia zrenica je v oku,
skrz ňu v srdci krása činí ranu dost hlubokú.
Když se rana v srdci spevní z neporádnej lásky,
i dušu k smrti privádzá krem vŕskej otázky.

27. Cyrus král příklad dal. Oči hamovat', svůj stav šanovat'.

Cyrus král má z teho chválu, že mel seba v moci,
nikdy nechtel na Pantheu obrátiť své oči.
Arašpovi, který radil, by na ňu pohlédel,
král úmyslem chválitebným takto odpovedel:
Kdybych já na ňu pohlédel, vzala by mi srdce,
nevím, dostal-li bych od nej ho naspátek více.
Verím ti, že je spanilá, ja ju videt' nechcem,
múže byť v kráse silnejšia, nežli ja král s mečem.
Milost' by mne učinila její poddaného,
snad a i v mojem úrade scela daremného.
Pro jej krásu bych zanechal moje povinnosti,
nech je krásná, ja budem král v mojej udatnosti.

28. Každá přísaha svedkem činí Boha.

Když vrchnost' k poznání pravdy chce přísahu míti,
dobrá vec jest spravedlivú přísahu činiti.
Kde neni vec spravedlivá, pravdivá, potrebná,
tam bude a i přísaha zlá a i daremná.
Naplní se s nepravost'ú, i pomstvu dostává,
kdo se ze zlej obyčeje často prisahává,
Falešná je tá přísaha: když kdo to, čo neví,
anebo lež skrz přísahu za pravdu vyjeví.
Kdo s přísahú jiným škodí, hřeší dvojnásobne,
proti Bohu i bližnímu mluvíc nespúsobne.
Búh se volá na svedectví skrz každú přísahu,
nemá byť lehkomyšlná, než s veľkú pováhú.

29. Pri stole jako se máš držeti.

Jak budeš pri slávném stole, na mravy pozor daj,
ku jedení nejprvnejší ústa neotvíraj.

Hned když sedneš pred jinými, lyžice nechytaj,
ani nejprvnejší s vínem pohára nepýtaj.

S podlým místem, s malým jídlem bývaj spokojený,
nežádaj z hostiny jíti vínem opojený.

Nic ze stola na zem nezval, obrus nepolívaj,
po jiných s otevrenými ústy se ne dívaj.

Pri jedení lokte tvoje na stúl neopíraj,
ani daleko tvé nohy pod stúl nerozstíraj.

Nejedz pažravo, od stola odstúp nejprvnejší,
když vidíš, že sú pri stole od teba hodnejší.

30. Víno pité v zbytku, neni ku užitku.

Teho, kdo miluje víno, nenúť ho ku nemu,
aby se ti s ním neopil k zahanbení tvému.

Oheň železo probuje, ale víno lidí,
je statečný v strízlivosti, kdo se vína vstydí.

Ne k opilstvu je stvorené, ale k veselosti,
rozum, a i zdraví kazí pité v zbytečnosti.

Jak se vínem i po stole žalúdek dolívá,
vtip se kazí, pameť hyne, i zdraví omdlívá.

Nemoc telo k smrti žene, a víno k nemoci,
jak je zbytečné, j[i]ž smrti bývá na pomoci.

Kdo bude piť víno skrovne, bude v tele zdravý,
nepotrátí statečnosti, rozumu, a mravy.

31. Vrchnosť cnostlivá česť nadobý- vá.

Richtárom te učinili[?] nechtej se pýšiti,
usiluj se jako jeden z tých najmenších býti.
Mej na všetkých dobrú starosť jak otec láskavý,
prisporí se ti koruna spravdivej slávy.
Neodporuj podstupiti v prácach obtížení,
usiluj se z tvých poddaných dostať potešení.
Potešení te nemine, jak rídíš v tichosti,
a každého víc než seba zdržuješ v milosti.
Bývaj všeckým prívetivý, jednaký každému,
v zbytečnej konfidencii dúverný žádnému.
Jak každému budeš dobrý, budeš všeckým milý,
dobrota s dobrotivostíú odplatiť se míní.

32. Jak se komu dáš do vlády, snad potem musíš mret' hlady.

Dokud žiješ, nedávaj se do vlády synovi,
ani žene, ani bratrům, ani přítelovi.
Radnej ty panuj nad nimi, ne nad tebou oni,
kdo zajíca pustí z hrsti, těžko ho dohoní.
Všecko čo máš, do rúk jejich neprobuj dávati,
ale na tvoje dni staré chtej pamatovati.
Když jim oddáš hospodárstvo, hoferem zostaneš,
od nich nic v tvojej potrebe s prosbú nedostaneš.
Oni na tvoju potrebu velmi málo dbajú,
když od teba každý peníz v hrsti svojej majú.
Obanuješ, jak jim k vládě dáš všecko od sebe,
ne ty od nich, ale oni nech prosá od tebe.

33. Čos' od Boha dostal, s tým bud' spokojený.

Jedni lidé sú v potupe, a jedni v hodnosti,
jiní v zármutku bývajú, a jiní v radosti.
Jiní majú dost bohactva, jiní sú v chudobe,
jiní krásní, jiní psotní, a špatní v podobe.
Jiným šťastí, jiným zdraví, a jiným chléb schádzá,
a zas jiným všetko dobré po vúli prichádzá.
Tak Búh rozdal svoje dary podle svej líbosti,
čo si dostal z ruky jeho, to zdržuj v milosti.
Čož se hlina naprotiví hrnčárovej ruce,
on z nej nádobu hlinenú urobí jakú chce.
Búh te spôsobil svú rukú, jako te chtel míti,
v jakém stave te položil, v takém musíš býti.

34. Služebníci trojnásobní neni sú so- be podobní.

Služebníci sú trojací: jedni sú poddaní,
kterí sú chytení v boji, vezňové nazvaní.
A druzí sú, kteří slúžá do rok[u] neb více,
ale za služby zjednanú mzdu svú žádajíce.
A tretí sú političní, komplementy čiňá,
hlasá se za služebníkúv, když koho ctiť míňá.
Prvních nešťestí privádzá k těžkej služebnosti,
druzí sami slúžit' jidú, když sú v potřebnosti.
Tretí se za služebníkúv menujú samochtíc,
tí sú v slove služebníci, v skutku nečiňá nic.
Prvních lituj, druhých šanuj, a na tretích nedbaj,
když ti slovem posluhujú, zas jim slovo oddaj.

35. Never snovi, babe a koňovi.

Jako kdo vetry naháňa, neb stíň do rúk chytá,
tak ten kto v nejakej veci od snív pravdu pýta.

Vetru žaden nedohoní, ani stíň nechytí,
ani ze snív i nejmenšej pravdy nepochytí.

Sny se plod'á z fantázie, ktorážto nic neví,
protož o budúcich vecách pravdu nevyjeví.

Fantázia ze sny svými mnohých oklamala,
vzbudila nádej u bláznúv, však jim nic nedala.

Nedal Búh budúce veci lidem k vedomosti,
kdo jich chce ze snív poznávať, žije v všetečnosti.

Nechtej verit' starej babe, psovi a koňovi,
pánom, lhárom a hádačom, fantázie snovi.

36. Teho kdo má zlosti, varuj se s pil- ností.

Všelijaké malé ptáčky kukučky se boja,
když ju vid'á, že k nim letí, na míste nestoja.

Že kukučka jastrabovi podobná je v perí,
proto žaden malý ptáček kukučce neverí.

Poneváč kukučka časem v jastraba se mení,
odtud k kukučce u ptáčkův důvernosti neni.

I ty se máš varovati od takových lidí,
na kterých znamení zlosti tvoje oko vidí.

Když ze zlého do horšího postupujú lehce,
sám si škodí, který od nich varovať se nechce.

Kterýkoliv zlé spúsoby nosí v mravoch svojich,
neoddávaj v tovaristvo k nemu krokův tvojich.

37. Lepší žebrák púhý, než ten kdo má dluhy.

Kdo s cudzími nákladkami buduje stavení,
tak je s ním, jakoby v zime zhledával kamení.
Čo vystaví, neni jeho, dokud nezaplatí,
čím více dluhu narobil, tým miň může spati.
Ačkoliv je to stavení na tvojem fundusi,
jak dluh víc než fundus platí, sloboduť uduší.
Težko je bývať v hoferství, težšej v takém dome,
kde se víc dluhúv nachádzá než listu na strome.
Snadno jest vstúpiť do dluhúv, težko z nich vyjíti,
lépejš bývať v sprostém dome, nežli v dluhoch žíti.
Dluh ti starosti narobí, mnohé nepokoje,
i to čo z dluhúv vystaviš, nezústane tvoje.

38. Hospodára ponúkat' ku jedení host'ovi neprislúchá.

Když sediš pri cudzém stole, jedz čot' se predkládá,
drž se čisto, ticho, mravno, tak statečnost' žádá.
Hospodára neponúkaj k jedení neb k pití,
neb hospodár ze svým chlebem ví čo má činiti.
Povinnosť jest hospodáre hostúv ponúknuti,
by ukázal, že čo dává, to predkladá z chuti.
I hospodár nemá často host'úv ponúkati,
nebo časté ponúkání vzácnosť stolu trátí.
Ty jak nútiš hospodáre, by jedel ze svého,
rozhneváš ho, neb nežádá ponúkání tvého.
Čo ti z grácie predkládá, jedz jak ti je k chuti,
nemravný je, kdo k jedení hospodára núti.

39. Na zlostné obeti nechce Bůh hle- deti. Falešné statky jidů na zmatky.

Kdo druhému krivdu činí, statek svůj zmenšuje,
dům bohatý skrže pýchu sám se zničemňuje.

Kdo z lúpeže neb z krádeže dává Bohu dary,
k takým darom neobracá Pán Bůh svojej tváři.

Nemůže meť taká obeť milej líbežnosti,
když se Bohu obetuje z statku falešnosti.

Jak čo dostáváš z drancírstva krem spravedlivosti,
taký nábytek se volá statek falešnosti.

Nechce Bůh z falešných vecí prijímať obeti,
i tobe budú k zvrátení, máš o tom vedeti.

Áno i tvým dítkám dluho nebude k užitku,
čokoliv nespravedlive vezmeš do príbytku.

40. Co bývá z náhlosti, nemívá stálos- ti.

Kdo se znáhla vyvyšuje na úrad vysoký,
nezávid' mu, ani nechvál jeho spešné skoky.

Ale radnej ho polituj; neb nebude stálý,
když nanáhle tam vyskočil, ne s časem pomaly.

Čokoliv se skoro rodí, velmi skoro hyne,
v tem stave sú: huby, šalát, oharky, i jiné.

Čokoliv ku velikosti nanáhle prichádzá,
to netrvá, než nanáhle na skazu vychádzá.

A i práca učinená od ruky z náhlosti,
netrvá na dlhé časy, kazí se v krátkosti.

Čím strom neskorej vyrastá, tým pevnejšej stojí,
a kdo znáhla velkým zústal, nech se skazy bojí.

41. Chrání se čo nejvíce, co se te netýče.

Apelles když vymaloval obraz k podivení,
vystavil ho na svůj gánek lidem ku videní.

Kdo videl obraz, chválil ho, že je pekný dosti,
jako i byl bez vsej chyby ve vsej spanilosti.

A když švec kterýsi bedrá na obraze hanil,
Apelles krásu obrazu s túto rečú bránil:

Ó, ty ševče zasmolený, nerozprávaj více,
nic ty nemáš do odevu povyšě štrevice.

Ukáž chybu na štrevicách podle kumštu tvého,
na bedrách je kumšt krajčírský, tebe nic do neho.

Tak i ty, čot' se netýče, nemej starost' na to,
k temut' dáva naučení Apelles i Plato.

42. V učení noc žákům na pomoc.

Deň sedlákom, a noc žákom nejvíc posluhuje,
to sova v címeri žáckém slušne oznamuje.

Sova k svému obživení nejvíc v noci lítá,
i žák když chce byť učený, v noci knihy čítá.

Noc je spúsobná k učení, nebo je v tichosti,
všelikému rozjímání dodává múdrosti.

Noc s umením je v přítelství, velice si prejú,
tam bývá slabé učení, kde se kriký dejú.

Ku slušnému rozjímání slúží tichost' noci,
bedlivým žákom v učení bývá na pomoci.

K rozjímání, i k učení, a i k pobožnosti
noc nejvíce posluhuje podle skúselosti.

43. Nádej svetská marná všecká.

Nech ti povi Virgilius: čo je nádej svetská?
Že je sen bedlících lidí, i veselost' všecká.
Čo sobe kdo zamiluje, a to dostať míni,
sám sobe sny v srdci svojem o tej veci činí.
Fantázia slepej vůli obrazy maluje,
čím víc žádá, tým víc srdce s nádejú sužuje.
Čím vetšie nádej do srdca potešení dává,
tým se srdcu a i duši vetšia škoda stává.
Jako sen spejících lidí, tak nádej marnosti,
podle Platona učení sú v jednej platnosti.
Ze sna člověk nezbohatne, čokoliv se snívá,
tak člověk z marnej nádeje užitku nemívá.

44. Pri cudzím stole nechtej se vaditi s tovarišem tvým.

Když přijdeš s tvým tovarišem ku cudzému stolu,
nedávaj se s tovarišem do vadení spolu.
Čo ti povi protivného, neprotiv se tomu,
daj úctivosť pristolicím, i cudzému domu.
Nejvíc mrzí hospodáre takové vadení,
když čas neslúží ku hnevom, ale ku jedení.
Žáden nechce pri svém stole meť roztržitosti,
drž se tak s tvým tovarišem jako jiní hosti.
Dobrý hospodár v svém dome vaditi se nedá,
nevdečným hostem zůstává, který zvalu hledá.
Jak tovariš s tovarišem nedrží se v bázni,
vyženú jich ob[ú]ch z domu, že sú oba blázni.

45. V ceste postavený nevchádzaj s tovarišem do vadení.

Jak máš v ceste tovariša, a si s ním pocestný,
nevad' se s ním v putovaní, jak chceš byť statečný.

Tovariš ti v putování má byt' k potešení,
jak se budeš s ním vaditi, budeť k obtížení.
Koho máš meť k potešení, k zármutku ti bude,
pro nesvornost' s tovarišem cesty ti přibude.
Zunuješ s chodením telo, a s vadením ducha,
byť by ti odporne mluvil, nevpúšťaj do ucha.
Zdrž se při trpezlivosti, dokud si s ním v ceste,
abys' nebyl ku posmechu i s ním v cudzém meste.
Ačkoliivs' větší od neho, ustupuj mu v reči,
bys' se s ním do domu vrátil v lásce jako svečí.

46. Lepší věci dané, nežli slibované.

Schopnější buď ku dávání, nežli k slibování,
vzlášte to, čo možnost' tvoja dávati nebrání.
Dar maličký může pomóť chudobnému v bide,
sám slib bez všeckého daní k užitku nepřijde.
Koho sobe chceš učinit', by te mel v milosti,
daruj mu čo potrebuje bez slibu v rychlosti.
Náhly dar, buďto je malý, velkú milost' získá,
neskorý dar, buďto velký, s nevdečnost'ú píská.
Dar přítelův upevňuje, aby v lásce stáli,
nepřítelův ku přítelstvu obracá pomaly.
Kdo víc dává, tým má více; můžem mluvit' smele,
za malý dar svojím časem dostává přítele.

47. Kdo se opije, náchylnost' neskryje.

Všelijaké komplexie v sobe lidé mají,
náchylnosti opilého skovat' se nedají.
Když juž hlava opilého dokola se točí,
i náchylnost' ku zjavnosti ven z neho vyskočí.
Jeden laje, druhý spívá, tretí se rád bije,
jiný je šcedrý, pobožný, když se čo napije.
Nekdo z jedného pohárka rozum svůj utratí,

nekdo do seba slobodne šest' holby vyvrátí.
 Aristippus ne človekem než oslem nazývá
 toho, který svoju rozkoš v hojném pití mívá.
 Tiberius pro korhelstvo Biberius zostal,
 chráň se vína, abys' taký též titul nedostal.

48. Rúhání čest' boskú raní.

Když se slovo úmyslně poví proti Bohu,
 je rúhání, ani jináč povedet' nemohu.
 Rúhač aneb utrhuje čo Bohu prislúchá,
 aneb čo Bohu nesluší, to o Bohu búčá.
 S rúháním se krivda činí boskej velebnosti,
 tým je vetšá, čím se činí v jiných přítomnosti.
 Stvoritel má byt' chválený ze všeho, čo činí,
 zlorečený, kdo s rúháním neuctíť ho míní.
 Iuliana rúhavého zarazila strela,
 Kore, Datan, Abirona živých zem požrela.
 Má býti ukameňován, neni hoden žíti,
 který Boha znevažuje, a nechce ho ctíti.

49. V mnohém mluvení statečnost' není.

Búchala a mnohorečník oba jedno plaťá,
 nebo oba mnoho rečí bez potreby traťá.
 Mnohorečný v svém jazyku nemá statečnosti,
 pro svůj jazyk i on nemá v svete úctivosti.
 Ukazuje, že všecko ví scela, ne namále,
 všecké reči své obracá jedine k svej chvále.
 Čokoliv má v svej pameti, to mlčet' neumí,
 mele i to s svým jazykem, čemu nerozumí.
 Slávik mlčí, když patnáct dní, i nocí vyspívá,
 ale konce mnohorečný v svých řečech nemívá.
 Za múdrého se pokládá vždy činíce kázeň,
 a čím vícej rečí množí, tým je vetší blázen.

50. V nevinnosti není zlosti.

Největší duše bohatství nevinností se volá,
když není žádného hříchu na svědomí zlo.

Ani sebe, ani jiným nevinností neškodí,
ani proti nepřítelům zvady nezavodí.

Když je celá, je bezpečná, v pokušení roste,
poníženost' ju zvyšuje, a krásí nesprostě.

Kdo zemírá s nevinností z odpornej Fortuny,
smrt' mu je zisk, neb přichází do večnej koruny.

Nevinný se smrti bojí, nevinností ho teší,
smrt' svatá i Bohu milá teho, kdo nehřeší.

Nenájdeš větší bohatství, ani potešení,
jako v nevinném životě, kde výstupku není.

51. Z potřebnosti mluví v krátkosti.

Jako máme rozmlúvati Pythagoras učí,
daremná řeč, když potřebnost' mluvit' neporučí.

A i té potřebné věci skrátka mluvit' sluší,
by zbytečné rozmlúvání neranilo uší.

Ten je nikomu nemilý, který vždycky mlčí,
a ten je i v nenávisti, který mnoho kričí.

Ani mlčet', ani kričet', než skrátka mluvit',
s malým mnoho vypovedet', to má chválu mítí.

Krátkost' řeči lidem s věcí, tá se všeckým líbí,
buďto kdo zlé skrátka poví, ne mnoho pochybí.

Když kdo o nejlepší věci rozmlúvá v hojnosti,
pro dlouhú řeč i dobrá věc bývá v ošklivosti.

52. Slepé srdce marnosti chce.

Lepšia je slepota očí, než slepota srdce,
nech se spýta Cicerona, kdo mne veriť nechce.
Slepé srdce marnosť líbí, po rozkošách túží,
na nebe má starosť malú, a Bohu neslúži.
To nevidí, čo má býti k dušnému spasení,
a tam človeka zavádzá, kde jisté stracení.
Slepé srdce človekovi k nejvetšej je škode,
když je slepé, slepú vúlu púšťá po slobode.
Telu síce slepé oči obtížení čiňá,
ale srdc[e] ku jasnosti boskej priviesť miňá.
Slepé oko telo trápí, však duši pomáha,
čo nevidí, o tem v srdci žádosť nerozmáha.

53. Dobré je manželstvo, než lepšie panenstvo.

Pekný je síc stav manželský, peknejšie panenství,
v Písme, ne všem k pochopení, je o nem tajemství.
Stav manželský v svete cílí k rozmnožení lidu,
a s panenstvom ozdobení za Beránkem jidú.
Pro stav manželský svet stojí, pro panenství nebe,
víc má slávy, kdo víc činí násilnosti sebe.
Nemluvím, že samým pannám nebe je stvorené,
i tobe je kajícimu v Kristu otvorené.
Jestli by ti chcela chlipnosť poraniť panenství,
radnej, jestli máš slobodu, vejdi do manželství.
Lépej vstúpiť do manželstva, nežli se páliť,
lépej jest meť jedno oko, nežli slepým býti.

54. Brada má byť v cnosti. Mej ju v povážnosti.

Ženu č[a]pec ozdobuje, ale muža brada,

čím je větší, tím větší čest' od lidí meť žádá.
Brada mužovi vyrastá, má původ z vlhkosti,
aby vidíc svoju bradu pokračoval v cnosti.
Mužovi k napomenutí roste vlas na brade,
by se mužem a ne babú uznával byť všade.
Takto mluví Ovidius: Mužům brada svečí,
sluší se jim múdre držet' v skutku, a i v řeči.
Jak muž žije k pohoršení, a k zlému příkladu,
tým větší má potupení, čím větší má bradu.
Brada muža ukazuje: hanba by ti byla,
kdyby te některá baba v cnosti převýšila.

55. Zlato se bojí, že každý oň stojí.

Bledne zlato samo v sobe, neb se všeckých bojí,
knez, král, voják, a i sedlák popadnúť ho strojí.
I Jupiter samé zlato na trún potrebuje,
áno i mizerný žebrák dostat' ho probuje.
Vojny, súdy všelijaké, přátelé se bijú,
pro zlato mestá, krajiny v nesvornosti žijú.
I syn otce nenávidí, nepreje mu žítí,
by mohel po smrti jeho ku zlatu přijítí.
Rozličnými způsobami ve dne a i v noci
každý člověk žádá dostat' zlato do svej moci.
Ach, mnohý ho zle dostává, a i zle užívá,
proto vždycky bledú barvu zlato v sobe mívá.

56. Žáden není sám sebe dostatečný.

Není v svete medzi lidmi žáden tak chudobný,
žeby druhým nebyl v ničem pomáhat' způsobný.
Ani nenajdeš tak velmi v svete bohatého,
žeby nežádal meť v ničem pomoc od jiného.
Jiným pomáhat' můžeme, málo sobe sami,
tak Bůh zřídil, aby láska byla medzi nami.
Vždycky jiných potrebuješ, šanuj všech jak sluší,
když kdo prosí čo od tebe, nezapchávej uši.

Pomóžeš mu v jednej veci, a on tobe v mnohém,
usiluj se vždy byt' v lásce s bližním a i s Bohem.
Pomúže ti Bůh ve všeckém; v mnohých vecách člověk,
pomůž, v čem můžeš, bližnímu, nech je jakýkolvek.

57. Mnozí po pokání jidú ku rihání.

Mnozí když přijdú k nemoci, pokání žádají,
a když povstanú z nemoci, zas hríchy páchají.
Vyrážají sobe z hlavy pobožné úmysly,
líbí se jim zas hřešiti, když juž k zdraví přišli.
I diabel když onemocnel, chtel zostati mníchem,
když ozdravel, zase mnístvo potupil ze smíchem.
K čemu oddávna privykel, k temu se navrátil,
zostal taký, jaký prv byl, zlosti neutratil.
I vlk po Velikej noci zas k horám utíká,
svoju zvyklost' k škodám lidským poznove oblíká.
Hříšnik po podlém pokání ještě horší bývá,
když se k rihání namáča, i cnosti vysmívá.

58. Kdo pozorne chodí, každý mu ne- škodí. Qvi pavet, cavet.

Baziliškus s pohledením, lasica s vd[e]chnutím,
může škodit' člověkovu drak s malým dotknutím.
Pes pokúše ze zubami, kůň kope s nohami,
býk, krava, vůl může poklat' ze svými rohami.
Všelijaké sú spúsoby k ranení člověka,
ani nezví o neštěstí, kde čo kdy ho čeká.
Kdo te nekopne nohami, zubem raniť může,
jak ne zubem, tehdy s okem vrazí te do núze.
Boj se všeckých, a pozorne hled' na každú stranu,
bys' nejak krem domnení nepřišel na ranu.
To ti mluvím: jak se budeš obávať každého,
nikdy, aneb ne tak skoro upadneš do zlého.

59. Nepotrebné záušnice, sú marnosti služebnice.

Mojžiš kázal služebníkom uši prevrtati,
kterí chceli v služebníctví večite trvati.

Kdo mel ucho prevrtané, juž bylo znamení,
že je večným služebníkom bez všeho zbavení.

Málo chybí, že je i včul sveta služebníkom,
který vrtá díry v ušoch šidlem neb špendlíkom.

Záušnice ne z potreby, než k vůli marnosti
nosí, a tak ukazuje, že je v služebnosti.

Čím vetšie sú záušnice, tým vetšie znamení,
že je svetskej služebnosti více podmanený.

Záušnica nic neplatí, když obličej bledá,
blázen je, kdo v záušnicách nádhernosti hledá.

Nóta devatnáctá.

Amos, qvi fuit in pastoribus Thecuae. Amos. cap. 1.

Devatnáctú nótu spívá Amos prorok známý,
který v húšťoch tekujických chodil za kozami.

Amos v kterém meste býval, Tekua se zvalo,
to šesť míl od Betlehema oddálené stálo.

V poli suchém a písečném bez všeho užitku,
každý v nem hľadal svú živnosť v pasení dobytku.

Tekua mestečko bylo v judském pokolení,
Amos pastýr, potom prorok v nem mel své zrodzení.

Amos na slovenský jazyk sluje obtížený,
sprostý v reči, svatý v duchu chlap opovržený.

Když po poloch tekuitských ovce pásli mnozí,
i on po vrškoch a húščoch pase svoje kozy.

Sprostý Amos za kozami behá i postává,
tu o kozách nečo písať príležitosť dáva.

Kol[ik] rokúv žije koza z rohúv se poznává,
však tá, která nemá rohúv, více mléka dáva.

Mnohá koza i za kravu na mléko obstojí,
a nekterá více mléka než krava nadojí.

Peť mesícúv malé nosí, stromom velmi škodí,
nekdy dve i tri kozlence, čtyri zřídka splodí.

A když stlustne z dobrej paše, neplodná zostane,
každá vi ušima dýchať, když pyskem prestane.

Každá koza v noci vidí, tak jako i ve dne,
večer jedna k druhej hlavú na paši nelehne.

Kozí játra užitečne v jídle užívajú,
kterí večer nic nevidá, neb vlčú tmu majú.

Žádná koza neprežije jedenácte rokúv,
preto každá živobyť začíná od skokúv.

Každá koza chce jíst vpředku, žádná na ostatku,
musí býti čerstvý pastýr u kozého statku.

Amos z pastýrúv Tekue ku kozám byl súcí,
potem znáhla zostal duchem prorockým horúcí.

Desatero pokolení rodu židovského,
dopustilo se bezbožne hríchu modlárského.

Byli jim za bohúv telce Jeroboamove,
Boha starého nechali, a vzývali nové.

Nechtel jich Búh za výstupky nanáhle trestati,
prv chtel k jejich polepšení proroka poslati.

Vyvoluje za proroka Amosa pastíra,
jemu tajemství hluboké k mluvení otvírá.
Bere ho přeč od pastýrstva, prorokem ho činí,
aby kázal, jak modlárův Bůh trestati míní.
Poslal ho do Samarie mesta bezbožného,
by oznámil, že neminú trestání hrozného.
V Jeruzaleme nad Judú Oziáš panoval,
v Samarii Jeroboam na ten čas kraloval.
Proti deset' pokolení nejvíc vyvolává,
a pokuty boské na nich hlásit' nepřestává.
Čo Bůh káže, to on kričí jak trúba po meste,
ohlašuje jim hnev boský, když sú na zlej ceste.
Amaziáš knez Amosa pred králem žaluje,
často a i s tuhým bitím proroka sužuje.
Nedá mu tam prorokovať proti telcom zlatým,
by v Samarii nekričel proroctví nazatým.
A on podle povinnosti mluvit' nepřestává,
dokud mu ještě na krku stojí celá hlava.
Po tem syn Amaziášův Oziáš rečený,
treščil Amosa po hlave kyjem k usmrcení.
Prijal ranu smrtnou, polovic živ zostal,
tú odplatu v Samarii za proroctví dostal.
Málo živý do Tekuy zavezen z nešťestí,
po nekterem dni svůj život dokonal s bolestí.
Amos pastýr, potem prorok, potem mučedník,
pro pravdu s krvú pokropil svého žití chodník.
Velmi těžko který prorok špatnú smrt' pomínul,
šťastlivý je, kdo pro boskú příčinu zahynul[.]

1. Kristus všeckých žádá spasit'. A diabel chce všech zatratit'.

Kristus chtejíc všeckých spasit', všeckých volá k sebe,
a diabel chce všech zatratit' závidí[c ji]m nebe.

Kristus radí úzkú cestu do neba k spasení,
a diabel širokú cestu radí k zatracení.

Úzká cesta je trňová, ale cíl šťastlivý,
široká cesta ružová, a konec plačlivý.

Drží Kristus zástavečku, a diabel zástavu,
nejvíc diabla nasledujú z všelikého stavu.

Kristus za všech svú krev vylél, diabel za žádného,
vícej diabla nasledujú, než Krista samého.

Velmi mnoho povolaných, vyvolených málo,
hled' koho máš nasledovat', byt' se zlé nestalo.

2. Opovázlivost' bez sily ku potupe svej se chýlí.

Nebezpečná smelost' bývá, jestli neni sily,
do čeho se chceš oddati pováz, synu milý.

Který do nebezpečnosti jako slepý jide,
takého opovázlivým nazývajú lidé.

Kdo zbytečnú smelost' drží naprotiva mdlosti,
ten je blázen, aneb jiste stojí v ukrutnosti.

Jeden vlk do mnohých ovec smele se oddává,
nebo ví, že proti nemu žádná nepovstává.

Hlupá je taková smelost' když nevinných raní,
snadno je takého premóct', který se nebrání.

Tam bud' smelý kde potreba, i to s rozumností,
smelosti tvej neukazuj povyšše možnosti.

3. Skúpý je v chudobe jako mrtvý v hrobe.

Roste žízeň v skúpém srdci, vždy víc žádá míti,
má dost vody jak Tantalus[,] však nechce z nej píti.

Ačkoliv má všeho dosti, mluví, že nemá nic,
tým se žízeň víc rozmáhá, jestli dostává víc.

Tak má starost' na bohactví, jak by bylo jeho,
a jakoby bylo cudzé neužívá z neho.

Mrtvý nikomu nic nedá, ani dat' nemůže,
skúpý sobe, ani jiným v ničem nepomůže.

Skúpý veliké trápení má ze statku svého,
je diabelský mučedlník za života teho.

Tu se vždycky hladem morí, i ze žízňů trápí,
potem bude mizernejší, když ho smrt' polapí.

4. Dobrý úmysel i pozornost' mají v dobrém skutku svornost'.

Úmysel, a i pozornost' sú dobrí susedi,
v ničem jeden bez druhého užitku nehledí.

I úmysel i pozornost' v dobrém musíš míti,
jak ti jedno z tých dvúch schádzá, musíš pochybiti.

Jak s úmyslem něco činíš bez všej pozornosti,
neprivedeš skutku tvého ku dobrej celosti.

A jak v práci pozoruješ bez úmyslu všeho,
nevím zdaliž v práci konce dostaneš dobrého.

Musíš meť úmysel k temu, čo chceš pracovati,
i na prácu jako robíš též pozorovati.

Pozornost' jide z rozumu, a úmysel z vůle,
té dve veci všeckým pracám dávajú regule.

5. Chvála schytrelosti, jak se má ku cnosti.

Astutus to jest schytrelý může se volat' ten,
kdo múdre z nebezpečenství vytrhuje se ven.

Tú schytrelost' meli Ráchel, Rebeka, Giezi,
Dávid, i Pavel Apoštol, a i jiní mnozí.

Vždycky múdrost' a bláznivost' jedna druhú mrzí,
a schytrelost' medzi nimi svůj prostrédek drží.

Schytrelost' bude bláznivost', když se k zlému zvalí,
když se k dobrému skloňuje, za múdrost' se chválí.

Schytrelost' síc nemá hany, ale může míti,
jak do čeho zlým způsobem chceš schytrelým býti.

aalamún v příslovích učí dítky schytrelosti,
by k dobrému schopné byli, a žili v múdrosti.

6. Nedostane, čo kdo hľadá, jak mu Pán Bůh štěstí nedá.

Mnoho nekedy mluvíme, čo se má kdy stati,
ale proti našim řečám jináč se obrátí.

Často o budúcích vecách čo chceme mluvíme,
ale zdaliž se tak stane, jistoty nevíme.

Čo chceš mluviť, můžeš mluviť, řeč na vůli leží,
ale čo chceš by se stalo, na štěstí záleží.

Ty vládneš s tvojimi řečmi, a s vecmi Fortuna,
ne hned najdeš, jako mluvíš, na ceste kapúna.

Čo Fortuna má v svej vláde, a s čím ona rídí,
nestane se čo ty mluvíš, než čo se jej vidí.

atestí všeckým, a Bůh štěstím vládne bez pochyby,
tehdy všechno tak se stane, jak se Bohu líbí.

7. Sladké napomenutí je příjemné k dobrej chuti.

Snadná vec jest napomínat' nekoho k dobrému,
však težká napomenutí poslúchat' druhému.

I svaté napomenutí jide mimo ucha,
prečo? preto, že poslucháč nerád ho poslúchá.

Kdo chce koho napomenút', a odvést' od zlosti,
musí múdre napomenút', líbežne, v tichosti.

Čím kdo vetšú sladkosť míšá v svém napomenutí,
tým může meť vetšú nádej, že se prijme z chuti.

I nemocný to lekárstvo prijímá s težkosťú,
když je zbytkem presilené s nejakú trpkosťú.

Ponevác napomenutí má svoje trpkosti,
oslad' ho s peknými řečmi, by bylo v milosti.

8. Čo milé komu, daj pokoj tomu.

S kýmkoľiv žiješ zadobre, a i žadáš žíti,
obávaj se jeho veci nejakú skaziti.

Ponevác mu jeho veci vždy slúžia v potrebe,
tehdy on více miluje své veci, než tebe.

S tým ukážeš, že si neni dobrý přítel jemu,
když mu skazíš, čo nadobyl ku užitku svému.

Nezaslúžiš lásky jeho, ani nemúž' býti,
jak mu pokazíš, čo on mel k svému živobyti.

Každý svú vec opatruje, a od škody chrání,
kdokoliv mu škodu činí i srdce mu raní.

Ani ze žartu neprobuj skazit' čo je jeho,
jestli žadáš i nadálej v lásce byt' u neho.

9. Lépej, že po tebe nečo zostane: nežli se tobe nedostane.

Dokud múžeš pracovati, rob podle možnosti,
od práce se neoddaluj nikdy z lenivosti.

Máš na smrt' pamatovati, ale i na žití,
chléb ti je potřebný, dokud nepristúpiš k smrti.

Vždy pamatuj na staré dni: težkosť je veliká,
když schádzá ku práci sila, a neni chlebíka.

Starý vek silu odnímá, a hlad ještě více,
pracuj, a čo múžeš, schovaj na starosť hledíce.

Težko jest žebrať starému, když má odpočívat',
a lačnému na jedících trpko jest se dívat'.

Lépej jest nečo přítelům po smrti nechati,
než z úzkosti v starém věku po domoch žebrati.

10. Potupení milé neni.

Težko je znést omlouvání, i v pravdivé věci,
jako ty ho nenávidíš, tak i jiní všeci.
A kdo koho v tem omlouvá, čo je pravda není,
krivdu velkú jemu činí krem všeho domnení.
Ale když kdo nadhadzuje do očí zlost' komu,
vtedy se činí veliké zahanbení tomu.
Když se komu faleš mluví v jiných přítomnosti,
juž je potupa, a slúží k velikej žalosti.
Není težšá vec na svete jako v potupe byt',
kdo komu potupu činí, není je hoden žit'.
Vícej česť u statečného, nežli život platí,
život si za nic pokládá, jestli česť utratí.

11. Od zvyklosti není násilnosti.

Ku čemu člověk privykne, težko jest nechati,
jak je zlé k čemus' privykel, dušu ti zatratí.
Vždycky zvyklost' k temu táhne, od čeho má koreň,
malá voda nezahásí zlej zvyklosti oheň.
Slepá zvyklost' do zlých vecí nečiní težkosti,
a když ju srdce poslúchne, nemine bolesti.
Zvyklost' i k nejmenšej veci násilne nenutí,
však podle nej ku zlým vecám srdce beží z chuti.
Ona síce je líbežná, snadnost' činí k všemu,
miluj se ju utratit', jak te táhne k zlému.
Zvyklost' pomaly prichádzá bez sily do srdce,
nech ju pomaly vyháňá, kdo se jej sprostit' chce.

12. Spev pobožný je osožný.

Spívá ptáček, a i žáček, i dívka v maštali,
pastýr v poli, chlap na roli, a žebrák v špitáli.
Spívá v dome remeselník, i v žalári vazeň,
spívá a i na ulici korhel jako blázen.
Každý kričí, však úmysel není všech jednaký,
jak je není k chvále boskej, krik je ledajaký.

Modlí se dva razy Bohu, kdo spívá pobožne,
i svéj duši, a i bližním k příkladu osožne.
I král Dávid izrahelský spíval z horlivosti,
a i Pavel nás ponúká k takej pobožnosti.
Chvál Boha srdcem, jazykem, z vyzdvižení hlasu,
marných píseň nechtej spívat' nižádného času.

13. Kdo pro pravdu hyne, nebe ho nemine.

Jestli pro tvé prohřešení přijdeš do vedení,
pamatuj, čo si zaslúžil, že ti krivdy neni.
Lituj, žes' Boha obrazil, a znes trpezlive,
dúfaj v neho, žet' odpustí hrích tvúj milostive.
Jak te právo k smrti táhne, obrát' srdce k Bohu,
a poruč mu do milosti dušu tvú úbohú.
A jak přijdeš do žaláre nemajíce vinu,
nevinnosť ku potešení podá ti příčinu.
Jak přijdeš pro spravedlivosť do pút a temnice,
podle Písma nemúžeš byť blahoslaven více.
Z tej příčiny zústal vazeň Pavel i s jinými,
a i Kristus: buď veselý, že máš místo s nimi.

14. Poznáš z reči, z očí, čo se v srdci točí.

Panna sobe čistí šaty, chce pekná byť v tele,
jak čistého srdca nemá, neni čistá cele.
Na telo se dívá člověk, ale Búh na srdce,
musí byť čistotná v srdci, jak se mu líbit' chce.
Nemluj, že máš čisté srdce, jak máš oči chlipné,
v čem oko má potešení, k temu srdce lipne.
Jak je jazyk nečistotný, mluví chlipné reči,
i srdce chlipnosť miluje, to každý dosvečí.
Jak má dúm dobrého pána, dúm je v porádnosti,

i telo pro čisté srdce bývá v úctivosti.

Jak je srdce není pekné, i telo nemilé,
jakož má byť telo pekné, když je srdc[e] hnilé.

15. Vdova v samotnosti hodna úcti- vosti.

Hrdlička když jednúc samca mrtvého pochová,
vždycky žije v samotnosti, a čistotu chová.

Tak Portia svého Bruta stratíce manžela,
dokonce víc za druhého vydat' se nechtela.
aťaslivá a i vstydlivá tá vdova má býti,
když do druhého manželstva nežádá vstúpiti.

Vzal by ju zlý, nebo dobrý, zlý by jej k bíde byl,
a jak by jej dobrý zemrel, žal by ju nechybil.

Která zomrelého muže meno má v milosti,
jak se nevydá, když může, hodna úctivosti.

I Apoštol Pavel chválí vdovy spravedlivé,
když ve vdovství k službám boským bývají bedlivé.

16. Dobré meno, i svedomí držet' vždy bud' povedomý.

Ambrosius toto mluví: dve věci máš míti,
jestli Bohu a i lidem chceš příjemný býti.

Dobré meno i svedomí, jedno málo platí,
nebo jedno bez druhého snadno se utratí.

Dobré svedomí je k Bohu, k lidem dobré meno,
štestí tvoje s tými věcmi má býti spojeno.

Jestli dobré meno stratíš, i svedomí spadne,
jako jabko bez lupiny v krátkém čase zvadne.

Jak dobré svedomí stratíš skrz výstupek jaký,
zlá vec jest byť lidem dobrý, Bohu ledajaký.

V lásce boskej, a i v lidskej jiste se zadržíš,
jestli menu i svedomí v ničem neublížíš.

17. Sám seba poznati velmi mnoho platí.

Jak chceš dobrý život vésti, vstúp do srdce tvého,
dokud sám seba nepoznáš, nevyhádžaj z neho.

Čo si podle prirodzení? kdo si v tvej osobe?

jaký v svete život vedeš? jaká zvyklosť v tobe?

Ku čemu si se narodil? proč žiješ na svete?

Zdaliž dluho žiti budeš v tem bídném živote?

Odkud si? a s kým putuješ? kde si? a kam jideš?

Zdaliž tam skrz tvoje žití, kde bys' žádal, prijdeš?

Pováž, čije si stvorení, čos' v tele, čos' v duši?

Komu slúžiš? kdo je tvůj pán? komu slúžit' sluší?

Jak toť' budeš rozvazovať ze všeckej pilnosti,

dostaneš si poníženosť, fundament všech cností.

18. Tovaristvo rovných činí.

S jakými se tovarišiš, též taký zostaneš,
jejich mravy z tovaristva na seba dostaneš.

Tak ze svatým svatý budeš, nevinný s nevinným,
s vyvoleným vyvolený, hnevlivý s hnevlivým.

S múdrymi z[ú]staneš múdry, s bláznivými blázen,
s bezbožnými pozústaneš bezbožnosti vazeň.

Tovaristvo jestli rovných sobe nenachádzá,
tehdy aby byli rovní, k temu jich privádzá.

Jak chceš zvedeť, jaký je kdo, pohlédni na toho,
kterého víš[,] že je jiste z tovaristva jeho.

Tovariša z tovariše poznáš bez pochyby,
jaký je kdo, též podobných tovarišův líbí.

19. Zlých i dobrých šanuj, od zlostí se varuj.

Tak žij mezi nepřítelmi, jak mezi přáteli,
a s přáteli též tak obcuj jako s nepřítelmi.
Nepřítela k lásce nahneš skrz pokorné žití,
i přítelův v lásce spevníš, když budeš cnost' mítí.
Dobrého hnevati nechtej, nebo jak se zmení,
těžko se ti zas v dobrého ze zlého promení.
A kdo ti je nepřítelem, nedráž ho v mluvení,
aby z vlka l[vem] nezůstal k tvému zahubení.
S nepřítelmi, i s přáteli vždy dobře zacházej,
dokud žiješ, nikdy z cnosti do zlosti nevcházej.
Drž chování chválytebné všade, v každú chvíli,
člověk pre cnostlivý život mnohým bývá milý.

20. Medzi zlými dobre žíti, každý m[u]sí pochváliti.

Mluví svatý Gregorius: není vec v těžkosti,
dobrým byt' medzi dobrými, a cvičit' se v cnosti.
Než dobrým byt' medzi zlými vec je chválytebná,
a tam v cnosti zetrvávat', kde je zlost' slobodná.
Kdo je zlý medzi dobrými, ten hřeší velice,
neb zlost' činí, příležitost' k dobrému majíce.
A ten tým větší korunu sobe zasluhuje,
kdo žijíce medzi zlými zlého se varuje.
V svém pobožném rozjímaní Izidor to svečí,
že ten kdo má svatý život, činí čtyri veci[:]
Zahanbuje nepřítelův, bližním je k příkladu,
zvelebuje Pána Boha, blíží se k pokladu.

21. I dobré činení na zlé se promení, jak způsobu v něm dobrého není.

Statečné v dobrém cvičení na dvou věcích stojí,
v dobrém žádá prospěch míti, a zlého se bojí.
Ani na tem není dosti[,] bys' se chránil zlého,
než, bys' i v tem nebyl zhanen, čo činiš dobrého.
I to čo činiš dobrého má býti v spôsobe,
by se dobré zlé nezdalo nekterej osobe.
Mnohokrát k pohoršení dobré v zlé se mení,
jak v činení dobrej veci rozumnosti není.
Dobré činiť nesloboda, aby se zlé stalo,
nekdy z dobrej veci zlostí pochádza nemálo.
Od zlého se vždy varovat' na kresťana sluší,
i na spôsob v dobrých věcích pozorovat' musí.

22. Pripojíš se jakým[,] též zostaneš takým[.]

Reč svatého Cypriána k přísloví přichází,
že je vinný, kdo s vinnými v tovaristvo vchází.
Učitelé oznamují, že je vinen zlostí,
který jide dobrovolne k zlej příležitosti.
Aneb k vůli tovarišův do zlého se vrazí,
a jak nechce, tovarišův jistotne obrazí.
Jeden musí tak tancovat', jako všeci hudú,
musí zlý byť medzi nimi, jak oni zlí budú.
Jak čo mají obecného, buďto je zlé v sobe,
když to s nimi neučiniš, bude hanba tobe.
akodu získáš, ne užitek z tovaristva zlého,
radnej se vid' v lásce boskej v kútku samotného.

23. Zlý dobrého skazí a k zlému nara- zí.

Ovca jedna celé stádo s prašínú nakazí,
tak jeden zlý mnohých dobrých ku zlému narazí.
Skorej jeden zlý sto dobrých obrátí ku zlému,
než sto dobrých jedinkého zlého ku dobrému.
Dokud žijeme ve svete, v takej sme krehkosti,
že víc k zlému než k dobrému míváme schopnosti.
Skorej nemoc z nemocného chytí se zdravému,
nežli zdraví ze zdravého přijde k nemocnému.
I té jabká, jak je jedno medzi nimi hnilé,
též pohnijú, a zústanú k jedení nemilé.
Jak žádáš byť Bohu milý, a chceš byť v celosti,
musíš se vždycky varovať od zlej spoločnosti.

24. Zlý miluje chyby, dobrého nelíbí. Jak te zlý haní, tvú statečnost' brání.

Když te zlí lidé nelíbá, nezarmút' se z toho,
že si zlým lidem nemilý, juž máš chvály mnoho.
Dokudkoliv budeš dobrý, zlým budeš nevdečný,
od zlých nežádá milosti, který je statečný.
Když potupu zlý dobrému v rečách svojich dává,
tá potupa v mravných ušoch místa nedostává.
Nic neplatí potupení, když jide ze zlého,
kdo zlé mluví, v tem zústává, netkne nevinného.
Zle o tebe mluvá lidé, nic nemej do toho,
zlý zlé musí rozmlúvati, když neví dobrého.
Nemluvá to čos' zaslúžil, než to k čemu zvykli,
zlí zlé vždycky rozprávajú, neb k zlému privykli.

25. Ne každý zlý jako se zdá, než ten, kdo v zlosti žít' žádá.

Neni je zlý, který štráfe tvoje chyby v nečem,
ani vrchnost', která tresce velké hríchy s mečem.

I teho nemej za zlého, kdo k zlosti upadá,
dost je dobrý, jestli život polepšiti žádá.

Mnozí svatého života upadli do zlosti,
však povstali z hríchu svého k vetšej horlivosti.

Ale teho bezpochyby máš za zlého míti,
který nedbá na svedomí, a chce v hríchu žíti.

Nestojí o prikázání, i o pekné cnosti,
dobré mravy potupuje, oblibuje zlosti.

Rozpustilý život vede bez pokání všeho,
teho, kdo v hríchu chce zemreť, pokladaj za zlého.

26. Žádnému štráfání dobrý se nebrá- ní.

Jak te nekdo štráfe z čeho, poslúchaj v tichosti,
nehnevaj se na štráfání, prijmi ho s vdečností.

Kdo te štráfe, znamená jest, že te drží v lásce,
buďto z hnevu nečo poví, uškodit' ti nechce.

Jestlis' vinný, kdo te štráfe, užitek ti činí,
jak tvé srdce to štráfání přijat' sobe míní.

A jaks' neni vinovatý, kdo dává štráfání,
žádá ti byť ku užitku krem tvého nadání.

Buďto by te chtel zahanbit' pred jinými mluvíc,
získáš chválu i od jiných, jak neodpovíš nic.

A jak te vždy nevinného štráfáním sužuje,
strp máličko, jak ti je zlý, sám to obanuje.

27. Srdce duši škodí, jak v marnosti chodí.

Malé srdce mnoho zmýšlá, [a i] čtvrt' tak mnoho,
že v celý rok všeci lidé neskonajú toho.

Ono čím vícej rozmýšlá, tým se vícej tratí,
šťastlivé je, když se celé ku Bohu obrátí.

Telo z neho žít' začíná, duša chce z neho žít',
ale dušu usmrcuje, jak nechce dobré byt'.

K nebi je tvár obrácená člověka jak sluší,
jak i srdce k nebi hledí, dobré preje duši.

A jak oko k nebi hledí, a srdce zem hledá,
tam se telu rozkoš činí, ale duši beda.

K Bohu celé srdc[e] obrát', bude pokoj míti,
jestli ho k svetu obrátíš, s ním se nenasytí.

28. Vícej slúžit' duši nežli telu sluší.

Od nemocí telo varuj, a dušu od zlostí,
jak sám seba chceš zachovat' pri dobrej celosti.

Telo zakrývaj s odevem, by nahé nebylo,
dušu s cnost'ami ozdobuj, byt' nic nechybilo.

Kdo telu, ne duši slúží, bláznu je podobný,
čož po dome cifrovaném, když gazda chudobný.

Vetší je Bůh nežli kostel, v kterém Bůh prebývá,
tak vetší duša než telo, neb v nem duša bývá.

Duša obraz Nejvyššího, telo futrál duši,
vícej telo opatrovat' než dušu, nesluší.

Telo chovaj pri skrovnosti, pri zdraví ho zdržuj,
ale i v cnostech pokračuj, duši neubližuj.

29. Richtár když zlych tresce, zlosti tr- pet' nechce.

Který richtár zlým odpúšća, tehdy dobrým škodí,
kdo zlych tresce, dobrých chválí, za sudca se hodí.

Zlý se nemá preto trestat', že spáchal výstupek,
než, aby nazatým k zlému nehledal přístupek.

Dobrý richtár má se starat' s velikú pilností,
ne zlych lidí vykorenit', ale jejich zlosti.

Zlý má preto trestán býti, aby se polepšil,
a kdo vidí trestaného, aby též nehrešil.

Jestli obec od všech zlosti vyčistená bývá,
v takej obci dobrý člověk lepší pokoj mívá.

V kterej obci dobrí lidé nemajú pokoja,
znamení jest, že sudcové zlych trestat' nestroja.

30. Všetechnost' jide ku svojej bíde.

Kdo je všetečný ve svete, musím ti povedet',
ten, kdo veci nepotrebné žádá pilne zvedet'.

V tem, čo mu je nepotreba, starosti si množí,
jiným bývá k obtížení, sobe neosoží.

Čo kdo robí, a kde chodí, čo j[í] a čo pije,
jako v dome čeled' rídí, aneb jako žije.

Jaké v svete sú noviny, jako beží nebe,
na jiných má velkú starost', a žádnú na sebe.

Sám na seba zapomíná, oči pase jinde,
vpadne jak Thales do jamy, nevím jak z nej vynde.

Videt', slyšet', aneb míti nic nechtej všetečne,
jestli chceš žit' medzi lidmi ve svete statečne.

31. Škoda nevdečná než užitečná.

Nic nestratí kdo nic nemá, známo je každému,
malá škoda se může stať velmi chudobnému.
akoda jide na tých lidí, kteří nečo mají,
šťasliví sú, kteríkoliv na škody nedbajú.
Jak v tvém statku škodu cítíš, nezarmucuj se nic,
když se ti nečo stratilo, ještěť' zůstalo víc.
Buďto se všecko bohactví, i statek tvůj minul,
za bohactví si pokládaj, že si ty nezhyнул.
Kdo seba má, nic netratí; čím vetšú má škodu,
tým mívá menej starostí, a vetšú slobodu.
Radnej mej na statku škodu, nežli sám na sobe,
takovú Anaxagoras radu dává tobe.

32. Ne telu, než duši posluhovat' sluší.

Dlužníkem si, však ne telu, bys' podle tela žil,
ale duši, abys' Bohu slůžice spasen byl.
Jak se telu, a ne duši slůžit' opovážíš,
dušu, nebe, večnost', Boha za nic si nevážíš.
Který podle tela žije, duchu se protiví,
kdo rozkoše tela hledá, neni v duchu živý.
Duch je večný, telo časné; telo chce marnosti,
duch marnosti nenávidí, chce bývat' v svatosti.
Duch bojuje proti telu, telo proti duši,
ty buď duši na pomoci, nebo ti tak sluší.
atestí tvoje ne na tele, než v duši záleží,
tehdy duši, a ne telu slůž jako náleží.

33. Sédmim pánom sme dlužníci v tomto svete putující.

Svatý Bernard takto mluví[:] že sme služebníci,
pétím vecám slůžit' máme, neb sme jim dlužníci.
Telu, srdci, i bratrovi, svatým, i mrtvému,
můžeš i dve veci pridat': Duši, Bohu tvému.

Telu daj odev i pokrm, srdcu milosť stálú,
bratrom lásku, duši svatosť, Bohu česť a chválu.

Svatým v nebi daj úctivosť, i nasledování,
a mrtvým potrebujícím daj orodování.

Oddaj čos' komu podlužen ze vsej ochotnosti,
byť' interes neprirosteľ ku vetšej starosti.

Této dluhy tvej osoby žáden nezaplátí,
zaplať jich sám, a žádného nechteľ odkládati.

34. Drž tri veci v každej práci.

V každej práci drž tri veci ze vseckej pilnosti,
porádek, stálosť, i spôsob podle rozumnosti.

Porádek bez pomíchání, spôsob bez výstupku,
a i stálosť bez detinstva budú ti k užitku.

Jestli práca má porádek, jaký žádá míti,
múže dobre, slušne, snadno ku koncu přijíti.

Každá práca krem porádku musí byť v stálosti,
detinství je, začať prácu, a nevěst' k celosti.

A i spôsob v každej veci velmi je potřebný,
žáden v práci bez způsobu neni chválitebný.

Zachovaj si této slová: Nikdy nic zbytečne
ani nečiň, ani nemluv; budeš žít' statečne.

35. Zlý zlého haní a sám se od zlého nechrání.

Vysmíval se kotel z hrnce: ó, jak si ty černý[.]
Lhár domlúval cigánovi, že nechce byť verný.

Koza capa žalovala, že stromy objedá,
straka vranu, že bez vstydu na mršiny sedá.

Jeden druhého žaluje, a sú sebe rovní,
jaký jeden, taký druhý ve všem sú podobní.

Ty se síc vysmíváš z toho, ale to sám činiš,
když si zlý a podobného napravovat' míníš.

Když slepý slepého vodí, je vec hodná sm[í]chu,

tak ty, když jiného štráfeš, a sám si v tem hríchu.

Najprv od zlých náchylností oslobod' sám seba,
potem jiných napomínaj, jak bude potreba.

36. Šanoba lásku drží v závazku.

Psa nekedy šanujeme pre pána vzácného,
pre pána v šanobe máme sluhu chatrného.

Ne psovi se česť učiní, než pánovi jeho,
když pes milý, i pán milý poznává se z teho.

Daj česť každému jak sluší, každý česť svú žádá,
též tvá osoba od jiných česť prijímá rada.

Nejspíšej se láska skazí skrze neúctivosť,
každého spôsobne uctiť mej dobrú pečlivosť.

A jak nevíš s čím stav jeho slušne se šanuje,
vičej mu daj úctivosti, než on potrebuje.

Radnej utrhní ze svého, a odevzdaj jemu,
než bys' mel jemu utrhnúť, a podzbudit' k zlému.

37. Chýr lítajíc roste, jide k všem posproste.

Chýr ačkoliv nemá krídel, predce dobre lítá,
ide po mestách, krajinách a pasu nepýtá.

Když bez pasu všade jide, i falešný bývá,
a čím dálej pokračuje, vičej ho pribývá.

Obyčajne vetší je chýr, než to čo se deje,
kdokoliv zná lidskú rečnosť, ten se chýrom smeje.

Bud'to by všecko uveril, čo prijde do uší,
hned se zmenší v nem chýr velký, když osobu skusí.

Když se dobrý chýr o tebe rozláhá u lidí,
hned se u teho umenší, který te uvidí.

V prísloví je, že přítomnosť umenšuje chýry,
kdo čo vidí, juž ku temu nedodává víry.

38. Bránit' se v potrebe sluší a i tebe.

Život, telo, dobré meno, a i tvoje veci
múžeš bránit' od zlých lidí, dovolujút' všeci.
Kdo ti bez práva tvé veci chce brať neb pokazit',
sloboda ti ho bez práva násilne odraziť.
Sila s silú se odbíjajú podle prirodzení,
vzlášte tam kde jistá škoda visí z opozdení.
Však nicmenej násilnému tak se máš brániti,
bys' nemel v srdci žádosti jemu ublížiti.
Jak bez jeho ublížení nemúžeš se bránit',
bys' mu zbytkem neublížil, teho se máš chránit'.
Nevinný si, když diskrétně s rozumem se bráníš,
vinný budeš, jak ho více, než potreba, zraníš.

39. Spravedlivost' silná pomoc neomylná.

Stává se, že proti tobe povstávají mnozí,
a tvá sila všem se bránit' nic ti neosoží.
Múžeš sobe ku pomoci takých lidí vzíti,
u kterých se spravedlivost', a i sila svítí.
Jak ti kdo nespravedlive uškoditi žádá,
človek silný, spravedlivý ublížit' ti nedá.
Spravedlivý v spravedlivej veci ti poslúží,
dobrý dobrému když múže, nedá zústať v núzi.
Dobří lidé spravedlivých na pomoc žádajú,
zlí pak pri falešných vecách v sile zakládajú.
Ne spravedlivých než silných zlý žádá k pomoci,
čo nemúže spravedlive, to chce dostať s mocí.

40. Prvné pokušení premóz bez prodlení.

Principijs obsta.

Jupiterovi žaloval had na všechých lidí,
že ho každý žádá zabit', kdokoliv ho vidí.

Chlapec, dívče, muž, i žena má ho v nenávisti,
tehdy by mu v tem pomohel podle svej múdrosti.

Odpovedel mu Jupiter: sáms' příčina temu,
žes' se hned nepřítelovi nebránil prvnému.

Kdybys' byl nejprvnejšího nepřítela zmohel,
sám bys' sobe v tejto veci byl jiste pomohel.

Ne tak skoro kdo do teho svú silu oddává,
kdo prvného nepřítela moci svej poddává.

Každý se ho potem bojí, zdaleka obchodí,
domnívá se, že každému, kdo ho tkne, uškodí.

41. Lepšá krása v cnosti než tvár v spanilosti.

Bud'to krásy v tvári nemáš; jak se cvičíš v cnosti,
i pred Bohem, i pred lidmi spanilý si dosti.

Žáden člověk pre špatnú tvár štráfať te nebude,
jak zlé činíš, k špatnej tvári špaty ti pribude.

Peknejšá vec se spanilým v cnosti učiniti,
nežli ze života matky pekným se zroditi.

apatné telo pekným cnost'ám neni na prekázce,
a pekná tvár obyčajne vede k špatnej lásce.

Žáden dobrý v svojem tele krásy nemiluje,
nebo ví, že mnoho zlého z krásy vyprys[k]uje.

Kdyby Helena a Paris byli bez všej krásy,
snad by ještě Trója mesto stálo po té časy.

42. Aby byli dobré deti, nemá se jim nic hoveti.

Ovotce od svého stromu nedaleko padá,
když strom stojí na rovine, pri nem zústať žadá.
Ale když stojí na vršku jabloň, neb strom jiný,
daleko od stromu jabko beží do doliny.
Čím sú lepší rodičové, tým sú horšie deti,
když chcú pre svoju dobrotu mnoho jim hoveti.
Pritom čím sú rodičové ve väčšej hodnosti,
vetšú majú príležitosť dítiky k bezbožnosti.
Dobrá, a vzácneho rodu matka Agrippina,
vychovala si Nerona ukrutného syna.
Augustus dobrý otec, Júlia dcéra zlá,
tak mnohých synúv otcovská dobrotá omrzla.

43. Drž dítiky v ostrosti, a ne v ukrut- nosti.

Herodes dítiky zmordoval, a i syna svého,
aby nezústať dedičem v panování jeho.
Augustus na to rékel: radnej bych byl sviňa,
nežli bych u Herodesa mel by ti za syna.
Herodes Žid tak ctí zákon, svini nic nečiní,
a syna svého zabíjá z daremnej příčiny.
Tak nekterí rodičové v ukrutnosti žijú,
pro malú vec dítiky svoje na zabití bijú.
Ne ku jejich polepšení, než k svojej žádosti,
čo popadnú, s tým jich perú podle ukrutnosti.
Z lásky, a ne z nenávisti máš díte tvé bítí,
i to skrovne, jak chceš z neho potešení míti.

44. Jaký omlůvač, taký poslucháč.

Omlůvač a i poslucháč sú podobní sobe,
nebo oba krivdu čiňá vraz tretej osobe.

Kdyby tento slyšeť nechtel, tento by nebúchal,
kdyby tento nic nemluvil, ten by neposlúchal.

Ten s jazykem, ten s ušami ščípe cudzé meno,
neni hodno v svete trpeť takové semeno.

Mnoho zlého z nich pochádzá; hned by lépej bylo,
kdyby tak jak chce Plautus svetu se líbilo:

Aby za jazyk vešali všeckých omlůvačův,
a za uši bez milosti jejich poslucháčův.

Jako je vec neni pekná jiných omlúvati,
tak nesluší omlúvačné reči poslúchati.

45. Omlůvač trém škodí, poslucháč to plodí.

Kdo omlúvá koho v nečem, trém škodu prinášá,
sobe, i koho omlúvá, i komu prednášá.

A poslucháč k tým trém vecám ješte víc pridáva,
když nešťrafe omlúvača, sám horším zústává.

Vymlúváme své výstupky, jiných omlúváme,
s poslúchaním k omlúvání snadno privykáme.

Kdo rád slyší omlúvání, omlúvač zústává,
čo mu milo poslúchati, mluviť neprestává.

Hovnivál i v peknej ruži trus smradlavý hledá,
kdo privykel k omlúvání, pokoj dobrým nedá.

Zlostný jazyk potešení má v bližního chybe,
jak zlost' v bližním nenachádzá, predce se zle hýbe.

46. Služebníci žalovníci.

Kde je nejvíc omlúvačův, aneb žalovníkův?
U těch pánův, kteří mají mnoho služebníkův.
Jeden druhého omlúvá pánovi v tajnosti,
tým způsobem žádá vstúpit' do panskej milosti.
Obyčejne kdo na sebe nemá nic dobrého,
když žádá byt' pánu milý, omlúvá druhého.
A pán blázen, jestli verí každému vetrovi,
a uši své nakloňuje takému lotrovi.
Múdrý pán zavrené uši ku rozprávkám mívá,
nic neverí omlúvačům, radnej se sám dívá.
Jedno ucho má zavrené pri každé žalobe,
s druhým uchem chce vyslyšet' výmluvu v šanobe.

47. Slyšíš žalování. Slyš též vymlúvání.

Alexander omlúvačův nechtel slyšet' nikdy,
nebo vedel, že omlúvač nebývá bez krivdy.
Vyslyšal síc Alexander žalobu každého,
ale na prvné slyšání nesúdil žádného.
K žalovníkům jedno ucho míval zatvorené,
k tým, kteří se vymlúvali, obe otvorené.
Nekterý sudca s žalobú tak naplní uši,
že žádného k vymlúvání nepúšča jak sluší.
Když žalovník mel slobodu prednésti žalobu,
nech se má a i nevinný vymlúvat' slobodu.
Nemúže byt' premožený, který se nebrání,
jak chceš zvedet' je-li vinný, poslyš vymlúvání.

48. Sudce slyšet' musí žaloby jak sluší.

Kterýkoliv žalovníka zlomluvníkem volá,
s tým slovem mu žádnéj krivdy neučiní zhola.

Neb žalovník jakýkoliv buďto s pravdú chodí,
predce nikdy dobré veci, než zlost' k súdu vodí.
Ty každého žalovníka neuznaj za zlého,
proto že ti on v zlej veci žaluje druhého.
Mnozí pravdu oznamujú; vždy veriť nesluší,
dokud pravda skrz súd dobrý slušne se neskusí.
Jak sudca všem žalovníkúm uši své zapchává,
s tým spôsobem zle činícím slobody dodává.
Vyslyš podle povinnosti žalobu každého,
však bez pilného rozsudku netrestaj žádného.

49. To se nejvíc rodí, čo nejvícej škodí. Mnoho zlostí, málo cností.

Múdrého ne skoro nájdeš; musíš ho hledati,
a blázni se sami rod'á, netreba jich sáti.
Čo je lidem užitečné, to se těžko rodí,
a čo človeka sužuje, to se hojne plodí.
Vrabce, myši, svrčky, blechy, potkany, plosčice,
bez všeckej starosti lidskej rod'á se nejvíce.
Čo múže byť lidem k škode, teho má svet dosti,
ale čo má byť k užitku, teho je v skúposti.
Tak i zlosti v člověkoví snadno rozrastajú,
a cnosti bez velkej práce dostať se nedajú.
Ten je múdry, kdo o cnosti všemožne pracuje,
spredku trpkosť, potem sladkosť stálú okusuje.

50. Lepšá pozornost' nežli důvernost'.

Kde je vícej pozornosti, menej důvernosti,
a kde menej důvernosti, víc tam bezpečnosti.
Líška prv než na led vejde, netkne se ho spíše,
dokud nezví je-li silný. Tak Plinius píše.
Nakloňuje ucho k ledu, a jak slyší vodu,
nebeží po lede tenkém, by nemela škodu.
Toto mel Alkibiades pri dobrej památce,

nechtel žádnému důverit', ani svojej matce.
K každému mej velkú lásku, a důvernosť malú
a podle Ovidiusa získáš lásku stálú.
Bezpečnejší je od lepu ptáček nedůverný,
bezpečnému může škodit' nejvíc kdo je verný.

51. Bezpečnejšej stojí, kdo se všecký- ch bojí.

Ne každý duch chválí Pána, buďto ho menuje,
neni každý taký v sobe, jak se ukazuje.
Lásku, i slušnú úctivosť proukáž každému,
opovážlive důverný nebývaj žádnému.
Mluví Cicero: v moudrosti pozorlivost' stojí,
múdry je kdo i přítelům důverit' se bojí.
Jak nepřítel pekne mluví, aneb dary dává,
ne tak skoro od múdrého důvernosť dostává.
Ajax a Hektor vespolek s darmi se zabili,
čo nemohli s nepřítelstvím, s darmi učinili.
Pohlédni komu máš verit', dokud si v slobode,
abyť' dar, neb sladké řeči nebyli ku škode.

52. Pilnosť zbytečná není užitečná.

V každém síce pracování musíš pilnosť mítí,
však ze zbytečnú pilnosťú nic nechtej činiti.
Čím lépe chceš čo učinit', tým to horšé bude,
čokoliv zbytkem cifruješ, krásy mu ubude.
Protogenes pekný obraz vymaloval síce,
však ze zbytečnú pilnosťú skazil ho velice.
I tá rola neprinese užitku dobrého,
jak na ňu dáš krem potreby hnoja zbytečného.
Pilnosti síc všecké veci poddané bývajú,
však od zbytečnej pilnosti skazení mívajú.
To čo můžeš vykonati porádne v krátkosti,
k temu nikdy nepridávaj zbytečnej pilnosti.

53. Dostaneš umení skrz pilné učení.

Človek bývá v každém veku spúsobný k učení,
ačkoliv jednej schopnosti v každém veku není.

Starým sluší mladých učit', neb to od nich hled'á,
i starí se nech to učá, čo sami neved'á.

Slušnejšá vec jest se učit' nežli nevedeti,
známé veci skrz čítání privádzat' k pameti.

Umení je všem obecné od prirodzenosti,
čo nevíš, to se od jiných uč z poníženosti.

Jak nic nevíš, to se nauč: žes' nic v sobe není,
a jak čo víš, myslíj sobe, že si bez umení.

Bezpečnejšej jest se učit', než jiných učiti,
neb bez pýchy učitelem težká vec jest býti.

54. Kdo se k zlému učí, nadarmo se mučí.

Mnozí preto, by vedeli, učá se s pilností,
a skrze také učení jidú k všetečnosti.

Mnozí se učá, by meli na prodaj umení,
v tých krem zisku ošklivého jiná nádej není.

A kdokoliv pre svú chválu k umení prichádzá,
v tem se žádost' míňajícíj marnosti nachádzá.

Kdo se učí, aby jiným mohel byt' k spasení,
že má lásku ku bližnímu jisté je znamení.

Kdo se učí sám pro sebe, jako má žít' v cnosti,
o tem mluví svatý Bernard, že jide k múdrosti.

Už se vždycky, a umení narážaj k dobrému,
sobe škodí, kdo učení obracá ku zlému.

55. Jaký cvik, taký zvyk.

Třň ovotce trpké rodí podle prirodzení,
jak zaštípiš třň do hrušky, v sladkost' se promení.

I zlé deti jestli přijdú ku dobrému cviku,
nadobudú skrz cvičení dost mravného zvyku.

Učitel pri malých det'och dobrotivý má byť,
by vedeli i z príkladu jak majú slušne žiť.

Majú chytat' dobré mravy, a potem umení,
potem pobožnosť i cnosti, i dobré činení.

Slávik učí svoje mladé z malička spívati,
lastovica včely, mušky, lítajíc chytati.

Dobrá cvik ku mravom vede, od zlého hamuje,
k čomu kdo z malička zvykne, v tem se vždy zdržuje.

56. Nespokojné žití s každým sa vadi- ti.

Zvady a roztržitosti vystríhaj se pilne,
lásku každá roztržitosť kazí neomylné.

Pri tichosti, a pokoji jak chceš živý býti,
musíš každému dat' pokoj a každého ctíti.

Jak se oddáš do vadení s tým kdo ti je rovný,
pochybnosť mej o zviteství, když si mu podobný.

A jak se dáš do většího vyše tvojej sily,
hnev ukážeš, vezneš prez nos, zústaneš nemilý.

A jak se dáš do menšího, scela si ošklivý,
a jestli se s bláznem vadiš, i ty si bláznivý.

Jak s každým, i s opilými do vadení jideš,
tým spôsobem za života k pokoji neprijdeš.

57. Sedem týchto zlostí Bohu v nemilosti.

aesť vecí Bohu nemilé, sedmá v ošklivosti,
které aalamún v Prísloviach napísal v krátkosti.

Najprv sú oči vysoké naplnené s pýchú,
a druhý je lhársky jazyk vzbudzujúci k hříchu.

Po tretí sú napísané ruky ukrutného,
které sú schopné k vylití krvi nevinného.

V čtvrtém míste po porádku zlostné srdc[e] stojí,
které s nejhorším myslením proti bližním brojí.

Páté místo majú nohy schopné bežeť k zlému.

aešte místo je nechané svedku falešnému.

Který u spokojných bratrúv nesvornosť rozsívá,
ten je sedmý, a u Boha v ošklivosti bývá.

58. Nemej v tvojem zvyku daremného kriku.

Kdo chce s tebu dišputovať o daremnej hádce,
nechaj ho tak, i on svú reč dokoná nakrátce.

Jak ho v reči chceš prevýšiť, a múdrejším býti,
daremný krik medzi vami bude místo míti.

O rohatém zajacovi, o zelenej svini,
musí lépej darmo kričeť, kdo prevýšiť míní.

Čo ten mluví, ten zas temu s krikem se protiví,
velká múdrost'![] snad i vrabce přiletá na divy.

Jeden podkládá riečicu, druhý capa dojí,
a tak jejich krik daremný za babku nestojí.

O daremných vecách kričať, o ničemném slove,
nemej zvyku, nech s tým kričá daremní oslové.

59. Kde gazdiná korhelkyňa, tam je i prázná kuchyňa.

ala gazdinú do jarmeku kupovať vretená,
stavila se trochu v krčme smadem prinútená.

Když se s kterúsi kmotričkú trochu podnapila,
potem v rínku místo vretén hrncúv nakúpila.

Jide do domu s hrncami, úzka je jej cesta,
tmu má v očoch, potýká se statečná nevesta.

Vstupujíc do jizby, na prah s nohú zavadila,
spadla prez prah dolu nose, a hrnce pobila.

Muž nevedel čo se robí, začíná ju kriesiť,
ona hrnce oplakáva, a prahu chce hrešit'.

Čo je? že se mi nemúžú žádné hrnce zdarit',
naposledy, čo mi po nich, nemám čo v nich varit'.

Nóta dvacátá.

(Ezechias) habetat qvippe greges ovium — innumerabiles. 2. Par. 32.

Nech túto dvacátú nótu zatrúbí namále,
který dobytky zavracaľ Ezechiáš krále.

Ezechiáš od Dávida v čtrnáctém kolene,
kraloval v Jeruzaleme schválený v svém mene.
Mnoho zlých v Jeruzaleme pred ním králův bylo,
on to činil, čo se Bohu, i lidem líbilo.
Poneváč Boha miloval, též byl Bohu milý,
ochránil ho skrz Anjela od asýrskej sily.
Prihodil mu patnáct rokův k jeho živobyťi,
by mohel devet' a dvacet rokův králem býti.
Byl z požehnání boského bohatý velice,
byl št'aslivý v Nejvyššího ochrane žijíce.
Mel dost zlata, a i stříbra, i drahých kamení,
zboží, vína, i oleja, vonného korení.
Mel dobytkův všelijakých, a i ovec dosti,
ovec v salašoch bez počtu, valachův v hojnosti.
Kde sú ovce, tehdy musá pri nich byť valasi,
samé ovce bez valachův nebudú v salaši.
Vždycky ovca od valacha opatrnost' žádá,
jak nemá opatrnosti, i užitek skládá.
V lete valach honí ovce z košára na trávu,
a v zime jim musí dávat' do jesel potravu.
Jak ovce v zime pri jeslech jed'á dobre seno,
majú v lete plné mlékem k dojení vemenó.
Ovca v lete, a i v zime suché místo žádá,
když musí lehnúť do blata, velmi je nerada.
Dobrý valach ustavične za ovcami chodí,
každý deň na jiné paše, když může, jich vodí.
Nedá jim v čas horúčosti po hromadách státi,
straťá mléko, jak se zučá často meridzati.
Košáry z místa na místo často prestavuje,
a tak ovcám dobre činí, i zem opravuje.
Nehoní jich proti sluncu, od slunca jich zrážá,
nepasú se, když jim oči slunéčko obrážá.
Jak vidí, že prival jide, vháňa jich do hůščá,
a jim do nebezpečenství bežet' nedopúščá.
Aby se mu užitečne pásali na poli,
dává jim místo lekárstva dvakrát v týdni soli.

V zime jich napájá, krmí, drží maštal čistú,
 nezavirá jich násilne ku jednému místu.
 V čas pekný jich púšča na dvor z maštale k úvetrí,
 budú zdravšie, když okusá čerstvejšie povetří.
 Obyčejne trikrát [b]ez deň v zime jim jest' dáva,
 často v noci, když se koťá, bedlive k nim vstává.
 Pri samej slame ovečka zle sa vyzimuje,
 jak letniny, ani sena v zime nekoštuje.
 Aspoň vtedy, kdy se koťá, podává jim seno,
 by jich na nohách zadržal, i jejich plemeno.
 Jak se ovca velmi v zime pri mladém zamorí,
 potem malý dá užitek, když se jar otvorí.
 Jak ovce nemajú mléka za jarního času,
 po Jáne ho meť nebudú, nech se čo chcú pasú.
 Po Jáne mléka ubývá i na dobrej paši,
 vzlášte když prška uderí, skusujú valasi.
 Jak ovce dost v zime sena, i letniny jed'á,
 v lete majú mnoho mléka, valasi to ved'á.
 Ale jak pri prážných jeslech, neb pri slame stoja,
 pri takých ovcách valasi slúžiti se boja.
 Bude míti dobré ovce, a i hojnosť mléka,
 kdo potravu v zime ovcám dávat' se neleká.
 Lépej dobytku nedržet', nežli ho moriti,
 bláznivost' jest bez potravu dobytek množiti.
 Dobrý gazda ne len na to hledí, čo má v ruce,
 ale pritom pozoruje i časy budúce.
 Pri skrovnosti bez schvostnosti krmí statky svoje,
 a merkuje, by pre skúpost' nestratil oboje.

1. Bůh jeden v Trojici naveky žijící.

Máme verit', že je Pán Bůh jeden v svej bytnosti,
 odplatitel spravdivý všech hríchův i cností.
 V jedném Boství tri Osoby: Otec, Syn, Duch Svatý,
 tri Osoby, jeden Pán Bůh Trojca je nazvatý.
 Bůh Otec první Osoba je všeho Stvoritel,
 Syn Boží zůstal člověkem, by byl Vykupitel.
 A Duch Svatý Posvetitel osvítil každého,
 nevyvrel ze svej milosti člověka žádného.
 Duša člověka je večná, Bůh ju tak učinil,
 by člověk s pomocú boskú ju spasiti mínil.
 Pro člověka Kristus sedem narídil svátostí,
 aby, když vpadne do hríchu, zas povstal k milosti.

2. Ťeško odvykneš k čemu privykneš. Neber zlosti ku zvyklosti.

Snadno kúra se odlúpi ze stromu takého,
dokud drží vlahu miezgy za času jarného.

A jak kúra k stromu prischne, když miezga ustúpi,
potem kúra z dreva teho ťeško se odlúpi.

I ty se můžeš snadnejšej pozbavit' od zlosti,
dokud k tobe nepriroste podle zlej zvyklosti.

Když na tele flajster prischne, ťeško se oddírá,
tak kdo privyká ku zlosti, snad i s ňú zemírá.

Lépej to hned odhoditi, čo škoditi může,
čím ho dluhšej budeš nosit', víc ti splodí núze.

Radnej odlúp za horúca, čo páchne ze zlost'ú,
než bys' potem mel oddírat' s velkú nesnadnosťú.

3. Zlej príležitosti varuj se s pilnosťú.

Jak od zlého (k čemus' zvykel) chceš se oslobodit',
musíš ve všem s tvým rozumem, a ne s vúlú chodit'.

Máš se vúli tvej protivit', když te volá k zlosti,
a pilne se vystríhati zlej príležitosti.

Bud'to si juž zlost' zanechal, predce se k nej vrátíš,
jak ku zlej príležitosti žádost' neutratíš.

Jestli knot v svíci zhasenej pri teple zústává,
hned od svíce zapálenej plamének dostává.

Tak i ten kdo plameň zlosti od sebe oddálí,
zase skrze príležitost' zlost' v sobe zapálí.

Príležitost' musíš nechat', jak chceš nechat' zlosti,
príležitost' pomoc dává každej náchylnosti.

4. Na neobyčejné věci dívají se lidé všeci.

Prirodzený jest obyčej; kdo se z matky rodí,
nemá zubův, a prv s hlavú na svetlo vychodí.

Ale Nero prv s nohami než s hlavú byl v svete,
znamení bylo, že bude mnohým lidem k psote.

Zoroastes se narodil hnedky ze zubami,
potem zostal bosorákem s mnohými babami.

Tých dvúch mocnárúv zrodzení nebylo obecné,
ani jejich živobytí svetu užitečné.

Čokoliv se kedy proti obyčejí stává,
div z vecí neobyčejných u lidí povstává.

Jestli nechceš lidské divy, neb posmechy míti,
nemusíš neobyčejne medzi lidmi žíti.

5. S plačem se rodíme.

Díte když se na svet rodí, najprv plakat' žádá,
sm[í]ch pak na deň šestdesátý i druhý odkládá.

Zoroastes smál se v ten deň, v který se narodil,
potem s písmem bosoráckým mnohým lidem škodil.

Má příčinu plakat' díte, když se na svet rodí,
nebo skrze narodzení ku bídě prichodí.

Dokudkoliv bude v svete, bude ve vezení,
musí byt' smrti poddané, krížúm, a súžení.

Ven je z neba, ven je z raje, ven ze svojej vlasti,
je v hríchu prvorodzeném, musí byt' v žalosti.

Bere svoje potešení z plaču, žalostného,
neb ve svete potešení nenájde jiného.

6. Kam korhelstvo jide? K všelijakej bíde.

Kdo korhelstvo oblibuje, ten sám sebe škodí,
tratí rozum, i tvár mení, do potupy vchodí.

Tratí pamet', i peníze, tresení dostává,
plešivý, aneb šedivý pred časem zůstává.

Smrdí mu z úst, bláznem bývá, zjavuje tajnosti,
pre vlhkosti v malém věku prichádza k starosti.

Tratí meno, zdraví, silu, klesne vždycky dolu,
dúm, povinnost', i svedomí zanedbává spolu.

Oheň k ohňovi spojený tým silnejšej páli,
víno mladého člověka k ničemnosti zvalí.

Plato v svojich Notatiách takto všeckým radí,
by vína do let osemnácť nepíjali mladí.

7. Cirkev stojí stále, nebo je na skale.

Cirkev Kristova na skale zbudovaná stojí,
kdokoliv se jej protiví, celý neobstojí.

Kdo proti nej jazyk, pero, anebo meč dvíhá,
sám ku svému utracení proti sobe číhá.

Težko skákat' na ostrohu, pl[o]vat' proti vode,
kdo se dvíhá proti cirkvi, bývá k svojej škode.

Kdo ostrohu s nohú kopá, sám seba poraní,
žáden cirkev nevyvrátí, neb ju Kristus brání.

Čím víc silných nepřítelův proti nej povstane,
tým ona v svojej bytnosti pevnější zůstane.

Pomine se nebe i zem, i moc diabla silná,
cirkev nepadne, tak mluví pravda neomylná.

8. Díte v mladosti pohybuji k cnosti.

Figúru spravíš jakú chceš z gypsu rozmoklého,
jak gyps stvrdne, nenatlačíš do furmy tvrdého.

I na vosku roztopeném pečeť se vytlačí,
jak zatvrdne, k vytlačení tvá sila nestačí.

Můžeš ohnúť strom maličký poka[vád] je malý,
neohneš ho, když vyroste, bude v síle stálý.

Naučíš psa mnohé kumšty, medveďa tancovať,
jak ho k temu od malička budeš pritahovať.

Človek rozumné stvorení všemu se naučí,
ale nejvíc v svej mladosti k učení je súcí.

Jak ho k dobrému nenahneš dokud je v mladosti,
těžko se ti dá napraviť, když bude v starosti.

9. Čo chceš chudým dati, tot' Kristus odplatí.

Chudobný je pokladnica na zemi Kristova,
čo kdo dáva chudobnému, to sám Kristus chová.

Kdo almužnu dáva chudým, nic z svého netratí,
nebo to Kristus přijímá, a zas mu navrátí.

To je tvoje čo dáš chudým, nic nemáš jiného,
nebo Kristus nebem platí sám za chudobného.

Almužna v rukách chudobných velmi se rozmnoží,
temu nejvíc, kdo ju dáva, k spasení osoží.

Když si úd v Kristovej cirkvi, Kristus ti je hlava,
čo dobrého činiš hlave, bude tvoja sláva.

Boháč neprijde do neba k oblahoslavení,
jestli nikdy ku chudobným milosrdný neni.

10. Sedlák musí více jesti, by mel v pracování štěstí. A pánom zbytek ne- ni na užitek.

Čtyři razy sedlákovi v jeden deň jest' svečí,
by z pokrmu k pracování dostal silu větší.
Ponevác on na chléb robí, nech ho i užívá,
jak se pred prácú nenaje, též v práci omdlívá.
Frištuk, obed, i olevrant, večeru meť musí,
jak si s jídlom nepomáhá, práca ho udusí.
Ale páni, když s rukami nepracujú silne,
jim jest' dvakrát [b]rez deň zdraví škodí neomylně.
Když má pán obed zbytečný, nech večer[u] mine,
a jestli chce jest' večeru, nech obed uhyne.
Aneb jestli žádá obed i večeru jesti,
jestli mu je zdraví milé, nech neje k sytosti.

11. Dobrá dieta prodlužuje letá.

Hippokrates takrečený doktor znamenitý
nikdy obeda nejedal, s večerú byl sytý.
S tú dietú se zadržal do starého věku,
vždy byl zdravý, a jinšého neužíval léku.
Nikdy nemoci necítil, snad by byl dluhšej žil,
kdyby se byl z pritrefení z rebríka nezabil.
Salernusové přísloví opakují mnozí:
že krátká večera nočnej lehkosti osoží.
Však ale jestli žalúdek nemá čo trávití,
může ze svú páľčivost'ú krvi uškoditi.
Zlý obed, hojná večera posluhuje k zdraví,
neb žalúdek v nočném spaní lépej jídlo tráví.

12. Užitek z chyby, kdo ju nelíbí.

Je přísloví obyčejné: Chyba nic neplatí,
jak chceš dostať z nej užitek, musíš na ňu dbati.
Mnohým chyba osožila ku dokonalosti,
však ne tým, kteří chteli žít' v chybe do starosti.
Jestli tvé chyby v mladosti nechceš napraviti,
jiste i v tvojej starosti budeš v chybách žíti.
Chyba v práci, chyba v ceste, aneb chyba v zdraví,

ne vždycky podle žádosti tvoje se napraví.
Ale chybu v živobytí, v mravoch, aneb v cnosti,
můžeš kedy chceš napraviť podle tvej líbosti.
Jak chybu napraviť můžeš, usiluj se k tomu,
abys' i z chyby užitek přiněsel do domu.

13. Dlhá v zlých vecách památka. Ale v dobrých velmi krátká.

Na zlé věci dlouhá paměť, a na dobré krátká,
preto je ve svete k zlému schopnější čeládka.
Nekdy na duchovné slova srdečně vzdycháme,
když přichází pokušení, na ne nic nedbáme.
Když sviha kvičí, vše svine beží od válova,
každá s krocháním kvičící pomáháť hotová.
Po kviku pak zas k válovu svine se navrát'á,
a o svojej tovarisce památku utrat'á.
Když cudzú smrt' aneb boské vidíme trestání,
vtedy silně v srdcích našich povstává vzdychání[.]
Však ale po malém čase k mlatu se vracáme,
když zas zlosti ještě větší, nežli prv pácháme.

14. Když se slovo vypoví raz, do úst se nenavráťi zas.

Nevráťi se slovo do úst, které se vypoví,
toto často Horatius mluvíval v přísloví.
Kdyby člověk mohl slovo zas do sebe vzítí,
mohl by i jazyk v řeči slobodnější býti.
Dobré slovo je k užítku, ale zlé ku škode,
neví jazyk dobře mluviť, jak je na slobode.
Povedel Jób: nezhřešil sem, avšak trpím mnoho,
a Cicero: nemluvil sem slova ničemného.
Cicero za dobré řeči znášá mnoho zlého,
Ty snad za zlé řeči čekáš dostať čo dobrého[?]

Když slovo zlé z tvých úst vynde, na hlavu ti vletí,
celého te zanečistí, máš o tom vedeti.

15. Kdo se v čem jednúc popálí, nech se od teho oddálí.

Líška jak raz vynde z klepca, víc k nemu nejide,
bojí se, by zas nepřišla ku predešlej bíde.
I múdry se na kameni nepotkne dva razy,
hned čím raz na nem upadne, z cesty ho vyrazí.
Jak ho vyrazit' nemúže, obejde daleko,
a jak ho obejst' nemúže, překročí vysoko.
Temu kdo raz v čem upadne, nemusíš za zlé meť,
ale chybu obchoditi má nazatým vedet'.
A jak nedbá, neb samochtíc prichádzá do chyby,
znamení jest, že úpadek k svojej škode líbí.
Když ví sviňa, že se v blate docela pokalí,
sama je příčina temu, když se tam povalí.

16. Z netrpezlivosti pridáš si bolesti.

Kdosi hodil kameň do psa, uderil macochu,
nenadále uderení ocítla trochu.
Že pastorek ju uderil, tuze se hnevala,
vícej si bolesti z hnevu tuhého pridala.
Neni domu bez úzkosti, i ty kríže cítíš,
jak jich znášáš trpezlive, užitek z nich chytíš.
Případky sú všelijaké slúžící k bolesti,
budú dobré, jak jich míníš trpezlive znésti.
Může ti byt' ku užitku, čo se ti zlé vidí,
sám si vetšú úzkost' činí, kdo se kríža vstydí.
Nekdy jiným nechtejíce úzkosti činíme,
proč i my trpké případy znášat' nemíníme[?]

17. Vúla má slobodu, sama činí škodu.

Žáden nehreší násilne, hriech je z dobrej vúle,
vúla hreší, jestli nechce zachovať regule.

Každý vúlu má v svej moci, jiný s ňú nevládne,
kdo sám nechce vlézt' do hriechu, do hriechu nespadne.

Kdyby kdo vúlu tvú k zlému mohel prisiliti,
tak bys' se od hriechu tvého mohel vymluviti.

Vúlu k zlému neprisilí ani čas ani vek,
ani žádná príležitosť, diabel, ani človek.

Avšak mnohokráte hriechy naše vymlúvame,
naše zlostné provinění na jiných vskládáme.

Nekdy s pretextem statečným zakrývame zlosti,
a nekdy i zlé činení hlásíme za cnosti.

18. Kdo s cudzím menem šafuje, ten své meno utrakuje.

Bud'to býváš na dedine, v meste, aneb v poli,
nikdy nechod' s cudzím menem, když ti nedovolí.

Kdo šafuje s cudzím menem, ten svoje utratí,
i čloectvo, které ne tak skoro se navrátí.

Čo nemúžeš tvojím menem dostati od koho,
to nežádaj s cudzím menem dostať od nikoho.

Jak cudzú vec dáš na záloh, aneb predáš komu,
kdo ju pozná, že je jeho, vezme ju do domu.

Ty zostaneš v zahanbení, a i v potupení,
že falešne s tým handluješ, čo je tvoje neni.

Dvúch obrazíš: i komu dáš, i kdo mu byl pánem,
stratíš víru, potem u všech zostaneš cigánem.

19. Tu napsáno leží, v čem štěstí záleží.

Thales ti odpoví na to: kdo slušně šťastlivý?
Ten kdo je zdravý, učený, mravný, trpezlivý.
Diogenes šťastlivého toho oznamuje,
kdo nebyl nikdy v zármutku, a vždy se raduje.
A i toho kdo má mysl při takém pokoji,
o to čo kazí veselost', do konce nestojí.
Demokritus pak nazývá šťastlivého smele,
který s malými penězi žije dost vesele.
A Sokrates takto mluví: žije v štěstí snadno,
ten který má dobrou mysl a s rozumem vládne.
Ale Solón na šťastlivou smrt' štěstí zvaluje,
v tej věci mu Antisthenes silne privoluje.

20. Sveta velké štěstí předchází neštěstí.

Čím více má šif bohactva v sobe vloženého,
tým se víc hrůžá do vody more hlubokého.
Čím je bujnější na roli v obilí úroda,
tým víc políhá obilí, a větší je škoda.
Čím strom ovotce prinášá ve větší hojnosti,
tým se více k jeho škodě lámou ratolesti.
Komukoliv velmi dobře slouží v tele zdraví,
ten nech jiste nemoc čeká, Hippokrates praví.
Tak i ten kdo v štěstí svetském zbytečně oplývá,
za chrbtem nebezpečnosti k skaze svojej mívá.
Čím je větší marné štěstí, tím se skorej láme,
proč tehdy vždy větší štěstí ve svete hledáme?

21. Ukrutný zle stojí, vždycky je v rozbroji.

Theophrastus opisuje takto ukrutného[:]
že ukrutný nemá roku, ani dňa chutného.

Na otázku neodpoví pri dobrotivosti,
chodí, stojí, sedí, leží, i spí v prchlivosti.

Jemu i najlepšie slovo k obražení býva,
a i s jídlem pripraveným spokojen nebýva.

Nemá k Bohu pobožnosti; a lásky k nikomu,
zlý je sám svojej osobe, a i svému domu.

Odporný každému býva i v nejmenšej veci,
když se potkne na kameni, náremne zlorečí.

Když je ven z nebezpečství, ukrutný je více,
a když je v nebezpečství, bojí se velice.

22. Vždy Bohu slůž síce. Ve svátek nejvíce.

Máme svátky i nedele, ale k pobožnosti,
mnozí však jich užívajú k marnej veselosti.

Vtedy telu svému slůžá, jed'á a i pijú,
nekdy se pri žbánkoch vad'á, a nekdy i bijú.

Jako mluví Antisthenes, jiste se tak stává,
že je svátek mnohým lidem ku zlosti príprava.

V robotné dni pre své telo pracujeme všeci,
tehdy ve svátek pre dušu pracovati svečí.

V každý deň síc bud' pobožný, i ve všem statečný,
ale nejvíc v dobrém se cvič, když je deň svátečný.

Vždycky síce Bohu slůžit' máme s horlivostí,
ale nejvíc v deň svátečný podle povinnosti.

23. Velmi mnoho platí núdzným pomáhati.

Dobrá vec jest požičati potrebnú vec komu,
sluší pomáhat' bližnímu, láska núti k tomu.

Človek nekdy krem nadání do chudoby vpadá,
skrz peníze požičané z bídy vylézt' žádá.

Jak mu požičáš peníze, pohovej malý čas,
aby s nimi pracujíce, vylézel z bídy zas.

Nenabiehaj vždy na neho jako dráb chýrečný,
ani nežádaj od neho interes zbytečný.

Lépej peníze bližnímu ku pomoci dati,
nežli jich nekde pod kameň do zeme [ch]ovati.

Jak u teba darmo ležá, nech od tebe jidú,
aby mohli od bližního odehnati bídu.

24. Požičané veci celé vrátit' svečí.

Prísloví jest obyčejné: čo požičáš komu,
to nečekaj navrá[cené] v celosti do domu.

Požičavka koňa kazí, i podkovy tratí,
nekdy dobre, že se z koňa aspoň chvost navrátí.

Čo koho nic nekoštuje, za nic si neváží,
nepokládá si za škodu, buďto ho pokazí.

Jak požičáš čo od koho, opatruj to pilne,
a navrát' ho pri celosti v čas svůj neomylně.

Jak nevrátíš pri celosti v čas svůj jako sluší,
kdo ti čo dal, vícej nedá, když te jednúc skusí.

Ani tebe, ani jiným nepožičá více,
jako teba tak i jiných se obávajíce.

25. Krása zbojník, k zlosti chodník.

Velmi zřídka krása v tváři s cnost'mi má jednotu,
obyčejně ven vyhání z člověka čistotu.

Prirodzenost' verná matka bála se o cnosti,
z tej příčiny nedala všem lidem spanilosti.
Težko najdeš spanilého, by byl v srdci čistý,
o tem napsal Iuvenalis jeden veršík jistý.
Jak ti jakú krásu v tváři prirodzenost' dala,
myslij sobe, že v tej veci krivda se ti stala.
Uznávaj bez pochybnosti krásu za zbojníka,
merkuj, aby te nevypchla z cnostného chodníka.
Má síc krása v mnohých vecách velikú slobodu,
ale temu, kdo ju nosí, velkú činí škodu.

26. Marnost' v spanilosti míňá se v náhlosti.

Jednúc rozmarín, fialka, a i narcis zvadne,
jednúc lilium, tulipán, i ruža opadne.
Nic netrvá v svete večne, znáhla hynú kvítí,
tak i krása v lidskej tváři namále se svítí.
Fúkni na peknú púpavu, a holá zostane,
tak spanilosť v okamžení krásna byť prestane.
Pýcha krásu nasleduje: páv sobe neverí,
sám na seba zapomíná když hledí na perí.
Krása obrázek marnosti nic je v sobe neni,
malá nemoc, víno, starost', zármutek ju zmení.
A po smrti každý člověk tým špatnejší bývá,
který více spanilosti v živobyti mívá.

27. Z chlipnosti mnoho nešťestí.

Chlipnosť je zlý oheň v tele; všecko v tobe spálí,
jak se od nej srdce tvoje scela neoddáí.
Který člověk oblibuje živý byť v chlipnosti,
ten ponúká proti sobe Boha k prchlivosti.

Trápi srdc[e] i svedomí, trátí spolu nebe,
vzdaluje se od spasení, táhne peklo k sebe.
V tele zdraví utracuje, a i dobré meno,
nosíc Asmodeusove chlipnosti bremeno.
Mrhá statek i peníze, jide do chudoby,
nemá v duši, v mene, v tele statečnej podoby.
Tratí statek, zdraví, meno, dušu, nebe, Boha,
veľmi ťažko ku pokání jide jeho noha.

28. Cnosti sila Bohu milá.

Jedna z hlavných cností, sila, z rozumu pochádzá,
teho, kto ju má, ku cnostem rozličným privádzá.
Spravedliví lidé silu na tem pokládajú,
když seba, vůlu, svet, telo silne premáhajú.
Rozkošám tela i sveta odporovať veďá,
žádosti života teho uhasovať hledá.
Potupujú časné veci, a večné hledajú,
silne stoja, žádným hríchúm poddat' se nedajú.
Vícej nebe oblibujú, než svetské marnosti,
veďá dobre rozkazovať svojej náchylnosti.
atestí svetské potupujú, krížúv se neboja,
když za pravdu umírajú, v sile svojej stoja.

29. Fortuna se mení, stálosti v nej ne- ni.

atráfal kdosi Apellesa: že je zlý Fortune,
když ju nikdy nemaluje sedícú na trúne.
Odpovedel mu Apelles: tak jej svečí jiste,
nebo ona vždycky chodí, nesedí na míste.
Od jedného ku druhému jako víter chodí,
kdo ju nejvíc oblibuje, temu nejvíc škodí.
Jednému štěstí, hodnosti, bohactví druhému
požičává, nedaruje nic nikdy žádnému.
Tu pobude za malý čas, zas odchádzá jinde,

má obyčej všade blúdit', ale sedet' nikde.
Obává se testamentúv, nechce býti stálá,
by se komu do dedictví večne nedostala.

30. Braterská láska užitečná.

Všeci lidé sme bratrové krem vsej pochybnosti,
tehdy všeci máme žiti v braterskej milosti.
Jak jedného nenávidíš, buďto všeckých líbíš,
jestli v tem chceš zetrvávat', velice pochybíš.
Kdo má lásku, uctí slušne bratra pobožného,
a i pri dobrém spúsobe štráfe bezbožného.
Prítomnému dá úctivosť, i posluhování,
neprítomného nehryze skrze omlúvání.
Raduje se spravdlive když vidí zdravého,
a v nemoci nemocného nenechá samého.
Hnevlivému ustupuje, tichého nedráží,
všeckých bližních v svojem srdci za mnoho si váží.

31. V podvodnosti mnoho zlosti.

Jezabella malovaná z okna se zabila,
když se takú ukázala, jakovú nebyla.
Mela síc tvár malovanú, ale v srdci zlosti,
chtela Jehu ukrotiti podle podvodnosti.
Peknú larvu vždycky klade na seba podvodnosť,
aby pod cudzím odevem mohla dostat' hodnosť.
Nebo kdyby v svém odeve pred lidí chodila,
žádnému by podle zlosti v ničem neškodila.
Čo kdo ze silú nemúže, s podvodnosťú činí,
Judáš Krista s políbením na smrt' vydat' míní.
Podvodnosť je malovaná, ale ku klamání,
mnohých lidí vede k škode krem jejich nadání.

32. Zlodej kradne čo popadne.

Zlodej když má dlhé ruky, bere čo popadne,
snadno do cudzej komory i potme uhádne.

Jako ve dne tak i v noci jako kočka vidí,
nemá dobrého svedomí, když jide pred lidí.

Vždycky mluví, že nic nemá, čo vezme, to skryje,
pri krádeži smelý bývá, potem v strachu žije.

A na vecách ukradených promeňuje znaky,
po sebe, by nebyl poznán, nenechává šlaky.

Jak nestroví, neb nepredá, lecikde to vrazí,
když nemůže odpredati, rád je, že se skazí.

Zrídka naspátek podhodí, rád se prisahává,
mnoho za lacné peníze velmi vdečne dává.

33. Zlostí bremeno kazí dobré meno.

Lépež zemreť, než živý byť bez mena dobrého,
byť v potupe, a cti žiadnej nemet' od žiadného.

Které dobré meno kazá, oznámim ti, zlosti,
abys' se od nich varoval podle všej možnosti:

Zlodej, mordár, i bosorák, zbojník, cudzoložník,
veštec, falešný prisažník, i svatokrádežník.

Úžerník, palač, sodomec, kmín, zradca krajiny,
rúhač, falšovník monety, pritom mnozí jiní.

Kdo s prítelskú chlipnosť činí, neb s jinú násilne,
každá chlipnosť zjevná, kazí meno neomylně.

Každá zlost', která se tresce potupne od práva,
jak je zjevná, česť i meno k skazení oddává.

34. Kdo krivdu činí, zlodejem byť mívá.

Títo pod menem zlodejským múžú místo míti,
kteří chcú nespravedlive z cudzích vecí žíti.

Zlodej je, kdo cudzé veci kradne pokryjome,
zlodejův neb veci jejich drží v svojem dome.

Kdo zlodejskú vec kupuje, aneb krásti radí,
aneb káže, neb povinný, zlodejův nezradí.

Kdo samochtíc škodu činí, neb v prodání klame,
aneb kontrakt spravdivlivý z falešnosti láme.

Kdo nevracá, čo je čije, v čas prislúchající,
kdo je s nedobrým svedomím cudzú vec mající.

Kdo dluh tají, neb zmenšuje, aneb nechce platit',
aneb když múže, však zlostne oddaluje vrátit'.

35. Páni ledajací zbojnící domácí.

V horách zbojnící zbíjajú, a v dedinách páni,
horší páni od zbojníkův, když jim svet nebrání.

Ten pán zbíjá svých poddaných, který víc než treba
naproti spravdivlivosti ujímá jim chleba.

Nestríhá jich, ale lúpí, až k nebi volajú,
musá trpet', neb krem Boha nádeje nemajú.

Nepovedaj, že s poddaným múžeš čo chceš činit',
povinen si zákon boží ve všech vecách plnit'.

Čo krajina uložila zdávna, múžeš brati,
čo nazbíjáš s nálezkami, znáhla se ti stratí.

Čokoliv se zle dostává, to též zle odchádzá,
a tretímu potomkovi do rúk neprichádzá.

36. Ženy sú bez brady, že rapocú rady.

Prečo žena brady nemá? pre mnohé mluvení,
často by ju barvír zranil pri její holení.

Kdo se holí s britvú, v ten čas mluvíti nemóže,
by mu britva místo vlasův nezrezala kože.

Ponevác vždy jako husi ženy mluvá rady,
nebyli by v tváři zdravé, kdyby meli brady.

I mužovi takovému bradu meč nesvečí,
který zbytečne jak žena rozsypá své řeči.
Jeden jazyk, a dve uši máme v svojem tele,
čo slyšíme, nemusíme všetko mluviť smele.
Britva môže odrezati kožu spolu s vlasem,
jazyk pak meno, svedomí, i pokoj svým časem.

37. Mlčanlivosť je statečná. Mnoho- rečnosť je nevdečná.

Mlčanlivosť jest lekárstvo proti mnohej zlosti,
nic neni užitečnejšie od mlčanlivosti.

Mlčanlivosť jest bohatá, má dobrého mnoho,
rada v pokoji prebýva, neraní nikoho.
Lépej kameň medzi lidí z ruky vyhoditi,
nežli s jazykem daremné slovo vysloviti.

I múdry jak medzi blázny mnohé řeči mele,
s mnohú řečú medzi nimi potupu si stele.

Žáden blázen při hostinách mlčeti neumí,
a ten ku svej chvále mlčí, kdo něco rozumí.

Mnohorečnosť k veselosti zarubuje cestu,
škodí domom, i dedinám, i každému mestu.

38. Radost' z marnosti vede k žalosti.

Odkud sobe radost' bereš, odtud žalost' získáš,
jestli od Boha vzdálený s marným svetem pískáš.

Čokoliv vidíš s očima v tej smrtedlnosti,
nic neni tak sladké, žeby nemelo trpkosti.

I to jídlo nejmilejšé připravené k chuti,
jak v nem hledáš potešení, k nemoci te zrutí.

Spravedlivost', a i pokoj sú v tej povinnosti,
privádzajú srdce lidské ku pravej radosti.

Spravedlivost' a i pokoj musíš v srdci míti,
jestli žádáš opravdive pri radosti žítí.

Radost' která z marných vecí do srdce prichádzá,

tehdy jistý člověkovi zármutek privádzá.

39. Čo ti k chuti, to te zrúti.

Veliká vec jest tvůj život, však ho snadno stratíš,
od najmenšej veci zhyneš, a v nic se obrátíš.

Dost je malý zubček hada, jak te s ním pokúše,
budeš šťastlivý, jak z tebe nevyžene duše.

Tarqvinius meščan rímský když ryby večeral,
zostala mu kostka v hrdle, a život dokonal.

Fabius pil mléko z hrnca, zostal mu v hrdle vlas,
tak zemrel, když ho nemohel z hrdla vytáhnúť zas.

Anakreon suché hrozno požívajíc z chuti,
s jedným maličkým zrnčkem zádávil se k smrti.

Nezakládaj v žádnéj veci, v síle, v zdraví, v tele,
nejmenšá vec ti ku smrti pokrovec rozstele.

40. Učitel za prácu dostává svú plácu.

Žáden neví jak jest těžko učít' cudzé deti,
kdo neverí, nech probuje, jak to chce zvedeti.

Kdo má díte s dobrým vtípem, snadno ho naučí,
a jestli je sprosté díte, dost se s ním namučí.

Od sprostého i vtípného mzdu svú zasluhuje,
od toho víc, s kterým se víc v učení sužuje.

Když si při hlúpém chlapcovi v škole bedlivejší,
ty se budeš s ním sužovat', on bude hlúpejší.

Čím s kterým učedelníkem nasužuješ se víc,
tým bys' mel lepší odplatu, kdybys' nedostal nic.

Však od nevdečných rodičův bude tvá odplata,
když te budú omlúvati, a vstrčá do blata.

41. Z cnosti sláva se dostává.

Jako te stín následuje, když slunéčko svítí,
tak bude i sláva s tebou, jak budeš cnost' mítí.

Chválu cnosti zasluhují, a ne tvá osoba,
v samém tele bez vší cnosti daremná podoba.

Jak sám chválu vyhledáváš, nebudeš jej mítí,
jak od nej schválně utíkáš, víc se ti rozsvítí.

Čím blíže ku svíci přijdeš, stín větší učiníš,
jak se sám k chvále zblížeješ, více se zastíníš.

Za cnost'ú jide nenávisť spešne, ne pomaly,
jak te žádný nenávidí, málo získáš chvály.

Před plamenem dym vychází, nenávisť před chválú,
jaks' neskúsil nenávisť, ještě máš cnost' malú.

42. Vděčnost' je statečná. A i užitečná.

Za přijaté dobrodiní vděčným se ukazuj,
žádného dobrotivosti nikdy neodhadzuj.

Každý milost' chce za milost' v odplate dostati,
milú vděčnost' každý líbí, nebo mnoho platí.

Bob a vika můžú ti byt' znamení vděčnosti,
nebo ony napravují rolu ku bujnosti.

Hned bude zem úrodnější, kde se vika zrodí,
nebo vika jako i hnoj roli neuškodí.

Tak i vděčnost' za dobrotu když se odsluhuje,
dobrodinca zas ku druhéj lásce podzbudzuje.

Za přijaté dobrod[e]ní kdo s vděčnost'ú platí,
potem nové dobrodiní zasluhuje brati.

43. Dobrý bud' jinému, ne sebe samému.

Člověk múdrý a učený mnohých vyučuje,
slovem, skutkem i příkladem k cnosti privodzuje.

Duší svoje je líbežný, zlý nikomu není,

jednaký je ku každému, v ničem se nemení.
I od Boha i od lidí lásku nadobývá,
když svéj duši, a i lidem ku užitku bývá.
Kdo chce sám svú dušu spasit', dobře činí síce,
kdo i jiných chce oslávit', má dobrého více.
Ale blázen, kterýkoliv zanedbává seba,
a druhých skrz naučení chce přivést' do neba.
Ty buď' najprv dobrý v sobe, v kteréms'koliv místě,
čož za osov jiným pomóct', a sám zhynút' jiste[!]

44. Příčina ku zlosti není v statečnosti. Příčina ku zvadu má potupu všade.

Stává se, že když se bitka kdekoliv začíná,
obyčejně ten vydrží, který je příčina.
Kdo do bitky osobitněj koho povolává,
aneb hyne v takej bitce, neb ranu dostává.
V žádnéj věci nechťe dávat' příčinu ku zlosti,
jak chceš v tele aneb v mene zostat' při celosti.
Každý proti nepřítelům jak může se brání,
sám budeš temu příčina, jestli te poraní.
Obyčejně kdo se brání, mívá lepší štěstí,
ten upadá, kterýkoliv začíná neresti.
I v řečách dišputácie nezačínaj nikdy,
jak kdo začne, zastávaj se, však i to bez krivdy.

45. Jazyk múdrý, hlúpá hlava potupe- ní si dostává.

Mnozí na svojem umení mnoho zakládají,
chválu ze svého jazyka dostati žádají.
Vtírajú se do rozprávek, chcú slyšání býti,
však pazderí roztrásajú místo zlatých nití.
Vícej štěstí než rozumu mají síce mnozí,
ale štěstí bez rozumu ne dluho osoží.

S Domiciánem cisárem víš mušky chytati,
nechtej hnedky nad jinými jak mucha lítati.
Když přiletí mucha k svíci, křídla opaluje,
i volovi velké rohy masár odvaluje.
Trafiš nekdy na takého, kdo není bez soli,
že te k tvému zahanbení bez britvy oholí.

46. Pokrm zbytečný neužitečný.

Čokoliv v povetrí lítá, čo pluje ve vode,
kterékoliv zvery v horách choďá po slobode.
Hovadá, ovce i svine, i čokoliv žije,
všecko človek do žalúdka, jak do hrobu kryje.
Proč tak skoro umíráme? Seneka se diví,
preto, že z mrtvých životčích chceme býti živí.
Na seba síc pracujeme, a do seba více,
žalúdek tráví zahrady, role, i vinice.
Čím víc tiskneš do žalúdka, víc získáš nemocí,
a tak skorej ku tvej skaze smrt' k tobe přikročí.
Kdekoliv je víc kuchárův, víc bolesti bývá,
z tej příčiny tam spešná smrt' lepší přístup mívá.

47. Kuchár panskú vůlu drží za regulu.

Ponevác kucháři žádnej regule nemajú,
myslím, že snad z tej příčiny i o cech nedbajú.
I tak když vždy ze dňa na deň musejú variti,
nemeli by času svého do cechu choditi.
Panskú vůlu za regulu kuchár má v kuchyni,
čo mu pán rozkáže varit', to on varit' míní.
Varí, peče, zasmažuje na rozkaz činice,
čo se mu dá do kuchyne, to varí, ne více.
Kuchár největší bohactvá vyvarí ven z domu,
však ne kuchár, ale páni sú příčina tomu.
Kuchár nemá cechu svého, nebojí se núze,

i peť grófův bez pokuty vyvariti může.

48. Vždycky pocestného pust' do do- mu tvého.

Láska káže prijímati pocestných do domu,
tehdy i ty neodpíraj hospodu nikomu.

Nejlépej tvoje člopectvo ukážeš v tej veci,
když dáš úctivosť v tvém dome pocestným jak svečí.

Nežádaj od pocestného za lásku odplaty,
lepšá je tvoja statečnost než nekterý zlatý.

Bud'to by se za tvú lásku nechtel odslúžiti,
nehleď na to, než statečne usiluj se žíti.

Pred dverami nenechávaj chudobného v noci,
usiluj se jako můžeš byť mu na pomoci.

Abrahám, Lót, Sunamitis od Boha mzdu vzali,
když pocestným prichýlení v domoch svojich dali.

49. Láska k pocestnému učinená od- platu dostává.

Rybár když v mori na ryby rozstírá své síti,
trefí se mu, že s rybami drahú perlu chytí.

Nekdy perlu, nekdy zlato s rybami vybírá,
když svoje síti do more št[ra]slive rozstírá.

I ty když dvere otevřeš z lásky pocestnému,
domnívaj se, že to bude ku užitku tvému.

Odplata te nepomine v budúcém živote,
dá ti Bůh své požehnání, dok[u]d žiješ v svete.

Mnozí v spúsobe žebráckém anjelův dostali,
i Krista v parsúne lidském ku stolu dočkali.

Pust' každého pocestného láskave do domu,
i Pavel Apoštol učí všech krest'anův k tomu.

50. Pred hosťami se neskrývá. Ale jich často nemívaj.

Jak hosť jaký príjde k tobe, ucti ho statečne,
když chce odejsť, nezdržuj ho pri sobe zbytečne.

Hesiodus takto mluví: bez hosťúv nebývaj,
ale často mnohých hosťúv pri stole nemívaj.

Menander pak takto mluví podle zmyslu svého:
neskrývaj se, když uvidíš hosťa chudobného.

Skorej odplatu dostaneš od chudobných hostí,
než od bohatých, když majú jídla v oškľivostií.

Hosťúv do domu prijímať je síc vec statečná,
ale s nimi vždy hodovať vec jest nebezpečná.

Hosťa k tobe prichodzího nikdy neznevažuj,
že si gazda v tvojem dome, to slušne považuj.

51. V cudzém dome drž se pekne.

Když budeš hosť v cudzém dome, všetečný nebývaj,
a porádku neznámeho zjevne nevysmívaj.

Je obyčej všelijaký, jiný v jiném dome,
nepotupuj, čoť' nebylo ještě povedomé.

Nerob krikúv v cudzém dome, ale buď v tichosti,
nemej za zlé, když ti dajú málo počestnosti.

Nechte] brati nic nasilu, ani nerozkazuj,
čoť' dávajú jak hosťovi, prijmi, neodhadzuj.

Jestli tam něco ukradneš, alebo pokazíš,
velice tvoju statečnost', a i česť obrazíš.

Jak netrúfáš se odslúžit', dekuj odchádzajíc,
bez vedomí hospodáre neodchod' jak zajíc.

52. Ponížený člověk vzácnější kdekol- vekv.

Poníženost' je fundament všeckých jiných cností,
i člověk poníženejší víc mívá milosti.

Čím se víc zetre korení, víc vůně vydává,
tak ten kdo skrz poníženost' malým se uznává.

Plné klasy se znižují, prázdné hore stoja,
lidé s cnost'ami bohatí zvyšovat' se boja.

Čím je víc zvýšené slunce, menej má náhlosti,
i ty nebuď pyšný, náhlý, když budeš v hodnosti.

Čím je hlubo[k]šá nádoba, víc se do nej zmetí,
čím je kdo víc ponížený, víc dostává štěstí.

Jak chceš býti ponížený, buď v duchu chudobný,
budeš i k poníženosti jistotne spůsobný.

53. Ve většej hodnosti menej bezpeč- nosti.

Jak máš v hlave zrelý rozum, nežádaj hodnosti,
lepší vec jest člověkovi žítí v samotnosti.

Obyčejne hromy bijú do vysokých vecí,
žij sám sobe, nad jinými nežádaj byt' větší.

Malý člnek spešno beží ku brehu po vode,
a velký šíf mnohokráte prichádzá ku škode.

Malé drévko i na mori po vrchu vždy pluje,
tlusté pak a těžké drevo víc se zahružuje.

Tak i člověk když se vícej zvyšuje k hodnosti,
obyčejne v svete mívá menej bezpečnosti.

Ten podle Ovidiusa větší pokoj mívá,
kdo samotne bez hodnosti štěstí své užívá.

54. Pokrytí klamlivé sobe je škodlivé. Pokrytec se zdá být svatý, a

~~54. Pokrytí klamlivé sobe je škodlivé. Pokrytec se zdá být svatý, a mezditým je proklatý.~~

Bél byl bohem babylonským, mel na sobe zlato,
ale pod zlatem nebylo nic jiné krom blato.

Sú podobní pokrytcové temuto bohovi,
ústý Pánu Bohu slúžá a srdcem diablovei.

Zvenku svatosť ukazujú, a i pekne cnosti,
pod kožu pak majú fal[ž]e, i rozličné zlosti.

Marnú chválu chtějú míti za dobré činení,
k skaze s Bélem prichádzajú krem svého domnení.

Vlk i v ovčej koži vlkem, a ne ovcú bude,
i pokrytec zlostný bývá, buďto s cnosťú hude.

Čím si vetšú chválu lidskú pokrytec vzbudzuje,
tým hroznejší súd od Boha sobe zasluhuje.

55. Čistotnosti váha i k zdraví pomáha.

Mluvíme, že je čistotnosť zdraví polovičné,
tehdy čistotnosť v tvém dome mívaj ustavične.

Obyčajne kdo v svém dome nemá čistotnosti,
ten i svú vlastnú osobu má v nedbanlivosti.

Tade, kade lidé choďá, smradúv nevytlívaj,
když čo chceš vyhodit' z okna, najprv se podívaj.

Čokoliv nos, aneb oči cudzé obrazuje,
to statečnost i v tvém dome činiť zakazuje.

Jestli je pri tvojem dome chodníček pre lidí,
teba zhaní, který na nem nečistotu vidí.

Snad nekdo ze zlorečením natre tvoje uši,
jak z chodníka pre tvú nešvár vystupovať musí.

56. Človek bezbožný sobe neosožný.

Bezbožnosť uškodí temu, kdo s ňu

~~56. Človek bezbožný sobe neosožný.~~ Bezbožnosť uškodí temu, kdo s ňu chodí.

Bezbožní Slova božího nechcú poslúchati,
staré hriechy zas s novými chcejú zakrývati.

Nechcú Boha v srdci míti, príkaz potupujú,
a bližního, jestli múžu, zbytečne sužujú.

Jidú sami k zatracení, o nebe nedbajú,
v svej zlej vůli neporádnej potešení majú.

Slepí sú, zlé rady majú, nejsú bez bolesti,
krátkú chválu, dlhú hanu berú od marnosti.

Když jich potká štěstí jaké, je jim k zatracení,
i od Boha i od lidí majú zlorečení.

Bezbožnosť má krátké roky, náhle k smrti padá,
ten člověk je nešťastlivý, kdo v nej živ byt' žádá.

57. Marní lidé jidú k bíde.

Za kumšt sobe pokládajú marní lidé zlosti,
ku kterým se naučili hnedky od mladosti.

Nenalezneš v celém svete místa takového,
v kterém bys' nemohel spáchať, jak chceš, něco zlého

Zlost' myšlenky promeňuje, a zbytkem jich množí,
však žádné koncepty zlosti plnit' neosoží.

Zlý člověk vtedy nejhorší v svojei koži bývá,
když se dobrým ukazuje, a zlost' svú zakrývá.

Srdc[e] v zlosti zahrúžené štráfání nelíbí,
nechce vzít' napomenutí, když v nečem pochybí.

Nevinný se štěstí bojí, vinný prikázání,
nebo vina má pokutu namísto vázání.

58. Hrích za boha drží, koho Pán Bůh mrzí.

Ach, marná slepota lidská v tem se zahubila,
že sobe mnohých falešných bohův narobila.
Temer čtyricet peť bohův v Písme nájdeš síce,
v históriách, u poetův nalezneš jich více.
Všeckých týchto slepí lidé za bohův vzývali,
Boha pak spravdivého na strane nechali.
N[yní] pak jedného Boha vůbec vyznáváme,
ale predce jiných bohův ctít' neprestáváme.
Pyšný človek svoju hlavu za boha chce míti,
chlípný pak žádá za boha svoje bedrá ctíti.
A obžerný místo boha slúži žalúdkovi,
skúpý pak slúži penízum jakožto bohovi.

59. Bůh hoden chvály v daroch nemá.

Jeden jest Bůh v trech Osobách, a jiného není,
jeho za Boha uznávat' má všecko stvorení.
Z neho jako ze studnice dobrota vyvívá,
on celý svet naplňuje, když ruku otvírá.
Ale komu tvár svú boskú z lásky ukazuje,
teho svým blahoslavenstvím večne nasycuje.
Ukáž tehdy, večný Bože, tvár tvú mojej duši,
by jiného nežádala, když te jednúc skusí.
Jedinké mé potešení v tebe, Bože, vskládám,
jinému, krem tebe, nikdy slúžiti nežádám.
Ty si Bůh můj spravdivý, ty si mojím Pánem,
tobe slúžit', teba chválit' chcem naveky amen[.]

Nóta jedna a dvacátá.

Et pastores erant in regione eadem vigilantes — super gregem. Lucae 2.

Jedna a dvacátá nóta tým pastýrúm sluší,
[jenž] pri ovcách betlehenských meli čujné uši.

Svatý Lukáš takú zmínku o pastýroch činí,
když Kristove narodení opisovať miní.

Když se Kristus v Betleheme narodil z svej matky,
pastýri ponocovali bedlive nad statky.

Tehdy když tak nad ovcami stáli v bedlivosti,
prišiel k nim Anjel nebeský s velikú jasnosť.

Oni Anjela vidíce veľmi se ulekli,
a od strachu velikého slova mu nerékli.

Povedel k nim Anjel takto: báti se nechtejte,
zvestujem vám radosť veľkú, málo poslúchejte.

Narodil se vám Spasitel v Betlehenském meste,
pred mestskú bránú v maštali, pri studni, pri ceste.

To vám bude na znamení, najdete tam díte,
v plenkách na jeslech vložené, bežte, uvidíte.

Potem mnozí anjelové s Anjelem mluvícím
ukázali se pastýrúm pri ovcách bedlicím.

A když se anjelé od nich k nebi zdvihovali,
túto písničku veselú hlasite spívali:

Sláva na výsostech Bohu; milovník je lidský,
a na zemi pokoj lidem dobrej vůle vždycky.

A když ušli od pastýrúv anjeli do nebe,
tehdy pastýri vespolek mluvili ku sebe:

Podme až do Betlehema Slovo to videti,
pravdu, kterou mluvil Anjel můžeme zvedeti.

Schýlili se pastýrové na nohy hned v noci,
pobrali s sebou obušky spešnosti k pomoci.

Když k maštali betlehenskéj přibehli čím spíše,
našli Máriu, Jozefa, i v jeslech Ježiše.

Slovo telem učineno, Bůh lidem podobný,
leží medzi hovádkami velký král chudobný.

V plenkách na slame vložený plače žalostive,
vůl a osel ho zehrivá, šanuje úctive.

Mladá matka, starý pestún pri jesličkách stojí,
čistý pestún, čistá matka čistotného kojí.

Tehoto svet očekával juž od mnohých rokúv,
ten byl svetu ohlašován zdávna od prorokúv.

Teho Sibylle hlásili, i mnozí proroci,
že přijde dítě nebeské svetu ku pomoci.
Raduje se celý Limbus, svet je pri pokoji,
nebe i zem je v radosti a peklo se bojí.
Tuto vid'á pastýrové, čo se prihodilo,
čo mnohým králům videti sloboda nebylo.
Když vid'á s očima svýma Boha v lidském tele,
anjelské zjevení jiným rozmlouvají smele.
Všeci se divili síce na pastýrské řeči,
ale poklonu dítěťu nevzdávali všeci.
Najprv hovadá v maštali, potom pastýrové,
vid'á Boha vteleného, potom tri králové.
aťasliví ste na tisíce, pastýrkové moji[,]
videli ste Krále toho, na kterém svet stojí.
Tento Dávid v duchu videl, a Mojžiš v plameni,
a vy ho v plenkách vidíte podle oznámení.
Radujte se plesajíce, když ste zaslúžili,
by ste najprv temu Králi poklonu činili.
Vaša sprostosť s nevinnosťú docela spojená
najprv ke cti Boha svého sklonila kolená.
Videli ste i anjelúv, a i jejich krále,
videli ste Pannu Matku, i nebe z maštale.
Čož vám vícej pozústává, jedine plesání,
chválte Boha celým srdcem vždycky bez prestání.
Držte si čisté svedomí, nech svet robí čo chce,
víme, že ten Boha vidí, kdo má čisté srdce.
Buďto máte stav chudobný, žijte dobre v cnosti,
dá vám Kristus v nebi venec šťaslivej večnosti[.]

1. Syn Boží i jakžto člověk sedí na pravici Otce.

Kde je vyššá zem od nebe? jak kdo zvedet' hledí,
odpovím mu, že u Boha na pravici sedí.

Syn Boží člověkem zostal, vzal telo na sebe,
a telo je jedine zem, s ním vstúpil na nebe.
Z lásky člověkem učiněn a ne z potrebnosti,
aby lidí skrz zásluhy navrátil do vlasti.

Vykúpil od zatracení lidské pokolení,
vynaučil, čo má činiť, kdo chce byť spasený.
Po Vzkříšení v čtyřicátém dni odešel k Otcí,
na pravici jeho sedí, je i nám k pomoci.

Nebo za nás jakžto člověk k Otci oroduje,
nevdečný kdo Spasitele svého nemiluje.

2. Nátura krvavá v dobrém zetrvává.

Kdo je krvavej náture, této má vlasnosti,
jako píšú filozofi podle skúselosti.

Obyčajne bývá šcedrý, bývá milující,
i v úzkosti je veselý, často se smející.

Má barvu červenú v tváři, často sobe spívá,
neni chudý, ale tlustý, mnoho tela mívá.

Neleká se lecičeho, v smelosti je živý,
je mnohým k obveselení, všeckým dobrotivý.

Stává se, že z veselosti upadá do zlého,
ale hnedky, když zmerkuje, zas lituje toho.

Nerád se dá zahanbiti, o statečnost' stojí,
veselý je, však každého nechává v pokoji.

3. Cholerická prirodzenost' má v sobe zlého dost.

Cholerika, neb hnevlivá je nátura taká,
kterážto neozdobuje pána, i sedláka.

Nech bude čas jakýkoliv, zima aneb leto,
cholerikus z prirodzení má vlasnosti této:

Opatrný, marnotratný, chytrý, v mnohém spešný,
je smelý opovážlive, nemálo falešný.

Rád se hnevá pro malú vec, v prchlivosti žije,
neústupný, hned se vadí, a nekdy i bije.

Nemiluje lenivosti, chudý je v svém tele,
ten má barvu šefranovú v tváři i na čele.

Suchý všecek, nemá tela krem kožu a kosti,
i té sliny v ústech jeho sú v samej horkosti.

4. Melancholické prirodzení bývá lidem k obtížení.

Melancholické neb zemské jest to prirodzení, které se z nasledujících poznává znamení.

Melancholik obyčajne závistlivý bývá, radnej bere, nežli dává, skúpe ruky mívá.

Nemá v srdci potešení, pri zármutku stojí, pro žádosti všelijaké nebývá v pokoji.

Je naklonen k falešnosti v skutku a i v reči, bojzlivý je nad míru a i v malej veci.

Blatňavú má barvu v tvári, míň mluví než žádá, v snoch strašne po dírách lazí, neb dolu upadá.

Závistlivý, i falešný, skúpý, žádostivý, v tvári svej má zemskú barvu, smutný, bojzlivý.

5. Flegmatikus je lenivý, mnoho sprostý, ospanlivý.

Flegmatikus flusovitý studenej vlhkosti,

Z čeho se může poznati, oznámím v krátkosti.

Ten spí v noci, a i ve dne vždy je ospanlivý, a ku prác[á]m i nejmenším velmi je lenivý.

Často pluje, neb je flusem všecek naplnený, nemívá vtípu dobrého jako omámený.

Má dost tela na všech údoch, v tvári nejvíc tlustý, hlas draplavý, tlusté pysky, vlas na hlave hustý.

Barva v jeho obličejí nejvíc má belosti, málo krvi v tvári poznat' pro zbytek vlhkosti.

Temu se snívá o vodách, a často se topí, když se něco chce naučit', těžko to pochopí.

6. Drž se rozumnosti, a ne náchyl- ností.

Z týchto juž predmenovaných čtyr prirodzeností
každý človek má z nich nečo krem všej pochybnosti.

Všecké v každem nenalezneš, neb sú pomíchané,
nekterému ze trech nátur sú vlasnosti dané.

Jestli kdo z jednej náture má dve, tri vlasnosti,
tehdy je nejvíc poddaný tej prirodzenosti.

Pravda síce, že náture více se nezmení,
ale však o náchylnostíách to je pravda neni.

Ačkoliv te síc náture skloňuje ku zlému,
ale můžeš, jestli sám chceš neprivoliť k tomu.

Tela tvého nepromeniš; zmeníš náchylnosti,
jak se budeš pridržovat' pravej rozumnosti.

7. Ten Boha miluje, kdo příkaz šanuje.

Jestli žádáš v tomto svete Bohu mile žiti,
této věci k zachování máš v pameti míti.

Nadevšecko zachovávaj prikázání boží,
neb to ku blahoslavenství nejvíce osoží.

Potem příkaz cirkv[e] svatej jako milej matky,
dokud žiješ, nevyvrhuj nikdy z tvej památky.

Potem čo se ustanoví od svetskej vrchnosti,
to též nechtej prestupovat', jak si v statečnosti.

Za nejlepšú v živobyti mej rozum regulu,
nikdy naproti svedomí neobracaj vůlu.

Potem čo milá statečnost' kedy činiť radí,
to i k tvojej počestnosti činiť nezavadí.

8. Pri cudzém stole jako se máš držeti.

Když budeš pri cudzém stole, té zachovaj veci:

Ponajprv to, abys' nebyl rozpustilý v reči.

Buď spokojen s podlým místem, a i s podlým jídlem,
s []ú žádného nepichaj jako švec ze šidlem.

Jídlo i nápoj požívaj pri stole v skrovnosti,
s nikým pri stole nevchádzaj z hnevu k nesvornosti.

Buďto je nekdo pri stole od teba podlejší,
domnívej se, že gazdovi může byt' milejší.

Kohokoliv k svému stolu hospodár pripúšťá,
teho znevážit' pri stole snadno nedopúšťá.

Jak mu nechceš česť dat' zjevne, aspoň neznevažuj,
že on je host', jako i ty, to sobe považuj.

9. Chválu dobrých lidí zlý do konce nenávidí.

Kdo koho má v nenávisti, nikdy ho nechválí,
a jak slyší chválu jeho, hned se přeč oddálí.

Mevius Virgiliusa v nenávisti drží,
i chvála Virgiliuse velice ho mrzí.

Tak se domnívá Mevius, že ho potupuje
ten, který Virgiliusa v nečem vychvaluje.

Asinius Cicerona scela nenávidí,
i toho, který ho chválí v srdci, nerád vidí.

Když Cicero všeckú chválu zaslúžil od obce,
Asinius ku potupe chválu obrátit' chce.

Chvála lidí zaslúželých, zlým je k obtížení,
a vzlášte tým, v kterých zhola nic dobrého neni.

10. Ne každému všeco svečí.

Osel videl, že vesele psík na pána skáče,
a preto ho pán miluje, dáva mu koláče.

Chtejíc osel skrz skákaní gráciu dostať,
dal se s nohami na pána tiež vyskakovať.

A pán osla se ulekel, osla dal zabíť,
tak osel, chtíc lásku získať, stratil živobytí.

Ne každému všeco svečí; to temu, to temu,
v ničom se, jestli nemusíš, nerovnaj žiadnému.

Timagenes pekne spíval; Hiarbitu učil,
Hiarbita, tiež tak chtejíc spívať, se rozpučil.

Čo nekoľo ozdobuje, to teba zašpatí,
jestli proti tvej schopnosti to chceš probovať.

11. Každého za lepšieho od tebe uzná- váj.

Nejprv chválu dobrých vecí známú musíš míť,
jestli horlivosť k dobrému chceš v sobe vzbudiť.

Chvála horlivosť vzbudzuje, a horlivosť cnosti,
cnosť vede k blahoslavenství, a ku všej svatosti.

Jestli trúfáš, žeš' v svatosti: To nemysli sobe,
žeš' hodnejší od zlých lidí v tvej svatej podobe.

Ale se rmúť, a uznávaj, že si nejpodlejší,
medzi tými, ktorí život vedú pobožnejší.

Teho hnedky nepotupuj, kdo se ti zlý vidí,
nekdy je dobré pred Bohem, čo je zlé u lidí.

Teho lituj, kdo je v hříchu zjevne ledajaký,
a sám se boj, abys' nekdy nebyl s ním jednaký.

12. Slepá žena, a hluchý muž. To manželstvo dobré je juž.

Pekná vec jest, když muž žije dobre s svú manželkú,
jejich manželstvo pro lásku má ozdoby veľkú.

Ale když sú proti sebe, jako bravy divé,
beda je v takém manželství, neb je peklo živé.

Kde muž hluchý, žena slepá, tam se dobre vodí,
v tem manželství velmi těžko lásce se uškodí.

Žena schopná k podezření jak hamuje oči,
potem zbytečne na muža jazykem netočí.

A muž hluchý, když na neho žena něco búchá,
dobre činí, jestli jej hlas púščá mimo ucha.

Hluché uši manželovi, a slepotu žene

Alfonsus z lásky vínšuje v svém královském mene.

13. Tvárka neni lhárka.

Pes svú radost', anebo strach s chvostom ukazuje,
má obyčej s chvostem krútit', jestli se raduje.

Chvost opúšťá od zármutku, a od strachu kryje,
svoju chtivosť známú činí s chvostem, dokud žije.

Ale srdce v člověkovi poznáš z obličejje,
když je srdce pri zármutku, tvár se mu nesmeje.

Zdaliž je srdce v zármutku, neb ve veselosti,
to se z tvári může zvedeť, bez všej pochybnosti.

Vždy tvár, podle Cicerona, obraz duše bývá,
každý afekt vynde na tvár, když se v srdci skrývá.

Jak ti vznikne v srdci afekt, hned do tvári beží,
aby i jiní poznali, čo ti v srdci leží.

14. Bolest' rany mine, ale šrám nezhy- ne.

Alexander Macedonský když ve vojnách býval,
to přísloví velmi často v ústech svojich míval.

Když kdo ranu jakúkoliv od meča dostává,
ačkoliv si ranu zhojí, ale šrám zostává.

Pomine mu síce bolest', když se rana zhojí,
ale šrám k večnej památce na míste obstojí.

Tak i krivda, kterou komu učiníš ze zlosti,
učiníš mu ranu v srdci ku jeho bolesti.

Ačkoliv se krivda zhladí, i bolest' pomine,
ale krivdy učinenej památka nezhyne.

Na krivdu nezapomene i lačný i sytý,
buďto časná rana bývá, ale šrám večitý.

15. Z tvári známe bývá, čo jazyk za- krývá.

Ovídius takto mluví: za jisté máš míti,
čo je v srdci potajemné, to se v tvári svítí.

Hnev, zármutek, i nenávisť, hanba, potešení,
strach, nádej, láska, i pýcha, žádost', prohřešení.

Hnev červenú barvu činí, strach, zármutek bledú,
i hríchy tvár promeňujú bez všeho ohledu.

Čeho jazyk nechce zjevit', tvár nechce tajiti,
v tej veci pravdivým svedkem chce Seneka býti.

Jako kľbko se nachádzá za nitkú pomaly,
tak juž mnohé tajné veci z tvári se poznali.

Nečiň nic zlé i v tajnosti, neb te tvár prozradí,
a když stratíš tvú statečnost', kdož ti ju nahradí?

16. Nekteré rany britvu potrebujú.

Lépej ranu netýkati, než ju rozmnožiť,
lépej pri malej bolesti, než ve veľkej žiti.
Zvady, súdy uspokojit' dobrá vec je síce,
ale múdre, by se nejak nerozmohli více.
Nekterá rana od flajstru z tela nevyleze,
dokud se ven z místa svého s britvú nevyreže.
Tak nekterí medzi sebú silné zvady majú,
skrz prostrédky dobrých lidí zmerit' se nedajú.
Čím víc se kdo usiluje privést' jich k svornosti,
tým víc oni medzi sebú vchádzajú do zlosti.
Daj jim pokoj, by se ještě do teba nedali,
prijde na nich britva boská, na kterou nedbali.

17. Nenarodil se ten, žeby se líbil všem.

Nikdy nebudeš tak dobrý, že bys' se všem líbil,
budeš hanen, ačkoliv bys' v ničem nepochybil.
Mnozí lidé potupujú i nejlepší věci,
byl by zázrak, kdyby te v čem vychválili všeci.
Na to se ty neusiluj, čo ti nemožného,
ale ve všem hledaj chválu Pána Boha tvého.
Jaks' přijal pobožnosť jakú, drž ju jako svečí,
a nechtej ju zanechávať pre posmešné reči.
Mnozí dobré věci tupá, v skúselosti máme,
však ne preto, že sú dobré, než že sú neznámé.
Všem dobrú vec pri spúsobe privádzaj k známosti,
jak nemůžeš, tehdy ju drž u seba v tajnosti.

18. Zvyklost' ku zlému.

Najskorej se tam uderíš, kde te nečo bolí,
jako by ti kdo nasypal na bolačku soli.
A nekdy ti a i jiný krem všej vedomosti,
skrze maličké dotknutí rozmnoží bolesti.
Nekdy čím víc ranu skrýváš, skorej se vyjaví,
když skríkneš na uražení, a zdáš se byť zdravý.
Neporádná zvyklosť v srdci, veliká je rana,
k obražení duše tvojej vždycky jest oddaná.
Hned se potkne k upadnutí, a dušu urazí,
jak se do příležitosti i nejmenšej vrazí.
A nekdy i k zahanbení potupnému vznikne,
jak zlosť tajná k vyhlášení skrz chýr lidský skríkne.

19. Zisk i škoda spolu chodí.

Zisk a škoda medzi sebú tovaristvo majú,
velmi těžko v ktorej veci rozlúčiť se dajú.
Jarmek k zisku urídzený v mnohých klamstvách bývá,
nekdo v nem ještě víc škody, nežli zisku mívá.
Pri každej príležitosti je nepríležitost',
tam kde nejvíc je užitku, tam je i škody dost.
Užitek jest, když nečo zj[í]š, však i škoda spolu,
neb když telo pozdvihuješ, práca jide dolu.
Služebník ti užitečný, však mu platiť musíš,
Z neho síc zisk, však v penízoch zmenšení okusíš.
Z jednej strany zisk prichádzá, z druhej škoda jide,
nedbaj nic na malú škodu, jak zisk velký prijde.

20. Zlí ve svete sú milejší. Dobří opovrženejší.

Hodnejší sú zlí od dobrých ve svete zajiste,
skorej zlý lásku obdrží v jakémkoliv míste.
Zlý nedba[jíc] na svedomí, ale na gráciu,
tú sobe snadno dostává skrze policiu.

Jiným se akomoduje, aby byl v milosti,
ukazuje policiu pod parsúnem cnosti.

Ze žartami, i s cigánstvom všeličo vyvracá,
tak cudzé oči i srdc[e] ku sobe obracá.

Ale dobrý po zdaleku plecami utiská,
když nechce tak tancovati, jako mu svet píská.

Odtud, podle Pliniususa, v obyčejí bývá,
že zlý vícej, nežli dobrý v svete lásky mívá.

21. Zisk je veľmi milý, každý k nemu cílí.

Každý člověk v každéj veci chce užitek míti.

Bez užitku i v přítelstvo nežádá vstúpiti.

Pro zisk i k nestatečnosti mnohý se obracá,
někdy vdečne Boha, nebo pro žištěk utrácá.

Nebude ti žádný přítel bez nádeje zisku,
jak netrúfá, že dostane čo do svého pysku.

Velmi těžko z tisíc lidu nalezeš jedného,
který by z tvého přítelstva nechtel zisku svého.

Zrídka se ti pro cnostlivý život kdo připojí,
každý vícej o časnú vec, nežli o cnost' stojí.

Ty žádnému nebuď přítel, jedine pro cnosti,
nedbaj na zisk, nebuď s takým, který je při zlosti.

22. Úžerník je zbojník.

Úžerníci sú zbojníci, i spolu mordári,
tí úbožá chudých lidí, i jejich chotáry.

Požičávají peníze pro zisk interesu,
berú v zisku víc než sluší bez všeho móresu.

Ne fedrujú než mordujú chudého v potrebe,
zisk zbytečný hledajíce na cudzém pohrebe.

Chudý člověk v interesi víc slíbí než sluší,
když ho k temu v nůdži jeho potreba primusí.

A úžerník zlorečený nejvíc číhá na to,

chtejíc sobe rozmnožiti stříbro, a i zlato.

Jiným hrdlo podrezává s dl[u]hem i s úžerú,
jeho telo s dušú diabli pekelní zožerú.

23. Časté veci unujú všeci. Čo se často bere, skoro se podere.

Čo se často potrebuje, prichádzá k skazení,
neb i v nejpevnějších vecách večitosti není.

A i odev, a i prsteň skorej se zedere,
jak se často ven z truhlice k potrebnosti bere.

Krapka vody na kameni velkú činí díru,
jestli často naň ze strechy padá jednu mírú.

Ani to plužné železo celost' neobrání,
jak se často potrebuje k tvrdému orání.

Tak i tvůj láskavý přítel jednúc se pokazí,
jak ho často v čem unuješ, dobrotu svú zrazí.

Skrovné veci obyčejne dluhší čas trvajú,
ale časté, a zbytečné dluhý čas nemajú.

24. V mravoch chyba malá škodí znenadála.

Deveť údív potrebuje človek ku mluvení,
nebo nezní reč z úst dobre jak jich deveť není.

Hrdlo, jazyk, i podnebí, i dva pysky spolu,
a i predné čtyri zuby, hore, a i dolu.

Jestli z tých devátich jedno v ústech tvojich chybí,
juž slovíčka nevypovíš, tak, jak se ti líbí.

Tak statečnost' neb dobrota, by byla v celosti,
nic nemusí utracovat z mravúv, ani z cností.

Jak se nečo málo stratí, ubude i chvály,
ze štrbiny se učiní i d[í]ra pomaly.

Čokoliv ku statečnosti slúží, varuj pilne,
i malú vec z mravúv stratit', škodí neomylně.

25. Žarty zbytočné neužitečné.

Kdo činí žarty veselé pri slušném spôsobe,
ne potupu, ale chválu zasluhuje sobe.

Ale kdo v žartoch veselých spôsob prestupuje,
teho ctný Aristoteles šibalem menuje.

Kdo nemluví nic vesele, ani slyšeť nechce,
teho za nezdvorlivého múže volať kdo chce.

Múdré žarty dost sú milé, kedyž sú pri skrovnosti,
však i múdré sú k potupe, jak sú v zbytočnosti.

Stáva se, že žart veselý mnohému osoží,
tak pri žartoch i šibalstvu zučili se mnozí.

Jak se mu v čem kdo zasmee, víc jazykem mele,
potem i to, čo mel mlčeť ohlasuje smele.

26. Pri cnostech chvála škoda nemá.

Mole hryzú šaty v truhle, ale cnosti chvála,
když se chvála k cnostem zblíží, škoda je nemá.

Všeličo se proti molom medzi šaty klade,
by mole nebyli šatom k skazení, k závade.

Plinius píše: že mole netknú rúcha teho,
který již byl na pohrebe u tela mrtvého.

Je-li pravda, o tem nevím. To však vec jest jistá,
jestli na smrt' pamatuješ, zostaneť' cnosť čistá.

Cnosť je odev, a mol chvála, a smrt' medicína,
nežežere chvála cnosti, jak smrt' pred očima.

Nepripustiš k tvému srdcu hríchu ani chvály,
jak o smrti spravedlive rozjímaš pomaly.

27. Kdo ku zlosti se zblíží, stavu svému ubližuje.

Ne len sobe, než i stavu svému hanbu činí,
který zjevne v jakém hríchu proti cti proviní.
I rodina, i stav jeho za neho se vstydí,
když zlost' jeho medzi lidmi rozchýrenú vidí.
Ty jak slyšíš nečo zlého o ktorej osobe,
pro špatnú zlost', stavu jeho nepotupuj v sobe.
Stav mu to nerozkazuje, by byl v zlém hotový,
odtud nemluv, že sú všeci v stave tem takoví.
Medzi dvanáct apoštolmi též se zlost' nachádzá,
však preto víra Kristova k skaze neprichádzá.
Kdo kyselé hrozno žváchá, trpnú zuby jeho,
kdo v čem hreší, žáden nechce pokuty za neho.

28. Bláznivé sliby Pán Búh nelíbí.

Pastýrovi kterémusi stratilo se tele[.]
Jak mu Búh zlodeja zjeví, dá mu capka vcele.
A když trefil na lva v hore, že tele zežirá,
uleknúc se, hned zas k slibu ústa své otvírá:
Pane Bože, dám ti capka, i celého vola,
jak mi včul lev na mém tele neublíží zhola.
Tak mnozí lehkomyšlně všeličo slibují,
a když jim duch horlivosti pomine, litují.
Neni to duch horlivosti, ale bláznivosti,
když se Bohu čo slibuje bez všej rozumnosti.
Čo se Bohu kdy slibuje, má byt' povážlivé,
aby sliby nebyli zlé, nemožné, bláznivé.

29. Panna spravедlivá krásu nadobý- vá.

Nikdy malár tak spanilý obraz nemaluje,
jako je panna, která si panenství varuje.

Panna má na hlavě venček k znamení zvířetví,
když si hájí pracovite v celosti panenství.

Mnoho zvířet zasluhuje, ale panna více,
vždy je v boji, sama sobe násilnost činíce.

Hodna nosit' drahý venec z všelikého kvítí,
když se v jej srdci panenství jak diamant svítí.

Čím má více nepřítelův, peknejší zostává,
dokud na svojem panenství ranu nedostává.

A jak ranu i nejmenší přijme, venec stratí,
nikdy se již potom pannů nemá nazývati.

30. Každý více sebe preje, nežli tebe.

Lítal havran za vlkami, kteří maso žrali,
prez celý deň pýtal od nich, aby mu též dali.

Celý deň za vami lítám, tovaristvu slúžím,
dajte mi též čo vy jete, nebo o to túžím.

Vlci mu odpovedeli[;] darmo se unuješ,
ne nám k vůli, než pro maso s nami poletuješ.

Áno kdyby naše telá mršiny zostali,
tvoje pysky bez pochyby do nás by se dali.

Nehleď na to čo kdo činí, ale z jakej chuti,
ne tebe chce slúžit', než tvé veci chce táhnúti.

A když přijde příležitost', bude proti tebe,
nebude dbat', žes' ho držel při tvém vlastném chlebe.

31. Vícej rozkoš nežli práca zdraví u lidí utrácá.

Vícej rozkoš, nežli práca zdraví naše kazí,
však se každý radnej v rozkoš, než do práce vrazí.

Stežujeme si na prácu, že nám mdlobu dává,
a rozkoš oblíbujeme, buďto smrt' podává.

Čokoliv v svete vidíme, psoty aneb zlosti,
to z rozkoše jak ze studne pochádzá v hojnosti.

Nedívaj se na rozkoše, když bežá ku tobe,
nebo mají ku klamání peknú tvár na sobe.

Ale se na ne podívaj, když od tebe jidú,
zvíš, že nic nenechávají po sobe, krem bídu.

Ale pozde milý drozde na ne hledet' potem,
když te juž zvalá do bídy, nechajú pod plotem.

32. Trpezlivost' v krivde nepochybí ni- kde.

Težko je síc znášat' krivdy, a nežádat' mstení,
ale nad tú trpezlivost' silnějšího neni.

Horšá vec jest krivdu činit', nežli ju trpeti,
kdo ju činí, vždycky je zlý, cnost' nemá v pameti.

A kdo znášá krivdy jaké, může byt' nevinný,
tým je lepší, čím víc mlčí, trpíce bez viny.

Jak kdo mluví proti tobe, to, v čem si ty neni,
polituj ho, že je v hneve, a i v zlém domnení.

Takto mu na hlavu uhlí vysypeš ohnivé,
jak mu zmlčíš, aneb povíš slovo dobrotivé.

A tým vícej ho zunuješ, jak budeš žit' pekne,
když nic nezví zlé o tobe, od jedu uklekne.

33. Cnosť kvítek vonný, žáden mu podobný.

Chtejíc mnozí medzi lidmi peknú vůňu míti,
berú olej, neb korení, neb zahradné kvítí.

To peknú vydává vůňu, čo majú pri sobe,
v tele však vůne nemajú, neb v svojej osobe.

Vůňa z kvítkúv užitečná, mozgy posilňuje,
a korení všelijaké jídla napravuje.

Olej slúží i na jídla, i na medicíny,
ale vůňu telu tvému požičať nemíní.

Čím se vícej kdo cifruje, tým bývá špatnejší,
a čím vícej chce voneti, tým je smradlavejší.

Jak máš mravy, ctné chování, dobré skutky, cnosti,
vtedy vydáš sám ze seba vůňu k líbežnosti.

34. Chut' je dobrá v cnosti k všeckej líbežnosti.

Neosoží mnoho orať, meť penezí mnoho,
líhať na drahej posteli, nedbať na nikoho.

Od všech lidí meť úctivost', jídat' pokrm hladký,
a i ze zlatých pohárúv píjať nápoj sladký.

Jestli si sám neni dobrý, to je všeccko za nic,
dobrého te neučiní, bys' mel všeho najvíc.

Chceš byť dobrý, tehdy vůlu ku rozumu spojuj,
nic zle nečiň, cvič se v cnosti, proti sebe bojuj.

Jedinká cnosť dokonale te dobrým učiní,
jak se vůla pri rozume v nej obírať míní.

Sama cnosť k blahoslavenství člověka položí,
tehdy cnosť je jeden poklad nad vše jiné zboží.

35. Dobrému milá cnosť. Zlému líbežná zlosť.

Neni dobrý kdo se z dobrých vecí neraduje,
Aristoteles v Ethice svojej oznamuje.

To dobrému je za dobré, čo je dobré v sobe,
a ten i zlosť má za dobrú, kdo je zlý v osobe.

Dobry mysli dobre veci, zlé z mysli vyvírá,
zlý pak dobré odhadzuje, zlosti samé zbírá.

Dobry to nečiní nikdy, čo by mel banovať,
zlý činí i to, čo potom musí oplakávať.

Dobry jak seba, tak bližních v srdci má hluboko,
zlý pak i svojich přítelův miluje naoko.

Dobry v štěstí i v neštěstí dobrotu nezmení,
ale toho obyčje u zlých lidí neni.

36. Dobry dobre žije, od zlého se kryje.

Dobry človek všem pomáhá, komu pomócť múže,
samochtíc nikoho nikdy nežene do nůdze.

Čo mu mluviť nesloboda, to v mysli nedrží,
čokoliv je nestatečné, srdečne ho mrzí.

Nemá klamstva v žádném skutku, ani lhárstva v reči,
ani ze žartu ku zlosti schválne neprikročí.

Všeckých súdí za najlepších, a seba za zlého,
buďto nejvíc dobre činí, nemá nic dobrého.

Z chuti činí, čo je dobré, i své povinnosti,
Boha pre Boha miluje, všech drží v milosti.

Má od lidí v svete závist', a po smrti chválu,
dává mu Pán Bůh odplatu v nebi radost' stálú.

37. Práce snadnější, když vůla schopnější.

Jak psa nůtíš za zajacem, tehdy ho nechytí,
nebo k temu musí vůla, a i schopnost' bytí.

Buďto by mel k tomu schopnost', a jak vůle neni,
jiste darmo ho ponúkáš s palicú k honení.

Buďto je vec nejsnadnější, velmi těžká bude,
jak komu potrebná vůla ku práci ubude.

Kdo pracuje z prinúcení, nemá v tem pilnosti,
práca bez vůle nejide ku dobrej celosti.

Kdo čo robí z násilnosti, práca ho sužuje,
a ten vícej, kdo násilne robit' rozkazuje.

Čo ti kážú, pracuj mile podle tvej možnosti,
když vůlu ku práci pridáš, budeš vesel dosti.

38. Vdovy utískání, neni bez trestání.

Stojí vdova za dverami, plače a naríká,
plač její pravej žalosti až nebe proniká.

Svet jej mnohé krivdy činí, áno i přítelé,
nemá komu by srdce své otvorila smele.

Žalost' srdce svého zhojit' žádá skrz kvílení,
když zástupca nenachádzá ve velkém súžení.

Namísto spravdivosti potupení mívá,
kdo ju nejvícej sužuje, víc se jej vysmívá.

Bůh prikázal zastávati siroty a vdovy,
tých, kteří jim krivdu číná trestat' je hotový.

Nebude se ona bránit', však premóže tebe,
nebo o pomoc slzy jej volajú do nebe.

39. Všecko se mení, stálosti neni. Čo v svete leží, ku koncu beží.

Skusujeme, že ve svete promena veliká,
a žádná vec i najmenšia k stálosti nezvyká.

Zima, jar, podzimek, leto, čtyri častky roku
nic nestoja, ale bežia v ustavičném kroku.

Čo vidíme nyní staré, kdysi bylo nové,
když se mu již pominuli měsíce i dňové.

Dvanáct mesícúv je v roku, týdnúv dva padesát,
dny pak okrem šesti hodin tristo, peť, šestdesát.

Hodin v roku osemtisíc sto šestdesát i šest',
čtyri čtvrti do hodiny šestdesát minut jest.

Všecké časy se míňajú, i ty s nimi mineš,
když si promene poddaný, též jednúc uhyněš.

40. Teho který plače, polituj nakrátce.

Kdo je v kríži, hnedky plače, jak ho kdo lituje,
neb žalost' skrz litování víc se rozmnožuje.

Žalost' v srdci jako oheň zahrabaný leží,
když přijde naň mokré drevo, dym do očí beží.

Spravedlivú žalost' uznaj, a nelituje zjevne,
bys' do srdca víc žalosti nenasadil pevne.

Potešuj síc zarmúcených, ale s rečú zdravú,
bys' jim místo medicíny nepodal otravu.

Skorej žalost', než příčina žalosti prestává,
jak žádnen skrz litování žalost' nepridává.

Jestli ale ku pokání slz[úv] mu namnožíš,
tehdy jiste ku spasení vtedy mu osožíš.

41. Kolik lidí, tolik chutí, čo ten spraví, to ten zrutí.

Každý človek má jinú tvár, a rozličnú chtivosť,
tento chlipnosť oblibuje, a tento vstydlivosť.

Tisíc nájdeš obyčejúv u tisíce lidí,
a čo tento oblibuje, tento nenávidí.

Korhel strízlivých nelíbí, korhela strízliví,
zarmúcený veselého, smelých bojazliví.

Nech sú tré pri jednom stole, však tri jejich ústa
ne jednako skontentuje hrach aneb kapusta.

Všade veliká rozličnosť, a i v mravoch bývá,
porozumí zretedlne, kdo se na to dívá.

Ty jak chceš s kým obcovati, zvedz najprv jaký je,
bys' mu vedel podle nóty gajdovať jak žije.

42. Bázeň boží všem osoží.

Nekdy se bojíme teho, čo se bát nemáme,
a čo je zlé samo v sobe, na to nic nedbáme.

Nekdo se hrmení bojí, od strachu se kryje,
to anebo z prirodzení, aneb v kríčkoch žije.

Bojíme se škody, kríža, a i smrti všeci,
a Boha se nebojíme v neporádnej veci.

Čo Pán Búh v nás nenávidí, to smele činíme,
buďto, že Búh hríchy tresce, o tem dobre víme.

Všecké strachy sú daremné, jedna bázeň boží,
tá je lidem užitečná, neb dušám osoží.

Vtedy se boj, když máš hrešit', nebo te Búh vidí,
ten se nebojí i zemret', kdo se hrešit' vstydí.

43. Vetší krik než sila nóta je nemilá.

Polekal se lev kedysi, hlas žaby slyšíce,
šel však za hlasem, to zvíře videti chtějice.
Vidíc žabu, že hlas větší nežli ona sama,
rozhneval se, a zabil ju na místě s nohama.
Tak nekterí vícej kriku nežli sily majú,
když sila mdlá, tehdy v kriku zvíťestvo hledajú.
Chtejú s krikem jiných lidí do strachu dohnati,
by od strachu nevedeli zvíťeství hledati.
Velké strachy od neznámých vecí dostáváme,
strachy na nic prichádzajú, když mdlosť poznáváme.
Nekdo krem samého hlasu nemá nic jiného,
ty se neboj krikúv veľkých, když nemáš nic zlého.

44. Svedek nájemný bývá daremný.

Svedkem nájemným nikomu nehádaj si býti,
abys' nemusel za koho falešnosť mluvíti.
Nájemný svedek falešné přísahy predává,
když i to o čem neslýchal za pravdu vyznává.
Temu kvúli musí mluvíť, od koho plat čeká,
tak falešnosť místo pravdy nevstydlive ščeká.
Najprv Boha obraňuje, potom sudca klame,
potem škodí nevinnému, své svedomí láme.
I dušu svú za malý plat smrťedlne raní,
a teho v zlém upevňuje, koho s lhárstvím brání.
Jak se zví jeho svedectví falešné pri súde,
mnoho mu ze statečnosti, i z mena ubude.

45. Ne každému svedkovi richtár verit' hotový.

Prítel svedek za prítela v práve málo platí,
nebo může prítel z lásky za prítela lháti.
Vícej platí cudzí svedek, než svedek domáci,
kterí sobe sú príbuzní, múžú byť jednací.

Když nepřítel nepřítela v súde v čem zastává,
to zastávání své místo u sudcův dostává.
A jak vinný svým jazykem chce vinu uznati,
své vyznání dobrovolné za sto svedkův platí.
Sudce svedkem byt' nemůže, ani sudcem svedek,
v súde ze všech jiných svedkův, kdo videl, má predek.
Muž vzácný, múdry a dobrý, juž v dospelém věku
má svú víru, a i díte, když je v [pát]em roku.

46. Zármutek v kríži snadno ublíží.

Zármutek jest žalost' srdce, zřídka koho mine,
neb vznikuje ze súžení v neznámej hodine.
Má ze sebú v tovaristve slzy, plač, kvílení,
jak je zbytečný, i zdraví na nemoc promení.
Zármutek se umenšuje, když se kríž oddálí,
anebo když z jinej strany štestí se privalí.
Čo je proti černej žluči, to zármutek zhladí,
proti zármutku i víno nekdy piť nevadí.
Videť, slyšeť nové veci zármutek odmyká,
žartovná reč kazí žalost', a nekdy muzika.
Jestli na kríž zapomeneš, zármutek udusíš,
a jak ne, tehdy si myslí, že ho znášat' musíš.

47. Od zármutku oddálený má života prodlužení.

Jak se můžeš uvarovat' od zármutku všeho,
prodlužíš si živobytí vzdálený od neho.
A jak ho máš z tvej příčiny, nezjevuj ho všemu,
by ti nebyl tvůj zármutek k potupení tvému.
Když te nekdo v čem žaluje, a ty se v tem rmútíš,
tak se, buďto si nevinný, k podezření vrútíš.
Nemůže byt' bez zármutku, kdo s jinými bývá,
neb zármutek obyčejne z jiných původ mívá.
Nekdy pochází ze statku znáhla straceného,

to však neraní, jak nechceš, v ničem srdce tvého.
Jak chceš býti bez zármutku; tak mej zlé případy,
jako bys' mel v nich bohactví, nechané od matky.

48. Chrám boží ctit' osoží.

K službě boskej vystavený je každý chrám boží,
ten ho nectí, kdo rozprávky rozličné v něm množí.
Dům boží jest dům modlitby, ne rozprávek, smíchu,
kdo chrám boží znevažuje, nebývá bez hríchu.
Boha síce vychvalovat sluší v každém místě,
nejvíc v chráme, kde přítomnost' jest boská zajisté.
Všade síce Bůh přítomný, čo silne veríme,
n[ejvíc] v chráme chce cten býti, za čo ho prosíme.
Kam se jiní k chvále boskej schádzajú horlive,
tam ty nečíň s rozprávkami smíchy žartovlivé.
Tam jiným byť na překázce, i sobe ne k zisku,
zaslužil bys', kdyby ti kdo dobre dal po pysku.

49. Tiché modlení na překázce není.

Nikde nikomu překážky nesluší činiti,
nejvíc v chráme, kde každý chce pobožnost' činiti.
Když pobožnost' vykonáváš, konaj ju v tichosti,
bys' přítomným skrz šeptání nebyl v ošklivosti.
Anna, žena Alkánova tichá súc v kostele
vyprosila samým srdcem sobe Samuele.
Víc je srdce v pobožnosti, když je v rozjímání,
Bůh vyslyší tvoje srdce, nedbá na šeptání.
I srdcem, a i jazykem tak se ticho modli,
aby i jiní pri tobe chválit' Boha mohli.
Zbytkem šeptavé modlení malého má ducha,
málo chybí, že bez srdca jazyk čo chce búchá.

50. Mnoho slyšet, málo mluvit.

Nejvícej ti má osožit' pri pokoji býti,
k jiným málo, ale k sobe nejvíce mluvití.
Radnej ty poslúchaj jiných, nežli teba jiní,
to nezjevuj, čo tvé srdce v tajnosti meť míní.
Čo chceš jiným povedeti, najprv povedz sobe,
by ti tvá reč neškodila, neb jinej osobe.
Vícej uši nežli jazyk užívati svečí,
nebo nekdy škoda, i smrť vypryskuje z reči.
Izidor mluví: že sú dva časy ku mluvení,
jistota i s potrebnosťou, a tretího neni.
Jestli musíš pravdu mluviť, mlčet' nesloboda,
v jinších vecách zisk je mlčet', a mluviť je škoda.

51. Rada opozdilá v súžení nemilá.

Upadel ze stromu sedlák, poranil si kríže,
druhý mu chtel radu mluviť, prišiel k nemu bliže.
Poslyš, človeče, radu mú, jak uveríš tomu,
a zachováš, nikdy zatým nespadneš ze stromu.
Ach, čož mi je po tvej rade, prv si mel raditi,
dokud sem dolu ze stromu nespadel k zabití.
Ale jak je dobrá rada, múžeš ju zjeviti,
když ne včulek, aspoň zatým múže mi slúžiti.
Tak dluhý čas musíš stráviť ze stromu jidúce,
jako si dluhý čas strávil hore neň lezúce.
I tobe, milý [čtenáru], opozdilost' svečí
v tem činení, kdekoliv je nebezpečnosť vetší.

52. Kdo v peci sedá, tam jiného hledá.

Jaký je kdo v svojej koži, takých jiných súdí,

domnívá se, že v tem každý, v čem a i on blúdí.

Jako těžko dobrý člověk súdí koho v zlosti,
tak zlý těžko se domnívá koho byť pri cnosti.

Každý člověk sám ze seba bližního súdívá,
domnívá se, že v tem každý, v čem i on, chodívá.

Chlipný člověk nižádného nemá za čistého,
pyšný nezná ponížených z znamení jistého.

Obecné přísloví mluví: kdo líhává v peci,
myslí sobe, že v popele líhávají všeci.

V jakém hríchu pohledává kdo zlostne druhého,
známo činí, že sám neni vzdálený od neho.

53. Zvada o nejistej veci, cigán v roztrhaném vreci

Nevad' se hned o leci[č]o, vzlášte o čem nevíš,
neb nejskorej tým spúsobem tvú bláznivosť zjevíš.

Lépej jest, v čem pochybuješ, jiným privoliti,
nežli o tem, čo sám nevíš, s nimi se vaditi.

Ošklivá vec falešnosti za pravdu zhlašovať,
a neznámú vec za známú s krikem upevňovať.

Čo ještě nikdy nebylo, ani se nestane,
o tem blázen k zunování kričeť neprestane.

Bud' to je tak jako mluvíš, a jináčeť neni,
kdo se tvej pravde protiví, nechaj ho v domnení.

Vzlášte když nečekáš z toho užitku neb škodu,
budeš múdrý, jak mu necháš k mluvení slobodu.

54. Vtedy panuješ, když se od zlostí hamuješ.

Jak chceš nekdy sám nad sebú s užitkem panovať,
musíš se naučit' týmto vecám rozkazovať.

Žalúdkovi, a i snovi, hnevu, a chlipnosti,
jazykovi, i všem zmyslúm, a i zbytečnosti.

Vúli tvej, i náchylnosťám, i všetečnej chuti,
 i zármutku škodlivému, i čo k zlému núti.
 Jak veci predmenované nemáš v tvojej vláde,
 ony te jak služebníka budú zmáhať všade.
 Neb ty s nimi, aneb ony musá s tebou vládnuť,
 jak jich ne ty, ony teba, kde chcú, budú táhnuť.
 Jak te jednúc osedlajú, a do uzdy skloňá,
 nebudeš sám sebu vládnuť, budeš jim za koňa.

55. Zdržanlivosť je hlavná cnosť.

Zdržanlivosť dušu vede k stálému pokoji,
 zlosti kazit', cnosti množit' v tem úmyslu stojí.
 Chlipnosti vodí na uzde, krotí náchylnosti,
 rozmnožuje v srdci svatosť, karhá všecké zlosti.
 Čokoliv je v nás zbúrené, v porádek uvádzá,
 hasí v nás oheň chlipnosti, a umení vsádzá.
 V mysli pokoj upevňuje, v srdci veselosti,
 a svedomí obhajuje od prívalúv zlosti.
 Kdokoliv ctnú zdržanlivosť v srdci svojem mívá,
 u teho strídmost', vstydlivosť, mlčanlivosť bývá.
 Zdržanlivosť a i jiné pekné cnosti množí,
 tehdy tobe zdržanlivosť též držet' osoží.

56. Pýcha psotu množí. V dobrém ne- osoží.

Pýcha diablem učinila anjela pekného,
 učinila i člověka smrti poddaného.
 Pýchu nebe znést' nemůže, ani zem načisto,
 buďto se nejvíc zvyšuje, v pekle má své místo.
 Pýcha je studnica hríchův, a matka všej zlosti,
 žila ducha podvodného, bez dobrej povesti.
 Skusil ju Farao, Aman, Antioch na sobe,
 i Goliát, Senacherib poví o nej tobe.
 Pýcha sobe chválu hledá, jiným potupení,

neposlušná, mnohorečná, nic v nej dobré neni.

U Boha je v nenávisti, v potupe u lidí,
kdokoliv se s ňú obírá, seba nenávidí.

57. Zlému neni k chuti ctné napomenutí.

Chalazius morská perla vždycky je studená,
studenosti nezanechá do ohne vhodená.

Tak též mnozí lidé v svete sú tej studenosti,
že se nedajú naklonit' k mravom, ani k cnosti.

Čím ho vícej ku dobrému budeš napomínat',
tým víc bude proti tebe pysky své vypínat'.

Prv nežli ho, jako bys' chtel, ku cnosti privedeš,
skorej mrtvého ven z hrobu k životu vyvedeš.

Má svú kožu jak tarandus, nic se ho nechytí,
daremná vec jest takému o cnostech mluvití.

Nechytí se ho štráfání, v zlém ti neustúpí,
jestli můžeš, daj mu pokoj, vidíc že je hlúpý.

58. Z cudzích vecí chvála potupa nemalá.

Ozdobil se havran s permi cudzími namále,
a chtel, by ho všeci ptáci zvolili za krále.

A když každý pták své perko zas vytrhel z neho,
pekný havran zostal holý, hoden smíchu všeho.

Neni vetšej bláznivosti, jako tá u lidí,
kdo z toho, čo neni jeho chválit' se nevstydí.

Taký člověk ku posmechu velmi se zblízuje,
když nic nemá, ale v cudzém pyšne se zvyšuje.

Čo nemáš, nechvál se z toho, ani z cudzej veci,
privedú te ku potupe daremné tvé řeči.

Ani z vlastnej svojej veci chválit' se nesluší,
vlastného jazyka chvála obrazuje uši.

59. Nech je Bohu chvála až naveky stálá.

Bůh je Alfa i Omega všecného stvorení,
a bez neho v člověkoví nic dobrého není.

Jestli on v čem napomáhá, daremná je práca,
a kdo bez Boha pracuje, darmo čas utrácá.

V Bohu sem to začal písať, v Bohu dokonávám,
a jemu na večnú chválu všecno odevzdávám.

Nech bude od všej literky svaté jeho Meno
i ode mne ničemného večne zvelebeno.

Hoden chvály bez odplaty, neb je Bůh veliký,
uznávám, že nejsem hoden jemu vzdávať díky.

On je spravedlivej lásky vždy horící plameň,
nech ho duše má miluje

až naveky amen.

Prídavek.

Pasce oves meas. Ioan. cap. 21.

1. Povinnosť pastýre.

Kristus porúča své ovce Petrovi k pasení.
By všech podle svej možnosti privádzal k spasení.
Každý vrchní na poddaných musí starosť míti,
aby nedal od spasení žádnému blúdiť.
Otec dítkám, pán poddaným, gazda svej čeledi
z poručení Kristového nech užitek hledí.
Áno i ty tvojej duše pastýrem byť musíš,
jak ju stratíš jakokoliv, hrozný Súd okusíš.
Čo môže byť ku spasení jiným, nezanedbaj,
ale nejprv na tvú dušu nejlepší pozor daj.
Jak tvú dušu, a i jiných privedeš k spasení,
budeš srdci Kristovému jiste k potešení.

2. Absolón hyne, že otce nešahuje.

Absolón na dube visí, i umírá spolu,
od Joaba s kopijami probitý pospolu.
Absolón nejspánilejší bez všeckej makule,
špatne na dube umírá krem otcovskej vůle.
Joab s trema kopijami srdce jeho raní,
visíc za vlasy na dube hyne krem nadání.
Že otce svého Dávida šanovati nechce,
Búh mu života ujímá, a smrt'ú ho tresce.
Když povstává proti otcí, v mladosti svej hyne,
kdo rodičův znevažuje, potupy nemine.
Tri kopije, neb tri smrti ten syn zasluhuje,
který nectí svých rodičův, a jich nešahuje.

3. Nezarmucuj srdce, když nedostáváš to, čo ono chce.

Líška chtěla dostat' hrozno zrelé z ratolesti,
chuť do hrozna dostanúce, žádala ho jesti.
Ale když vysoko bylo, nemohla ho dostat',
musela ho tam nechati, a pri chuti zostat'.
Dost síce až k zunování proň vyskakovala,

naposledy přeč odešla, když se zunovala.

A sama se tak těšila: není zrelé ještě,
nechcem ho, buďto by bylo hned tuto na ceste.

Tak i ty se nechťej rmútiť, když to nedostáváš,
čo nekdy i s unováním dosáhnúti žádáš.

Sám se poteš, mluvíc sobe: není pro mne súcé,
proto ho Pán Búh nedává medzi moje ruce.

4. Kdo žije v zlosti, prinde k úzkosti.

Ad[o]nibezeke v Chanaan ukrutne kraloval,
sedemdesát králův špatne v dome svém sužoval.

Ruky, nohy bez milosti dal jim zutínati,
tak pod jeho stolem drobty museli zbírat.

Když ho Judáš i Simeon do ruky dostali,
jako on s jinými činil, tak ho též trestali.

Sám se priznal, když království jeho již prestalo[:]

Jako sem já jiným činil, tak se mi též stalo.

Když si v štěstí postavený, nebude tak vždycky,
ku všem a i k nepřítelům vždycky bývaj lidský.

Dost vysoko ptáček lítá, predce do rúk přijde,
jakú bídu jiným činíš, snad přijdeš k tej bíde.

5. Čtyři z Plutarchusa veci nech držá králové všeci.

Plutarchus byl preceptorem Trajana knížete,
čtyři veci mu predkládal, by držel v živote.

Ponajprv to: by na Boha vždycky pamatoval
a jeho boskú velebnost' všemožne šanoval.

Po druhé to: aby seba v odeve i v řeči
i v chov8ní tak spravoval, jak na krále svečí.

Po třetí: aby dvoranův na uzde zdržoval,
aby žádný z nich nikomu nic neubližoval.

Po čtvrté to: aby držel poddaných v milosti,
aby jich vždy ochraňoval podle vsej možnosti.

Čo Plutarchus Trajanovi zachovávat' radí,
to i tobe v dome tvojem držet nezavadí.

6. Never žene, hodine a vode. Tak zostaneš pri slobode.

Aristoteles tri veci v živote banoval,
čo i jiným k naučení často oznamoval.
Jedno je to: že tajnú vec raz oznámil žene,
a tak zostal nebezpečný o svém dobrém mene.
A druhé je: že se plavil na šífe po vode,
když mohel na rovnej zemi jíti po slobode.
A tretá vec byla táto: že jeden deň strávil,
a žádného testamentu písebně nespravil.
Kdyby byl bez testamentu v ten deň život stratil,
jeho statek od potomkúv snad by se odvrátil.
Žena, voda, i hodina stoja v podvodnosti,
varuj se jich, nebo o nich máš příkladúv dosti.

7. Dvanáct vecí při stole činiti nesve- čí.

Z nosa svého před jinými vybírat' holuby
statečný a mravný člověk nikdy nelíbí.
Při stole se pekne drží, jako jež nefučí,
nefúká s celú papulú na pokrm horúci.
Od rihání hlasitého pilne se varuje,
ani flusy ku zhnusení před jiných nepluje.
Ani ze zadkem po vlasky při stole nerihá,
ani s očima na druhých jak ka[u]kl[i]r nemihá.
Jak vlas, neb čo jiné v j[i]dle nájde, nezjavuje,
a v čem může pristolicím spešne posluhuje.
Soplavý ručník před oči jiným neroztírá,
s prstem zuby, s past'ú nosa zjevne neutírá.

8. Bázeň boží držet' osoží. Kdo nemá bázne snadno uvázgne.

Baltazár král babylonský když činil hostinu,
na svej stene ortel smrti videl v tú hodinu.
Když z kostelných nádob pije, a své modly chválí,
pokuta z nebe veliká na neho se valí.
Vidí prsty písající, neví čo se píše,
ulekl se, a hned zvolal mudrcúv čím spíše.
Žáden mudrc křem Daniel neví vykládati,
čo to: Mane, Thekel, Fares, může znamenati.
Mnozí držet' policiu při hostinách ved'á,

ale príkaz boží čítať a plniť nehled'á.

Každá veselost' marnosti v zármutek se mení,
znáhla hyne, v kterémkoliv bázne boskej neni.

9. Dlužník tvár mení, veselý neni. Zle služebníkúm, horjej dlužníkúm.

Kdo juž bledé, juž červené ukazuje zuby,
znamení jest neomylné, že ho psota hubí.

Skrze toto mé mluvení vyrozumej teho,
který v mnohých dluhoch sedí, a nic nemá svého.

Jestli vidí nekdy teho, kdo mu čo v dluhu dal,
hnedky bledne, neb se bojí, aby dluh nepýtal.

Jak se dluh od neho pýtá, tvár svoju červení,
neb se vstydí, když dluh vrátit' dostatečný neni.

Lépej slúžit', než v dluhu byt', služebným je lépe,
ale dlužník a i oči od hanby má slepé.

Čož je težšího na svete, jak to dať čo nemáš,
nebudeš meť odpočinku dokud dluh neoddáš.

10. Nesloboda zlé činiti, aby dobre bylo.

Balak král v Moabskej zemi do strachu upadel,
když mu národ izrahelský do krajiny vpadel.

Tehdy vábil za peníze Balaam proroka,
by šátorúm izrahelským zlorečil zvysoka.

Aby skazil zlorečením izrahelskú silu,
a tak obránil od Židúv krajinu svú milú.

Hle, kdo tento svet miluje, nebe nenávidí,
a i diabla ku pomoci volat' se nevstydí.

Áno a i dobrých lidí navádzá ku zlému,
nedbá na zlost', jak může byt' k užitku časnému.

Nedaj se do zlého navést' pro zisk sveta všeho,
ani ty nikdy nikoho nezvádžaj do zlého.

11. Šemrání statečnost' raní.

Skusujeme častokrát: že kdo je šemravý,
neb je v hneve, aneb jiste v rozume nezdravý.

Jak se čo nejmenší stane, čo se mu nelíbí,
neví strpet', než šemráním chce napraviť chyby.

Nenapraví ze šemráním čo se zlé přihodí,
ze šemráním jiných hnevá, a i sebe škodí.

aemrání všech lidí špatí, služebných nejvíce,
kterí mají byť v tichosti, pánům svým slůžíce.

Všecko konaj bez šemrání, na krivdy nemluv nic,
i od Boha, i od lidí dostaneš lásky víc.

Nehleď jakú krivdu znášáš, ale na seba hleď,
pamatuj, bys' pro zlost' cudzú sám zlým nezostal hned.

12. Dobrý syn otce potešuje a zlý za- rmucuje.

Cis byl otec tak šťastlivý, že k svej veselosti,
mel Saula syna ve všem k svojej poslušnosti.

Ani v celém Izraheli lepšího nebylo,
teho za krále vyvolit' Bohu se líbilo.

Tým se vícej tešil otec, když syn králem zostal,
pri synovi a i otec čest' od lidí dostal.

A když Saul nechce plnit' příkazu boského,
tehdy se týká zármutek srdca otcovského.

Dobrý syn svojim rodičům k potešení bývá,
cti, hodnosti, i národu rozmnožení mívá.

Ale jak se od dobrého obracá ku zlému,
činí úščipek otcovi, i národu svému.

13. Policia svetská v marnosti je všecká.

Na šťastí záleží dostať, čo pýtáš od koho,
neb je politických ľudí v svete veľmi mnoho.

S policiú te odbaví, a čo pýtáš, nedá,
vzlášte ten kto v policii svoju chválu hľadá.

Mnoho snad ti dať nemúže, málo dať se vstydí,
odbaví te politične, tak jak se mu vidí.

Obyčejne v politických jistej pravdy neni,
když ti má dať, čo ti slíbil, hned svoju reč zmení.

Na služby se vždy porúča, a slúžiti nechce,
s policiú zaslepený neví nic o lásce.

Kdo se ti slovem, ne skutkem k službám komenduje,
daj mu pokoj, odejdi preč, marnosť v nem panuje.

14. Nikde neni bezpečnosti, drž se vždycky v pozornosti.

Cisár Iulius monarcha tu je pohotove,
od teho cisármi slujú rimš[tí] cisárové.

Mnohé krajiny podmanil, byl šťastlivý v boji,
umírá v Kapitolum, byvše pri pokoji.

Nemohli ho nepřítel[ští] usmrtit' vojáci,
čo nemohli nepřítelé, to číňá domácí.

Tri a dvacet rán dostává od známých pri rade,
umírá medzi známými, nevedíc o zrade.

O zrade list napísaný na zíttra odložil,
potem ho zíttra nečítal, když rána nedožil.

Opatrnosti nezbyvá v dome ani v poli,
nenis' hned od smrti jistý, když te nic nebolí.

15. Tvrdomlupnosť je nemravnosť.

Težko tvrdoústých ľudí nútiť ku mluvení,
nebo majú plné ústa horkého korení.

Jak čo mluví z prinúcení[,] ačkoliv máličko,
bude jiným k ohrození snad každé slovíčko.

Tvrdomlupnosť a nemravnosť podľa Sofoklesa,
není súca medzi ľudí, než zverúm do lesa.

Obyčejne taký človek hlavu má v hlúposti,
který svú reč, když má mluviť, zdržuje v skúposti.

Nic s človekem tvrdoústým do konce nezvedeš,
skorej kocúra na role k orání vyvedeš.

Mlčanlivosť v malých deťoch veľký vtip zjavuje,
ale v dospelejším veku sprostých oznamuje.

16. Reči milé a nohy opilé. Malá vec uškodí, jak dobre nechodí.

Chryzippus vždy pri hostinách strízlivý byl síce,
však vždy nohami rozháňal pri stole sedíce.

Pre ten svúj špatný obyčej ku posmechu prišiel,
když od mnohých o tej veci i štráfání slyšel.

Když mu za chrbtem dívčica slúžila u stolu,
vidíc, že nohy rozháňa, všem rékla pospolu:

Divná vec jest, že Chryzippus má rozprávky milé,
hlavu strízlivú i jazyk, a nohy opilé.

Tuto sedí na stolicí, nesedí na koni,
a stolicu ku behání jako koňa honí.

Z čehokoliv a kdokoliv te může štráfati,
to se usiluj všemožne čím skorej nechati.

17. Kdo má trpké mravy, není v mravoch zdravý,

Víno trpké není sůc k obecnému pití,
tak nemravný není sůc k společnému žití.

M[o]síš se ctne mezi lidmi, dokud žiješ, chovat',
bys' nikoho neobrazil, m[o]síš vždy merkovať.

Milý žádnému nebudeš jak máš trpké mravy,
grobiana nemiluje, kdo je v mravoch zdravý.

I grobian grobiana nadluze neznášá,
buďto se mu v grobianství namále ponášá.

Čokoliv je nechutného, žádnen nechce jesti,
ani blázen bláznivosti v druhém nechce zněti.

Před všeckými mravný bývaj, jak nejlépe můžeš,
k pokoji, k milosti, k lásce s mravmi si pomúžeš.

18. V svete veci není k srdca nasyce- ní. Každé slovo krále má byť svaté, a i stálé.

Darius král v Médskej zemi ščasne kralujúce,
nemel dost na svej krajine, žádal krajín více.

Zamordoval Baltazára chaldejského krále,
začal Médskej monarchii, potom žil namále.

V šestdesátem druhém roku svého živobyti
dostal Chaldejskej krajinu, když již mel zemřiti.

Z návodu dvoranův svojich zlý příkaz vydává,
Daniele nevinného mezi lvův oddává.

Nejvíc závisti ve dvoroch mezi služebnými,
m[o]sí dobrý rozum míti, který je nad nimi.

Rozkaz krále má být stálý, jak je dobrý v sobe,
zlú řeč zmenit' nezaškodí královskéj osobe.

19. Žena mlčanlivá lásku nadobývá.
Která často repce, v pokoji byť nech-

19. Žena mlčanlivá lásku nadobývá. Která často repce, v pokoji byť nech- ce.

Hádaj, kedy je bez hlavy v dome svojom žena?
Vtedy, kedyž svojho manžela v príbytku svém nemá.
Muž je hlava sivej manželky, Kristus hlava muže,
žena poslušná mužovi je bez trn[í] ruže.
Kde má žena rozmlúvať? povím bez jej krivdy:
Na ulici veľmi zriedka, a v kostele nikdy.
Doma mluviť podaremné častokrát pochybí,
nech repce proti mužovi, jak ju chrbet svrbí.
Jak chceš vedeť, kedy žena od muža je čistá?
Čo ti odpoví Theano, to je pravda jistá:
Žena od svojho manžela čistotu nemení,
ale od cudzieho muže nikdy čistá není.

20. Strach sily dodáva. K fortílum po- máhá. Fortíl neškodí jak v zlém ne- chodí.

Dávid se bláznem učinil v Geth u Achis krále,
od smrti se s bláznivostí oslobodil stále.
Strach smrti ho ku fortílu obrátil v náhlosti,
zadržal se při živote ze sivej bláznivosti.
Všelijaké sú fortíle ve svete u lidí,
ten však nejvíc fortíluje, který se v zlém vidí.
Strach koncepty všelijaké, i silu dodává,
od strachu nekdy nemocný na nohy povstává.
Nebyli by Venézie na tem místě stáli,
kdyby se tak byli lidé Atil[e] nebáli.
Mnohé věci se ze strachu v svete učinili,
však čo je zlé, i ze strachu nečin, synu milý.

21. Kdo svet oblibuje, v dobrém po- chybuje.

Zlosti tento svet miluje, lásku nenávidí,
za sprostosť spasiteľnú náremne se vstydí.
Ukazuje politične, že je v samej cnosti,
však pod pláščom polície nemá kreme zlosti.
Hledá podle zlej žádosti slobodu v svém žití,
zanedbává Stvoriteľa srdečne líbiti.
Okrúhlý je jako [k]ula, a schopný k točení,
preto nikdy v žádnéj veci stálosti v nem není.
Stojí na zlámanej noze, ukazuje slávu,
kdokoliv se naň opírá, padá dolu hlavú.
Tratí cnosti, nebe, Boha, potom mu je beda,
zasluhuje večné peklo, kdo marnosti hledá.

22. Dary podvodné bývajú, neb se darmo nedávajú.

Eglon tlustý král moabský když dary přijímá,
ten který mu dary dává, život mu odnímá.
Mnozí s darmi předchádzajú, cestu sobe čiňá,
aby mohli vykonati, čo v srdci svém míňá.
Nejvíc v daroch podvodnosti, dar se darmo nedá,
každý skrze svoje dary něco jiné hledá.
Jestli ti dar přítel dává, přijat' ti ho svečí,
jak přijmeš od chudobného, oddat' m[o]síš větší.
Jak vezmeš od nepřítelě, mej se v pozornosti,
nebo dary nepřítelské chod'á v podvodnosti.
Pakli kdo v úrade z darův žádá živý býti,
ten nestojí o statečnost', i o živobyťi.

23. Žena je klamlivá, dokudkoliv živá.

Té dve veci má pri sobe žena z prirodzení,
miluje neb nenávidí, tretího v nej neni.

Trojaké má slzy v očiach, jedné od žalosti,
druhé z hnevu prílišného, treté z podvodnosti.

Cicero mluví, že žena má náturu skúpú,
však ku spešnému klamání hlavu nemá hlúpú.

Adam, Samson, Peter, Dávid, aalamún, Sisara,
Holofernes nech poved'á, jaká v žene para.

Mnohých ženy oklamali, a i klamú [nyní],
ach, kdož může v bezpečnosti chodiť medzi nimi.

Ne všecké zlé, mnohé vedú život čistotnejší,
ty se od všeckých vystríhaj, budeš bezpečnejší.

24. Nenájdeš tak v svete zlého, žeby nemel čo dobrého.

Evilmerodach chaldejským králem síce zostal,
ale mudrcúv mordoval, kde kterého dostal.

Nechtel múdrych filozofúv v krajine svej míti,
snad chtel s blázny bez rozumu jako tyran žíti.

A potom Xerxes filozof o[xš]tablu zgruntoval,
by se král s ňú zabavujíc lidí nemordoval.

Aspoň vtedy nemordoval lidí z ukrutnosti,
když se hrával na o[xš]tablu s velikú pilností.

Ale predce Písmo svaté chválí ho namále,
že z vedení vyslobodil Joachina krále.

I nejhorší v svete člověk má něco dobrého,
jako i nejlepší člověk nebývá bez zlého.

25. Promena nebezpečná, mnohým neužitečná.

Slúžil osel u sedláka, mel slamu i seno,
ale ho veľmi mrzelo sedlácké bremeno.

Išiel slúžiť k hrnčárovi a tam stratil vládu,
když s hrncami po jarmekoch mel zdechnúť od hladu.

I syna marnotratného promena úboží,
pro promenu tratí vládu, statek svůj i zboží.

Promena je nebezpečná, to všeci mluvíme,
ale sedet' v dobrém míste všeci neumíme.

Mnohých sedet' v dobrém míste omrzla dobrota.

když ušli z dobrého místa, nalézla jich psota.

Ale když se naučili rozprávát' o psote,
žádali se zas navrátit' naspátek k dobrote.

26. Málo Fokionúv na svete.

Hoden byt' v hodnosti,
kdo je v trpezlivosti.

Fokion atheniinský vúdce hoden chvály,
ponevác v trpezlivosti velkej býval stálý.

Nehneval se, když zlé reči proti sebe slyšel,
vždycky k dobrote cnostlivej obraca[l] svú mysel.

Chválitebný pán takový, když se neobrazí,
buďto mu reč nejspurnejšá do ušú se vrazí.

Takovému sluší v svete nad lidmi panovat',
který umí srdce svoje od hnevu hamovat'.

Težko nájdeš takového, byt' bys' ho kde hledal,
když mu povíš reč protivnú, žeby se nehneval.

Snadno koho ze zlú rečú na koňa posadiš,
potem ho z hnevu k dobrote nesnadno zesadiš.

27. Vezmi příklad z niti, pozorlivost míti.

Jestli do bludnej zahrady kdo vchádzá bez niti,
nedá se mu bez blúdení naspátek vyjíti.

Jak má klbko, a nit' z klbka u dverí uváže,
potem po niti naspátek cesta se ukáže.

Tak též kdo do těžkej práce žádá se oddati,
musí najprv vše okolky pilne znamenati.

Jak by se mu prihodilo nejaké neštěstí,
aby mohel bez všej škody zas z neho vyléztí.

Obyčajne ku zajání ústa otvíráme,
když na jiných zajajících zblízka se díváme.

Mnozí jiných v těžkých prácách nasledovat' hled'á,
ale když do chyby vlezú, vylézt' z nej neved'á.

28. V tem jazyk tvůj hamuj, cudzí stúl nezhaňuj.

Epiktetus cti nedává takému host'ovi,
který pýtá pri hostine i to čeho není.

Když se mu predkládá j[i]dlo, on pyskami krutí,
jako by chtel s tým oznámit', že mu není k chuti.

Aneb jak o j[i]dle poví: toto temu chybí,
nebudem já toto jesti, neb se mi nelíbí.

Zlé to víno, zlá polévka, i pečenka tvrdá,
čot' se nelíbí, nech mlčí tvá papula hrdá.

Jak natruc k cudzému stolu dáš čo vnést' ze svého,
ctný hospodár k tvej potupe zahanbí se z teho.

Kdyby to žádnen tknút' nechtel, čos' kázal prinéstí,
hanbil bys' se, kdybys' m[u]sel to sám sobe jesti.

29. Cudzú vec haníme a svoju chválí- me.

Každý haní takovú vec, ktorú chce kúpiť,
by menej dal, nežli kupec za ňu žadá vzíti.
Když ju kúpi podľa vôle, a s ňou odejde preč,
potom si ju vychvaluje, že kúpil dobrú vec.
Obyčajne cudzím vecám chvály nedávame,
prečo? preto, že sú cudzé, do nich nič nedbáme.
A čím náhle v našej moci začínajú býti,
sú nám milé, a preto ich chceme velebiti.
I dobrú vec na jarmeku, kto kupuje, haní,
nebové peníže v meščeku, ako môže, bráni.
Takoví sme ľudia v svete, keď svoje hájime,
nekdy i proti svedomiu cudzú vec haníme.

30. Láska rodičov zbytočná dítkam není užitočná.

Sokrates ze synem malým detinské hry míval,
proto ho Alkibiades velice vysmíval.
A i král Agezilaus v královskéj svetlici
ze syny svými milými jezdil na palici.
Rodičové pro své dítky jidú k bláznivosti,
v detinství se jim rovnajú z přílišnej milosti.
A s tú přílišnú milost'ú škod'á jim velice,
zlé je díte, velkú lásku od otce vidíce.
Z tej příčiny Anacharziš chtel bez ženy býti,
vedel, že by m[o]sel velmi dítky své líbiti.
Radnej zostal bez manželky, by dítek nesplodil,
by jim s přílišnú milost'ú v živote neškodil.

31. Láska otce zaslepuje. Mnoho dít- kám povoluje.

Za malú vec rodičové cudzé deti lajú,
svojim dít-kám i nejhoršie veci dopúšťajú.
Chcejú, aby cudzé deti ve všem dobré byli,
své netrescú, buďto by v čem schválne pochybili.
Prečo rodič zrídkka vidí dít-ek svojich chyby?
Preto, že je zaslepený, když jich veľmi líbí.
Odtud dít-ek k potešení nebývá takové,
které chovajú v zbytečnej láske rodičové.
Jak ty dít-ek biť nebudeš, bude ono tebe,
když vyroste, nebude mať dobrý chýr o sebe.
Jak dáš dít-ek ku jinému k naučení, k cviku,
skorej ho cudzí přivede ku dobrému zvyku.

32. Hospodár jako se má chovati.

Solón mudrc takového hospodára chválí,
který nemá cudzích vecí, a dluhúv se vzdálí.
Jestli dům svůj opatruje, a rídí v tichosti,
u domácích i u lidí bývá v úctivosti.
Ale jak sám po zahájkách kdekade postává,
mnoho práce k vykonání manželce zůstává.
Jak do práce honí ženu a sám nepracuje,
do chudoby, do posmechu rýchle pokračuje.
Jak svej ženy nemiluje, a jiných se drží,
dobré meno, a i dušné spasení ho mrzí.
Neni horšího žebráka od pána takého,
když i služebný pacholek ví naň něco zlého.

33. Muž ze ženú skrz prácu psotu odženu.

To je dobré hospodárství, v kterém neni zbytku,
a pritom též nic potřebné neschádzá z príbytku.

Dve veci hospodár činí: krmí a odívá,
pro té dve veci, čo může s pracú nadobývá.

Jedna ruka muž ze ženú, jak pracujú spolu,
veselí sú i v odeve, áno i u stolu.

Ne len jeden, ale oba m[o]sá v práci býti,
nemúž' jeden bez druhého chleba nadobýti.

Manžel m[o]sí vyživení doháňat' do domu,
a manželka ochraňovat', a prirábat' k tomu.

Muž se chleba nedorobí, nech se čo chce spíná,
jak žena do krčmy nese, čo má nést' do mlyna.

34. Jedna lenivost' je svatá. A druhá preklatá.

Jestli prácu ze dňa na deň budeš odkládati,
tehdy nebudeš za živa užitku z nej brati.

Nekdy i nejlepší práca jak je opozdilá,
nic neplatí, a nikomu nezústává milá.

Obyčejne v malých vecách býváme bedliví
a ve velkých k škode našej sedíme leniví.

Iste ten rodič v největšej lenivosti sedí,
který na dobré cvičení dítek svých nehledí.

Áno ten člověk v největšej žije lenivosti,
který v hríchoch se unuje, a nedbá o cnosti.

Jedna je lenivost' svatá, která je v zlej veci,
v dobrém pilní, v zlém leniví bár by byli všeci.

35. Slovo přívětivé u všech úctivé.

Nechtej býti tvrdoústý, mluv, kdy mluvit' svečí,
můžeš si přítelův dostat' z přívětivej řeči.

Buďto si ve velkém stave, bývaj tak statečný,
promluv k temu, koho stretneš, a budeš mu vdečný.

Spýtaj se ho, jako se má, anebo kam jide?

Poteš ho, jak se žaluje o nejakej bíde.

O tem mluvá, že je hlúpý, neb má pýchu v sobe,
který nechce slova predať nižádnej osobe.

Ctný člověk a i s klobúkem přítelův si činí,
jestli před nimi na ceste klobúk snímat' míní.

Neublížiš jazykovi, i klobúku tvému,
jak dáš slovem, neb s klobúkem úctivost' druhému.

36. Lépeť jest krivdu cítiti, nežli ju jiným činiti.

Dobrý člověk radnej krivdu sám na sobe znese,
nežli krivdu samochťice druhému přinese.

Ale který úmyslně krivdu jiným činí,
statečnosti i svedomí držeti nemíní.

Teho medzi nevinnými Laktancius klade,
který neví jiným škodit', než jim preje všade.

A ten za nejmúdrejšího má uznaný býti,
který radnej sám chce zhynút', než jiným škoditi.

Ndrž teho v nenávisti, kdo te v čem obrazí,
nebo te hnev z nevinného chodníčka vyrazí.

Bláznivost' jest pro cudzú zlost' nevinnost' utratit',
statečná vec jest za krivdu s dobrým se odplatit'.

37. Zbytečné štráfání škodí krem na- dání.

atráfání, napomínání prostrédek meť musí,
jak je zbytečné, zajiste poslušnosť udusí.
 Nezmeruj tvoje štráfání ku spáchanej zlosti,
 než hľad' na osobu jakej je prirodzenosti.
Čo se juž skutečne stalo, odstat' se nemúže,
v tej veci žádné štráfání nikdy nepomúže.
 Ale osobu štráfáním svečí napomínať,
 aby se mohla nazatým od zlého varovať.
Ne každý človek prijímá jednaké štráfání,
nekdo prísnyím, nekdo sladkým rečám je poddaný.
 S čím se jeden napravuje, s tým se druhý kazí,
 musíš vedet', kdo nerád má štráfání dva razy.

38. Žihadlo sršňové.

Jak sedem a dvacet sršňúv človeka ukusí,
z teho podle Pliniususa človek zemret' musí.
 Áno a i jeden sršeň dodá dost bolesti,
 kterú bolest' velmi těžko človek múže znésti.
Tak jestli obražíš koho, buďto ne tak silne,
učiniš mu veľkú ranu v srdci neomylné.
 Buďto malé obražení, jak se často činí,
 lásku v srdci udusuje, hnev zbudzovať míní.
Jestli jedno obražení ku druhému prinde,
potem i dobré prítelstvo ven z prítelstva vynde.
 Ten večíté neprítelstvo proti sobe plodí,
 který často ze žihadlem jako sršeň chodí.

39. Mlaskotání při jedení nech u tebe zvyku není.

Mlaščí sviňa pri válove, když mláto požirá,
i maznavý k jídlu pysky s mlaskáním otvírá.
A i sedlák nemóresný nasleduje bravúv,
mlaščí, když je, jestli nemá statečnosti mravúv.
A i díte s mlaskotáním kašu s mlékem chlípe,
mlaščí i ten koho j[i]dlo po jazyku sčípe.
Statečnému člověkovi mlaskotať nesvečí,
čím víc mlaščí při jedení, tým má posmech vetší.
Ani lidé mlaskotání nechcú poslúchatí,
jak si k mlaskání privykel, musíš ho nechati.
Ačkoliv pre jiné veci chváliti te mína,
pre mlaskání ti poved'á, že ješ jako sviňa.

40. Mnohých vecí naraz se nechytaj.

Jestli pes čtyrech zajacúv naraz chce zhoniti,
ani jedného nebude z polování míti.
A jak se za jedným oddá, skorej ho popadne,
čtyroch sem tam behajících chytat' je nesnadne.
Tak ten, který k mnohým vecám naraz se oddává,
dost se síce naunuje, a nic nedostává.
Ku temu se najprv obrát', čoť' je potřebnejšé,
všecko naraz, nevykonáš, nech je nejsnadnejšé.
I slunce [vraz] neobehne dvanácte znamení,
od jedného ku druhému svoje místo mení.
Všecko naraz je nemožné, možné je pomaly,
snad vykonáš, jestli budeš v tvojich prácách stálý.

41. Ze zahálčivosti prindeš ku chlipnosti.

Na vysokých vrchoch rostú jedle, tisy, smrek, vrbá pak, jelša, i topol pri vode u réky.

Každá vec z prirodzenosti v svém míste se rodí,

Venus chlipnosti bohyňa v zahálce se plodí.

Z ktorej príčiny Egistus cudzoložník zostal?

Preto, že k temu v zahálce príležitosť dostal.

Zahálčivosť nestatečnej je chlipnosti matka,

kdo zahálku obľubuje, chlipnosť mu je sladká.

Jak zanecháš zahálčivosť, i chlipnosť uhyne,

v tvej práci strílka chlipnosti mimo tebe mine.

Jak príjde strílka chlipnosti, práca ju odrazí,

v práci chlipné pokušenie dušu neobrazí.

42. Chvála z hríchu hodná smíchu.

Nekterí sú zahrúžení v takej bláznivosti,

že chválu vyhľadávajú ze samopašnosti.

Čím víc pestva múžu činiť, tým ho vícej číňá,

i z teho čo nespáchali, chváliť se míňá.

A i hríchy všelijaké spáchané v tajnosti,

privádzajú pro svú chválu jiným ku známosti.

Z teho čo je ku potupe, a z čeho smrť jide,

chválá se ku pohoršení nerozumní lidé.

Tak chcú jiných učiniti smeješších do zlosti,

jako by byl i hrích dobrý spáchaný v smelosti.

Nenajdeš většího blázna ve svete od teho,

který se rád pred jinými chválívá ze zlého.

43. Zázrak z pletky, nerob hnedky.

Kterémusi v noci šváby zhrýzli nohavice,
když vstal ráno, a to vidíc, zlekal se velice.
Hned bežel ku Katonovi v strachu mu mluvíce:
Tejto noci mi pohryzli šváby nohavice.
Nemůžem se prečudovať, že se to tak stalo,
tento zázrak preveliký znamená nemálo.
Čo by to melo znamenat', oznám mi ty, Kato,
bych slyšel, čo o tem súdiš, prišiel sem tu na to[?]
A Kato mu odpovedel: nemluv mi nic více,
byl by zázrak, kdyby zhrýzli švábův nohavice.
Mnozí se daremných vecí náremnite boja,
víc o pletky všelijaké, než o cnosti stoja.

44. Ctij rodičův z povinnosti, bude k tvoje úctivosti.

Trojnásobné dobrodiní z otce k synům kričí,
že jich splodil, že jich chová, že k dobrému cvičí.
Zdaliž syn má ctit' rodičův, jak v tem pochybuje,
podle Aristotelesa bitku zasluhuje.
Takému synovi oči vyklujú havrani,
který česť svojich rodičův všemožne nechrání.
Rodičové svoje dítky srdečne milujú,
jim dedictví, i bohactví nechat' usilujú.
Lépej jest učené dítky než bohaté míti,
ne s bohactvím, než s umením ved'á pekne žíti.
Jak naučíš dítky tvoje žíti v vstydlivosti,
bude jim užitečnejší než zlata v hojnosti.

45. Ne všecko každému sluší.

Ovca a pes,
richtár a ves.

Povedela jednú ovca ku pánovi svému:

Poslyš, pane, čo ti povím k zrozumení tvému.
Z ovec bereš vlnu, mléko, jahnenec, i syry,
nic jim nedáš, ale honíš na trávu bez míry.
Psovi dáváš z ruky tvojej, čo sám nezežereš,
buďto ze psa vlny, mléka, i syra nebereš.
Teho krmíš s tvojím chlebem, z ktorého nic nemáš,
ovce vyháňaš na pole, a chleba jim nedáš.
Povedel pes ku ovečce: ty ovečko milá,
kdybych já te nevaroval, živá bys' nebyla.
Mnozí šemrú na vladárúv, že pijú a jed'á,
však že chráňa lid od skazy, o tom snad neved'á.

46. Skrze pridávání statku rozmnožení.

Pridaj málo ku malému, a zas málo k temu,
učiniš z malého mnoho ku užitku tvému.
S malú prácu ustavičnú úzkosť se odháňa,
když se pomaly peníšček do meščka vháňa.
Jak chceš nekdy z tvojej práce plný mešček míti,
musíš sám svoje peníze na interes vzíti.
Sám ze seba ber interes z pití a i z jídla,
neber v odeve schvostnosti, neozdobuj bydla.
Čo nazbírá bez deň včela, to v noci nestroví,
i mravček potravu s prácu na zimu hotoví.
Čo raz stovíš, to juž nemáš; a to bude k zisku,
jak ochranu od skazení, čo ujmeš od pysku

47. Čím čo vícej kdo miluje, jak ho stratí, víc banuje.

Težká vec jest nečo dostat', než težšá chrániti,
starosť velká nadobyté veci nestratiti.
Nekdy nečo podle štestí snadno dostáváme,
ale bez všeckej starosti nic neskováváme.

Nekdy se nám těžko vidí něco nedostati,
však nebývá bez zármutku, který něco stratí.
Který žádá něco dostat, jestli nedostává,
ponevác ho klame nádej, smutná jeho hlava.
A jak čo dostává s pracú, čím to víc miluje,
čím milejšú vec utratí, tým vícej banuje.
Čokoliv máš, jednúc necháš, aneb ono tebe,
nebudeš s tým šafovati pri tvojem pohrebe.

48. Zisk že škody.

Anaxagoras když stratil z nešťestí vlast, role,
na vyhnanství zústávajíc obrátil se k škole.
Zústal veliký filozof z svého nedostatku,
tým by nebyl, kdyby nebyl stratil svého statku.
Putující po krajinách zisk ze škody dostal,
stratil svoje hospodárství, a učení zostal.
Jak i ty chceš, milý synu, zisk ze škody míti,
musíš v jakejkoliv škode trepeživý býti.
Nekdy čo je nám protivné, užitečné bývá,
čo za škodu pokládáme, veliký zisk mívá.
Kdo pro Krista dušu svoju stratit' se nebojí,
Z Kristového zaslíbení pri zisku obstojí.

49. Pri stole tvé reči nech budú jak svečí.

Pri stole medzi jinými takej se drž reči,
který z tvého rozmlúvání rozumejú všeci.
Neb kdo s jedným hostem mluví, čo jiní neved'á,
všeci naňho z podezrení krivým okem hled'á.
Ani do ucha nešeptaj pred zhromáždenými,
abys' nezískal nejaký posmech medzi nimi.
Nezačínaj také reči pri stole mluvíti,
které by ošklivost' v jídle mohli spúsobiti.
Jak kdo čo pekne rozmlúvá, a ty začneš jiné,

jestli nebude apropo, posmech to nemine.
Ani slané, ani masné nebúchaj pospolu,
s daremnými rozprávkami neprodľužuj stolu.

50. Dívka žádostivá muže hledá, kdo jej v tem pomůže.

Dívka muža žádostivá mládencúv si vábí,
nekdy k takému vábení potrebuje baby.
Cífruje se, a i kumšty zmýšľá všelijaké,
nedbá na to, buďto vzbudí chýry ledajaké.
Vidíc, že ju žaden nechce, nabíjajú se sama,
radnej chce byť baba s mužem, než v panenství dáma.
Jak se ona, ne mládenec z potrebnosti žení,
obyčejne v tem manželství stálej lásky neni.
Varuj se, mládenče milý, od nočního bludu,
abys' v nočnej tme netrafil na takú obludu.
Jestli její chlipná láska k tobe se zaváže,
ačkoliv budeš nevinný, s chýrem te zamaže.

51. V slove chybném nepodchytuj ni- koho.

Jak se zmýlí nekdo v slove pri svojem mluvení,
ty ho nechtej podchytovat' k jeho zahanbení.
Ne na chybu slova jeho, ale na zmysel hled',
pro jedno slovíčko chybné nebud' Zoilus hned.
Jak podchytíš chybné slovo, prekaziš mluvení,
když rozumíš zmysel jeho, o slovo nic neni.
Víš, že let[a] neučiní jedna lastovička,
dobrý koncept nemá skazy z jedného slovíčka.
Žaden múdrý pro potknutí nezabije koňa,
pro slovo řeč nezhamuje, když chybu zavoňá.
Myslij sobe, že nechtybil v slovíčku z hlúposti,
jak víš, čo chce vypovedeť, chtej meť na tem dosti.

52. Pri stole se drž pekne. Nech se te kdo neulekne.

Jako se máš pekne držet' pri stole v jedení,
takto mluví Ovidius tobe ku vedení:

S prstami jedený pokrm je síc' vetšej chuti,
ale jiných pristolicích ku h[nu]snosti nütí.

S nožem snadne, ale spadne, lepšie sú vidličky,
s [lyžkú] horjej, ale sporej, však s ňú nejedz vždycky.

Polévka se j[í] s lyžicú, maso s vidličkami,
chléb pak do úst se podává po kúsku s prstami.

Velké kusy chleba, masa do úst vraz nesádzaj,
nikdy do misy obecnej s prstami nevchádzaj.

S celú dlaňú masné ústa neutíraj zjevne,
nekuckaj se pri tabuli, když ti čo zabehe.

53. Statečnosť' svú hubí, kdo pri stole vymývá své zuby.

apiky z kostí vytrásati na tanír s tlučením,
to má býti vlastné chlapom ku mlatbe zučeným.

Zuby s prstem vytírati, aneb parkat' s jihlú,
s prstami nos vysakovat', neprislúchá k jídlu.

A tým menej gargarizmy pri stole činiti,
s vodú ústa vyplakovat', aneb zuby mýti.

Videl sem to od dvúch lidí pri stole k hnusnosti,
buďto oni pokládali k svojej statečnosti.

Za statečnosť' se pokládá, čo se pánúm líbí.

Maznavost' se vstydiť neví, buďto v čem pochybí.

Ovidius takto mluví: mnohé hnusné veci
temu milé, kdo jich činí. Nelúbá jich všeci.

54. Víno je ku veselosti, ne ku opil- tvu.

Nekdy čas, i príležitosť k pití se otvírá,
nech ti bude vždycky skrovná ku nápoji míra.
 Jak ti nápoj ze žalúdka do hlavy uderí,
 nevím, snad s tvým ublížením netrefíš do dverí.
Bývaj skrovný pri nápoji, nechtej mnoho brati,
aby mohli oči, nohy pri svej sile státi.
 Malé poháry a časté, rozum múťá rady,
 když je rozum pomútený, jazyk hledá zvady.
Opil se Eurycion, a i život stratil,
když z korhelství ruky svoje ku bitce obrátil.
 Víno má byť k veselosti, ne k hnevu a k zvade,
 každý trunek v zbytečnosti bývá na závade.

55. Zbytečné štěstí mej v podezrení. Nebo v ničem stálosti neni, všecko se mení.

Závidel osel koňovi, že má ovsa dosti,
když oslovi nedávali slamy do sytosti.
 V čas vojny pojali koňa do pola na bitku,
 a osla tak pri pokoji nechali v příbytku.
Kůň ve vojne poraněný od kulek zahynul,
a osel doma pri slame psotu vojny minul.
 Potem mluvil osel k sobe: hle, ten kůň šťastlivý,
 míval ovsa do sytosti, a již neni živý.
Jak ti štěstí zbytkem slúží, mej ho v podezrení,
čím víc komu posluhuje, tým se skorej mení.
 Buď spokojen s tvú chudobú, nezávid' bohatým,
 nevíš čo jim hojné štěstí spúsobí nazatým.

56. Peť báb na svete.

Čo sem slyšal za malička, k mysli mi prichádzá,
že pod sluncem v celém svete peť báb se nachádzá.

Tvej matky neb otce matka baba se menuje,
druhá [jenž] šestonedelkám v kúte posluhuje.

Tretá baba je v špitáli, o tej všeci veďá,
a čtvrtú babu pečenú pri krščení jed'á.

Pátú babu na palici do komína pchajú,
a teplu hore komínom vychádzať nedajú.

Každá baba chce úctivosť, která chodí v tele,
ženská pohlav znevážená, rada se mstí smele.

Každú uctij jako sluší, ze žádnú nemej nic,
čím se víc od všech žen vzdáliš, budeš statečný víc.

57. Ku cudzému stolu nevolaj nikoho.

Jak hospodár nedovolí invitovať koho,
tehdy ty ku stolu jeho nevolaj nikoho.

Buďto jemu nic nepoví, však vylaje teba,
že voláš z svej vůle jiných do cudzého chleba.

A jestli te nevylaje, tvár v nechutnosť zmení,
s jedným slovem dá ti prez nos, i k vyrozumění.

Buďto i hospodárovi zavolal milého,
jestli je krem jeho vůle, seba činiš zlého.

Nemysliť si, že si gazda proto, žes' domácí,
nebo domestník a gazda neni sú jednací.

Kdyby gazda nechtel přijat' pozvaného k stolu,
pozvaný by zostal v hanbe, a i ty s ním spolu.

58. Po radosti ku žalosti.

Od smíchu a od radosti nekdy člověk plače,

plačú oči, jestli srdc[e] od radosti skáče.

Zjevné oči s tajným srdcem v susedství bývajú,
a žalost' spolu s radost'ú prítelstvo mívajú.

Tak je v svete, že i radost' ze slzami bývá,
a když veselost' pomine, zármutku přibývá.

Neosoží se oddávat' k zbytečnej radosti,
když ve svete neprebývá radost' bez žalosti.

Velkú radost' vetšá žalost' umí nasledovat',
tehdy vše afekty srdce sluší temperovat'.

Zbytečný smích i veselost' nekdy zdraví škodí,
i statečnost' chválitebnú k zmenšení privodí.

59. Mravy všelijaké, v lidech nejednaké.

Tak mnohé sú obyčaje, mravy, náchylnosti,
aby jeden o všech písal, nemá tej možnosti.

Ten má jiné obyčaje, a ten mravy jiné,
áno i kdo k čemu zvykel, zmeňuje v hodine.

Kdyby kdo chtel opisovat' vše veci obšírne,
nestačili by spravovat' papíru papírne.

O čem jeden mnoho píše, o tem druhý více,
tak o jednej matérii bude kníh tisíce.

Mravúv v svete všelijakých je vyše hojnosti,
na tých, které sem tu spísal, ráčíž míti dosti.

Kdybych všecko opisoval, nebylo by konce,
nech si čítá jiné knihy, kdo vícej vedet' chce.

O smrti.

Konec

Poslyš jako tento valach pri konci gajduje,
svú nótu na dvanáct syllab o smrti zvažuje.

Nešťaslivý člověk, jak nepamatuje
na smrt', která nad ním ukrutne panuje.

Čož za osoh v svete marnosti hledati?

Když jich nesloboda večne užívati.

Nic neni stálého, všecko časem mine,

v čem máš zalíbení, jednúc se pomine.

Raz človek umírá, víc se nenavracá,
a tak konec bere všecká jeho práca.

Jest ustanovená raz všeckým umrítí,
abys' nebanoval, máš pobožne žíti.

Neubezpečuj se, nic nevíš o zrade,
smrt' te zamordovat' hotová je všade.

Abych pravdu mluvil, smrt' nosíš za pásem,
nevíš jako spadneš, kde, a kterým časem.

Smrt' strašlivú mívá, kdo bezbožne žije,
beda[!] kdo nepravost' jako vodu pije.

O smrti Búh najprv mluvil Adamovi,
protož ty umrítí vždycky buď hotový.

Jestli te smrt' v hríchu nanáhle zachvátí,
vezmeť' Boha, nebe, a víc ho nevrátí.

Si červíček zeme, si popel a blato,
na dušu pamatuj, ne na stríbro, zlato.

Číms' byl pred sto rokúv, tým skoro zústaneš,
k časnému životu nikdy víc nevstaneš.

Když prestanú zvonit' pri tvojem pohrebe,
prestane u lidí památka o tobe.

Kde sú, kteří byli králi, cisárové?

Ach, pominuli se mnozí monarchové.

Padajú vždy lidé jak ze stromu listy,
I ty jednúc spadneš, budiž o tem jistý.

Tam tvoje starosti, tvé usilování,
když te smrt' uhodí červúm ku zežrání.

Telo tvé do hrobu, duch pújde k večnosti,
staraj se, abys' byl vždy v boskej milosti.

Neb šťastlivá večnost' v smrti se začíná,
večného neštěstí hrích bývá příčina.

Prijde ti hodinka, jedno okamžení,
v kterou bude duše s telem rozlúčení.

Všecké veci časné musíš opustiti,
chtíc neb nechtíc musíš do večnosti jíti.

Och, kdybys' se mohel smrti odkúpiti,
chtel bys' všecko, čo máš, vraz vynaložiti.

Poslední hodina te pozbaví všeho,
nic ti nezanechá, čo prv bylo tvého.

Stratíš tvé bohactví, silu, a i krásu,
nepomúže přítel žádn teno času.

Včulek síce málo, aneb nic na to dbáš,
když nevíš, kdy přijde ten tvůj poslední čas.

Čas tvého života jako voda beží,
nechaj, čokoliv ti duši neosoží.

Človek nezústává vždy v jednej stálosti,
pospíchá vždy k smrti od svojej mladosti.

Nebyl si tak starý včera jako si dnes,

juž si bližší smrti, ruky jej nemineš.
Zhodí te na postel do jednej nemoci,
v ktorej u doktorúv nenájdeš pomoci.
Proti smrti neni žádného lekárstva,
byť bys' vynaložil i největší panství.
Smrti nepremóže žádná medicína,
hrích prvorodený jest temu příčina.
Když budeš konati, včil pomysli sobe,
čo má býti s tebú a okolo tebe.
Nos se zakončí [ti], krása v tvári zvadne,
oči se promeňá, síla z tela spadne.
Jazyk ku mluvení nebude spůsobný,
nezústaneš v tvári člověku podobný.
Ze všech strán tvé telo obklíčá bolesti,
ze zlého svedomí přibude neštěstí.
Diabel nezamešká připomínat' zlosti,
aby te privédel do zúfanlivosti.
Strachu v srdci tvojem bude přibývati,
když te smrt' ku Súdu bude oddávati.
Bude v ošklivosti všem lidem tvé telo,
do zeme ho vloží, aby nesmrdelo.
Včulek čiň, čo bys' chtel pri smrti činiti,
neb k pokání času tam nebudeš míti.
V takém člověkovu skameneném srdce,
když z památky smrti polepšit' se nechce.
Malým tvojim srdcem pták se nenasytí,
nedopust' mu vícej křem potreby míti.
Jestli ho propustíš, vejdeš do marnosti,
i na celém svete nebudeš meť dosti.
Že jednúc zemreť máš, o tom sám dobre víš,
čož pomúže rozkoš, jestli dušu stratíš.
Ach, falešná marnost', lidí zaslepuješ,
života večného mnohých pozbavuješ.
Blázen je veliký, kdo te nasleduje,
bez vesla po mori plavit' se probuje.
Tam dům svůj stavali, kde neni stálosti,
jisté je znamení velkéj bláznivosti.
Ach, milý člověče, otevri tvé oči,
uvidíš, že marnost' k skaze tvej se točí.
Tým lépej pochopíš falešnost' marnosti,
jak o smrti budeš rozjímat' s pilností.
Památka o smrti dobre vyučuje,
od zlého k dobrému mysel napravuje.
Od hríchu se vzdálíš, cnosti nadobudeš,
jak památku smrti v mysli držet' budeš.

Konec Života.

O Súde posledném, který jest konec veku.

Prijde čas, o kterém, kdy přijde nevíme,
kdežto ze života počet dat' musíme.

Když zatrúbí Anjel hlasite na trúbu,
vstanú ze svých hrobúv všeci mrtví k Súdu.

Vstati síce musí každý v svojem tele,
ale k Súdu žáden nepújde vesele.

Nebo ten deň bude veľkej prchlivosti,
strachu i súžení, bídy a žalosti.

Deň hnevu božího, deň plaču, kvílení,
deň k trestání sveta ohnem naplnený.

Každý se ustaví v Jozafat doline,
pri Jeruzaleme na malej rovine.

Tam musá přijíti z neba vyvolení,
a také i z pekla všeci zatracení.

More, zem, i peklo vydá svojich k Súdu,
a i spravedliví tam súdení budú.

Musí každý člověk ku Súdu přijíti,
pred ním se nemúže v žádném míste skrýti.

Musí počet vydat' že života svého;
ze skutku, z myslení, ze slova každého.

Kniha se otevře, kde tvé zlé činení,
zapísané stoja i všecko myslení.

I dobří skutkové budú se vážiti,
reči, skutky, mysel, i všecko tvé žití.

Jest ustanoveno raz všeckým umrítí,
a po smrti každý musí súden býti.

Hebr. 9.

Všecko čo se činí privede Búh k Súdu,
veci zlé i dobré súditi se budú.

Eccles. 12.

V deň nejposlednejší, jako Kristus svečí,
dajú lidé počet z každej svojej reči.

Matth. 12.

Otevru se knihy svedomí každého,
aby zjevné bylo, čo bylo skrytého.

Predešlý tvůj život všecek se ukáže,
nebo Kristus všecké tajemství rozváže.

Uvidíš jaks' strávil čas života tvého,
víc si činil zlostí nežli čo dobrého.

Čas života tvého utratil si v zlosti,
čo bylo k spasení, mels' v nedbanlivosti.

Kde sú dary boské? kde milost' Kristova?

kterát' k pomožení vždy byla hotová.
Dal ti mnohé dary na tele, na duši,
a tys' všecko zmrhal, nežijíc, jak sluší.
 Rozum, pamet', vůlu obracals' k marnosti,
 zanedbal si srdce oddávat' k svatosti.
Reči, skutky tvoje i všecko myslení,
i zmyslové k zlému byli naklonení.
 Milé srdci tvému byli bezbožnosti,
 páchal si všecko zlé bez všej vstydlivosti.
Nebylot' na tem dost, že si sám zlé činil,
než i jiných k zlému privádzet' si mnil.
 Za hríchy dáš počet za své i za cudzé,
 ach, tvoja nepravost' vžene te do nůdže.
Málo se nalezne čos' činil dobrého,
opúšť'al si dobré, a šel si do zlého.
 Mnozí i z dobrého dostanú trestání,
 když dobre činili pro své milovaní.
V dobrém skutku chválu boskú hledat' meli,
ale marnú chválu sobe získat' chteli.
 Anjelé se tresú, i svati se boja,
 ach, jakž na tem Súde hríšnici obstoja.
Jakž se tam ukážem já hríšnik mizerný?
Nic dobrého nemám všem zlým naplnený.
 Jakož se ustavím pred Sudce hrozného,
 když nemám v skutkoch mých nic chválitebného.
Víc jest hríchúv mojich než písku morského,
zajiste neminem trestání boského.
 Když mi mluvit' bude, čož jemu odpovím?
 Vymlúval bych zlost' mu, ale jako nevím.
Čož mám činit' hríšný; když vstane Búh k Súdu,
všecké moje zlosti svetu zjevné budú.
 Prestraší každého tvár jeho prchlivá,
 odplatí každému ruka spravdivá.
Ach, nevchádzej se mnú v hrozný Súd, ó Bože,
neb mi v Súde tvojem žáden nepomóže.
 Chcem nazatým býti služebníkem tvojím,
 nebo Súdu tvého velice se bojím.
Jestli sedneš hrozný na súdnej stolici,
snad spasený žáden nebude žijící.
 Když i spravdivý sotvy spasen bude,
 čož má očekávat' hríšný při tvém Súde.
Jako je smrť jistá, tak Súd bude jiste,
každý se ustaví v Jozafatském míste.
 Od púlnočnej strany, a i od poledne,
 prijdú lidé k Súdu ne v noci, než ve dne.
Od východu slunce, od západu také,
národy ku Súdu prijdú všelijaké.
 Ze všech končín sveta musá k Súdu jíti,

a za skutky svoje odplatu svú vzíti.
Pri tem Súde Sudca žáden neošídí,
nebo Búh jest, a ten všade všecko vidí.

Mocný jest od vekúv, vždycky všemohúcí,
žáden nic neskryje, všeho jest vedúcí.
Všecko lidské telo pred trún se predstaví,
každý v tricet rokúv obého pohlaví.
Ephes 4. v. 13.

V postati, ve věku všeci síc jednací,
ale v živobyťi ne všeci rovnací.
Žáden hrích nebude bez svého trestání,
ani dobrý skutek bez obdarování.

Tam budú trestané hríchy všeho sveta,
beda, který v hríchoch strávil svoje letá.
Všeci lidé, který sú, byli, i budú,
musá okusiti strašlivého Súdu.

Tento bude večnej Súd spravedlivosti,
po kterém odejde každý k svej večnosti.
Všeckých súdiť bude; k hríšnikovi poví,
že lenivý k cnostem, k hríchúm byl hotový:

Ach, ty zlorečený zhanils' mú dobrotu,
od tvári mej pújdeš na večitú psotu.
Tys' tupil můj příkaz, kresťanské chování,
oddávals' srdce tvé k zlostnému páchání.

Nenávidels' cestu prikázání mého,
pújdeš k zatracení do ohne večného.
Reči moje svaté za sebes' zahodil,
po cestách stracených slobodne si chodil.

Ústa tvé mluvili hojnosť bezbožnosti,
a jazyk vzbudzoval mnohé falešnosti.
Proti bratru tvému mluvil si sedíce,
zlés' bližnímu myslel ležíc i chodíce.

Úklady si činil tvej Matky Synovi,
poddanýs' byť nechtel mne Bohu, Pánovi.
Sáms' zlý byl, i jiným byl si k pohoršení,
nechtel si do konce činiť polepšení.

Zlé si činil bližním z samej nenávisti,
a radoval si se z cudzého neštěstí.
Čo si myslel, mluvil, aneb činil lstive,
já sem predce vždycky mlčel milostive.

Ty si se domníval, že v tvej bezbožnosti
i já tobe budem podobný s chytrostí.
Když sem já dobrý byl, téžs' mel dobrý býti,
ve víre mej, v cnostech chválitebne žíti.

Budeš v pekle bývať na večné večnosti,
nebudeš meť nikdy se mnú spoločnosti.
Ty budeš proti mne a ja proti tebe,
vhodím te do pekla naveky od sebe.

Já sem byl milovník tvojeho spasení,
ty si sám příčina tvého zatracení.
Považuj, človeče, toto, který žiješ,
jak duše tvej predce spasení miluješ.
Pováž sobe n[yní], jakým tam chceš býti,
když strašlivý Sudce přijde svet súditi.
Na Boha pamatuj, na dušu, na nebe,
boské prikázání vždycky drž pri sebe.
Jak te trúba v hríchoch ku Súdu sprovodí,
žáden z rukú Sudce te nevyslobodí.
Vpadnúť do rúk boských [již] jest vec strašlivá,
vzlášte hříšnikovi naveky škodlivá.
N[yní] čiň pokání, vzdaluj se od zlostí,
když čas máš, užívaj Kristovej milosti.

O, deň hrozný, smutný, strašlivá hodina!
V ktorú Adamova počet dá rodina.
I já v tú hodinu musím tam prijíti,
ze všech mojich hodín počet učiniti.
Deň se približuje súžení hrozného,
žáden z nás je neni daleko od neho.
Ó, deň, ó, súžení! jakož mám mluviti,
který žáden slušne nemúž' pochopiti.
Z jednej strany hríchy budú mne žalovať,
a kdo jich učinil, budú ukazovať.
Z druhej strany bude hrozná Spravedlivosť,
srdce pronikajíc prílišná Prchlivosť.
A pode mnú bude peklo otvorené,
večným ohnem k hr[ú]ze velmi rozpálené.
Nade mnú stát' bude rozhnevaný Sudce,
hotové mající ku trestání ruce.
Ve mne mé svedomí nedá mi pokoje,
že sem v hríchoch strávil živobyťi moje.
Bude zlé svedomí sužovať velice,
a nebude času ku pokání více.
Když tam a i svatý v strachu bude státi,
ach, na ktorú stranu hříšnik se obrátí.
Skrýti se nemúže, zjevný musí býti,
počet ze života musí učiniti.
Rád bych se nekde skryl, ale nesloboda,
proti mne povstanú zem, oheň, i voda.
Všecek svet povstane proti nepravému,
beda, kdo neslúžil Stvoriteli svému.
Skrýť se nesloboda, hanba se ukázat',
lépeť n[yní] hríchy skrz pokání zmazať.
Ach, probud' se, hříšný, na toto hrmení,
zanechaj, čo duši ku prospěchu neni.

Nelež v hríchoch tvojich, probuď se jeden raz,
ku dostání nebe [nyní] máš ještě čas.

Jak ze sna hríchův tvých probudit' se nechceš,
mrtvý si, a zlost' tvú naveky oplačeš.

Ach, povstanem, Pane, z hrobu hríchův mojich,
důfám v tvej milosti, i v zásluhách tvojich.

Zhřešil sem, uznávám, nechcem víc hřešiti,
žádám za mé hríchy pokání činiti.

Poprej mi milosti k pokání slušnému,
nedaj zahynúti mne, stvorení tvému.

I [nyní] i potom chcem milost' tvú míti,
v Sláve Otce tvého když přijdeš súditi.

Bych mohel ukrotit' pri tvém Súde hnev tvůj,
chcem [nyní] všemožne polepšit' život můj.

Vstúpim do svedomí, zlosti moje stratím,
k tobe, ó,

JEŽIAI, znovu se navrátím.

Nechcem se nazatým svetu podobniti,
ale k chvále tvojej v príkazu tvém žíti.

Oplakávat' budem, čo sem spáchal zlého,
prijmi mne naspátek do prítelství tvého.

Vyznávám hríchy mé, dej mi odpuštení,
a pred tvárú tvojú nedej zahanbení.

Trávit' budem čas můj v póstu, a v modlení,
daj mi pomoc v dobrém, prosím, bez prodlení.

Dej mi milost' tvoju, abych te miloval,
a od všeho zlého srdc[e] mé varoval.

Zapál srdc[e] s láskú, bych bližního mého
též miloval stále jak seba samého.

Tu mne sužuj, tresci podle tvej líbosti,
jedine mi odpust' potem na večnosti.

Cokoliv trpkého včul mi ráčíš dati,
to si za lekárství budem pokládati.

Chcem vždy dobre činit', tvůj příkaz plniti,
chcem v tobe, Ježiši, živ byt', i zemřítí.

Chcem tobe, Ježiši, naveky slúžiti,
a nazatým nikdy k hríchu privoliti.

Pohlédni, človeče, s myslú srdce tvého,
jak ku Súdu každý vstává z hrobu svého.

Chtel by radnej zústat' každý v ničemnosti,
nežli byt' přítomný boskej prehlivosti.

Z hrobu nejmúdrejší aalamún vychádzá,
ale však v hlúposti ku Súdu prichádzá.

Absolón spanilý též se hýbe z místa,
stratil krásu vidíc prehlivého Krista.

Jonatas i Saul též z Gelboe jidú,

smutne teho Súdu považujíc bídu.
A i boháč nahý do Jozafat beží,
bez všeho šarlátu a i bez penezí.
I Herodes z Judstva beží s krvú sytý,
beží Mifibozeth chromý, neumytý.
A i Kain k Súdu dost spešne pospíchá,
pro mordárství svoje neprospešne vzdychá.
Jidú húfy lidu z kdejakej krajiny,
Z mest, z mesteček, z dedín do malej doliny.
Idú cisárové, králi i vojáci,
idú i knížatá, páni, i sedláci.
Idú nemeškajíc rozliční stavové,
knezi, reholníci, i ctní biskupové.
Bohatí, chudobní, mocní i žebráci,
k Súdu pospíchajíc všeci sú jednací.
Žáden nemá penez, všeci sú v chudobe,
každý zlé i dobré sám nese na sobe.
Nadarmo by byli i nejvetšie dary,
žáden neukrotí s nimi boskej tvári.
Nic tam nepomúže žádná policia,
kde má byť vydaná boská sentencia.
Všecek svet se schádzá na místečko malé,
čo tam kdo dostane, to má býti stálé.
Jeden všech má súdiť na trúne sedící,
který byl, jest, bude naveky žijící.
Každému odplatí bez všeho ohledu,
neb spravdivosti má váhu pred sebú.
Když zemírá člověk, hned ho Kristus súdí,
a zas k obecnému Súdu všeckých zbudí.
Aby zlé i dobré všem bylo v známosti,
a prišlo pred oči, čo bylo v tajnosti.
Posadí se na trún svojej velebnosti,
národy zhromáždí pred seba v rychlosti.
Své ovce od kozlúv porádne oddelí,
by ovce s kozlami společnost nemeli.
Tam ovečky milé poznajú hlas jeho,
a smradlaví kozli zarmút'á se z neho.
Svojich vyvolených vloží na pravicu,
zvyklých kozlúv k zlosti vžene na levicu.
Súdených pri smrti zas chce súdiť znovu,
aby tak učinil všech vecí obnovu.
Chce predstavit' svetu všecké lidské chyby,
Znovu všech súdiť má, neb se mu tak líbí.
Tam bude meť hříšnik vetšie zahanbení,
neb víc na zlost' myslel nežli na spasení.
Hledal tajné místa k svojej bezbožnosti,
aby nik nevidel, čo činil v skrytosti.
Tu ho Búh vyvede a svetu predstaví,

všecké jeho hríchy všem lidem vyjeví.
Súd ten bude dobrým k velké úctivosti,
kterí netúžili po svetskej marnosti.
Potešení budú ze života svého,
když uvidíá Sudce k sobe láskavého.
Dobrá vec jest cnost'mi dušu ozdobovat',
dobře činit', příkaz boží zachovávat'.
Tu svú spravedlivost' anjelúm ukáže,
když vše veci lidské položí na váze.
Tu všem ortel vydá podle zaslúžení,
slová Súdu svého naveky nezmení.
Hluboké své súdy z tajnosti vyvede,
a tam jich každému k známosti přivede.
Ach, pováž človeče[,] Súd tento budoucí,
který bude činit' sám Búh všemohúcí.
Tam bude divadlo predtým nevídané,
i noviny mnohé nikdy neslýchané.
Tam reči i skutky, i tajné myslení,
ukážú se dobrých vecí opustení.
Tam život a i smrt' má začátek vzítí,
a na veky večné vždy bez konce býti.
Tam se má konati o Spasení večném,
i o Zatracení naveky nevdečném.
Čo bylo tajného ve svete u lidí,
tam jako v zrcadle všecko každý vidí.
Búh který všecko ví, představí pred oči,
čo skrytého bylo v nejtajnejším srdci.
Nic není nemožné Bohu učiniti,
když z ničeho mohel celý svet stvoriti.
Ach, jak zahanbení tam budú hříšníci,
ortel zatracení smutne čekající.
Tajné predsevzetí, zrady, falešnosti,
zlé rady, nenávisť, i skryté chlipnosti.
Krádeže, mordárstva, čary, i podvodnost',
zjevná bude svetu kdejaká nepravost'.
Nic není tak skryté, čo se nevyjeví
pri Súde, vsej Zemi, i celému Nebi.
Uvidí Mária, i svatí anjelé,
uvidíá skutky tvé i tví nepřítelé.
Přítelé zármutek budú z tebe míti,
nepřítelé radost' z tvého zahynutí.
Budú te žalovat' tvoje nepravosti,
žes' se jich nechránil podle povinnosti.
Budú tam hříšníci že všech strán v úzkosti,
a i sami sobe budú v nenávisti.
Budú hledat' místa nekde tak tajného,
kde by se ukryli od Súdu hrozného.
Budú volat' k lesúm, prikryjte nás, hory,

neb tu již ku skrytí nemáme komory.

Nakloňte se, vrchy, a spadnite na nás,
skryjte nás pod sebú v tento odporný čas.

Otevri se, peklo, chtej nás v sobe skryti,
by sme mohli Sudce hrozného minúti.

Ach, což máme činit', zúfati musíme,
když proti nám Boha bojovat' vidíme.

Ach, človeče[!] jakož pred Súdem obstojíš?

Když včul posudzovat' bližních se nebojíš.

Nesúd' jiných [nyní], nebudeš súdený,
mej vždy lásku k bližním, nebudeš zhanený.

Nesúd' jiných nikdy, áno ani sebe,
Búh má súdit' všeckých, který přijde z nebe.

Ačkoliv nic zlého v tvém svedomí neni,
predce ještě nejsi ospravedlnený.

Jako zlodej znáhla přijde poslední deň,
všetci mrtví musá z hrobúv vyjítí ven.

Nebesá se pohnú s velikú prudkostí,
živly se roztopá všecké z pálčivosti.

Zem, more, i všecko oheň z nebe spálí,
od nebe daleko Búh hříšných oddálí.

Ozbrojí proti zlým všecko své stvorení,
nenechá na svete hříšníkúv znamení.

K vyvoleným poví: Pod'te, požehnaní,
užívajte nebe vždycky bez prestání.

Vám prihotovené jest od Otce mého,
vejdite již tehdy do dedictví svého.

Ku hříšníkúv poví: j[i]d'te, zlorečení,
do ohne večného, a ku zatracení.

Peklo jest pro diabla, i anjelúv jeho,
id'te tehdy vš[ickni] i s d'áblem do neho.

Konec Veku.